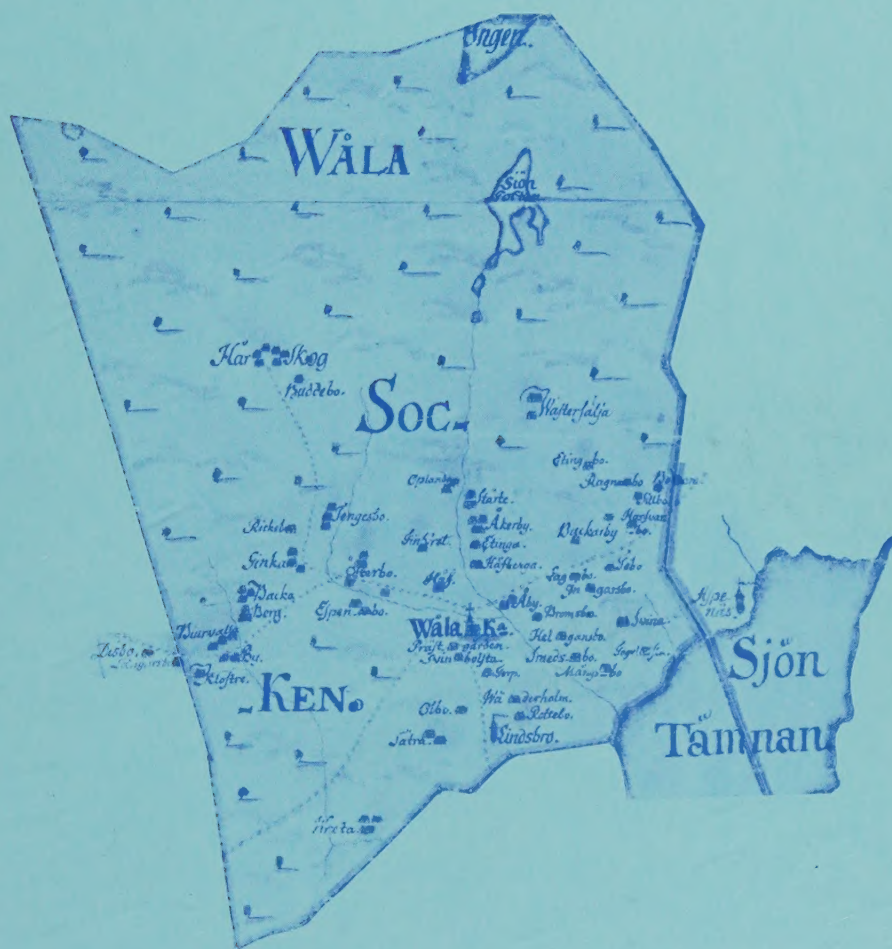

Mats Wahlberg

Bebyggelsenamnen i Våla härad i Uppland

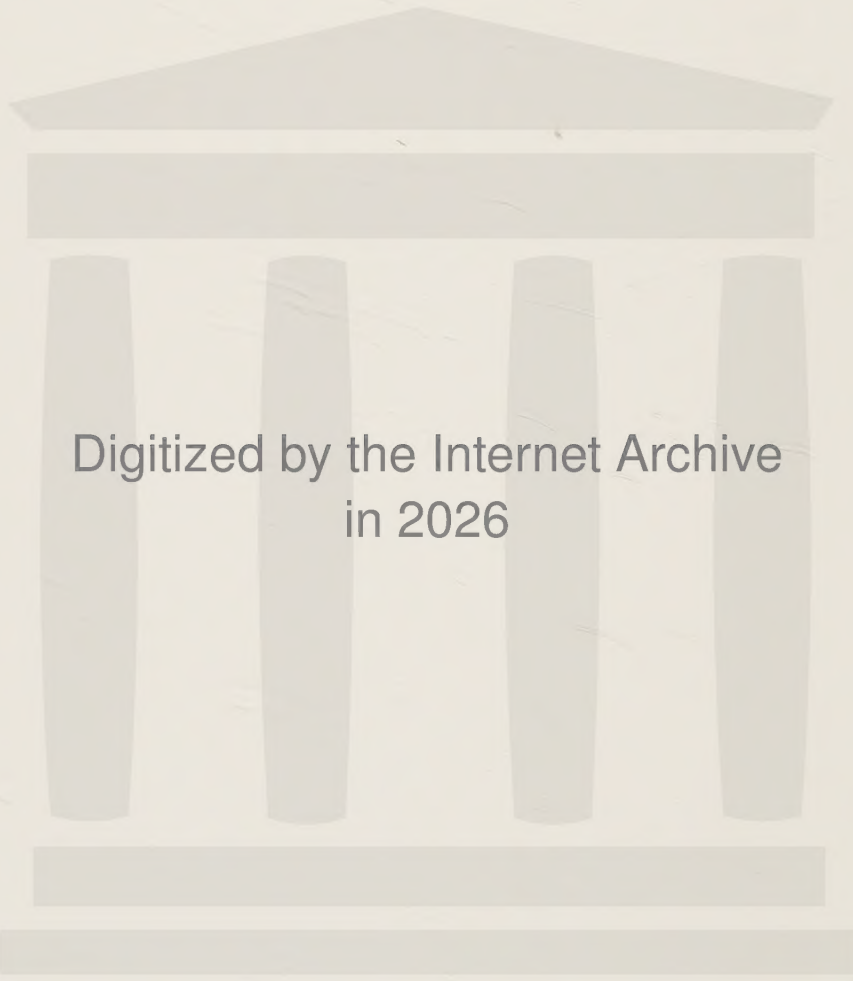

Omslagsbild:

Karta över Östervåla socken. Detalj av Charta Öfver Sahlbergs Län Ut i Westmanland Af flere Chartor sammandragen och Författad Åhr 1775, af Eric Ungroth (efter original i Uppsala universitetsbibliotek)

Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41551527_0005

Mats Wahlberg

Bebyggelsenamnen i Våla härad i Uppland

English Summary

The Settlement Names of Våla Härad, Uppland

Uppsala 1988

Distribution
Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet

Abstract

Wahlberg, Mats, 1988. Bebyggelsenamnen i Våla härad i Uppland. (The Settlement Names of Våla Härad, Uppland.)

This thesis comprises the following three parts:

1. Ortnamnen i Västmanlands län. 5:1. Heby kommun, norra delen. Bebyggelsenamn. (The Place-Names of Västmanland County. 5:1. Municipality of Heby, Northern Area. Settlement Names.) *Skrifter utgivna genom Ortnamnsarkivet i Uppsala. Serie A. Sveriges ortnamn*. Uppsala 1988. ISBN 91-85452-10-6.
2. Ortnamn på Ås(e)-. (Place-Names in Ås(e)-.) In *Nordiska namnstudier. Festskrift till Harry Ståhl 22 september 1985*. Uppsala 1985. ISBN 91-85352-11-X. (Also in *Namn och bygd* 74, 1986. ISSN 0077-2704.)
3. *Vida och Veda*. (*Vida* and *Veda*.) In *Namn och bygd* 75 (1987). ISSN 0077-2704.

1. The first work examines the settlement names of the Uppland parishes of Harbo, Huddunge, Nora and Östervåla, which previously comprised Våla härad (now part of Heby municipality, Västmanland county). The main body of this work is a survey of the area's settlement names, with linguistic interpretations of the names. Interpretations are based on earlier name forms, records of dialect pronunciations etc. The opening section gives a historical overview of names not recorded later than the 1550s. These are divided into three groups: (1) prehistoric names, (2) medieval names and (3) undatable names, on the basis mainly of linguistic, but also of archaeological, human geographical and other criteria. 14 % of the names are assigned to the first group, 61 % to the second, and 26 % to the third. The area thus appears to have been sparsely populated in prehistoric times. A large majority of the medieval names (77 %) are names originally ending in *-bodha*. They contain the plural of OSw *bodh* 'hut, shed' and probably first referred to primitive buildings used on an occasional basis near hay meadows, where permanent settlement gradually developed.

2. The second work considers Swedish place-names with the first element Ås(e)-, containing the topographical term *ås* 'ridge'. This word is generally considered to be a Germanic *a*-stem, but in view of medieval place-name spellings in *Asa*-, *Ase*- and *Aso*- it seems likely that it was a *u*-stem.

3. The third work examines the Swedish place-names *Vida*, *Via* and *Veda*, plural formations of OSw *vidher* 'forest'. The fact that some names have the form *Vida/Via* and others *Veda* can presumably be ascribed to their deriving from different forms of the OSw paradigm.

Keywords: Scandinavian languages, proper names, place-names, etymology, morphology, historical phonology, settlement history.

Mats Wahlberg, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, Box 513, S-751 20 Uppsala, Sweden.

© Ortnamnsarkivet i Uppsala 1988 (Ortnamnen i Västmanlands län. 5:1)

© Mats Wahlberg 1988 (Ortnamn på Ås(e)-, *Vida* och *Veda*)

Printed in Sweden 1988

Ekblads, Västervik

Innehållsförteckning

Förord	VII
Sammanfattning. Bebyggelsenamnen i Våla härad i Uppland	IX
English Summary. The Settlement Names of Våla Härad, Uppland	XI
Ortnamnen i Västmanlands län. 5:1. Heby kommun, norra delen. Bebyggelsenamn. (Skrifter utgivna genom Ortnamnsarkivet i Uppsala. Serie A. Sveriges ortnamn.)	
Ortnamn på Ås(e)-. Ur: Nordiska namnstudier. Festskrift till Harry Ståhl 22 september 1985. Uppsala 1985. (Även i Namn och bygd 74, 1986.)	
<i>Vida och Veda</i> . Ur: Namn och bygd 75 (1987).	

Förord

När jag nu lägger fram min avhandling står jag i tacksamhetsskuld till en rad personer, som på olika sätt har hjälpt mig. Min handledare professor Thorsten Andersson har med oförtröttligt nit och engagemang sett till att arbetet fullbordats. Det har varit en oskattbar förmån, att han alltid gett sig tid att diskutera mina problem. Han har också grundligt granskat avhandlingen i både manuskript och korrektur.

Avhandlingen har till största delen kunnat skrivas inom ramen för min tjänstgöring vid Ortnamnsarkivet i Uppsala. För att detta möjliggjorts tackar jag varmt arkivchefen docent Allan Rostvik. Han har också läst avhandlingens huvudavsnitt i manuskript och korrektur och bidragit till att förbättra det. Jag är också tack skyldig mina arbetskamrater vid Ortnamnsarkivet, vilka i det dagliga arbetet alltid funnits till hands, när jag velat dryfta olika frågor.

Förste arkivarien Svante Strandberg har med mycken omsorg och noggrannhet granskat huvuddelen av avhandlingen i manuskript. För detta är jag honom särskilt tacksam. Professor Lennart Elmevik och professor emeritus Lennart Moberg har båda läst avhandlingens huvudavsnitt i manuskript, vilket lett till förbättringar på en rad punkter. Jag tackar också byråassistenterna Margaretha Gillberg, Ingegerd Gustafsson och Marianne Högberg, vilka varit mig till stor hjälp vid renskrift, korrekturläsning och upprättande av register.

Översättning av sammanfattning och abstract har gjorts av Martin N. Naylor, M.A.

Uppsala i mars 1988

Mats Wahlberg

Sammanfattning

Bebyggelsenamnen i Våla härad i Uppland

Avhandlingen består av följande tre delar:

1. Ortnamnen i Västmanlands län. 5:1. Heby kommun, norra delen. Bebyggelsenamn. (Skrifter utgivna genom Ortnamnsarkivet i Uppsala. Serie A. Sveriges ortnamn.) Uppsala 1988.
2. Ortnamn på *Ås(e)-*. Ur: *Nordiska namnstudier*. Festskrift till Harry Ståhl 22 september 1985. Uppsala 1985. (Även i *Namn och bygd* 74, 1986.)
3. *Vida* och *Veda*. Ur: *Namn och bygd* 75 (1987).

1. Det första arbetet behandlar bebyggelsenamnen i de fyra Upplandssocknarna Harbo, Huddunge, Nora och Östervåla, tidigare utgörande Våla härad. Området är nu en del av Heby kommun i Västmanlands län. Arbetets huvuddel består av en systematisk genomgång av områdets äldre och yngre bebyggelsenamn med språkliga tolkningar av namnen. Härvid har riktlinjerna från tidigare delar i serien Sveriges ortnamn följts. Till grund för tolkningarna ligger huvudsakligen material i Ortnamnsarkivet i Uppsala, bestående av äldre namnformer, uppteckningar av namnens dialektala uttal m.m. Samtliga medeltida namnformer är redovisade, medan ett urval har gjorts bland yngre namnformer.

Varje socken redovisas för sig, och materialet är för självständiga registerenheter alfabetiskt ordnat i enlighet med den senast upplagda jordeboken från 1879 och, i förekommande fall, jordregistret. Efter varje sådant registernamn redovisas under rubriken *Övriga bebyggelsenamn* ett stort antal namn på torp och lägenheter. I denna namnkategori har ett visst urval gjorts bland de namn som är belagda först på 1800- och 1900-talen. Därvid har hänsyn tagits till namnens skriftspråkliga hävd och förankring i talspråket samt deras betydelse i språkligt och kulturhistoriskt hänseende.

Arbetet inleds med en namnhistorisk översikt över Våla härads äldre bebyggelsenamn. Här behandlas de 190 namn som finns belagda i källorna senast på 1550-talet. Namnen delas in i tre grupper: 1. Förhistoriska namn. 2. Medeltida namn. 3. Icke daterbara namn. Indelningen grundas huvudsakligen på språkliga kriterier. Som komplement har även ickespråkliga dateringsmetoder tagits till hjälp, främst arkeologiska och kulturgeografiska. Av undersökningen framgår att det bland härads äldre bebyggelsenamn finns relativt få som med någorlunda säkerhet kan sägas gå tillbaka till förhistorisk tid (14 %). Här saknas helt namn på *-tuna* och *-hem*, och till namngruppen på *-inge/-unge* hör enbart två namn. Bland övriga gamla ortnamnstyper har namnen på *-sta* blott tre (möjligen endast två) och namnen på *-by* åtta representanter. Häradet synes alltså ha varit tämligen glest befolkat i förhistorisk tid. Av de fyra socknarna uppvisar Harbo flest förhistoriska bebyggelser.

De medeltida namnen är i stor majoritet (61 %). Av dessa är hela 77 % namn på ursprungligt *-bodha*, vilka också utgör den största enskilda namngruppen i det sammanlagda materialet. Namnen på *-bodha*, som ägnas en särskild undersökning,

har ursprungligen sannolikt avsett tillfälligt använda bodar, uppförda vid slättermarker för förvaring av höet och eventuellt även för övernattning (även andra typer av bodar, t.ex. jaktbodar, är tänkbara). Dessa platser har så småningom blivit permanent bebodda.

Av de behandlade namnen har 26 % ej kunnat dateras.

2. Det andra arbetet behandlar ortnamn med förleden *Ås-*, vilka har antagits innehålla terrängbeteckningen *ås* 'bergsrygg'. Flera av dessa namn uppvisar medeltida skrivningar *Asa-*, *Ase-* eller *Aso-*. Då ordet *ås* (fsv. *as*, fvn. *áss*) allmänt anses vara en germ. *a*-stam, är dessa kompositionsvokaler oväntade, såvida man inte genomgående vill se dem som gen. plur. En undersökning av de hithörande namnen visar, enligt författarens mening, att *ås* som förled i ortnamn kan ha en gen. sing.-form *Asa-* el. likn. Detta bekräftar en av några forskare tidigare utifrån ortnamnsmaterial framförd tanke, att ordet varit en *u*-stam. Formerna *Aso-* för ett ursprungligt *Asa-* (*Ase-*) sammanhänger troligen med en försvagning av kompositionsvokalen. I namn på *-bodha* och *-torp* kan skrivarens val av *o* som beteckning för den obetonade vokalen förklaras som en anteciperings efterledens vokal. I flera av de aktuella ortnamnen är även andra tolkningar av förleden tänkbara, nämligen gen. plur. av *ås*, ett ånamn **As-ā* eller **Asa* 'Åsån', mansnamnet *Ase* eller kvinnonamnet *Asa*.

3. Det tredje arbetet behandlar de svenska ortnamnen *Vida*, *Via* och *Veda*, vilka alla har antagits vara plur. bildningar till fsv. *vidher* 'skog'. Appellativet har i modern svenska ljudlagsenligt utvecklats till *ved*. Det kvarstående *i*:et i *Vida/Via* har förklarats utgå från dativformen (*i*) *Vidhum*, säkerligen den vanligaste kasusformen. Författarens undersökning har visat, att de flesta *Vida/Via*, i likhet med *Veda*, sannolikt är bildade till *vidher*. För detta kan både formella och sakliga skäl anföras. Det är dock möjligt att man för vissa av namnen i stället får räkna med växtbeteckningen *vide* 'salix', som hade fsv. långt *i*. Att somliga namn fått formen *Vida/Via* och andra *Veda* beror antagligen på att de utgår från olika former i paradigmet. En konservativ skrifttradition kan ha hjälpt till att bevara *i* i *Vida/Via*. Detta antagande stöds av en rad namn på *Vi(d)-*, som kan konstateras ha *vidher* som förled och ett mot regeln kvarstående *i*. För *Veda* har säkert påverkan från appellativet *ved* varit av betydelse.

English Summary

The Settlement Names of Våla Härad, Uppland

This thesis comprises the following three parts:

1. Ortnamnen i Västmanlands län. 5:1. Heby kommun, norra delen. Bebyggelsenamn. (The Place-Names of Västmanland County. 5:1. Municipality of Heby, Northern Area. Settlement Names.) *Skrifter utgivna genom Ortnamnsarkivet i Uppsala. Serie A. Sveriges ortnamn*. Uppsala 1988.
2. Ortnamn på Ås(e)-. (Place-Names in Ås(e)-.) In *Nordiska namnstudier. Festskrift till Harry Ståhl 22 september 1985*. Uppsala 1985. (Also in *Namn och bygd* 74, 1986.)
3. *Vida och Veda*. (*Vida and Veda*.) In *Namn och bygd* 75 (1987).

1. The first of these works examines the settlement names of the four Uppland parishes of Harbo, Huddunge, Nora and Östervåla, which previously constituted the *härad* (district) of Våla. The area is now part of Heby municipality in the county of Västmanland. The main body of this work is a systematic survey of the area's earlier and later settlement names, accompanied by linguistic interpretations of these names. The survey follows the principles applied in earlier volumes in the *Sveriges ortnamn* series. Interpretations are based primarily on material held at the Institute of Place-Name Research, Uppsala, including earlier name forms and records of dialect pronunciations. All the medieval name forms on record are presented, together with a selection of later forms.

Each parish is presented in turn, and the material is arranged in alphabetical order on the basis of the villages and farms heading land register entries. The registers concerned are the most recent *jordebok*, from 1879, and, where relevant, the *jordregister*. After each such register name, a large number of names of subsidiary smallholdings are given under the heading "Other settlement names". In the case of names in this category which are not documented until the 19th and 20th centuries, only a selection is given, taking into account the names' standing in the written and spoken language, their linguistic importance, and their significance in terms of cultural history.

The first work begins with a historical overview of the earlier settlement names of Våla district, dealing with the 190 names not recorded later than the 1550s. These names are divided into three groups: (1) prehistoric names, (2) medieval names and (3) undatable names, chiefly on the basis of linguistic criteria. Extralinguistic—above all archaeological and human geographical—dating methods are used to supplement the linguistic evidence. This study shows that relatively few (14 %) of the district's earlier settlement names can be dated with a reasonable degree of certainty to prehistoric times. Names in *-tuna* and *-hem* are entirely absent, and only two names belong to the *-ingel-unge* group. As regards other old place-name types, names in *-sta* have no more than three (and possibly only two) and names in *-by* only eight representatives. The district thus appears to have been fairly sparsely populated.

ed in prehistoric times. Of the four parishes studied, Harbo is found to have had the largest number of prehistoric settlements.

A large majority (61 %) of the earlier settlement names are medieval. Of these, as many as 77 % are names originally ending in *-bodha*, and this is in fact the largest individual group of names in the material as a whole. The names in *-bodha*, which are studied in more detail, probably originally referred to huts or sheds for occasional use, erected near hay meadows to store hay and possibly also for people to spend the night in (other types are also conceivable, e.g. shelters for hunters). These places gradually became permanent settlements.

26 % of the names examined could not be dated.

2. The second work deals with place-names with the first element *Ås-*, which are assumed to contain the topographical term *ås* 'ridge'. Several of these names have medieval written forms in *Asa-*, *Ase-* or *Aso-*. As Sw *ås* (OSw *as*, OWScand *áss*) is generally considered to be a Germanic *a*-stem, these linking vowels are unexpected, unless they are consistently regarded as genitive plurals. An examination of the place-names in question indicates to the author that *ås*, when used as the first element in place-names, has a genitive singular form *Asa-* or the like. This confirms a supposition (previously advanced by some scholars on the basis of place-name material) that this word was originally a *u*-stem. Forms in *Aso-*, for an original *Asa-* (*Ase-*) are probably due to a weakening of the linking vowel. In names in *-bodha* and *-torp* the scribal choice of *o* to indicate the indistinct nature of the linking vowel may be explained as an anticipation of the vowel in the second element. In many of the place-names in question other interpretations are also possible, namely gen. pl. of *ås*, a river-name **As-ā* or **Asa* 'Ridge River', the masculine name *Ase* or the feminine name *Asa*.

3. The third work, finally, examines the Swedish place-names *Vida*, *Via* and *Veda*, all of which have been assumed to be plural formations of OSw *vidher* 'forest'. The appellative developed to *ved* in Modern Swedish in agreement with regular phonological change. The preservation of *i* in *Vida/Via* has been explained from the dative form, (*i*) *Vidhum*, which was certainly the most frequently used case form. The author's investigation shows that the majority of the *Vida/Via* names, like *Veda*, are probably formed from *vidher*. Both formal and factual reasons can be adduced in favour of this. Still, it is possible that, for some of the names, we need to consider derivation from the plant name *vide* 'salix', which had a long *i* in Old Swedish. The fact that some names have the form *Vida/Via* and others *Veda* is presumably due to their deriving from different forms of the paradigm. A conservative spelling tradition may have contributed to the preservation of *i* in *Vida/Via*. This is corroborated by the existence of a number of names in *Vi(d)-* in which the first element can be proved to be *vidher* and *i* remains, contrary to the above-mentioned rule. In *Veda*, the influence of the appellative *ved* has certainly been of importance.

SKRIFTER UTGIVNA GENOM ORTNAMNSARKIVET I UPPSALA
SERIE A. SVERIGES ORTNAMN

ORTNAMNEN I VÄSTMANLANDS LÄN

PÅ OFFENTLIGT UPPDRAG UTGIVNA

AV

ORTNAMNSARKIVET I UPPSALA

DEL 5:1

HEBY KOMMUN, NORRA DELEN

BEBYGGELSENAMN

AV

MATS WAHLBERG

ORTNAMNSARKIVET I UPPSALA

Ingår även i doktorsavhandling i ämnet nordiska språk vid Uppsala universitet 1988.
Publiceras även i Vår hembygd. Skriftserie utg. av Hembygdens förlag. 9 (1988). Östervåla.

Omslagsbild:

Karta över Östervåla socken. Detalj av Charta Öfver Sahlbergs Län Uti Westmanland Af
flere Chartor sammandragen och Författad Åhr 1775, af Eric Ungroth (efter original i
Uppsala universitetsbibliotek)

© 1988 Ortnamnsarkivet i Uppsala

ISSN 0347-2027

ISBN 91-85452-10-6

Printed in Sweden 1988

Ekblads, Västervik

Innehåll

Förord	5
Namnhistorisk översikt över Våla härads äldre bebyggelsenamn	7
Karta 1. Våla härad och dess äldre bebyggelsenamn	11
Våla härad	27
Harbo	29
Huddunge	67
Nora	95
Östervåla	138
Källor och litteratur	202
Starkare förkortningar samt teckenförklaringar	210
Uttalsbeteckningar enligt landsmålsalfabetet	212
Register	213

Förord

Den del av Heby kommun som behandlas i föreliggande arbete utgjorde tidigare Våla härad. Arbetet redovisar samtliga namn på byar och kameralt självständiga gårdar eller andra bebyggelser i senast upplagda jordebok (1879) och i jordregistret. För avdelningen *Övriga bebyggelsenamn* har ett visst urval gjorts bland de namn som är belagda först på 1800- och 1900-talen; därvid har hänsyn tagits till namnens skriftspråkliga hävd och förankring i talspråket samt deras betydelse i språkligt och kulturhistoriskt hänseende. Redovisningens uppställning svarar mot förhållandena på den ekonomiska kartan från 1960.

Det redovisade materialet är hämtat från samlingarna i OAU. Förf. har utfört kompletterande exciperings av medeltidsmaterial. De utnyttjade jordeboksutdragen i OAU har sammanställts av f. rektorn Algot Hellbom. Beläggredovisningen i avdelningen *Övriga bebyggelsenamn* bygger framför allt på ett av förf. exciperat, omfattande namnmaterial ur lantmäterihandlingar i IMV och de berörda församlingarnas kyrkoarkiv i Uppsala landsarkiv och resp. pastorsämbete. För det medeltida beläggmaterialet har fullständighet eftersträfvats, medan ett urval har gjorts bland yngre namnformer. Uppgifter om storlek och jordnatur i den äldsta jordeboken har hämtats från DMS 1:4 samt jordeboksutdrag i OAU. För utförligare kamerala uppgifter rörande medeltiden hänvisas till DMS 1:4.

Det medeltida otryckta diplommaterialet har till största delen lästs i fotokopior i OAU. I beläggredovisningen utmärks osäkert identifierade belägg med frågetecknen framför belägget och osäkert daterade belägg med frågetecknen framför året. Originalbelägg markeras ej särskilt, däremot avskrifter när det av källhänvisningarna inte framgår att det är fråga om sådana. Tergalanteckningar har i regel icke medtagits. Brevens dateringsorter anges inte i källhänvisningarna, om de redan framgår av de redovisade beläggen. Upplösta förkortningar markeras med avvikan- de stilsort och avsiktligt utelämnad text med tre punkter. Otydlig bokstav utmärks med punkt under bokstaven. Vissa osäkra textpartier suppleras inom klammer. Ortnamnsformer fr.o.m. 1526 återges i beläggserierna alltid med stor begynnelsebokstav oberoende av förhållandet i de exciperade källorna. Orden *härad* och *socken* eller förkortningar därav redovisas genomgående som *hd* eller *sn*, om de hämtats ur nysvenska källor.

Uppteckning av ortnamn i området har utförts av Manne Eriksson 1930–37 (alla socknar), August Isaacsson 1964 (Huddunge), Lena Andersson (tidigare Jonsson) 1971–75 (Huddunge och Nora) och förf. 1979–86 (Harbo, Nora och Östervåla).

Arbetet har i manuskript granskats av arkivchefen Allan Rostvik, förste arkivarien Svante Strandberg och av ledamöterna i Ortnamnsarkivets rådgivande nämnd

professor Thorsten Andersson, professor Lennart Elmevik och professor emeritus Lennart Moberg.

Kartan över Våla härad och dess äldre bebyggelsenamn har renritats av 1:e ritare Alicja Grenberger vid Institutionen för arkeologi, Uppsala universitet.

Uppsala i mars 1988

Allan Rostvik

Mats Wahlberg

Namnhistorisk översikt över Våla härads äldre bebyggelsenamn

1. Material och undersökningsmetoder

Socknarna Harbo, Huddunge, Nora och Östervåla, tidigare utgörande Våla härad, räknas till landskapet Uppland men hör alltsedan 1600-talet till Västmanlands län. Häradet utgjorde under medeltiden en egen administrativ enhet i nordvästra delen av Tiundaland. I 1500-talets jordeböcker är häradet indelat i nio hamnor (DMS 1:4 s. 90): *Åbygge hamna* (till en inbyggarbeteckning till bynamnet *Åby* i Östervåla eller till appellativet *å*, avseende den å som åsyftas i detta namn och vid vilken de flesta av hamnans byar ligger), *Bodhakarla hamna* (till en inbyggarbeteckning *bodhakarlar*, varom se *Buckarby* avsnitt 3.1), *Fågelsta hamna* (till bynamnet *Fågelsta* i Östervåla), *Gräsbo hamna* (till bynamnet *Gräsbo* i Östervåla), *Bjurvalla hamna* (till bynamnet *Bjurvalla* i Östervåla), *Harbo hamna* för Harbo sn, *Halsinge hamna* (till en inbyggarbeteckning till bynamnet *Hallsjö* i Huddunge sn), *Åbygge hamna* (till en inbyggarbeteckning till bynamnet *Åby* i Nora sn) och *Norhygge hamna* (till en inbyggarbeteckning till sockennamnet *Nora*). En mindre del av Harbo sn öster om Tämnaren fördes 1894 till Björklinge sn, Norunda hd, Upps. l., södra delen av Huddunge sn överfördes från Torstuna hd till Våla hd 1897, och byarna Ingbo, Sörbo och Östa i Nora sn överfördes samma år från Simtuna hd till Våla hd. För närmare uppgifter om administrativ, judiciell och kyrklig indelning i äldre tid se DMS 1:4.

Häradet består till största delen av stora, glest befolkade skogsområden. Bebyggelsen i Harbo och Östervåla är koncentrerad till slättområdena väster och sydväst om Tämnaren och den i Huddunge till Vretaån. I Nora är bebyggelsen splittrad på flera mindre områden. En stor grusås, som löper i nord-sydlig riktning genom socknen är av gammalt en viktig färdväg norrut mot Gästrikland (Österfärnebo och Hedesunda).

I följande översikt behandlas häradets äldre bebyggelsenamn. Materialet är begränsat till de sammanlagt 190 namn som finns belagda i källorna senast på 1550-talet (de äldsta jordeböckerna är upprättade på 1540-talet). För ett dussintal av dessa namn gäller att det är osäkert, om de har avsett en bebyggelse.

Namnen delas in i tre grupper: 1. Förhistoriska namn. 2. Medeltida namn. 3. Icke daterbara namn. En första indelning har gjorts på språklig grund efter den allmänt vedertagna kronologin för olika ortnamnstyper enligt gängse handböcker (Pamp 1974, Ståhl 1976). Därvid har till den förhistoriska gruppen förts namnen på *-inge/-unge*, *-sta*, *-bolsta*, *-landa*, vissa namn på *-by* samt det som kultbetecknande ansed-

da *Hov*. Som medeltida har räknats vissa av namnen på *-by*, namnen på *(-)torp*, fsv. *(-)bodha*, *-bol*, *-byle*, *(-)sälja*, *(-)säter*, *-änge*, *-gårde*, *vret*, *täppa*, *ruda*, fsv. *rydhia* samt *Klostret*.

Den viktigaste källan för en språklig bedömning av namnen är givetvis de äldre namnformer som finns bevarade. De medeltida dokumenten från Våla hd är emellertid ganska få. Den mest betydelsefulla källan härvidlag är de s.k. markgäldslängderna från tiden omkring 1312, vilka redovisar den extra skatt som hertigarna Erik och Valdemar lät ta upp från områden i norra Uppland (DMS 1:4 s. 89 f., Lundberg 1972 s. 19 ff., G. Dahlbäck i *Fornvännen* 69, 1974, s. 125 ff.).¹ Från Våla hd redovisas där 291 personer som har erlagt skatt och 58 som resterar med skatteinbetalningen. För Harbo anges hemort för alla skattskyldiga, för Nora saknas ibland dessa uppgifter. För Östervåla noteras hemort enbart i sex fall, och för Huddunge saknas helt ortnamn.

59 namn, huvudsakligen ursprungliga naturnamn, har ej kunnat dateras på språkliga grunder. Som komplement till den språkliga dateringen har därför icke-språkliga dateringsmetoder tagits till hjälp. Eventuell förekomst av gravar och gravfält som kan knytas till bebyggelserna har undersökts. Dessa uppgifter har hämtats ur RAÄ:s fornminnesregister. Femton namn är olokaliserade och följaktligen inte möjliga att direkt relatera till fornlämningsbeståndet. Av dessa femton namn hör två till den förhistoriska gruppen, åtta till den medeltida gruppen och fem till gruppen icke daterbara namn (allt enligt den primära språkliga analysen).

Fornlämningar kan knytas till tolv av de fjorton lokalisierbara bebyggelserna med namn som vid den språkliga analysen antagits vara förhistoriska. Till de 107 lokalisierbara bebyggelserna med antagna medeltida namn kan fornlämningar knytas endast i ett fall, nämligen Stalbo i Nora sn (se härom även artikeln **Byrkista* i Nora sn). Vid Långgårde i Harbo sn, belagt först på 1560-talet som torpställe under Kvarsta och därför ej medtaget i denna undersökning, finns ett ganska stort gravfält, som möjligen har hört till en äldre försvunnen bebyggelse (se artikeln *Långgårde*). Av de 54 lokalisierbara bebyggelserna med språkligt icke daterbara namn har nio bevarade fornlämningar. Det är givetvis viktigt att ha i minnet, att många fornlämningar kan vara bortodlade eller på annat sätt förstörda. Överensstämmelsen mellan den språkliga analysen och förekomst av fornlämningar synes dock i detta fall vara god.

Ett problem vid användandet av fornlämningar som ålderskriterium är, att dessa sällan är daterade i RAÄ:s fornminnesregister. Att döma av en jämförelse med de analyser av gravfältstyper som gjorts av B. Ambrosiani (1964 s. 68 ff.) och Å. Hyenstrand (1984 s. 84 ff.) torde dock de i föreliggande översikt anförda gravarna och gravfälten i Våla hd härröra från yngre järnålder, kanske snarast vikingatid. Sådana är vanligtvis belägna på moränbackar i anslutning till bebyggelsen. Endast två av häradets gravfält har varit föremål för arkeologiska utgrävningar. En del av ett gravfält vid Ettinga och Hovberga har därvid daterats till vikingatiden (RAÄ Östervåla sn nr 9) och ett mindre gravfält på Prästgårdens mark i Östervåla till övergångstiden mellan vendeltid och vikingatid (se *Hov* avsnitt 2.4).

De inledningsvis nämnda markgäldslängderna från ?1312 kan, liksom bebyggelsernas storlek och läge, ge viktiga kompletterande upplysningar till en ickespråklig

¹ Av de bevarade längderna är de som avser socknarna Östervåla och Tegelsmora daterade den 18 oktober 1312, medan de övriga är odaterade och ungefär samtida med de två daterade.

datering av namnen. Svårigheterna att bedöma bebyggelsernas storlek med hjälp av mgl ?1312 har belysts av B. Lundberg (1972 s. 20 f.) och G. Dahlbäck (i Fornvännen 69, 1974, s. 125 ff.). Enligt Lundberg torde de som betalade mest (1 mark – dvs. 8 öre – eller sex öre) ha varit fullsuttna bönder, medan personer med lägre skattesats (fyra eller två öre) kan ha brukat torp eller livnärt sig på hantverk, fiske m.m. Dahlbäck räknar med att skatten är personlig och gör samma bedömning som Lundberg vad beträffar skattebetalarnas status (han sätter dock gränsen för fullsuttna bönder vid en marks skattesats). Storleksvärderingen av bebyggelserna försvåras av att flera personer från olika byar och gårdar i vissa fall uppenbarligen sammanförts under ett bynamn. Så upptas t.ex. under Brunnvalla i Nora inte mindre än trettio tre skattskyldiga personer, ett orimligt högt antal. Dessa förhållanden gör det också, som Dahlbäck framhåller, svårt att jämföra befolkningstalet enligt mgl ?1312 med motsvarande uppgifter i de äldsta jordeböckerna. Dessa uppvisar genomgående färre personer per by än mgl, ett förhållande som inte har fått någon tillfredsställande förklaring. Digerdöden, missväxt och allmän ekonomisk nedgång kan vara bakomliggande faktorer.

Bebyggelsernas storlek är ett ofta anlitat instrument för åldersbestämning (Christensen & Kousgård Sørensen 1972 s. 208 ff., Pamp 1974 s. 26 f., Ståhl 1976 s. 57 f.). Uppgifter om Vålabesbyggelsernas medeltida storlek har hämtats från DMS 1:4 samt jöb-utdrag i OAU. Jordetalet uttrycks i markland, öresland, örtugland och penningland enligt DMS 1:4 s. 10 f. De flesta byarna i Våla hd är tämligen små. Endast tio är i de äldsta jordeböckerna på två markland eller däröver. De största byarna är Huddungeby i Huddunge med drygt fem markland (5:1), Bjurvalla i Östervåla med drygt fyra markland (4:0:1) och Norabyarna Buckarby med fyra markland (4:0) och Nordmyra med nära fyra markland (3:7:1). Denna metod för åldersbestämning bör användas med försiktighet. I de flesta fall torde dock förhistoriska byar ha högre jordetal än medeltida. I Våla hd har de bebyggelser som av språkliga och arkeologiska skäl bedömts vara förhistoriska med två undantag en storlek på minst ett markland, medan c:a 2/3 av de som medeltida bedömda bebyggelserna understiger ett markland. För frälsejorden, som inte är särskilt omfattande i Våla hd, anges i jordeböckerna inte något jordetal. Storleken får då uppskattas med ledning av antalet angivna hemman och torp.

Metoden att åldersbestämma bebyggelser genom att med hjälp av kartor och ägofigurer rekonstruera äldre ägo- och storleksförhållanden samt utflyttningar inom en gammal gårds eller bys gränser (Christensen & Kousgård Sørensen 1972 s. 214 ff., Pamp 1974 s. 24 ff., Ståhl 1976 s. 58) har använts undantagsvis. Därvid har uppgifter i det äldre lantmäterimaterialet brukats.

En sammanvägning av de språkliga och ickespråkliga möjligheterna till datering ger en fördelning av Våla härads äldre bebyggelsenamn enligt nedanstående översikt samt tabell 1 och karta 1.

Förhistoriska namn

-*ingel-unge*: Ettinga, Huddunge(by)

-*sta*: ?*Byrkista (olokaliserat), Fågelsta, Kvarsta

(-)*by*: ?By, Bärby, Eneby (olokaliserat), Hässelby, Viby, Åby (2 st.), ?Åkerby

-*bolsta*: ?Svingbolsta

-*landa*: Upplanda

Hov

?Berg (olokaliserat), Eklunda, Hallsjö, Holm, Hovberga, Nordmyra, Näs (Harbonäs), Solberg, Svina, Ön

Medeltida namn

-*by*: Buckarby (2 st.), Holvastby, Häcksby, Litsleby (olokaliserat), Mälby

(-)*torp*: Gutturp, Torp

(-)*bodha*: Se tabell 2. Olokaliserade: Alastanthabodha, Bodha, Bossabodha, *Finvidhabodha, *Kælabodha

-*bol*: ?Baggbo, ?Smedsbo

-*byle*: *Nybyle (olokaliserat)

(-)*sälja*: Norrsälja, Sälja, Västersälja

(-)*säter*: Gransätra, Sätra

-*änge*: Risänge, Svedäng

-*gårde*: Bogårde, Långgårdet, "teppegerhi" (olokaliserat) (för det här ej medtagna *Gudhvastagærdhe*, se under Nora sn)

vret: Vreta

täppa: Täppan

ruda: Rudun

fsv. *rydhia*: Rödje

Klostret

Ikke daterbara namn

Aspnäs, Backa, Barkan, Berg (2 st.), Berga (Floberga), Bjurvalla, Björken, Borgen, Brattberg, Bro, Brunnvalla, Buska, Diken, Fallet, Ginka, Granberga, Gäddsjö, *Hamarbæk (olokaliserat), Helganbo, Holm, Horsskog, Huggle, Lakbäck, Lindsbro, Ljusbäck, "lydhisum" (olokaliserat), Länna, Marbäck, Marstalla, Nordansjö, Nordsjö, Ramna, Rönnviken, Siggberg, Sjöholmen, Skärsjö, Slättan, Stigmota, Stymne, Stårte, Svina, Vad, *Vendeledha (olokaliserat), Vida, *Vikhamar (olokaliserat), Väderholmen, Åmyra, Östa

Tabell 1. Namnmaterialets fördelning på förhistoriska och medeltida samt ikke daterbara namn.

	Förhistoriska namn	Medeltida namn (varav - <i>bodha</i>)	Ikke daterbara namn	Summa namn
Harbo	10	20 (11)	14	44
Huddunge	2	13 (11)	7	22
Nora	5	27 (21)	11	43
Östervåla	9	55 (46)	17	81
Summa	26	115 (89)	49	190
%	14	61 (77)	26	

Karta 1. Våla härad och dess äldre bebyggelsenamn.

- Förhistoriska namn
- △ Medeltida namn
- Icke daterbara namn

2. Förhistoriska bebyggelsenamn

2.1. Inledning

De förhistoriska bebyggelsenamnen i häradet är få; de utgör 14 % av de i denna översikt behandlade namnen.² För skillnader mellan socknarna se avsnitt 5. Större delen av detta uppländska randområde har alltså befolkats ganska sent.

2.2. Namn på -inge/-unge

Till denna namngrupp hör enbart två namn. Den gamla byn Huddunge har givit namn åt Huddunge sn och kallas nu *Huddungeby*. Ett sådant tillägg av *-by* är ett vanligt sätt att skilja annars likalydande by- och sockennamn åt. På en liten åkerholme på Prästgårdens mark strax nordväst om byn har påträffats lämningar, som enligt RAÄ:s fornminnesregister (Huddunge sn nr 14) sannolikt är ett borttaget gravfält. I övrigt kan nämnas att en runsten (U 1176), troligen av Öpir, finns på Prästgårdens mark sydväst om byn.

Det andra namnet i denna grupp, *Ettinga* i Östervåla, är ett plur. *inge*-namn. På gränsen mellan Ettinga och Hovberga finns ett stort gravfält, av vilket delar har daterats till vikingatid (RAÄ Östervåla sn nr 9).

2.3. Namn på -sta och -by

Hit har förts häradets tre *sta*-namn samt åtta av namnen på *-by* (för det här medräknade men som osäkert bedömda *sta*-namnet **Byrkista* se närmare artikeln **Byrkista* i Nora sn).

Söder om Harbo kyrka ligger *Viby* med flera gravfält. Namnet innehåller **vi* '(hednisk) helgedom'. I omedelbar anslutning ligger kyrkan och Prästgården, vars mark möjligen är utbruten ur *Viby*. Sockennamnet, ursprungligen *Harir*, är sannolikt ett kyrkplatsnamn. Här har alltså den kristna kyrkan byggts på eller invid en äldre hednisk kultplats. Huruvida direkt kultkontinuitet föreligger kan dock ej avgöras utifrån dessa förhållanden. Att hednisk kultplats och kyrkplats ofta sammanfaller kan naturligtvis ha rent kommunikationsmässiga orsaker. Ett i en bygd centralt läge med en äldre hednisk kultplats kan ha befunnits lämpligt för den kristna kyrkan, även om den hedniska kulten dessförinnan hade upphört. Ett tämligen säkert exempel på kultkontinuitet synes dock sockennamnet *Torsåker* i Södermanland vara (Strandberg 1976 s. 84 ff.); något bynamn *Torsåker*, som kunnat vara en förbindelselänk mellan en kanske sedan länge nedlagd kultplats och den nya kristna kyrkan, är inte känt. För frågan om kultkontinuitet se även Sandnes 1987 s. 144 ff.

I centralbygden omedelbart norr om Harbo kyrka ligger *Kvarsta* och det därtill angränsande *Hässelby*, båda med gravfält; vid Hässelby finns dessutom en runsten signerad av Öpir (U 1177).

Namnen på *-by* har kunnat bildas ännu under medeltiden. Till ett äldre förhistoriskt skikt brukar räknas namn med naturbetecknande förled (Ståhl 1976 s. 72); sådana är i Våla hd *Hässelby* (till *hässle* 'hasselbestånd') och det olokaliserade *Eneby* i Harbo, de två namnen *Åby* i Nora och *Östervåla* samt *Bärby* i Östervåla (till

² Angivna procentsatser för olika namngrupper är beräknade på de 190 bebyggelsenamn, belagda i skrift senast på 1550-talet, vilka behandlas i denna översikt (se avsnitt 1 samt tabell 1).

berg) (beträffande stamkompositionen se Hellberg 1967 s. 251). Vid Åby i Nora finns två gravfält, medan Åby i Östervåla saknar sådant. En gravhög och en osäker stensättning finns dock c:a 400 m nordost om byplatsen. Stora delar av Östervåla samhälle är emellertid byggda på Åbys mark, varför eventuella gravfält med stor sannolikhet är försvunna. En runsten (U 1180) i byn har en inskrift med runliknande tecken och runor utan språklig mening. Runstenar är dock knappast att i första hand betrakta som bebyggelseanknutna fornminnen; de restes ofta på väl synliga platser, förbi vilka människor färdades.

Till de förhistoriska namnen på -by har också med tvekan förts *Åkerby* i Östervåla. Byn saknar fornlämningar, och dess namn finns ej omnämnt i medeltida handlingar. Grannbyarna Ettinga, Upplanda och Stårte omtalas däremot flera gånger under medeltiden. Byns storlek enligt äldsta j.b., två markland, är emellertid betydande (dess nuvarande ringa storlek beror på att flera utjordar, tillhörande andra byar, avsöndrades vid laga skiftet). Det vanliga namnet *Åkerby* torde på andra håll i Sverige ha förhistoriskt ursprung.

Längre österut i Östervåla, vid Tämnastrand, ligger de båda grannbyarna *Fågelsta* och *Bårby*. Vid *Fågelsta* finns ett gravfält och vid *Hemmingsbo* strax intill ytterligare ett, som även det måste höra till *Fågelsta*. Vid *Bårby* finns två stensättningar. Här synes vi ha att göra med en i denna del av socknen ensamliggande förhistorisk bosättning. Det till *Bårby* gränsande *Svina* kunde möjligen tänkas ha förhistoriska anor och höra hit, men för övrigt finns här enbart yngre namn på -*bodha* samt det sannolikt unga *Stigmota*.

By i Harbo ligger avsidet i skogsbygden i sydöstra delen av socknen. Här saknas fornlämningar, och det får anses osäkert, om bebyggelsen är förhistorisk. I mgl. ?1312 upptas fem personer, varav två för en mark vardera. I äldsta j.b. noteras *By* för 1 1/2 markland.

2.4. Hov samt namn på -bolsta och -landa

Gården *Hov* i Östervåla ligger norr om kyrkan och gränsar till Prästgården. Sockennamnet *Våla* är sannolikt ett ursprungligt bygdenamn. Prästgården synes ej ha haft något eget äldre namn utan är troligen utbruten ur *Hov*. Ett gravfält på Prästgårdens mark strax söder om kyrkan är daterat till övergången mellan vendeltid och vikingatid (Söderberg 1976). Då *Hov* ligger i centrum av socknen invid kyrkan, är det frestande att anta, att en betydelse 'hednisk kultplats' e.d. föreligger i dess namn snarare än de äldre betydelserna av det till grund liggande appellativet, nämligen 'höjd' och 'gård'. För närmare diskussion om namnet se artikeln *Hov* i Östervåla sn samt, för den besvärliga frågan om kultkontinuitet, inl. 2.3 under *Viby*.

Vid *Svingbolsta* strax söder om Östervåla kyrka har påträffats fragment av en sten med runliknande tecken (U 1179). Ett liknande fragment har påträffats i golvet i kyrkan (U 1178), och i Åby strax öster om kyrkan finns en sten av samma typ (U 1180). Inskrifterna är gamla. Som påpekats ovan i samband med behandlingen av namnet *Åby* (2.3) kan dock runstenar inte räknas till bebyggelseanknutna fornlämningar på samma sätt som yngre järnåldersgravfält. Emellertid finns också strax öster om gården två rösen, sannolikt järnåldersgravar. Dessa ligger helt nära ett mindre gravfält på Prästgårdens mark, varom se under *Hov* ovan. Som framgår ovan är Prästgården troligen utbruten ur *Hov*, och möjligen har även *Svingbolsta* äldst hört till samma komplex (se närmare artikeln *Svingbolsta*). Prästgårdens läge

mellan Hov och Svingbolsta synes, om detta resonemang är riktigt, snarast tala för att Svingbolsta avsöndrats före tillkomsten av Prästgården eller åtminstone inte senare. Om bebyggelsen verkligen har förhistoriskt ursprung får dock anses osäkert.

Vid *Upplanda* i Östervåla finns ett mindre gravfält och flera stensättningar. Namnet, med betydelsen 'den längre upp belägna marken eller jorden', måste dock vara givet i relation till en äldre bebyggelse längre söderut längs Kartaån, kanske *Hovberga*, som redovisar skogen gemensamt med *Upplanda* 1790 (LMV T 76-27:4).

2.5. Övriga namn

En rad språkligt icke daterbara namn kan genom förekomst av bebyggelseanknutna gravfält med stor sannolikhet bedömas vara förhistoriska. Hit hör *Eklunda*, *Näs* (nu *Harbonäs*), *Solberg*, *Svina* och *Ön* i Harbo sn, *Hallsjö* i Huddunge sn, *Holm* och *Nordmyra* i Nora sn och *Hovberga* i Östervåla sn. Av dessa är *Eklunda*, *Svina*, *Hallsjö*, *Holm*, *Nordmyra* och *Hovberga* namn på stora byar, vilka upptas till ett markland eller mer i äldsta j.b. För fräsegården *Näs* saknas jordetal, men den nuvarande arealen är stor. *Solberg* och *Ön* bryter mönstret med jordetal på 0:3 resp. 0:4. Gravfältet vid *Hovberga* ligger på gränsen mellan *Hovberga* och *Ettinga* och har möjligen varit gemensamt för de båda byarna (för *Ettinga* se avsnitt 2.2).

I mgl ?1312 för Nora sn upptas en by *Berg* med minst sju skattskyldiga. Den har sannolikt legat nära kyrkan och efter ödeläggelse i slutet av 1300-talet delats upp på kringliggande bebyggelser (se närmare artikeln *Berg*). Fornlämningar saknas i området, och namnet har därför med tvekan förts till den förhistoriska gruppen. Anledningen är att byn synes vara moderby för *Holvastby* och *Prästgården* och kanske även för *Ulebo* och *Åsbo*. I det höga antalet skattskyldiga för *Berg* i mgl inryms sannolikt personer från någon eller några av dessa bebyggelser (jfr avsnitt 1). Man vill också gärna tro, att ett sockencentrum utgör en förhistorisk bygd. Emellertid kan det glest bebyggda Nora mycket väl ha etablerats sent som socken, och kyrkan kan ha förlagts till en ung bygd eller en tidigare obebyggd plats. Läget invid *Noraåsen* är kommunikationsmässigt välvalt. Jfr de östgötska socknarna *Kumla*, *Rök* och *Heda*, vilkas kyrkor inte förlagts i anslutning till gamla byplatser utan vid en gammal huvudväg genom bygden (Th. Andersson i OUÅ 1962 s. 15 ff. och i NoB 51, 1963, s. 95 ff.).

3. Medeltida bebyggelsenamn

Av det i denna översikt behandlade materialet utgör de medeltida bebyggelsenamnen den största gruppen (61 %). Merparten av dessa, hela 77 %, är namn på *-bodha*.

3.1. Namn på -by

Hit har förts några sannolikt sena namn på *-by*.

Holvastby i Nora har mansnamnet *Holmvast* som förled. Enligt gängse uppfattning är namn på *-by* med personnamnsförleder unga, huvudsakligen medeltida. Bebyggelser med sådana namn ligger oftast i skogstrakter, isolerade från de gamla

kulturbygderna (O. von Friesen i NoB 18, 1930, s. 91. Hellberg 1950 s. 160 och 1967 s. 247). Holvastby gränsar till Prästgården och har alltså ett mycket centralt läge, som avviker från övriga uppländska namn av samma typ. Se även resonemanget angående den försvunna byn *Berg* i avsnitt 2.5.

Håcksby i Huddunge saknar fornlämningar. Namnet är inte känt från medeltiden, och dess förled är en yngre genitivform på -s av mansnamnet *Håkan*.

Litsleby i Harbo är en olokaliserad utjord i Hässelby, tillhörande Holm och möjligen aldrig bebyggd. Namnet uppträder äldst med efterleden -by, senare -bodha. Någon anledning att anta förhistoriskt ursprung för namnet finns ej (se vidare artikeln *Litsleby* under *Holm* i Harbo sn).

Förleden i *Mälby* i Nora, fsv. *mædhal-* 'mellan-', syftar på läget mellan byarna Bro och Sälja. Ingen av de båda åsyftade bebyggelserna kan påvisas vara förhistorisk.

Namnet *Buckarby*, ursprungligen *Bodhakarlabý* 'bodakarlarnas by', finns både i Nora och i Östervåla. I Östervåla ligger Buckarby i utkanten av ett område som helt domineras av *bodha*-namn. Buckarby i Nora ligger isolerat i skogsbygden i nordöstra delen av socknen, norr om Lakbäck och Ärligbo. *Bokarby* i Vendels sn, Örbyhus hd, Upps. l. (in *bodækarlæby* ?1312 u.d. u.o. RAP, SD 3 s. 88) har samma förled. Även denna bebyggelse ligger i ett *bodha*-namnsområde.

Enligt L. Hellberg (1950 s. 96 ff.) har det i fsv. funnits ett appellativ *bodhakarl* med innebörden 'man som vistas vid fäbodarna'. Han sätter *Buckarby* i samband med *bodha*-namnen, som han anser syfta på gammal fäbodbebyggelse. Att namnen på -*bodha* i Uppland skulle ha denna innebörd, har han dock senare bestämt tagit avstånd från (Hellberg 1967 s. 183 ff.).

Det synes emellertid ofrånkomligt, att ett samband föreligger mellan *bodha*-namnen och namnen *Buckarby/Bokarby*. Vård att notera är den plur. förleden *bo-dhakarla-* i *Buckarby*. Av *bodha*-namnen i Uppland har en överväldigande majoritet i stället ett personnamn eller en sing. yrkesbeteckning som förled, ytterst sällan en plur. personbeteckning. En yrkesbeteckning i plur. synes föreligga i Östervåla-namnet *Kanikebo* (till fsv. *kanunker* 'kanik', en högre prästtitel). *Ettingbo* i Östervåla innehåller snarast en inbyggarbeteckning **etingar* till bynamnet *Ettinga*. *Månkarbo* i Tierps sn, Örbyhus hd, Upps. l. (i *mwñkarabode* 1496 23/2 Vallby RAP) har tolkats som en utflyttning från byn *Munga*, alltså 'Mungakarlarnas bodar' (Eriksson 1976 s. 75). Jämför även *Hedkarlsbo* i Nora (till *hedkarlar* 'personer från hedmarken'), belagt först 1615 (Hedekareboo 1615 ÄL 40:2 f. 177 v.) och därför ej medtaget i denna översikt. Möjligen finns flera sådana plur. personbetecknande förleder, vilka liksom i *Hedkarlsbo* antagit sekundär s-genitiv. Jämför t.ex. *Myrkarsbo* i Vendels sn, Örbyhus hd, Upps. l. (Myrkarsboda 1536 DMS 1:4 s. 164) till bynamnet *Myren* (M. Eriksson i UFT 46, 1938, bil. 1 s. 62 f.) och *Skekarsbo* i Nora sn. *Ettingbo* och *Månkarbo* kan jämföras med *bodha*-namn, vilkas förleder är äldre bynamn, t.ex. *Halmbyboda* till *Halmby* i Funbo sn, Rasbo hd, Upps. l. och *Lårsta* till *Lårsta* (nu *Bjelkesta*) i Giresta sn, Lagunda hd, Upps. l. Denna namngrupp är liten. Innebörden i namnen är, bortsett från problemet att fastställa vad slags "bodar" det rör sig om, lättförståelig.

Vore nu *Buckarby/Bokarby* jämförbara med *Månkarbo*, borde de åsyfta någon form av utflyttning antingen från en by med namnet *Bodha* eller kanske från en eller flera byar (gårdar) med namn på -*bodha*. Emellertid är Buckarby i Nora socknens största by och noteras i äldsta jhb för fyra markland, en avsevärd storlek, som i

häradet endast överträffas av Huddungeby i Huddunge och Bjurvalla i Östervåla. Mgl ?1312 upptar fem skattskyldiga till 1 mark, två till 4 öre och en som restar 2 öre. Buckarby i Östervåla har i äldsta j b ett och ett halvt markland. Dessa siffror ligger klart över genomsnittet för *bodha*-bebyggelserna (se avsnitt 3.3). För Bokarby i Vendel är förhållandet detsamma.

Enligt min mening åsyftar *bodh* i *bodhakarlar* snarare "bodarna" på Buckarby-enheterna än en moderby med namnet *Bodha* (eller med namn på *-bodha*), varifrån någon form av utflyttning skett. Förledens pluralitet kunde möjligen tänkas återspegla, att bodarna sköts av flera *bodhakarlar*. Dock är det kanske mer sannolikt, att en gemensam by har bildats av flera mindre enheter; *-by* får då innebörden 'samling av gårdar'. Ursprungsenheterna kan ha haft äldre namn på *-bodha*, men när de växt samman (slagits ihop), har det gemensamma namnet *Bodhakarlaby* tillkommit. Med denna tolkning av namnet får man även en god förklaring till de höga jordetalen för Buckarby Bokarby jämfört med *bodha*-bebyggelserna. Bokarby i Vendel är enligt M. Eriksson (i UFT 46, 1938, bil. 1 s. 63, karta s. 60) en avsköndring från byn Skarp-Ekeby. För Nora- och Östervålabebbyggelserna kan någon liknande slutsats ej dras utifrån tillgängliga källor.

En parallell till de här diskuterade frågorna utgör *Bodarna* eller *Bodtrakten*, ett brett skogsområde på båda sidor om gränsen mellan Valbo och Hedesunda socknar i Gästrikland. I Hedesunda kallas trakten även *Bodkarlgränden*. F. Hedblom (i NoB 73, 1985, s. 4), som ingående skildrat områdets bebyggelsehistoriska ursprung och namnskick, översätter det sistnämnda namnet med 'bodkarlarnas gränd, område, sockendel, deras gränd som bor i Bodarna'. De bebyggelser som finns här, huvudsakligen med namn på *-bo* (av äldre *-bodha*), är enligt Hedblom medeltida utflyttningar från de gamla huvudbyarna, upptagna på allmänningssmark. Här fanns gott om slåttermyrar och odlingsbar jord, som togs i anspråk av en växande befolkning, när utrymmet kring hembyarna blev otillräckligt.

Under 1500-talet ingick Buckarby i Östervåla jämte flera närliggande *bodha*-bebyggelser i *Bodhakarla hamna* 'bodakarlarnas hamna' (DMS 1:4 s. 90). Sannolikt har *bodhakarlar* här en innebörd liknande den i *Bodkarlgränden* i Hedesunda, alltså åsyftande personer från hamnans många bebyggelser med namn på *-bodha*.

Om namnen på *-bodha* se avsnitt 3.3.

3.2. Namn på (-)torp

I häradet finns två namn, som hör till denna grupp. Inget av dem torde tillhöra de förhistoriska *torp*-namn som L. Hellberg (i NoB 42, 1954, s. 130 ff.) räknar med jämsides med den stora gruppen yngre representanter.

Torp i Nora saknar fornlämningar och har, såsom Hellberg (a.a. s. 126) anser, sannolikt medeltida ursprung. Möjligen är byn en utflyttarbebyggelse från grannbyn Holm, som har ett för området betydande gravfält. Då *Torp* i den äldsta jordeboken tas upp för drygt ett markland, torde man kunna räkna med att byn härrör från tidig medeltid (namnet är äldst belagt 1366).

Guttorp i Harbo avser en ganska liten gård, inklämd mellan de äldre och större bebyggelserna Eklunda och Viby. Den upptas i äldsta j b som frälsetorp (väl under Viby), och namnet saknar medeltida belägg. Bebyggelsen torde alltså vara ganska ung.

3.3. Namn på (-)bodha

3.3.1. Inledning

Namn på ursprungligt *-bodha* har i äldre forskning ofta ansetts enbart eller huvudsakligen äsyfta tidigare fabodbebyggelse, även söder om den nuvarande s.k. fabodgränsen (se t.ex. J. Sahlgren i NoB 18, 1930, s. 137, G. Franzén i NK s. s. 153 ff., H. Stahl i KL 2, 1957, sp. 30 ff.; om fabodgränsen se G. Berg i Ethnologia Scandinavica 1983 s. 7 ff.). Senare har F. Hedblom (1958 s. 57 ff., i KL 5, 1960, sp. 56 ff., i NoB 73, 1985, s. 1 ff.), L. Hellberg (1967 s. 183 ff.) och S. Brink (1983) hävdats att *bodha*-namnen till övervägande del har ett annat ursprung. Hedblom och Brink, som utgår från förhållanden i Gästrikland och Hälsingland, poängterar att ett samband foreligger mellan *bodha*-namnen och det system med s.k. bodlandsgårdar som finns i delar av Hälsingland (om bodlandsgårdar se Bodvall 1959, F. Hedblom i NoB 35, 1947, s. 130 ff., Brink 1979 s. 7 ff.; se vidare avsnitt 3.3.5). Hellberg å sin sida menar att elementet *bodh* i dessa namn äsyftar primitiva bodar för vistelse vid slåttermarkerna samt för förvaring av det slagna höet.

Bodha-namnen är den största enskilda namngruppen i Vala hd. Av de namn som behandlas i denna översikt hör nära hälften dit. Av den medeltida namngruppen utgör *bodha*-namnen 77 %. Dessa namn är karakteristiska för ett stort område i norra Uppland samt angränsande delar av södra Gästrikland, sydöstra Dalarna och östra Västmanland. Även i södra Sverige, framst i Östergötland, Småland och Västergötland, är namngruppen talrikt företrädd.

3.3.2. Bebyggelsernas läge

I Harbo ligger Karbo och Stalbo avsidet i socknens skogshygd, de övriga *bodha*-enheterna däremot i anslutning till äldre bebyggelser. Östervalas uppvisar ett stort *bodha*-namnsområde väster och norr om de gamla byarna Fagelsta och Barby och norr om sätesgården Aspnäs. Andra *bodha*-namn finns i socknens sydvästra del och i väster i anslutning till de stora byarna Bjurvalla, Gnika och Horsskog. I Nora är *bodha*-enheterna spridda: de flesta finns norr och öster om Åby, några kring sockencentrum vid kyrkan, övriga ganska perifert. I Huddunge ligger nio av *bodha*-bebyggelserna vid randen av den nu odlade huvudhygden kring Vretaån, medan tre har ett perifert läge.

3.3.3. Bebyggelsernas ålder

De äldsta *bodha*-namnen i Vala hd har tillkommit senast på 1200-talet. Andra, sent belagda namn är med största sannolikhet yngre. Av Harbos elva namn finns sex upptagna i mgl ?1312. I Östervalas mycket ofullständiga mgl upptas två *bodha*-namn. I Noralistan finns ett namn medtaget; sannolikt är dock här flera *bodha*-enheter medräknade under t.ex. *Brunnvalla*, som knappast kan ha hyst alla 33 där upptagna skattskyldiga. G. Dahlback (i Fornvännen 69, 1974, s. 125 ff.) menar att *bodha*-bebyggelserna kring byarna Vavd och Barknäre i Hallnas sn i nordöstra Uppland har existerat redan på 1300-talet, trots att de ej är upptagna i socknens mgl ?1312 (de dyker upp först i 1500-talets jordeböcker). Enligt Dahlback redovisas dessa *bodha*-enheter under en moderby, till vilken de ännu hade fast anknytning. Under vissa *bodha*-namn i grannsocknen Österlovsta upptas så många skattskyldiga, att Dahlback raknar med att de kan stå som rubriker för flera mindre bebyggel-

ser. Att de skattskyldiga är ordnade efter skatteklass och inte efter ort tyder enligt Dahlbäck på att de som betalat mindre än en mark i skatt inte var självägande och fullsuttna bönder. De kan i stället ha varit landbor, hantverkare eller daglönare (se även Lundberg 1972 s. 20).

Utifrån markgäldslängderna och jordeböckerna för Våla hd kan man inte, som i fråga om Hållnäs, se ett system med moderbyar och därtill knutna *bodha*-enheter. Möjligen är *bodha*-enheterna i Våla äldre och, om man utgår från att de är någon form av sekundärbebyggelser, tidigare avsöndrade som självständiga enheter. Givetvis föreligger även möjligheten, att skrivaren av mgl för Harbo av någon anledning har valt att föra upp personerna under respektive "adress". Skatten var ju, som nämnts ovan, sannolikt personlig och inte knuten till jordinnehav.

Ett fall där vi sannolikt ungefärligen kan datera ett enskilt *bodha*-namn anförs av Dahlbäck (a.a. s. 130). I ett brev utfördat 1328 (SD 4 s. 41) omtalas nämligen en person *Kalle* från Holmsånger i Västlands sn (Örbyhus hd, Upps. l.), som också ägt jord i "kallabodhum", åsyftande ett nu försvunnet torp *Finkarkålbo*. Sannolikt har vi här att göra med den person som gett upphov till namnet.

Att huvudparten av *bodha*-namnen knappast kan vara av särskilt hög ålder, tyder bebyggelsernas storlek på. Den är enligt de äldsta jordeböckerna i de allra flesta fall ganska blygsam. Av de 69 *bodha*-enheterna med angivet marklandstal upptas enbart sexton till ett markland eller mer (varav två till drygt två markland, nämligen Stalbo i Nora och Gräsbo i Östervåla). En granskning av *bodha*-enheternas storlek i angränsande socknar i norra Uppland visar god överensstämmelse härvidlag. Ett fåtal av *bodha*-bebyggelserna i Vendel, Tegelsmora, Tierp och Tolfta upptas i äldsta jb till ett markland eller mer.

Kända gravfält saknas vid *bodha*-bebyggelserna i Våla med ett undantag. Strax söder om Stalbo i Nora finns ett gravfält med tjugufem fornlämningar. Stalbo är också häradets största *bodha*-by med drygt två och ett halvt markland (2:5:1) i äldsta jordeboken. Näst störst är Gräsbo i Östervåla (2:2:2). Detta kan jämföras med att endast fyra av de bebyggelser som har förhistoriska namn överstiger två markland. Huruvida förekomsten av ett gravfält vid Stalbo samt byns betydliga storlek kan vara anledning att räkna dess namn som förhistoriskt är svårt att avgöra. Då de äldsta *bodha*-bebyggelserna i häradet, som nyss konstaterats, har tillkommit senast på 1200-talet, är det emellertid alls inte orimligt, att några av dem kan ha förhistoriskt ursprung. En möjlighet som inte får förbises är, att gravfältet har hört till en äldre bebyggelse som ödelagts (se härom *Byrkista i Nora sn). Det kan också noteras, att namnet *Stalbo* saknas i mgl ?1312; bebyggelsen kan dock vara dold i den höga siffran för Brunnvalla (se ovan). Egendomligt nog är däremot byn Lockarbo upptagen; den är avsevärt mindre och anges i beskr. till storskifteskartan över Stalbo 1767–78 (LMV T 40–49:1) vara avgärda därifrån och ligga på dess ägor.

Några språkliga hinder för att räkna *Stalbo* som ett förhistoriskt namn föreligger inte. Att vissa *bodha*-namn kan vara så gamla har hävdats av H. Ståhl (i KL 2, 1957, sp. 31) och B. Pamp (1974 s. 57 f.) med hänvisning till att sådana namn finns i de huvudsakligen av danska vikingar erövrade områdena i Normandie och England. För de danska namnen på *-bod* gör K. Hald (1965 s. 153 ff.) samma bedömning. Huruvida något direkt samband föreligger mellan de hithörande engelska och skandinaviska namnen är dock ovisst. Fornengelskans *bōth*, som anses vara ett lån från forndanskt och fsv. *bodh*, finns som både för- och efterled i engelska ortnamn men också som ett ännu levande appellativ (Smith 1956 s. 43, Ekwall 1960 s. 54).

Av namnens 68 personbetecknande förleder är fjorton inlånade i fsv. efter vikingatiden (se avsnitt 3.3.4). Detta tyder på att de flesta av häradets *bodha*-namn har tillkommit innan de kristna personnamnen i detta område slagit igenom på allvar. Emellertid saknas ännu noggrannare undersökningar av det fsv. personnamns-skicket vad gäller fördelningen av inhemska respektive inlånade namn under olika tidsperioder. Det torde därför vara svårt att använda personnamnen som ålderskriterium för *bodha*-namnen. Ännu i mgl ?1312 tycks namnskicket i norra Uppland till stor del vara inhemskt.

3.3.4. Namnens förleder

Som tidigare flerstädes har framhållits (t.ex. av G. Franzén i NK 5 s. 154, F. Hedblom 1958 s. 60, H. Ståhl i KL 2, 1957, sp. 31) är personnamn och personbeteckningar mycket vanliga som förleder hos *bodha*-namnen. Av Våla härads *bodha*-namn hör 76 % (68 st.) till denna kategori. Av dessa förleder är de allra flesta mans-(bi)namn. Sex är kvinnonamn och åtta yrkesbeteckningar eller mansbinamn. Endast fjorton av de personbetecknande förlederna är kristna eller tyska lån: mansnamnen *Andres, Hans, Henrik, Iakob, Iohan, Klemet, Magnus, Martin, Pete, Peter* och *Staffan*, kvinnonamnen *Cecilia* och *Kristin* samt prästiteln *kanunker* 'kanik'. Av de övriga förlederna är tre ortnamn, nio andra appellativ än yrkesbeteckningar och tre adjektiv/väderstrecksbeteckningar. Tre förleder har ej säkert kunnat tolkas, och tre namn är osammansatta *Boda*. En översikt över alla förleder ges i tabell 2.

Av förlederna att döma synes alltså de flesta *bodha*-enheterna primärt ha varit knutna till en bestämd person. Man vill gärna tro, att detta avspeglar något väsentligt i *bodha*-bebyggelsearnas tillkomst.

Tabell 2. Översikt över *bodha*-namnens förleder.

Mansnamn (inkl.mansbinamn) ^a		
Andres (Andersbo)	Iakob (Jåsbon)	Magnus (Mångsbo)
Bosse (Bossabodha)	Iarle/Iærle (Järlebo)	Martin (Mårtsbo)
Braghi (Bragdebo)	Inge (Ingbo)	Pete (Petbo)
Bryniolf (Brunnsbo)	Iohan (Jugansbo)	Peter (Persbo)
Budde (Buddbo)	Iærpe (Jærpebo) ^b	Raghnvast (Ravastbo)
Drængus (Drängsbo)	Kapa/Kape (Kåbo)	Rikke (Rickebo)
Finvidh (*Finvidhabodha)	Karle (Karbo)	Sille (Sillbo, Sillebo)
Folke (Folkebo)	Klemet (Klementsbo)	Skalle (Skälby)
Gudhvast (Gåvastbo)	Kofre (Korbo)	Skedhekarl (Skekarsbo)
Gunnar (Gunnarsbo)	Koli (Kolebo)	Staffan (Staffansbo)
Gunne (Gundbo)	Kukke (Kobon)	Thingvast (Tingvastbo)
Gæste (Gästbo)	Kulle (Kullarbo) ^c	Thordh (Tolbo)
Henrik (Hindersbo)	Kæbbe (Kåbbo)	Tubbe (Tobbo)
Holmvidh (Holvarbo)	Kæli/Kælle (*Kælabodha)	Thængel (Tängsbo)
Hæming (Hemmingsbo, 2 st.)	Laghi (Lagbo, 2 st.)	Ærnmund (Armanbo)
Hærtoghe (Hertigbo)	*Lang-Hans (Långarsbo)	Æsbiorn (Åспенbo)
Høk (Högsbo)	Lokke (Lockarbo) ^d	Ønd (Öndbo)
Kvinnonamn		
Afridh (Offerbo)	Disa (Disebo)	Raghnhild (Ragnarbo)
Cecilia (Sisselbo)	Kristin (Kerstinbo)	Ærløgħ (Ärligbo)

Tabell 2. Översikt över *bodha*-namnens förleder (forts.)

<i>Yrkesbeteckningar/mansbinamn^e</i>		
diurakarl (Djurkarsbo)	kanunker (Kanikebo)	smidher (Smedsbo)
domare (Domarbo)	laggare (Laggarbo)	ympare (Ingborgbo)
*gældare (Gällarbo)	skinnare (Skinnarbo)	
<i>Ortnamn^f</i>		
Ettingbo (bynamn) ^g	Gräsbo (ägonamn)	Töbro (sjönamn)
<i>Andra appellativ än yrkesbeteckningar</i>		
as (Åsbo)	kasi (Kasbo)	skogher (Skogbo)
fors (Forsbo)	mosi/musi (Mossbo)	uggla (Olbo, Ulebo)
hors (Harsbo)	rumpa (Runnebo)	
<i>Adjektiv/väderstrecksbeteckningar</i>		
litol (Lisselbo, Litselbo)	nor (Norrbo)	
<i>Otolkade och oklara förleder</i>		
Alastanthabodha	Stalbo (2 st.)	
<i>Osammansatta namn</i>		
Boda (2 st.)	Bodha	

^a Namnens stavning har normaliserats i enlighet med principerna i SMP och SMPs.

^b Kan även vara fågelbeteckningen *iærpe*.

^c Namnets förled är ett ursprungligt *Kullaarva-, sammansatt av mansnamnet *Kulle* och fsv. *arve* 'arvinge'.

^d Namnets förled är ett ursprungligt *Lokkaarva-, sammansatt av mansnamnet *Lokke* och fsv. *arve* 'arvinge'.

^e Om de ifrågavarande personbeteckningarna använts som yrkesbeteckningar eller mansbinamn kan inte avgöras utifrån deras förekomst i ortnamnen utom i *Kanikebo*, som synes innehålla plur. av *kanunker* 'kanik' som förled, alltså snarast en yrkesbeteckning.

^f För de i förlederna ingående ortnamnen se närmare resp. namnartikel.

^g Bynamnet *Ettingbo* innehåller kanske snarast en inbyggarbeteckning *etingar, som ingår i bynamnet *Ettinga*. *Ettingbo* har dock troligen uppfattats som direkt bildat till *Ettinga*.

3.3.5. Innebörden av bodh

Fsv. *bodh* har enligt Sdw betydelserna 'bod, i sht för kortare vistelse uppförd koja eller skjul' (med specialbetydelserna 'hydda, vari fiskare bor under fisketiden; marknadsbod; fäbod?'), 'bod; salubod', 'förvaringsbod; visthus'. I fornvästnordiskan (Fritzner) och forndanskan (Kalkar) föreligger liknande betydelser. Ortnamn innehållande detta ord måste alltså ha åsyftat platser försedda med enkla byggnader. Frågan om vilken typ av bodar och bosättning vi ursprungligen har att göra med kan dock inte besvaras på ett enda sätt.

Att det inte generellt kan röra sig om betesfäbodav den typ som i modern tid är

känd från Dalarna och Norrland har, som nämndes inledningsvis, framhållits av F. Hedblom, L. Hellberg och S. Brink. I Våla hd var sådana fäbodrar i bruk ännu i början av 1900-talet (M. Eriksson i UFT 43, 1929–1933, s. 301 ff., Frödin 1950 s. 30 ff., 1954 s. 33 ff., 80, 102 ff.). Dessa var belägna på socken- eller häradsallmänningen eller på för flera byar gemensam skog. Fäbodarna brukades av en eller flera byar tillsammans. Med få undantag är deras namn av typen *Fågelstavallen*, alltså med byns namn som förled och en efterled *-vallen* (jfr M. Eriksson i UFT 43, 1929–1933, s. 304, F. Hedblom 1945 s. 7, 12 f., 1958 s. 64 f., och i NoB 73, 1985, s. 7). Dessa fäbodnamn är alltså av en annan typ än *bodha*-namnen, bland vilka vi i Våla hd endast finner ett, där förleden åsyftar ett äldre bynamn, nämligen *Ettingbo* i Östervåla.³ Huvudmassan av *bodha*-enheter har också ett helt annat läge än fäbodarna, nämligen i utkanten av den förhistoriska bygden. Som L. Hellberg (1967 s. 183 f.) med skärpa har framhållit, tyder dessa fakta på att den äldre uppfattningen att *bodha*-namnen till större delen har betecknat fäbodrar är oriktig, åtminstone för norra Upplands del. Ett rikt system med medeltida fäbodrar kan knappast efter medeltidens slut plötsligt ha försvunnit för att kort tid därefter ha efterträtt av nya fäbodrar med namn av helt annan typ. Om fäbodväsendets ålder i mellersta och norra Sverige kan inget bestämt sägas. F. Hedblom (i KL 5, 1960, sp. 57) menar, med hänvisning till att fäbodrar är säkert betygade i norra Uppland och Norrland under 1500- och 1600-talen, att sådana måste ha existerat redan på medeltiden, alltså under *bodha*-namnens produktionstid. Från Våla hd är fäbodrar äldst kända från 1660-talet (Upplandavallen och Prästgårdsvallen i Östervåla samt Farmansbovallen, Prästgårdens fäbodrar i Harbo). I Östervåla, som haft ett rikt utvecklat fäbodsystem, har även *bodha*-byarna haft egna fäbodrar.

Enligt L. Hellberg (1967 s. 183 ff.) åsyftar ordet *bodh* i norra Upplands *bodha*-namn främst 'primitiva bodrar för vistelse vid slåttermarkerna samt för förvaring av det slagna höet'. Han stöder sig därvid på att få *bodha*-namn kan visas ha varit namn på regelrätta fäbodrar. Vidare finns enligt Hellberg i de äldsta lantmäteriakterna flera ägonamn på *-bo(du)*, vilka avser små slåttermarker. I Östervalas lantmäteriakter har jag själv noterat flera sådana namn, ibland levande än idag.⁴ Som Hellberg påpekar, upptar också de äldsta jordeböckerna flera ängar och utjordar med namn på *-bodha* i norra Uppland. I vad mån dessa tidigare varit bebyggda eller ej kan emellertid i allmänhet inte avgöras utifrån bevarat källmaterial eller utan ingående undersökning av namnlokalerna. Ett exempel på ödeläggelse under slutet av 1400-talet eller början av 1500-talet av en bebodd *bodha*-enhet ger *Petbo*, varom se under *Helganbo* i Östervåla. För ett tiotal av de i denna undersökning medtagna *bodha*-namnen gäller att det är osäkert, om de någonsin har betecknat bebyggelser

³ Jfr dock belägget *hi brunvalabodhum*, varom se under *Boda* i Nora sn. Jfr även tabell 2 not g samt *Buckarby* (avsnitt 3.1).

⁴ Efterleden har i dessa namn oftast formen *-bo(e)n*. Exempel på sådana namn från Östervåla är: *Boen bōen* och *Lissboen līsboen*, *Ängen Kallad Sillbon* 1764 LMV T 76–5:1 (nu *Sillbodkärret*), *Slåtboen* 1876–78 LMV T 76–17:2 beskr., *Utanbon* 1764 LMV T 76–5:1 beskr. Namnen avser alla ängs- och slogmark, nu i regel uppodlad. Att dessa namn sannolikt ursprungligen haft en plur. efterled *-bodha(r)* visar de båda Östervålanamnen *Jåsbön jåsbōn* och *Kobon kōbōn*, nu avseende odlad mark. Dessa upptas i jb 1549 som utjordar och skrivs där *Jacobsboda* resp. *Kukeboda*. Formen på *-bo(e)n* i dessa namn torde vara en nerslipad form av dialektens *bōana*, best. form plur. av *bod*. På samma sätt har A. Rostvik (i NoB 65, 1977, s. 22 ff.) förklarat *Björkbon*, *Nyfäbon* och andra namn på *-bon* i Envikens sn i Dalarna.

andra än mycket sent tillkomna sådana (se t.ex. *Alastanthabodha* och *Kælabodha i Nora, *Gunnarsbo* och *Kobon* i Östervåla).

Hellbergs tanke att många av *bodha*-enheterna ursprungligen varit någon form av bodförsedda utängar finner jag tilltalande. Som ofta har påpekats var foderfångsten i gammal tid av stor betydelse. Ända in i våra dagar har även avlägset belägna slogmarker varit av vikt för foderförsörjningen under vinterhalvåret. På sådana slogmarker har man, bl.a. i övre Dalarna, haft enkla hus för övernattning, benämnda *myrbodar*, *slogbodar*, *ängbodar* o.d. (F. Hedblom i NoB 73, 1985, s. 11 f. med hänv.). Sådana ängs- och slättermarker kan sedan ha odlats upp och blivit permanent bebodda. Här är det på sin plats att jämföra med de s.k. *bodlandsgårdarna* i Hälsingland, ett slags filialgårdar, efterhand med fullständigt jordbruk, där gårdens folk vistades under sommaren (Bodvall 1959, F. Hedblom i NoB 35, 1947, s. 130 ff.). Det är här fråga om expansion, föranledd av behov av nya slätter- och odlingsmarker. Dessa bodlandsgårdar, kallade *bodarna*, har ofta namn på *-bo* och är nu i regel självständiga gårdar. Att Gästriklands och norra Upplands *bodha*-bebyggelser har passerat ett sådant stadium har hävdats av F. Hedblom (1958 s. 61 ff. och i KL 5, 1960, sp. 59 f.) och S. Brink (1983 s. 267). Senare har Hedblom (i NoB 73, 1985, s. 13) menat att området kring en sådan bodlandsgård i likhet med de strax ovan beskrivna förhållandena i övre Dalarna äldst kan ha utnyttjats för foderfångst.

Att namn på *-bodha* också kan beteckna ursprungliga nybyggen på kronomark har påvisats av Hedblom (i NoB 73, 1985, s. 11 ff.) i två fall från mitten av 1500-talet. Gustav Vasas kansli betecknar dessa nybyggen med *bodland*, enligt Hedblom här en kameral term med en betydelse 'utmarksland, odlingsbar jord ute på skogsmarkerna'. Om bakgrunden till dessa två "bodlands" uppenbarligen redan tidigare existerande namn på *-bodha* yttrar sig Hedblom icke.

Denna genomgång av hittills framförda åsikter om *-bodha*-namnens ursprung, främst i norra Uppland, Gästrikland och Hälsingland, har visat, att vi sannolikt inte har att göra med ett enhetligt sådant. Det är också rimligt att räkna med kronologiska skillnader, då namnen haft en lång produktionstid. Enligt min mening bör man kunna räkna med i huvudsak tre olika slags ursprung:

1. Tillfälliga bodar har uppförts vid slättermarker för förvaring av höet och eventuellt även för övernattning. Dessa områden har så odlats upp och småningom blivit permanent bebodda. Som bl.a. L. Hellberg (1967 s. 185) har påpekat får man också räkna med andra slag av bodar, såsom fiskebodar och jaktbodar.
2. Lämplig mark har möjligen också direkt odlats upp till ett slags filialjordbruk och först försetts med bodar för övernattning för att sedan bli permanent bebodda.
3. I ett senare skede, när många nya bebyggelser med namn på *-bodha* hade uppstått, bör även nybyggen direkt ha kunnat få sådana namn, utan att något tillstånd med en första primitiv bodbebyggelse har varit för handen. De många *bodha*-enheterna i östra delen av Östervåla kan rimligen inte alla vara gamla utängar eller filialgårdar till de få säkert förhistoriska byar som finns där. Flera *bodha*-namn är här säkerligen ganska unga. Namntypens stora dominans under medeltiden tyder på att ett namnmod har uppstått. Jfr avsnitt 3.3.6.

En besvärlig fråga är, i vilket skede av utvecklingen de äldsta, om man så vill "äkta", *bodha*-namnen har tillkommit. Har ett äldre ägonamn på en ursprunglig

slätterräng funnits och sedan ersatts av ett namn på *-bodha*, när bodar uppfördes på platsen?⁵ Åsyftas i de många personnamnsförlederna den som lät bygga bodarna eller den förste som stadigvarande slog sig ner på platsen? Mer än spekulera om detta kan vi knappast. Skifte av personnamnsförled föreligger i *Armanbo*, varom se under *Prästgården* i Nora.

För en tänkbar förklaring till uppkomsten av en mindre *bodha*-namnsbygd se artikeln *Boda* i Nora sn. Jämför även *Buckarby*, varom se avsnitt 3.1.

3.3.6. *Yngre namn med ortnamnssuffixet -bo*

Sedan efterlederna i de många *bodha*-namnen småningom, sannolikt redan på 1500-talet, förkortats till *-bo*, uppstod ett mycket produktivt ortnamnssuffix *-bo* utan annan innebörd än en allmänt bebyggelsebetecknande. Mängder av sadana namn på *-bo* har bildats alltför 1600-talet och in i våra dagar. Redan under medeltiden har säkerligen namn på *-bodha* blivit mönsterbildande och förlorat sin ursprungliga innebörd.

3.4. *Namn på -bol och -byle*

De två namnen *Baggbo* i Nora och *Smedsbo* i Östervåla är båda osäkra *bol*-namn. Enbart de äldsta beläggen för dessa namn har en s. led *-bol*, därefter förekommer bara former på *-bodha*. Detta kan tolkas på två sätt. Antingen har de båda namnen påverkats av den stora mängden *bodha*-namn i häradet och fått sin s. led ändrad, eller också har vi i de äldsta beläggen att göra med felskrivningar. *Smedsbo* skrivs i *smydzbole* 1386 i ett brev daterat i Danmarks kyrka i Uppland. Elin Björnsdotters arvingar överlåter där några gods till Uppsala domkyrka, vilka hon testamenterat dit. *Baggbo* skrivs äldst *Baggeboll* i äldsta j.b. 1549, där det avser en utjord (se närmare artikeln *Baggbo* i Nora). *Nybyle i Harbo, som nämns i mgl. ?1312, är olokaliserat. Om namnen på *-byle* se senast L. Hellberg i NoB 73 (1985) s. 50 ff. (om *Nybyle* spec. s. 62) och L. Højgaard Jørgensen 1986 s. 147 ff., spec. s. 155 ff.

3.5. *Namn på (-)sälja och (-)säter*

I häradet finns tre namn på *(-)sälja*, *Norrsälja* på gränsen mellan Harbo och Östervåla, *Sälja* i Nora och *Västersälja* i Östervåla. Namnen på *(-)säter* är två, *Gransäter* i Harbo och *Sätra* i Östervåla.

Dessa namn måste ses i relation till områdets många *bodha*-namn (avsnitt 3.3). För elementet *-sälja* bör man, i anslutning till den uppfattning som framförts av L. Hellberg, räkna med en bebyggelsebetecknande innebörd (se närmare artikeln *Sälja Norr* i Harbo). *Norrsälja*, liksom *Sälja* och *Västersälja*, synes innehålla plur. av det *säl* som i nutida västerdalska dialekter har betydelsen 'fäbod'. F. Hedblom (1945 s. 11 ff.) räknar med innebörden 'fäbod' även i de ortnamn *Säl* och *Sälja* som finns i Dalarna och Uppland utanför appellativets nuvarande utbredningsområde. Dessa namn skulle då återspegla en äldre utbredning för appellativet.

Det är knappast möjligt att utan en omfattande utredning närmare komma åt den ursprungliga innebörden av *sälja*-namnen. Våra hds tre representanter ligger alla i respektive socknars utkanter. Förleden i *Norrsälja* vid Harbos nordgräns säger oss, att namnet har givits söderifrån, rimligen från centralbygden i Harbo. Omedelbart

⁵ En sådan tanke har muntligt framförts av Stefan Brink, Uppsala.

söder om Norrsälja ligger *Rudun*, ett medeltida nybygge (till fsv. *rudha* 'till odling uppröjt jordstykke') och *Gransätra* (se nedan). Sakerligen har hela detta område varit en utmark, som först under medeltiden blivit fast bebyggd. *Västersälja* i Östervåla ligger avsides i ett skogsområde norr om den förhistoriska bygden kring Ettinga. *Sälja* i Nora är beläget nära Dalälven vid socknens nordgräns och gränsar till Bro och Mälby.

Alla de tre *sälja*-bebyggelserna saknar gravfält. Norrsälja och Västersälja har ett jordetal på drygt ett markland i äldsta jå, alltså betydligt mer än de flesta av *bodha*-enheterna. Sälja består i äldsta jå av tre frälsehemman och har då sannolikt ett jordetal på minst ett markland. Detta kan tyda på att *sälja*-bebyggelserna är äldre än *bodha*-enheterna som helhet, även om materialet naturligtvis är för litet för att några generella slutsatser om namntypens ålder skall kunna dras.

Huruvida namnen på *-sälja* äldst åsyftat någon form av fåbodar eller någon annan bodbebyggelse kan ej avgöras på basis av dessa tre namn. Möjligheten att de åsyftat slätterbodar eller dylikt och är en äldre motsvarighet till *bodha*-namnen bör övervägas.

De båda *säter*-namnen *Gransätra* och *Sätra* (till *säter* 'utmarksång') finner vi i omedelbar närhet av byn Norrsälja. Om detta återspeglar något samband är emellertid ovisst. *Säter*-enheterna är något mindre än *sälja*-bebyggelserna.

3.6. Övriga namn

Av de återstående förmodat medeltida namnen är alla utom ett ursprungliga ägonamn, innehållande elementen *-ånge*, *-gårde*, *vret*, *täppa*, *ruda* och fsv. *rydhia*. De två sistnämnda åsyftade äldst röjningar.

Till dessa bebyggelser kan ej knytas några säkra fornlämningar. Ett osäkert gravfält med fem stensättningar finns enligt RAÄ:s fornminnesregister söder om Risånge.

Bebyggelsernas storlek enligt äldsta jå understiger ett markland för alla utom Vreta (2:3), som haft goda expansionsmöjligheter i anslutning till ångsmarker vid Vretaån.

Klostret har sannolikt ägts av Skokloster.

4. Icke daterbara namn

En stor grupp bebyggelsenamn är icke möjliga att datera utifrån vare sig språkliga eller ickespråkliga kriterier. Det rör sig huvudsakligen om ursprungliga naturnamn, t.ex. *Berg*, *Björken*, *Marbäck* och *Skärsjö*. Några är från början snarast ägonamn, t.ex. *Brunnvalla*, *Marstalla* och *Fallet*, medan andra är artefaktnamn, *Bro* och *Lindsbro*.

Alla dessa bebyggelser saknar fornlämningar, och de flesta är relativt små. De som i äldsta jå noteras för minst ett markland är Brattberg och Vida i Harbo, Granberga och Norr Åmyra i Huddunge, Lakbäck och Skärsjö i Nora samt Bjurvalla, Ginka, Horsskog, Lindsbro och Stårte i Östervåla. Dessa bör alltså kunna ha en betydande ålder. Jag vill påminna om att gravfält och andra fornlämningar mycket väl kan vara försvunna. Enligt SGU 14 s. 66 har t.ex. flera förstörda, nu ej kända stenkummel funnits söder om Vidas gamla bytomt.

Den nu försvunna byn Vendeledha i Östervåla sn, sätesgården Aspås föregångare (se närmare härom i artiklarna *Aspås* och **Vendeledha*), har också varit bety-

dande. 1357 omnämns här tre markland och åtta örtugland (DMS 1:4 s. 125 f.). Inte heller här finns bevarade fornlämningar. Enligt S. Rahmqvist (1980) har många gravfält i uppländska slättbygder skadats eller helt eller delvis odlats bort. För flera bebyggelser nära medeltida stenkyrkor samt för de medeltida sätesgårdarna Örbyhus och Aspnäs vill Rahmqvist förklara avsaknaden av gravfält med att sten frånstensättningar använts vid bygget av stenkyrkorna och sätesgårdarnas stenhus. Emellertid behöver en redan på medeltiden mycket stor by inte nödvändigtvis vara förhistorisk. Bjurvalla i Östervåla sn med drygt fyra markland och Buckarby i Nora sn med fyra markland hör till häradets största byar. De saknar båda gravfält, och inget tyder för övrigt på förhistoriskt ursprung.

5. Sammanfattning

Som framgår av tabell 1 finns det i Våla hd relativt få bebyggelsenamn, som med någorlunda säkerhet kan sägas gå tillbaka till förhistorisk tid (14 %).⁶ Här saknas helt namn på *-tuna* och *-hem*, och till namngruppen *-ingel-unge* hör enbart två namn. Av övriga gamla ortnamnstyper har namnen på *-sta* blott tre (möjligen endast två) och namnen på *-by* åtta representanter.

Av ortnamnsskicket att döma synes alltså häradet ha varit tämligen glest befolkat i förhistorisk tid. De här presenterade siffrorna är givetvis behäftade med flera osäkerhetsfaktorer. 26 % av de behandlade namnen har ej kunnat dateras. Av dessa torde dock merparten vara medeltida, men naturligtvis kan här inrymmas även några förhistoriska namn. Som framhållits ovan innebär t.ex. inte det faktum att fornlämningar i form av enstaka gravar eller gravfält saknas att sådana inte kan ha funnits tidigare. De tillhörande namnens språkliga struktur förbjuder inte heller en datering till förhistorisk tid. De olika namngruppernas geografiska fördelning i häradet framgår av karta 1.

Av de fyra socknarna uppvisar Harbo flest förhistoriska bebyggelser (23 %). Dessa återfinns på slättområdena i anslutning till Harboån samt norr om kyrkan. De medeltida bebyggelserna ligger i utkanten av den äldre bebyggelsen; av *bodha*-enheterna har endast två ett mer perifert läge.

I Nora är 12 % av namnen att hänföra till den förhistoriska gruppen. Av de blott fem hithörande bebyggelserna är de fyra som kan lokaliseras spridda i olika delar av den stora socknen. De medeltida bebyggelserna återfinns i allmänhet i anslutning till de äldre. Den splittrade bebyggelsegeografiska bilden har sin grund i de topografiska förhållandena med stora skogsområden och få lerslätter.

I Östervåla räknas 11 % av bebyggelserna som förhistoriska. Dessa är fördelade på tre områden, ett vid kyrkan (Hov och Svingbolsta), ett annat utmed Åbyån/Kartaån (Åby, Ettinga, Hovberga, Åkerby och Upplanda) och ett tredje vid västra Tämnastrand (Fågelsta och Bärby). Västra delen av socknen saknar säkra förhistoriska bebyggelser, men här finns flera stora byar med icke daterbara namn (Bjurvalla, Ginka och Horsskog), kring vilka ett antal medeltida *bodha*-enheter grupperar sig. Ett stort sammanhängande *bodha*-namnsområde finns väster och norr om Fågelsta och Bärby samt norr om sätesgården Aspnäs.

Större delen av Huddunges nuvarande bebyggelse ligger på eller vid den stora

⁶ Se not 2.

jordbruksslätt som utbreder sig på båda sidor om den genom socknen flytande Vretaån. Här återfinns socknens två enda säkert förhistoriska bebyggelser, kyrkbyn Huddungeby samt Hallsjö vid den nu utdikade Hallsjön norr om kyrkan. De flesta av de medeltida bebyggelserna ligger vid randen av denna jordbruksslätt. En mindre bebyggelsekoncentration finns i socknens sydvästra del.

Av häradets fyra socknar uppvisar alltså Harbo flest förhistoriska bebyggelser. De tre övriga socknarna har varit betydligt glesare bebyggda under förhistorisk tid. Att häradscentrum återfinns vid Östervåla kyrka (se artiklarna om häradsnamnet samt sockennamnet *Östervåla*) kan möjligen bero på gamla bebyggelsehistoriska kontakter norrut längs Tämnrådalens. Söder om Harbo utbreder sig stora skogar, och något direkt bebyggelsehistoriskt samband med Uppsalaslätten föreligger knappast. Jfr Å. Hyenstrand (1982 s. 127, 151) som räknar Tämnråns dalgång som ett enskilt bosättningsområde i Norduppland under järnåldern.

Av de i denna översikt behandlade namnen är de medeltida i stor majoritet (61 %). Flest av dessa är namnen på *-bodha* (77 %), vilka också utgör den största enskilda namngruppen i hela materialet. Under tidig medeltid synes en kraftig expansion av bebyggelsen ha ägt rum. I Harbo är t.ex. elva av de tjugu medeltida namnen medtagna redan i mgl ?1312.

Denna undersökning av Våla härads äldre bebyggelsenamn, grundad dels på språkliga och dels på ickespråkliga kriterier, har visat, att ca 1/4 av namnen inte har kunnat perioddateras. De övriga har dock med tämligen god säkerhet kunnat föras antingen till en förhistorisk eller en medeltida grupp.

Våla härad

Häradets namn är likalydande med sockennamnet *Våla*. Se härom under *Östervåla socken*. Formerna på *-bo* innehåller en inbyggarbeteckning på gen. plur. *-bo(a)*. För den medeltida indelningen i hamnor se inl. 1.

Namnformer före 1526: *prouincia* valir ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), *De walum* ?1312 u.d. u.o. RAp a tgo samtida hand (SD 3 s. 91), *walir* 1312 18/10 u.o. RAp a tgo samtida hand (SD 3 s. 92), *emellan* . . . och *Wåhla* häradh 1314 26/8 Stockholm SD 3 s. 177 avskr. fr. senare hälften av 1600-t. av övers. fr. början av 1600-t., in *prouincia walum* 1316 13/9 Uppsala RAp (SD 3 s. 268), *Jn valum* 1316 13/9 u.o. RAp (SD 3 s. 274), in *valæhundære* 1334 4/3 Stockholm i vid. 1352 1/2 Uppsala DaRAp (SD 4 s. 359), in *valæhundære*, *de valæhundære* 1341 22/5 Stockholm i vid. 1352 1/2 Uppsala DaRAp (SD 5 s. 39), *valbohundære* 1344 2/7 Strängnäs i vid. 1352 1/2 Uppsala DaRAp (SD 5 s. 276), *jn placito generali prouincie valum, placitum in valum* 1346 18/5 u.o. UUBp (SD 5 s. 576), *vale* 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 580 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), *j walbo hundare* 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., ii *valabo hundare* 1376 juli u.o. UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., *j vala hundare* 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 308 avskr. O. Celsius d.ä., i *Vala hundare* 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., *j wala haratth* 1396 u.d. u.o. RL pag. 289 (fol. 174 r.) reg. fr. 1540-t., *j valahundaræ* 1397 22/2 Vadstena UUBp, *j vala hwndare*, a . . . *vala hwndares thingstad* 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 302 f. avskr. O. Celsius d.ä., i *wala hundare* 1399 1/6 Ön UUBp vidf. 1397 22/2 Vadstena, hii *vala hundare*, a *valo tynge* 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), *j walæ hwndare* 1404 30/11 Aspås RAp (SDns 1 s. 389), *aff vala hundare* 1409 8/8 Uppsala Bergslp (SDns 2 s. 135), *af vala hundare* 1409 9/8 Uppsala RAp (SDns 2 s. 135), *Wåla h* 1413 u.d. Sumlen s. 8 avskr. fr. förra delen av 1600-t. av äldre avskr., i *Wåla h*. 1413 u.d. Sumlen s. 12 avskr. fr. förra delen av 1600-t. av äldre avskr., *Wåla* 1413 u.d. Sumlen s. 18 avskr. fr. förra delen av 1600-t. av äldre avskr., *j Valbo hundare* 1414 22/1 Julita kloster RAp (SDns 2 s. 761), i *walahundare* 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), i *wala hwndare*, a . . . *wala hwnderss thingstadh* 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä., i *Wala hwndare*, a . . . *Wala hundares thingstadh* 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 294 avskr. B. E. Hildebrand, *j Wala hwndara*, a . . . *wala hwndaress thingstadh* 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä., *j vaaløø hundare* 1421 u.d. Uppsala Holmp, ij *vuala hæræthæ* 1426 24/3 u.o. DaRAp, *j waldbo hundare* 1426 24/9 u.o. RAp, i *Walla hwndhare*, a . . . *walla hwndhare thingstadh* 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä., *j . . . wala hundare* [2 ggr], *j wala hæræde* 1448 12/6 Uppsala RAp vidf. 1449 25/2 Uppsala, i . . . *wala hundhare*, *j . . . waala hæræde* 1448 2/7 Uppsala RAp, i . . .

waala hundare 1451 12/12 Uppsala RAp, waalahærade, i . . . waalahærade 1457 15/3 Stockholm RAp, waale hwndare 1470-t. C 4 f. 20 v., i waalahæradh [2 ggr], i walahæradh, i . . . waalahæradh 1482 19/10 Stockholm Bergslp, Vale 1490 u.d. UUB E 212 f. 1 r. (ULdb s. 3), i walæ 1491 3/2 UUB E 212 f. 17 r. (ULdb s. 36), walæ, aff walæ hærede 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48), pa waalæ herede ?1497 u.d. HSkH 18 s. 184 samtida avskr., Walahereth ?1497 u.d. HSkH 18 s.192 samtida avskr., tiil Wolla herradh, mellan . . . och Wolla herradh, i Wolla hered, i Wala heradh 1508 22/10 Västerås Styffe Bidrag 5 s. 314 f., j waala heradh 1518 1/5 Våla hdstg UUBp, waala 1523 GFR 1 s. 170, wtöffwer . . . waalahæredhe 1525 GFR 2 s. 109.

Jordeboksformer fr.o.m 1540: Våla hd 1540, Wåla hd 1544–1628, Wåhla hd 1680–1879.

Övriga namnformer: Waala . . . hd 1526 GFR 3 s. 158, Waalahærede 1526 ib. s. 239, Våålha 1527 GFR 4 s. 180, Vaardha 1527 ib. s. 238, Wåla hd 1529 GFR 6 s. 178, Wale hd 1530 GFR 7 s. 150, Wåla 1531 ib. s. 296, Wårda hd 1541 GFR 13 s. 322, Våla hd 1544 AL 3 s. 166.

Harbo socken

hårbo

Namnet innehåller ursprungligen plur. av ordet *har*, som finns på många håll i Svealand och Norrland, både som appellativ och i ortnamn. Som appellativ betyder det vanligen 'stengrund i vatten', mindre ofta 'stenig mark; stenröse' (Rostvik 1967 s. 121 ff.). I Harbo är (*sten*)*har* neutr. upptecknat i betydelsen 'stengrund under vatten' (OAUD), och ordet ingår i flera namn på sådana grund i Harboån, t.ex. *Klockarharet* och *Täppaharet*. Från Östervåla finns en liknande betydelse upptecknad (Rostvik a.a. s. 130) men även 'stenröse, hop av stenar' (ULMA 31073). Då terrängen kring kyrkan är påfallande stenig i motsats till de omgivande låga åkermarkerna, är det rimligt att antaga, att detta är namngivningsorsaken. Namnet har senast behandlats av Rostvik (a.a. s. 98), som menar att den småkuperade och stembundna terrängen kring kyrkan givit upphov till namnet (det av Rostvik sist anförda belägget, *parochie harabo* 1346 26/7 Stockholm RAp, avser Kungsåra sn, Siende hd, Västm. l., som har liknande äldre skrivningar).

Harir kan vara ett kyrkplatsnamn, alltså ett tidigare namn på den plats där kyrkan kom att byggas. Någon bebyggelse med detta namn finns nämligen inte belagd. Kyrkan ligger på Prästgårdens mark, som möjligen, åtminstone delvis, är avskärad från det intilliggande Viby. Namnet *Viby* är bildat till **vī* '(hednisk) helgedom'. Den kristna kyrkan har alltså här byggts på eller invid en äldre hednisk kultplats (jfr artikeln *Viby* samt inl. 2.3 under *Viby*, där även frågan om eventuell kultkontinuitet berörs).

Emellertid föreligger även möjligheten att Prästgården, som enligt O. Grau (1754 s. 588) fordom kallades för *Nybelbärga*, tidigare har burit namnet *Harir*. Namnet *Nybelbärga* (<**Nybyle*-?) har inte kunnat spåras i några andra handlingar (jfr dock det oidentifierade **Nybyle* i mgl ?1312), varför det är osäkert, om Graus uppgift är riktig.

Den plur. formen hos namnet *Harir* kan förklaras antingen som speciell ortnamnsplural eller som syftande på flera hällar och stenblock.

Formen *Harbo sokn* dyker upp första gången i ett diplom 1421 men återkommer sedan inte i källorna förrän 1543. Denna form innehåller en inbyggarbeteckning på *-boe + sokn*, *Harboa sokn* 'harabornas socken', vilken så småningom trängt undan det enkla sockennamnet (som framgår av beläggsamlingen förekommer *Hara* och *Harbo* jämsides under 1500-talet). A. Isaacsson (1923 s. 119 not 1) anför formerna *Norbo* för *Nora* och *Vålbo* för *Östervåla*, bildade av inbyggarbeteckningarna *norbone* och *vålbone* (båda best. form plur.) och alltså direkta paralleller till *Harbo*. Invånarna i Harbo kallas *harbone* (best. form plur.); ett öknamn upptecknat från grannsocknarna är *Harbo hackor*.

Namnformer före 1526: Parochia harir ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90), De harum ib. a tgo samtida hand (SD 3 s. 91), ecclesie patrimoniali harum 1320 5/6 u.o. A 8 f. 104 v. avskr. 1344 (SD 3 s. 464),¹ de harum 1344 A 8 f. 143 r. (SDa 1:1 s. 158),² Deinde harir 1344 A 8 f. 148 r. (SD 3 s. 429),³ de harum 1344 A 8 f. 145 v. (SD 5 s. 238),⁴ parochiis . . . harir, ecclesiis . . . harir 1344 A 8 f. 19 r., 21 v. (SD 5 s. 308, 313), parochie hara 1346 18/5 u.o. UUBp (SD 5 s. 575), ad Ecclesiam hara, ecclesiam hara 1346 18/5 u.o. UUBp (SD 5 s. 576), i hara Sokn 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 579 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), i Hara Sokn 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 581 avskr. 1795 (SD 7 s. 145), j Hara sokn 1362 18/4 Stockholm SD 8 s. 181 avskr. N. R. Brocman efter annan avskr., i Hare sochn, i . . . Hare sochn ?1371 21/12 u.o. SD 10 s. 115 avskr. N. R. Brocman efter annan avskr., jn parochia hara 1376 D 1 s. 13, i hara sookn 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i hara sokn 1386 11/1 Danmarks k:a RAP (SRP 2186), J hara Sokn 1414 22/1 Julita kloster RAP (SDns 2 s. 761), j haarboo sokn, j . . . haarbo sokn 1421 u.d. Uppsala Holmp, ij hara sonkt 1426 24/3 u.o. DaRAP, j hara sokn 1426 24/9 u.o. RAP, i hara Sokn 1444 u.d. Uppsala RAP, j hara sokn [2 ggr] 1448 12/6 Uppsala RAP vidf. 1449 25/2 Uppsala, j hara sokn 1448 2/7 Uppsala RAP, parochie hara 1449 25/2 el. 22/9 Uppsala RAP vidf. 1448 12/6 Uppsala, i hara sokn 1451 12/2 Arnö RAP.

Jordeboksformer fr.o.m. 1544: Hara sn 1544–1610, Harbo sn 1680–1879.

Övriga namnformer: Hara 1527 GFR 4 s. 1, Harbo sn [2 ggr] 1543 GFR 15 s. 582, Hara . . . sockner 1544 AL 3 s. 169, Harby sn 1553 GFR 24 s. 113, . . . Harbo sockner 1553 ib. s. 172, Hara sn 1553 UDb 3 s. 123, Harbo sn 1558 GFR 28 s. 555, Hara sn 1560 GFR 29 s. 422, Hara sn 1560 tI, Hara 1592 UDR 6 f. 28 r., Harbo sn 1645 mtl.

Abborrnäs. Försv. beb. — Abborrnes 1690 ka AI:1 (38). ~ I hfl 1690 upptas en hustru utan namn. På samma sida i hfl antecknas en soldathustru i Fallet (se under *Brattberg*) och soldaten Åls hustru (*Ål* var äldst soldatnamnet i roten 37 Forsbo m.fl.). Sannolikt är f. led. i namnet *Abborrnäs* ett soldatnamn *Abborre*; detta namn bars äldst av soldaterna vid roten 24 i Östervåla sn (Mångsbo, Runnebo), varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.

Aspliden, se *Svina soldattorp*.

Asplunda. ~ Avs. 1939 fr. Kvarsta och Långgårde. Namnet, som tillkom vid avstyckningen, används inte i dagligt tal; gården räknas till Långgårde.

¹ Testamente för Iohannes Thome, tidigare prost i Forsa sn i Hälsingland. Ihågkomna i testamentet blir Uppsala domkyrka, där Iohannes också väljer sin gravplats, Forsa kyrka, fädernekyrkan ("ecclesie patrimoniali harum") samt prelater i Uppsala domkyrka. De tre testamentsexekutorerna är kyrkoherdarna i Delsbo i Hälsingland och i Börje utanför Uppsala samt en dekan i Uppsala. Testamentsvittnena kommer samtliga från Forsa sn. Belägget kan även av *Kungsåra sn*, Siende hd, Västmanl., men då intet pekar på Västerås stift, dit Kungsåra hör, avser belägget sannolikt *Harbo socken*.

² Taxa över den s.k. Viennetionden, påbjuden av konciliat i Vienne 1312 och insamlad i ärkestiftet 1314–19 (se Ekbohm 1974 s. 10).

³ Notis om ärkebiskop Olofs visitationsresa i ärkestiftet, påbörjad 1318 c:a 11/11.

⁴ Taxa över avgiften till lösen av pallium åt ärkebiskop Hemming, utbetald 1343 före 25/12.

Backen *båkan* ä., *båken* (förr även *Stenbrobacken stēnbrobåkan* och *Tomten*). — Stenbrobacken 1792–95 ka AI:6 (117), 1811–23 ka AI:8 (233), Tomten 1917 ek, Backen 1925–34 ka AIIa:4 (160). ~ Avs. fr. Hässelby 1929. Gården ligger på en skogsbacke. Namnet *Stenbrobacken* används nu endast om skogsbackens förlängning norrut. Gärde omedelbart norr därom kallas *Stenbrogärdet*, eftersom en stenbro förr fanns på gamla landsvägen över det dike som rinner genom åkern. Namnet *Tomten*, som anges på ek 1917, finns inte upptecknat i levande tal; dess ursprung är obekant. Om den best. formen på *-an* se Isaacsson 1923 s. 110, 121, B. Hesselman i NS 11 (1931) s. 224 f.

Backen, se *Ensta*.

1 Berg *bærg* ä., *bærj* 1 sk. — in bergy, in bergi ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), i Berghe 1352 22/10 Uppsala SD 6 s. 384 avskr. K. H. Karlsson efter avskr. fr. 1600-t., ij berghe 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., ?de Berghe 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä.,⁵ i barge [!] 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., ?in bærghe 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093),⁵ i Bryti [!] 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand, ?a bæghæ [!] 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä.⁵ — Bergh 1544–51, Bärgh 1569, Bärj 1715, Berg 1760–1879 jb. ~ I mgl ?1312 upptas tre skattskyldiga till 1 mark vardera. Jb 1544 upptar ett skattehmn. Namnet innehåller sing. av ordet *berg*. Byn ligger dock föga högre än de omgivande låga åkermarkerna, och berg i dagen är ej synligt. Till bynamnet har bildats soldatnamnet *Berg*, varom se nedan under *Bergshyddan*.

Övriga bebyggelsenamn:

Bergshyddan bærshjðdan. Bergshyddan 1917 ka AIIa:3 (88). På laga skifteskartan 1869 (LMV T 15–2:2) anges här vara soldattorp; något hus finns dock ej utsatt. De omkringliggande åkrarna kallas i tillhörande beskr. (1871) *Jönses hage* (jfr *Jönshagen* under *Eklunda* strax i norr). Soldaterna vid roten 43, till vilken hörde Berg (med soldattorpet), Marbäck och Stalbo, hette *Berg* 1684–1760 efter bynamnet *Berg* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Jfr *Nyberg*. — *Järpenstorp järpens tórp* ä., *jærpenstórp*, *jærpens* (förr även *Lindses línssas*). Krono Skyttens Torp 1765 LMV T 15–22:1, Skogwacktar Torpet 1773–74 LMV T 15–1:3, Harbo Sochne Allmännings Skogwacktare Boställe, Harbo Sochne Allmännings Skogwacktare Torp 1773–74 ib. beskr., Skogsvaktare Torp 1778 ka AI:5:2 (49), skogvaktarebostället, Hjerpens torp, Hjerpens 1848 LMV T 15–1:5 beskr., Järpens Fb. 1859 G 91, Järpenstorp 1917 ek. På södra sockenallmanningen invid de nu försvunna *Kvarsta fäboddar* (jfr detta namn under *Kvarsta*). Ursprungligen skogvaktarboställe. F. led. är ett släktnamn *Hjerpe*, som burits av tre generationer skogvaktare. Kronoskytten Olof Hjerpe (1722–73) flyttade hit från Nora sn 1765, och hans son Olof (1753–1828) och sonsöner Olof (1782–1834) och Lars (1794–1842) var därefter i tur och ordning skogvaktare här på sockenallmanningen. Äldste Olof Hjerpes far, kronoskytten Olof Jansson, antecknas från 1739 med tillnamnet *Hjerpe* i Nora sockens husförhörlängd. Benämningen *Lindses* syftar på Hjerparnas efterträdare som skogvaktare, Per Larsson *Lind* (1817–1907), som kom hit 1844 efter Lars Hjerpes

⁵ Belägget kan även avse *Berg*, by, Östervåla sn.

död. — *Nyberg*. Försv. beb. Nybergh 1696 ka AI:1 (45), Nyberg 1698 ib. (56). Var sannolikt förr soldattorp i roten nr 43 (jfr *Bergshyddan*). Namnet upptas i husförhörslängderna 1696 och 1698 mellan Berg och Eklunda med en knekthustru resp. en soldatänka. Om lokaliseringen till byn Berg är riktig, är namnet bildat till bynamnet *Berg*.

Berga *bærga* ä., *bærja* (förr även *Bergamyran bærga myran* och *Myrberga myrbærja*). — Berga 1879 jb. — Berga (Myrberga) 1916 bek, Myrberga 1917 ek, 1925 G 91, Berga 1960 ek 12E3g. ~ Marken var före sänkningen av Tämnares på 1870-talet utmärkt till den gamla byn Berga/Floberga (se *Floberga*) och kunde på grund av de årliga översvämningarna endast nyttjas för slätter. Vid ett ägoutbyte mellan Berga och Floberga 1877 kom hela området att i jb benämnas *Berga*. Området kallades äldst *Berga Myran* (1792 LMV T 15–14:1 beskr.) eller *Myran* (1846 LMV T 15–3:1 beskr., 1877 LMV T 15–3:2 beskr., 1880 LMV T 15–3:3 beskr.); 1880 saknades ännu bebyggelse. Den gård som så småningom byggdes kallades först *Berga Myran* och *Myrberga*, sedan i enlighet med jb/jr *Berga*, vilket namn nu är allennärådande. Namnet *Berga* i den gamla byn försvann vid ägoutbytet 1877 och ersattes av *Floberga* (jfr *Floberga*). Den plats där gårdarna nu ligger kallades äldst *Granholmen* (1846 LMV T 15–3:1 beskr.).

1 1 fr. 2 utj. kr. (under Prästgården). 3 lht fr. (utbrutet från nr 1 1916).

Björken *biörtſan* ä., *björken*. — Byrken 1541 DMS 1:4 s. 94, Birken 1544, Biörken o.d. 1549–1760, Björken 1825–1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett skattehm. Namnet är sannolikt ett ursprungligt *(i) *Birkeno*, best. form dat. sing. av fsv. *birke neutr. 'björkbestånd'. Ändelsens -o har så försvagats till -e och bortfallit (Wessén 1968 § 71:2, Hesselman 1948–53 s. 146 ff., spec. 156 ff., 171). Senare har anslutning skett till best. form nom. sing. av trädbe-teckningen *björk*. Som parallell kan nämnas bynamnet *Stora Enen* i Vendels sn, Örbyhus hd, Upps. l., som innehåller *ene* 'enbestånd' (ene 1451 26/10 Örbyhus RAp, Enenå 1540 jb, Enene 1541 jb, Enen 1597 jb). En annan parallell är sannolikt *Diken*, varom se nedan.

1 1 sk. 2–3 lht fr. (utbrutna ur nr 1 1916).

Övriga bebyggelsenamn:

Hökbo, se *Malmens*. — **Hökhusen**, se *Malmens*. — **Lindsta** *linstå(n)*, *linsta*. Lindstan 1903 ka AIIa:1 (140). Anges i hfl 1903 och senare höra till Bogärde, vars ägor nu vidtar omedelbart norr om lägenheten. För namnets tolkning se *Lindsta* under *Sälja Norr*. — **Malmens** *målmans* ä. eller *Malmbacken målmbåken* (förr även *Hökbo* och *Hökhusen*). Hökebo 1696 ka AI:1 (50), Höökbo 1701 ib. (67), Hökhusen 1778–91 ka AI:5:2 (avd. soldater), Soldattorpet No 40 Malm, Malmens torp, Malmens 1869 LMV T 15–4:1 beskr. Soldaterna vid roten 40, till vilken ursprungligen hörde Björken (med soldattorpet), Solberga, Marstalla och Floberga, hette *Hök* 1684–1793, därefter *Malm* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Jfr *Malmbacken* under *Ön*. — **Nyhagen** *nȳhågan*. Nyhagen 1899–1903 ka AIIa:1 (38), 1917 ek. Namnet avsåg ursprungligen en hage (Käbbo Ängar . . . Nyhagen 1784 LMV T 15–32:2). Gränsar till Käbbo.

Björksveden. Försv. beb. — Biörksveden 1681 ka C:1 (2). ~ Okänt läge. F. led. är träd-beteckningen *björk* och s. led. *sved* 'svedjeland' (jfr ett likalydande namn under *Lindsbro* i Östervåla sn).

*Björnmyra. Försv. beb. — Biörmyra 1672 ka LIa:1 (94). ~ Okänt läge. F. led. är sannolikt djurbeteckningen *björn*. Formen *Biör-* kan jämföras med sammansättningsformen *jär-* för *järn-*, t.ex. *järkedja* och *järspett*, från Nora och Östervåla snr (ULMA 25946, 31073). S. led. är *myra* 'mosse' med form på *-a* i anslutning till plur. bebyggelsenamn på *-a*.

1 Björso *bjórsbo*, *bjórsbo* 1/4 sk. — Björso 1715–60, (Karbo med) Björso 1825–1879 jb. — Biörso 1638 ka LIa:1 (14), Biörso, et Torp som ligger till Karbo och är intet Skattlagt 1652 gjb LMV T 6 (160). ~ Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattetp. Redovisas i jb tillsammans med Karbo från 1825 men förs för sig från 1920. F. led. är sannolikt sekundär gen. på *-s* av mansnamnet *Björn* med bortfall av *n* i konsonantgruppen *-rnsb-*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Övriga bebyggelsenamn:

Västerbo västabo. Försv. tp. Westerbo 1902 ka AIIa:1 (107). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Bodha. Försv. beb. — in bodhum [4 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90). ~ I mgl ?1312 upptas två skattskyldiga till 1 mark, en som restar 1 mark och en som restar 6 öre. Det är ovisst, om beläggen avser en nu försvunnen bebyggelse eller någon eller några av de äldre bebyggelser med namn på *-bodha* som ej finns upptagna i mgl ?1312 (*Folkebo*, *Norrbo* och **Raghnildabodha*). Namnet är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

*Bodvreten. Försv. beb. — Bowreten 1675 ka LIa:1 (100), 1680 ka C:1 (1). ~ Upptas i hfl enbart 1687–96 och antecknas där mellan Ön och Vissbo (nu i Bälinge sn o. hd, Upps. l. men tidigare räknat till Harbo, varom se DMS 1:4 s. 91). Det är alltså ovisst, om bebyggelsen har legat inom nuvarande Harbo sn. F. led. är *bod* i betydelsen 'förvaringsbod' och s. led. *vret* 'mindre åker'. Jfr *Bodvallen* under *Risänge*.

1 Bogärde *bogárde* ä., *bogárde* 1/2 sk. — in bodhagierdi ?1312 u.d. u.o. (SD 3 s. 91), Bode Jerde ?1371 21/12 u.o. SD 10 s. 115 avskr. N. R. Brocman efter annan avskr. — Bode gerdh 1544, Bodagerde 1569, Bodegärde 1590, Bodagierdedth 1610, Bogierde 1628, Bogiärde 1715–1760, Bogärde 1825–1879 jb. — Bodagerdett 1560 tl. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig som restar 4 öre. Jb 1544 upptar ett kyrkotp. Ägorna redovisas gemensamt med det angränsande Hässelbys ägor på en karta från år 1754 (LMV T 15–25:1), vilket tyder på att Bogärde kan vara en ursprunglig del av Hässelby. På kartan 1754 upptas två gårdar i Bogärde, dels den nuvarande och dels en på andra sidan gamla landsvägen på "gamla hustomten". Namnet *Bogärde* bärs av tre andra gårdar i Sverige (i Rinkaby sn i Närke, i Vendels sn i Uppland o. i Norbergs sn i Västmanland). H. Ståhl (1958 s. 103) antar att det i alla de aktuella namnen ingår ett fsv. ord **bodhagærdhe*, där f. led. är gen. plur. av *bodh*

'fäbod' e.d. och s. led. *gårde*, antingen i den nuvarande riksspråkliga betydelsen 'gårde' eller i betydelsen 'inhägnad'. För betydelsen av *bodh* jfr dock inl. 3.3. I Östervåla finns ett gårde med namnet *Bogärdet* (M. Eriksson 1930 OAU).

Övriga bebyggelsenamn:

Bogärdestorpet. Försv. tp. Boogielz torpe 1675 ka LIa:1 (100). — *Lundbo länbo*. Lundbo 1896–1903 ka AIIa:1 (140). Nyskapat namn, bildat till *lund* 'skogsdunge' och ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Bolandet. Försv. beb. — Bolande 1647 ka LIa:1 (22), 1650 ib. (30). ~ Bebyggelsens läge är okänt. Ägonamnsbetecknande *Bolandet* finns i Kvarsta och Spångshagen, tidigare även i Ön. För tolkning av namnet se *Bolandet* under *Länna* i *Hudunge sn*.

Botten. Försv. beb. — Botn 1645 mtl, 1654 ka LIa:1 (40). ~ I mtl 1645 upptas en knekthustru. Var möjligen beläget vid Bottenhagen, en äng väster om Käbbo (Bottnhagen 1784 LMV T 15–32:2 beskr.) och var kanske samma bebyggelse som *Hagen* under *Käbbo*.

Brattberg *bråtbærg*, *-bærj* ä.; *bråtbærj*. — in brattubierg, in brattabergi, in brattabergy [3 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90 f.), ?i bretteberghum 1378 25/2 Ulleråkers hdstg RAP (SRP 1321),⁶ ?j brattabergh 1409 2/8 Uppsala RAP (SDns 2 s. 128),⁷ j brattabergh, Brattheberga [a tgo samtida hand] 1414 22/1 Julita kloster RAP (SDns 2 s. 761 f.), i Bratabærghe 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 294 avskr. B. E. Hildebrand, j brattabergh 1426 24/9 u.o. RAP, i Brättebergom 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,⁸ j brtthaber [!] 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Brettebergh 1544–49, Brattebergh 1551–69, Brattebärgh 1590, Bratbergh 1610, Brattebärgia 1680, Brattberg 1715–1879 jb. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 6 öre, en som restar 1 mark, en som restar 6 öre och två som restar 4 öre. I jb 1544 upptas två skattehmn. F. led. är adj. *bratt* 'brant' och s. led. *berg*. Formen *brattu-* ?1312 tyder snarast på osäkerhet vid återgivandet av den svagtoniga vokalen, även om den formellt kan betraktas som ett starkt böjt adj. Att f. led. skulle utgöras av det fsv. mansnamnet *Bratte*, enligt SMP endast belagt i ett värmländskt patronymikon, är knappast troligt. Byn ligger nämligen på slutningen till ett högt liggande skogsområde. Stigningen är inte påfallande brant, men i jämförelse med läget för byn *Berg* får den anses ganska markant. Ett mindre berg strax väster om byn kallas *Brattberget*, kanske ellips av ett *Brattbergsberget.

Den assimilerade formen *bratt* av *brant* finns ej belagd i dialekterna i Uppland eller östligaste Västmanland. Ortnamn på *Bratt-* är dock inte ovanliga i norra Uppland och vanliga i hela Västmanland (Moberg 1944 s. 71 ff.). Från Harbo kan nämnas *Bråthållsberget* och *Bråttknogan*, en brant vägbacke. Formerna med *ä* i dessa namn beror på en dialektal övergång av kort *a* till *ä* efter *r*, varom se Isaacsson 1923 s. 28 (jfr det äldre uttalet av bynamnet).

⁶ Björn Niklissn i B. säljer jord i Börje sn, Ulleråkers hd, Upps. 1. till Uppsala domkyrka.

⁷ I brevet omtalas samma person som i not 6.

⁸ Fotokopia i OAU av fotokopia i samlingarna till DMS, där uppgift om sida i den flera dm tjocka volymen saknas.

Namn på hemman:

1 *Västergården* 1 sk. Västergården 1817 LMV T 15-7:1 beskr. Namnet är nu ur bruk. — 2 *Östergården* 1 sk. Östergården 1817 LMV T 15-7:1 beskr. Namnet är nu ur bruk och hemmanet uppdelat på två gårdar.

Övriga bebyggelsenamn:

Brattbergs söräng, se *Sörängen*. — *Bulten(s) bålten, båltns*. Försv. tp. Bulten 1715-1825 jb. Bulten 1688 Öv ka C:1 (15), Bultens Torp 1769 LMV T 76-41:1 beskr. Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattetp under Lindsbro i Östervåla sn. Det upptecknade namnet avser en bebyggelse till Brattberg alldeles invid gränsen mot Östervåla sn (markerad på ek 1917). De äldre namnformerna däremot avser en bebyggelse under Lindsbro i Östervåla sn, 1841-60 brukad av Björksveden enligt Öv ka AI:11a (270) och AI:14a (314). Möjligen har två torp funnits, ett på vardera sidan av sockengränsen. Namnets bakgrund är oviss, kanske är det ett ursprungligt mansbinamn med betydelsen 'klump; drummel' el. dyl. (SAOB B 4578). Jfr även om *bult* i ortnamn G. Pellijeff i NoB 47 (1959) s. 171 f. — *Fallet (fåla)*. Försv. soldattp. Falle 1690 ka AI:1 (38), Fallet 1778-91 ka AI:5:2 (avd. soldater), 1811-23 ka AI:8 (191). Förr soldattorp för roten 31, till vilken hörde Brattberg och Holm; 1690 bodde här "Soldatens i falle Moder". I namnet ingår *fall* 'öppning i skogen; hygge'. Namnet avser nu en åker på platsen. — *Granudden*. Granudden 1960 ek 12H3f. Ungt namn som ej används i dagligt tal. — *Jonsdelen*. Jonsdeln, denna så kallade Jonsdel 1815 LMV T 15-7:1 beskr., en i Byn belägen Utjord Jonsdelen kallad 1817 LMV T 15-7:1 beskr., den s.k. Jonsdelen 1904-13 ka AIIa:2 (117). 1680-1853 upptas i jb ett frälsehm om vilket beskr. till storskifteskartan (LMV T 15-7:1) skriver följande: "ett halft mantal Frällse . . . efter den i 1815 års Jordebok . . . gorde anmärkning är i följe af Lagmans Rättens Dom af den 18de Junii 1687 ifrån Frällse till Skatte vunnit, utdömt och underlagt Skatte hemmanet i samme By, som Fru Barbro Flemming skall tillhördt, och kallas för närvarande Jonsdelen, efter en forntidens ägare där af." Jonsdelens tomt är 1815-17 ett obebyggt område mitt i byn, mellan Västergården och Östergården. Namnet är nu ur bruk. F. led. är gen. av mansnamnet *Jon*. — *Sörängen sörègen* eller *Brattbergs söräng bråtbæs sørèg*. Sörängen 1960 ek 12H3f. Vid byns sydgräns. Namnet är lånat från åkrarna (ursprungligen ängsmark) väster om gården (Sörängen 1895 LMV T 15-7:2 beskr.).

Broberget bråbærje (förr även *Vidatorp*). — Broberg 1760-1879 jb. — Broberg 1721 ka AI:2 (53), Wida Torp 1730 ka AI:2 (186), Broberget 1731 ka AI:2 (203), Widatorp 1740 ka AI:4 (49). ~ Jb 1760 upptar ett oskattlagt frälsetp. Avs. fr. Vida 1911. 1721 bor här en soldathustru, och på storskifteskartan över Vida 1771-1772 (LMV T 15-56:1) finns ett torp och ett soldathus utsatta (till roten 34, Vida och Hässelby; för dess soldatnamn se *Vida*). Bebyggelsen ligger på en mindre höjd. Anledningen till f. led. *Bro-* är obekant. Vägen österut mot Risänge går lågt; kanske har här tidigare varit så sankt, att en bro varit nödvändig.

Brogatan. Försv. beb. — Brogatun 1673 ka LIIa:1 (96). ~ Bebyggelsen var säkerligen belägen någonstans invid landsvägen mellan Bogårde och Östervålagränsen.

Denna vägsträckning kallas *Brogatan*, sannolikt emedan den leder mot Lindsbro i Östervåla sn.

By by. — in by [5 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), i by 1421 u.d. Uppsala Holmp, i By 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667.⁹

— By o.d. 1544–1879 jb. ~ 1 mgl ?1312 upptas två skattskyldiga till 1 mark, en till 6 öre, en till 4 öre och en till 2 öre. Jb 1544 upptar två skattehmn. Namnet är sing. av fsv. *by* 'gård; by' (jfr inl. 2.3). Bebyggelsens isolerade läge i det stora skogsområdet i sydöstra delen av socknen är påfallande.

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Bromossen bròmòsñ ä. Försv. tp. Bromossen 1914–24 ka AIIa:3 (13). Torpet upptogs c:a 1914 vid ett åkerparti med samma namn sydost om byn (Bro Måsen 1652 gjb LMV T 6 s. 149). F. led. syftar sannolikt på en föregångare till den kavelbro som förr uppges ha funnits över bäcken, som rinner över åkrarna. — *Hällvreten hælvrètñ*. Hällvreten 1889 ka AI:21 (18). På en karta från 1795–1796 (LMV T 15–9:1) finns ett soldattorp utsatt på platsen. Namnet är givet efter det intilliggande torpet med samma namn på Ramnasidan (se detta namn under *Ramna*). — *Norrskogen*, se *Nyby*. — *Nyby nÿby* eller *Norrskogen nòrskògen*. Försv.tp. ?Nyby 1696 ka AI:1 (49), Nyby 1891–95 ka AI:22 (17). Namnet syftar väl på att det var en "ny" del av By. Belägget från 1696 skall säkerligen föras till By; det är dock oviss om detta Nyby eller någon annan, äldre bebyggelse avses. Kallades i dagligt tal alltid *Norrskogen* efter den omgivande skogen.

1 Diken dÿsñ ä., *diken*, kallas *Öja òja*, *òja* 1 fr. — Dickitt 1541 DMS 1:4 s. 96, Diketth 1544, Dyke 1549, Dycke 1551, Dikett o.d. 1590–1715, Diken 1760, Diket 1825–1879 jb. — Tijke 1528 DMS 1:4 s. 96 avskr., Dijket 1666 ka LIIa:1 (82), Dijke 1666 ib. (83), Dyken 1717 ka AI:1 (118), Diket 1742–43 LMV T 15–1:1 beskr., 1783 LMV T 15–1:4 beskr., Öja 1914–24 ka AIIa:3 (244), Diket 1917 ek. ~ Äldsta jb upptar ett frälsehm. Namnet utgår säkerligen från ett ursprungligt *(i) *Dikeno*, best. form dat. sing. av fsv. *dike* neutr. med försvagning och bortfall av ändelsens -o (se *Björken*). Skriftformernas best. form på -et är troligen normaliseringar av skrivarna. Namnet syftar på det ganska djupa och breda dike som löper längs den västra ägogränsen, och vars vatten, kallat *Gammelån*, rinner ut i Harboån. Gamla landsvägens bro över Gammelån kallas *Dikesbron*. Den officiella namnformen ändrades 1952 från *Diket* till *Diken*. Namnet *Öja*, som nu är det allmänt använda, uppträder äldst i hfl 1914–24, där det skrivits till i efterhand före rubriken *Diket*. Anledningen till namnbytet är okänd. Sannolikt föreligger uppkallelse efter något av de många ortnamnen *Öja* i Sverige (till fastigheten flyttar 1914 en västmanlänning, född i Harakers sn, och 1916 en smålänning, född i Linderås sn).

Övriga bebyggelsenamn:

Dikestorp, se *Staffansbo*. — *Hagaberg hågabærg* ä., *hågabærj*. Hagaberg 1925 ka

⁹ Se not 8.

AIIa:4 (252). Nyskapat namn. — *Hällen hällen* eller *Skräddars*. Hällen 1871–75 ka AI:18 (194). En berghäll i dagen finns strax intill huset på tomten till grannlägenheten Skansen. Namnet *Skräddars* är givet efter en skräddare som bott här. — *Rörbo rörbo*, *rörbo*. Rörbo 1792–95 ka AI:6 (160), Rörbo Torp 1831 ka AI:10 (205). På gränsen mot Kvarsta; kanske utgörs f. led. av *rör* 'gränsrör'. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Skansen skånsan*. Skansen 1909 ka AIIa:2 (255). Anledningen till namnet är obekant. — *Skräddars*, se *Hällen*. — *Staffansbo* eller *Dikestorp*. Försv. beb. Staffansbo 1760–1879 jb. Staffansbo 1731 ka AI:2 (198), Staffansbo el.^r Diket 1778 ka AI:5:2 (177), Staffansbo 1796 ka AI:7 (273, 277), Dikes Torp eller Staffansbo 1811 ka AI:8 (292–93), Dikets Torp el. Staffansbo 1861 ka AI:16 (203). Jb 1760 upptar ett oskattlagt frälsetp. F. led. i namnet *Staffansbo* är gen. av mansnamnet *Staffan* och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Möjligen är det givet efter den *Staffan* Persson som bodde här med hustru 1731, då namnet möter första gången i hfl; familjen återfinns 1700–27 under rubriken *Diken*. — *Steneborg stēnabórf*. Steneborg 1926–34 ka AIIa:4 (255). Nyskapat namn; marken är stenig. — *Öja*, se *Diken*.

Eklunda *ēklānda*, *ēklānda*. — ij ekelundum 1386 11/1 Danmarks k:a RAp (SRP 2186), Ekelunda 1480 UDR 1:2 s. 4, Ekelunda 1497 UDR 2 s. 8, 1498 ib. s. 101, ekelunda 1499 ib. s. 154, ekelundæ 1503 UDR 3 f. 4 v., Ekelunda 1504 ib. f. 81 r., 1505 ib. f. 121 v., Ekelunde 1506 ib. f. 157 v., Ekelunda 1508 ib. f. 26 v., Ekelunda 1509 UDR 4 f. 6 v., Ekelunda 1527 UDR 5 f. 43 r. — Ekelunda 1549–1569, Ekelundänn 1590, Ekelunden 1610, Ekelunda o.d. 1628–1760, Eklunda 1825, Ekelunda 1879 jb. ~ Äldsta jb upptar två Sankt-Erikshmn. Ett järnhåldersgravfält finns på byns mark. Namnets f. led är *eke* neutr. 'ekbestånd' och dess s. led plur. av ordet *lund* 'skogsdunge'.

Till bynamnet *Eklunda* har bildats soldatnamnet *Ekelund*, från 1768 i formen *Eklund* (roten 44), varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff. (jfr *Jönshagen* nedan).

1 1 kr. 2 1 kr.

Övriga bebyggelsenamn:

Backen, se *Ensta* (egen rubrik). — *Harbomstorp hårbøms*, *hårbomstórf*. Kong. Academiens Skogv. Torp 1835 ka AI:10 (52), Harbomstorp 1917 ek. Beläget på södra sockenallmanningen. Var ursprungligen boställe för Uppsala universitets skogvaktare. Den förste skogvaktaren på platsen synes ha varit Erik Larsson *Harbom* (f. 1809). Han var bondson från Marbäck och antecknas i hfl med namnet *Harbom* från och med 1835, då han äldst upptas som skogvaktare. Namnet *Harbom* är väl bildat till sockennamnet. — *Jönshagen jønshågen*. F.d. soldattp för roten 44 (för dess soldatnamn se under bynamnet). Jönshagen 1904–13 ka AIIa:2 (107). Namnet tillkom ursprungligen intilliggande åkrar (Jönses hage 1871 LMV T 15–2:2 beskr.) på platsen för den nuvarande lägenheten Bergshyddan under Berg intill. F. led. är väl mansnamnet *Jöns*.

Eneby. Försv. beb. — in . . . eneby 1346 18/5 u.o. UUBp (SD 5 s. 575), in . . . Eneby 1346 18/5 u.o. UUBp (SD 5 s. 576). ~ Läget är obekant. 1346 omnämns 10

örtugland jord i Eneby och Viby. F. led. är *ene* 'enbestånd' och s. led. *by* 'gård; by', varom se inl. 2.3. Jfr *Långgårde*.

Ensta, kallas *Backen baken*. — Ekelundzhusen Backan 1740 ka AI:3 (6, 7), Backan 1743 ka AI:3 (44), Backen 1917 ek. ~ Avs. från Eklunda 1928. Namnet *Ensta*, som sannolikt tillkom vid avstyckningen efter mönster av äldre namn på *-sta*, används ej i dagligt tal. Namnet *Backen* är givet efter belägenheten på en backe. För de äldre formerna på *-an* se Isaacsson 1923 s. 110, 121, B. Hesselman i NS 11 (1931) s. 224 f.

1 Finnsholmen *finsholmen* 1/4 fr. — Finnsholm 1715–60, Finnsholm 1825, Finnsholm 1879 jb. — Finnsholmen 1648 ka LIa:1 (24), Finnsholm 1663 ib. (76). ~ Jb 1715 upptar ett frälsehm. F. led. är gen. av mansnamnet *Finn*. Ortstraditionen menar dock att finnar har bott på platsen. S. led. är *holm* 'holme'. Gården ligger invid Vretaån på en mindre höjd. Denna kunde före ågrävningarna på 1890-talet vara nästan helt kringfluten på våarna.

*Finvidhabodha. Försv. beb. — in finuidobohum ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90). ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 1 mark. F. led. är ursprungligen gen. *Finvidha-* av det fsv. mansnamnet *Finvidh*. Angående kompositions vokalen *-o* se M. Wahlberg i NoB 74 (1986) s. 125 ff., spec. 131 ff. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. I SD 3 s. 802 o. SMP 2 sp. 78 är namnet, sannolikt felaktigt, identifierat med *Finnsholmen*.

Fiskebo, se *Låtan*.

Floberga *fløbærga* ä., *-bærja*. — Solberga [!] 1541 DMS 1:4 s. 97, Berga 1548 ib. s. 97, Floberga o.d. 1549–1879 jb. — Floberga 1742–43 LMV T 15–1:1 beskr., Berga By . . . Thenne By består af Ett hemman Frelse . . . och ett Hemman Skatte, som och Floberga kallas 1792 LMV T 15–14:1 beskr. ~ Äldsta jb upptar en skatteutj. till Risänge, jb 1549 ett halvt skattehm. Floberga var förr en del av byn Berga, vars namn särskilt bars av den nu försvunna granngården, som genom ett ägoutbyte 1877 uppgick i Floberga; om detta se vidare under *Berga* nedan. F. led. är sannolikt *flo(d)* fem. 'översvämning, vattenflöde' eller *flo(e)* mask. 'tillfällig vattensamling' m.m. (Rietz, Jonsson 1966 s. 218 ff.). Flobergas marker är numera inte utsatta för översvämningar. De stora sankmarkerna vid Tämnaren hade emellertid före sjösänkningen i slutet av 1800-talet större omfattning än nu och drabbades regelbundet vår och höst av översvämningar.

1 1/2 sk. **2** jordlht fr. (utbruten ur nr 1 1916).

Övriga bebyggelsenamn:

Berga (bærga). in bergum ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90), ij berghom 1426 24/3 u.o. DaRAP, i Bærgom 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667.¹⁰ Berga o.d. 1544–1879 jb. Mgl ?1312 upptar en skattskyldig till 1 mark. Äldsta jb upptar en kyrkoutj. till Prästgården och ett frälsehm. Det nu försvunna

¹⁰ Se not 8.

Berga uppgick i granngården Floberga genom ett ägoutbyte 1877. På det gamla boningshusets plats uppfördes 1980 ett nytt boningshus. Berga och Floberga räknades under 1700- och 1800-talen som en by, benämnd *Berga* (Berga By 1792 LMV T 15-14:1 beskr., Berga 1859 G 91). Huruvida de medeltida beläggen avser både Berga och Floberga eller enbart Berga går inte att avgöra, men avsaknaden av medeltida belägg för *Floberga* tyder på att detta namn är senare tillkommet som namn på en av de båda delarna i byn. Dessa redovisas separat med särskilda namn i j.b. alltför 1541 (jfr *Floberga*). Vid ägoutbytet 1877 kom Bergas och Flobergas gamla utmarker öster om Risänge att benämnas *Berga*, och den gård som senare byggdes där fick detta namn (se *Berga*, egen rubrik). För den kyrkoutj. till Prästgården som alltsedan äldsta j.b. redovisas i byn kvarstår namnet *Berga* (kronoutj., redovisas under *Berga*). Namnet *Berga* innehåller ortnamnsplur. av *berg*; byplatsen är belägen på en mindre höjd, omgiven av låga åkermarker. Till namnet *Berga* har bildats soldatnamnet *Berg*, varom se *Bergstorp* under *Kvarsta*. — *Berga fäbodlar*. Försv. fäbodvall. Bärga fäbod backst. 1750 ka AI:4 (144), Risänge och Berga fäbodlar 1783 LMV T 15-1:4, 1848 LMV T 15-1:6 beskr. Var belägen på södra sockenallmänningen invid Risängesvallen. — *Blåsbo blåsbo*. Försv. tp. *blåsbo* 1899 ULMA 303:936. F. led. syftar sannolikt på det utsatta och blåsiga läget på en åkerholme. S. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Valsön vålsön*. Valsön 1917 ek. Här skall Floberga ända in på 1920-talet ha haft en fäbodvall i bruk, snarast ett slags halvfäbod, där man ej övernattade. Ett hus står fortfarande kvar på platsen. Strax i sydväst, under *Prästgårdsängen*, finns en lägenhet med samma namn. Den lilla backe där denna ligger kallas 1770 och 1792 *Lilla Valsön*, medan det större skogspartiet öster därom, med fäbodvallen, 1770 kallas *Stora Valsön* och 1792 *Valsön*; 1846 och 1877 står *Valsön* som gemensamt namn (Lilla Walsöhn, Stora Walsön 1770 LMV T 15-1:2 karta 2, lilla Walsön, Wahlsön 1792 LMV T 15-14:1 beskr., Wahlsön 1846 LMV T 15-3:1 beskr., Walsön 1877 LMV T 15-3:2 beskr.). F. led. är oklar. Uttalet med tunt *l* bereder svårigheter att anknyta till ordet *val* 'käpp'. S. led. är ö, syftande på att de omgivande låga markerna förr vår och höst regelbundet översvämmades av vatten från Harboån. — *Ängsholmen ägsholmen* ä., *-holmen*. Ängsholmen 1917 ek. Ungt namn, sannolikt bildat i anslutning till andra namn på *-holmen* i socknen, t.ex. det intilliggande naturnamnet *Björkholmen* och gården *Nyckelholmen* under Järpebo. För betydelsen av denna här ej speciellt motiverade namnled se *Finnsholmen*.

Folkebo *fölkbo* †, *fölkbo*, *fölkebo*. — Folkebo 1547 DMS 1:4 s. 97, Folkeboda o.d. 1549-1628, Folkebo 1715-1879 j.b. — Folckaboda 1560 tl, Folkebo 1571 ÄL 17:10 f. 2 v. ~ Jb 1547 upptar ett skattetp. Gården är inte längre bebyggd och brukas tillsammans med *Käbbo*, varifrån den sannolikt är avsöndrad. Den upptas i gjb 1652 (LMV T 6 uppsl. 153) som kronotp på samma karta som *Käbbo*. F. led. är gen. av mansnamnet *Folke* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1/2 (1/8) sk. **2** jordlht fr. (utbruten fr. nr 1, upptagen här 1916)

1 Forsbo *fösbo* ä., *fösbo* 1 fr. — Fforsebo 1541 DMS 1:4 s. 97, Forsebo 1544, Forsseboda 1551, Forsebo o.d. 1628-1715, Forssbo 1825-1879 j.b. — Forssebo 1528 DMS 1:4 s. 97 avskr., Forsseboda 1560 tl. ~ Äldsta j.b. upptar ett frälsehn. F. led. är gen. plur. av ordet *fors* och avser nu försvunna forsar i den närbelägna

Vretaån. Denna utsattes 1891–96 för en omfattande sänkning, så att dess lopp förbi Forsbo nu är helt förändrat. En nivåkarta över ån i Lindsbro gdsarkiv (ULA), gjord 1850 inför en tillämnad upprepning för att minska översvämningarna, uppvisar en tydlig nivå-sänkning av vattenytan från en punkt mellan Tappan och Forsbo och vidare nedströms. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Björksta ~~*biörksta*~~. Biörksta 1715–60, Björksta 1825 jb. Biörksta 1662 ka LIIa:1 (74), 1671 ib. (92), Biörkstad 1682 ka C:1 (3). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp. Namnet är uppenbarligen ungt och hör ej till de äldre bebyggelsenamnen på ursprungligt *-stadhir* (jfr *Kvarsta*). I häradet finns ytterligare två sådana unga namn på *-sta*, båda avseende backstugor (*Kamsta* i Harbo och *Vädersta* under *Sälja Väster* i Östervåla). Här synes *-sta* vara ett bebyggelsenamnsuffix, utbildat i anslutning till den äldre namntypen. Sannolikt har vi ej att göra med terrängbetecknande sammansättningar med ett mask. *stad* 'plats, ställe'. I sådana namnbildningar, primära eller sekundärt bildade till ett appellativ, torde förleden normalt syfta på ytt-ringar av mänsklig verksamhet eller något som varit av särskilt intresse för namngivaren (Lindén 1947 s. 126 ff., Linde 1951 s. 40 ff., 165). — *Funckebo* ~~*fägkbo*~~, *fägkbo*. Funckebo o.d. 1715–1825 jb. Funckebo 1667 ka LIIa:1 (85), Funckebo 1669 ib. (89), Funckebo 1670 ib. (90). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp. F. led. är ett släktnamn *Funck*, väl av tyskt ursprung (till tyska *Funke* 'gnista'). I Östervåla sockens äldsta inflyttningslängd (ka B:1 f. 3 r.) finns för år 1695 antecknat att pigan Marit Marcidoter flyttat från Marcus *Funck* i Funckebo torp till Östervåla sn. I belägget från 1670 omnämns testamente efter Markus. S. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Lustigbacka* ~~*lästibåka*~~. Lustigbacka 1718 ka AI:2 (7), 1764 LMV T 15–11:1. På kartan 1764 finns två hus utsatta, det södra med namnet *Lustigbacka* och det norra med benämningen "Torp", båda inom Eklunda bys gränser. I tillhörande beskr. (1765) finns följande antecknat om det omkringliggande området: "En Backe ofvan Östra Gjerdet som inneslutes af rågången hvarpå 2ne Backstugor äro, nyttjas allenast till svinvall, hvarpå äfven en hage ligger, som nyttjas af Viby den Eklunda förmenar ligga inom sin rågång." F. led. är möjligen ett soldatnamn *Lustig*. Jfr *Lustigtorp* för roten 148 Lustig i Skultuna sn, Norrbo hd, Västm. l. (Erixon 1921 s. 589). Att Lustigbacka varit soldattorp, eller att någon avskedad soldat bott där, finns det dock inga belägg för. Soldaterna vid roten 37 Viby (enligt gmr 1694 bestående av Forsbo, där soldattorpet var beläget, Diken, Tappan, Finnsholmen, Långgärde och Guttorp) bar äldst namnet *Ål*. Namnet *Lustig* bars dock under början av 1700-talet av soldaterna vid rotarna 18 och 25 i Östervåla sn. För dessa soldatnamn se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff. En annan möjlighet är att f. led. är adj. *lustig*, kanske mindre sannolikt i den äldre betydelsen 'ljuvlig, vacker', utan i så fall snarare syftande på glatt liv, kanske dansplats (jfr C. S. Lindstam i OGB 12:1 s. 176). Sakupplysningar till stöd för den senare tolkningen saknas dock. S. led. i namnet torde vara bildad i anslutning till äldre plur. ortnamn på *-a*. — *Odensborg* ~~*ödensbórj*~~. Byggt på 1940-talet. Nyskapat namn. — *Persborg* ~~*pæsbórj*~~ (förr *Persro*). Persro 1924 ka AIIa:3 (248), Persborg 1925 ka AIIa:4 (264). F. led. är given efter *Per Persson*, som flyttar hit 1924. Var förr kafé.

Gransätra *grænsêtra* ä., *grænsêtra*. — in gransætrum, in gransetrv, in gransætrv ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90 f.), i Gransätrom ?1371 21/12 u.o. SD 10 s. 115

avskr. N. R. Brocman efter annan avskr. — Grensettra 1544, Gransäter 1549, Gransettra 1551, Grensettra 1569, Gränsätra 1590, Gransseter 1610, Gränsätra 1628, Gransättra 1680–1715, Gränsätra 1760–1879 jb. — Gränsätter 1560 tl. ~ I mgl ?1312 upptas två skattskyldiga som restar 1 mark och en som restar 2 öre. Jb 1544 upptar två frälsehm. Namnets förled består av träd-beteckningen *gran*, äldst i denna form, senare, enligt jb och uttal, i sidoförmen *grän* (Fries 1957 s. 220 ff.). Efterleden är plur. av *säter* 'utmarksäng, skogsäng', varom se Hedblom 1945 o. inl. 3.5. Beteckningar för barrträd förekommer sällan i sammansättningar med *säter*; *gran* ingår endast i *Gransätra* (Hedblom a.a. s. 216, 221 f.). Byn ligger intill *Rudun* och *Norrsälja*, troligen ett gammalt utmarksområde, som så småningom blivit fast bebyggt (jfr *Sälja Norr*). Om byns nu försvunna fäbodvall på södra sockenallmänningen invid Vidavallen se *Vida frälseallmänningsslott*.

1 1 fr. 2 1 fr.

Övriga bebyggelsenamn:

Annelund. Annelund 1904–13 ka AIIa:2 (134), 1960 ek 12H3f. Namnet används ej i dagligt tal. — *Fogdebo fogbo, fògdebo*. Försv. tp. Fogdebo 1825, Fogdeby 1879 jb. Fogdbo 1750 ka AI:4 (182), Fogdebo 1764 ka AI:5:1 (105), Fogdebo Torp 1807 LMV T 15–18:1, Fogdebo 1847 LMV T 15–18:2 beskr. Jb 1825 upptar ett oskattlagt frälsetp. F. led. är *fogde*, sannolikt i betydelsen 'arbetsfogde, ladugårdsfogde, skogsfogde' e.d. Möjligen avser namnet samma bebyggelse som det nu okända *Friskebo*, som tas upp under Gränsätra i hfl 1739–42 (jfr detta namn nedan). F. led. skulle då syfta på den Bef[allningsman?] Anders *Frisk* som bor där under denna tid. I längderna under resten av 1740-talet upptas han under Gränsätra utan angivande av namnet *Friskebo*, från 1750 noteras han ej. Fogdebo nämns äldst i hfl 1750 med Jan Jansson som bebyggare (tidigare upptagen som torpare under Gränsätra). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Friskebo*. Försv. beb. Friskebo 1739 ka AI:4 (29), 1740 ib. (45), 1742 ka AI:3 (20). Här bor 1739–42 Anders *Frisk*. Se vidare *Fogdebo*. — *Hultens hùltens*. Försv. tp. Hultens torp 1847 LMV T 15–18:2 beskr. Namnet är sannolikt bildat till ett släktnamn eller binamn *Hult*. — *Mellanbo mìlanbo* †, *mèlanbo*. Försv. tp. Millanbo 1715–1825, Mellanbo 1879 jb. Mellanbo 1687 ka AI:1 (1), Millanbo 1723 ka AI:2 (78), Mellanbo Torp 1807 LMV T 15–18:1. Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp (öde). F. led. är given efter belägenheten mellan Gränsätra och Bogärde. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Sjöholmen fjòhòlman*. Försv. tp. Siöholmen ?1371 21/12 u.o. SD 10 s. 115 avskr. N. R. Brocman efter annan avskr. Siöholm 1760, Sjöholmen 1879 jb. på Siöholmen 1693 ka LIIa:1 (154/55), Siöholm 1738 ka AI:4 (13). Jb 1760 upptar ett oskattlagt frälsetp. Namnet syftar på läget invid Tämnaån på en mindre höjd omgiven av låga åkermarker. Jfr *Finnsholmen*. — *Västerbo västarbo*. Försv. tp. Jfr *Västerbo* (egen rubrik). F. led. är väderstrecksbeteckningen *väster* och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 **Guttorp** gùtòrp ä., gùtorp 1/4 fr. — Guetorp 1541 DMS 1:4 s. 97, Gutorp 1544, Guddetorp 1545, Gutorp 1547, Gudetorp 1548, Gottorp 1549, Gottetorp 1556, Gottorph 1569, Gotorph 1590–1610, Gottorp 1715–1879 jb. — Gottorp 1528 DMS 1:4 s. 97 avskr., Guttorp 1645 mtl, 1682 ka C:1 (3), 1687–88 ka AI:1 (4, 12), Got-

torp 1689 ib. (23), Gutturp 1690 ib. (33), Gottorp 1693, 1696 ib. (42, 46), Gutturp 1700, 1701, 1708, 1713 ib. (60, 69, 89, 99), Gottorp 1716–17 ib. (106, 117), Gutorp 1733 LMV T 15–55:1 beskr., Gottorp 1742–43 LMV T 15–1:1 beskr., Gutturp 1766 LMV T 15–38:1 beskr., Gottorp 1783 LMV T 15–1:4 beskr., Gutturp 1848 LMV T 15–1:6 beskr. ~ Äldsta jb upptar ett frälsetp. Gården synes vara en medeltida avsöndring från Viby. F. led. är ettdera av de fsv. mans(bi)namnen *Gutte*, *Guti*, *Gudde* eller *Gudhi*. Bland beläggen växlar former med *u* och former med *o*, medan det nutida uttalet enbart uppvisar *u*-former. Huruvida de skiftande skrivningarna återspeglar en vacklan i uttalet eller endast får betraktas som skrivarformer är ovisst. S. led. är *torp* 'nybygge' (se inl. 3.2).

Hagfegden. Försv. fäbodrar. — Hagfegden förlagde fäbodrar 1742–43 LMV T 15–1:1. ~ Var belägna på södra sockenallmanningen strax norr om Järpenstorp. F. led. är *hage*. S. led. är oklar, möjligen *fejd*, syftande på att området varit föremål för någon tvist.

*Hamarbæk. Försv. beb. — in hamarbec, in hamarbechi, in hamarbecki ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90 f.). ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig som restar 1 mark, en som restar 6 öre och en som restar 4 öre. F. led. är väl sv. dial. *hammar* 'stenbacke' och s. led. fsv. *bæk* 'bäck'.

1 Harbonäs *hårbonés*, *hårbonés* (förr *Näs*) 1 1/8 fr. — in *nessium*, in *nessi* ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90 f.). — Näs 1549, Nes 1551, Näs o.d. 1569–1715, Harbonäs 1760, Näs 1825, Näs eller Harbonäs med Lund 1879 jb. — Näs 1668 ka L1a:1 (86), HarboNäs 1670 ib. (90), Näs 1682 ka C:1 (3), 1690 ka AI:1 (35), Harbo Näs 1696 ib. (48), Näs 1696 ka L1a:1 (200), 1699 ib. (206), Harbonäs 1701 ib. (214), HarboNäs 1716 ka AI:1 (109), Harbonäs 1717 LMV T 15–21:1, Zäterijet Harbonäas 1717 ib. beskr. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 1 mark och en som restar 2 öre. Jb 1549 upptar en frälsegd. På gårdens mark finns ett järnåldersgravfält. Jr-namnet ändrades 1943 till enbart *Harbonäs*. De två äldsta skrivningarna uppvisar en plural och en singular form av ordet *näs*. Gården ligger på ett stort näs vid Tämnaaren. Detta näs har ett antal utskjutande små uddar, vilka dock knappast kan vara orsak till den plurala namnformen. Enligt O. Grau (1754 s. 589 f.) bebyggdes gården till säteri 1669 av Görvel Posse, överhovmästarinna hos drottning Maria Eleonora, och fick i samband därmed genom tillägg av sockennamnet det mera ståndsmässigt klingande namnet *Harbonäs* (jfr beläggen från slutet av 1600-talet från Harbo kyrkoarkiv). Detta kom då att fogas in i ett på den tiden modernt namngivningsmönster för slott och herrgårdar, där bl.a. sammansättningar med *-näs* var vanliga (se härom B. Ejder i OUÅ 1950 s. 28 ff.).

Övriga bebyggelsenamn:

Järpebo *jærpo* ä., *jærpebo* 1 fr. Försv. gd. Ffergebo [!] 1541 DMS 1:4 s. 99, Järpebo 1545 ib., Jerpeboda o.d. 1549–1628, Järpeboo 1680, Järpebo 1715–60, Järpbo 1825, Hjerpebo 1879 jb. Hierpebo Hemman Frelse . . . är Afgierda på Harbonäas Zeterijetz Ägor 1717 LMV T 15–21:1 beskr. Jb 1541 upptar ett frälsetp. Gården var belägen c:a 200 m sydsydost om Järpeboviken i Tämnaaren (ek 12H3g). F. led. är fågelbeteckningen *jærpe*, kanske snarast använd som mansbinamn (jfr Ståhl 1959

s. 92). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. — *Kalvnäs kälvnäs*. Försv. tp. Kalvnäset 1925 ka AIIa:4 (176). På en udde i Tämnnaren med samma namn (Kalfnäs 1741 LMV T 24, Kalvnäs 1960 ek 12H3g). Byggsdes 1925 av Maria Sköld, kallad Kalvnäs-Maja. — *Lund lun, lund*. Lund 1715–1825 jb. Lunden 1645 mtl, 1650, 1651 ka LIa:L(30, 32), Lundh 1659 ib. (69), 1685 ka C:1 (6), Lund 1686 ka LIa:1 (122), 1696 ka AI:1 (48). Mtl 1645 och jb 1715 upptar 1/8 frälsehm. I beskr. till kartan LMV T 15–21:1 (1717) står om Lund: ”brukas under Zäterijet Harbonäas emedan ingen Åbo der på Långlige tider varit”. I de anförda beläggen från Harbo kyrkoarkiv omtalas dock boende där, på 1680–90-talen en trädgårdsmästare, sannolikt i tjänst på det nytillkomna säteriet. Att beläggen i fråga skulle åsyfta *Lund* under *Prästgården* är inte troligt. Namnet innehåller ordet *lund* i betydelsen ’lövträdsdunge’ — området är rikt på ädellövträd. — *Sandviken sänviken*. Sandviken 1881–85 ka AI:20 (129), 1917 ek. Sannolikt uppkallelseamn, då varken för- eller efterleden är motiverad utifrån topografi eller jordmån.

Holm holm ä., *holm*. — in holmi ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), ?ij holme 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä.,¹¹ ?de holme 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä.,¹² i holme 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., ?i Holme 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand,¹³ i holme, j holme [3 ggr] 1421 u.d. Uppsala Holmp, ?i holm 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48).¹⁴ — Holm 1544–1610, Hålm 1680, Holm 1760–1879 jb. — Holmbo 1733 LMV T 15–55:1 karta 3. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 1 mark. Jb 1544 upptar ett skattehm och en skatteutj. i Hässelby (se *Litsleby* nedan). Namnet innehåller sing. av ordet *holm* (fsv. *holmber*) ’holme’; gården ligger på en höjd omgiven av låga, förr sankt åkermarker. Till inbyggarbeteckningen *holmbo* har bildats namnen *Holmbo-mossen*, som avser den stora mossen öster om byn, och *Holmbovägen*, avseende vägen mot byn västerifrån (jfr även belägget *Holmbo* 1733).

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Aspvik åspvik. Aspvik 1890 ka AI:21 (176). Den förste bebyggaren flyttar hit 1890. S. led. syftar sannolikt på att den odlade marken öster om gården skjuter in som en ganska smal ”vik” i det omgivande skogspartiet. F. led. är trädbeteckningen *asp*. — *Litsleby*. Skatteutj. i Hässelby. Litsleby 1556 DMS 1:4 s. 98, Litzlaboda 1562 ib., Lisleboda 1569 jb. Det är ovisst om utjorden varit bebyggd. F. led. synes vara adj. *litol* ’liten’ eller möjligen det fsv. mansnamnet *Litle*, som omnämns på den runsten som finns på Hässelbys marker (U 1177). Den ursprungliga (?) s. led. *-by* kan vara given i anslutning till namnet *Hässelby*; om s. led. *-boda*, plur. av fsv. *bodh*, kanske analogt given efter andra *boda*-namn i socknen, se inl. 3.3. — *Lunda lunda*. Lunda 1914–24 ka AIIa:3 (174). Nyskapat namn, numera sällan använt. — *Nappan napan*. (i) Nappona 1569, Nappan 1680–1879 jb. Nappen 1742–43 LMV T 15–1:1

¹¹ Belägget kan även avse *Holm*, by, Nora sn.

¹² Se not 11.

¹³ Se not 11.

¹⁴ Se not 11.

beskr. Jb 1569 upptar ett kronotp. Brukat tillsammans med Holm enligt dom 1713 (anteckning i jb 1825) och sedan 1917 sammanlagt med Holm till *Holm med Nappan*. Namnet är sannolikt ett ursprungligt ägonamn. Dess innebörd är oviss. Ett likalydande ägonamn finns i Rättviks sn, Nedansiljans doms. tg, Kopp. l. (ek 14F0a, ej upptecknat i OAU). Dessutom kan anföras en äng *Nappen* i Åsle sn, Vartofta hd, Skar. l., som enligt en excerpt i OAU omnämns i kyrkböcker från 1658 och 1687. — *Nyckelholmen*, *Gamla* eller *Lilla gamla nyckelholmén*, *lila nyckelholmén*. Försv. tp. L. Nyckelholmen 1960 ek 12H3g. Terrängen kring torpet, som låg c:a 700 m väster om *Nyckelholmen* (varom se under *Järpebo*), kallas 1846 *Nyckelholmen* (LMV T 15–3:1 beskr., LMV T 15–22:4 beskr.).

Hässelby *håselbygn* ä., *håselby*. — in æsliby [2 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), i Hesselby ?1371 21/12 u.o. SD 10 s. 115 avskr. N. R. Brocman efter annan avskr., i Hæssleby, i Hæsslaby 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 294 f. avskr. B. E. Hildebrand, i hæseleby 1421 u.d. Uppsala Holmp, i heslæby 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 v. (ULdb s. 49). — Heslebi 1544, Hesleby 1549–90, Hæssleby 1628, Hæsseiby 1715–60, Hæssellby 1825–1879 jb. ~ I mgl ?1312 upptas två skattskyldiga till 1 mark. Äldsta jb upptar tre frälsehm och två frälsetp, jb 1549 fem frälsehm. På gårdens mark finns ett mindre järnåldersgravfält samt en runsten av Öpir (U 1177). Stavningen ändrades till *Hässelby* 1952. F. led. är fsv. *hæsele* 'hasselbestånd'. De två äldsta beläggen saknar förledens initiala *h*, varom se under *Huddungeby* i Huddunge sn. S. led. är *by* 'gård; by', varom se inl. 2.3. Till namnet *Hässelby* har bildats soldatnamnet *Hässel*, varom se nedan under *Hässels*.

Namn på hemman:

1 Norrgården 1 fr. Norrgården 1754 LMV T 15–25:1 beskr. — **2 Storgården** 1 fr. Storgården 1754 LMV T 15–25:1 beskr. — **3 Mellangården** 1 fr. Millangården 1754 LMV T 15–25:1 beskr. — **4 Mjölnergården** 1 fr. Mölnargården 1754 LMV T 15–25:1 beskr. — **5 Sörgården** 1 fr. Sörgården 1754 LMV T 15–25:1 beskr. Utesluten ur jb 1853.

Övriga bebyggelsenamn:

Backen, se egen rubrik. — *Fiskebo*, se *Låtan* (egen rubrik). — *Gammel-Hässels* *gåmelhåssels*. Försv. soldattp (jfr *Hässels*). — *Hässels* *håssels*. Försv. soldattp (jfr *Gammel-Hässels*). Soldat Torp . . . För Hesselby Roten kallas Hesseln 1754 LMV T 15–25:1 beskr. Namnet är gen. av det soldatnamn *Hässel* som bars av soldaterna vid roten 32 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Jfr *Svenbo*. — *Kasbo* *kåsbo*, *kåsbo*. Kasbo 1846 LMV T 15–25:5 beskr., 1856 ka AI:15 (128). Namnet finns äldst belagt ingående i tre naturnamn, avseende en åker, ett gränsmärke och en backe (Kasbo hålet, Kasbo Röset, Kasbo backen 1754 LMV T 15–25:1 beskr.). F. led. är väl ordet *kas* (-a/-e) i betydelsen 'rishög' eller liknande. Om s. led., ortnamnelementet -bo, se inl. 3.3.6. — *Koksbo* *kåksbo*, *kåksbo*. Försv. tp. Kogsbo 1715–1879 jb. Koxebo 1650 ka LIa:1 (28), Koxbo 1684 ka C:1 (5), 1687 ka AI:1 (1), Kogsbo . . . Är ett dagsvärks Torp under Hesselby 1754 LMV T 15–25:1 beskr., Koksbo 1917 ek. Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp. F. led. är svårtolkad. En möjlighet är att anknyta till verbet *koxa* 'titta, se'. Torpet låg på en mindre höjd med lång utsikt över gårderna mot Hässelby. Jfr *Långkoxet*, namn på en rak väg-

sträcka med lång sikt i Hedemora sn, Kopp. l. och *Kox*, gårdar på en höjd i Mora sn, Kopp. l., sannolikt använd som utsiktsplats (Lindén 1950 s. 142 med not 1a, b) samt *Koxen*, en riven stuga i Vists sn, Hanekinds hd, Östg. l., vars namn N. Lindqvist (1926 s. 186) tolkat som innehållande verbet *koxa* i betydelsen 'sticka upp, titta fram' (stugan låg på en liten kulle vid vägen). Jfr även Stahre 1952 s. 77 f. Då de flesta äldre namn på *-bo* i Våla hd, t.ex. de nära Koksbo liggande *Nissbo* och *Olbo*, innehåller en personbeteckning som förled, oftast ett mansnamn, bör man även överväga möjligheten av att ett mansbinamn **Koxe* 'han som tittar, glor' utgör förled. — *Lugnet lågna*. Lugnet 1852–56 ka AI:14 (136). Hit flyttade 1852 en statkarl. Modenamn, varom se bl.a. Noreen 1913 s. 69. — *Låtan*, se egen rubrik. — *Nissbo nissbo*. Försv. tp. Nilsbo 1825 jb. Nissebo 1657 ka LIIa:1 (48), Nisbo 1778–91 ka AI:5:2 (121), Nisbo torp 1808 LMV T 15–25:4, Nissbo, Nilsbo 1824–31 ka AI:9 (149, 151). Jb 1825 upptar ett oskattlagt frälsetp. F. led. är säkerligen mansnamnet *Nisse* (smekform för *Nils*). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Olbo olbo*. Ohlbo 1715–60, Olbo 1825, Olofsbo 1879 jb. Olsbo 1645 mtl. Olebo 1657 ka LIIa:1 (54), 1660 ib. (70), 1662 ib. (74), Olbo 1682 ka C:1 (3), Olbo . . . dagsvärks Torp under Hesselby 1754 LMV T 15–25:1 beskr. Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp. F. led. synes enligt det äldsta belägget i mtl 1645 vara gen. av mansnamnet *Olof*. Då samtliga övriga gamla former jämte dialektuttalet saknar gen.-s, är det emellertid rimligare, att f. led. i enlighet med de äldsta kyrkboksbeläggen skall tolkas som mansnamnet *Ole*. Möjligheten att uppkallelse efter *Olbo* i Östervåla föreligger kan dock inte uteslutas. — *Skogen skögen*. Skogen 1861–65 ka AI:16 (132). Ligger avsides i skogen. — *Svenbo*. Försv. soldattp. Swenbo 1696 ka AI:1 (47), Swänbo 1701 ib. (63), Svenbo 1778–91 ka AI:5:2 (avd. soldater). Hfl upptar 1738–39 och 1778–91 soldaterna Anders resp. Erik Hessel (roten 32). Sannolikt är bebyggelsen identisk med *Hässels* eller *Gammel-Hässels*. F. led. är väl, trots avsaknad av gen.-s, mansnamnet *Sven*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Österbo österbo*. Österbo 1881–85 ka AI:20 (121). F. led. är given efter läget vid den östra bygränsen. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 Järlebo järbo, jælabo 1 sk. — in jarlabohum, in jarlabodhum ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90). — Jerlebo 1544, Jerleboda 1549–51, Järleboda 1590, Järleboo 1680, Giärlebo 1760, Järlebo 1825–1879 jb. — Järbo 1652 gjb LMV T 6 (155). ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 1 mark och en som restar 1 mark. Äldsta jb upptar ett skattehmn. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Iarle* (*Iærle*). En av byns två skattskyldiga personer i mgl ?1312 heter *Jarlerus* (latinisering av det ifrågasvarande namnet). De äldsta ortnamnsbeläggen uppvisar mansnamnet i den oomljudda formen. Övergången *ia* till *iæ* är belagd redan på 1000-talet, men skrivningar med *ia* finns ännu i de äldsta handskrifterna, särskilt i uddljud och framför *r* + konsonant (Wessén 1968 § 32). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Ett likalydande namn finns i Huddunge sn.

Övriga bebyggelsenamn:

Haga hâga. Haga 1923 ka AIIa:3 (52). Villaområde och snickerifabrik. Ursprungligen namn på den villa som fabriken ägare uppförde 1922, då även fabriken byggdes. Omtyckt villanamn, givet i anslutning till det i Mellansverige vanliga namnet

Haga. Till namnets popularitet som villanamn har sannolikt det kungliga lustslottet *Haga* norr om Stockholm bidragit.

Järpebo. För namnet *Järpebo* se under *Harbonäs*.

Övrigt bebyggelsenamn:

Nyckelholmen nyckelhólman ä., *nyckelhólman*. Nyckelholm 1715, Nyckelholm 1760–1825 jb. Nyckelholm 1680 ka C:1 (1), 1681 ib. (2), Nyckelholmen 1684 ib. (5), 1687 ka AI:1 (10), Nyckelholm 1688 ib. (15), 1690 ib. (36), Nyckelholmen 1724 ka AI:2 (98), Nyckelholm 1738 ka AI:4 (15), Nyckelholm 1739 ib. (31), Nyckelholm 1818 ka AI:8 (330), 1824 ka AI:9 (239–41), Nyckelholmen 1831 ka AI:10 (233–35). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp. Anges i hfl 1742 vara öde och finns sedan inte antecknat med bebyggare förrän 1818; i jb 1825 upptas det som öde under Viby. Gården ligger på en större fastmarksholme vid av Harboån tidigare regelbundet översvämmade marker (jfr *Finnsholmen*). F. led. är sannolikt fsv. adj. *mykil* 'stor'. Namn på ursprungligt *Mykil*- har ofta förändrats till *Nyckel*- (J. Sahlgren i NoB 35, 1947, s. 106 ff., S. Benson i SOÅ 1959–60 s. 39).

Kamsta. Försv. beb. — Kambstadh 1674 ka LIa:1 (98), 1677 ib. (104), Kamstadh 1681 ib. (112), Kamsta 1698 ka AI:1 (55), Kamstad 1701 ib. (67). ~ Saknas i hfl efter 1701. Synes enligt hfl ha legat nära det f.d. soldattorpet *Malmens* (*Malmbacken*) under *Björken* (jfr att Per Johansson i Kamsta 1677 skänker pengar till kyrkan för lycka till krigs). En höjd där kallas ännu *Kamstaberget*, och en åkerteg strax intill kallas 1767 *Kamsta Tegen* (LMV T 15–26:1 beskr.). F. led. är oviss. Möjligen har Kamstabergets högsta punkt med en åt ena sidan skarpt sluttande berghäll karakteriserats som en bergskam. S. led. är sannolikt ett bebyggelsenamnsuffix *-sta*, varom se *Björksta* under *Forsbo*.

1 Karbo *kârbo* ä., *kârbo* 1 sk. — in karlabohundum [!], in karlabohum, in carlabohum, in kalabohum, in karlabodhum [2 ggr], in kalabdhum [!], in carlabodhum ?1312 u.d.u.o. RAp (SD 3 s. 90 f.). — Karebo 1544, Karreboda 1549–69, Kareboda 1590–1610, Karboo 1680, Karbo 1760, Karbo med Björsbo 1825–1879 jb. — Karreboda 1560 tl. ~ I mgl ?1312 upptas tre skattskyldiga till 1 mark, tre till 2 öre och två som restar 2 öre, anmärkningsvärt många personer. Jb 1544 upptar ett skattehmn. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Karle*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Mellanbo milanbo ä., *mèlanbo*. Försv. tp. Mellanbo 1870 LMV T 15–27:4 beskr. Var beläget mellan byarna Karbo och Björsbo. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, här väl direkt bildat i anslutning till namnen *Karbo* och *Björsbo* (jfr inl. 3.3.6). — *Svartmossen svåtmösn* ä., *svåtmösen*. Harbonäs fräse Allmännings stora Lott Svartmossen 1821 ka AI:8 (95), Svartmossen 1824 ka AI:9 (59). På södra sockenallmänningen. Bebyggelsen har fått sitt namn efter den mosse vid vilken den ligger (Svartmåsen 1742–43 LMV T 15–1:1). Hit flyttade 1821 drängen Anders Larsson som nybyggare. Anledningen till f. led. *Svart*- är oklar; kanske har området någon

gång bränts av och marken blivit svart. *Svart-* kan även syfta på den mörka mossjorden eller möjligen på att platsen ursprungligen låg "mörkt" mitt inne i skogen.

1 Klockargården, kallat *Klockars klòkas* kr. — Klåckaregården 1760, Klåckargården 1825, Klockargården 1879 jb. — Cappellans gården 1733 LMV T 15-55:1, Klåckaregården Grau 1754 s. 588, Klockaregården 1914-24 ka AIIa:3 (224). ~ Upptas i jb 1760 som krono. Enligt jb 1691 (Thulin 1919 del 3 B s. 60) bostad för kaplanen, medan jb 1879 anger den som f.d. komministerboställe, som innehas av kyrkoherden. Enligt bek' (1916) är ägorna inräknade i Kyrkoherdebostället (=Prästgården). Det angivna uttalet härrör från en uppteckning gjord 1931; Klockargården är emellertid idag okänd. Enligt LMV T 15-55:1 (1733) låg Kaplansgården omedelbart söder om kyrkogården.

Övrigt bebyggelsenamn:

Klockargårdsängen, se egen rubrik.

1 Klockargårdsängen, kallas *Nybro nybro* lht fr. — Klockaregårdsängen 1917 jb. — Nybro 1886-90 ka AI:21 (258). ~ Upptagen 1917 under Klockargården. Skrivs Klockargårdsängen från 1952. Namnet *Nybro* syftar på den bro som byggdes över Harboån efter ågrävningarna på 1870-talet, då de intilliggande vattensjuka markerna uppodlades och bebyggdes. Vid Nybro fanns förr bodar, kallade *Vättla bodar (Wetla boda 1733 LMV T 15-55:1 karta 3, Wettla Bodar 1770 LMV T 15-1:2 karta 1) efter det stora ängsområdet *Vättla* på andra sidan ån. På en karta från 1770 (LMV T 15-56:1) finns ett "Not-Hus" utsatt vid ån intill det nuvarande Nybro.

Klockars, se *Klockargården*.

Kvarsta *kvàsta*, *kvàsta* ä., *kvàsta*. — in queristum, in quærestum [2 ggr], in quærestum [2 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90 f.), ij qverissta, ij qwerissta, quæressta 1426 24/3 u.o. DaRAP, i qwærristom, i qwærristom 1444 u.d. Uppsala RAP, i qwærristom 1451 12/12 Arnö RAP, Quæristha 1480 UDR 1:2 s. 4, Quærista 1497 UDR 2 s. 8, Quærista 1498 ib. s. 101, 1499 ib. s. 154, kwarnistæ 1503 UDR 3 f. 4 v., kwarnista 1504 ib. f. 81 r., 1505 ib. f. 121 v., kwarnistæ 1506 ib. f. 157 v., 1508 ib. f. 27 r., 1509 UDR 4 f. 6 r. — Quarsta 1544, Quarsta 1549, Quernistada 1551, Quarresta 1569, Quarnestadh 1590, Qwarstadh 1610, Qwarsta 1628, 1715-60, Qvarsta 1825-1879 jb. — Quernista 1527 UDR 5 f. 43 r., 1535 ib. f. 5 v. [belägget överstruket], Quarsta 1560 tl. ~ I mgl ?1312 upptas fem skattskyldiga till 1 mark och en till 6 öre. Äldsta jb upptar ett arv- och egethmn med ett torpställe (se *Långgårde*) och två frälsehmn. Ett mindre järnåldersgravfält finns på byns mark. Den gamla byn, som nu är försvunnen, låg på backen öster om den nuvarande gården Tomta. Namnet avser nu en f.d. affärsbyggnad i södra delen av den gamla bytomten; en tomtplats intill kallas *Gammel-Kvarsta*. *Kvarsta* samt *Fågelsta* i Östervåla sn är Våla hds enda säkra representanter för den stora gruppen ortnamn på -sta, plur. av fsv. *stadher* 'ställe, plats'. Den exakta innebörden av ordet som ortnamnselement är emellertid mycket omdiskuterad (se H. Ståhl i KL 16, 1971, sp. 565 ff.; jfr även inl. 2.3). F. led. kan enligt Lundgren-Brate vara ett mansnamn *Qwærer. Bynamnet har mer ingående behandlats av L. Elmevik (i SOÅ 1970 s. 11 ff.). Utgående från de

äldsta medeltida formerna bör man, i enlighet med Elmeviks huvudalternativ, räkna med en förled *Kvære-* eller *Kværi-* av ett äldre **Kværa-*. Detta antar Elmevik vara gen. av ett icke belagt mansbinamn **Kvære*, bildat till en östnordisk motsvarighet till norsk dial. *kværa* 'give en svag Lyd, som naar En, som er meget hæs, forsøger at tale' (om övergången *a>e>i* se Elmevik a.a. s. 13 samt Peterson 1981 s. 85 ff.). Elmeviks alternativa tolkning av f. led. som ett vattendragsnamn **Kværa* fem. eller **Kvær* fem., ett antaget äldre namn på Harboån, torde falla på att byplatsen inte, såsom Elmevik anger, ligger vid nämnda å. Skrivningarna *kwarnistæ*, *Quarnsta* etc., som uppträder i UDR och jb på 1500-talet, får räknas som skrivaretymologier (jfr Linde 1951 s. 62).

1 1 kr. (till fr. 1883). 2 1 fr. 3 1 fr.

Övriga bebyggelsenamn:

Asplunda, se egen rubrik. — *Bergstorp bærgstørp* ä., *bærjstørp*. Bergz-Torp 1696 ka AI:1 (52), Bergztorp 1719 ka AI:2 (28), Bergz Torp 1726 ib. (128), Bergtorpet 1841 ka AI:12 (215), Bergs torp 1861 ka AI:16 (178), Bergenstorp 1917 ek. I hfl 1696 upptas en soldathustru. På en karta från 1765 (LMV T 15–31:1) finns ett soldattorp och en backstuga utsatta. F. led. är soldatnamnet *Berg*, som bars av soldaterna vid roten 33, till vilken hörde Kvarsta och Berga (=nuvarande Floberga). Soldatnamnet är väl bildat till bynamnet *Berga* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). — *Björka bjørka*. Björka 1909 ka AIIa:2 (261). Nyskapat villanamn. — *Björkebo bjørkebo*. Ungt namn. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Eriksberg èriksbærj*. Eriksberg 1914–24 ka AIIa:3 (288). Ungt modenamn. — *Fredriksberg frèdrìksbærj*. Fredriksberg 1904–13 ka AIIa:2 (262). F. led. är väl given efter Lars *Fredrik* Larsson, som bor här, när namnet äldst antecknas i hfl. — *Gammel-Kvarsta gàmèlkvåsta*, *gàmèlkvåsta*. Försv. beb. i södra delen av den gamla byn Kvarsta. — *Hälleborg hèlebórj*. Hälleborg 1907 ka AIIa:2 (272). Mellan gården och Eriksberg går berghällar i dagen. S. led. *-borg* är vanlig i villa- och lägenhetsnamn från början av 1900-talet. — *Hällsta hëlsta*. Hällsta 1919 ka AIIa:3 (298). Nyskapat namn, där f. led. syftar på en berghäll, som förr fanns synlig vid huset. S. led. *-sta* är väl given efter mönster av bynamnet *Kvarsta*. — *Johannesberg johànesbærj*. Johannisberg 1904–13 ka AIIa:2 (273), Johannesberg 1960 ek 12H3f. F. led. är väl given efter hustrun *Johanna* Palm, som bor här, när namnet äldst antecknas i hfl. — *Karlsberg kàlsbærj*, *kàlsbærj*. Karlsberg 1904–13 ka AIIa:2 (263). Nyskapat namn. — *Kvarsta fäbodar*. Försv. fäbodvall. Qvarsta fäbodar 1742–43 LMV T 15–1:1, Qvarsta frälsehemmans fäboställe 1742–43 ib. beskr., Qvarsta Fäbodaa 1773–74 LMV T 15–1:3, Fäbovallen vid Hjerpens 1848 LMV T 15–1:5 beskr., Järpens Fb. 1859 G 91. Låg på södra sockenallmänningen invid nuvarande Järpenstorp (om fäbodvallen se Frödin 1950 s. 32). — *Kvarstaskog kvåstaskóg*. Qvarstaskog 1925–34 ka AIIa:4 (312). Ungt namn, bildat till bynamnet *Kvarsta*. S. led. åsyftar läget i ett skogsområde. — *Nybo nýbo*, *nýbo*. Nybo 1844 ka AI:12 (212). F. led. betecknar väl gården som ett nybygge (den förste bebyggaren flyttar dit 1844). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Röngrenstorp róngrens tórþ* ä., *ròngrénstórþ*. Röngrens Torp, Rungrens Torp 1841 ka AI:12 (214), Röngrens Torp 1846 ka AI:13 (176). F. led. är ett soldatnamn, senare även släktnamn, *Rönngren*. Detta soldatnamn, fram till 1822 i formen *Rungren*,

bars av soldaterna vid roten 63, till vilken enligt gmr 1686 hörde Rönnaviken i Huddunge sn (med soldattorpet), Fallet i samma sn samt Gransätra, Smedsbo och Ramna i Harbo sn. Soldatnamnet är bildat till gårdnamnet *Rönnaviken* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Soldaten Erik Olsson *Rungren* (1759–1843) flyttade 1779 från Huddunge till Harbo, där han finns antecknad i hfl under Kvarsta ägor, liksom senare hans son Lars *Rungren*, också han soldat inom roten. Då namnet *Rönngrens-torp* dyker upp i hfl, antecknas dock enbart torpare som boende där. S. led. är *torp* 'nybygge' eller, om gården varit soldattorp, *torp* i betydelsen 'soldattorp'. — *Skogsfrid sköksfrid*. Skogsfrid 1960 ek 12H3f. Ungt namn. — *Tomta tømta* ä., *tøm-ta*. Tomta 1907 ka AIIa:2 (275). Bebyggelsen synes av lantmäteriakterna att döma ha tillkommit först under 1900-talet (saknas ännu 1904 LMV T 15–31:4). Namnet saknar äldre hävd. Det har troligen nyskapats, då gården tillkom, möjligen efter läget mitt emot Kvarstas gamla bytomt. — *Vilan vilan*. Vilan 1925–34 ka AIIa:4 (316). Ungt modenamn.

Käbbo *ʃə̀bo* ä., *ʃə̀bo*. — in *kiababohum* [3 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), j *kæbbabodhum* 1409 8/8 Uppsala Bergslp (SDns 2 s. 135), j *gæbbabodom* 1421 u.d. Uppsala Holmp. — *Kebbo* 1544, *Kebbeboda* 1549–90, *Kiäbboda* 1610, *Kiäbbo* 1680–1715, *Käbbo* 1879 jb. ~ I mgl ?1312 upptas två skattskyldiga till 1 mark och en till 2 öre. Äldsta jb upptar två skattehmn. F. led. är det fsv. mansnamnet *Kæbbe*, som anses vara en smekform för *Kætilbiorn* (Modéer 1964 s. 41). I SMPs finns sju belägg på *Kæbbe*, varav ett i mgl för Östervåla sn. De äldsta skrivningarna *kiaba-* är sannolikt felskrivning för eller missuppfattning av ett *Kiæba-*, då alla senare former uppvisar *æ*-vokal. För namnet *Kætil* förekommer i fsv. flera gånger skrivningar *Kiætil* och *Kietil*, och av beläggen för *Kæbbe* skrivs ett *Kiebe* (SMPs). Jfr Kock 1906 § 245 och Otterbjörk 1957 s. 22. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Namn på hemman:

1 *Käbbo Nedre nédre ʃə̀bo* ä., *nédre ʃə̀bo* 1 sk. Nedre Käbbo 1804 LMV T 15–32:3 beskr., Nedra Käbbo 1833 LMV T 15–32:4 beskr. Har även kallats *Storgården* (Storegården 1652 gjb LMV T 6 uppsl. 153). — **2** *Käbbo Övre øvre ʃə̀bo* ä., *øvre ʃə̀bo* 1 sk. Öfra Käbbo 1804 LMV T 15–32:3 beskr., Öffra Käbbo 1832 LMV T 15–32:4. Har även kallats *Lillgården* (Lille gården 1652 gjb LMV T 6 uppsl. 153).

Övriga bebyggelsenamn:

Bottenhagen, se *Skogsvik*. — *Granlunda gränlunda*. Granlunda 1906 ka AIIa:2 (30). Nyskapat namn. — *Hagen*. Försv. beb. Hagen 1688 ka AI:1 (7). Upptas i hfl 1688–1699 (. . . *Käbbo, Lisselbo, Hagen, Solberg* . . .). Kanske liktydigt med det år 1645 belagda *Botten*, som möjligen kan lokaliseras till ängen *Bottenhagen* väster om Käbbo (se egen art.). De i hfl under *Hagen* antecknade personerna upptas i hfl 1700 i en liten avdelning efter Käbbo tillsammans med personer, som tidigare noterats under *Käbbo torp* och *Lisselbo*. Jfr även *Skogsvik*. — *Kolbo kə̀bbo*. Försv. tp. Gamla kolbottnar finns i närheten. Om s. led., ortnamnelementet *-bo*, se inl. 3.3.6. — *Käbbo torp*. Försv. tp. Kiäbbo tårp 1698–99 ka AI:1 (54). — *Lisselbo*. Försv. beb. Lisslebo 1688 ka AI:1 (7), Lissbo 1696 ka AI:1 (50). Upptas i hfl 1688–99 efter Käbbo. Var sannolikt belägen vid de nuvarande åkrarna *Lisselbo*

(*lisselbo*) söder om byn. F. led. är dial. *liss(el)* 'liten' och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Råbo råbo*. Råbo 1760 ka AI:4 (151), Råbo Torp 1856 ka AI:15 (26). F. led. är sannolikt *rå* 'gräns' efter läget nära bygränsen. Om s. led., ortnamnselementet *-bo*, se inl. 3.3.6. — *Skogsvik sköğsvik* (förr *Bottenhagen bōtñhāgan* ä., *bōtēnhāgen*). Skogsvik 1920 ka AIIa:3 (27). Det äldre namnet är givet efter läget invid en äga med samma namn (Bottenhagen 1784 LMV T 15–32:2 beskr.). Jfr *Hagen* och *Botten* (egen art.). Namnet *Skogsvik* är nyskapat av den nye ägaren c:a 1920. — *Solvik sølvvik*. Ungt namn.

"lydhisum". Försv. beb. — in *lydhisum* ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90). ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 2 öre. Bebyggelsens läge är okänt och namnet dunkelt. Möjligen föreligger felskrivning för *lydhistum*. Av gamla namn på *-sta* finns dock i socknen enbart ett säkert, nämligen *Kvarsta*. Jfr *Lövsta* i Bälinge sn o. hd, Upps. l., som skrivs in *lydistum* 1344 A 8 f. 27 r. (SD 5 s. 326). 1553 tvistas om en äng, som Svante Stures rättare i Viby i Harbo socken tagit från Johan Elefsson i Lövsta (DMS 1:3 s. 58). Bälinge häradsallmänning gränsar till Harbo, men någon anknytning till Lövsta i Bälinge kan inte påvisas. Jfr *Långgärde*.

1 Långgärde *lōgğæle* ä., *-jæde* 1/4 fr. — Långgärde 1715, Långgärde 1825–1879 jb. — Långgerdett 1561/65 DMS 1:4 s. 100. ~ Upptas i Svante Stures jb 1561/65 som torpställe under en av gårdarna i Kvarsta (i 1444 u.d. Uppsala RAp omnämns torpställen och i 1451 12/12 Arnö RAp ett torpställe under Kvarsta). Jb 1715 upptar ett frälsehn. Väster om gården finns ett större gravfält, som möjligen har hört till en försvunnen äldre bebyggelse. Jfr t.ex. *Eneby* och "*lydhisum*". Namnet syftar väl på det långsträckt gård som sträcker sig mot nordväst från gården räknat, och som finns med redan i de äldsta lantmäteriakterna.

1 Låtan *lāta* (förr även *Fiskebo*). — Fiskebo 1715–1879 jb. — Fiskiarbo 1673 ka LIa:1 (96), Fiskebo 1682 ka C:1 (3), 1684 ib., 1687 ka AI:1 (1), Fiskbo 1700 ib. (62), Låta 1704 ib. (80), 1706 ib. (91), Fiskebo 1738 ka AI:4 (13), Fiskebo . . . dagsvärks Torp til Hesselby 1754 LMV T 15–25:1 beskr., Låta, eller Fiskebo 1764 ka AI:5:1 (107), Torpet Fiskarbo eller Låta 1884 LMV T 15–25:6. ~ Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp. Ursprungligen torp under Hässelby, avs. 1949. Namnet *Fiskebo* är numera okänt. F. led. i detta namn bör, i enlighet med det äldsta belägget, vara yrkesbeteckningen *fiskare*. För s. led., ortnamnselementet *-bo*, se inl. 3.3.6. Parallellnamnet *Låtan*, som nu är det enda använda, är svårtolkat. En möjlighet är att se det som ett ägonamn, bildat till verbet *lāta* i betydelsen 'överlåta, avyttra'. En äng vid Tämnarstranden, ursprungligen till Hässelby, kallades förr *Låta äng* (Låta Äng 1807 LMV T 15–18:1 beskr.). Detta namn synes dock vara sekundärt till torpnamnet.

Lövhamen. — Lövhamen 1925–34 ka AIIa:4 (192). ~ Avs. från Risänge 1930. Namnet används ej i dagligt tal. Förr soldattorp för roten nr 35, till vilken hörde Risänge och Eklunda. Soldattorp finns utsatt här på en karta från 1765 (LMV T 15–43:1). För rotens soldatnamn se under *Risänge*.

1 Marbäck *mærbæk* ä., *mærbæk* 1 sk. — in *marbecki* ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90). — Marbek 1544, Marbeck 1549–69, Marbeck 1590–1610, Marbäck o.d.

1680–1879 jb. — Marbeck 1560 t1, Märback 1795 LMV T 15–50:1 beskr. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 1 mark. Äldsta jb upptar ett skattehm. F. led. kan vara ett fsv. *mar, motsvarande fvn. *marr* 'häst'. Ordet *mar* 'grund eller upptorkad havsvik', vanligt i östuppländska ortnamn, kunde möjligen tänkas utgöra förled, här då i en mer allmän betydelse 'tillfällig vattensamling'. Den förbi byn rinnande bäcken, som åsyftas med s. led. i namnet, mynnar ut i Svinabäcken i ett område som vår och höst drabbas av svåra översvämningar (jfr *Svina* och *Marstalla*). Säkra exempel på detta terrängbetecknande *mar* i ortnamn saknas dock så pass långt västerut som i Harbo (Jonsson 1966 s. 242 ff., se även Kousgård Sørensen 1984 s. 35 ff.). Det äldre uttalet hänger väl samman med en dialektal övergång av kort *a* > *ä* framför *r* (Isaacsson 1923 s. 28). F. ledens ursprungligen korta vokal har efter denna övergång förlängts (jfr *Marstalla*).

Övriga bebyggelsenamn:

Andersbo ändaşbo. Andersbo 1919 ka AIIa:3 (78). F. led. är given efter Ernst Andersson som flyttar hit 1919. S. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Gåsvreten*. Försv. torp. Gåswreten 1715–60, Gåswret 1825 jb. Gåswreeten 1664 ka LIIa:1 (78), Gåswreten 1718 ka AI:2 (5). Jb 1715–1825 upptar ett oskattlagt skattetp. Torpet bör ha legat i närheten av de nuvarande åkrarna *Gåsvreten* (Gåswretshörnet 1801 LMV T 15–2:1 beskr., Stora Gåsvreten 1865 LMV T 15–34:1 beskr.) och *Lilla Gåsvreten* (Lilla Gåsvreten 1865 LMV T 15–34:1 beskr.). F. led. kan antingen syfta på att vildgäss brukat hålla till här under flyttningen eller att man haft tamgäss på bete. S. led. är *vret* 'mindre åker'. — *Kullberga kûlbærja*. Kullberga 1919 ka AIIa:3 (77). Gården ligger högt. Öknamn *Kulbacken kûlbåken*. — *Manhem månhêm*. Manhem 1897 ka AIIa:1 (90). Vanligt uppkallelse-namn efter det fornnordiska *Manhem*, Odens boning, av Snorre Sturlasson identifierat med Sverige. *Manhem* som benämning på Sverige upptogs senare av Olof Rudbeck d.ä. i verket *Atland Eller Manheim* (1679) och av medlemmarna i Götiska förbundet i början av 1800-talet, t.ex. E. G. Geijer i den populära dikten *Manhem* (1812), som gjorde namnet känt (Th. Andersson i SOÅ 1972 s. 17 f.). — *Sandgrinden sångrin*. *sangrin* 1899 ULMA 303:936. Var ursprungligen namn på en grind. Dess namn ingår i namnen på två olika, nu försvunna gränsmärken mot Svina, båda kallade *Sandgrindsröret* och belägna nära den nuvarande lägenheten (Sandgrinds Röret 1764–65 LMV T 15–51:1 beskr., Sandgrinds Röret 1787 LMV T 15–51:2 beskr.). Stora landsvägen mot Harbo kyrka gick förr helt nära Sandgrinden. — *Småängen småēgen*. Småängen 1960 ek 12H2f. Namnet är ett ursprungligt ägonamn, avseende ängsmark (Småängarne 1801 LMV T 15–2:1 beskr., Småängen 1865 LMV T 15–34:1 beskr.). F. led. *Små-* har väl sin grund i namnets ursprungliga plur. form; dialektens normalform för riksspråkligt *Lill-* är *Liss(ef)*.

Marstalla mæştała ä., måştała, mæştała. — in marstaldum [2 ggr], in marstal ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90). j marstalle 1421 u.d. Uppsala Holmp. — Marstall 1544, Marstal 1549, Marstall 1551–69, Marsttall 1590, Marstall 1610, Marstalla 1680–1879 jb. — Marstall 1560 t1, Marstalla 1645 mtl, Märstalla 1659 ka LIIa:1 (69). ~ I mgl ?1312 upptas tre skattskyldiga till 1 mark. Äldsta jb upptar ett skattehm. Namnet *Marstalla* bärs också av en gård i Huddunge sn och av ett åkerområde i Nora sn. Även utanför häradet är namnet representerat. Ett vidsträckt åkerområde

de, förr ängs- och betesmark, vid Örsundaån i sydvästra Uppland (Frösthults o. Simtuna snr, Simtuna hd samt Torstuna sn o. hd, Västmn. l.) kallas *Marstallen*. I Västergötland är *Marstall* namn på två sankområden (Källby o. Skälvums snr, Kinnefjärdings hd, Skar. l.). De åkrar som utbreder sig norr om Marstalla i Harbo genomflyts av Marstallabäcken och var tidigare till stor del sank ängsmarker. Där bäcken mynnar ut i Harboån, bildas vår och höst ett stort översvämningssområde. Före Tämnares sänkning på 1870-talet var dessa årliga översvämningar mycket omfattande. Det ter sig därför lockande, att anknyta till ordet *mar* 'grund eller upptorkad havsvik' e.d., vanligt i östuppländska ortnamn. Säkra exempel på detta terrängbetecknande *mar* saknas dock så pass långt västerut som i Harbo (se under *Marbäck*). Det faktum att namnet finns på fler håll talar för att vi har att göra med ett däri ingående appellativ *marstall*. Terrängförhållandena vid Marstalla i Huddinge och Nora stöder inte tanken, att det nyss nämnda *mar* utgör förled i detta ord. Det rör sig i dessa båda fall om ursprungliga ägonamn avseende ängsmark, dock ej sank översvämningssmarker. *Marstalla* i Simtuna och Torstuna hdr och de västgötska namnen avser dock platser som mer liknar Marstalla i Harbo. Möjligen ingår i *marstall* i stället ett fsv. **mar* 'häst', motsvarande fvn. *marr* (jfr *Marbäck*). S. led. kunde vara ett ursprungligt **stadhul*, en motsvarighet till fvn. *støðull* 'Sted hvor Kjørene pleie samles og blive staaende for at lade sig malke' (norska dialekters *støl*; jfr de bohuslänska namnen *Stala* och *Stale*, varom se C. F. Lindstam i OGB 12:1 s. 43 f. med not 2, Björseth 1952 s. 69 ff.). För det sannolikt hithörande fornengelska *stapol* 'plats; grund, ställning för något' m.m., nyengelska *staddle* 'stöd, ställning (bl.a. för höstack)' m.m. och tyska *Stadel* 'lada' samt deras motsvarigheter i andra germanska språk se Sandred 1963 s. 41 ff., En diskussion om sta-namnen s. 120 ff. (L. Hellberg), 132 f. (J. Kousgård Sørensen), 32 f., 123 f. (K. I. Sandred). Det engelska ordet ingår även i ortnamn, varav flera med anknytning till boskapskötsel.

En rad natur- och ägonamn i Västergötland, Bohuslän och Halland med namn på *-stall(en)* betecknar enligt OAU:s naturnamnsregister mossar och ängar. Flera av dessa kan tänkas innehålla ett äldre **stadhul*. Enligt B. Björseth (1952) skall de hithörande bohuslänska namnen, som även kan avse torpställen, härledas ur ett äldre **stadhul* med en ursprunglig innebörd 'plats i utmarkerna där kreaturen samlas för mjölkning eller hemkörning'. I ett senare skede antas namnen ha kunnat fästas vid en mindre bebyggelse på dessa platser och småningom fått en innebörd 'torpställe i utmarken'. Enligt L. Hellberg, som kortfattat behandlat ortnamnselementet *-stall* i ett föredrag om ägonamnet *Barkarstall* i Hållnäs sn i Uppland, hållet 1949 i Seminariet för nordisk ortnamnsforskning i Uppsala, skall ordet från en konkret innebörd 'ställning' ha kunnat få en specialbetydelse 'inhägnad, fälla' (se även Hellberg 1967 s. 269 f., 367).

I ljuset av de här anförda exemplen och undersökningarna är en tolkning av *Marstalla* som innehållande ett appellativ, bildat till **mar* 'häst' och **stadhul* tilltalande. Den plur. s. led. *-stadhlum* får då, genom assimilation av *dhl* > *ll*, tänkas ha utvecklats till *-stallum*. Jfr t.ex. fsv. *frilla* < *fridhla*, *millom* < *midhlom*, *mællom* < **mædhlom* (Noreen 1904 § 285:3, Hellquist 1948 s. 641). Formen *marstaldum* ?1312 kan ses som en omvänd skrivning betingad av assimilationen *ld* > *ll* (Noreen 1904 § 52:1, 292:1). För tidiga exempel på sådan assimilation och därav avhängiga omvända skrivningar se L. Moberg i NoB 72 (1984) s. 12 f., E. Nyman i NoB 75 (1987) s. 104. En annan möjlighet är att se formen *marstaldum* som resultat av en

differentierande metates *dhl* > *ld* (jfr S. Strandberg i Saga och sed 1985 s. 74 med hänv.). Huruvida **stadhul* här hade betydelsen 'inhägnad' eller en mer allmän innebörd 'uppehållsplats' torde vara svårt att avgöra. I båda fallen kan ordet ha betecknat betesplatser för hästar.

Det danska *Marstall*, handelsplats på ön Ærø, anses av John Kousgård Sørensen (1984 s. 35) innehålla *marstall* 'hestestald', ett lån från medellågtyskan (jfr Kousgård Sørensen i DS 13 s. 278 f.). I medellågtyskan hade *marstall* betydelsen 'Pferdestall' (Schiller & Lübben), 'großer Pferdestall einer öffentlichen Institution insbes. der Stadtverwaltung' (Lasch & Borchling), en innebörd som svårligen låter sig förena med de svenska ortnamnen. Detta tyska *-stall* motsvarar fsv. *stal* neutr., *stalder* mask. (< **stalla-*) 'stall' och är alltså ett annat ord än det som här antagits ingår i *Marstalla*. Dess fornengelska motsvarighet, *steall*, har förutom betydelsen 'stall' även haft en allmän innebörd 'ställe, plats' (Sandred 1963 s. 37 ff.). I denna betydelse ingår ordet bl.a. i *meresteall* 'a pool of stagnant water, pond', där f. led. uppenbarligen är *mere* 'mere, lake, pond, pool'. Se härom R. Forsberg (i Studia Neophilologica 56, 1984, s. 13 ff.), som även ger fler exempel på ägonamn innehållande detta *meresteall*. Fsv. *stal* (*stalder*) kan emellertid inte påvisas ha haft någon annan betydelse än 'stall'. Man bör därför vid tolkningen av *Marstalla* utgå från ett fsv. **stadhul*, motsvarande fvn. *stoðull*.

1 1 sk. 2–3 jordlhtr fr. (utbrutna ur nr 1 1916)

Övriga bebyggelsenamn:

Mellangården. Försv. gd. Mellangårdens [!] [hustomt] 1873 LMV T 15–35:2 beskr. Låg mellan Västergården och en annan nu försvunnen gård i öster, vilka tre gårdar bildade en gemensam bytomt före laga skiftet 1873 (jfr *Norrgården*). — *Norrgården nòrgån*. Norrgården 1873 LMV T 15–35:2 beskr. I beskr. till kartan LMV T 15–35:1 (1795) omtalas att Norrgården sedan "flere år tillbaka" var en utflyttning från den gamla bytomten vid nuvarande Västergården (jfr *Mellangården*). — *Västergården västegån*. Westergårdens hustomt 1873 LMV T 15–35:2 beskr. Jfr *Mellangården*. — *Östergården østergån*. Gården tillkom efter laga skiftet 1873 liksom gården strax i öster.

Mårsbo. Försv. beb. — Mårtensbo 1731 ka AI:2 (205), Mårsbo 1738 ka AI:4 (18), Mårtsbo 1740 ib. (51), Mårsbo 1747 ib. (119). ~ Upptas i hfl 1731–47 i samband med Prästgården och Viby. F. led. är given efter där boende gamle soldaten *Mårten* Berg. För formen *Mårsbo* (< *Mårtsbo*) med bortfall av *t* i flerkonsonantställning jfr uttalet *måsbo* av *Mårtsbo* i Huddunge sn och i Östervåla sn. Namnets s. led är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Nordfall. Försv. beb. — Nordfall 1553 UDb 3 s. 123 f. ~ Möjligen i nuvarande Björklinge sn, Norunda hd, Upps. l. (jfr DMS 1:3 s. 151 o. 1:4 s. 107).

Norrbo nørbo ä., *nòrbo*. — i Norräbodum 1352 22/10 Uppsala SD 6 s. 384 avskr. K. H. Karlsson efter avskr. från 1600-t., ij norrabodhum 1386 11/1 Danmarks k:a RAP (SRP 2186), Nooraboda 1480 UDR 1:2 s. 4, norabyda 1497 UDR 2 s. 8, norraboda 1498 ib. s. 101, 1499 ib. s. 154, Norrobode 1503 UDR 3 f. 4 v., Norrebo-

de 1504 ib. f. 81 r., Norrabode 1505 ib. f. 121 v., 1506 ib. f. 157 v., 1508 ib. f. 26 v., Norrebode 1509 UDR 4 f. 6 r. — Norboo, Norbo 1549, Nårbo 1590, Norbo 1610–28, Nårrboo 1680, Norrbo 1715–1879 jb. — Norraboda 1527 UDR 5 f. 43 r., Nørraboda 1535 ib. f. 5 v., Norrebodha, Norbo wt Jordh 1560 tl, Norebo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett Sankt Erikshmn (Uppsala domkyrka) och två skatteutj. till Svina. Namnet, vars f. led är adj. *norra*, bör vara givet från grannbyn Eklunda i söder. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1/2 sk. 2 1 kr.

Övriga bebyggelsenamn:

Norrboslätt, se under *Viby*. — *Norrviken nõrviken*. Norrviken 1960 ek 12H3f. Gårdar byggda på 1930-talet och möjligen namngivna i anslutning till namnet på den intilliggande åkern *Norrvreten* (Norrvreten 1862 LMV T 15–38:4 beskr.). Namn på *-viken*, avseende åkrar eller ängar som skjuter in som "vikar" i omgivande skogsmark, är vanliga i häradet. F. led. syftar på belägenheten norr om byn. — *Slättorpet*, se under *Viby*. — *Tavlan tåvhan. tåvhan* 1899 ULMA 303:936, Taflan 1917 ek. På en karta från 1764 (LMV T 15–11:1) finns ett soldattorp utsatt ungefär vid Tavlan. Här fanns förr en affär med en stor anslagstavla.

Norrsälja, se *Sälja Norr*.

"Nybelbärga", se **Nybyle*.

Nybro, se *Klockargårdsängen*.

*Nybyle. Försv. beb. — in nybili [3 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90). ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 1 mark, en till 6 öre och en som restar 1 mark. Namnet innehåller enligt L. Hellberg (i NoB 73, 1985, s. 50 ff., spec. 62) en appellativisk sammansättning **nybyli* 'nybygge'. Jfr även L. Højgaard Jørgensen (1986 s. 147 ff., spec. 155 ff.). Bebyggelsen kan inte lokaliseras, men namnet hänger möjligen samman med *Nybelbärga*, enligt O. Grau (1754 s. 588) tidigare namn på nuvarande *Prästgården* (jfr detta namn samt sockennamnet).

Nyckelholmen, se under *Järpebo*.

1 Näs, se *Harbonäs*.

1 Prästgården präsgårn 1 kr. — Presteboleth 1538 DMS 1:4 s. 101, Prästegården 1760, Prästgården 1825, Prestgården 1879 jb. — Kyrkoherdebostället 1916 bek. ~ Jb 1538 upptar ett kyrkohmn med en kyrkoutj. i Berga. Om Prästgården skriver O. Grau (1754 s. 588): "Präste-gården är 1 helt Krono-Hemman, hwilket fordom hetat Nybelbärga". Jfr **Nybyle*.

Övriga bebyggelsenamn:

Farmansbovallen fërmasbo váln, færmansbo váln. Försv. fäbodvall. Farmansbodas u.å. LMV B 6–12:1, Fermessbo fääbodhar, hwilka höra Prästebordet til 1664 ka

Lla:1 (67), Prästgårdens fäbodar 1742–43 LMV T 15–1:1, Fäbodar till Harbo Prästgård 1773–74 LMV T 15–1:3, Fermansbo Fäbodvall 1848 LMV T 15–1:5, Prästgårdens fäbodvall, Fermansbo kallad 1848 ib. beskr., Färmanbo vall 1960 ek 12H1f. Fäbodvallen var belägen på södra sockenallmanningen. *Farmansbo* utgör även förled i *Farmansboröret*, namn på ett nu försvunnet gränsmärke mellan Harbo och Bälunge socknar c:a 1 km i sydväst, där vägen från Kallön i Bälunge sn skär länsgränsen (Fermansbodaröret 1741 LMV T 24, Farmansboröret 1742–43 LMV T 15–1:1 beskr., Fermansboröret 1773–74 LMV T 15–1:3 beskr.). Det ursprungliga namnet synes vara *Farmansbo*, där f. led. är mansnamnet *Farman* (SMP 2 sp. 11 f., för uttalet se under *Marbäck*) och s. led. plur. av *bodh*, här väl i betydelsen 'fäbod' (jfr inl. 3.3.5). Efter mönster av andra fäbodnamn i Våla hd, normalt med s. led. *-vallen*, har så sekundärt tillagts *-vallen*. Dialektens ord för 'fäbodvall' är (fä)-*bodar* (ULMA 31073 samt S. Erikssons ordsamling från Östervåla sn). — *Fridebo fridebo*. Ungt villanamn. — *Kristinelund kristnalån, kristinelund*. Christinelund 1832 ka AI:10 (222). Hit flyttade 1832 Christina Arnander, änka efter kyrkoherden i Harbo, Jonas Arnander, som dött 1827. Bebyggelsen, som ej finns noterad i hfl före 1832, är sannolikt uppförd för och namngiven efter henne. — *Kvarstabergr kvåstaberj*. ?Quarsta Berget 1768 ka AI:5:1 (161), ?Qvarsta Berget 1811 ka AI:8 (284). Namnet är givet efter den intelligande byn Kvarsta. De äldre beläggen avser en bebyggelse på Kvarstas ägor, medan den nuvarande bebyggelsen ligger på Prästgårdens mark, nära Kvarsta. Sannolikt rör det sig emellertid om samma namn. Någon höjd eller berg i dagen finns inte, varför namnet möjligen ursprungligen avsett någon annan bebyggelse. — *Lund lun, lund*. Prästgårdz lunden 1671 ka Lla:1 (92), Lund 1722 ka AI:2 (68), Torpet Lund 1733 LMV T 15–55:1 karta 2. Innehåller *lund* 'lövträdsdunge'. Jfr det likalydande namnet under *Harbonäs*. — *Sarastugan sårastugan*. Byggs enligt uppgift en gång av prästen till en piga Sara Andersson. Hon fick också en åkerlapp att odla intill, nu kallad *Sarasåker*.

Prästgårdsängen lht fr. — Prästgårdsängen 1917 jb. ~ Namnet, som ej används i dagligt tal, avser två geografiskt skilda delar (se *Valsön* och *Ängebo* nedan), båda utbrutna från Prästgårdens ägor 1917. Marken hade 1880 avyttrats till Temnarebolaget som ersättning för Tämnares sänkning.

Övriga bebyggelsenamn:

Ramtegen, se *Valsön*. — *Valsön vålsön*. Valsön 1886–90 ka AI:21 (258). Området runt gården och öster därom (till Floberga) var ursprungligen en utmark till byn Berga/Floberga, där Harbo prästgård hade en utjord. Strax i nordost fanns förr en fäbodvall till Floberga med samma namn; för namnets bakgrund se under *Floberga*. I hfl 1886–90 har först antecknats *Ramtegen*, vilket strukits och ersatts med *Valsön* (följande hfl noterar enbart *Valsön*). Åkermarken runt lägenheten samt området väster och sydväst därom (till Floberga och Kvarsta) har förr kallats *Ramtegarna* (Ramtegarne 1754 LMV T 15–25:1 beskr.). F. led. i detta namn är möjligen fsv. *ramn* 'korp'. — *Ängebo ängebo*. Försv. beb. Ängebo 1914 ka AIIa:3 (312). I den del av Prästgårdsängen som direkt gränsar till Prästgårdens ägor (jfr ovan *Prästgårdsängen*). Bebyggelsen tillkom c:a 1914. F. led. *Änge-* syftar väl på de ängsmarker som odlades upp. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

***Raghnhildabodha**. Försv. beb. — Ragnileboda 1560 tl. ~ Upptas efter Harbonäs i tl 1560. Namnets förled är ursprungligen gen. **Raghnhilda(r)*- av kvinnonamnet *Raghnhild*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Jfr *Ragnarbo* i Östervåla sn.

1 Ramna *ràmna* 1 sk. — in Ramnu, in ramnu ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), i Ramno 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand. — Rampna 1544, Ramme, Rammö 1549, Ramne 1551, Ramna 1569–1610, Rambnöö 1680, Rambna 1715, Ramna 1760–1879 jb. — Rampna 1560 tl, Ramna 1645 mtl. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 4 öre och en som restar 6 öre. Äldsta jb upptar ett skattehmn. Gården är sedan 1940-t. nedlagd och de gamla byggnaderna rivna. Namnet är säkerligen ett ursprungligt ånamn *Ramna, avseende den lilla å som rinner förbi den gamla gårdsplatsen. Detta ånamn torde vara bildat till fsv. *ramn* 'korp' med syftning på att korpar brukat hålla till här eller möjligen åsyftande åns mörka dy- och kärrvatten eller dess mörka läge i skogen. Ett likalydande bynamn i Edsele sn, Ång. v. doms. tg, Vnrl. l. har av T. Bucht (i SOVn 3 s. 13) tolkats utifrån ett ånamn *Ramna*, bildat till *ramn* 'korp'. Se även Kousgård Sørensen 1984 s. 330 f., 333.

Övriga bebyggelsenamn:

Hällvreten *hällvrætñ*, *-vrëten*. Hällwreten 1715, Hellvreten 1760, Hällvreten 1825–1879 jb. Hellwreten 1668 ka LIa:1 (86), Hellewreete 1672 ib. (94). Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattelp. F. led. är *häll* 'berghäll' och s. led. *vret* 'mindre åker'. Bebyggelsen ligger på ett mindre berg. Jfr samma namn inom *By* strax intill.

Risänge *risæge*, *rijsæge* (läsuttal). — in risingy [2 ggr], in risingi, in rissingi, in risængi ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90 f.), i Risæng 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 579 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), i Riisæng 1357 18/1 Tierps k:a ib. s. 581 avskr. 1795 (SD 7 s. 145), j Riissænge, j . . . Riissængie 1448 2/7 Uppsala RAp, Riisenghe 1480 UDR 1:2 s. 4, Risinge 1497 UDR 2 s. 8, Riisinge 1498 ib. s. 101, 1499 ib. s. 154, 1503 UDR 3 f. 4 v., 1504 ib. f. 81 r., 1505 ib. f. 121 v., 1506 ib. f. 157 v., Riisenge 1508 ib. f. 27 r., 1509 UDR 4 f. 6 v. — Risenge o.d. 1544–1610, Rijsængie 1628, Risängen 1715, Risäng 1760, Risänge 1825–1879 jb. — Riisinge 1527 UDR 5 f. 43 r., Risinge 1535 UDR 5 f. 5 v., Risängge 1560 tl, Risänge 1645 mtl, Risinge 1832 LMV T 15–32:4 beskr. ~ I mgl ?1312 upptas två skattskyldiga till 1 mark, en till 6 öre, en till 2 öre och en som restar 4 öre. Äldsta jb upptar ett skattehmn med skatteutj. i Floberga samt ett S:t Erikshmn (Uppsala domkyrka). Namnet är sannolikt, som föreslås av C. I. Ståhle (1946 s. 455 ff.), ett ursprungligt *Risænge bildat till *ris* 'småskog' och *ænge*, alltså ungefär 'ängsmarken med (dungar av) småskog', en betydelse som passar bra även idag. Denna tolkning stöds av kompositionsfogen *-s* i namnet *Risängesvallen* (se nedan). Byn ligger på en höjd omgiven av låga åkermarker, fordom mestadels ouppodlade sankmarker. Den genuina uttalsformen och de motsvarande äldre skrivningarna in *risingy* etc. synes representera en ombildning efter mönster av *inge*-namnen (Ståhle s. 164, 457). Till bynamnet har bildats soldatnamnet *Riman* (roten 35), varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff. Jfr *Löv-hagen*.

1 1 sk. **2** 1 kr. **3** lht fr. (utbruten från nr 1 1917).

Övriga bebyggelsenamn:

Bodvallen *bòváln*. Försv. bs. Bowallen 1735 ka AI:2 (251), backst Bowalln 1751–64 ka AI:4 (206), Bowallen 1792–95 ka AI:6 (140). *Bo(d)vallen* förekommer på flera håll i Västmanland och södra Dalarna, både som bebyggelsenamn och ägonamn. Det anges i litteraturen ha innebörden 'fäbodvall' (se t.ex. L. Hellberg i SU 32 sp. 22). Då Risänge hade fäbodvall på sockenallmäningen (se *Risängesvallen*), är det knappast troligt, att en sådan betydelse föreligger här. Bebyggelsen låg endast c:a 1/2 km från själva byn. Namnet utgörs säkerligen i stället av ett appellativ *bodvall, där f. led. är *bod* '(förvarings)bod' och s. led. är *vall* 'gräsäng'. Jfr *Bolandet* under *Länna* i Huddunge sn och under *Gräsbo* i Östervåla sn, som synes ha en liknande innebörd. Enligt traditionen skall förr en herrgård, benämnd *Bodvalla herrgård* *bòvåla hærgåd* ha funnits inte långt härifrån. — *Källbo* *şælbo*. Försv. tp. Källbo 1917 ek. F. led. syftar väl på samma källa som f. led. i namnet på det intilliggande *Källhagen*, eller också är namnet bildat i anslutning till detta namn. S. led. är ortnamselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Källhagen* *şælhågen* ä., *şæl*-. Källhagen 1896–1903 ka AIIa:1 (180). Namnet är givet efter de intilliggande åkrarna (Kjällhagarne, Källhagarne 1765 LMV T 15–43:1 beskr., Källhagen 1867 LMV T 15–43:2 beskr.), vars namn väl syftar på den intilliggande *Bykällan*, som finns markerad redan på kartan 1765. S. led. *-hagen* anger att här äldst varit betesmark. — *Lövhagen*, se egen rubrik. — *Risängesvallen* *risingsváln*. Försv. fäbodvall. Risingsfäbodar 1742–43 LMV T 15–1:1, Rissinge Fäbodar 1773–74 LMV T 15–1:3, Risänge och Berga fäbodar 1783 LMV T 15–1:4, Risänge Fäbodvall 1848 LMV T 15–1:5, Risänge och Berga fäbodar 1848 LMV T 15–1:6 beskr. Fäbodvallen låg på södra sockenallmäningen. Den har av beläggen att döma åtminstone en viss tid brukats tillsammans med Berga by (Floberga). Om s. led. se *Farmansbovallen* under *Prästgården*.

Rosendal, se *Backbo* under *Vida*.

1 Rudun *rådun* 1/2 sk. — Rudhuna 1541 DMS 1:4 s. 102, Rudun 1544, Rudu 1549–69, Rudun o.d. 1610–1879 jb. — Rudhw 1560 tll, Rudun 1645 mtl, Ruddun 1742–43 LMV T 15–1:1 beskr., Rudu By 1807 LMV T 15–18:1. ~ Äldsta jb upp- tar ett halvt skattehmn. Namnet är gammal best. form av fsv. *rudha* fem. 'till odling uppröjt jordstycke', vanligt i mellansvenska åker- och ängsnamn. Jfr i Harbo *Elds- rudan* *jelrudun* ä., *ælslrūda*, åker (förr äng) vid Harbonäs. Byn ligger intill Gransätra och Norrsälja, troligen ett gammalt utmarksområde, som så småningom blivit fast bebyggt (jfr *Sälja Norr* och inl. 3.6). En karta från 1807 (LMV T 15–18:1) redovisar gemensam skogsmark för Rudun och Gransätra, vilket tyder på ett bebyggelsehistoriskt samband mellan de båda byarna. Snarast är Rudun en utflyttning från Gransätra.

Övrigt bebyggelsenamn:

*Rudufäbodarna. Försv. fäbodvall. Ruddufäbodar 1742–43 LMV T 15–1:1, Rudu Fäbodar 1773–74 LMV T 15–1:3, Rudu Fäbodvall 1848 LMV T 15–1:5. Låg c:a 300 m sydost om Risängesvallen på södra sockenallmäningen.

Röda krogen. Försv. krog. — röda krogen 1747 ka AI:4 (119). ~ Upptas i hfl 1747 och 1765 och synes ha legat i närheten av Smedsbo. Huset var väl rödfärgat.

Sjöboda. Försv.beb. — Siöboda 1560 tl. ~ Upptas i tl 1560 mellan Ramna och Folkebo. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 Smedsbo smäsbo 1 fr. — Smedsbo 1541 DMS 1:4 s. 102, Smedebo 1544, Smedzboda o.d. 1549–1628, Smedzboo 1680, Smedsbo 1760–1879 jb. — Smidhzbodha 1528 DMS 1:4 s. 102 avskr., Smessbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett frälsehm. F. led. är gen. av yrkesbeteckningen *smed*, möjligen använd som binamn, och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Gården låg enligt en karta från 1790 (Lantmäterienh. Väst. l., Harbo sn 37) c:a 100 m åt sydväst. Enligt samma karta fanns på den nuvarande byplatsen en bebyggelse *Hårdhällstorp* (se nedan).

Övriga bebyggelsenamn:

Andersbo, se *Furuberg*. — *Furuberg fūrabærj* (förr även *Andersbo andašbo*). Furuberg 1911 ka AIIa:2 (276). Nyskapat namn. F. led. i det nu ej använda namnet *Andersbo* är sannolikt given efter *Anders Gustav Andersson*, som flyttar hit som ny ägare 1915. Om s. led., ortnamnelementet *-bo*, se inl. 3.3.6. — *Hamra hāmra*. Byggt på 1940-talet. Nyskapat namn, sannolikt motiverat av närheten till bron *Hammarbron* över Vretaån/Harboån. Brons namn syftar väl på en hammare hörande till det järnbruk som förr fanns på Vibys ägor. — *Hårdhällstorp*. Försv. beb. Hårdhällen 1760–1879 jb. Hårdhälls Torp 1770 ka AI:5:1 (163), Hårdhällen, Hårdhälls Torp 1796–1810 ka AI:7 (274, 277). Jb 1760 upptar ett oskattlagt frälsetp. Enligt en karta från 1790 (Lantmäterienh. Väst. l., Harbo sn 37) låg bebyggelsen på platsen för det nuvarande Smedsbo (jfr detta). Några berghällar är dock nu ej synliga här. — *Solbacken sōlbåkan*. Solbacken 1917 ka AIIa:3 (261). Nyskapat namn. — *Täppan tēpan* (förr även *Smedsbotäppan smäsbo-tēpan*). Teppen 1541 DMS 1:4 s. 103, Teppan, (i) Teppon 1544, (i) Täppone 1549, (i) Teppene 1551, (i) Teppona 1569, (i) Täpponna 1590, Täpponn 1610, Täppan 1680–1879 jb. Teppe 1528 DMS 1:4 s. 103 avskr., Teppan 1560 tl. I äldsta jb upptas ett frälsehm. Namnet innehåller best. form sing. av fsv. *tæppa* 'inhägnad'.

1 Solberg sōlbærg, sōlbærj ä.; *sōlbærj* 1/2 sk. — in solbiergi ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 90). — Solberga 1544–1628, Sohlbärgha 1680, Solbärg 1715, Sohlberga 1760, Solberg 1825–1879 jb. — Solbergga 1560 tl, Solbärg 1645 mtl. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 4 öre. Äldsta jb upptar ett halvt skattehm och en skatteutj. till Ön. På ägorna finns ett järnåldersgravfält (jfr inl. 2.5). *Solberg(a)* är ett i Sverige mycket vanligt by- och gårdnamn. Det har tolkats antingen som bevis för forntida soldyrkan eller översatts med 'höjd, över vilken solen från en viss punkt synes gå upp eller ned' eller 'det solbelysta berget' (Hellberg 1967 s. 193 ff.). Solkult är väl betygd från bronsåldern genom fynd av märkliga solvagnar och hållristningar i olika delar av Skandinavien. Något samband mellan denna kult och de många *Solberg(a)*-namnen är dock svårt att påvisa. Som Hellberg (a.a. s. 194) påpekar talar redan namnens talrikhet mot denna tolkning. Han menar att de flesta av dessa namn är medeltida, och att de kanske har uppfattats som vackra och blivit populära modenamn. En tolkning 'det solbelysta berget' är fullt tänkbar för Harbonamnet. Gården ligger fritt på en mindre höjd, omgiven av låga, tidigare mycket sankt åkermarker. S. led. är enligt det äldsta belägget och uttalet sing. av *berg* — jb:s skrivningar med den plurala formen *-berga* är sannolikt påverkade av ortnamnen på *-a*.

Spånghagen *spòghàgan* ä., -*hàgen* tp fr. — Spånghagen 1715–1825 jb. — Spånghagan 1665 ka L1a:1 (80), Spånghagen 1687 ka A1:1 (10). ~ Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp. Den nuvarande fastigheten är en sammanläggning av delar av Smedsbo och Tappan. F. led. syftar sannolikt på en tidigare spång över Harboån på vägen från Viby mot Spånghagen. Harboåns lopp ändrades på 1950-talet söder om Viby, så att det nu är mera östligt; två broar ledde tidigare över ån. S. led. är *hage*, som i Harbo ofta avser betesmark invid gårdarna, i regel glest skogbevuxen. Ordet har i äldre dialekt formen *haga*, best. form *hagan* (ULMA 31073, jfr Isaacsson 1923 s. 110, 121, B. Hesselman i NS 11, 1931, s. 224 f.).

”**staf**”, se *Stalbo*.

1 Stalbo *stàlbo* 1 sk. — in staflabohum, ?in staf ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90). — Stalabo 1544, Ståleboda 1549–90, Staleboda 1610, Stahlboo 1680, Stalbo o.d. 1715–1879 jb. — Stalebodha 1560 tl, Stalbo 1579 UDb 2 s. 51. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 1 mark och en till 4 öre i *staf*, varom se nedan; äldsta jb upptar ett skattehmn. F. led. kunde möjligen vara ett icke belagt fsv. **stafle*, en *l*-avledning till *staver* 'stav, käpp, råmärke'. I det norska *Stavlundstøen* i Buskerud fylke antas f. led. i NG 5 s. 32 vara ett ursprungligt älvnamn innehållande ett till *stafr* bildat **stafl* med syftning på rakt lopp samt suffixet *-und*. Då namnet saknar äldre belägg, får dock denna tolkning anses osäker. Jfr även nisl. *stafl* 'stapel, trave', i Jóhannesson s. 870 fört till *stafr*. Ett icke belagt fsv. **stævil*, en avledning till *stav*, kanske med diminutiv betydelse, antas av B. Ejder (i SU 27 sp. 1138) ingå i *Stävlö*, namn på en gård i Åby sn, N. Möre hd, Kalm. l. (datum in manerio meo stæflø 1470 14/4 Bergshp). Den reala innebörden är dock enligt Ejder oviss.

Om det rör sig om en bildning till fsv. *staver*, kunde möjligen föreligga ett appellativ **staflabodh*, åsyftande en särskild typ av bod, där stavar eller käppar ingick i konstruktionen. Jfr *Stabo* i Närke (in stawbodhom 1336 21/10 Riseberga RAp. SD 4 s. 531), som av J. Sahlgren (1912–35 s. 140 f.) anses vara plur. av ett fsv. **staflbodh* 'bod på stolpar; bod på resta eller staplade stenar'. För namnen på fsv. *-bodha* se inl. 3.3. Möjligheten av att f. led. innehåller ett mansbinamn **Stafle* kan inte uteslutas.

Sannolikt skall hit även föras ett belägg in *staf* från mgl ?1312. Det är skrivet längst ut i kanten av dokumentet och sannolikt tillfogat i efterhand; plats att skriva ett fullständigt ”in staflabohum” finns ej. Plats för dativändelse finns dock; av de ortnamn i längden som står efter prepositionen *in* har alla utom ett dativändelse (även de singulara). Detta tyder på att det inte rör sig om ett försvunnet namn **Stav* (jfr Otterbjörk 1957 s. 24).

Jfr *Stalbo* i Nora sn, som synes ha samma ursprung.

Övriga bebyggelsenamn:

Andersbo. Försv. tp. Andersbo 1795 LMV T 15–50:1, Andersbo Torp nyligen anlagt å denna byns skogsmark till upodling af åker . . . innehavaren Torparen Anders Pehrsson denne mark mot vissa vilkor af byamännen, hvadan detta Torp med nämde ägor tillhör hvar och en hemmansägare efter dess andel i Byn 1795 ib. beskr. Var beläget c:a 300 m sydost om Bråstaberg (ek 12H2f). F. led. syftar väl på torparen Anders Persson, som omtalas i kartbeskrivningen 1795. S. led. är ort-

namnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Lövlund lövlän*. Stalbotorp eller Lövlund 1917 jb. Löflund 1903 ka AIIa:1 (77). Nyskapat namn, bildat till orden *löv* och *lund* eller möjligen direkt till *lövlund*. — *Råbo*. Försv. beb. Råbo 1825 jb. Jb 1825 upptar ett oskattlagt skattetp. F. led. är väl *rå* 'gräns'. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. — *Stalbotorp*, se *Lövlund*. — *Sörbo sörbo*. Söderbo 1663 ka LIIa:1 (76), Söderbo 1687 ka AI:1 (5), Sörbo 1701 ib. (68), Stalbo med Sörbo Byars Skogsmark 1795 LMV T 15–50:1. F. led. syftar på läget söder om den äldre bebyggelsen i Stalbo. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Stenbroacken, se *Backen*.

Svina *svj̃na* †, *svina*. — in suinu [6 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), in svino 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä.,¹⁵ i Swnum 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., ij swina 1386 11/1 Danmarks k:a RAp (SRP 2186), Swina 1480 UDR 1:2 s. 4, Swyna 1498 UDR 2 s. 101, 1499 ib. s. 154, Swinæ 1503 UDR 3 f. 4 r., 1504 ib. f. 81 r., Swina 1505 ib. f. 121 v., Swinæ 1506 ib. f. 157 v., 1508 ib. f. 26 v., Swina 1509 UDR 4 f. 6 r. — Suina 1544, Suina, Suijne 1549, Suina 1551, Suina, Suin 1569, Suina 1590, Suina, ij Swijen 1610, Swijna 1628–1715, Swina 1760–1825, Svina 1879 jb. — Suina 1527 UDR 5 f. 43 r., 1560 tl, Swina 1645 mtl. ~ I mgl ?1312 upptas en skattskyldig till 1 mark, två till 6 öre och tre till 2 öre. Äldsta jb upptar två skattehmn och ett Sankt Erikshmn (Uppsala domkyrka). Namnet har av E. Wadstein (i Fornvännen 25, 1930, s. 203) jämt *Svina* i Östervåla och en rad andra svenska ortnamn på *Svin-* härletts ur en fsv. motsvarighet till nederländskans *swin* 'upptorkat eller grunt ställe vid strand'. Detta ord hör samman med medelnederländskans *swinen* 'försvinna, minska' m.m. med motsvarigheter även i nordiska språk (fvn., nisl. *svina*, *svena* och norska dialekters *svina* 'avtaga, minska'). *Svina* har senast mer ingående behandlats av C. I. Ståhle (1946 s. 336 f.), som instämmer i Wadsteins tolkning. Ståhle finner dock, att majoriteten av de namn som anförs av Wadstein saknar bevisvärde för existensen av ett nordiskt *svin med en antagen betydelse 'upptorkat eller av grunt vatten betäckt ställe'. Namn som *Svinnegarn*, *Svennevad* m.fl. bör enligt Ståhle tolkas som sammansättningar med djurbeteckningen *svin*. Sakförhållandena vid Svina i Harbo (liksom vid Svina i Östervåla — jfr detta namn) är utomordentligt gynnsamma för en tolkning av namnet i enlighet med Wadsteins förslag. På vårarna drabbas norra delen av Svinas ägor av ofta mycket svåra översvämningar. En bäck, Svinabäcken, mynnar här ut i den större Harboån. Denna rinner vidare ut i den grunda sjön Tämnares, som inte förmår ta emot allt vatten under vårfloden. Följden härav blir omfattande översvämningar runt hela sjön. Före Tämnares sänkning på 1870-talet var dessa årliga översvämningar ett än svårare gissel än nu, åtminstone för åkerbruket. En mycket stor del av den nuvarande åkermarken runt Tämnares och dess tillflöden var förr ouppodlade sankt ängsmarker. Vattnets försvinnande på försommaren bör alltså, särskilt vid Svina i Harbo och Östervåla, ha varit en mycket påtaglig händelse och en nära till hands liggande namngivningsgrund. Ståhles (a.st.) tanke, att vi har att göra med ett namn *Svin som benämning på ett sammanhängande område längs hela Tämnares strand från Harbo och norrut upp mot Svina i Ös-

¹⁵ En läsning "in svinom" är också möjlig, då det är oklart, om namnet är försett med ett nasalstreck, eller om det rör sig om en förkortningssläng till ordet på raden ovanför.

tervåla, är dock knappast sannolik. Avståndet är betydande och översvämningsområdena inte sammanhängande. Det av Ståhle anförda *Svisjön svifön*, avseende en f.d. sjö på den öster om Svina liggande Römossen, torde ej kunna andragas som bevis för ett sådant namn *Svin. Römossen kallas *Svimossen* 1770 (LMV T 15–1:2 karta 2) och 1870 (LMV T 15–9:2 beskr.) och *Svemossen* 1796 (LMV T 15–9:1 beskr.). F. led. *Svi-* kan lika gärna vara en form av ordet *svedja*, i dialekten uttalat *svia*. Formen *Svemossen* kan möjligen ses som en etymologiserande skrivning utifrån formen *sved(ja)*. Ett 1899 upptecknat *svimøsn*, en lokal vid By (ULMA 303:936), torde avse samma lokal. Saken kompliceras av att *Svinmossen* nu är namnet på en till By hörande äng, som gränsar till Römossen (belagt som *Swijn Måssen* 1652 gjb LMV T 6 s. 149).

Namnet *Svina* uppträder i mgl ?1312 som ett svagt fem. i sing. form. Det kan då antingen ses som ett ursprungligt ägonamn, avseende ett visst område, eller som ett äldre namn på Svinabäcken. I det senare fallet bör namnet vara sekundärt givet efter belägenheten i ett område betecknat **Svin(a)* eller *svin, emedan det karakteristiska är, att hela området torkar upp på våren, inte bäcken.

Ortnamnen på *Svin-* är värda en mer ingående undersökning än de som företagits av Wadstein och Ståhle. Det är inte osannolikt, att t.ex. de uppländska bynamnen *Svind* i Hacksta sn, *Svinn* i Simtuna sn och *Svinnö* i Hargs sn och kanske *Svinö* i Husby sn i Dalarna innehåller det här diskuterade *svin. Även i Norge torde hithörande namn finnas. Såsom sammanhängande med verbet *svina* 'minska, avta' med syftning på vattenståndet har flera namn förklarats, t.ex. sockennamnen *Svene* (NG 5 s. 418, NSL s. 307) och *Svenes* (NSL s. 307).

Namn på hemman:

1 *Nedre Svina* 1 sk. Nedra Svina 1764–65 LMV T 15–51:1 beskr. — **2** *Övre Svina* 1 kr. (1/2 fr. från 1884). Öfre Svina 1764–65 LMV T 15–51:1 beskr. — **3** 1/2 kr (utbrutet ur nr 2 1884).

Övriga bebyggelsenamn:

Aspliden, se *Svina soldattorp* (egen rubrik). — *Fallet fåle*. Fallet 1900 ka AIIa:1 (69), 1917 ek (den nuvarande södra lhtn). Namnet tillkom ursprungligen en hage mellan de två bebyggelser som nu bär namnet (Fallet 1764–65 LMV T 15–51:1 beskr.). Ordet *fall* betyder 'öppning i skogen, hygge'. — *Svinabäck svinabæk*, *svinabék*. Svinabäck 1903 ka AIIa:1 (64). Vid bäcken *Svinabäcken*. — *Svina soldattorp*, se egen rubrik. — *Sörgården sørgådñ*. Ungt villanamn, givet efter läget söder om Svinabäck.

Svina soldattorp, kallas *Aspliden àspliden*. — F.d. Svina Soldattorp 1914 ka AIIa:3 (62), *Aspliden* 1960 ek 12H2f. ~ Byn Svinas soldattorp låg äldst nära kvarnen strax söder om Svinabäck (ek 12H2f) men flyttades hit efter laga skiftet 1860. Namnet *Aspliden*, som inte är allmänt brukat, tillkom, när det nuvarande huset byggdes på 1940-talet; en aspacke finns strax norr om huset.

1 Sälja Norr nṣǣlṣa, nṣǣlṣa ä.; *nṣǣlṣa* 1 sk. — in norsælilum, in norssælilum ?1312 u.d.u.o. RAp (SD 3 s. 90), j norsælilum 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., in norsalom 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093). — Norselia o.d.

1544–1680, Norr Sälja 1760, Norrsälja 1825–1879 jb. — Norselia 1560 tl, Norsällia 1645 mtl. ~ Byn är delad mellan Harbo och Östervåla snr. Beläggen från mgl ?1312 är i längden uppförda under Harbo sn, men det är möjligt, att de två skattskyldiga personerna, en till 1 mark och en till 6 öre, hörde till de olika socknarna, eller också har byn delats först därefter. Äldsta jb upptar i Harbo sn 1/2 skattehmn, från 1551 även 1 kyrkohmn. Skrivningen av namnet ändrades 1943 från *Norrsälja* till *Sälja Norr*. Namnet synes vara plur. av det ord *säl* som i nutida västerdalska dialekter har betydelsen 'fäbod' (Hedblom 1945 s. 9), motsvarande fvn. *sel* 'Huus som er opført til Sommerhold i Udmarken'. Detta är en avledning till fsv. *sal* 'sal, palats', vars ursprungsbetydelse av J. Sahlgren (i NoB 41, 1953, s. 30 ff.) anses ha varit 'tillfällig bostad, härbärge, (fä)bod', senare 'enrummigt hus, rum'. Enligt Sahlgren har *sal* om ortnamnelement (t.ex. i stadsnamnen *Sala* och *Uppsala*) sannolikt oftast betecknat 'fäbod'. Detta har bestritts av L. Hellberg (1967 s. 181 ff.), som i stället vill ansätta en betydelse 'slätterbod; höbod, ängslada', bl.a. med hänvisning till att de götiska och mellansvenska *sal*-bebyggelserna i allmänhet ligger vid gamla sankängar i anslutning till järnålderns äldsta bygder. Ordet *säl* har enligt Hellberg äldst betytt 'sal' av visst slag' eller möjligen 'liten sal'. För vissa av de flerstädes i Dalarna och norra Uppland förekommande namnen *Sälen* och *Sälja* synes Hellberg räkna med en innebörd 'fäbod'.

Hur elementet *-sälja* närmare skall förstås är ovisst. Se härom vidare inl. 3.5. Jfr också de sannolikt hithörande namnen *Sälja* i Nora sn och *Sälja Väster* i Östervåla sn.

F. led. i *Norrsälja* visar, att namnet måste ha givits söderifrån, från centralbygden i Harbo. Söder om Norrsälja ligger byarna *Rudun* och *Gransätra*, vilkas namn är bildade till *rudha* 'röjning' resp. *säter* 'utmarksäng'. Uppenbarligen har hela detta område äldst varit en utmark, som först i sen tid blivit bebodd.

Övriga bebyggelsenamn:

Lindsta linstå(n), *linsta*. Lindstan 1907 ka AIIa:2 (281). På den gamla utmarken vid Harboåns utflöde i Tämnaån. Gården byggdes omkring 1907, sedan Tämnaån-sänken på 1870-talet möjliggjort uppodling av de omkringliggande sankmarkerna. Namnet är ett ursprungligt ägonamn, som på äldre kartor avser hela området mellan Lindsta och den gård Lindsta, tillhörig Björken, som ligger c:a 1 km i sydväst (ett Ängsstykke Linstaden kallat 1754 LMV T 15–25:1 beskr., Lindstan 1770 LMV T15–1:2 karta 1, Lindstaden 1770 ib. beskr., Ängen Lindstan 1854 LMV T 15–52:1 beskr., en ängstrakt kallad Lindstaden 1883 LMV T 15–6:2). Sannolikt har namnet äldst avsett udden, där gården nu ligger. På en karta från 1770 (LMV T 15–1:2) finns en sjöbod markerad på denna plats. Namnets s. led är troligen *stad* 'båt-plats', varom se Ståhle 1946 s. 431 f., Linde 1951 s. 30 ff. Detta ord har i dialekterna i huvudsak en västlig-nordlig utbredning (Värmland, Västerdalarna, Härjedalen, Jämtland, Ångermanland). Från Uppland är sammansättningen *båtsstad* känd, bl.a. i Östervåla sn: 'ställe där man har båten placerad' (ULMA 3057), 'båtläge för roddbåt (Tämnaån)' (ULMA 31073), 'båtplats (sjöarna Ingen och Toften)' (OAUd samt ULMA 32479). I ortnamn har *båtsstad* däremot en vidare utbredning med förekomster bl.a. i Småland och i Södermanland. Från norra Uppland finns flera exempel, t.ex. *Båtsstan*, vik i Tämnaån, Björklinge sn, Norunda hd, Upps. l. Från Harbo kan nämnas *Båtsstaden*, ett äldre namn på ett ängsparti invid en bäck (1873 LMV T

15–57:1 beskr.). Något enkelt *stad* i den anförda betydelsen finns ej upptecknat från Uppland eller Västmanland, men namnet kan förklaras som en ellipsbildning av ett ursprungligt *Lindbåstaden. F. led. kan vara *lind(a)* '(naturlig) äng, gräsbeväxt jordstycke', som finns upptecknat från Nora sn (ULMA 25496) och Östervåla sn (ULMA 31073). Det kan även vara fråga om trädbeteckningen *lind*. En hel del *lind* växer nämligen vid gården. För möjligheten att ett icke belagt appellativ *lindstad*, innehållande ett mask. *stad* 'ställe, plats' och då snarast *lind* 'äng', ingår i namnet se Lindén 1947 s. 126 ff., Linde 1951 s. 40 ff., 165. — *Norrbo nørbo* ä., *nørbo*. ?Norrbo 1841 Öv ka AI:11a (263), Norrbo 1899 ka AIIa:1 (130). Då lägenheten ligger söder om byn, är f. led. *Norr-* möjligen given i anslutning till bynamnets förled. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. På 1840–60-talen uppförs *Norrbo* i Östervåla sockens hfl som grenadjärsboställe. Det är ovisst, om härmed avses den nuvarande Harbolägenheten. — *Nybo nýbo* eller *Per-Karls pærkåls*. ?Nybo 1856 Öv ka AI:14a (303), Nybo 1917 ek. Jfr *Nybo* under *Kvarsta*. På 1850- och 60-talen uppförs *Nybo* i Östervåla sockens hfl. Det är ovisst, om härmed avses den nuvarande Harbobebyggelsen. Namnet *Per-Karls* är väl givet efter en tidigare bebyggare *Per Karlsson*.

Södernäs. Försv. beb. — Södernäs 1715–60 jb. — SöderNäas 1701 ka AI:1 (65), Södernäs 1707 ib. (94). ~ Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp, som uppges vara öde. Upptas i hfl 1701–07 i samband med Spånghagen och Prästgården. F. led. är väderstrecksbeteckningen *söder* och s. led. *näs* 'udde'.

Trollartorpet. Nu okänd beb. ~ I SRI 9 s. 668 citeras följande uppgift från en anteckningsbok av Olof Celsius d.ä.: "Unga Kempen berättade den 24 Jan 1737, att en half mihl ifrån Harbo Kyrka på vägen till wåhla, är nyl. observerad en jordfast stor Runesten. wid ett torp kallat Trollartorpet." I en reseberättelse från sommaren 1876 skriver Richard Dybeck (SRI a.st.): "Närmare Harbos kyrka ligger Trolltorpet der, enligt Celsius . . . äfven en runsten skall finnas; men jag letade förgäfvets efter honom under tre särskildta besök vid stället." Enligt SRI torde uppgiften om en runristning vid Trollartorpet vara oriktig. Namnets bakgrund är okänd.

*Trundhem. Försv. beb. — Trunheem 1665 ka LIIa:1 (81). ~ Okänt läge. Namnet är säkerligen ett uppkallelsenamn efter den norska staden Trondheim, varom se närmare *Trundhem* under *Domarbo* i Huddunge sn.

Täppan. För namnet *Täppan* se under *Smedsbo*.

Övriga bebyggelsenamn:

Kik řík ä., *řík*. Kijk 1715, Kik 1760 jb. Kijk 1687 ka AI:1 (2), 1704 ib. (78). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Viby. Gemensamt namn för *Lilla* och *Stora Kik*, varom se speciellt nedan. *Lilla Kik* utgörs av de båda nordligaste gårdarna och *Stora Kik* av de båda sydligaste. Den äldsta bebyggelsen är den västra gården i *Stora Kik*. Namnet synes vara bildat till verbet *kika*, möjligen med syftning på någon utsiktspunkt. Den äldsta gården ligger på en höjd. — *Kik*, *Lilla lilla řík* (förr även *Nya Kik*). L^a Kik 1825 jb. Ny Kijck 1733 LMV T 15–55:1, *Lilla Kijk* 1733 ka AI:2 (229), *Lillkijk* 1738 ka AI:4 (8), *Lilla Kik* 1766 LMV T 15–38:1 karta 2, *Lilla Kik*

Torpet, åbor jämväl 2^{ne} Torpare 1766 ib. beskr., Nya Kik 1859 G 91. Jb 1825 upptar ett oskattlagt frälsetp under Viby. Här fanns förr ett soldattorp för roten 37, varom se *Äspenbo*. — *Kik*, *Stora stòra tšik* (förr även *Gamla Kik*). Stora Kik 1825 jb. Kijk Torpet 1733 LMV T 15–55:1, Storkijk 1738 ka AI:4 (8), Stora Kik 1766 LMV T 15–38:1 karta 2, Stora Kik Torpet, hvarest 2^{ne} Torpare bo 1766 ib. beskr., Gamla Kik 1859 G 91. — *Äspenbo*. Försv. soldattp. Espenbo 1690 ka AI:1 (34). Namnet upptas i hfl 1690–1700 mellan Finnsholmen och Brattberg (1700 noteras en soldathustru) och avser sannolikt det soldattorp för roten 37 (Forsbo, Diken, Täppan, Finnsholmen, Långgårde, Guttorp) som bl.a. upptas i Lilla Kik i hfl 1750 (ka AI:4, 170). Omedelbart norr om Lilla Kik ligger nämligen den gamla slogängen *Äspenängen* (Esen Ängen 1733 LMV T 15–55:1). F. led. i de båda namnen är troligen mansnamnet *Esbjörn* (fsv. *Æsbiorn*). Om s. led., ortnamnelementet *-bo*, se inl. 3.3.6. Jfr *Äspenbo* i Östervåla sn.

1 Vad *va(d)* 1 fr. — Vad 1541 DMS 1:4 s. 103, Vad 1544, Wadh o.d. 1549–1680, Waad 1715, Wad 1760–1879 jb. — Wadh 1528 DMS 1:4 s. 103 avskr., 1560 tl. ~ I äldsta jb upptas ett frälsehm. Gården är numera försvunnen, men en del av ägorna finns kvar. Namnet syftar på ett tidigare vadställe över Harboån.

Övriga bebyggelsenamn:

Arvidslund ärvidsländ. Arvidslund 1908 ka AIIa:2 (276). Namnet är givet efter Karl Arvid Jansson, som flyttar hit 1908. — *Solhem sòlhèm*. Solhem 1904–13 ka AIIa:2 (258). Nyskat namn.

Valsön, se under *Floberga* och *Prästgårdsängen*.

1 Viby *vibjñ* ä., *vibj* 2 fr. — in viby 1346 18/5 u.o. UUBp (SD 5 s. 575), 1346 18/5 u.o. UUBp (SD 5 s. 576), 1347 16/8 Aspnäs UUBp (SD 5 s. 695), i Wibinom 1362 18/4 Stockholm SD 8 s. 181 avskr. N. R. Brocman efter annan avskr. — Wyby 1549, Wiby 1569, Wijbynn 1590–1610, Widby 1628, Wijbyy 1680, Wiby 1760–1879 jb. — Veby 1553 GFR 24 s. 113, Wiby 1560 tl. ~ I äldsta jb upptas två frälsehm. Flera järnåldersgravfält finns i anslutning till gården. F. led. är *vī, fsv. motsvarighet till fvn. *vé* '(hednisk) helgedom', som ingår i många svenska ortnamn (se härom H. Ståhl i KL 19, 1975, sp. 685 ff.). S. led. är *by* 'gård; by' (jfr inl. 2.3).

Viby ligger centralt i socknen. Det gränsar till Prästgården, som möjligen, åtminstone delvis, är utbruten ur Viby (jfr härom under sockennamnet). Här har alltså den kristna kyrkan byggts på eller invid en hednisk kultplats (för frågan om eventuell kultkontinuitet se inl. 2.3 under *Viby*).

Övriga bebyggelsenamn:

Norrboslätt eller *Slättorpet*. Försv. beb. Norrboslätt 1733 ka AI:2 (230), Släät Torpet 1733 LMV T 15–55:1, Norrboslät 1738 ka AI:4 (8). Var beläget c:a 700 m nordväst om byn Norrbo, invid dess gamla slogäng Rösselängen. Upptas i hfl 1733–42. Var enligt LMV T 15–55:1 beskr. beläget inom Vibys rågång men ansågs tidigare höra till Norrbo. S. resp. f. led. i de båda namnen är *slätt* 'jämn mark'. För beläggen *Släät Torpet* och *Norrboslät*, som tyder på uttal med lång vokal, jfr *Slättan* i Östervåla sn. — *Nybygget*. Försv. tp. Nybygget 1830–31 ka AI:9 (108), 1895 ka

AI:22 (227). Hit flyttar 1830 en dagakarl från Viby. — *Slättorpet*, se *Norrboslätt*. — *Snestorp*. Försv. tp. Snestorp 1866–70 ka AI:17 (86), *snēstørp* 1899 ULMA 303:936. Upptas i hfl 1866–70 på samma sida som Guttorp och anges i uppteckningen från 1899 vara torp under *Viby*. Synes enligt hfl ha lämnats öde 1903. F. led. i namnet är oklar, s. led. är väl *torp* i betydelsen 'dagsverkstorp'.

Vida vīda. — j wiidhaa, j wiidha 1448 12/6 Uppsala RAP vidf. följande brev, in wiidha 1449 25/2 eller 22/9 Uppsala RAP vidf. föregående brev. — Vida 1544, Wiida 1549, Wida o.d. 1551–1879 jb. — Wida 1560 tl, Vijda [2 ggr] 1560 GFR 29 s. 422 f., Wijda 1645 mtl. ~ I äldsta jb upptas ett kyrko- och ett prebendehmn. Bebyggelsen fanns ursprungligen på en plats, som nu kallas *Gammel-Vida* (*gāmēlvīda*, Gamla Wida 1896–1903 ka AIIa:1, 200), c:a 200 m väster om Solgården (ek 12H3f) vid landsvägen österut från Harbo kyrka. 1898 byggdes den nuvarande mangårdsbyggnaden på en plats, tidigare kallad *Rotskär*. De omkringliggande sank-ängsmarkerna hade då blivit odlingsbara efter sänkningen av Tämnaren och muddringen av Harboån. Namnet kan vara plur. av fsv. *vidher* 'skog'. Det förhållandet att Vidas marker till största delen utgörs av låga f.d. sankängar, helt utan skog, gör emellertid en sådan tolkning sakligt mindre tilltalande. En annan möjlighet är därför att räkna med en ursprunglig plur. ägonamnsbildning till trädbeteckningen *vīde*, som har ursprungligt långt *i*. Se närmare härom M. Wahlberg i NoB 75 (1987) s. 141 ff.

Till bynamnet har bildats soldatnamnet *Vidberg*, från 1710 *Viberg*, varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff. Jfr *Broberget*.

1 1 fr. 2 1 fr.

Övriga bebyggelsenamn:

Backbo bākbo (förr även *Rosendal*, *Hagen* o. *Hagtorpet*). Rosendahl 1760–1825, Rosendal 1879 jb. Rosendal 1742 ka AI:3 (28), Hagin 1748 ka AI:4 (117), Backbo eller Hagen 1765 ka AI:5:1 (149), Hag Torpets ägor 1772 LMV T 15–56:1 beskr., Backbo 1792 ka AI:6 (145), Rosendal 1796 ka AI:7 (244), Rosendal el. Backbo 1824 ka AI:9 (183), Backbo el. Rosendahl 1856 ka AI:15 (155), Backbo 1861 ka AI:16 (161). Av de fyra namnen har *Rosendal* sannolikt haft en officiell prägel och därför varit infört i jb. Namnet *Rosendal*, som finns på många håll i Sverige, är ytterst lånat från det tyska klostret Rosenthal (J. Sahlgren i OUÅ 1948 s. 10). I namnen *Hagen* och *Hagtorpet* ingår *hage* 'betesmark' (jfr *Spånghagen*). F. led. i det nuvarande namnet *Backbo* syftar på läget på en mindre höjd, s. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Broberget*, se egen rubrik. — *Hagen* el. *Hagtorpet*, se *Backbo*. — *Hästhagen hēsthāgan* ä., *-hāgan* (förr även *Åbo ābo*). Åbo 1893 ka AI:22 (199), Åbo (Hästhagen) 1896–1903 ka AIIa:1 (205), Hästhagen 1917 ek. Ursprungligen namn på det intilliggande området (En Skogstract, kallad Hästhagen 1772 LMV T 15–56:1 beskr.). För det äldre uttalet *-hagan* se *Spånghagen*. I namnet *Åbo* syftar f. led. på läget nära Harboån, och s. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Sannolikt föreligger även association med det finska stadsnamnet *Åbo*. — *Rosendal*, se *Backbo*. — *Solgården sōlgān*. Solgården 1960 ek 12H3f. Lhtn tillkom 1932. — *Torgården tōrgān*. Torgården 1960 ek 12H3f. Lhtn tillkom vid laga skiftet 1923. Bakgrunden till f. led. är oklar. — *Vida frälseallmänningslott*, se egen rubrik. — *Vidavallen*. Försv. fäbodvall, se *Vida frälseallmänningslott*. — *Åbo*, se *Hästhagen*.

Vida frälseallmänningsslott, kallas *Vidavallen vidavåln*. Försv. fäbodvall till Vida. — För Wida och Gransätra afdrages till gemensamt begagnande fäbodvallen 1848 LMV T 15-1:6 beskr. ~ Låg på södra sockenallmanningen. Avs. från Vida 1918. Gransättras del av vallen (till jr-enheten Gransätra) har inget bevarat särskilt namn. Om s. led. -vallen se *Farmansbovallen* under *Prästgården*.

Vreten. Försv. beb. — Wreten 1715 jb. — Wreten 1687 ka AI:1 (4). ~ Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattetp (öde). Upptas i hfl 1687-89 och synes ha legat nära Stalbo. Namnet innehåller *vret* 'mindre åker'.

Västerbo. Försv. (?) beb. — Westerbo 1645 mtl, 1645 ka LIa:1 (18), Västerbo 1667 ib. (104). ~ I mtl 1645 upptas en knekthustru. Jfr *Västerbo* under *Björbo* och under *Gransätra*. En åker i västra delen av Norrbo bär också namnet *Västerbo* (Åkeren Västerbo 1765 LMV T 15-38:1 beskr.). Möjligen avses någon av de två nämnda bebyggelserna eller en försvunnen bebyggelse vid åkern *Västerbo* i Norrbo. F. led. är väderstrecksbeteckningen *väster* och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Ängstorp *ægstørp* ä., *ægstørp* (förr kallat *Myran myran*). — Ängstorp 1881 ka AI:20 (164), 1917 ek. ~ Tillhörde ursprungligen Prästgårdens utjord i Berga. En dräng hos prästen fick efter Tämnersänkningen på 1870-talet tillåtelse att slå sig ned här och odla upp marken. Denna hade tidigare mestadels stått under vatten sommartid (torra somrar kunde man slå något hö). Gården, som enligt uppgift började byggas 1877, kallades äldst för *Myran*. På förslag av prästen fick den så småningom i stället namnet *Ängstorp*. Avsöndrades från Berga m.fl. fastigheter 1955.

1 Ön *øen*, *øn* 1 sk. — i ønne 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), j øm 1518 1/5 Våla hdstg UUBp.¹⁶ — Önn 1544, Öenne 1549, Önne 1551-1610, Öhn 1680-1760, Ön 1825-1879 jb. — (i) Önne 1560 tl, Önn 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn och en skatteutj. i Solberg. Ett mindre järnåldersgravfält finns på byns mark. Namnet är best. form av *ö* i en betydelse 'förhöjning i sank terräng' (jfr *Holm*). Gården ligger på en höjd omgiven av låga åkermarker, förr tidvis översvämmade.

Övriga bebyggelsenamn:

Liljansberg *liljansbærj*, *liljansbærj*. Liljansberg 1896-1903 ka AIIa:1 (49). Nyskapat namn. — *Malmbacken måltmbåkan* ä., *måltmbåkan*. Malmbacken 1914-24 ka AIIa:3 (47), Lägenheten Malmbacken 1916 LMV T 15-57:3 beskr. Troligen namngivet vid avstyckningen 1916 i anslutning till det närbelägna soldattorpet *Malmens* (*Malmbacken*) under *Björken*. För formen *-backan* se Isaacsson 1923 s. 110, 121, B. Hesselman i NS 11 (1931) s. 224 f.

¹⁶ Läsningen är osäker.

Huddunge socken

hùdùge, hùdùge

Sockennamnet är givet efter kyrkbyn, numera kallad *Huddungeby*, varom se nedan.

Inbyggarbeteckning: *huddungbor hùdugbòr*. Sockenboöknamn: *Huddunge kalkbrackor* (kalkbrytning var förr en vanlig näring i socknen) eller *Huddunge kattrackor* (uppgift från Nora sn).

Namnformer före 1526: de huddungi 1300 21/5 Sigtuna RAp (SD 2 s. 322), De parochia huddungi ?1312 u.d. u.o. (SD 3 s. 91), De vddunge ib. a tgo samtida hand, de huddungi ?1326 u.d. u.o. RAp samtida avskr. (SD 4 s. 3), *per ecclesiam* huddunge 1341 3/6 u.o. A 8 f. 33 v. avskr. 1344 (SD 5 s. 42), de parochia huddunge 1344 A 8 f. 157 v. (SRS 2:1 s. 302),¹ de huddunge 1344 A 8 f. 144 r. (SDa 1:1 s. 160),² de hudunge 1344 A 8 f. 146 r. (SD 5 s. 239),³ in parochia vddunge 1344 2/2 u.o. A 8 f. 168 v. avskr. 1344 (SD 5 s. 241), in vddunge 1344 omkr. 29/9 A 8 f. 4 r. (SD 5 s. 355), in parochia oddvnge ?1345 13/1 Borgholm A 8 f. 168 r. medeltida [?samtida] avskr. (SD 5 s. 402), in vddunghe [?mitten av 1300-t.] (rubrik till föregående) A 8 f. 168 r. (SD 5 s. 402), ecclesie huddunge 1350 29/10 u.o. RAp (SD 6 s. 233), j hoddunge sokn 1389 3/9 Stockholm RAp (SRP 2420), j huddunga sokn 1396 u.d. u.o. RL pag. 289 (f. 174 r.) reg. fr. 1540-t., aff huddunga sokn [1400-t., tidigast 1411] SFSS ser. 1, 7:3 s. 374,⁴ til huddungha kirkio 1453 9/1 Bro RApp ser. II.⁵

Jordeboksformer fr.o.m. 1538: Hudijnge åttijngh 1538 (Torstuna hd). Hudunge sn 1544, Huddinge sn 1549–51, Huddunge sn 1569–1879.

Övriga namnformer: . . . Huddunge sockner 1544 AL 3 s. 169, Hudding sn 1545 GFR 17 s. 139, Huddinge sn 1545 ib. s. 155, Huddinge . . . sochner 1558 AL 3 s. 210, Huddinge 1592 UDR 6 f. 30 v.

Barkan bårkan 1/2 (1/4) sk. — Barkareby 1541 DMS 1:4 s. 108, Barka 1547 ib.,

¹ Ur Erik den heliges mirakelsamling (*Miracula beati erici* . . .), vars äldsta kända latinska text finns i A 8 f. 151 v.–160 v., men som går tillbaka på ett äldre original. Det här aktuella partiet härrör sannolikt från 1290-talet och synes ha författats av Israel Erlandi, biskop i Västerås, död 1328 eller 1329. Se härom Geete 1903 s. 69 f., Weibull 1917 s. 107 ff., Ekström 1939 s. 47, Lundén 1960 s. 51 ff. Det aktuella miraklet har inträffat under slutet av 1200-talet (före 1300). Erik den heliges legend finns även i en fornsvensk översättning (se nedan belägget från 1400-talet).

² Taxa över den s.k. Viennetionen, påbjuden av konciliet i Vienne 1312 och insamlad i ärkestiftet 1314–19 (se Ekblom 1974 s. 10).

³ Taxa över avgiften till lösen av pallium åt ärkebiskop Hemming, utbetald 1343 före 25/12.

⁴ Se Geete 1903 s. 69. Jfr not 1.

⁵ C. G. Styffe (1911 s. 351) anför ett belägg för sockennamnet från år 1443 (Huddunge), för vilket källan emellertid ej kunnat identifieras.

Barka 1549–51, Barckan 1569, Barcha 1590, Barkan 1610–28, Barcken 1680, Barkan 1715–1879 jb. — Barkan 1560 tl. ~ Jb 1541 upptar ett halvt skattehmn, gjb 1651–52 (LMV T 6 s. 189) ett skattetp. Jfr *Vakarle*. Namnet är troligen ett ursprungligt ägonamn, bildat till ordet *bark* (om sådana namnbildningar se Karsten 1921 s. 548 ff., Hellberg 1960 s. 136 f., C. I. Ståhle i NS 59–60, 1979–80, s. 366). Den äldsta namnformen i jb, till fsv. *barkare* 'garvare' och *by* 'gård; by', kan vara en tillfällig sidoform. Den tyder på att namnet åsyftar barktäkt för garvning (om barktäkt se Levander 1947 s. 401 ff.).

Övriga bebyggelsenamn:

Barkan, Lilla lila bårkan. Ståhls torp 1852 LMV T 20–5:5 beskr., Lilla Barkan 1922–35 ka AIIa:3 (230). — *Ståhls torp*, se *Barkan, Lilla*.

1 Björnarbo *biønabo, biønabo* 3/8 sk. — Biörnarboo 1680, Biörnarbo 1715–60, Björnarbo 1825–1879 jb. — Biörnebo 1600 ka LI:1 (25), Biörnarebo 1608 ib. (35), 1612 ib. (40), Björnarebo 1615 ÄL 40:2 f. 181 r., Biörnarbo 1645 mtl. ~ Gjb 1651–52 (LMV T 6 s. 174) upptar ett skattetp, jb 1680 ett skattehmn. F. led. torde vara ett ursprungligt **Biørnararva-*, sammansatt av gen. *Biørnar* av det fsv. mansnamnet *Biørn* samt gen. sing. eller plur. av fsv. *arve* 'arvinge'. S. led. är väl ursprungligen plur. av fsv. *bodh* (> *bo*), varom se inl. 3.3. Jfr *Lockarby* i Nora sn och *Kullarbo* i Östervåla sn.

Övriga bebyggelsenamn:

Hedensberg hednsbærg ä., *hedensbårg*. Hedesberg 1881–85 ka AI:15 (64), Hedensberg 1901–11 ka AIIa:1 (160). I hfl 1901–11 är den äldre formen *Hedesberg* ändrad till *Hedensberg*. Lägenheten är belägen invid det skogsområde som kallas *Nora hed*. En grannlägenhet kallas *Hedenslund*, varom se under *Fallet*.

***Bräddtorpet**. Försv. tp. — Bräddtorpet 1645 mtl. ~ Torpet var väl byggt av bräder.

Blomsteräng, se *Häcksbytorp*.

Dikesboda. Försv. ?beb. — Dickisboda 1569, Dijkesboda 1590, Dijkijssboda 1610 jb. ~ Jb 1569–1610 upptar en skatteutj. under Huddungeby. F. led. är gen. av *dike* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 Djurkarsbo *jørkasbo, jørkasbo* 1 sk. — Diurskarbo 1541 DMS 1:4 s. 108, Diurkarbo 1543 ib., Diurkarbo 1544, Diurkarlsboda 1549, Diurkarbo 1551–1610, Diurkarboo 1680, Djurkarsbo 1825–1879 jb. — Diurkarlsboda 1560 tl, Djurkarsbo ofvan Sjön 1818–24 ka AI:5 (34). ~ Jb 1541–45 upptar en skatteutj. till Halsingeby, jb 1547 ett skattehmn. För gårdens bebyggelsehistoriska ursprung se under *Hallsjö*. F. led. är en fsv. yrkesbeteckning *diurakarl*, enligt Sdw 2 s. 1208 med innebörden 'jägare', eller ett därtill bildat mansbinamn. En *Oloff diurckar* upptas i 1554 års tiondelängd för Huddunge sn (SMPs). S. led. är plur. av fsv. *bodh* varom se inl. 3.3. Tillägget "ofvan Sjön" i belägget från 1818–24 åsyftar läget på andra sidan Hallsjön i förhållande till gården Djurkarsbo i den gamla byn Hallsjö (se härom under *Hallsjö*).

Övriga bebyggelsenamn:

Hallsjö häljö, häljö eller *Hallsjö gård häljögård* (förr *Sörgården*). Södergården 1651–52 gjb LMV T 6 (185), Djurkarsbo eller Sörgården 1759 LMV T 20–8:3 beskr., Djurkarsbo 1770–77 ka AI:1 (16 el. 17), Hallsjö (Djurkarsbo) 1801–09 ka AI:3 (21), Sörgården Djurkarsbo 1809 LMV T 20–4:2 beskr., Hallsjö Djurkarsbo 1810–16 ka AI:4 (24), Sörgårdens 1857 LMV T 20–8:5 beskr. Gården motsvarar södra hemmanet i den gamla byn Hallsjö, från 1547 i jb redovisad under Djurkarsbo. Se härom närmare under *Hallsjö* (egen rubrik). — *Jonases*, se *Norrgrind*. — *Långdäljan*. Långdeljan 1876–80 ka AI:14 (210), 1886–90 ka AI:16 (189). Försv. tp, som väl var beläget vid åkern *Långdäljan* (*lögäljan*, Långdeljan 1790–95 renov. 1819 LMV T 20–4:1 del 3, Långdäljan 1960 ek 12H1d). Åkern är långsträckt. S. led. i namnet är *dälja* 'sänka, mindre dalgång'. — *Norrgrind norgrind* eller *Jonases jønases*. Norrgrind 1881–85 ka AI:15 (160). F. led. *Norr*- syftar på läget norr om *Hallsjö gård* (se ovan), dit gården hört; vilken grind som åsyftas är obekant. *Jonases* är genitiv av *Jonas*, en tidigare ägares förnamn. — *Norrhagen nõrhåge(n)*. Norrhagen 1876–80 ka AI:14 (210, 211). F. led. syftar på läget norr om *Hallsjö gård* (se ovan), dit gården hört. — *Nyby nõby, nõby*. Ny By 1804–09 ka AI:3 (147), Nyby 1818–24 ka AI:5 (60). Till Nyby räknas nu flera lägenheter under Djurkarsbo och Granberga. De här anförda beläggen från hfl är där uppförda under Hallsjö. Se närmare *Nyby* under *Granberga*. — *Nybylund nybylån* eller *Skräddars skrådas*. Nybylund 1914–18 ka AIIa:2 (299). Nära *Nyby*, varom se under *Granberga*. Namnet *Nybylund* tillkom troligen 1914, då skräddaren Hugo Lind flyttade hit. Även tidigare hade här bott en skräddare. Jfr *Nybyholm* under *Hertigbo* strax i söder. — *Skräddars*, se *Nybylund*. — *Sörgården*, se *Hallsjö* ovan. — *Trämossen*. Trämossen 1886–90 ka AI:16 (164), 1911–14 ka AIIa:2 (264). Försv. tp, som väl var beläget vid den förr helt uppodlade f.d. mossen *Trämossen* (*trēmōsñ, træ-*, Trämåssen 1790–95 renov. 1819 LMV T 20–4:1 del 3, Trämossen 1960 ek 12H1d). Namnets f. led är väl *träd*, syftande på att mossen äldst var trädbevuxen. I hfl upptas här äldst nybyggaren Jan Peter Olsson, inflyttad som nybyggare til Djurkarsbo ägor 1881. Torpet synes ha lämnats öde 1914, då hans änka flyttade härifrån. Jfr *Trämoss-Lasses*. — *Trämoss-Lasses trēmoslåses*. Försv. tp vid den f.d. mossen *Trämossen*, varom se *Trämossen*. Här bodde *Trämoss-Lasse*, som dog vid sekelskiftet. Jfr det försvunna torpet *Trämossen*, där emellertid vid denna tid i hfl upptas nybyggaren Jan Peter Olsson.

Domarbo dōmarbo. — i domarebode 1492 6–16/12 UUB E 212 f. 20 r. (ULdb s. 39). — Domarebo 1544, Domareboda 1549–1610, Dommarboo 1680, Domarbo 1715–1879 jb. — Domareboda 1560 tl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn och en skattevret till Granberga. F. led. är gen. sing. av yrkesbeteckningen *domare* eller ett därav bildat mansbinamn och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Enligt sägner har Domarbo och Lagbo varit säte för rättsskipning (Johansson 1940 s. 231).

1 1 sk. 2 jordlht sk. 3 kvarn sk. (upptagen 1889, utesluten 1928).

Övriga bebyggelsenamn:

Grenadjär Dombergs torp, se *Trundhem*. — *Holmbo*. Holmbo 1831–40 ka AI:7 (61), 1840–42 ka AI:8 (60). Försv. beb., möjligen identisk med *Holmen* (se ne-

dan). Namnet, vars s. led är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6, uppträder enbart i hfl 1831–42. — *Holmen*. Holmen 1815–16 ka AI:4 (37), 1825–30 ka AI:6 (44). Försv. beb., möjligen identisk med *Holmbo* (se ovan). Namnet uppträder enbart i hfl 1815–30. Bebyggelsen låg kanske på eller invid en åkerholme. — *Lars Anderssons torp*, se *Täppan*. — *Nyby*, se under *Granberga*. — *Trundhem*. Tronhem 1629 ka LI:1 (70), Trundheem 1639 ib. (87), 1643 ib. (95), 1645 mtl, Trunheem 1694 ka C:1 (130), Trundhem 1810–16 ka AI:4 (37), Grenadier Dombergs Torp 1856 LMV T 20–7:1 beskr. Försv. tp, beläget c:a 200 m söder om Täppan. Åkrarna öster om torpet kallades förr *Trundvreten* (Trundvreten 1767 LMV T 20–5:1 beskr., Trunnvreten 1856 LMV T 20–7:1 beskr.). Torpet var under första hälften av 1800-talet bostad för ryttaren (grenadjären) 108 Domberg, vars namn är bildat till bynamnet *Domarbo*. *Trundhem* är säkerligen en uppkallelse efter den norska staden *Trondheim*. Så har flera liknande namn förklarats, t.ex. det bohuslänska torpnamnet *Tranhem* (G. Drougge i OGB 17 s. 36 med hänv.), det värmländska gårdnamnet *Tranhem* (SOV 9 s. 55) samt *Trundhem*, tp i Lundby sn, Västerås stad (Ståhl 1956 s. 319). Namnet är företrätt även på andra håll i Västmanland och Uppland, t.ex. av det försvunna *Trundhem* i Harbo sn (se *Trundhem*, egen rubrik), gården *Trundhem* i Altuna sn, Simtuna hd, Västm. l. (Trundhemm 1715 jb) och *Trunhem*, tp i Ramnäs sn, Snevringe hd, Västm. l. Det förekommer även som ägonamn, t.ex. åkernamnet *Trundhjem* under Olbo i Östervåla sn (Trond Hemsäng 1769 LMV T 76–41:1) och *Trundhem*, namn på en hage vid Runnebo i samma sn. Varför dessa bebyggelser och ägor har uppkallats med det norska stadsnamnet är oklart; åtminstone för Våla-namnen synes det ej bero på avsides belägenhet. Även för äldre bebyggelsenamn i Bohuslän och Norge har man i flera fall räknat med uppkallelse efter *Trondheim* (A. Janzén i OGB 5 s. 84 med hänv., jfr dock Tveitane 1986 s. 25 ff.). — *Trundhem, Nya*. Nya Trundhem 1810–16 ka AI:4 (37). Försv. beb., där hfl 1810–16 upptar avskedade korpralen Per Domberg. Jfr *Trundhem* ovan. — *Täppan* *täpan*. Lars Anderssons torp 1852 LMV T 20–5:5 beskr., Täppan 1917 ek.

1 Fallet *fåla(t)* 1/4 sk. — Fallet 1680, Fallet 1715–1879 jb. — Fallet 1641 ka LI:1 (91), 1645 mtl, Kräkelfallet 1651–52 gjb LMV T 6 (177). ~ Gjb 1651–52 upptar ett torp på Norr Åmyra bolstad och jb 1680 ett skattehmn. I namnet ingår *fall* 'öppning i skogen, hygge'. F. led. *Kräkel-* i belägget från gjb 1651–52 är väl ordet *kräkla* som i svenska dialekter betecknar ett för skilda ändamål avsett redskap, bestående av en trädtopp med kvarsittande grenkrans. Bakgrunden till namnformen är emellertid oviss. Namnet *Kräkelmossen* i Ramnäs sn i Västmanland förklaras i en uppteckning i OAU med att årsskott av tallar togs till *kräklor* '(gröt)vispar'. I OAU:s naturnamnsregister finns flera andra natur- och ägonamn på *Kräkel-* i mellersta och norra Sverige. Enligt sägnen var byn ursprungligen en fäbodvall under Huddungeby. För att få bättre bete högg man ut skogen, och ett fall uppstod (Johansson 1940 s. 231).

Övrigt bebyggelsenamn:

Hedenslund *hedenslún*. Hedeslund 1881–85 ka AI:15 (89), Hedenslund 1901–11 ka AIIa:1 (190). I hfl 1901–11 är den äldre formen *Hedenslund* ändrad till *Hedenslund*. Lägenheten är belägen vid det skogsparti som kallas *Nora hed*. En grannlägenhet kallas *Hedensberg*, varom se under *Björnarbo*.

1 Granberga grænþarga †, *grænþarja* 1 sk. — Grenberga 1541 DMS 1:4 s. 109, Brennberga [!], Brendebergh [!] 1544, Granberga 1549–51, Grenberga 1569–90, Granþarga 1610, Granberga o.d. 1680–1879 jb. — Granberga 1560 tll, Gränberga 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar två skattehmn, varav ett med utjord i Länna. Från 1547 redovisas detta hemman under Länna (se härom *Gropen* under *Lanna*). F. led. i namnet *Granberga* är trädbeteckningen *gran*, i vissa belägg sidoförmen *grän*, vanlig i större delen av Uppland (Fries 1957 s. 220 f.). S. led. är ortnamnsplur. av *berg*; den ursprungliga byplatsen (gården närmast öster om Domarbo) ligger på en mindre höjd.

Övriga bebyggelsenamn:

Erikslund erikslún(d). Erikslund 1888–90 ka AI:16 (149). Hit flyttar 1888 hemmansägarsonen *Erik Eriksson* från Granberga. Namnet används sällan. — *Gästgivargården jêstivarðan* eller *Gästgivarv jêstivað*, *jêstivað*. F.d. gästgivargård. Om gästgiveriverksamheten i Granberga se Johansson 1940 s. 171. — *Horsberget högsþarje*, vanligen *Per-Ols þærðs*. Utflyttargrd vid laga skiftet 1856 med namn efter det intilliggande berget (Horsberget 1856 LMV T 20–7:1 beskr.). Namnets f. led är väl *hors* 'häst'. *Per-Ols* är givet efter gårdens förre ägare *Per Olsson*. — *Kasöga kâsöga*. Försv. lht, riven c:a 1920. Namnet är oklart. — *Marstalla måståla*. Marstalla 1881–85 ka AI:15 (123). Namnet återgår på ett äldre ägonamn avseende den nu uppodlade gamla ängsmarken väster och söder om gården (Marstalls skiftet 1774 LMV T 20–5:2 beskr., Marstalla 1856 LMV T 20–7:1 beskr.). För namntolkning se *Marstalla* i Harbo sn. — *Nyby nýby*, *nýby* (förr även *N*: *Nyby*, *Öster Nyby* och *Stenstorp*). ?*Nyby* 1639 ka LI:1 (86, 87), ?*Nyby* 1640 ib. (88), ?*Nyby* 1649 ib. (108, 109), ?*Nyby* 1779 ka C:2 (163), *Nyby* 1794–1800 ka AI:2 (28), 1801–09 ka AI:3 (30, 32), *N*. *Nyby* 1801–09 ib. (32), *Östra Nyby* 1810–16 ka AI:4 (38), *Öster Nyby* 1845–50 ka AI:9 (61), *Nyby* torp, *Stens torp* 1852 LMV T 20–5:5 beskr., *Stenstorp* 1856 LMV T 20–7:1 beskr., *Nybyn* 1917 ek, *Nyby* 1960 ek 12H2d. Till *Nyby* räknas nu flera lägenheter under Granberga och *Djurkarsbo*, i hfl redovisade under *Domarbo* respektive *Hallsjö* (*Domarbo* och *Granberga* hade före laga skiftet 1852 gemensam skog, och den gamla byn *Hallsjö* var före laga skiftet 1857 ännu ej uppdelad på *Hallsjö*, *Djurkarsbo* och *Hertigbo*). Här upptas de bebyggelser som i hfl förs till *Domarbo* och de som i LMV-akterna hänför sig till *Granbergas* nuvarande ägor (beläggen från 1639–1779 kan dock möjligen avse bebyggelser på *Djurkarsbos* nuvarande ägor). Exakt vilka bebyggelser som åsyftas med *Öster Nyby* och *N*. *Nyby* är oklart. Namnet *Stenstorp* avser den mellersta gården väster om landsvägen på ek 12H2d (1960). Jfr för f. led. i detta namn avskedade dragonen *Erik Sten*, som i hfl upptas i *N*. *Nyby* 1801–09 och i *Öster Nyby* 1810–30. A. Johansson (1940 s. 231) omtalar, att en krigsfånge vid namn *Sten* en gång i tiden skall ha bosatt sig i *Nyby*. Tidigare hade han bott vid sjön *Råksjön* (jfr *Bruns backe* under *Rödje*). — *Per-Ols*, se *Horsberget*. — *Solhallet*. Försv. beb. *Solhalle* 1818–24 ka AI:5 (80), *Solhallet* 1845–50 ka AI:9 (68). För namntolkning se *Solhallet* under *Prästgården* i *Östervåla* sn.

Gärlebo, se *Järlebo*.

1 Hallsjö hâlfø, hâlfø 1 sk. — in halsio 1341 3/6 u.o. A 8 f. 33 v. avskr. 1344 (SD 5

s. 42), de halsjö 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä., j halsio 1409 8/8 Uppsala Bergslp (SDns 2 s. 135). — Halsingeby 1541 DMS 1:4 s. 109, Halsingeby 1543 Ståhle 1946 s. 66, Halsinge bi, Helsingebi 1544, Hälsingeby 1545 Ståhle 1946 s. 66, Halsö 1547 DMS 1:4 s. 109, Halssö, Halsö 1549, Halsjö 1551, Halsjö 1569–1610, Hallsjö 1680, Hallsjö 1825–1879 jb. — Halssjö 1560 tl, Halsjö, Halsjö 1586 UDb 8 s. 195. ~ Jb 1541–45 upptar under *Halsingeby* tre skattehm, varav två med skatteutjordar i Djurkarsbo resp. Hertigbo. Från 1547 redovisas de två senare gårdarna inklusive sina utjordar som skattehemmanen *Djurkarsbo* och *Hertigbo*. Av LMV-akterna från 1700- och 1800-talen framgår att av byns tre gårdar kallades den norra *Hallsjö*, den mellersta *Hertigbo* och den södra *Djurkarsbo* (se nedan *Norrgården* och *Mellangården* samt *Sörgården* under *Djurkarsbo*). I 1700- och 1800-talens kyrkböcker skrivs ibland *Hallsjö Djurkarsbo*, *Hallsjö eller Hertigbo* e.d. för dessa båda gårdar till åtskillnad från de ursprungliga utjordarna (= nuvarande *Djurkarsbo* och *Hertigbo*), som redovisas som särskilda gårdar (se vidare dessa namn). Nuvarande *Hallsjö gård* på Djurkarsbo ägor motsvarar *Sörgården* i den gamla byn. De två övriga hemmanens gårdar är efter laga skiftet utflyttade, och de tidigare gemensamma ägorna uppdelade på de tre fastigheterna *Hallsjö*, *Djurkarsbo* och *Hertigbo*.

Norr och nordost om den gamla byplatsen finns järnåldersgravfält. *Hallsjö* och *Huddungeby* är socknens två enda säkert förhistoriska bebyggelser (se inl. 2.5). Namnet *Hallsjö* är givet efter den intilliggande nu helt uttorkade och igenväxta sjön *Hallsjön*. F. led. i detta namn är säkerligen *hall* 'berghäll' åsyftande de stora släta berghällar som finns i slutningen ner mot den f.d. sjöstranden vid den gamla byplatsen nordost om nuvarande *Hallsjö gård*. Här finns även flera mindre berghällar och stenblock. Mindre troligt är att f. led. i sjönamnet ursprungligen är *hals* med syftning på att sjöns nord- och sydändar bildar avsmalnande halsar (Ståhle 1946 s. 66). Namnformerna *Halsingeby* och *Helsingeby* innehåller inbyggarbeteckningarna *halsingar resp. *hålsingar, bildade genom partiell ellips till ett *Hall-sior (Ståhle a.st.). Den senare inbyggarbeteckningen är väl analogt bildad efter *hålsingar* 'invånare i Hälsingland'. Dessa inbyggarbeteckningar ingår även i namnet *Halsinge hamna* (Halsinge Hampn 1541 Ståhle 1946 s. 66, Helsing Hampn 1544 jb, Helsing Hampn 1545 a.st.), ett distrikt omfattande de byar i socknen som under medeltiden räknades till Våla hd (se inl. 1).

Övriga bebyggelsenamn:

Backa båka eller *Kråkslottet kråkslôte*. Backa 1911–18 ka AIIa:2 (293). På en höjd. Namnformen är väl lånad från det vanliga plur. bebyggelsenamnet *Backa*. — *Grindkärret*, se *Sunnersta*. — *Holm hölm* (förr *Mellantorp*). Mellantorp 1876–80 ka AI:14 (209), 1896–1900 ka AI:18 (265), Mellantorp. Holm 1901–11 ka AIIa:1 (296), Holm 1911–18 ka AIIa:2 (296). Nu okänt namn. I hfl 1901–11 är det äldre namnet *Mellantorp* struket och ersatt med *Holm*. — *Kråkslottet*, se *Backa*. — *Mellangården*. Millangården 1651–52 gjb LMV T 6 (185), Millangården, Halsio millangården 1692 ka C:1 (129), Härtigbo eller Millangården 1759 LMV T 20–8:3 beskr., Mellangården Härtigbo 1809 LMV T 20–4:2 beskr. Försv. hemman i den gamla byn *Hallsjö*, från 1547 redovisat under *Hertigbo*. Se härom nämare under bynamnet *Hallsjö*. — *Mellantorp*, se *Holm*. — *Norrgården*. Nörgården 1651–52 gjb LMV T 6 (185), Halsjö nor g r [!], Norg [!] 1688 ka C:1 (124), Nohrgården 1710 ib. (189),

Hallsjö eller Norrgården 1759 LMV T 20–8:3 beskr., Norrgården Hallsjö 1809 LMV T 20–4:2 beskr. Namn på det försvunna nordliga hemmanet i den gamla byn Hallsjö, varom se närmare under bynamnet. — *Nyby*, se under *Djurkarsbo*. — *Sunnersta sänästa* ä., *sänēsta* (förr *Grindkärret*). Grindkärret 1876–80 ka AI:14 (209), Grindkärret, Sunnäta, Sunnästa 1901–11 ka AIIa:1 (253), Sunnäta, Sunnästa 1911–18 ka AIIa:2 (258), Sunnästa 1918–35 ka AIIa:3 (258), Sunnersta 1960 ek 12H2d. *Grindkärret* är ett äldre namn på åkrarna vid gården inklusive åkrarna till gården Hallsta under Hertigbo norr därom (Grindkärret 1809–11 LMV T 20–4:2 beskr.). Om namnets sakliga bakgrund är ingenting känt. I hfl 1901–11 är *Grindkärret* struket och ersatt med *Sunnäta*. Den korrekta formen för detta oklara namn har uppenbarligen varit svårförståelig även för den person som fört denna och närmast följande husförhörslängder. Formen *Sunnäta* finns antecknad ytterligare en gång i hfl 1901–11 på samma sida men har här ändrats till *Sunnästa*. I hfl 1911–18 skrivs *Sunnäta* med *Sunnesta* tillskrivet ovanför. Hfl 1918–35 har formen *Sunnesta*, där bokstäverna *e* och *s* är ändrade från något annat.

Halsingeby, se *Hallsjö*.

1 Harsbo hāsbo 1/8 sk. — Horsboda 1551, Horsesboda 1569, Hasseboda 1590, Hassebode 1610, Harsboo 1680, Harsbo 1715–1879 jb. — ?Horsjön 1598 ka LI:1 (21), 1603 ib. (30), Harzbo 1635 ib. (80). ~ Jb 1551 upptar 1/3 öre sk., jb 1569 en skatteutj. under Huddungeby och gjb 1651–52 (LMV T 6 s. 180) ett skattetp. F. led. synes ursprungligen vara gen. plur. av fsv. *hors* 'häst'; den moderna formen *Hars-* är en tidig urspårning, kanske en förskönande omvandling förorsakad av icke önskvärd association med ordet *hor*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Beläggen *Horsjön* från 1598 och 1603 kan innehålla ett äldre namn *Horssjön på den nu uttorkade sjön *Harsbosjön* strax söder om gården (Har Siöön 1651–52 gjb LMV T 6 s. 180). Bebyggelsenamnet *Horsboda* kan då tänkas vara en redukt av ett ursprungligt **Horssio(a)bodha*. Omvänt kan *Horssjön vara en reducerad form av bebyggelsenamnet.

Övriga bebyggelsenamn:

Fågelsången fågesögen, fågeksögen eller *Timans tīmans*. F.d. lht. Fogelsången 1899–1900 ka AI:18 (89). Hit flyttade 1899 från Västerlövsta sn lägenhetsägaren Karl Johan Jonsson *Timan* (1855–1921), efter vars död stället synes ha lämnats öde. Här sägs förr ha funnits mycket fåglar. Det flerstädes förekommande namnet *Fågelsång(en)* återgår ytterst på tyskans *Vogelsang*, ett redan under medeltiden vanligt namn i norra Tyskland, varifrån det invandrat till Sverige via Danmark (J. Sahlgren i OUÅ 1948 s. 11). — *Timans*, se *Fågelsången*.

1 Hertigbo hāpbo 1 sk. — i hertwgebode 1492 6–16/2 UUB E 212 f. 20 r. (ULdb s. 39). — Hertugeboda 1549–90, Hertogboda 1610, Hertigh Boodha 1628, Hårtigeboo 1680, Hertigbo 1825–1879 jb. — Hertugeboda 1560 tl, Hårtigbo ofvan Sjön 1818–24 ka AI:5 (reg.). ~ Jb 1541–45 upptar en skatteutj. till Halsingeby, jb 1547 ett skattehmn. För gårdens bebyggelsehistoriska ursprung se under *Hallsjö*. F. led. är det fsv. mansbinamnet *Hærtoghe* 'hertig' och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Tillägget "ofvan Sjön" i belägget från 1818–24 åsyftar läget på andra sidan

Hallsjön i förhållande till gården Hertigbo i den gamla byn Hallsjö (se härom under *Hallsjö*). Enligt sägnen skulle Hertigbo ha varit fäbodställe åt en i trakten boende hertig (Johansson 1940 s. 231).

Övriga bebyggelsenamn:

Hallsta hølsta eller *Hallsta gård halstagåd*. Hallsta 1856–60 ka AI:11 (52). Utflyttargård från Hertigbodelen av den gamla byn Hallsjö vid laga skiftet 1857 (jfr *Hallsjö*). Namnet är väl bildat i anslutning till bynamnet *Hallsjö* samt äldre ortnamn på *-sta*. — *Halltorpet*. Hall-Torpet 1801–09 ka AI:3 (150), Hall-Torp N° 65 1825–30 ka AI:6 (63). Försv. soldattp för roten 65, vars soldater efter bynamnet *Hallsjö* hette *Hall* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Torpet var beläget norr om gården *Hallsta* vid gränsen mot Granberga, där soldatägor upptas 1790–91 (LMV T 20–4:2), och *Halls hustomt* markeras 1857 (LMV T 20–8:5 beskr.). — *Mellangården*, se under *Hallsjö*. — *Nybyholm nybyholm*. Beläget invid Nyby, varom se under *Granberga*. Jfr *Nybylund* under *Öjurkarsbo* strax i norr.

Huddungeby *hudagby*, *hudagbyn*, *hūdagby*, inom socknen vanligen *Byn byn*. — in vddunghe 1374 9/10 Eskilstuna RAP (SRP 1110), i hwdungaby, i hwdungeby 1394 16/6 u.o. (Torsåkers hdstg) RAP, i huddungge ?1480 UDR 1:2 s. 22, i hwddinghe 1492 6–16/2 UUB E 212 f. 20 r. (ULdb s. 39). — By, Hudyngby 1538, Hudingby 1539, Huddingby 1542, Hwddungeby 1544, Huddinge 1549–51, Huddungeby 1569–90, Hwddwngbynn 1610, Huddungeby 1760–1879 jb. — Huddungeby 1560 tl, Byen 1599 ka LI:1 (23), Byn 1688 ka C:1 (123). ~ Jb 1538 upptar fem skattehm. Bynamnet, ursprungligen i formen *Uddunge*, tillhör den förhistoriska namngruppen på *-unge*, varom se inl. 2.2 samt Ståhle 1946. Byn är belägen på en avlång, fritt liggande landtunga, vars södra del bildar en avsmalnande udde. Namnet innehåller därför säkerligen, såsom Ståhle (1946 s. 250 f.) med tvekan föreslår, appellativet *udd(e)*. Avsaknad av *h*-fonem ("h-bortfall") och därmed sammanhängande tillägg av ursprungligt *h*- finns belagda i dialekten och i medeltidsdokument från Våla hd (jfr t.ex. uttalet "Hoknen" av *Oknen* under *Åby* i Nora sn, de äldsta belägen för *Hässelby* i Harbo sn och *Åby* i Nora sn samt brevet 1400 3/5 Våla hdstg RAP, SRP 3093, där prepositionen *i* genomgående skrivs *hii*).

Byn har gett namn åt socknen, och senare har i särskiljande syfte byns namn fått tillägget *-by(n)*.

Inbyggarbeteckning: *huddungbyarna hudagbyane*.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk. 4 1 sk. 5 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Andersbo andesbo eller *Anderses andesas*. Andersbo 1886–90 ka AI:16 (55). Hit flyttade 1886 torparen *Anders Andersson*. S. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Anderses*, se *Andersbo*. — *Anders-Ols andesås*. Gd i södra byhalvan med namn efter bonden *Anders Olsson* (1844–1926), inflyttad som måg i gården 1866. — *Annelund anelūn*, *anelūnd*. Lht och f.d. skola. Annelund 1902–11 ka AIIa:1 (63), 1917 ek. F. led. åsyftar sannolikt hustrun *Anna Nilsson*, som upptas här, när namnet äldst finns antecknat i hfl. — *Axelsberg akselsbårj* eller *Ömans-Johannas emansjohānas*. Försv. beb. Axelsberg 1917 ek. De båda namnen är givna

efter *Axel Öman* (f. 1844) och hans hustru. — *Dalbo dālbo*. Daalboo 1629 ka LI:1 (70), Dalbo 1917 ek. Här upptas 1629 soldaten Erik. Enligt källorna bor här soldater även under resten av 1600-talet. Hfl 1794–1809 upptar avskedade soldaten Magnus Udd med familj. F. led. syftar på en dalsänka på Ravastbo ägor öster om lägenheten, där en yngre lägenhet med samma namn finns. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Dammen dāmen*. Dammen 1881–85 ka AI:15. Vid dammen Myran, en f.d. myr som dämades upp efter laga skiftet 1854 som vattenreservoar till *Sågen*, varom se nedan. — *Danielsberg dānjalsbārj(e)*. Danielsberg 1872–75 ka AI:13 (148). Hit flyttar 1872 torparen *Daniel Danielsson*. — *Erk-Anders ærkāndeš*. Sydligaste gdn i byn, väl med namn efter en tidigare brukare *Erik Andersson*. — *Erk-Lars arklāš*. Sydligaste gården i norra byhalvan med namn efter *Erik Larsson* (1834–86), som blir bonde där efter faderns död 1857. — *Fasttorpet*, se *Lejsta*. — *Fjärsmans fjāšmans* eller *Hagudden*. Hagudden 1920 ka AIIa:3 (64). Här har väl bott en *fjärdingsman* (hfl 1920 upptar en skogsarbetare). Namnet *Hagudden* är ej i allmänt bruk. — *Forsbo fōšbo*. Forssbo 1885 ka AI:15 (58). Upp-
tas i hfl under Persbo som skall ha haft en såg i den förbiflytande Skogsängsbäcken, vilken här bildar några småforsar. På en karta från 1773–74 (LMV T 20–11:3 del 6) markeras en såg strax nordväst och en annan såg strax sydost om den nuvarande lägenheten. — *Hagalund hāgalūn*. Hagalund 1801–09 ka AI:3 (57). Mode- eller uppkallelsenamn. — *Hagen hāgen, hāgan* eller *Hag-Janssons hāgjānsōns*. Hagen 1881–85 ka AI:15 (30). Hfl 1881–85 upptar torparen Anders August Jansson (f. 1849). För uttalsformen *Hagan* se Isaacsson 1923 s. 110, 121 och B. Hesselman i NS 11 (1931) s. 224 f. — *Hag-Janssons*, se *Hagen*. — *Hagudden*, se *Fjärsmans*. — *He-
debo*, se *Nickebo*. — *Heden*, se *Nils-Pelles*. — *Janbo jānbo, jānbo, jāmbō*. Janbo 1792 ka C:2 (189). 1792 dör Jan Anderssons hustru i Janbo; och hfl 1794–1814 upptar Jan Andersson (1735–1814), efter vilken torpet möjligen fått sitt namn. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Jan-Ers jānēš*. Gd i södra byhalvan med namn efter bonden *Jan Ersson* (1816–77), ingift i gården. — *Jan-Māns*, se *Mānses*. — *Jan-Ols*, se *Larsbo*. — *Karlsberg kālšbārj*. Karlsberg 1863–70 ka AI:12 (146). Här fanns förr en handelsbod, enligt A. Johansson (1940 s. 196 f.) inrättad omkring 1850 av handlanden C. [?Carl] P. Lindblom. F. led. i namnet är antingen given efter denne eller efter handelsmannen Lars Petter Karlsson, hitflyttad 1863, då namnet äldst noteras i hfl. — *Larsbo lāšbo* eller *Jan-Ols jānōš* (förr även *Larsbohagen*). Larsbo 1810–16 ka AI:4 (81), Larsbohagen 1881–85 ka AI:15 (37), Larsbohage 1886–90 ka AI:16 (51),⁶ Larsbo 1891–95 ka AI:17 (60). I hfl 1810–16 upptas avskedade ryttaren Bengt Huddén, hitflyttad från Nickebo. För s. led., ortnamnselementet *-bo*, se inl. 3.3.6. Namnet *Jan-Ols* är givet efter torparen *Jan Olsson* (f. 1828), som bodde här i slutet av 1800-talet. — *Lars-Lars lāšlāš*. Nordligaste gdn i norra byhalvan av Huddungeby, sannolikt med namn efter bonden *Lars Larsson* (1832–1901). — *Laxtorpet*, se *Lejsta*. — *Lejsta lējsta, lējsta* (förr *Fasttorpet* och *Laxtorpet*). Lax Torpet 1760 ka C:2 (114), Laxtorpet 1770–80 ka AI:1 (63), Fasttorpet 1792 ka C:2 (189), Fast-Torpet 1845–50 ka AI:9 (98), Lejsta 1901–11 ka AIIa:1 (58), Leijsta 1917 ek. Var förr soldattorp för roten 68, vars soldater hette *Lax* 1730–77 och *Fast* från 1777 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Namnet *Lejsta* anses på orten ha givits av soldathustrun, därför att man var tvungen att *leja* folk för alla göromål. Möjligen föreligger uppkallelse efter *Lejsta* i Rasbo sn

⁶ I belägget är *-hage* överstruket.

i Uppland. — *Lugnet*. Försv. beb. Lugne 1802–09 ka AI:3 (76), Lugnet 1818–24 ka AI:5 (137). Här upptas i hfl från 1802 Per Jonsson (1734–1806), i närmast föregående längd noterad som far till en av bönderna i byn. Modenamn, varom se bl.a. Noreen 1913 s. 69. — *Lump-Tildas*, se *Långbrokärret*. — *Lunda lunda*, vanligen *Lunda gård lunda gård*. ?Lunda 1881–85 ka AI:15 (38), Lunda 1886–90 ka AI:16 (34). Gd, utflyttad från Huddungeby efter laga skiftet 1854. Mode- eller uppkallelse-namn. Benämningen *Lunda gård* har tillkommit för att gården skall kunna skiljas från affären *Lunda* (se nästföljande namn). — *Lunda lunda*. F.d. bondgård vid kyrkan, inrättad som affär av ägaren till gården *Lunda (gård)*. — *Långbrokärret lögbrojsåre* eller *Lump-Tildas lumphildas* eller *Tildas*. Försv. lht. Långbrokärret 1917 ek, 1919–35 ka AIIa:3 (56), Tildas 1960 ek 12H1c. *Långbrokärret* var ursprungligen ett namn på det intilliggande kärret (Långbro Kiärret 1778 LMV T 20–11:4 del 2). F. led. i detta namn åsyftar *Långbron*, ett stycke av landsvägen strax sydost om lägenheten, där Långbrokärret gränsar mot Stormossen. Här finns en lång bro (vägbank) markerad på LMV T 20–11:3 del 8 (1773–74). Namnen *Lump-Tildas* och *Tildas* syftar på lägenhetsägaren *Matilda Karlsson*, som antecknas här i hfl från 1919. — *Mittbyn*. Mittbyn 1628 ka LI:1 (68, 69), 1643 ib. (95), Midtbyns hemmanet 1773 LMV T 20–11:3 beskr., Midtby^s 1825–30 ka AI:6 (81). Förr namn på del av byn Huddungeby. Omfattade 1773 (LMV T 20–11:3 beskr.) fyra gårdar i nordligaste delen av södra byhalvan. I 1600-talskällorna uppträder *Sörgården*, *Mittbyn* och *Norrgården* som namn på delar av byn. Under 1700-talet tillkommer *Stamgården* och *Storgården* (se vidare dessa namn). — *Målars*, se *Strömsberg*. — *Månses månses* eller *Jan-Måns janmåns*. Mellersta gården i norra byhalvan med namn efter bonden *Jan Månsson* (1823–98). — *Mässings*, se *Olsberg*. — *Nickebo nickbo*, *Nickebotorp(et) nickbotorp(e)*, *Ryttarens torp rytans torp* eller *Ryttartorpet rytatorpe* (förr även ?*Hedebo*). Nickbo 1623 ka LI:1 (60), Nickboo 1625 ib. (64), Nickeboo 1635 ib. (80), ?Hedebo, Skattetorp intet skattlagt, hör till Huddunge byn 1651–52 gjb LMV T 6 (180), Nickbotorp 1752 ka C:2 (143), Ryttare Torpet Nickbo 1778 LMV T 20–11:4 del 2, Nickbo 1917 ek, Ryttartorpet 1917 ib., Nickebo 1960 ek 12H1d. 1625 noteras här soldaten Anders, och från och med mitten av 1700-talet upptas ryttarna (106) Huddén. Av kyrkböckerna att döma bör här ha funnits mer än en bebyggelse, då även andra personer än soldater omnämns i Nickebo. På LMV-kartorna från 1770-talet finns emellertid bara en bebyggelse utsatt. Ek 1917 upptar en bebyggelse, kallad *Ryttartorpet*, på den nuvarande bebyggelsens plats och en annan, nu riven bebyggelse, kallad *Nickbo*, strax nordväst därom, dit en nybyggare flyttar 1827 enligt hfl ka AI:6 (99). Det i gjb 1651–52 upptagna *Hedebo* synes motsvara *Nickebo*. F. led. i namnet *Nickebo* torde vara mansnamnet *Nicke*, en kortform för *Nikolaus*. F. led. i *Hedebo* är *hed* 'sandigt skogsområde'. S. led. i de båda namnen är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Nils-Pelles nilspelas* (förr ?*Heden*). ?å Heden 1810–16 ka AI:4 (69), ?Heden 1851–55 ka AI:10 (117). Försv. tp i skogsområdet *Heden (Huddunge hed)* sydost om gården Kvallan. Nils-Pelle var stolsnickare och levde på 1800-talet (Johansson 1940 s. 192). Hfl 1810–16 upptar i Heden under Huddungeby *Nils Persson* med familj, möjligen den ovannämnde Nils-Pelle, hfl 1851–55 hans änka. — *Norrgården*. Nörregårde 1611 ka LI:1 (40), Nångålen 1618 ib. (48), Norrgården 1649 ib. (108), 1773 LMV T 20–11:3 beskr. Förr namn på del av Huddungeby, 1773 omfattande fyra gårdar i norra delen av norra byhalvan. Jfr *Mittbyn*. — *Nybygget*. Ny bygge 1810–16 ka AI:4 (79), Nybygget 1825–30 ka AI:6 (96). Nu okänd beb.; dit

flyttar 1810 eller 1811 en f.d. landbonde från Huddungeby. — *Nybäck nybäck*. Nybäck 1894–95 ka AI:17 (49). Ligger nära bäcken Skogsängsbäcken; ett mindre biflöde till denna bäck rinner strax söder om torpet. — *Ol-Mats olmáts, olmås*. Gd norr om Lunda gård, utflyttad hit efter laga skiftet 1854. Namnet är givet efter bonden *Olof Matsson* (1826–97). — *Ol-Ols olóqs*. Gd strax nordost om byn, utflyttad hit efter laga skiftet 1854. Namnet är givet efter bonden *Olof Olsson* (1834–91). — *Olsberg qlsbærj, qlsbárj* (förr även *Mässings mäsigs*). Olsberg 1892–95 ka AI:17 (55). F. led. åsyftar *Johan Olof Eriksson* (1862–93), som flyttar hit 1892. Om bakgrunden till namnet *Mässings* är ingenting känt. — *Per-Lars palás*. Nordligaste gården i södra byhalvan, väl med namn efter en tidigare brukare *Per Larsson*. — *Ruthagen rúthågen*. Ruthagen 1876–80 ka AI:14 (26). Försv. gd sydväst om Järlebo, utflyttad hit efter laga skiftet 1854. Namnet var ursprungligen ett ägonamn (*Rut Hagen* 1790 LMV T 20–11:4 del 2), avseende den intelligande åkern. F. led. i detta namn är sannolikt *ruta*; åkern har på kartan 1790 närmast rektangulär form. — *Ryttartorpet* eller *Ryttarens torp*, se *Nickebo*. — *Råbo*. Råbo 1810–11 ka AI:4 (64). Nu okänt tp, vars namn endast påträffats i hfl 1810–11. F. led. är väl *rå* 'gräns', varför torpet kan ha legat någonstans vid bygränsen. Jfr även mossen *Råmossen* öster om byn. S. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Skogssjön skòksfòn*. Skogsjö 1896–1900 ka AI:18 (76). Vid den nu igenväxta sjön *Skogssjön* (*skòk(s)fòn*, Skog Sjön 1773–74 LMV T 20–11:3 del 6, Skogs Sjö 1778 LMV T 20–11:4 del 2). Hfl upptar äldst en sågare, och ek 1917 markerar en ångsåg. — *Skogsängen skògsægen*. Skogsängen 1876–80 ka AI:14 (48), Skogängen 1881 ka AI:15 (36), 1917 ek. Försv. tp vid en förr uppodlad mosse med samma namn (*skògsægen*, Skogängen 1778 LMV T 20–11:4 del 2). — *Smedsbo smédsbo, smé(d)sbo*. Huset är byggt av en smed. Namnets s. led är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Solberg sòlbárj, sòlbárj, sòlbæjs*. Solberg 1801–09 ka AI:3 (148). Modenamn. Vid en höjd. — *Stamgården* eller *Stammen*. Stamgården 1773 LMV T 20–11:3 beskr., Stammen 1790 LMV T 20–11:4 beskr., 1825–30 ka AI:6 (85). Förr namn på del av Huddungeby. Omfattade 1773 fyra gårdar i mellersta delen av södra byhalvan. Namnet innehåller väl *stamgård* i betydelsen 'den äldsta, ursprungliga gården (i en by)' (SAOB S 10909). Jfr *Mittbyn*. — *Stammen*, se *Stamgården*. — *Storgården*. Storgården 1773 LMV T 20–11:3 beskr., 1825–30 ka AI:6 (75). Förr namn på del av Huddungeby, 1773 omfattande fyra gårdar i södra delen av norra byhalvan. — *Strömsberg stròmsbærj, stròmsbárj* eller vanligen *Målars måkas*. Strömsberg 1881–85 ka AI:15 (31). Namnet *Strömsberg* åsyftar sannolikt läget på en höjd intill en bäck. Från slutet av 1800-talet bodde här målaren August Karlsson (f. 1861). — *Stymlan stýmkan*. Försv. tp. Stymlan 1876–80 ka AI:14 (48). Namnet är ett ursprungligt ägonamn, avseende den intelligande uppodlade f.d. slogmarken (*Stymlan* 1778 LMV T 20–11:4 del 2). Det innehåller ett ord **stym(b)-la* fem. 'stubbig mark', en *iön*-avledning till stammen i fsv. *stumble*, uppländsk dialekts *stummel*, *stumle* 'stubbe' (Ståhle 1946 s. 205 f., Fries 1962 s. 19 ff. med hänv.). En betydelseparallell synes bynamnet *Stymne* i Huddunge vara. — *Sveddbo svèdbo* eller *Svedden svéden* eller *Sveddstugan svèdstugan*. Sveden 1851–55 ka AI:10 (117), Svedbo 1960 ek 12H1d. Till *svedd* 'svedjeland' och ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Svedden*, se *Sveddbo*. — *Sveddstugan*, se *Sveddbo*. — *Sågen sågen* eller *Såggården sågøn*. Sågen 1876–80 ka AI:14 (48). Här fanns förr en såg i den förbiflyttande Sågbäcken. — *Såggården*, se *Sågen*. — *Sörgården*. Sörgålen 1622 ka LI:1 (56), Södergården i Byn 1645 ib. (98), Sörgården 1773 LMV T 20–11:3

beskr., 1825–30 ka AI:6 (89). Förr namn på del av Huddungeby, 1773 omfattande två gårdar i sydligaste delen av södra byhalvan. Jfr *Mittbyn*. — *Sörängen sörægen* (förr även *Sörbo sörbo*). Sörängen 1831–40 ka AI:7 (109), Sörängs Erics torp 1854 LMV T 20–11:5 beskr., Sörängen 1917 ek. Namnet avser nu tre lägenheter. Hfl 1831–40 upptar nybyggaren Erik Eriksson (f. 1802), inflyttad till ägorna 1825. Denne åsyftas sannolikt i namnet *Sörängs Erics torp* 1854, motsvarande den nordligaste av de tre lägenheterna. *Sörängen* var äldst namn på byns nu uppodlade södra ängsmark (Huddunge Prastegårds [!] och Byns samfäldta södra äng 1774–75 LMV T 20–11:3 beskr., Sörängen 1790 LMV T 20–11:4 beskr.). En intilliggande bebyggelse under *Prästgården* bär samma namn. — *Sörängs-Erics torp*, se *Sörängen*. — *Tildas*, se *Långbrokärret*. — *Uddenhov*, se *Uddvreten*. — *Uddtorpet*, se *Uddvreten*. — *Uddvreten uðvretn* (förr *Uddtorpet* och ?*Uddenhov*). ?Vdden hoff 1696 ka C:1 (134), Uddtorpet 1767 ka C:2 (154), 1794–1800 ka AI:2 (59), Udd Torpet 1818–24 ka AI:5 (103), Uddvreten 1917 ek. Försv. soldattp för roten 67, vars soldater i anslutning till bynamnet *Huddungeby* hette *Udd* fram till 1869 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Med belägget *Vdden hoff* 1696 avses soldaten Udts torp, men det är ovisst, om det då låg på samma plats som senare. På kartan LMV T 20–11:4 från 1778 markeras ett soldattorp med läge enligt ek 1917. I namnet *Uddenhov* är soldatnamnet utvidgat med *-en* efter ett tyskinfluerat släktnamnsmönster såsom i släktnamnen *Hedenberg*, *Langenskiöld* m.fl. (Modéer 1964 s. 121). S. led. *-hov* är hämtad från slotts- och herrgårdsnamn (jfr B. Ejder i OUÅ 1950 s. 32 f.). — *Viksberg viksbærj*, *viksbærj*. Wiksberg 1840–44 ka AI:8 (92). Hfl 1840–44 upptar nybyggaren Olof Ersson, inflyttad till ägorna 1839. Anledningen till f. led. *Viks-* är obekant. Gården ligger högt. — *Vilans vilans*, nu vanligen *Änglunds ägläns*. Gd i södra byhalvan av Huddungeby. Namnet *Vilans* syftar på att änkan efter kyrkoherden C. J. Gilljam flyttade hit efter dennes död i slutet av 1800-talet (jfr *Vilan* under *Länna*). *Änglunds* är givet efter senare brukare med släktnamnet *Änglund*. — *Vretbo vrétbo*, *vrétbo*. Wretbo 1881–85 ka AI:15 (39). Försv. lht vid en *vret* 'mindre åker' invid dammen Myran. S. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. På LMV T 20–11:5 (1849–50) markeras här en humlegård. — *Åsbo åsbo*. Åsbo 1876–80 ka AI:14 (45). F. led. syftar på läget på en höjd, och s. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. För uppgifter om torpets tillkomst se Johansson 1940 s. 182. — *Änglunds*, se *Vilans*. — *Ömans-Johannas*, se *Axelsberg*. — *Östlings svedd*. Östlings Svedden 1794–1800 ka AI:2 (78), Östlings Sved 1801–09 ka AI:3 (76). Nu okänt namn, bildat till ett släktnamn *Östling* och *svedd* 'svedjeland'. Jfr *Sveddbo*.

1 Håcksby hóksby 1 sk. — Håkansby 1543, Håkonsby 1549–51, Håckansby 1569, Håkånsby 1590–1610, Håkesby 1680, Håksby 1715, Håcksby 1825–1879 jb. — Håkansby 1560 tl. ~ Jb 1543 upptar ett skattehm. F. led. är yngre gen. på *-s* av det fsv. mansnamnet *Håkan*. S. led. är *by* 'gård; by'. *Håcksby* tillhör den medeltida gruppen av namnen på *-by*, varom se inl. 3.1.

Övriga bebyggelsenamn:

Björklunda björklunda. Björklunda 1960 ek 12H1c. Ungt lhtsnamn. — *Mickels mikels*. Försv. tp med namn efter en tidigare bebyggare. Härmed åsyftas antingen *Mikael Olsson* (1768–1853) eller dennes son *Lars Mikaelsson* (f. 1803), kallad *Mickels-Lasse*, bortflyttad 1887 (se vidare Johansson 1940 s. 117 f.).

1 Håcksbytorp *hòksbyttórp* ä., *hòksbyttórp* (förr även *Blomsteräng*) 1/8 sk. — Håksbytorp] eller Blomsteräng 1715, Håksbytorp 1760, Håksbytorp el^r Blomsteräng 1825, Håksbytorp eller Blomsteräng 1879 jb. — Håkansby torp, 1646 ka LI:1 (99). ~ Jb 1715 upptar 1 öre, jb 1760 ett skattehmn. Heter officiellt enbart *Håcksbytorp* från 1943. Det nu okända namnet *Blomsterängen* sammanhänger väl med *Blomsterängsberget*, förr namn på ett berg på gränsen mellan Håksbytorp och Sisselbo (Blomster Ängs berget 1760 LMV T 20–12:1 beskr.) och *Blomsterhål*, nu namn på ett område nordöst därom. Ängen har väl karakteriserats av rik örtvegetation.

Illebo. Försv. beb. — Jllebo 1645 mtl. ~ F. led. i namnet är oviss, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 Järlebo *jælbo*, *jålebo* 1/8 sk. — Järleboda 1590, Jelebo 1610, Jälleboo 1680, Gjällebo 1760, Gjerlebo 1825, Gärlebo 1879 jb. — Jällebo 1645 mtl, Jällbo 1713 ka C:1 (160). ~ Jb 1590 upptar en skatteutj. till Huddungeby och gjb 1651–52 (LMV T 6 s. 176) ett skattetp. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *lærle* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Jfr det likalydande namnet i Harbo sn.

Övriga bebyggelsenamn:

Röjningen eller *Röjningstorp*. Försv. tp. Röjnings Torp 1801–09 ka AI:3 (82, 111), Röjningen 1831 ka AI:7 (117). — *Österbo*. Österbo 1794–1800 ka AI:2 (84), 1840–44 ka AI:8 (118). Försv. tp, som sannolikt låg i östra delen av Järlebos ägor nära Persbo, under vilken by det noteras i hfl 1825–30. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Kaplansgården, se *Klockarbostället*.

Klockarbostället *klòkarbostæle*, vanligen *Klockargården* *klòkargån* eller *Klockars klòkaq* (förr *Kaplansgården* och *Komministergården*). — Klåckaregården 1760 jb. — ?Klåckaregården 1637 ka LI:1 (83), Klåckaregården den Cappellanen åsitter 1688 ka C:1 (19), Capellans gården 1690 ka ib. (126), Capplansgården 1698 ib. (53), Klåckaregården 1718 ka C:2 (32), Capellans Gården 1773–74 LMV T 20–11:3 del 2, 1818 ka AI:5 (12), Comminister Gården 1825–30 ka AI:6 (11), Comministergården 1831–40 ka AI:7 (14), Klockaregården 1845–50 ka AI:9 (11). ~ Jb 1693 antecknar "Ingen klåckaregård ell. caplansbord" (Thulin 1919 del 3 B s. 62) och jb 1760 "är inga ägor dertil". Fastigheten upptas som klockarboställe med enskilda ägor på ek 1917 men var då ej medtagen i jb. 1954 upptogs *Klockarbostället* som särskild fastighet i jr. Här bodde fram till 1838 församlingens komminister (kaplan), emedan komministerbostället Tingvastbo var alltför avlägset från kyrkan. Sedan hur länge komministern då haft sin bostad här är oklart (jfr belägget för *Klockargården* från 1637, vilket ej kan lokaliseras). 1838 indrogs komministertjänsten, och klockaren fick sin bostad i "Klockargården" (Thulin 1919 del 3 B s. 62). I hfl 1818–24 (ka AI:5) uppges klockaren bo i skolhuset, i hfl 1810–16 (ka AI:4) i *Klockars* och i hfl 1794–1809 (ka AI:2–3) i *Petersberg*, varom se under *Prästgården*.

Klockargården, se *Klockarbostället*.

Klockars, se *Klockarbostället*.

1 Kolebo utj. sk. Försv. ?beb. — Kolaboda 1542, Kåleboda 1544, Kåhlboda 1551, Kohleboo 1680, Kålebo 1715–1825, Kolebo 1879 jb. — ?Koleboo gården 1638 ka LI:1 (10). ~ Jb 1542 upptar en skatteutj., från 1551 under Prästgården. Det är ovisst om utjorden varit bebyggd. Den i belägget 1638 omtalade gården har antingen varit belägen inom utjorden eller motsvarat ett yngre torp *Kolebo* under Prästgården, beläget omdelbart väster om utj. (se härom under *Prästgården*). Belägget från 1638, från Huddunges kyrkoräkenskaper, omtalar att Olof Persson den 1 maj befallde Lagboborna att hugga ned Kolebo gården. Namnets f. led är det fsv. mansnamnet *Koli* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Komministergården, se *Klockarbostället*.

1 Kvallan *kvålan* 1/4 sk. — Qwallan 1680–1760, Qvallen 1825–1879 jb. — Qualan 1649 ka LI:1 (108). ~ Jb 1680 upptar ett skattenybygge. Namnet är oklart, möjligen ett ursprungligt namn på den intilliggande f.d. *Kvallsjön* (Qwallsiön 1741 LMV T 20–25:1 beskr., Qvalsiön 1742 LMV T 25). Det torde i så fall böra sammanhållas med två andra sjönamn, *Kvallsjön* i Annerstads sn, Sunnerbo hd, Kron. l. (*kwålfjøn*) och *Kvallen* i Österåkers sn, Åkers hd, Sthlms l. (Qvallen 1741 Salvius 1741 s. 155, *kvaln*). Möjligen kunde man anknyta till *kvaller* 'skvalp; sakta vind', känt från Södermanland (OSD). Alternativt kan namnet tänkas vara ett ursprungligt ägonamn, eventuellt bildat till *kvall* 'knöl, upphöjning på ytan av ett träd; kärnlös, dålig ved' o.d. Detta ord är emellertid endast känt från Götaland och Närke (OSD).

Inbyggarbeteckning: *kvallarna kvålane*.

Övrigt bebyggelsenamn:

Skojars skøjaş. Försv. tp. Här bodde under 1800-talet valackaren Jakob Nord (f. 1778), vars ena son blev hästhandlare och valackare och enligt hfl flera gånger dömdes för stöld i likhet med sin här boende farbror (se vidare Johansson 1940 s. 214).

1 Lagbo *lågbo* 1 sk. — Lagabo 1538, Lagaboda 1539, Lagoboda 1542, Lagebo 1544, Lageboda 1569–1610, Lagebo 1715, Lagbo 1760–1879 jb. ~ Jb 1538 upptar ett skattehmn. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Laghi* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Jfr det likalydande namnet i Östervåla sn. Enligt sägnen har Lagbo och Domarbo varit säte för rättsskipning (Johansson 1940 s. 231).

Övriga bebyggelsenamn:

Jan-Jans janyåns. Gd i norra delen av byns ägor. Namnet åsyfter bonden *Jan Jansson* (1823–85), som utflyttade hit efter laga skiftet 1857. — *Kristinelund kristine-lån(d)*. Försv. tp. Kristinelund 1881–85 ka AI:15 (11), 1917 ek. Hit flyttade 1881 fanjunkaren A. Rönngren och hans hustru *Stina Jansson*, efter vilken namnet sannolikt är givet. — *Källtorpet*. Försv. tp. Kjälltorpet 1792 ka C:2 (190), 1801–09 ka AI:3 (163). Namnet saknas i hfl efter 1809. F. led. i namnet är väl *källa*. — *Nybo*. Nybo 1839–40 ka AI:7 (54), 1845–50 ka AI:9 (53). Försv. tp, vars namn saknas i hfl efter 1850. Hit flyttade 1839 nybyggaren Jan Erik Larsson (f. 1810). S. led. i namnet är ortnamselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Smedsbo*. Smesbo

1801–09 ka AI:3 (44), Smedsbo 1845–50 ka AI:9 (53). Försv. tp, där väl en smed har bott. S. led. är ortnamselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Stennäs stēnēs, stēnēs*. Sten Näs 1825–30 ka AI:6 (43), Stennäs 1831–40 ka AI:7 (54). Området kring lägenheten är mycket stenigt. Vilken terrängformation som åsyftas med s. led. *-näs* är ovisst. — *Twisten*. Twisten 1825–30 ka AI:6 (69). Nu okänd beb., som möjligen kan ha legat vid det nära Lagbo belägna *Tvestberget (tvēstbårje)*. I häradet och på andra håll i Västmanland, norra Uppland och sydöstra Dalarna (Avesta, By och Folkärna) finns enligt OAU:s naturnamnsregister flera ortnamn *Tvesten, Tvestarna*, avseende skogslotter. Från Huddunge kan nämnas *Tvestarna*, namn på två skogsområden, ett under Huddungeby och ett annat under Norr Åmyra. Ett skogsområde *Tvesten* i Östervåla sn skrivs *Twisten* 1845 (LMV T 76–31:1 beskr.). För flera av namnlokalerna finns uppgifter om att områdena varit omtvistade. De ifrågavarande namnen torde också innehålla ordet *twist*. Från Dalabergslagen anför P. Envall (1930–47 s. 208) både *tvēst* och *twēst* för riksspråkets *twist*; den senare formen härrör från By sn (ULMA 282:1), nära Våla hd. Även från Torsåker i Gästrikland finns en form *tvest* upptecknad (E. Lindkvist 1942 s. 44). För formen med lång vokal jfr L. Fr. Löffler (i SFT 2, 1873, s. 39 f.).

1 Länna lēna (förr även *Västerlänna vēstälēna*) 1 sk. — Lena 1541 DMS 1:4 s. 110, Lēna 1549–69, Lēna 1590, Lēna 1610, Lēna 1628, Lēna 1680–1879 jb. — Lēna 1560 tl, 1600 ka LI:1 (25), 1605 ib. (32), Leēna 1651–52 gjb LMV T 6 (188), 1705 ka C:1 (141), 1742 ka C:2 (81), Lēna 1762 ib. (117), väster Lēna 1781 ib. (164), Västerlänna 1960 ek 12H2c. ~ Jb 1541 upptar en skatteutj. till Granberga, från och med jb 1547 ett skattehmn, varom se under *Gropen* nedan. Byn är belägen avsides i skogsbygden och torde ej vara särskilt gammal. Namnet har uppmärksamats av O. von Friesen (i UNTJ 1919 s. 4) i samband med behandlingen av det uppländska sockennamnet *Länna*, som enligt hans mening innehåller ett ord *lānn* 'landning', åsyftande landningsplats, en förklaring som senare vunnit allmän anslutning. Förbi Länna i Huddunge flyter visserligen en bäck, men denna har knappast kunnat nyttjas som färdled. Namnet synes av skrivningarna att döma äldst ha haft långt *e-* eller *ä-*ljud. I kyrkböckerna, som ofta torde ha lokalt förankrade former, har jag noterat dubbeltecknat *n* först 1762. Det flerstädes förekommande namnet *Lēna* har förklarats innehålla en motsvarighet till norska dialekters *lein* 'sluttning' och gotiskans *hlains* 'kulle' (se t.ex. SOÄ 8 s. 163, I. Lundahl i SOSk 13 s. 146). Reala förutsättningar för en sådan innebörd saknas dock vid Länna i Huddunge. Möjligen föreligger därför uppkallelse efter sockennamnet *Lēna* i Uppland (se om detta namn Hellberg 1979 s. 211). Senare synes anslutning ha skett till namnet *Länna*, kanske det uppländska sockennamnet. För formen *Västerlänna* se *Gropen* nedan.

Övriga bebyggelsenamn:

Bolandet. Försv. tp. Bolandet 1715–1825 jb. Bolandet 1670 ka LI:1 (146), 1845–49 ka AI:9 (79). Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattētp under Granberga. Namnet är ett ursprungligt ägonamn, avseende de nuvarande åkrarna *Bolandet* och *Bolandsvreten* mellan Länna (Västerlänna) och Gropen (Öster Länna) (*bōlānde, bōlandsvrētn, bōlandsvrētŋ*). Ett Boland ligger i Degerengen, Bolandet 1651–52 gjb LMV T 6 uppsl. 185, s. 189), tillskiftade Öster Länna efter laga skiftet av Granberga, Domar-

bo och Öster Länna 1856. På kartan LMV T 20-5:1 (1767) finns två torp utsatta väster om nuvarande Bolandsvreten, på laga skifteskartan LMV T 20-7:1 (1849-56) saknas bebyggelse. *Bolandet* förekommer flera gånger som ägonamn i häradet. Det består av ett appellativ *bodland*, där f. led. är *bod* '(förvarings)bod' och s. led. syftar på den odlingsbara eller odlade jorden. Enligt F. Hedblom (i NoB 35, 1947, s. 127 ff., i NoB 73, 1985, s. 11 ff.), som föreslagit denna tolkning av de hithörande namnen, är de uppländska exemplen att jämföra med den huvudsakligen hälsingska termen *bodland*, som åsyftar ett slags filialjordbruk till de gamla huvudgårdarna. Jordbruket har dock sannolikt utvecklats först efter en inledande slätterfas (se härom inl. 3.3.5). *Bolandet* i Huddunge är också äldst ängsmark, som odlades upp till åker först i slutet av 1800-talet. De ägor som i Våla hd kallas *Bolandet* har i regel ej blivit bebyggda och utvecklats till gårdar. Jfr *Bolandet* under *Gräsbo* i Östervåla sn samt *Bodvallen* under *Risänge* i Harbo sn. — *Degerängen* *dēgerægen*. Degerängen 1917 ek. Gården är utflyttad hit från gården Gropen (Öster Länna) efter laga skiftet 1856. Namnet är ett äldre ägonamn, ursprungligen avseende den nuvarande åkermarken till gården Degerängen och öster därom (till Granberga och Domarbo) samt åkrarna till gårdarna Marstalla och Erikslund under Granberga (En Eng kallas Degereng 1651-52 gjb LMV T 6 uppsl. 185). Denna ursprungliga ängsmark hörde enligt gjb 1651-52 gemensamt till Hallsjö, Granberga, Domarbo och Gropen, enligt LMV T 20-5:2 beskr. (1774) till Granberga, Domarbo och Gropen. Namnets f. led. är fsv. *digher* 'stor'. Enligt traditionen skall man här ha begravt offren för digerdöden. — *Gropen grópæn* eller *Öster Länna østælænæ* eller *Nilses nīlses*. Gropen 1605 ka LI:1 (32), 1749 ka C:2 (94), Lenna 1767 LMV T 20-5:1, Östra Lenna 1767 ib. beskr., Öster Lenna 1770-80 ka AI:1 (34), 1790 LMV T 20-4:1 beskr., Gropen 1792 ib., Ö. Lenna 1917 ek. Försv. gd, ursprungligen räknad till byn Granberga. I gjb 1651-52 (LMV T 6 uppsl. 185) upptas Gropen till tre öresland, sannolikt den del av Granberga som i jb 1541-45 upptas till tre öresland och har en utjord i Länna. Från och med 1547 års jb synes utjorden Länna och de tre öreslanden i Granberga vara sammanförda till skattegården *Länna* (DMS 1:4 s. 109 f.). Länna och Gropen har dock fortsättningsvis betraktats som skilda enheter, så i gjb och handlingarna från storskiftet och laga skiftet. Småningom har Gropen kommit att officiellt kallas *Öster Länna* och den f.d. utjorden *Väster Länna* (*Västerlänna*). Ingen av dessa båda namnformer har emellertid varit i allmänt bruk; man har istället sagt *Länna* och *Gropen*. Namnet *Gropen* syftar på att gården var lågt belägen, och alternativnamnet *Nilses* troligen på *Nils Nilsson* (1821-65), kallad *Grop-Nils*, varom se Johansson 1940 s. 176. — *Nilses*, se *Gropen*. — *Vilan vilan*. Lägenhet norr om gården Degerängen. Namnet har tillkommit på grund av att en bonde, som tidigare ägt Degerängen, byggde stugan och flyttade dit för att på gamla dar få lugn och ro. — *Ödegården ødegæn*. Försv. gd i norra delen av byn Länna (*Västerlänna*), utflyttad hit efter laga skiftet 1857. — *Öster Länna*, se *Gropen*.

1 Mårtsbo mǽsbo 3/16 sk. — Mårtzboo 1680, Mårtsbo (och Olofsbo) 1760, Mårtsbo (med Olofsbo) 1825-1879 jb. — Mårthzboo 1631 ka LI:1 (74), Mårtensbo 1639 ib. (87), Mårtenssbo 1645 mtl. ~ Jb 1680 upptar ett skattehmn. Från 1946 förs *Mårtsbo* och *Olsbo* på skilda upplägg i jr. F. led. är mansnamnet *Mårten*; för uttalet, med bortfall av *t* i flerkonsonantställning, jfr *Mårtsbo* i Harbo sn och *Mårtsbo* i Östervåla sn. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 Nickebotorp, kallas *Nybygget nybygge* sk. — Nickebotorp 1715–1879 jb. — Nybygget 1890 ka AI:16 (53), 1917 ek. ~ Avsöndring från Huddungeby. En bebyggare upptas här i hfl äldst 1890, dessförinnan var fastigheten obebyggd. Namnet *Nickebotorp* i jb är givet efter det intilliggande *Nickebo*, varom se under *Huddungeby*.

1 Nordsjö *nəfə, nəfø* 1 sk. — i nordensio 1492 6–16/2 UUB E 212 f. 20 r. (ULdb s. 39). — Nordansiö 1541 DMS 1:4 s. 110, Nordansiö 1544, Nordzsö 1549, Nordzsiö 1551, Nolansiö o.d. 1569–1628, Nohllsiö 1680, Nolsjö 1825–1879 jb. — Norssiö 1560 tl. ~ Jb 1541 upptar ett skattehm. F. led. är ursprungligen *nordan* 'norr om' och s. led. *sjö*. Byn ligger vid nordspetsen av Hallsjön.

Övriga bebyggelsenamn:

Björka björka, vanligen *Edbergs èdbæš*. Björka 1960 ek 12H2d. Ungt namn, bildat i anslutning till plur. bebyggelsenamn på *-a*. *Edbergs* är givet efter bebyggare med släktnamnet *Edberg*. — *Edbergs*, se *Björka*. — *Erk-Lars-Lars-Eriks ærklæs[æš-èriks]*. Försv. gd söder om den nuvarande gården Nordsjö, utflyttad hit efter laga skiftet 1857. Namnet är givet efter bonden *Lars-Erik Eriksson* (1866–1933), son till *Erik Larsson* (1834–1918). — *Ol-Pers olpås*. Förr namn på den kvarvarande gården i byn, sannolikt givet efter bonden *Olof Persson* (1850–1920), som flyttade hit mellan 1911 och 1918. — *Röjslen röslan* ä., *röjslen*. Rojsle [!] 1827–30 ka AI:6 (22), Röjslet 1831 ka AI:7 (28), Rödslen 1922 kG 91 SO. Hit flyttade 1827 en nybyggare. Namnet synes innehålla ett ord *röjsel* 'röjning', motsvarande fsv. *rydhsl* 'röjning' och med *j* i anslutning till verbet *rö(d)ja* (jfr Kallstenius 1902 s. 126). Det är som dialektord och i ortnamn huvudsakligen spritt i sydvästra Dalarna och angränsande områden, men exempel finns även från Södermanland och Östergötland. Det anförda äldre uttalet av *Röjslen* motsvarar en form *rössel* (<fsv. *rydhsl*). Denna är företrädd i flera uppländska och västmanländska ortnamn, varför namnet kanske snarast innehåller detta *rössel* med senare anslutning till verbet *röja*. De neutr. formerna i 1800-talets husförhörslängder saknar förankring i det lokala språkbruket.

Nybygget, se *Nickebotorp*.

1 Olsbo *ósbo* 1/16 sk. — Olofzbo 1715, (Mårtsbo och) Olofsbo 1760, (Mårtsbo med) Olofsbo 1825–1879 jb. — Olssbo 1651 ka LI:1 (112). ~ Jb 1715 upptar ett skattehm. Från 1946 förs *Olsbo* och *Mårtsbo* på skilda upplägg i jr. F. led. är mansnamnet *Olov* och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 Persbo *påsbo* eller *Persboby* *påsbobýn* 1 sk. — Padersboda [!] 1538, Peder[s]-boda 1539, Pedersboda o.d. 1542–51, Persboda 1569–90, Pährsboo 1680, Persbo 1760–1879 jb. — Persbodha 1560 tl. ~ Jb 1538 upptar ett skattehm. F. led. är det med kristendomen inlånade fsv. mansnamnet *Peter* (*Peder*, senare *Per*) och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. För en sägen om byns grundläggning se Johansson 1940 s. 234.

Övriga bebyggelsenamn:

Forsbo, se under *Huddungeby*. — *Hammarbäck(s)* *hàmarbæk(s)*. Hammarbäck

1960 ek 12H1d. Hit utflyttade bonden Johan Petter *Hammarbäck* efter laga skiftet av byn 1859. — *Karlsborg* (*Karlberg*, *Karlborg*). Försv. beb. Carlberg 1818–24 ka AI:5 (145), 1825 ka AI:6 (107), Carlborg 1840 ka AI:8 (123), 1845 ka AI:9 (126), Carlsborg 1851 ka AI:10 (132). F. led. åsyftar *Carl* Petter Ortman (1780–1850), son till komministern, senare kyrkoherden i Huddunge Petrus Ortman. — *Österbo*, se under *Järlebo*.

1 Prästgården, *præsgårn*, *præsgårn* eller *Prästbostället præsbostæle* 1 1/4 kr. — Prästegården 1715–60, Prästgården 1825, Prestgården 1879 jb. — Präste gårdzens 1589 ka LI:1 (11), Huddinge prestegård 1603 ib. (5). ~ Jb 1715 upptar ett kronohmn. Har väl ursprungligen varit en del av Huddungeby. På ägorna finns en runsten, sannolikt ristad av Öpir (U 1176).

Övriga bebyggelsenamn:

Andersbo. Försv. tp. Andersbo 1801–09 ka AI:3 (4), 1845–50 ka AI:9 (9). F. led. åsyftar väl den *Anders Andersson* (f. 1739) som äldst upptas här i hfl. Namnet saknas i hfl före 1801 och efter 1850. — *Barnmorskans*, se *Gustavsberg*. — *Bengtsbo bägtsbo*, *bægsbo*. Bengtsbo 1876–80 ka AI:14 (90). F. led. sägs syfta på ”klockar Bengt”, som skall ha bott här för länge sedan. Hfl 1876–80 upptar torparen Per Bengtsson och hans mor, änka efter klockaren *Bengt* Bengtsson. Enligt A. Johansson (1940 s. 89 ff.) har dock under 1800-talet ingen klockare med detta namn tjänstgjort i socknen. S. led. i namnet är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Bockbo bøkbo*. Bockebo 1641 ka LI:1 (90), Bäckbo 1721 ka C:2 (42). F. led. är sannolikt gen. plur. av djurbeteckningen *bock* och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Eriksberg eriksbårj* (förr även *Raskens rås(f)-gens †*, *råskans*). Eriksberg 1876–80 ka AI:14 (90). F. led. i namnet *Eriksberg* åsyftar torparen *Erik* Larsson (f. 1839), som äldst upptas här i hfl. *Raskens* är väl givet efter senare bebyggare med efternamnet *Rask*. — *Gustavsberg gustafsbårj* eller *Barnmorskans bønsmøskans*. Gustafsberg 1861–70 ka AI:12 (6), 1917 ek. F. led. i namnet *Gustavsberg* är given efter skomakaren och kyrkvaktaren *Gustaf* Bjurström, som äldst upptas här i hfl (se om denne Johansson 1940 s. 93). Hans hustru var barnmorska, och efter henne har flera barnmorskor bott här. På platsen synes en barnmorskebostad ha uppförts 1865 (Johansson 1940 s. 102). — *Gårdsjö gælfø*, *gæfø*, *gæfø*. Gårdsjö Torp 1794–1800 ka AI:2 (3), Gårdsjö 1795 ka C:2 (193). Någon sjö eller vattensamling finns inte i närheten, varför det torde röra sig om ett uppkallelse- eller ortnamn, snarast efter *Gårdsjö* i grannsocknen Västerlövsta i söder. — *Klockartorpet*. Nu okänt tp. Kläckartorpet 1763 ka C:2 (149), Kläckar-torpet 1801–09 ka AI:3 (4). 1763 dör klockaränkan Kerstin där. Jfr *Klockarbostället*, egen rubrik. — *Kolebo kætbo* (förr även ?*Kålnäs kænæs*). Kolbo, ?Kolnäs 1810–16 ka AI:4 (5), ?Kolnäs 1818–24 ka AI:5 (7), ?Kohnäs Torp 1825–30 ka AI:6 (5), Kåhlbo 1831–40 ka AI:7 (5), Kolbo 1917 ek, 1922 kG 91 SO. Det är ovisst, om med *Kolebo* och *Kolnäs* har avsetts samma eller två olika bebyggelser. Hfl 1810–16 upptar *Kolebo* och *Kolnäs* med olika personer, hfl 1818–30 noterar enbart *Kolnäs* med en familj. Från 1831 upptas endast *Kolebo*, med samma bebyggare som tidigare i Kolnäs. Namnet har övertagits från den intilliggande utjorden *Kolebo*. För namntolkning se detta namn under egen rubrik. — *Kolnäs*, se *Kolebo*. — *Mellanbo mīlambo*, *mēlambo*. Mellanbo 1825–30 ka AI:6 (8). F. led. syftar på läget mellan

Ombyte och Gårdsjö. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Ombyte òmbýte*. Ombyte 1804–09 ka AI:3 (4), 1917 ek. Här sägs man ha bytt hästskjuts förr i tiden. — *Petersberg*. Nu okänd beb. Petersberg 1794–1800 ka AI:2 (4), 1801–09 ka AI:3 (5). Namnet, som enbart uppträder i hfl 1794–1809, åsyftar väl där boende klockaren P. P. [*?Peter*] Westerberg. Denne upptas i hfl 1810–16 under ”*Klockars*” (jfr *Klockarbostället*, egen rubrik). — *Solvik sòlvvik*. Solvik 1960 ek 12H1c. — *Sörängen sòrægen, sår-*. Sörängen 1871–75 ka AI:13 (12). *Sörängen* var ursprungligen namnet på Huddungebys och Prästgårdens gemensamma södra äng (se närmare *Sörängen* under *Huddungeby*).

1 Ravastbo *råsbo, råvastbo* r. 1 sk. — Raffuastaboda 1538, Rauastaboda 1539, Rauasteboda 1542, 1569, Rawastebo 1610, Rastebo 1715, Rafvastbo 1760, Rafvastbo 1825–1879 jb. — Rastboo 1624 ka LI:1 (62), Rassbo 1651–52 gjb LMV T 6 (179). ~ Jb 1738 upptar ett skattehmn. F. led. är gen. *Raghnvasta(r)*- av det fsv. mansnamnet *Raghnvast* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Om bynamnets tillkomst finns följande sägen. Förr i tiden, när Huddungeslätten stod under vatten, fanns här vid ena stranden höga berg, där skeppen surrades vid stora järnringar, som var fastsatta i bergen. Det blev en god rast- och viloplats, som småningom fick namnet *Rastebo*, senare omformat till *Ravastbo* (Johansson 1940 s. 230).

Övriga bebyggelsenamn:

Dalbo dàlbø. Dalbo 1881–85 ka AI:15 (45). För namntolkning se *Dalbo* under *Huddungeby*, en intilliggande lägenhet. — *Pellbo pælbo, pålbo*. Pellbo 1881–85 ka AI:15 (44). F. led. är oviss, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Ravastbo torp*. Försv. tp. Rasteboo torp 1637 ka LI:1 (83), Rastebotorp 1641 ib. (90). — *Östberga*. Östberga 1810–16 ka AI:4 (58, 60, 135), 1818–24 ka AI:5 (98). Försv. tp, troligen beläget vid det lilla berget i östra delen av byns ägor. Namnet saknas i hfl före 1810 och efter 1824.

Rutstugan. — Rutstugan 1785 ka C:2 (166), 1831–40 ka AI:7 (108). ~ Försv. beb., möjligen identisk med *Ruttorpet* (se detta namn).

Ruttorpet. — ?Ruthens torp 1754 ka C:2 (144), Ruttorpet 1782 ib. (164). ~ Försv. beb., möjligen identisk med *Rutstugan* (se detta namn). Namnet är säkerligen bildat till soldatnamnet *Rut*, känt från Skärsjö i Nora sn. 1754 dör ”Ruthens änka”.

Rödje *rýe, rýy †; ròje*. — de rydhio 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä., ?rydin 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä. — Rydia 1541 DMS 1:4 s. 110, Riddia 1544, Rydia 1549, 1569–1610, Rödie 1628, 1715–60, Rödje 1825–1879 jb. — Rödie 1593–94 ka LI:1 (15), Ryie 1633 ib. (77). ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn. Byn hade före laga skiftet 1850 gemensam skog med grannbyarna Brunnvalla och Siggberg i Nora sn, vilket tyder på ett bebyggelsehistoriskt samband mellan de tre byarna. Namnet innehåller fsv. *rydhia* ’till odling uppröjt jordstycke’. För det äldre uttalet med *y* se Hesselman 1909–10 s. 123; i uppländskan har kort *y* framför konsonantiskt *i* i en följande stavelse ej utvecklats till *ö*. Formen med *ö* är väl en anslutning till riksspråket; jfr

dock västuppländska former med *ö* av verbet *röja* anförda av Hesselman (a.st.). För namnförklaringsägen se under *Siggborg* i Nora sn.

1 1 sk. 2 utäng sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Brogården brögårdēn, *-gårdēn*. Ung bebyggelse. Namnet syftar på läget vid en bro över Vretaån. — *Bruns backe*. Försv. beb. Brunsbacken 1851–55 ka AI:10 (19). Tre krigsfångar skall en gång ha haft varsin boplatz vid sjön Råksjön. En av dem, *Brun*, byggde sedan en stuga vid en åker vid vägen mot Nordsjö i södra delen av byn. Åkern kallas nu *Bruns backe brúns båkē*, *brúnsbåkē*. Enligt en äldre uppteckning från 1937 (OAU) kallades en plats söder om Råksjön för *Bruns backe brúns båkē*, där en ryss skall ha haft en koja. Se närmare härom Johansson 1940 s. 231. Jfr *Råksjön* nedan. — *Delbo dēlbo*. Delbo 1886–90 ka AI:16 (172). Gd, utflyttad efter laga skiftet 1859. Åkern nordost om gården kallas i beskr. till laga skifteskartan 1859 (LMV T 20–26:1) *Delbo-wreten*. F. led. *Del-* är oklar. Huruvida namnet är ett ursprungligt ägonamn (jfr inl. 3.3.5 med not 4) eller har betecknat en äldre bebyggelse (ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6) kan ej avgöras. Enligt sägnen har Delbo kommit till genom avskiljning av en del av Rödje (Johansson 1940 s. 230). Jfr *Kubbo* och *Mångsbo* nedan. — *Garvars gårvaš*. Lht i Rödjebro. Laga skifteskartan över byn 1850–51 (LMV T 20–26:1) upptar här en garveritomt med bebyggelse. Hfl 1851–55 ka AI:10 (17) upptar i Rödjebro bl.a. en garvare. — *Hillersbo*, se under *Siggborg* i Nora sn. — *Hälla hēla* eller *Klacken klákan*. Hälla 1918–35 ka AIIa:3 (276). Beläget på ett berg med en synlig berghäll nedanför huset. Formen på *-a* av namnet *Hälla* är lånad från äldre plur. ortnamn på *-a*. — *Klacken*, se *Hälla*. — *Kubbo kàbo*. Kubbo 1927–35 ka AIIa:3 (278). I beskr. till laga skifteskartan 1859 (LMV T 20–26:1) avses med *Kubbo* den nuvarande åkern *Kubbogärdet* väster om gården. Jfr även *Kubbovreten*, en åker öster om gården, vars namn i samma kartbeskrivning skrivs *Kobbo-wreten*. F. led. i namnet *Kubbo* är oklar (jfr dock *Kobobacken* under *Bjurvalla* i Östervåla sn). För s. led. se *Delbo* ovan. — *Lundgrens*, se *Solvalla*. — *Mångsbo mōgsbo*, *mōgsbo*. Mångsbo 1911–18 ka AIIa:2 (285), 1917 ek. På laga skifteskartan betecknar namnet åkrarna mellan de nuvarande gårdarna Mångsbo och Delbo (Mångsbo 1859 LMV T 20–26:1 beskr.). F. led. är sannolikt ursprungligen mansnamnet *Måns* (*Magnus*). För s. led. se *Delbo* ovan. — *Råksjön*. Råck-Sjön 1801–09 ka AI:3 (11), Råcksjö 1810–16 ka AI:4 (14). Försv. beb. vid sjön *Råksjön* (*rōksjōn*, Råck Siön 1742 LMV T 25). F. led. i sjönamnet är oklar (jfr Hellquist 1903–06 s. 485). Jfr *Bruns backe*. — *Rödjebro rōjebro*. Rödjebro 1851–55 ka AI:10 (17). Vid en bro över Vretaån. — *Rödje gård rōjagård*. Den enda nu kvarvarande gården i byn efter laga skiftet 1859. En tidigare granngård, som också blev kvar i byn efter laga skiftet, brann ner på 1800-talet. Dess tomt kallades förr *Arstubacken āstúbāken*, där f. led. är *arstuga* 'granngård'. — *Solvalla sōlvāla*, vanligen *Lundgrens lāgrēns*. *Solvalla* är ett spritt modenamn, *Lundgrens* är givet efter förre ägarens efternamn. — *Österbo østerbo*. Österbo 1911–18 ka AIIa:2 (280). Lägenhet vid byns sydgräns. F. led. måste vara given efter läget strax öster om två lägenheter under Nordsjö. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 **Rönnviken** *rōnvīken* ä., *rānvīken*, *rūnvīken* 1/2 sk. — Roneuicken 1569, Rön-

newichenn 1590, Rönnewijkenn 1610, Rönwijken 1680–1715, Rönviken 1825–1879 jb. — Rönnewijk 1545 GFR 17 s. 139, Röneuiken 1560 tl, Rönneuickenn 1571 ÄL 17:9 f. 3 v., Runwiken 1678 ka LI:1 (162), Runwijken 1689 ka C:1 (125), Rönwijken 1697 ib. (134), Runnwiken 1755 ka C:2 (108), Runwiken 1770 ka AI:1 (77). ~ 1545 ger Gustav Vasa Nils Henriksson och dennes son tillstånd att uppta ödegården Rönnviken. Jb 1569 upptar ett kronotp. F. led. kan vara fsv. *røne* mask. 'rönn' men också ett fsv. *røne neutr. 'bestånd av rönn', varom se J. Sahlgren i NoB 17 (1929) s. 63 ff. Namnet har väl ursprungligen avsett en vik av Rönnvikssjön, vid vilken gården är belägen. F. led. i namnet har alltsedan 1700-talet skrivits *Run(n)-* i kyrkböckerna (genomgående *Run-* i hfl från 1770).

Övriga bebyggelsenamn:

Rönnngrens røngrøns. Försv. soldattp för roten 63, vars soldater efter bynamnet hette *Rönnngren* från 1822 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Torpet var beläget strax nordväst om Sjövik; det markeras på ek 1917 och finns utsatt på samma ställe redan på en karta från 1741 (LMV T 20–25:1). — *Sjövik føvik* eller *Sjövikstorpet føvikstorpe*. Sjövik 1960 ek 12H1c. Försv. tp, markerat på ek 1917. Namnet är givet efter läget nära en f.d. vik av Rönnvikssjön. — *Stället stælet, stélet*. Stelle torpet 1631 ka LI:1 (74), Stelle 1634 ib. (78), Stället 1810–16 ka AI:4 (107), Torpet Ställe 1862 LMV T 20–12:3 beskr. Försv. tp vid den f.d. åkern *Ställvreten* (ek 12H1c). Namnet innehåller väl, trots det påfallande alternativuttalet med akut accent, ordet *ställe* 'plats', kanske en ellips för *torpställe*.

1 Sillbo *silbo* 1 sk. — ii sillabodhom 1370 19/1 Stockholm RAP (SRP 915), i silla bodhom 1394 16/6 u.o. (Torstuna hdstg) RAP, i sillæbode 1492 6–16/2 UUB E 212 f. 20 r. (ULdb s. 39). — Sillabo[d]ha 1538, Silaboda 1539, Sillaboda 1542, 1549–51, Silleboda 1569–1610, Silleboo 1680, Sillebo 1715–1825, Sillbo 1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett skatthmn. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Sille* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Jfr *Sillebo* i Östervåla sn.

Övriga bebyggelsenamn:

Asplund àsplun. Asplund 1919–35 ka AIIa:3 (155). Namnet är ej i allmänt bruk. — *Berga bærga* ä., *bärja*. Berga 1883–85 ka AI:15 (51). Ligger ej vid något berg, varför namnet torde vara ett uppkallelseamn eller möjligen syfta på berg i dagen. — *Björknäs bjørknæs, bjørknæs*. Björknäs 1901 ka AI:18 (124), 1917 ek. — *Broholm brohólm*. Broholm 1856–60 ka AI:11 (178). Lägenheten ligger nära den gamla landsvägsbron över Vretaån. Den nuvarande vägsträckningen härrör från 1920- eller 1930-talet (för den gamla sträckningen se ek 1917 och kG 91 SO 1922). S. led. *-holm* syftar väl på höjdläget; någon "holme", omgiven av sankmark eller tidvis kringfluten, är det ej fråga om. — *Danielsberg*, se *Larssons*. — *Fast-Joels*, se *Lövlund*. — *Fläsk-Lasses*, se *Heden*. — *Fridhem fridhëm*. Fridhem 1919–35 ka AIIa:3 (138). Namnet, ett vanligt modenamn, är ej allmänt brukat. På en uppteckning från 1937 (OAU) anges här vara missionshus. — *Gat-Erikssons gätèrksons*. Lht invid den gamla sträckningen av landsvägen mellan Sillbo och Norr Åmyra. — *Hed-Britas*, se *Heden*. — *Heden hēædñ* eller *Hed-Britas hēbrītas* eller *Fläsk-Lasses flæsklæs* eller *Lars-Anders laşândæş*. Heden 1818–24 ka AI:5 (158, 165), 1886–90 ka AI:16 (84), 1917 ek. Försv. tp i skogsområdet *Heden* eller *Huddunge*

hed öster om Kvallan (Hed Skogen 1826 LMV T 20–27:3 del 3). Ordet *hed* avser 'sandigt skogsområde'. De tre alternativa namnen är väl givna efter två tidigare bebyggare *Hed-Brita* och *Lars Andersson*, den senare kanske kallad *Fläsk-Lasse*. Torpet var en av de två *Hedstugorna* (se detta namn). I Heden upptas i hfl under första hälften av 1800-talet även boende i *Kornbergstorp* (se nedan). — *Hedstugorna hēstūgone*, *hēstūgoṇe*. Hedstugorna 1960 ek 12H0c. Gemensamt namn för *Heden* och *Larssons* (se dessa namn). — *Jan-Ols janōs*. Gd i byn med namn efter bonden *Jan* (*Johan*) *Olsson* (1842–1912). — *Kammars kāmāš*. Den gamla stugan är riven och ersatt med en ny villa. Anledningen till namnet är obekant. Jfr personnamnen *Kammar-Anna*, *Kammar-Olle* och *Kammar-Anders* från 1800-talets Huddunge (*Johansson* 1940 s. 39, 188, 244). Jfr även *Larsbo* under *Sälja Norr* i Östervåla sn. — *Karlslund kälslān(d)*. Karlslund 1919–35 ka AIIa:3 (149). F. led. är sannolikt given efter lägenhetsägaren *Karl* *Johansson*, som bor här, när namnet äldst upptas i hfl. — *Kornbergstorp kōṇbæštorp* eller *Kornbergstāpan kōṇbæštāpan*. Försv. tp i skogsområdet Heden öster om Kvallan. Under *Heden* (se ovan) upptas i hfl 1818–30 förutom ett backstuguhjon även avskedade soldaten *Kornberg* (f. 1749) och senare dennes änka. Sannolikt avses härmed detta *Kornbergstorp*. Jfr *Sörbo* (egen rubrik) och *Kornbergs torp* (nästföljande namn). — *Kornbergs torp*. Sillbo Soldat Torpet 1716 ka C:2 (28), Kornbergs Torp 1770–80 ka AI:1 (75), 1801–09 ka AI:3 (94). Försv. soldattp för roten 64, vars soldater hette *Kornberg* 1683–1806 och därefter *Fält* (*M. Wahlberg* i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Torpet har legat vid ägan 1:10 (ek 12H1c 1960) strax nordost om Asplund (så enligt LMV T 20–27:3 1826 och LMV T 20–27:4 1852). Jfr *Kornbergstorp* (föregående namn). — *Lars-Anders*, se *Heden*. — *Larsson lāsons* (förr *Danielsberg*). Danielsberg 1917 ek. Försv. tp; en av de två *Hedstugorna* (se ovan). Vilken *Daniel* som åsyftas i namnet *Danielsberg* är obekant. *Larssons* är givet efter den sista här boende familjen. — *Lövlund lēvlān*, *lēvlān(d)*, vanligen *Fast-Joels fāstjōels*. Lövlund 1918–35 ka AIIa:3 (144). Nyskapat namn. Hfl upptar här från 1919 *Joel Fast* (för namnet *Fast* se *Lejsta* under *Huddungeby*). — *Malmen mālman* eller *Sillbomalmen silbo-mālman* ä. Malmen 1881–85 ka AI:15 (53). Gemensamt namn för *Lövlund* (se detta) m.fl. lägenheter. Området ligger ett stycke från byn vid den gamla landsvägssträckningen söderut. Namnet innehåller ordet *malm*, i ortnamn ofta med innebörden 'sandfält', 'grusås' o.d. Området består enligt glk av rullstensgrus. — *Malmströms*, se *Nybro*. — *Maskinistens*, se *Strömsberg*. — *Målarbo mēlarbo*. Målarbo 1653 ka LI:1 (114), 1917 ek. Försv. beb., riven på 1920- eller 1930-talet. F. led. är yrkesbeteckningen *målare*, möjligen använd som mansbinamn. S. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Målarkolningen*. Målarkålningen 1801 ka C:2 (197). Nu okänd beb., troligen belägen på Sillbos ägor. 1801 dör soldaten *Kornbergs* hustru här. *Kornberg* var 1683–1806 namnet på byns soldater (se *Kornbergs torp*). F. led. kunde tyda på ett läge invid *Målarbo* (se detta). Namnets s. led. är *kolning* 'plats där man kolar, kolbotten'. — *Nybro nybrō* eller *Malmströms mālmanstrōms* (förr även ?*Skräddarbo*). ?*Skräddarbo* eller *Nybro torp* 1786 ka C:2 (167), ?*Skräddarbo* eller *Nybro Torp* 1801–09 ka AI:3 (93), ?*Skräddarbo* 1810–16 ka AI:4 (134), *Nybro* 1886–90 ka AI:16 (85), 1891–95 ka AI:17 (100), *Nybro* 1960 ek 12H1c. Namnet *Nybro* syftar på den närliggande gamla landsvägsbron över Vretaån strax nordväst om den nuvarande vägsträckningen (*Nybron* 1826 LMV T 20–27:3 beskr.). *Malmströms* åsyftar en familj, som bodde här i slutet av 1800-talet. I namnet *Skräddarbo* syftar f. led. på skräddaren *Per Persson*, som omtalas,

när namnet äldst dyker upp i källorna; s. led. i detta namn är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Det är oklart, om de här anförda 1700- och 1800-talsbe-
läggen avser den nuvarande lägenheten; på en karta från 1826 (LMV T 20–27:3)
finns nämligen ingen bebyggelse utsatt här, däremot vid det intilliggande *Broholm*
(jfr detta). Enligt en uppteckning från 1971 (OAU) kallades även den lägenhet som
på ek 1917 markeras alldeles invid bron för *Malmströms*. Möjligen avses det nuva-
rande Nybro med namnet *Nybroloten*, som äldst noteras i hfl 1896–90 ka AI:18
(134). Detta namn finns upptecknat i OAU 1937 (*nybrolótn*); bland uppteckningar-
na från detta år saknas däremot *Nybro*. Skogsområdet runt denna lägenhet be-
nämns *Nybro Skogen* 1826 (LMV T 20–27:3 beskr.), och ett parti av skogen väster
om lägenheten bär nu namnet *Nybrolotterna*. Var de äldre beläggen *Nybro* i så fall
har legat är oklart. Jfr den nyss nämnda lägenheten *Malmströms* med ett läge när-
mare bron. Karta från laga skiftet över byns skog saknas, varför det torde vara svårt
att få klarhet i frågan. — *Nybroloten*, se *Nybro*. — *Nyholm*. Nyholm 1851–55 ka
AI:10 (149), 1856–60 ka AI:11 (179). Nu okänd beb., upptagen i hfl enbart
1851–60. — *Rosentorp* eller *Rostorpet*, se *Strömsberg*. — *Sandtorp*. Nu okänt tp.
Sandtorpet 1794–99 ka AI:2 (95), Sandtorp 1861–70 ka AI:12 (208). — *Sillbomal-*
men, se *Malmen*. — *Strömsberg strömbærj*, *strömsbárj* eller *Maskinistens mafi-*
nístens (förr även *Rostorpet røstørpe* eller *Rosentorp røsentørp*). Strömsberg 1816
ka AI:4 (96), 1825–30 ka AI:6 (124), Strömsberg 1831–40 ka AI:7 (143), Ströms-
berg (Rostorp) 1881–85 ka AI:15 (53), (Rostorp) Strömsberg 1886–90 ka AI:16
(82),⁷ (Rostorp) Strömsberg 1891–95 ka AI:17 (97),⁸ Strömsberg 1917 ek. Nam-
net *Strömsberg* åsyftar läget på en höjd invid Vretaån och Sillbo kvarn. Det är inte
allmänt brukat; normalt sägs *Maskinistens*, emedan 1970-talets ägare varit maski-
nist vid Sillbo kvarn. Hfl upptar från 1816 i Strömsberg torparen Per Persson *Ros* (f.
1784). Enligt en uppteckning från 1971 avses dock med *Ros(en)torpet* ett intilliggan-
de försvunnet torp, som en soldat *Ros* fått för att han gått ut i kriget mot Napoleon.
— *Strömtorpet*. Strömtorpet 1801–09 ka AI:3 (94). Nu okänt tp, sannolikt med ett
läge invid Vretaån (jfr *Strömsberg*).

1 Sisselbo səsəlbo ä., *sisəlbo* 1 sk. — i Cecillæbode 1492 6–16/2 UUB E 212 f. 20
r. (ULdb s. 39). — Sicellebo[d]ha 1538, Sisellaboda 1539, Sicelaboda 1542, 1551,
Sicilebode 1610, Sissleboo 1680, Siselbo, Sisselbo 1715, Sissellbo 1825–1879 jb. —
Sisilebo 1593–94 ka LI:1 (15), Cisselbo 1639 ib. (86), Seselboo 1672 ib. (150). ~ Jb
1538 upptar ett skattehn. Den ursprungliga byplatsen fanns vid den nuvarande
gården *Erk-Ers* (så enligt gjb 1651–52 LMV T 6 s. 181). Redan på storskifteskartan
från 1775 (LMV T 20–28:1) finns en gård på platsen för nuvarande *Ol-Ers*, och före
laga skiftet 1865 har sedan gården *Jan-Ers* flyttats ut (LMV T 20–28:3). Namnets
f. led. är det med kristendomen inlånade fsv. kvinnonamnet *Cecilia* och s. led. plur.
av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Bultarbo, se *Ol-Ers*. — *Dalbacken dälbbåkan*. Dalbacken 1960 ek 12H1c. Lägenhe-
ten är belägen på en liten backe; någon egentlig dalsänka finns emellertid icke. —
Ekströms ekströms (förr *Sotrönningen* och *Eriksberg*). Sotrönningen eller Ericsberg

⁷ I belägget är *Strömsberg* överstruket.

⁸ I belägget är (*Rostorp*) överstruket.

1801–09 ka AI:3 (87).⁹ Sotrönningen 1803 ka C:2 (198), Eriksberg 1810 ka AI:4 (91), Ericsberg 1818–24 ka AI:5 (154), Ekströms 1960 ek 12H1c. Försv. tp invid åkern *Sotrönningen* (Sot Rödnings Odlingen 1826 LMV T 20–28:2 beskr., *sòtrö-nugen*). S. led. i detta namn är *rönning* 'röjning'; f. led. syftar kanske på att röjning-
en astadkommits genom svedjebränning. Namnen *Eriksberg* och *Ekströms* åsyftar
avskedade gardisten *Erik Ekström* (f. 1760), inflyttad till byns ägor 1795 (se om
denne Johansson 1940 s. 214). — *Eriksberg*, se *Ekströms*. — *Erk-Ers ærkēs*. Erk-
Ers 1960 ek 12H1c. Gd på den ursprungliga byplatsen. Namnet är givet antingen
efter bonden *Erik Ersson* (1794–1880) eller dennes son med samma namn (1834–
1920). — *Jan-Ers janēs*. Gd, utflyttad hit någon gång mellan storskiftet 1775 och
laga skiftet 1865. Namnet är givet efter bonden *Jan Ersson* (1830–81). — *Kolarlug-
net kàkalügne, kàkalügne*. Kolarlugnet 1926–35 ka AIIa:3 (129). Namnets f. led.
syftar väl på att kolning har försiggått här, eller att här har bott en kolare. *Lugnet* är
ett vanligt modenamn. — *Ol-Ers okēs* eller *Bultarbo bultarbo*. Bultarbo 1800 Her-
melin, 1865 LMV T 20–28:3 beskr. En gård finns markerad här redan på storskif-
teskartan från 1775 (LMV T 20–28:1), medan gjb 1651–52 (LMV T 6 s. 181) en-
bart markerar bebyggelse på den gamla byplatsen vid nuvarande Erk-Ers. Namnet
Ol-Ers är troligen givet efter bonden *Olof Ersson* (1840–1906), bror till *Erik Ers-
son* den yngre (se *Erk-Ers*). F. led. i namnet *Bultarbo* är väl en personbeteckning
bultare, dock med oviss innebörd, möjligen använd som binamn. Namnets s. led är
ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Sjudarestugan*, se *Sjudars*. — *Sju-
dars fù(d)aš* (förr *Sörhagen sêrhâgen*). Försv. tp. Sörhagen 1917 ek, 1922 kG 91
SO. Här har bott en salpetersjudare, död på 1880-talet. *Sörhagen* är väl ett äldre
ägonamn; torpet låg söder om byns odlade mark. På platsen finns nu en senare
uppförd godtemplarlokal, kallad *Sjudarestugan*. — *Sotrönningen*, se *Ekströms*. —
Sörhagen, se *Sjudars*.

”Skellerbom”. Försv. beb. — Skellerbom 1645 mtl. ~ Namnformens sista bok-
stav är osäker. Namnet är oklart, möjligen är s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom
se inl. 3.3.6.

Skogen. Försv. beb. — Skogen 1633 ka LI:1 (77), 1639 ib. (86), 1688 ka C:1
(123). ~ 1688 äger här barndop rum med faddrar från Sillbo, Prästgården och Björ-
narbo.

I Stymne stýmne 1/4 sk. — in stymno 1350 29/10 u.o. RAP (SD 6 s. 233), i stemp-
næ 1492 6–16/12 UUB E 212 f. 20 r. (ULdb s. 39). — Stimma 1549, Stimna 1569,
Stimma 1590, Stumne 1610, Stimbne 1680, Stymne 1760–1879 jb. — Stympna 1560
tl, Stymna 1615 ÄL 40:2 f. 180 v. ~ Jb 1549 upptar en skatteutj. i Hallsjö och jb
1551 ett frälsetp. Namnet torde vara ett ursprungligt *Stymna*, en fem. ägonamns-
bildning med *iôn*-suffix till fsv. *stumn* 'stubbe' med en innebörd 'stubbig mark' eller
liknande. För ägonamnsbildningar av detta slag se L. Hellberg i OUÅ 1955 s. 17 ff.,
dens. 1960 s. 137, Olsson 1959 s. 81 f. Jfr det värmländska *Stömne*, som i SOV 4 s.
28 f. tolkas som en kollektivbildning till *stumn* (se härom även Ståhle 1946 s. 189
ff.). En betydelseparallell synes *Stymlan* under *Huddungeby* vara.

⁹ I belägget är *Sotröjningen* överstruket.

Övrigt bebyggelsenamn:

Källskog *ʃælskōg* ä., *ʃæl-*, *ʃæl-*. Kielskogh 1684 ka LI:1 (178), Kiällskoug 1688 ka C:1 (25). Namnet avsåg ursprungligen det omkringliggande skogsområdet. Dess förled åsyftar troligen *Källskogskällan*, en trefaldighetskälla strax nordost om gården.

Sveden. Försv. beb. — Sueden 1632 ka LI:1 (76), Swöden 1695 ka C:1 (133), Sweden 1697 ib. (183). ~ Jfr *Svedden* under *Huddungeby*, som emellertid ej dyker upp i hfl förrän 1851–55. Namnet innehåller *sved* 'svedjeland' (för formen *Swöden* 1695 jfr uppländskt *svödd*).

Sörbo. — Sörbo 1810–16 ka AI:4 (132). ~ Nu okänd beb., där hfl 1810–16 upptar avskedade soldaten Mats Kornberg (f. 1749), senare boende i *Kornbergs-torp*, varom se under *Sillbo*. Jfr *Sörängen* under *Huddungeby*.

I Tingvastbo *tigas(t)bo*, *tigaʃbo*, *tigvastbo* 1/4 kr. — i Thyngwastabodhom 1396 u.d. u.o. RL pag. 289 (f. 174 r.) reg. fr. 1540-t. (DMS 1:4 s. 110), j thingwastabodum 1409 9/8 Uppsala RAp (SDns 2 s. 135), tinwastaboda 1453 9/1 Bro RApp ser. II. — Tingwasteboda 1549, Tinguasteboda 1569, Tingwasteboda 1680, Tingvastbo 1715–60, Tingvastbo 1825–1879 jb. — Tingarsbo 1801–09 ka AI:3 (43). ~ Äldsta jb upptar ett kyrkotp. Var komministerboställe fram till 1838, då komministertjänsten drogs in (Thulin 1919 del 3 B s. 62). På grund av läget långt från kyrkan bodde dock komministern i stället i Klockargården, varom se *Klockarbostället*. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Thingvast* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övrigt bebyggelsenamn:

Hagbo. Försv. tp. Hagbo 1794–1800 ka AI:2 (26), 1840–44 ka AI:8 (47). Namnet är bildat till *hage* och ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Torbo. Försv. beb. — Torbo 1645 mtl. ~ F. led. i namnet är oviss, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

*Vedtorpet. Försv. beb. — Huedtorpet 1645 mtl. ~ F. led. är väl ordet *ved*, dock med oviss syftning.

”Vakarle”. ?Försv. beb. — Vakarle 1544 jb. ~ Jb upptar ett öre skatte i Helsingehamna (jfr Hallsjö). Namnformen är oklar, möjligen en felskrivning för eller missuppfattning av *Barkan* (ev. i formen *Barkarby*, *-bi*), som ej upptas i jb 1544 men som i jb 1541, 1547 och 1549 noteras för ett öre och 1547 anges höra till Hallsjö. Jfr *Barkan* samt DMS 1:4 s. 108.

Västanå. Försv. beb. — Västanå 1645 mtl. ~ Mtl 1645 upptar en knekthustru. Bebyggelsen har sannolikt legat väster om Vretaån.

I Västerbo *væstarbo*, *væstarbo* 1/4 sk. — Westerboo 1680, Västerbo 1715–1825, Westerbo 1879 jb. — Westerbo 1615 ÄL 40:2 f. 181 r., Vesterbo 1616 ka LI:1 (45).

~ Gjb 1651–52 (LMV T 6 s. 173) upptar ett skattetp och jb 1680 ett skattehmn. Är enligt LMV T 20–32:1 (1753) avgärdahemman till Sör Åsbo. F. led. syftar på belägenheten väster om Sör Åsbo, och s. led är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Övrigt bebyggelsenamn:

Kilholmen j̄silhólmen ä., *şıl-*. Kilholmen 1910–11 ka AIIa:1 (187). Namnet är ett äldre ägonamn, avseende ägorna kring gården, ett triangelformat område vid stranden av Rönnvikssjön. På en karta från 1753 utgörs det av en spetsig kil (en udde Kihlhollmen Kallad LMV T 20–32:1 beskr.).

1 *Åmyra Norr norðmyra, norðmyra; nòramýra* y. (förr även *Stora Åmyra*) 1 sk. — J myre 1389 3/9 Stockholm RAp (SRP 2420), j amyre 1394 16/6 u.o. (Torstuna hdstg) RAp,¹⁰ i Amyre 1492 6–16/2 UUB E 212 f. 20 r. (ULdb s. 39). — Åmire 1538, Åmire 1539, Åmire 1542, Åmyre 1543, Åmyron 1544, Åmyra 1551, Åmyroo 1569, Åmyro 1590–1610, Norråmyra o.d. 1680–1760, Norr Åmyra 1825, Norråmyra 1879 jb. — j Amyro 1527 GFR 4 s. 180, Nlåråmyrå 1571 ÅL 17:9 f. 2 r., Store Åmyra 1600 ka LI:1 (24), Åmyra 1603 ib. (5), N: Åmyra 1640 ib. (89), Nörr Åmyra 1651–52 gjb LMV T 6 (177). ~ Jb 1538 upptar ett skattehmn. De medeltida beläggen avser med stor sannolikhet nuvarande *Norr Åmyra*, ej grannbyn *Sör Åmyra* i söder. För detta talar att jb äldst har *Åmyra* för nuvarande *Norr Åmyra*, namnformen *Store Åmyra* i kyrkoräkenskaperna 1600 samt att Sör Åmyras äldsta namn i jb är *Lilla Åmyra*. Detta torde innebära, att Sör Åmyra är en senare, snarast sekundär bebyggelse. Då byarna ligger på relativt stort avstånd från varandra, avses med medeltidsbeläggen knappast de båda byarna tillsammans.

Namnet *Åmyra* avsåg äldst sannolikt de sankna ängsmarker som förr utbredde sig söder och sydost om byn. F. led. i detta namn åsyftar antingen nuvarande Källbäcken, som rinner i västöstlig riktning strax söder om byn genom den forna sankmarken, eller den bäck som rinner väster om byn och mynnar ut i Källbäcken eller de båda bäckarna tillsammans. I gjb LMV T 6 (177) från 1651–52 finns enbart det senare vattendraget utritat; möjligen ligger dock Källbäcken utanför kartbilden. Källbäcken hade tidigare en sydligare sträckning än nu (så enligt LMV T 20–32:3 från 1792–94). S. led. synes äldst vara sing. av ordet *myr* med senare övergång till form på *-a* efter mönster av plur. ortnamn på *-a* (jfr Brylla 1987 s. 132 f., där dock den äldsta upptagna plur. namnformen avser *Åmyra* i Björklinge sn, Norunda hd, Upps. l.). Flera av jb-beläggen från 1500-talet uppvisar svag böjning med former på *-o* (jfr den nuvarande dialektens *myra* 'myr').

Övriga bebyggelsenamn:

Andersberg eller *Andersborg*. Nu okänt tp. Andersborg 1802–09 ka AI:3 (112), 1825 ka AI:6 (171), Andersberg 1831 ka AI:7 (187), 1845–50 ka AI:9 (180). Vilken *Anders* som åsyftas med f. led. är obekant; hfl upptar här äldst torparen Erik Ersson. — *Andersborg*, se *Andersberg*. — *Backa bàka, bàka*. Backa 1906–11 ka AIIa:1 (199). Ligger på en höjd. Namnets form är lånad från äldre plur. ortnamn på *-a*. — *Björksta björksta*. Björksta 1901–11 ka AIIa:1 (198). Nyskapat namn efter mönster av äldre ortnamn på *-sta*. — *Bårfallet bårføla*. Bårfallet 1802–09 ka AI:3 (123), 1917 ek. Försv. tp på utskogen nordost om byn Mårtsbo. Namnet avsåg väl

¹⁰ Belägget kan även läsas *j amyrom*.

äldst ett bärrikt *fall* 'öppning i skogen, hygge'. — *Erik-Pers torp*, se *Erk-Ols*. — *Erk-Ols ærkôş*. Gd, dit bonden *Erik Olsson* (1814–84) utflyttar efter laga skiftet 1857. Här fanns då ett torp, kallat *Erik Perstorp* (1852 LMV T 20–32:5 beskr.). — *Hagalund hagalûn*. Hagalund 1881–85 ka AI:15 (85). Mode- eller uppkallelse-namn. — *Jan-Anders janândeş*. Gd i byn med namn efter bonden *Jan Andersson*, ägare vid laga skiftet 1857. — *Laggarbo låga(r)bo*. Laggarbo 1810–16 ka AI:4 (122), 1917 ek. Här har väl bott en *laggare* 'tillverkare av laggkärl'. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Lugnet lågna*. Lugnet 1917 ek. Mode-namn, varom se bl.a. Noreen 1913 s. 69 f. — *Lövlund*. Löflund 1841–44 ka AI:8 (179), 1851–55 ka AI:10 (188). Nu okänt tp, upptaget i hfl endast 1841–55. Mode- eller uppkallelse-namn. — *Lövsog*. Lööfskog 1688 ka C:1 (24), Löfskogen 1714 ib. (163), Löfskog 1794 ka AI:2 (119), 1818–24 ka AI:5 (215). Försv. soldattp, där hfl 1770–1824 upptar soldaten Åberg. Så hette byns soldater för roten 62 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Om Lövsog varit soldattorp redan tidigare framgår inte klart av källorna. Torpet är troligen identiskt med det soldattorp som markeras i åkerkanten strax sydväst om Åberga på storskifteskartan 1774–1775 (LMV T 20–32:2) och på laga skifteskartan 1852 (LMV T 20–32:6). Åberga (se nedan) synes vara ett yngre soldattorp. — *Nordanmyra*, se *Nordmyra*. — *Nordmyra nõdmýra* (förr även *Nordanmyra nõkanmýra* ä., *nõdan*–). Nordmyra 1891–95 ka AI:17 (140), Nordanmyra 1917 ek, Nordmyra 1960 ek 12H1c. F. led. är given efter läget norr om byn, och s. led. är hämtad från bynamnet. — *Norrbo nõrbo*. Norrbo 1876–80 ka AI:14 (154). F. led. är given efter läget nordost om byn, och s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Per-Jöns pärjõns*. Gd i byn med namn efter bonden *Per Jönsson* (1824–98). — *Skräddarbo*. Nu okänt tp. Skräddarbo 1801–09 ka AI:3 (115), 1810–16 ka AI:4 (121). F. led. är given efter sockenskräddaren Jan Andersson, som upptas här i hfl 1801–16. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Sörbo sörbo, sërbo*. Sörbo 1886–90 ka AI:16 (122). F. led. syftar på läget i sydligaste delen av byns ägor. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Åberga åbærja*. Åberga 1960 ek 12H1c. Lägenheten har varit soldattorp för roten 62 (så på laga skifteskartan 1852 LMV T 20–32:6), till vars soldatnamn Åberg lägenhetsnamnet är bildat efter mönster av plur. ortnamn på *-a*. Soldatnamnet är i sin tur bildat till bynamnet (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Ett äldre soldattorp synes *Lövsog* vara (se ovan). — *Ängsta ægsta*. Försv. beb. Ängsta 1882–85 ka AI:15 (89), 1917 ek. Nyskapat namn efter mönster av äldre ortnamn på *-sta*. — *Österbo øste(r)bo*. Österbo 1911–18 ka AIIa:2 (216), 1917 ek. F. led. är given efter läget vid byns östgräns. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 Åmyra Sör sörømera, sörømyra; sërømyra y. (förr även *Lilla Åmyra*) 1 sk. — *Little Åmire* 1539, *Åmyre* 1542, *Lisla Åmyre* 1543, *Lilleåmyr[on]* 1544, *Lille Åmyre* 1549, *Lille Åmyra* 1551, *Lille Åmyroo* 1569, *Lilla Åmyro* 1590, *Lile Åmyro* 1610, *Sr Åhmyra* 1680, *Söråhmyra* 1715, *Sör Åmyra* 1760–1825, *Söråmyra* 1879 jb. — *Lilleåmyro* 1560 tl, *Södderåmyrå* 1571 ÄL 17:9 f. 2 v., *Södre Åmyre* 1612 ka LI:1 (40), *Lisla Åmyra* 1615 ib. (43), *S. Åmyra* 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehm. Det ursprungliga namnet, *Lilla Åmyra*, är sannolikt givet i anslutning till *Norr Åmyra* (ursprungligen *Åmyra*) i norr, som synes vara en äldre bebyggelse. Senare har *Lilla* bytts ut mot *Sör*-. Liksom vid *Norr Åmyra* fanns här förr sankar ängsmarker, genomflutna av en bäck (Håcksbybäcken). Se vidare *Norr Åmyra*.

Övriga bebyggelsenamn:

Granlunda gränlunda. Granlunda 1920–35 ka AIIa:3 (195). Nyskapat namn. — *Hedåker hēdåker*. Hedåker 1901–11 ka AIIa:1 (179). F. led. syftar på läget invid det skogsområde som kallas *Nora hed*. — *Högsberga høksbårja*. Högsberga 1881–85 ka AI:15 (74). Lägenheten har höjdläge. — *Lövåsen løvåsen*. Löfåsen 1804–09 ka AI:3 (108). På 1850-talets lantmäterikartor (1852 LMV T 20–32:5, 1859 LMV T 20–33:2) markeras i nuvarande Lövåsen endast en nu försvunnen bebyggelse, i beskr. (1862) till 1859 års karta kallad "Lars Larssons husplats". Öster härom, invid avtagsvägen mot Sör Åmyra, är tre nu försvunna torp utsatta, namngivna efter de där boende personerna. Det västligaste av dessa, *Svanströms torp*, är möjligen den ursprungliga bebyggelsen i Lövåsen. Hfl 1840–70 upptar nämligen under Lövåsen en Carl Fredrik *Svanström*. Svanströms torp låg inte på någon ås; de nuvarande lägenheterna strax intill är däremot belägna på en mindre höjdsträckning. Till Lövåsen flyttade 1804 muraren Anders *Lövberg*, vars efternamn möjligen ligger bakom f. led. i *Lövåsen*. Namnet *Lövåsen* saknas i hfl 1871–95 och återkommer fr.o.m. 1898. Sannolikt övertog de då tillkomna lägenheterna det försvunna intilliggande torpets namn. — *Mossboda møsbøda*. Mossboda 1891–95 ka AI:17 (122). F. led. syftar på den nyupplade mossmarken, och s. led. är given i anslutning till äldre namn på ursprungligt *-bodha*. — *Per-Karls pærkåls*. Per-Karls 1960 ek 12H1c. Försv. gd, troligen med namn efter bonden *Per Karlsson* (1861–1927), hitflyttad 1902. — *Sandbäck*, se *Svedden*. — *Svanströms torp*, se *Lövåsen*. — *Svedden svēden, svēden* (förr *Sandbäck*). Sandbäck 1801–09 ka AI:3 (107), Svedden 1852 LMV T 20–32:5 beskr., Sandbäck 1861 ka AI:12 (236), 1862 LMV T 20–33:2 beskr., Svedden 1911–18 ka AIIa:2 (198), Svedden 1960 ek 12H1b. Området består enligt glk av mosand, men någon bäck finns ej. Det yngre namnet innehåller *svedd* 'svedjeland'.

1 Ökersbo økesbo utj. sk. — Ökersbo 1680, 1760–1879 jb. — Ökiesbo 1622 ka LI:1 (56), Ökiezboo 1631 ib. (74), Ökessbo 1651–52 gjb LMV T 6 (180), Ökersbo utjord 1896–1900 ka AI:18 (39). ~ Jb 1680 upptar en skatteutj., i beskr. till LMV T 20–11:3 (1774–75) angiven som tillhörig Storgården i Huddungeby. Boende upptas här 1622 och 1631, och bebyggelse finns utsatt i gjb 1651–52 (se beläggredovisningen). På LMV T 20–11:3 del 5 (1773–74) upptas dock enbart ängsmark; ännu i hfl 1896–1900 noteras ingen boende. F. led. är möjligen ett fsv. *øke* neutr. 'ökning', motsvarande ett från dialekter i Götaland belagt *øke* 'ökning, skarv, fog, söm' o.d. (OSD), i gotländskan med betydelsen 'ökning på säd' (Gotländsk ordbok) och i bohuslänskan med innebörden 'triangelformat jordstykke; trekantig tyglapp' (Abrahamson 1936 s. 42). I fsv. förekommer *øke* enbart som andra sammansättningsled i t.ex. *hvalsøke* neutr. 'vals sädesvätska' och *sarsøke* mask. 'tillfogat sår; smärta' (jfr fvn. *auki* mask. 'Forøgelse, Tilvæxt'). Namnet kunde syfta på att området setts som en utökning av stamhemmanets areal. Kanske föreligger i stället ett likhetsnamn i anslutning till den bohuslänska betydelsen 'trekantig tyglapp'. Skrivningarna *Ökies-* och *Ökiez-* från 1600-talet återspeglar möjligen ett dialektuttal med förmjukat *k* (Isaacsson 1923 s. 84). Den alltsedan 1680 officiella jb-formen *Ökers-* torde vara en urspårad form. Namnets s. led är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Nora

nòra

Sockennamnet *Nora* synes ej ha åsyftat någon bebyggelse. Prästgården ligger på den försvunna byn Bergs ägor (jfr *Berg*). I stället har vi sannolikt att göra med ett ursprungligt bygdenamn, innehållande plur. av ordet *nor*. Om *nor* i svenska ortnamn se Strid 1981a s. 60 ff. och Hellberg 1986 s. 16 f. Ordet har i ortnamn i Svealand och Norrland vanligen betydelsen '(smalt) sund (mellan sjöar)'. Bl.a. i Dalälvens vattensystem finns betydelsen 'inlopp i eller utlopp ur sjö'. Enligt Hellberg föreligger i ortnamn även en betydelse 'vik (fjärd) med trångt inlopp; avsnörd hamnbassäng'.

Den sakliga bakgrunden till sockennamnet *Nora* torde vara att finna i den förgrening av Dalälven som utgörs av Andersboviken och Nordmyrasjön. Att bestämma den exakta innebörden av elementet *nor* ter sig dock i detta fall vanskligt. Andersbovikens smala inlopp i Nordmyrasjön kunde vara det åsyftade noret. Den av Hellberg anförda betydelsen 'vik med trångt inlopp' kunde också passa bra för Nordmyrasjön. Den lilla bäcken från Gäddejön till Nordmyrasjön torde knappast komma i fråga. Hur området närmare sett ut vid namngivningen av bygden är svårt att uttala sig om. Vid högvatten i Dalälven blir hela sankområdet öster om Nordmyrasjön vattenfyllt. Av storskifteshandlingarna för Nordmyra by från 1756 (LMV T 40–36:1) framgår, att man även då led svårt av högt vattenstånd vår och höst.

Nordmyra norr om Nordmyrasjön är socknens näst största by i äldsta jå och har två förhistoriska gravfält (se närmare artikeln *Nordmyra*). Inga andra fornlämningar är kända från denna del av socknen, och inga by- eller gårdnamn kan på språkliga grunder med säkerhet sägas vara av förhistoriskt ursprung. Sockenkyrkans läge vid Noraåsen är kommunikationsmässigt mycket välvalt. Om denna plats vid sockentillblivelsen var obebyggd eller kanske hyste enbart mycket ung bebyggelse, är det naturligt, att man som sockennamn valde ett namn på bygden runt den närliggande gamla byn Nordmyra.

Socknens invånare benämns *norborna nòrbone*, förr även *norarna nòràne* (Isaacsson 1923 s. 119). Sockenboöknamn: *Nora herrar nòra hætar* och *Nora narrar nòra nàrar*.

Namnformer före 1526: de parochia norum, De norum ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 89 f.), in parochia norum 1316 13/9 Uppsala RAp (SD 3 s. 268), de norum 1344 A 8 f. 143 r. (SDa 1:1 s. 158),¹ Deinde norir 1344 A 8 f. 148 r. (SD 3 s. 429),² de

¹ Taxa över den s.k. Viennetionden, påbjuden av konciliet i Vienne 1312 och insamlad i ärkestiftet 1314–19 (se Ekbohm 1974 s. 10).

² Notis om ärkebiskop Olofs visitationsresa i ärkestiftet, påbörjad 1318 c:a 11/11.

norum 1344 A 8 f. 145 v. (SD 5 s. 238),³ *parochiis* . . . norum 1344 A 8 f. 19 r. (SD 5 s. 308), *parrochiale* *ecclesiam* Nora 1351 11/5 Villeneuve SD 6 s. 666 samtida avskr., *parochie* noræ 1357 17/4 u.o. RAp (SD 7 s. 173), j Nora sochn 1360 u.d. u.o. SD 7:2 s. 251 reg. 1540-t., wid nora kyrkio 1362 2/3 Aspñäs RAp (SD 8 s. 166), ij noram 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., ii noro sookn 1376 juli u.o. UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., i nora sookn, i samu sookninne nora 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i Norum 1381 25/7 Österfärnebo Thulin 1904 s. 105 avskr. 1635, j nora sokn u.å. u.d. u.o. [1390–1409?] RL pag. 290 (fol. 174 v.) reg. 1540-t., 1396 u.d. u.o. RL pag. 290 (f. 174 v.) reg. 1540-t., 1397 22/2 Vadstena UUBp, i Nora sokn 1399 1/6 Ön UUBp vidf. 1397 22/2 Vadstena, j nora sokn 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., 1404 30/11 Aspñäs RAp (SDns 1 s. 389), j noora sokn 1448 15/12 Skokloster RAp, ?in Norum [2 ggr] ?1447 u.d. HHLG 1 s. 53,⁴ til Noora kirkio, til Nora kirkio, til Noora kirkio 1453 9/1 Bro RApp ser. II, ?i Nora 1459 12/3 Strängnäs RAp,⁵ i Nora soken [2 ggr] 1508 22/10 Västerås Styffe Bidrag 5 s. 314 f., *ecclesia* Nora 1516 30/3 [Nora] UUB E 182 s. 312 avskr. O. Celsius d.ä.

Jordeboksformer fr.o.m. 1544: Nora sn 1544–1610, Noora sn 1628, Nohra sn 1680–1715, Nora sn 1760–1879.

Övriga namnformer: Nora 1551 GFR 22 s. 96, 1560 tll, Noora 1592 UDR 6 f. 28 r., 1645 mtl.

Namn på sockendelar:

Delar av socknen har varit indelade i s.k. *gränder*. Ordet *gränd*, ursprungligen 'grannelag', är känt från skilda delar av Sverige och Norge. Det betecknar oftast samling av närliggande gårdar (byar) (jfr fvn. *grend* fem. 'Bygd, hvori der bor flere grannar sammen'). Särskilda namn på sådana gränder är kända från flera håll, bl.a. från Östervåla sn (se nedan) samt från dess grannsocken Hedesunda i Gästrikland (Hedblom 1958 s. 92).

Gränden, se *Norrgränden*. — *Norrgränden* *nòrrgrändn* eller *Gränden* *gréndn*. Omfattade byarna Kerstinbo och Bro i norra delen av socknen. — *Skogsgränden* *skòksgréndn*. Omfattade Baggbö och Nötbo i skogstrakten nordost om Norrgränden. — *Sörgränden*. N. E. Ohlsson (i VFÅ 14, 1924, s. 31) omtalar att produkterna från socknens tidigare takspånstillverkning fördes till bl.a. Sala, Västerås och Enköping från "byarna i Sörgränden". Vilka byar som ingick i Sörgränden framgår ej. Sannolikt rör det sig om Hedkarlsbo, Råsbo och Runhällen och kanske flera byar söder om Tärnsjö.

Alastanthabodha. Försv. ?beb. — i *alastanthabodhum* 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40). ~ F. led. är dunkel, s. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

³ Taxa över avgiften till lösen av pallium åt ärkebiskop Hemming, utbetald 1343 före 25/12.

⁴ "Dominus Laurencius in Norum" och "Dominus Iohannes Olauj in Norum" betalar avgift till Helga lekamens gille i Stockholm. Beläggen bör avse två av de tre sockennamnen *Nora* i Sverige, i Våla hd, i Ång. s. doms. tg. Vrn. l. eller i Nora o. Hjulsjö hd, Ör. l.

⁵ I diplomet omtalas herr Magnus, kyrkopäst i Nora, såsom död och son till brevutfärderskan, som är hemmahörande i Åkers sn o. hd, Söd. l.

1 Andersbo *àndæsbø* 1 (1/3) sk. — vidhir andhirsabodhum 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), i Andersebode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48). — Andersbo 1544, Andersboda 1549–51, Anderseboda 1569–90, Andersboo 1628–80, Andersbo 1715–1879 jb. — *Andersbode* 1560 tl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. F. led. är gen. av det med kristendomen inlånade fsv. mansnamnet *Andres* (*Anders*). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Byn är sannolikt avsöndrad från Nordmyra (se detta namn).

Övriga bebyggelsenamn:

Grindstugan grīnstūgan. Grindstugan 1922 kG 91 SO. Här fanns förr en grind över vägen. — *Hagen*. Försv. tp. Hagen 1835–39 ka AI:10a (137), 1845–49 ka AI:12a (130). Namnet innehåller *hage* 'betesbage'. — *Lakens torp*. Lakes Torp 1801–07 ka AI:5b (279), Lakens Torp 1855–60 ka AI:14a (106). Har varit soldattorp för roten 50 (Nordmyra och Lakbäck), vars soldater hette *Lake* 1683–1864 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Beläget vid *Lakvreten* (ek 12H4b). — *Lövbo*. Försv. tp. Löfbo 1803–07 ka AI:5b (280). Upptogs sannolikt 1803, då en torpare flyttar hit. Bebyggelsen, som var belägen c:a 350 m nordväst om Lakens torp, saknas i hfl efter 1849. Namnets f. led syftar väl på lövskog. S. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Rosendal rōsendālr*. Försv. tp. Rosendahl 1787–93 ka AI:3 (174), Rosendahls torpet 1840 LMV T 40–36:5 beskr., Rosendal 1960 ek 12H4b. Modenamn, varom se *Backbo* under *Vida* i Harbo sn.

1 Armanbo, se under *Prästgården*.

Backen. — på Backan 1648 ka LI:1 (42). ~ Nu okänd bebyggelse.

1 Baggbø *bāgbō* 1/2 sk. — Baggeboll 1549 DMS 1:4 s. 112, Baggeboda 1569, Baggebodha 1590, Baggeboo 1680, Baggbø 1825–1879 jb. — Baggebo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar en arv och egetutj., från och med jb 1561 upptas en skatteäng och från jb 1680 1/4 kronohmn. F. led. är antingen gen. av mans(bi)namnet *Bagge* eller gen. plur. av husdjursbeteckningen *bagge*. Den nu försvunna byn låg i socknens nordligaste skogsområde och betecknas alltså äldst som utjord och äng. Om namnformen från jb 1549 är riktig, torde man följaktligen få räkna med en icke bebyggelsebetecknande innebörd av *-bol*, som annars i Mälardalen normalt anses ha betydelsen 'bostad, gård' (jfr I. Lundahl i SOÄ 1:1 s. 38 f.). Då häradet uppvisar en mängd *bodha*-namn, är en övergång från ursprungligt *-bol* till *-bodha* lättförståelig (jfr *Smedsbo* i Östervåla sn). De många *bodha*-namnen och det faktum att endast ett annat namn på ursprungligt *-bol* är känt i häradet (det nyss nämnda *Smedsbo*) tyder dock kanske snarast på att den äldsta jb-formen är felaktig. Om namnen på *-bodha* se inl. 3.3. Baggbø och Nötbo bildar tillsammans *Skogsgränden*, varom se avsnittet *Namn på sockendelar* (efter sockennamnet).

1 Bengtsbo *bēgtsbo* (förr även *Nordanhed nōkanhē(d)* ä., *nōqanhēd*) 1/8 sk. — Nolanhed eller Bängzbo 1715, Bengtsbo eller Nordanhed 1760, Nordanhed el. Bengtsbo 1825, Nordanhed eller Bengtsbo 1879 jb. — Nolanheedh 1681 ka C:1 (3 v.), Torpet Nordanhed eller Bengtsbo 1724 LMV T 40–34:1, Bengtsbo 1738 ka AI:1 (14 v.). ~ Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattetp (skattlagt 1736). Heter offici-

ellt enbart *Bengtsbo* från 1943. Uppodlades enligt LMV T 40–34:1 beskr. (1724) "för 40 åhr sedan wjd pass" på Våla häradsallmänning av avskedade ryttaren Nils Hästsko. 1724 brukades torpet av dennes måg Per Olofsson. Vilken *Bengt* som åsyftas med f. led. är obekant. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Det äldre alternativnamnet *Nordanhed* syftar på läget *nordan* 'norr om' en *hed* 'sandig skogsmark'. Om ett belägg "*Nordhannet*" från 1415, som med hänvisning till SDns 3 s. 40 anförs i DMS 1:4 s. 116, se *Nordmyra*.

Berg. Försv. by. — *in berge* [3 ggr], *in berg* ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 89), byärgh 1331 5/8 Åsbo RAP (SD 4 s. 226). ~ Mgl ?1312 upptar två skattskyldiga till 1 mark, två till 6 öre, två till 4 öre och en (möjligen flera) till 2 öre. Byn har sannolikt legat nära Holvastby och Prästgården (Nilsson 1931 s. 41 ff., DMS 1:4 s. 112). Den har troligen ödelagts under senare delen av 1300-talet, varvid jorden delats upp på kringliggande bebyggelser. I handlingarna till storskiftet och laga skiftet karteras Prästgården, Holvastby, Ulebo, Skinnarbo, Norr och Sör Åsbo och avgårdahemmanen Biskopsbo (nu Hällby) och Östanås tillsammans under namnet *Bergbolsta*. 1415 21/5 Östervåla UUBp (SDns 3 s. 40) omtalas sju urfjällar *oppa bolstaby bolstat*, som Bengt i Ulebo byter till sig. Härmed avses troligen den forna byn Berg. Om det i *Bergbolsta* ingående fsv. *bolstadher* som ödesmålsindicerande ortnamnselement se Hellberg 1987 s. 146 ff. Från byn har sannolikt avsöndrats *Prästgården* och *Holvastby* och kanske även *Ulebo* och *Åsbo*. Möjligen ingår personer härifrån i det höga antalet skattskyldiga för Berg i mgl ?1312. Jfr inl. avsnitt 2.5.

Namnet *Berg* kan åsyfta terrängen vid kyrkan eller moränbacken söder om Holvastby.

Biskopsbo, se *Hällby*.

Björkbacken *björkbåkan*, *-båken*. — Björkbacken 1960 ek 12H6c. ~ Sammanläggning 1931 av avstyckade områden från Kerstinbo och Svedden. Namnet är nysskapat och ej i allmänt bruk.

Boda *bôa* ä., *bôda*. — ii bodhum 1376 juli u.o. UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., i bodom 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i bodhom 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., j boodom 1421 u.d. Uppsala Holmp. j bodum 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä., j booda 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,⁶ j bodhæ 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — ?i Bodom 1544, Bodha 1549–90, 1628–80, Boda 1715–1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn, och från och med jb 1548 upptas dessutom en skatteutj. i Lockarbo (se *Storvreten* nedan). 1415 byter Bengt i Ulebo bort jord i Brunnvalla by och i "brunvalabodhum" mot jord i Ulebo (se under *Brunnvalla*). Någon bebyggelse med namnet *Brunvalabodha* är för övrigt ej känd. Kanske avses härmed byn Boda. Boda utgör tillsammans med Högsbo, Dagselbo och Segelbo ett större sammanhängande *bo(dha)*-namnsområde nordost om Brunnvalla. De fyra byarna hade fram till laga skiftet 1864 gemensam skogsmark, vilket tyder på ett bebyggelsehistoriskt samband dem emellan. Möjligen har Brunnvalla haft utmarker här, benämnda *Bodha* eller

⁶ Fotokopia i OAU av fotokopia i DMS, där uppgift om sida i den flera dm tjocka volymen saknas.

Brunvalabodha, vilka småningom blivit fast bebodda. När sedan flera bebyggelser kom till, kan ett behov ha uppstått av namn med särskiljande förleder på delar av bebyggelsen. Det enkla namnet *Boda* tyder i så fall på att denna by är den äldsta enheten eller huvudenheten i området. Boda är i äldsta j b dock betydligt mindre än Högsbo och noteras för endast ett halvt markland, medan Högsbo har drygt ett markland. Högsbo bör alltså redan tidigt ha tillkommit som självständig enhet; namnet är äldst belagt 1421. Dagselbo och Segelbo är senare tillkomna.

För innebörden av *bodh* se inl. 3.3. En tänkbar parallell till det här diskuterade *bodha*-området är *Bodarna* eller *Bodtrakten* på gränsen mellan Valbo och Hede-sunda i Gästrikland (F. Hedblom i NoB 73, 1985, s. 1 ff.). Jfr även *Bodhakarla hamna* i Östervåla sn, varom se resonemanget angående *Buckarby* i inl. 3.1.

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Mats åndaşmås, numera vanligen *Murar(en)s*, *mūra(η)s*. Anders-Mats 1960 ek 12H3d. På den del av Högsbos, Bodas, Dagselbos och Segelbos gemensamma skogsmark som tilldelades Boda vid laga skiftet 1865. Hit flyttar efter laga skiftet över Boda by 1866 nybyggaren *Anders Matsson* (1823–96). Namnet *Murar(en)s* är givet efter en senare ägare, som var murare. — *Jan-Anders janandaş*. Gården har tillkommit mellan storskiftet 1811 och laga skiftet 1866. Väl namn efter en brukare *Jan Andersson*. — *Ol-Pers olpås*. Gård på gamla byplatsen, sannolikt med namn efter *Olof Persson* (1821–1905). — *Stora fäbodvallen*, se under *Brunnvalla*. — *Storvreten stòrvrètñ*. Storvreten 1891–97 ka AI:33 (302). Utjord inom Lockarbo, upptagen i j b från 1548, obebyggd ännu 1810 (Storvreten 1810 LMV T 40–6:1 beskr.). Laga skifteskartan 1843 (LMV T 40–6:2) upptar två gårdar i den östra delen, dock ej de två nuvarande bebyggelserna. Till *vret* 'liten åker'.

Boda, se *Sörbo*.

Bossabodha, se under *Mälby*.

Bro brø (förr även *Brogarna brøgañe*). — de bro [2 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 89 f.), in bro 1357 17/4 u.o. RAP (SD 7 s. 173), j bro 1360 u.d. u.o. RL pag. 292 (f. 175 v.) reg. 1540-t. (SD 7:2 s. 252), 1362 2/3 Aspnäs RAP (SD 8 s. 166), in broo 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., j broo 1370 27/2 Aspnäs RAP (SRP 921), aff bro 1370 7/11 Söderköping RAP (SRP 968), i bro 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i Broo 1381 25/7 Österfärnebo Thulin 1904 s. 105 avskr. 1635, j bro u.å. u.d. u.o. [1390–1409?] RL pag. 290 (f. 174 v.) reg. 1540-t., j bro, j broo u.å. u.d. u.o. [1390–1409?] RL pag. 291 (f. 175 r.) reg. 1540-t.,⁷ j bro 1396 u.d. u.o. RL pag. 289 (f. 174 r.) reg. 1540-t., j broo [2 ggr] 1396 u.d. u.o. RL pag. 290 (f. 174 v.) reg. 1540-t., i broo 1398 2/2 Ekholm RAP

⁷ I regesten omtalas 20 penningland jord i Bro, som Olof i Bro köpt av Nils i Gädtsjö. I ett räfstetingsbrev 1409 9/8 Uppsala RAP (SDns 2 s. 135) upptas däremot 20 penningland i Gädtsjö, sannolikt samma jord. Möjligen är därför regestens uppgift en felskrivning. Jfr DMS 1:4 s. 113 not 1, där de 20 penninglanden felaktigt uppges ligga i Gädtsjö även enligt regesten.

(SRP 2900), j bro 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., hii bro 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), i bro [3 ggr] 1404 3/8 Norrby RAp (SDns 1 s. 362 f.), j bro 1404 30/11 Aspnäs RAp (SDns 1 s. 388), j bro [3 ggr] 1409 9/8 Uppsala (SDns 2 s. 135), j broo 1448 15/12 Skokloster RAp, j Bro, Bro, *Scriptum* Bro 1453 9/1 RApp ser. II, Broo 1480 UDR 1:2 s. 5, broo 1497 UDR 2 s. 8, 1498 ib. s. 101, 1499 ib. s. 154, 1503 UDR 3 f. 4 v., 1504 ib. f. 81 v., 1505 ib. f. 121 v., bro 1506 ib. f. 157 v., Broo 1508 ib. f. 27 r., 1509 UDR 4 f. 6 v. — Bro o.d. 1544–1879 jb. — Bro 1527 UDR 5 f. 43 r. ~ Mgl ?1312 upptar en skattskyldig till 1 mark och två som restar 2 öre. Äldsta jb upptar två Sankt Erikshmn (jfr *Isaks* och *Lars-Anders* nedan). Ägorna redovisas gemensamt med Baggbö och Nötbo 1749–50 (LMV T 40–54:1). Läget eller arten av den broanläggning som givit byn namn kan ej säkert fastställas. Möjligen åsyftar namnet bron på landsvägen strax söder om byn över den bäck som rinner från tjärnen Brokarltjärn. Bron finns utsatt på en karta från 1749–50 (LMV T 40–54:1 karta 4). Jfr det äldre namnet *Tärnbro* för det nuvarande *Brokarltjärn* invid tjärnen (se nedan). Landsvägen mot Gästrikland hade då en annan sträckning än nu; den fortsatte norrut omedelbart öster om Brokarlåsen till Säljaåsen och vek därifrån västerut mot Sälja och Mälby.

Formen *Brogarna* är dialektal best. form plur. med inskott av *w* (>*gh*) på grund av hiatus (Noreen 1904 § 336, 273:1, A. Öberg i NoB 74, 1986, s. 109 ff.). Bakgrunden till den plur. formen är oviss, möjligen rör det sig om en äldre inbyggarbeteckning.

Bro bildar tillsammans med Kerstinbö *Norrgränden* (eller *Gränden*), varom se avsnittet *Namn på sockendelar* (efter sockennamnet).

Inbyggarbeteckningar: *broborna brøbone* och *brokarlarna brøkaren* ä. (ingår i *Brokarltjärn*, varom se nedan).

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Ers åndeşes. Försv. gd väster om den gamla byn, möjligen med namn efter landbonden *Anders Ersson* (1827–1914) som utflyttade hit efter laga skiftet 1864. Enligt en uppteckning från 1975 i OAU avses i stället en arrendator med samma namn, som bodde här fram till 1950-talet. — *Brokarltjärn* eller *Brokarltjärn brokatån*, -*şân* (förr även *Tärn*, *Tärnbö*, *Tärnbro* och *Tärntorpet*). vid Tärn, Tärnbö 1780–86 ka AI:2 (204, 212), Tärnbro 1787–93 ka AI:3 (219), 1840–45 ka AI:11a (222), Tärn 1850–54 ka AI:13a (223), Törntorpet [!] 1864 LMV T 40–7:2 beskr. Beläget invid den lilla tjärnen *Brokarltjärn*, även kallad *Tärn*, *Tärnpussen* och *Tärnsjön* (Siön Tärnan 1749–50 LMV T 40–54:1 karta 4 över Bro, Tärn Sjön 1864 LMV T 40–7:2). F. led. *Brokarl-* är en äldre inbyggarbeteckning *brokarlar* (se ovan under bynamnet); jfr *Borgkarlvallen* under *Borgen* i Östervåla sn. *Tärn* är det äldre målets form för *tjärn*, varom se närmare under *Tärnsjö* (egen rubrik). S. led. -*bö* är, såvida det ej är en fel skrivning för -*bro*, ortnamns-elementet -*bö*, varom se inl. 3.3.6. S. led. -*bro* syftar på den landsvägsbro som diskuteras ovan under bynamnet. Här fanns under 1700- och 1800-talen ett skogvaktarboställe. — *Isaks Isaks* (förr *Norrgården*). Broo Norrgården 1689 ka C:1 (26 r.), Isaks 1960 ek 12H6c. Nu sällan använt namn efter en tidigare brukare. Enligt LMV T 40–7:2 beskr. (1864) brukades då gården närmast norr om Isaks av landbonden *Isak Andersson* (1805–

83). Dennes son Erik Isaksson blev 1900 brukare på en annan gård i byn, möjligen denna. Var förr platsen för det norra av byns två hemman. Gjb 1651–52 LMV T 6 (62) upptar en gård här och en gård vid nuvarande *Lars-Anders*, i LMV T 40–54:1 karta 4 (1749–50) upptas två gårdar på vartdera stället. — *Lars-Anders laşàndeş* (förr *Sörgården*). Broo sörgård 1690 ka C:1 (31 r.), Lars-Anders 1960 ek 12H6c. Nu sällan använt namn efter en tidigare brukare. Var förr platsen för det södra av byns båda hemman. — *Norrgården*, se *Isaks*. — *Sörgården*, se *Lars-Anders*. — *Tärn*, *Tärnb(r)o*, *Tärntorpet*, se *Brokarltärn*.

Brunnvalla *brønvala*, *brøn-*, *brøn-* ä.; *brønvala*. — in brunualum [4 ggr] ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 89), i brunwalum, hi brunvalaby 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40). — Bronuala 1544, Brönwala 1549, Brönuala 1551, Brunuala 1569, Brunwahla 1680, Brunwalla 1760, Brunvalla 1825–1879 jb. — Brunnuala 1560 tl. ~ I mgl ?1312 upptas femton skattskyldiga till 1 mark, tretton till 6 öre, en till 4 öre och 4 till 2 öre; troligen innefattas även andra orter (jfr DMS 1:4 s. 113). Äldsta jb upptar ett skattehmn. S. led. har av M. Eriksson (1936 s. 25) tolkats som *vål* 'vindfälle, rishög' etc., som han också anser ingå i sockennamnet *Östervåla*, *Bjurvalla* i Östervåla samt *Gullvalla* och *Ringvalla* i Kila sn, Överturbo hd, Västm. l. Samma förslag har tidigare givits för de fyra sistnämnda namnen av A. Isaacsson (1923 s. 52 f.). Enligt Isaacsson har *a* i senare kompositionsleden förkortats och undgått att bli *å*. De aktuella namnen har alla (utom *Östervåla*) ett dialektuttal med långt eller halvlångt *a* samt tjockt *l*. Enligt denna tolkning får man alltså tänka sig en senare förlängning av vokalen. En enklare lösning erbjuder en tolkning utifrån ett kortstavigt *val* med samma betydelse (om *val* i ortnamn se Lindén 1954 s. 67 f. samt S. Strandberg i Gåsinge-Dillnäs krönika 1985–1986 s. 19 ff.). För *vål/val* kan även en betydelse 'röjning', kanske 'röjningsbygd' tänkas (jfr *Östervåla sn*). F. led. synes vara fsv. *brunder* 'brunn', här väl snarast i en äldre betydelse 'källa'. För en namnförklaringssågen se under *Siggeberg*.

Byn hade före laga skiftet av skogen 1850 gemensam skog med grannbyarna Siggberg samt Rödje i Huddunge sn, vilket tyder på ett bebyggelsehistoriskt samband mellan de tre byarna. Jfr även *Brunvalabodha* nedan.

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Ers àndeşes. Gd på den gamla byplatsen, sannolikt med namn efter *Anders Ersson* (1822–75), som får bo kvar här efter laga skiftet 1869. — *Brunvalabodha*. hi brunvalabodhum 1415 21/5 Östervåla UUBp (SDns 3 s. 40). I brevet 1415 byter Bengt i Ulebo bort jord i Brunnvalla by och "brunvalabodhum" mot jord i bl.a. Ulebo. Möjligen avses med namnet *Brunvalabodha* den närliggande byn *Boda*. Se närmare under *Boda* om det tänkta bebyggelsehistoriska förhållandet mellan de båda byarna. — *Erk-Pers ærkpēs*. Gd på gamla byplatsen sannolikt med namn efter *Erik Persson* (1793–1874), som får bo kvar här efter laga skiftet 1869. — *Humlemyran hūmkemýran*. Gd utflyttad vid laga skiftet 1869 till *Humlemyran* (Hummelmyrstegarna 1783 LMV T 40–8:1 beskr., Hummelmyran 1869 LMV T 40–8:2 beskr.), vars namn är bildat till *humla* 'humle' och *myra* 'myr'. — *Johanneses johànases*. Gd utflyttad vid laga skiftet 1869 med namn efter en brukare *Johannes*

(död 1901). — *Ol-Anders ołàndeš*. Gd utflyttad vid laga skiftet 1869 med namn efter *Olof Andersson*, brukare under slutet av 1800-talet. — *Stenmyran stènmýran*. Stenmyran 1960 ek 12H3d. Försv. lht invid Brunnvallamyran. F. led. i namnet, som tillkom på 1930-talet, syftar på en intilliggande stenig åker. — *Stora fäbodvallen stōra fēbováln*. Försv. fäbodvall öster om sjön Norra Brinnen (utmärkt på ek 1917). Den tillhörde byn Boda och användes till c:a 1910. Området runt vallen (ägan Brunnvalla 1:20 på ek 12H3c 1960) uppges i beskr. till LMV T 40–8:2 (1869) vara sålt till Boda och Dagselbo. *Mats-Larsfäbodvallen* till Högsbo, varom se under Högsbo, låg i omedelbar anslutning till Stora fäbodvallen.

Buckarby *båkarby* ä., *båkarby*. — in bodækarleby [2 ggr], in bodakarleby ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 89 f.), j bodhakarlabby 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., j bodhakarllaby 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., ij bodhakarlabby 1404 30/11 Aspnäs RAp (SDns 1 s. 389), i bodhakarlabby, ?i bodhakarlabby⁸ 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 f. avskr. O. Celsius d.ä., j bodhakarlabby 1448 15/12 Skokloster RAp. — Bodekareby 1544–51, Bodkarby 1590–1610, Budkarby 1628, Buckarby 1680, Buckarby 1760–1879 jb. — Bokarby 1654 ka LI:1 (62), 1679 ka C:1 (1 r.). ~ Mgl ?1312 upptar fem skattskyldiga till 1 mark, två till 4 öre och en som restar 2 öre. Äldsta jb upptar tre hela och ett halvt skattehmn. Namnet har utförligt behandlats av L. Hellberg (1950 s. 121 ff., 96 ff.), som översätter det med 'fäbodkarlarnas' nybygge'. Byn ligger i ett skogsområde som troligen blev fast bebyggt först under medeltiden, men är numera socknens största. För närmare diskussion av namnets innebörd (ett identiskt namn finns i Östervåla sn) se inl. 3.1. Angående uttalet med *u*-vokal se Hellberg 1950 s. 122 f.

Byboöknamn: *buckarbysogglet būkabységla*, *-sūgla*; "dom plocka lingon och hade bärmosen som soggel" (*soggel* 'sovel').

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk. 4 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Ers åndešés. Gd söder om byn med nu sällan använt namn efter *Anders Ersson*, som flyttar hit vid laga skiftet 1864. — *Eklövs èklövs*. Gd väster om byn, dit *Olof Eklöv* flyttar efter laga skiftet 1864. Även senare generationer Eklöv har brukat gården. — *Erk-Jons årkjóns*. Gd sydväst om byn med nu sällan använt namn efter *Erik Jonsson*, som flyttar dit vid laga skiftet 1864. — *Fäbodarna fēbōane*. Buckarby f.d. fäb. 1925 G 91. Försv. fäbodvall nordost om sjön Skärsjön. Fäbodar har också funnits öster om den stora mossen Horssvältan. Även dessa benämndes *Fäbodarna fēbōana* (Horsvältan 1925 G 91). G:s namn *Horsvältan* är givet efter den intilliggande mossen, vars namn innehåller *hors* 'häst' och väl syftar på magert hästbete. — *Hanses hānses*. Gd nordost om byn, tillkommen senare än laga skiftet 1864, med namn efter *Hans Hansson*, hitflyttad från Östervåla 1875, död 1909. *Hans* var på 1800-talet ett så pass ovanligt bondenamn, att patronymikon ej behövt utsättas efter vanligt mönster (*Anders-Ers*, *Erk-Jons* etc.). Formen på *-es* är tydlig-

⁸ Kan även avse *Buckarby* i Östervåla sn.

hetsgenitiv (jfr *Magnuses*). — *Horssvältan*, se *Fäbodarna*. — *Jan-Jans jånjåns*. Gd i byn med nu sällan använt namn efter en brukare under 1800-talet. — *Jan-Jansfäbodarna jånjånsfäbōdaŋa*. Försv. fäbodvall vid ängen Sälänget nära gränsen mot Östervåla sn. Jfr gården *Jan-Jans*. — *Jöns-Anders jönsändeŝ*. Gd i byn med numera sällan använt namn efter *Jöns Andersson*, brukare under 1800-talet. — *Kransberga*, se egen rubrik. — *Lars-Lars läslås, läslås*. Gd sydväst om byn med numera sällan använt namn efter *Lars Larsson*, som flyttar hit vid laga skiftet 1864. — *Magnuses mågnuses*. Gd strax öster om byn, utflyttad vid laga skiftet 1864. Namn efter en ägare i slutet av 1800-talet, sannolikt *Per Magnus Persson* (1843–91). Formen på -es är tydlighetsgenitiv (jfr *Hanses*). — *Mellangården*. Millangård 1688 ka C:1 (19 r.). Förr namn på gd(r) i byn. Under samma tid belagda gårdnamn är *Norrgården*, *Storgården*, *Sörgården* och *Västergården* (se dessa). För 1700-talets hmnsnamn se *Mittbyn*. — *Mittbyn*. Mittbyn 1773 LMV T 40–9:2 beskr. Förr namn på ett hemman i byn. Kartbeskr. 1773 upptar följande hmnsnamn i byn (från norr till söder): *Norrgården* (1/2 hmn, en gd), *Nästgården* (1/1 hmn, fyra gdr), *Mittbyn* (1/1 hmn, fyra gdr), *Södergården* (1/1 hmn, tre gdr), *Sörbyn* (1/2 hmn, två gdr). — *Norgrens nōgrrens*. F.d. soldattorp för roten 52, vars soldater hette *Norgren* från 1763 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Beläget omedelbart öster om *Kransberga*, också f.d. soldattorp (se egen rubrik). — *Norrgården*. Bukarby Norrg. 1688 ka C:1 (17 v.), Norrgården 1692 ib. (42 v.), 1773 LMV T 40–9:2 beskr. Jfr *Mellangården* och *Mittbyn*. — *Norränge nōræge*. Gd nordost om byn, utflyttad vid laga skiftet 1864. Namnet, som är ett äldre ägonamn (Norr Ängs åkrarne 1773 LMV T 40–9:2 beskr., Norrängen 1864 LMV T 40–9:7 beskr.), används numera sällan. S. led är *änge* neutr. 'äng'. — *Nästgården*. Nästgården 1773 LMV T 40–9:2 beskr. Se *Mittbyn*. — *Ol-Ers olrēs*. Gd sydväst om byn med nu sällan använt namn efter *Olof Ersson*, som flyttar hit efter laga skiftet 1864. — *Ol-Nils*, se *Sandvik*. — *Ol-Pers olpās, olpēs*. Gd öster om byn, tillkommen senare än laga skiftet 1864. Det nu sällan använda namnet är givet efter en tidigare brukare *Olof Persson*. — *Pell-Pers pēlpēs*. Gd strax väster om byn, väl med namn efter en tidigare brukare *Per (Pelle) Persson*. — *Per-Jans pærjåns*. Gd söder om byn, tillkommen vid laga skiftet 1864. Namn efter förre ägaren *Per Jansson*. — *Per-Måns pærmåns*. Gd söder om byn, tillkommen vid laga skiftet 1864. Sällan använt namn, väl efter en tidigare brukare *Per Månsson*. — *Sandvik sän(d)vīk* (förr *Ol-Nils qñils*). Sandvik 1906–15 ka AII:4 (381). Namnet *Sandvik* används sällan. Det äldre *Ol-Nils* är väl givet efter en tidigare bebyggare *Olof Nilsson*. — *Sjudars sū(d)aŝ*. Försv. lht strax nordväst om byn, invid åkern *Sjudargärdet*. Här bodde en salpetersjudare under slutet av 1800-talet. — *Storgården*. Stoorg. 1692 ka C:1 (41 r.), Storgården 1692 ib. (42 v.). Förr namn på gd(r) i byn. Jfr *Mellangården*. — *Svedden svēdŋ*. Lhtr strax väster om *Kransberga*. Till *svedd* 'svedjeland', nu knappast levande i dialekten men vanligt i ortnamn avseende åkrar och ängar m.m. — *Södergården*. Södergården 1773 LMV T 40–9:2 beskr. Se *Mittbyn*. — *Sörbyn* 1773 LMV T 40–9:2 beskr. Se *Mittbyn*. — *Sörgården sōrgāŋ*. Sörgården 1691 ka C:1 (36 r.), Bukarby Sörgården 1693 ib. (51 v.). Nu sällan använt namn på nuvarande sydligaste gården på den gamla byplatsen. Om 1600-talsbeläggen motsvarar det nuvarande namnet är ovisst; jfr *Mellangården*. — *Västergården*. W. gården 1692 ka C:1 (42 v.). Förr namn på gd(r) i byn. Jfr *Mellangården*.

Buska baska. — i *Buka* [!] 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) avskr. 1667 SvHoA E VI a

2 aa nr 231,⁹ j bwskan 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Buskan 1544, Buska 1549–69, Buskann 1590, Bwskan 1610, Buskan 1628, Buskenn 1680, Buska 1760–1879 jb. — Buska 1560 tl, 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn och en skatteutj. Namnet är plur. av *buske*, åsyftande buskvegetation. För jordeböckernas best. form. sing. på *-an* se Isaacsson 1923 s. 110, 121 och B. Hesselman i NS 11 (1931) s. 224 f. Byn är sannolikt avskild från *Nordmyra* (se detta namn).

1 1 sk. 2 utj. sk. (utesluten ur jr 1946).

Övriga bebyggelsenamn:

Björkebo björkebo eller *Kråknäset kråknäse*. Kråknäset 1808–14 ka AI:6b (301), Björkebo 1960 ek 12H4c. Tp på *Kråknäset*, en skogbevuxen udde i det stora myrkomplexet mellan Nordmyra och Gädtsjö, omnämnd med detta namn redan på medeltiden (i krakanæs 1415 21/5 Östervåla UUBp, SDns 3 s. 40). Kråkor har väl haft sin hemvist här. Namnet *Björkebo* är sent tillkommet och sällan använt; dess s. led är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Busks busks*. Busk torp 1681 ka C:1 (4 r.), Buska Torp 1684 ib. (8 v.), Buskatorpet 1691 ib. (37 r.). Försv. ryttartp, beläget norr om åkern Ryttermossen (ek 12H4b). Ryttarna bar namnet *Busk* (1787–93 också *Buskstedt* ka AI:3, 230). Redan 1656 (ka LI:1, 76) omtalas en ryttare i Buska. — *Drängsbo*. j drengusabodum 1409 9/8 Uppsala RAp (SDns 2 s. 135). Drengesbo 1544, Drengsboda 1549, Drengzboda 1551–69, Drengesboda 1628, Drängzboo 1680, Drängsbo 1715–1825 jb. Drengzbode 1560 tl. Försv. ?beb. Äldsta jb upptar ett halvt skattehmn. Underlagt Buska enligt jb 1715, avfört ur jb 1853. Var beläget söder om byn invid ett terrängparti som fortfarande kallas *Drängsbo* (*drängsbo*, Drängsbo Tomten 1804–05 LMV T 40–10:1 beskr.). F. led. utgörs troligen av ett mansnamn *Drengus*, belagt endast en gång på medeltiden, just från Nora sn (*meth* . . . drængusee 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä.). Drengus är hemmahörande i Nordmyra, moderby till Buska. Kanske återgår namnet just på denne Drengus. Att här funnits en bebyggelse kan inte beläggas. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. — *Grinda*. Grinda 1780–86 ka AI:2 (180), 1859 G 91. Försv. tp vid gränsen mot Bengtsbo. Här har väl funnits en grind över vägen. Hfl 1780–86 upptar ingen boende. 1818 flyttar kronoskytten Olof Harbom (död 1835) hit. Torpet synes ha lagts öde, sedan hans familj flyttat därifrån till Sörbo ägor 1838. Jfr *Sörstun* under *Sörbo*. — *Jan-Petters jånpéteš*. Jan-Petters 1960 ek 12H4c. Försv. gd, väl med namn efter en tidigare brukare *Jan Pettersson*. — *Kråknäset*, se *Björkebo*. — *Skeppsmyran*. Skeppsmyran 1855–60 ka AI:14a (139), Skeppsmyren 1917 ek. Försv. tp norr om byn invid odlingen *Skeppsmyran* (*fåpsmyran*, Skeppsmyran 1960 ek 12H5c). Innebörden av f. led. *Skepps-* är oviss. För ortnamn på *Skepp(s)-* se utförligt Lindén 1938 s. 507 ff.

***Byrkista**. Försv. ?beb. — j byrkistom 1396 u.d. u.o. RL pag. 290 (f. 174 v.) reg. 1540-t. ~ I regesten omtalas fyra örtugland i Byrkista i Nora sn jämte jord i Bro, som Mats i Bro köpt av Erik i Ingbo. Namnet synes vara sammansatt av *birke* 'björkbestånd' och plur. av fsv. *stadher* 'ställe, plats'. Någon bebyggelse med namnet *Byrkista är dock inte känd från andra källor. Socknens namnskick är relativt ungt, och av de äldre namnen är för övrigt endast tre säkert förhistoriska (*Holm*,

⁹ Se not 6.

Nordmyra och *Åby*, varom se inl. 2.3 och 2.5). I Våla härad finns enbart två andra säkra representanter för den förhistoriska namngruppen på *-sta* (inl. 2.3). Det är därför tveksamt, om namnet är rättläst av registens skrivare. En teoretisk möjlighet är dock, att Byrkista är en ödelagd bebyggelse på platsen för den nuvarande byn Stalbo, där ett stort järnåldersgravfält finns (se inl. 3.3.3). Namnet *Stalbo*, som ej dyker upp i källorna förrän 1541, hör till de som medeltida räknade namnen på *-bodha* (inl. 3.3).

Dagselbo *dåksbo*, *dåksbo*; *dåksalbo* y. — Dagzlansboo 1680, Dagslansbo 1715, Dagslandsbo 1760–1879 jb. — Dagslandsboda 1605 Nevéus 1960 s. 106, Daxlandsbo 1619 ib., Daxelzboo 1639 ka LI:1 (22), Dagsbo 1645 mtl, Daxbo 1778 LMV T 40–11:1. ~ Äldsta jb upptar 1 öre skatte, jb 1760 1/2 skattehmn (enligt jb 1825 skatteköpt 1648). Namnformen ändrad från *Dagslandsbo* till *Dagselbo* 1943. F. led. är svårbedömd, möjligen gen. av ett ursprungligt *Dagsland, bildat till mansnamnet *Dag* och *land* 'mindre åker'. Åkern kunde tänkas vara uppodlad av eller ha brukats av en person vid namn *Dag*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. För det bebyggelsehistoriska ursprunget se *Boda*.

1 1/2 sk. 2 jordlht fr. (utbruten ur nr 1 1916).

Övriga bebyggelsenamn:

Humlemyran, se *Persbo*. — *Per-Anders pærändes*. Äldre namn på den södra gården, utflyttad vid laga skiftet 1866. Namnet är väl givet efter en brukare *Per Andersson*. — *Persbo pēsbo* (äldst *Humlemyran*). Hummelmyran 1808–14 ka AI:6b (94), Hummelmyran 1815–22 ka AI:7b (93), *Persbo* 1917 ek. Försv. tp strax nordost om åkern *Humlemyran* (ek 12H3d), varom se *Humlemyran* under *Brunnvalla*. F. led. i namnet *Persbo* åsyftar sannolikt fördelsmannen *Per Olsson* (1762–1818), som upptas i hfl under *Humlemyran* från 1808 (ka AI:6b, 94); s. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 **Dalen** *dan* 1/4 sk. Dahlen 1680–1825, Dalen 1879 jb. — Daalen 1656 ka LI:1 (74). ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn (skattlagt 1656). Ligger i en sänka.

Övriga bebyggelsenamn:

Gillermysvreten, se *Norrstun*. — *Norrstun nęstun* (förr *Gillermysvreten jęlarmysvrętn*). Gillermysvreten 1925–31 ka AIIa:7 (267). Lht med namn efter läget norr om huvudgården. S. led. är best. form sing. *stugun* av *stuga*, här i kortform beroende på obetonad efterledsställning. Belägen vid åkern *Gillermysvreten* (Gillermåssen 1819 LMV T 40–12:1 beskr.), vars f. led. innehåller *giller* 'fångstanordning för djur'; s. led. är *vret* 'mindre åker'. I beskr. till LMV T 40–12:3 (1889) anges lägenheten vara *A. Hedströms torp*. — *Västerängen västeręgen*. Västerängen 1925–31 ka AIIa:7 (267). Namnet är ett äldre ägonamn (Wästerängen 1819 LMV T 40–12:1 beskr.), avseende de nu igenvuxna åkrarna Aspbäcken (ek 12H5b) och syftande på läget väster om huvudbebyggelsen. I beskr. till LMV T 40–12:3 (1889) upptas Västerängen som *A. Noréns torp*.

1 **Fallet** *fále* 1/2 sk. — Fallett 1541 DMS 1:4 s. 114, Fallet 1715–1879 jb. ~ Jb

1541 upptar ett halvt skattehmn. I namnet ingår *fall* 'öppning i skogen, hygge'. Byn är enligt storskifteskartan från 1808 (LMV T 40–14:1) till hälften avgärdad från Nordmyra (se härom *Nordmyra*) och till hälften från Skärsjö.

Övriga bebyggelsenamn:

Kullerbo. Kullerbo torp 1865 LMV T 40–14:4 beskr. Försv. tp på platsen för den nuvarande östra gården, utflyttad hit vid laga skiftet 1865. Marken hörde ursprungligen till Gädtsjö men tillföll Fallet vid ett ägoutbyte 1864–65 (LMV T 40–16:2 beskr.). F. led. är *kuller* 'liten kulle' och s. led. ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Nybo nybo*. Nybo 1871–78 ka AI:28 (99). S. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Enligt LMV T 40–14:4 (1865) fanns på platsen endast en mindre odling, i tillhörande beskr. kallad *Mellanbo*.

Grinden. — Griinden 1751 ka AI:1 (203 r.). ~ Nu okänd bebyggelse, i hfl 1751 upptagen mellan Östa och Ljusback.

***Gudhvastagærdhe**. Försv. ?beb. — j Guduastagerde 1360 u.d. u.o. SD 7:2 s. 251 reg. 1540-t. ~ 1360 byter Magnus Gislason på Aspnäs i Östervåla till sig ett halvt öresland i Gudhvastagærdhe jämte jord i Sälja, Kerstinbo och Bossabodha i Nora sn. Möjligen är namnet en felskrivning för *Gudhvastabodha*, nu *Gåvastbo*, namn på en by i Östervåla sn på gränsen mot Nora sn ej långt från de nämnda Norabebyggelserna. Kanske avses i stället en till Gåvastbo angränsande försvunnen bebyggelse eller äga. 1396 byter Mats i Bro bort ett halvt öresland i Gåvastbo (se artikeln *Gåvastbo* i Östervåla sn). F. led. i namnet *Gudhvastagærdhe är gen. av det fsv. mansnamnet *Gudhvast* och s. led. *gærdhe* 'gärde'.

1 Gullsmära *gùlsmýra* 3/8 sk. — Gulswedzmyra 1628, Gullsmära 1715, 1825–1879 jb. — Gulss Myra Skattetorp 1651–52 gjb LMV T 6 (64 hö.), Gulsmäran 1653 ka LI:1 (56). ~ Jb 1628 upptar ett nybygge. Gården är avsöndrad från Åby. F. led. är, att döma av det äldsta belägget, ursprungligen gen. av ett naturnamn **Gul(l)sved(en)*, en svedja, sannolikt kännetecknad av *gul* växtlighet. S. led. är *myra*, dialektens form för *myr*. Bynamnet har i folkmun förklarats på följande sätt. En guldsmed hade en skattkista nedgrävd här. För att få tag i denna måste man tigande gräva tre torsdagar i rad. Då tre personer grävde den tredje torsdagen, visade sig ett foderlass, draget av en höna, och grävorna utbrast: "Ser du!" Kistan sjönk då åter djupt i jorden. Detta är en variant av en vida spridd skattsägen.

Övriga bebyggelsenamn:

Back-Alberts, se *Lundbergs*. — *Lundbergs lùmbæš* eller *Back-Alberts bàkàlbæts*. Försv. tp. Lundbergs 1960 ek 12H3c. De båda namnen, varav *Back-Alberts* är vanligast, är givna efter *Albert Lundberg* (1881–1933) och dennes far *Olof Israelsson* (*Lundberg* från 1870-talet), nybyggare här före sonen.

Gädtsjö *jèdʃø, jèʃø*. — in geddosio ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), j Geddosyo 1360 u.d. u.o. RL pag. 292 (f. 175 v.) reg. 1540-t. (SD 7:2 s. 252), j geddosio u.å. u.d. u.o. [1390–1409?] RL pag. 291 (f. 175 r.) reg. 1540-t., j gæddasyo 1409 9/8

Uppsala RAP (SDns 2 s. 135),¹⁰ i gedddhasio 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40),¹¹ uti Giäddesiö 1434 u.d. u.o. SMR 1520a avskr. 1673, j gæddasio 1453 9/1 Bro RApp ser. II. — Geddesiø 1544, Geddessö 1549, Geddesiö 1551–69, Giäddsiö 1760, Gädssjö 1825–1879 jb. — Gæddhesiø 1535 11/2 Simtuna hdstg UUBp (SMR 202).¹² ~ Mgl ?1312 upptar en skattskyldig som restar 6 öre och en som restar 4 öre. Äldsta jb upptar ett skattehmn och en skatteutj. i Nordmyra. Bebyggelsen är belägen vid sjön *Gädssjön*. För ett bebyggelsehistoriskt samband med *Nordmyra* se detta namn.

1 1 sk. 2 utj. sk. 3 utäng sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Färmansbo færmansbo. Farmansbo 1823–29 ka AI:8a (169), Färmansbo 1830–34 ka AI:9a (178). F. led. synes vara det fsv. mansnamnet *Farman* (SMP 2 sp. 11 f.), känt ännu under slutet av 1500-talet (Fredriksson 1974 s. 111). S. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Det dialektala uttalet med *ä* beror på en dialektal övergång av kort *a* till *ä* framför *r* (Isaacsson 1923 s. 28). — *Hagatorp*, se *Kråknäset*. — *Hebron hēbron*. Hebron 1866 ka AI:15 (96). Namnet är givet efter staden Hebron i Israel, en av det gamla Palestinas viktigaste städer, flera gånger omnämnd i Gamla testamentet. — *Kråknäset kråknēse* eller *Hagatorp*. Hagatorp 1960 ek 12H4c. Sent tillkommet tp på *Kråknäset*, om vilket namn se under *Buska*. Namnet *Hagatorp* är ej i allmänt bruk. — *Lugnet*. Lugnet 1840 LMV T 40–36:5 beskr., 1864–65 LMV T 40–16:2 beskr. Försv. tp nordväst om byn vid åkern *Stora Lugnet stōra lūgna* (ek 12H4c). Populärt modenamn, varom se bl.a. Noreen 1913 s. 69. — *Norströms nōstrōms*. Norströms 1960 ek 12H4c. En familj *Norström* bodde här på 1930-talet. — *Olsbo*. Olsbo 1794–1800 ka AI:4b (76), 1845–49 ka AI:12a (117). Försv. tp, möjligen identiskt med *Stares* (se detta). F. led. är gen. av mansnamnet *Olov* och s. led. ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Skogen*, se egen rubrik. — *Skräddars skrēdaš*. Försv. tp. Skräddars 1960 ek 12H4c. En skräddare har väl bott här; en sockenskräddare upptas i Gädssjö i ka AI:15 (93) 1861–70. — *Stares stāres*. Stares 1960 ek 12H4c. Försv. tp, möjligen identiskt med *Olsbo* (se ovan). Under Olsbo antecknas i hfl 1794–1849 torparen Per Jansson *Stare* (se beläggsviden för *Olsbo*). — *Svedden svōdñ*. Svedden 1906–15 ka AIIa:3 (224). Till *svedd* 'svedjeland', varom se *Svedden* under *Buckarby*. På ett område, tidigare kallat *Morssvedd* (1840 LMV T 40–36:5 beskr.), vars f. led. väl antyder, att modern i någon familj brukat marken. — *Sälls sels*. Sälls 1960 ek 12H4c. En familj *Säll* bodde här på 1930-talet. — *Tjärdalen šādqāken* (äldst *Tjärdalsvreten ššēdqāšvrētn̄*, *ššē-*). Tjärdalen 1925–31 ka AIIa:7 (280). Nu sällan använt namn, givet efter en intelligande åker (Tjärdalsvreten 1864–65 LMV T 40–16:2 beskr.), vars namn är bildat till *tjärdal* 'anordning för tjärframställning byggd på trattformig urschaktning i marken' och *vret* 'mindre åker'.

Haga hāga. — Haga 1960 ek 12H4c. ~ Fastighet norr om Tärnsjö samhälle, av-

¹⁰ Jfr *Bro* not 7.

¹¹ I SDns 3 s. 40 har ortnamnet felaktigt lästs som ett patronymikon "geddhason".

¹² I SMR citerat efter en avskrift, felaktigt daterad 1435 3/3.

söndrad från Prästgården 1939. Populärt modenamn, varom se *Haga* under *Järlebo* i Harbo sn.

1 Hedkarlsbo *hëkaşbo* 3/8 sk. — Hedekarsboo 1631, Heekarsboo 1680, Hedkarsbo 1825–1879 jb. — Hedekareboo, Hedekarboo 1615 ÄL 40:2 f. 177 v., 178 v., Hedkarbo 1645 mtl. ~ Jb 1631 upptar ett skattetp, sannolikt under Ingbo, på vars ägor Hedkarlsbo uppges ligga enligt gjb 1651–52 (LMV T 6 s. 55). Byn hade fram till laga skiftet 1864 gemensam skog med Råsbo och Runhällen samt Nickelsbo i Enåkers sn, vilket tyder på ett bebyggelsehistoriskt samband mellan byarna. F. led. i namnet *Hedkarlsbo* synes vara gen. plur. av *hedkarl* 'person från hedmarken'. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Norr om byn utbreder sig ett stort sandigt skogsområde, en *hed*.

Övriga bebyggelsenamn:

Hällbloms hålbblöms (förr *Torparvreten*). Försv. tp. Torparvreten 1866 LMV T 40–17:3 beskr., Torparvreten 1960 ek 12H3b. S. led. i det äldre, nu ej använda namnet, är *vret* 'mindre åker'. Namnet *Hällbloms* är givet efter den siste bebyggaren Fritz *Hellblom*, som flyttade härifrån 1952. Fadern Anders *Hellblom* kom hit som torpare 1879. — *Sandvreten sänvrëtn*. Sandvreten 1825 jb. Sandvreten 1673 ka LI:1 (130). Jb 1825 upptar ett oskattlagt skattetp. F. led. syftar på förekomst av sandjord. S. led. är *vret* 'mindre åker'. — *Torparvreten*, se *Hällbloms*.

1 Hemmingsbo *hëmigsbo* 1/2 sk. — ?j hëmingsbodum 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä.,¹³ ?j hemmesboda 1518 1/5 Våla hdstg UUBp.¹³

— Hemmingsboda 1541 DMS 1:4 s. 114, Hemingesbo 1544, Hemmingsboda 1549, Hemmingzboo 1628, Hemmingsbo 1760–1879 jb. ~ Jb 1541 upptar två och ett halvt skattehmn. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Hëming* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Från byn har sannolikt avsöndrats *Stigängen*, som hade gemensam skog med Hemmingsbo ännu vid storskiftet 1811.

Övriga bebyggelsenamn:

Björklund bïörklün ä., numera *Kyrkberget şörkbärje* eller *Lanses länse*s. Björklund 1906–15 ka AIIa: 4 (577). Namnet *Björklund* är numera ej i bruk. *Kyrkberget* syftar på belägenheten på höjden *Kyrkbacken* invid den gamla sträckningen av landsvägen mot Nora kyrka. *Lanses* åsyftar Johan *Lans* Olsson, en tidigare ägare, som bodde här 1915–19. Enligt en uppteckning i OAU var *Lans* ägarens förnamn. — *Kyrkberget*, se *Björklund*. — *Källskog*. Försv. tp. Källskog 1780–86 ka AI:2 (86), 1865 glk Aa 14. F. led. syftar väl på en källa. — *Lanses*, se *Björklund*. — *Lund*, se *Svallänge(n)*. — *Norrstun nÿstün* (förr *Jan-Perstorp*). Jamperstorp 1875 LMV T 40–18:2 beskr., Norrstugan 1906–15 ka AIIa:4 (579), Norrstun 1917 ek. Belägen norr om byn. För s. led. se *Norrstun* under *Dalen*. Det äldre namnet är väl givet efter en bebyggare *Jan Persson*. — *Svallänge(n) svälëge(n)* eller *Nya Svallänge*, *nÿa svälëge* (förr även *Lund län*). (Svallängen) Lund 1906–15 ka AIIa:4 (578),¹⁴ Lund 1917 ek, Svallängen 1960 ek 12H3d. Namnet överfördes från en an-

¹³ Kan även avse *Hemmingsbo* i Östervåla sn.

¹⁴ I belägget är parentestecknen kring *Svallängen* strukna och *Lund* struket.

gränsande gård under Åby, när dess ägare flyttade hit (se *Gammelsvallängen* under Åby). — *Tegelbruket tīgəḷbrūka* ä., *tēgəḷbrūka*. Tegelbruket 1906–15 ka AIIa:4 (577). Ett tegelbruk fanns här fram till början av 1900-talet.

Holm *holm*. — *in holme* ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 89), ?ij holme 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä.,¹⁵ ?de holme 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä.,¹⁶ i holmæ 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i holme 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., in holme 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), j holme 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä., ?i holm 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48).¹⁷ — Holm o.d. 1544–1879 jb. ~ Mgl ?1312 upptar två skattskyldiga till 4 öre. Äldsta jb upptar tre skattehmn. Vid byn finns ett järnåldersgravfält (jfr inl. 2.5 samt 3.2 *Torp*). Namnet är sing. av ordet *holm* (fsv. *holmber*) 'holme'. Byn ligger på en höjd, omgiven av låga, förr vattensjuka marker. Kallas ibland *Gammelholm gaməḷhólm* till åtskillnad mot *Nyholm* (se nedan).

Inbyggarbeteckningar: *holmborna hòḷmbone*, *gammelholmborna gaməḷhòḷmbone*. Byboöknamn: *holmbofestkurrar hòḷmbofəstəkūrər*.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Gröstens grøstəns. Försv. tp. Gröstens 1865 glk Aa 14. Här finns en stor sten, till vilken följande sägen är knuten. En gumma på väg till Holm med grötförning mötte här en björn. Hon ställde då grötkrukan i en fördjupning i stenen för björnen att äta, knöt sin schalett kring en stubbe för att avleda uppmärksamheten och kunde så sätta sig i säkerhet. Se härom utförligt Nevéus 1960 s. 107 (för varianter av sägnen se uppteckning i OAU av L. Jonsson 1972). — *Holmsta*, se egen rubrik. — *Mellangården*. Millangården 1688 ka C:1 (16 v.). Förr namn på gd i byn. — *Norrgården*. Norrg. 1691 ka C:1 (37 v.). Förr namn på gd i byn. — *Norrstugården nòrstugəḡ*. Gd strax norr om byn. — *Nyholm nyhólm*, *nȳhólm*. Nyholm 1840–45 ka AI: 11b (465, 467). Gdr utflyttade vid laga skiftet. Här har tidigare troligen funnits fäbodrar till byn. LMV T 40–19:1 karta 2 (1774) upptar en äng söder om den östligaste av de tre nuvarande gårdarna med namnet *Fäbo-Ängen* (beskr.), där ett antal små hus finns utsatta. En åker strax sydost härom är upptecknad med namnet *Fäbodäkern* (OAU). Inbyggarbeteckning: *nyholmborna nyhòḷmbone*. — *Per-Jöns pejóns*. Gd väster om byn med namn efer *Per Jönsson*, en brukare under 1800-talet. — *Sörgården*. Sörgården 1689 ka C:1 (23 r.). Förr namn på gd i byn. — *Västergården*. Westergårde[n] 1690 ka C:1 (30 r.). Förr namn på gd i byn. — *Ärna æṛṇa*, *àṇa*. Ärna 1840–45 ka AI:11b (467). Gården är utflyttad vid laga skiftet. Namnet sägs då ha givits av lantmätaren, därför att bonden på dennes fråga, var han ville ha sin gård, svarade: "Det är väl någon plats 'ärna' åt mig också."

¹⁵ Kan även avse *Holm* i Harbo sn.

¹⁶ Se not 15.

¹⁷ Se not 15.

Holmsta *hòlmsta* (kallades förr *Holmens hòlmans*). — Holmsta 1917 ek. ~ F.d. soldattp för roten 49, vars soldater efter *Holm*, den enda byn i roten, hette *Holm*, varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff. Avsöndrat från Holm 1903. S. led. *-sta* är tillagd i anslutning till äldre bebyggelsenamn på *-sta*.

1 Holvastby *hòlvastby* ä., *hòlvastby* 1 sk. — olvastæby 1331 5/8 Åsbo RAp (SD 4 s. 226), ij holvastaby 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), j hollostaby 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Holuasteby 1544, Holvastby 1628, Halfvastby 1825–1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. Ingick förr i *Bergbolsta* skifteslag, varom se under *Berg*. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Holmvast*. Enligt E. Salberger (i NoB 71, 1983, s. 21), som citerar det äldsta belägget, föreligger i stället en biform *Olfast*. Det rör sig dock sannolikt om s.k. ”h-bortfall”, varom se *Huddungeby* i Huddunge sn. S. led. är *by* ’gård; by’. Namn på *-by* med personnamnsförled anses huvudsakligen vara medeltida (se inl. 3.1).

Övriga bebyggelsenamn:

Abborrbo. Aborrbo 1855–60 ka AI:14a (83), Abberbo-torpet 1866 LMV T 40–20:2 beskr., Aborrbo 1861–70 ka AI:15 (49). Försv. tp strax väster om Heden invid gamla järnvägen. Utmärkt som soldattorp i LMV T 40–40:3 beskr. (1866). Något soldatnamn *Abborre* har dock inte förekommit i Nora sn, och hfl 1855–70 upptar ingen soldat under Abborrbo. S. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Bärfallet*, se under *Holvastby*. — *Fagerheden fågerhèn, fågerhèden*. Fagerhedstorp 1866 LMV T 40–20:2 beskr. S. led. är *hed* ’sandigt skogsområde’. Ligger strax öster om Masteråsen, en del av den ås som i Huddunge sn kallas *Nora hed*. Jfr även *Heden* nedan. F. led. åsyftar sannolikt hög- och jämnvuxen skog. Ett försvunnet angränsande torp under *Ulebo* bar samma namn (jfr detta). — *Falkenberg fälkenbærj, fälkenbårj*. Falkenberg 1696 ka C:1 (66 r.). Ursprungligen soldattorp för roten 61, vars soldater hette *Falk*, varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff. Namnet är säkerligen bildat i anslutning till stadsnamnet *Falkenberg*. Senare tillkom här även en torpbebyggelse. Vid laga skiftet 1866 av den s.k. Bergbolsta skog (se *Berg*, egen rubrik) kom bebyggelsen i Falkenberg att delas mellan Holvastby och Prästgården. — *Fredrikslund frèdrikslån* (förr även *Lortkärret lòtşåre*). Fredrikslund 1881–85 ka AI:31 (73), 1917 ek. Försv. gård med namn efter den förste bebyggaren, torparen Johan *Fredrik* Jansson, inflyttad till ägorna 1875. Åkern vid gården, nu kallad *Lokärret* efter läget invid *Loberget* (jfr *Stentorp*, egen rubrik), benämns äldst *Lortbrokärret* (Lortbro Kärret 1783–84 LMV T 40–40:1, karta 4). — *Heden hédæn*. På Heden 1787–93 ka AI:3 (153), Heden 1917 ek. Flera lhtr (några under *Prästgården*) belägna på den ås som i Huddunge sn kallas *Nora hed* (jfr *Fagerheden*). — *Hedenslund hédænslån*. Hedenslund 1917 ek. Flera lhtr (även under *Ulebo*). F. led. är säkerligen bildad i anslutning till namnet på den närbelägna bebyggelsen *Heden* (jfr detta namn). — *Högsberga hòksbærja*. Högsberga 1916–25 ka AIIa:5 (206). Namnet används sällan i dagligt tal. — *Jägartorpet jègaŧørpe, jàgaŧørpe*. Jägartorp 1907–15 ka AIIa:3 (199), Jägartorpet 1917 ek. Namnet är sannolikt givet efter f.d. skogvaktaren Lars Johan Andersson, som flyttar hit 1907. — *Källviken*, se egen rubrik. — *Loberg*. Loberg 1808–14 ka AI:6b (261). Försv. tp invid fastigheten *Stentorp*, även kallad *Loberg*. För namntolkning se *Stentorp* (egen rubrik). — *Lortkärret*, se *Fredrikslund*. — *Rotfallet ròtfåla*. Rotfallet 1804 ka AI:5b

(245). Hit flyttar 1804 en torpare. Namnet är säkerligen ett äldre naturnamn, åsyftande en röjning eller plats med stormfälld skog, karakteriserad av rotvältor. Inbyggarbeteckning: *rotfallarna røtfulane*. — *Rävsten rævstèn*. Rävstenen 1960 ek 12H3c. F.d. banvaktstuga. Enligt en uppteckning i OAU har stugan fått sitt namn efter en sten ett stycke därifrån, under vilken rävar haft lya (Räfssten 1783–84 LMV T 40–40:1, karta 1). Stenen benämns på ek 12H3c (1960) *Rövarstenen*, vilket anknyter till en sägen om att en rövare legat i försåt bakom stenen och plundrat vägfarande (Nevéus 1960 s. 109).

1 Hällby *hælby, hælby* (förr *Biskopsbo*) 1/4 sk. — Biskopzbo 1628, Biskopsbo 1825, Hällby 1879 jb. ~ Jb 1628 upptar ett krononybygge, gjb 1651–52 (LMV T 6 s. 53) ett skattetp med mycket små ägor. Ingick förr i Bergbolsta skifteslag, varom se under *Berg*. Enligt traditionen ursprungligen fäbod till gården Hovgårdsudden i Sälja vid Dalälven. Denna gård skulle ha ägts av en biskop. Möjligen är f. led. i namnet *Biskopsbo* i stället ett mansbinamn *Biskop*. S. led. är ortnamselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Namnet ändrades till *Hällby* 1861 på anmodan av dåvarande ägaren, som ville slippa sitt binamn *Biskopen*. Vid gården finns berghällar i dagen.

Övrigt bebyggelsenamn:

Hagalund hāgalān. Hagalund 1780–86 ka AI:2 (112). Modenamn.

Högsbo *hóksbo*. — i høgxbodom 1421 u.d. Uppsala Holmp. — Hegsbro 1541 DMS 1:4 s. 114, Hagsbro 1544, Högsby 1549, Högzboda 1569–90, Högsboo 1680, Högsbo 1760–1879 jb. ~ Jb 1541 upptar två skattehm. F. led. är sannolikt gen. av det fsv. mansnamnet *Høk*, s. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. För det bebyggelsehistoriska ursprunget se *Boda*.

1 1 sk. 2 1 sk. 3–7 jordlhtr fr. (utbrutna från 1 o. 2 och upptagna i jb 1916).

Övriga bebyggelsenamn:

Annedal anedālr eller *Risängen risægən*. Annedal 1907–15 ka AIIa:4 (538). Beläget på ett utskifte öster om byn Boda. F. led. är given efter hustrun *Anna* Olsson, som kom hit som nygift 1907. Namnet *Annedal* används mycket sällan; i stället kallas gården *Risängen* i likhet med det intilliggande torpet *Risängen* (se detta namn). — *Erk-Jans(sons)*, se *Sundins*. — *Hagatorp hāgatorp, hāgatorp*. Försv. tp. Hagatorp 1898–1905 ka AIIa:2 (471). — *Högsbofäbodarna hōksbofēbqane*. Gemensamt namn för *Lars-Nilsbodarna*, *Mats-Larsbodarna* och *Sundinsbodarna* (se dessa namn). — *Johanneslund johaneslūn*. Johannislund 1898–1905 ka AIIa:2 (478), Johanneslund 1917 ek. Enligt en uppteckning i OAU (L. Jonsson 1972) åsyftar f. led. Högsbo skolas förste ordinarie lärare, vars namn var *Johannes*; denne bodde i skolan mitt emot lägenheten på 1880-talet. — *Karl-Ambreses kālāmbrases*. Försv. tp öster om gården Villsmossen. Jfr *Karl Ambrosson*, som vid laga skiftet 1866 (LMV T 40–22:4 beskr.) utflyttar till Villsmossen. — *Lars-Nils låsnīls, låsnīls*. Lars-Nils 1960 ek 12H3d. Utflyttningsgd vid laga skiftet 1866 med namn efter *Lars Nilsson* (1843–1915). — *Lars-Nilsbodarna låsnīlsbqane* eller *Lars-Nilsfäbodarna låsnīls fēboane*. Lars-Nilsbodarna 1960 ek 12H3d. Försv. fäbodvall till gården *Lars-*

Nils, vilken tillkom efter laga skiftet 1866. Jfr *Högsbofäbodarna* och *Mats-Larsbodarna*. — *Lars-Nilsfäbodarna*, se *Lars-Nilsbodarna*. — *Mats-Lars maşlaş*. Äldre namn på gård i byn, givet efter bonden *Mats Larsson* (1800–72). — *Mats-Larsbodarna maşlaşbòana* eller *Mats-Larsfäbodvallen maşlaş fèbovaln*. Högsbo Fb 1859 G 91. Försv. fäbodvall strax öster om sjön Norra Brinnen. Den var byns gamla gemensamma fäbodvall och tillföll gården *Mats-Lars* (jfr detta namn) vid laga skiftet 1866. Användes fram till 1907. Se om vallen Frödin 1950 s. 32. Jfr *Högsbofäbodarna*. — *Mats-Larsfäbodvallen*, se *Mats-Larsbodarna*. — *Mittbyn*. Högzbo mittby 1691 ka C:1 (36 r.). Förr namn på gd(r) i byn. — *Norrgården*. Högzbo norrg. 1693 ka C:1 (49 r.). Förr namn på gd i byn. — *Ol-Ers okés*. Nordligaste gdn i byn med namn efter bonden *Olof Ersson* (1851–1902). — *Per-Ers perés*. Gd i byn med namn efter *Per Ersson* (1814–74). — *Risängen risægän*. Risängen 1906–15 ka AIIa:4 (538). Ursprungligen namn på den intilliggande åkern (Risängs wreten 1780 LMV T 40–22:1 beskr.). F. led. åsyftar sannolikt buskvegetation (jfr *Risänge* i Harbo sn). — *Segelbobodarna segekbobòana*. Försv. fäbodvall mellan *Mats-Larsbodarna* och *Sundinsbodarna*. Tillhörde gården *Segelbo*. — *Snöroms snøróms, snèroms*. Snör om 1865 glk Aa 14. Försv. tp norr om Västeränge vid en krök av den gamla landsvägssträckningen mot Nora kyrka. Namnet är säkerligen ett imperativiskt namn jämförbart med det av N. Lindqvist (1926 s. 296 ff.) behandlade *Snöröm*. Enligt Lindqvist är detta och flera andra liknande namn bildade till verbet *snöra* (om) 'vända, vrida, svänga (om)'. Formen på -s är sannolikt en ellips för *Snöromsstugan* eller någon liknande sammansättning. En åker söder om torpet kallas 1866 *Snörömsvreten* (LMV T 40–22:4 beskr.). — *Sundins sandíns* (förr *Erk-Jans arkjåns* eller *Erk-Janssons arkjåns*). Den sydligaste gården i byn. Det äldre namnet är givet efter bonden *Erik Jansson* (1828–1916), *Sundins* efter senare ägare. — *Sundinsbodarna sundínsbòana* eller *Sundinsfäbodvallen sandíns fèbovaln*. Försv. fäbodvall mellan *Lars-Nilsbodarna* och *Mats-Larsbodarna*, tillkommen efter laga skiftet 1866. Jfr *Högsbofäbodarna* och *Mats-Larsbodarna*. — *Sundinsfäbodvallen*, se *Sundinsbodarna*. — *Sörgården*. Högzbo sörgård 1692 ka C:1 (41 r.), Sörgården 1693 ib. (49 r.). Förr namn på gd i byn. — *Torpargården tårpargén* eller *Torpars tårpaş*. Försv. tp nära *Karl-Ambreses*. Det revs i början av 1900-talet. Här bodde *Torpar-Janne*. Jfr det likalydande namnet under *Segelbo*. — *Torpars*, se *Torpargården*. — *Villsmossen vilsmòşn*. Villsmossen 1911–15 ka AIIa:4 (540). Utflyttningsgård vid laga skiftet 1866. Den har övertagit ett äldre ägonamn (Villsmossarne 1866 LMV T 40–22:4 beskr.). F. led. *Vills-* är oklar. — *Västeränge västarènge ä.*, *vèstarènge* eller *Västerängen västarægän*. Westeräng 1891–97 ka AI:33 (312), Västeränge 1917 ek. Gårdarna utflyttades vid laga skiftet 1866 och har övertagit ett äldre ägonamn (Wästra ängen 1780 LMV T 40–22:1 beskr., Westerängen 1866 LMV T 40–22:4 beskr.). S. led. är *änge* 'äng' alternativt *äng*.

Ingbo igbo. — i yghabodom 1362 18/4 Stockholm SD 8 s. 181 avskr. N. R. Brocman, jngabo 1396 u.d. u.o. RL pag. 290 (f. 174 v.) reg. 1540-t., j ingabo 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä. — Ingeboda 1551–90, Ingeboo 1680, Ingbo 1825–1879 jb. — i ingebodhe, i . . . inghebodhe, i . . . inghe bode 1535 11/2 Simtuna hdstg UUBp (SMR 202).¹⁸ ~ Jb 1551 upptar två skattehm och två skatteutj., den ena i Östa och den andra motsvarande nuvarande *Sörbo* (se detta

¹⁸ Se not 12.

namn, egen rubrik). Från byn har avsöndrats Hedkarlsbo. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Inge* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 (3/4) sk. 2 1 (3/4) sk. 3 utj. sk. 4 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Berg bærj. Berg 1917 ek. Utflyttningsgd vid laga skiftet 1865 med namn efter intilliggande äldre bebyggelse (se *Ingboberg*, egen rubrik). — *Erik-Mats èrkmåts* † eller *Herrgården hærgån*. Förr namn på den nuvarande östra gården i byn, givet efter bonden *Erik Matsson* (1832–85). Namnet *Herrgården* syftar sannolikt på att gården jämsides med *Ol-Jons* varit byns största. På kartan LMV T 40–23:2 (1810) är gårdens byggnader störst i byn. — *Herrgården*, se *Erik-Mats*. — *Kärrbäck şærbæk*. Kierbek 1681 ka C:1 (3 r.), Kiärbeck 1696 ib. (70 r.). Utflyttningsgårdar efter laga skiftet 1865. Av de äldre beläggen att döma har på platsen funnits en äldre bebyggelse, som dock måste ha försvunnit i början av 1700-talet. Någon sådan upptas nämligen ej i hfl 1738–1870 eller på kartorna LMV T 40–23:1 (1766) och ib. 23:3 (1856–58). Namnet är ett äldre ägonamn (*Kärrbäck* 1865 LMV T 40–23:3 beskr.), ursprungligen åsyftande en bäck från den intilliggande Kärrbäcks mosse. — *Lappviken*, se *Viken*. — *Markusbo*. Markusbo 1865 LMV T 40–23:3 beskr. Försv. tp nordost om byn, vid gränsen mot Ljusbäck (utsatt på ek 1917). Till mansnamnet *Markus* och ortnamselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Ol-Jons ôljóns* †. Förr namn på den nuvarande västra gården i byn. Efter bonden *Olof Jonsson* (1823–1909). — *Svarthäll svåthél*. Försv. fäbodvall väster om Storån (utmärkt på G 91 1859) med namn efter en udde med mörk bergart på östra sidan av Storån (*Svarthäll* 1960 ek 12H3a). Fäbodvallen användes av Östa by, varom se närmare *Kallviken* under *Östa*. För karta över vallen från 1827 samt sägen därifrån se Nevéus 1960 s. 52 ff. — *Viken víken* eller *Lappviken läpvíken*. Wiken 1865 LMV T 40–23:3 beskr. Beläget vid en vik av Dalälven, kallad *Ingboviken* eller *Lappviken*. Här bodde Jan Olsson (1767–1836), som var s.k. sockenlapp med uppgift att flå hästar, hundar och katter (Nevéus 1960 s. 115 f.). Om sockenlappar i nordvästra Uppland se I. Svanberg i *Vår hembygd* 4 (1980) s. 310 ff. samt allmänt om dessa dens. 1981 och i *Rig* 69 (1986) s. 97 ff. — *Västergården våstegån*. Västergården 1960 ek 12H3b. Försv. gd sydväst om byn, utflyttad vid laga skiftet 1865. — *Västergården*. Västergården 1693 ka C:1 (50 r.). Förr namn på det västra hemmanet i byn. — *Ängesmyran ègesmýran* ä., *ègesmýra*. Ängelsmyran 1917 ek, Ängesmyran 1925–31 ka AIIa:7 (152), 1960 ek 12H3b. Uppodlades 1871 (Nevéus 1960 s. 133). F. led. är oklar, dock troligen *änge* neutr. 'äng'. — *Östergården*. Ingeboo Ö. gården 1690 ka C:1 (32 v.), Ingebo östergården 1691 ib. (38 v.). Förr namn på det östra hemmanet i byn.

Ingboberg igbobærj (förr *Berg bærj*). — Bärgh 1680, Berg 1825 jb. — Bergh 1649 ka LI:1 (44), Berg torp 1780 ka AI:2 (121), Berg 1855 ka AI:14a (37), Berg torpen 1865 LMV T 40–23:3 beskr., Ingboberg 1917 ek. ~ Jb 1680 upptar ett skattehmn. Underlagt Ingbo 1669 och uteslutet ur jb 1853. Den nuvarande fastigheten avsöndrades från Ingbo 1909. Här fanns förr ett flertal bebyggelser, delvis inom, delvis utom den nuvarande fastighetens gränser, bl.a. soldattorp för roten 60 (Sörbom) och ryttartorpet 117 (Ingberg, Ingstedt). Namnet *Berg* syftar på bebyggelsernas

höjdläge; det yngre jr-namnet *Ingboberg* används sällan i dagligt tal. Söder om fastigheten, inom Ingbo, finns en yngre gård, som fått namnet *Berg* (jfr detta).

Kerstinbo *kæst̥nbo* ä., *şæst̥umbo*. — j Christina botum 1360 u.d. u.o. SD 7:2 s. 251 reg. 1540-t., j cristinabodum 1453 9/1 Bro RApp ser. II. — Kirstinbo 1544, Christineboda 1549, Kirstinaboda 1569–90, Kirstinbodha 1628, Kierstenboo 1680, Kierstinbo 1760, Kjerstinbo 1825–1879 jb. — Kirstinebode 1560 tl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehm. F. led. utgörs av det med kristendomen inlånade kvinnonamnet *Kristina*, av det äldsta belägget att döma gen. av variantformen *Kristin* (>*Kerstin*). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Med namnet avses nu både samhället vid Kerstinbo hållplats och den gård som även kallas *Kerstinbo gård* (se nedan). Från byn har sannolikt avsöndrats *Torbacka*. Kerstinbo och Bro utgör tillsammans *Norrgränden* (eller *Gränden*), varom se avsnittet *Namn på sockendar* (efter sockennamnet).

Inbyggarbeteckning: *kerstinborna şæst̥umbone*.

1 1 sk. 2 allmänningsäng sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Mats *åndaşmås*. Försv. gd norr om Kerstinbo samhälle med namn efter bonden *Anders Matsson* (1830–1913). Gården byggdes mellan storskiftet 1794 och laga skiftet 1858. — *Björkbacken*, se egen rubrik. — *Erk-Ers ærkés* eller *Kerstinbo (gård) şæst̥umbo*, *şæst̥umbogéd*. Namn efter bonden *Erik Ersson* (1851–1927); svärfadern, den föregående ägaren, hette också *Erik Ersson*. Gården ligger på den gamla bytomten, varför bynamnet ibland kan avse enbart denna gård; genom tillägget *gård* skiljs då gården från *Kerstinbo* samhälle (se nedan). — *Jan-Jöns jånjóns*. Gd nordost om Vretbacken, utflyttad hit vid laga skiftet 1858. Namnet är givet efter bonden *Johan Jönsson* (1833–1903). — *Kerstinbo şæst̥umbo*. Kerstinbo St^g 1917 ek. Litet stationssamhälle vid den nu nedlagda järnvägen Sala–Gysinge–Gävle, som blev färdig 1901. — *Kerstinbo (gård)*, se *Erk-Ers*. — *Snickars snikaş*. Tp strax sydväst om Kerstinbo gård. En snickare bodde här i slutet av 1800-talet. — *Svedden*, se egen rubrik. — *Sågarbo şågabo*. Lht i Kerstinbo samhälle. Förste ägaren till Kerstinbo ångsåg flyttade hit huset från gården *Anders-Mats*. — *Vretbacken vrêt-båkan* ä., -*båken*. Vretbacken 1917 ek. Utflyttningsgård vid laga skiftet 1858. Gården har övertagit ett äldre ägonamn (Wretbacken 1858 LMV T 40–24:3 beskr.), åsyftande den lilla skogsbacken i nordost, där några *vreter* 'mindre åkrar' fanns.

1 **Klockargården**, se under *Prästgården*.

Kransberga *krånsbårja*. — Kransberga (jr) 1918 ek. ~ F.d. soldattp för roten 59, vars soldater hette *Krans* från 1777 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Bebyggelsenamnet är bildat till soldatnamnet. Avsöndrat från Buckarby 1913, där även roten 52 hade sitt soldattorp, varom se *Norgrens* under *Buckarby*.

Kvarntorp *kvæn̥tòrp* eller *Åbysågen åbysågen*. Försv. beb. — Kvarntorp 1916–25 ka AIIa:6 (543). ~ Avsöndrad från Åby 1946. Här har funnits kvarn och såg.

Kåseboda. Försv. ?beb. — Kåseboda 1610 jb. ~ Jb 1610 upptar en kronoutj.

med en Sankt Erikslandbo (Uppsala domkyrka) och okänd belägenhet. F. led. kan vara ett mansbinamn *Kosse*, känt från 1500-talet, bl.a. i Gamla Uppsala sn i Uppland (SMPs). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Möjligen är f. led. i jbbelägget en felskrivning eller felläsning för *Båsse*. Jfr *Bossabodha*, torp under byn *Mälby*, vars grannby Bro under början av 1600-talet bestod av två Sankt Erikshmn.

*Kælabodha Försv ?beb. — i *kælebodhum* 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40). ~ Var enligt belägget 1415 en urfjäll i Nordmyra, moderby för flera senare avsöndrade bebyggelser. F. led. är sannolikt gen. av ett fsv. mansnamn, *Kæli* eller *Kælle* (SMPs), och s. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Källviken *şelvikan*. — Källviken 1960 ek 12H3c. ~ Ursprungsfastigheten avsöndrades från Holvastby och Ulebo 1863. Dess namn åsyftar den närliggande Ulebo kvarnkälla, en stor och vattenrik källa, vars vatten förr drev Ulebo kvarn. S. led. *-viken* syftar väl på att fastighetens gamla åker bildar en vik fram mot den kvarvarande kvarndammen.

Käringstugan. — Kiäringstugan 1639 ka LI:1 (22). ~ Nu okänd bebyggelse. Fat-tighuset?

1 Lakbäck Väster *lākbbāk*, *væstelākbbāk* 1 sk. — in lakabec ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 90), j lakabække 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., in lakabæk 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), j lakabæk 1409 8/8 Uppsala Bergslp (SDns 2 s. 135), i lakabakkæ [!], i lakabecche 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), j lakabæk 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., j Lakabæk 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä., j lakabek 1453 9/1 Bro RApp ser. II, i lagebegh 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48). — Lakabeck 1544, Lakebek 1628, Westerlakbek 1715, Wester Lakbäck 1825, Lakbäck Wester 1879 jb. — Väster Lakabek 1615 ÄL 40:2 f. 177 r. ~ Mgl ?1312 upptar för Lakbäck en skattskyldig som restar 6 öre och äldsta jb två skattehmn, varav ett med utj. i Nordmyra (de två hemmanen motsvarar troligen nuvarande Väster Lakbäck och Öster Lakbäck). Enligt en uppteckning i OAU har man förr fiskat *lake* i en bäck här. Söder om byn rinner Källbäcken, en icke obetydlig bäck, som under namn av *Bjurvallabäcken* flyter vidare österut genom Östervåla sn och mynnar ut i Vretån, vilken fortsätter ut i Tämnaren. Namnet åsyftar säkerligen förekomst av lake, men om Källbäcken eller något av dess biflöden är den namngivande bäcken kan emellertid nu ej avgöras. I öster gränsar Väster Lakbäck till *Öster Lakbäck*. Här finns dock ingen bäck som kan knytas till bynamnet; Källbäcken rinner söder om byns ägor. Av detta skäl anser jag det sannolikt, att Väster Lakbäck är ursprungsbebyggelsen och Öster Lakbäck en senare utflyttning. Möjligen kan något av de sena 1400-talsbeläggen avse nuvarande *Öster Lakbäck*.

Övrigt bebyggelsenamn:

Lakbäcksvallen, se under *Sala norra kronopark*.

1 Lakbäck Öster *lākbbāk*, *østelākbbāk* 1 sk. — Lakabek 1544, Österlakbek 1715, Öster Lakbäck 1825, Lakbäck Öster 1879 jb. ~ För namntolkning se *Lakbäck Väster*.

Övriga bebyggelsenamn:

Erk-Ers ärkéſ. Förr namn på den nuvarande huvudgården i byn; efter *Erik Ersson*, ägare fram till sekelskiftet. — *Jan-Ers*, se *Norrstun*. — *Lakbäcksvallen*, se under *Sala norra kronopark*. — *Norrstun nęſtun* eller *Jan-Ers janęſ*. *Norrstun* 1960 ek 12H4d. Försv. tp norr om byn, rivet på 1940-talet. För s. led. -*stun* se *Norrstun* under *Dalen*. Den siste torparen hette *Jan Ersson*. — *Per-Ers pæręſ* eller *Tomta tōmta*. Gd i byn med namn efter *Per Ersson*, som bodde här fram till början av 1900-talet. Namnet *Tomta*, som tillkom 1918, är föga känt. — *Tomta*, se *Per-Ers*.

Lill-Torbacka. — Lilltorbacka 1689 ka C:1 (23 v.), Lilltorbaka 1691 ib. (37 v.), Lilltorbacka 1693 ib. (48 r.). ~ Nu okänd bebyggelse, sannolikt belägen nära *Torbacka*.

1 Litselbo liſlbo, liſelbo 1/2 sk. — Litzleboda 1549, Litzlaboda 1551, Lisleboda 1569, Litzlebo 1628, Litselbo 1825–1879 jb. — Lislebode 1560 tl. ~ Äldsta jb upp-
tar ett skattennybygge, väl till Öster Lakbäck, som enligt laga skifteskartan från 1866 (LMV T 40–29:3) redovisar gemensam skog med Litselbo. F. led. är ursprungligen *Litslu-*, plur. av *litil* 'liten' med *s*-inskott — jfr dialektens *lissel* t.ex. i naturnamnen *Lisselgårdet* och *Lisselhagen*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Den närmare innebörden av f. led. i namnet är oviss.

Byboöknamn: *lisselbojämmern liſelbojåmen*. Innehåller best. form av app. *jämmer*, väl med kollektiv innebörd.

Övriga bebyggelsenamn:

Eriksberg ęriksbårj. Eriksberg 1891–97 ka AI:33 (372). Namnet är givet efter handlanden *Per Erik Eriksson*, som flyttade hit 1891. — *Johannelund johānelun, johanelun*. Johannelund 1898–1905 ka AIIa:2 (584), Johanneslund 1917 ek, 1960 ek 12H4d. Namnet är givet efter hustrun *Johanna* Ersdotter, död 1899.

Ljusbäck jęsbęk. — Liusabec 1185 5/11 Verona RAP (SD 1 s. 120), de lysebec ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 89), *per curiam* liusabiæk 1344 A 8 f. 14 v. (SD 5 s. 300),¹⁹ j lysebek 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., i lyusabæk-kæ 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), j lysabæk 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä. — Liusabek 1544, Liusebeck 1549, Liusbeck 1551, Ljusbäck 1825–1879 jb. ~ Mgl ?1312 upptar en skattskyldig till 1 mark. Äldsta jb upptar ett skattehm och en skatteutj. i Nordmyra. Vid byn finns två kraftiga källor, från vilka rinner en bäck med klart vatten.

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Biholma bihōkma. Biholma 1916–25 ka AIIa:5 (168). Namnet syftar på att en tidigare ägare haft mycket bin. — *Granberga*. Granberga 1780–86 ka AI:2 (135), Granberga Torp 1803 LMV T 40–30:1 karta 2. Förr namn på torpet sydväst om Ljusberget. Namnet är givet efter berget strax i öster (Granberget 1858 LMV T

¹⁹ Omtalar transaktion utförd 1289–91.

40–30:2 beskr.). — *Hällnäset*. Hällnäset 1855–60 ka AI:14a (125), Hällnäset 1917 ek. Försv. tp på udden Hällnäsudden på det stora *Hällnäset* i Andersboviken av Dalälven (*hällnäs*, Häll-Näsett 1782–83 LMV T 40–36:2 karta 2). Terrängen karakteriseras av många berghällar i dagen. — *Jan-Olofs torp*, se *Sjöberget*. — *Jonsbo jónsbo*. Jonsbo 1960 ek 12H4b. Odlades upp av Nils Jonsson på 1860–70-talen (Nevéus 1960 s. 116). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Mossberg* eller *Mossbo*. Måsbo 1738 ka AI:1 (12 v.), Måssberg 1739 ib. (26 v.), Måsberg 1751 ib. (203 v.). Förr namn på torpet norr om Ljusberget. Här upptas i hfl 1738–40 rytteren Hästsko och i hfl 1751 i hans hustru. Beläget på en mindre höjd. Om s. led. *-bo* se inl. 3.3.6. — *Mossbo*, se *Mossberg*. — *Sjöberget fjäbärje* (förr *Jan Olofs torp*). Jan Olofs Torp 1858 LMV T 40–30:2 beskr., *Sjöberget* 1960 ek 12H4b. Namnet är givet efter det intilliggande berget (*Sjöberget* 1803 LMV T 40–30:1 beskr.) nära Nordmyrasjön. — *Västerbo västerbo*. Westerbo torp 1780–86 ka AI:2 (164). I den del av byn Nordmyra som vid laga skiftet 1845 tillföll Ljusbäcks utjord i Nordmyra. F. led. syftar på läget väster om Nordmyra. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Loberg(et), se *Stentorp*.

1 Lockarbo *løkarbo*, *løka(r)bo* 1 sk. — in lokaruabodhum, in løcaruæbodhom ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 89 f.),²⁰ j lukkarabodhum 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., ij lvchasabodh [!] 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., j Locarnabodhum 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä., i Lukarabodum 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i lvkarabodom 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., j lukarabodum 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., j Lucarabodum 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä., j lokarabodom 1421 u.d. Uppsala Holmp, j lockarabodha 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Lukarebo 1544, Lockareboda 1549–51, Låckareboo 1680, Låckarbo 1715, 1879 jb. ~ Mgl ?1312 upptar en skattskyldig till 4 öre och två som restar 1 mark. Äldsta jb upptar ett skattehm och en skatteutj., 1548 till Boda. Lockarbo sägs i beskr. till storskifteskartan för Stalbo 1767–68 (LMV T 40–49:1) ligga på denna bys ägor och vara avgärdad därifrån. F. led. i namnet *Lockarbo* är en sammansättning med ett svagt böjt personnamn och fsv. *arve* 'arvinge'. Formen med *ø* i mgl ?1312 torde vara en felskrivning (jfr Otterbjörk 1957 s. 15). Det personnamn som då kommer ifråga är ett mansbinamn *Lokke* 'den lockige', varom se J. Sahlgren i NoB 2 (1914) s. 252 f. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. *Lockarbo* skulle alltså betyda 'Lockes arvingars (arvinges) bodar'. Jfr *Björnarbo* i Huddunge sn och *Kullarbo* i Östervåla sn.

Övriga bebyggelsenamn:

Ol-Mats olmåts. Olle Mattssons torp 1866 LMV T 40–31:2 beskr. Försv. tp i nordostligaste delen av ägora. — *Storvreten*, se under *Boda*.

Mossbo, se under *Åby*.

²⁰ SD läser felaktigt det första belägget *løkarua*.

1 Mälby *mêlby*, *mêlbÿn* 1 fr. — in mædhalby 1350 29/10 u.o. RAp (SD 6 s. 233), mædhalby 1397 22/2 Vadstena UUBp, i Mædhelby 1399 1/6 Ön UUBp vidf. 1397 22/2 Vadstena, j medilby 1453 9/1 Bro RApp ser. II. — Melbi 1544, Medelby 1549, Mälby o.d. 1590–1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett frälsehm. F. led., fsv. *midhal-*, *mædhal-* 'mellan-', syftar på läget mellan Bro och Sälja. S. led. är *by* 'gård; by' (jfr inl. 3.1).

Övriga bebyggelsenamn:

Bossabodha. j Bossobokum [!] 1360 u.d. u.o. SD 7:2 s. 251 reg. 1540-t., bossabodha 1399 1/6 Ön UUBp vidf. 1397 22/2 Vadstena. Nu okänt tp, omnämnt utan namn 1397 22/2 Vadstena UUBp. F.led. är sannolikt det fsv. binamnet *Busse/Bosse* (SMPs), mindre troligt det likalydande tyska förnamnet (SMP 1 sp. 446). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Jfr *Mellanbo* och *Mälbytorpet* nedan samt *Kässeboda* (egen rubrik). — *Erk-Jans ærkjåns*. Nu sällan använt namn på den södra av de två gårdarna, givet efter *Erik Jansson*, farfar till 1970-talets ägare. — *Hällarna*. vid Hällarna 1801-07 ka AI:5b (319), Hällarne 1835–39 ka AI:10a (217). Nu okänd beb. vid Sevedskvarn. — *Kunstun kÿnstÿn*. Kunstebacken 1922 kG 91 NO. F. led. är oviss; för s. led. -stun se *Norrstun* under *Dalen*. — *Mellanbo*. Millanbo 1715–60, Mellanbo 1825 jb. Millanbo 1652 ka LI:1 (52), 1738 ka AI:1 (16 r.). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Mälby. Möjligen är bebyggelsen identisk med *Mälbytorpet* (jfr detta och *Bossabodha*). S. led. är ortnamnelementet -bo, varom se inl. 3.3.6. — *Mälby kvarn*, se *Sevedskvarn*. — *Mälbytorpet*. Mälbytorpet 1691 ka C:1 (38 v.), Mälby Torpet 1693 ib. (47 v.). Nu okänt tp, möjligen identiskt med *Mellanbo* (jfr detta och *Bossabodha*). — *Nybo nÿbo*, *nÿbo*. Försv. tp. Nybo 1871–78 ka AI:28 (127), 1917 ek. För s. led., ortnamnelementet -bo, se inl. 3.3.6. — *Olof Erssons torp*, se *Skvaterbo*. — *Sevedskvarn sêvaskvån*, *sevedskvån* (förr *Mälby kvarn*). Mälby qvarn 1738 ka AI:1 (16 r.), Mälby qvarn och Såg 1749 LMV T 40–1:2, Seveds Qvarn 1780–86 ka AI:2 (201). Enligt E. Nevéus (1960 s. 129 f.) uppfördes den första kvarnen på 1600-talet. 1774 lät fogden *Seved* Tigerhielm (1712–90) bygga den kvarn som lades ned 1918; kvarnen ägdes i mitten av 1700-talet av dennes syster *Barbara* Tigerhielm (LMV T 40–54:1 beskr. 1750). Jfr *Sevedstorp* under *Lindsbro* i Östervåla sn. I hfl i slutet av 1700-talet och första hälften av 1800-talet omnämns kvarnen enbart som "Kvarnen", först fr.o.m. 1850 regelbundet som *Sevedskvarn*. Möjligen är just denna kvarn omnämnd redan 1397 22/2 Vadstena UUBp och 1399 1/6 Ön UUBp (DMS 1:4 s. 116). — *Skvaterbo skvåtar(r)bo* (förr *Olof Erssons torp*). Försv. tp. Olof Erssons Torp 1826–29 LMV T 40–32:1 beskr., Squaterbo 1861–70 ka AI:15 (129), Skvaterbo 1917 ek. F. led. är given efter bäcken *Skvaterbäcken*, som rinner nära torpplatsen. Dess namn torde vara bildat till det ljudhärmande verbet *skvatra*, som i uppländska dialekter har betydelsen 'skratta, pladdra' o.d. ('skratta sakta men ihärdigt' Nora sn, ULMA 25496). I grannsocknen Österfärnebo i Gästrikland används ordet om det ljud som åstadkommes när vatten rinner över t.ex. stenar (OAUd). S. led. är ortnamnelementet -bo, varom se inl. 3.3.6.

Nordanhed, se *Bengtsbo*.

1 Nordansjö *nòkanfj*, *nòdanfj* 1 (1/2) sk. — Noordansio 1453 9/1 Bro RApp ser.

II. — Nordansio 1544, Nordansiö o.d. 1551–1628, Nohlansiö 1680, Nordansjö 1825–1879 jb. — Nordansiø 1535 11/2 Simtuna hdstg UUBp (SMR 202), Nolandsiö 1560 tl. ~ Äldsta jb upptar ett kyrkohmn. Bebyggelsen ligger norr om det större och äldre Nordmyra, varifrån den är avgärdad (se *Nordmyra*). Den i detta namn åsyftade myren är ett stort myrkomplex, som även sträcker sig fram till Nordansjö, och som vår och höst förvandlas till sjö vid högvatten i Dalälven.

Övriga bebyggelsenamn:

Björkholmen. Björkholmen 1808–14 ka AI:6b (286). Försv. tp, 1830 angett som obebott (ka AI:9a, reg.). Var beläget vid den lilla åkern *Björkholmen* (*björk-holman*, Björkholmen 1960 ek 12H4b), vars namn syftar på den lilla björkbevuxna åkerholme som finns på åkern. — *Nordansjö fåbodar nõðansfø fåbõdar* r. Nordansjö fåbodar 1960 ek 12H5b. Äldre uppgifter om att här funnits fåbodar saknas; på ek 1917 finns några uthus markerade. Jfr de intilliggande *Österbo fåbodar* under *Nordmyra*. — *Skräddars*, se *Västerängen*. — *Västerängen västerågen* eller *Skräddars*. Västerängen 1917 ek. Försvunnet tp väster om byn med namn efter en intilliggande äng (Wäster Ängen 1782–83 LMV T 40–36:2 karta 4).

Nordmyra nõlmýra, nõd-. — in normyre ?1312 u.d. u.o. RAP (SD 3 s. 89), in Nordhermyry 1316 13/9 Uppsala RAP (SD 3 s. 268), inter villas nordhænmyre . . . , ville nordhænmyre 1331 5/8 Åsbo RAP (SD 4 s. 226 f.), per curiam . . . et nordhanmyri 1344 A 8 f. 14 v. (SD 5 s. 300),²¹ in nordanmyrom, ij nordanmyrom, ij nordanmyro 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., i nordanmyre, i nordanmyre 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., hi nordhanmirom, hi nordhanm-ra 1415 21/5 Östervåla (hdstg) RAP (SDns 3 s. 40),²² Noordanmyro, j nordanmyro 1453 9/1 Bro RApp ser. II. — Nordmire 1544, Nordansmyra, Nordhmyra 1549, Nordmyra 1551, Nordansmyro 1569–90, Nordansmyra 1628, Nohlmyra 1680, Nordmyra 1825–1879 jb. — Nolandmyro 1560 tl. ~ Mgl ?1312 upptar tre skattskyldiga till 1 mark. Äldsta jb upptar två och ett halvt skattehmn, ett kyrkohmn och fem skatteutj. (till Gädtsjö, Andersbo, Buska, Ljusbäck och Lakbäck). Nordmyra, som i äldsta jb är socknens näst största by och har två stora förhistoriska gravfält, synes vara moderby för flera intilliggande bebyggelser. Storskifteskartan från 1782–83 (LMV T 40–36:2) över Nordmyra skog inkluderar skogen för Andersbo, Buska, Nordansjö, Gädtsjö och halva Fallet. I beskr. till laga skifteskartan 1840 (LMV T 40–36:5) anges Nordansjö och Fallet vara avgärdabyar.

F. led. i namnet *Nordmyra* synes äldst vara *Nordher-* 'norr-', i belägget ?1312, före uppkomsten av svarabhaktivokalen, genom bortfall av *-dh-* i trekonsonantställning utvecklat till *Nor-* (A. Noreen i ANF 5, 1889, s. 387 f.). Senare under 1300- och 1400-talen uppträder som förled i stället *Nordan-* 'norr om', medan den nuvarande förleden är *Nord-*. S. led. är ursprungligen sing. av *myr* med senare anslutning till plur. ortnamn på *-a* (Brylla 1987 s. 133). Namnet syftar på belägenheten i norra delen av ett stort myrkomplex, vars äldsta kända namn är *Stora myran* (Store Myran 1651–52 gjb LMV T 6 uppsl. 124).

1 1/2 (1/3) sk. 2 1/2 (1/3) sk. 3 3/8 (1/8) kr. 4 5/8 (5/24) kr.

²¹ Se not 19.

²² I SDns felaktigt läst som *Nordhannet* och *Nordhanneta*. Belägget har därför i OAU:s samlingar och i DMS 1:4 identifierats med *Nordanhed*, som emellertid är ett 1600-talsnybygge (se detta namn).

Övriga bebyggelsenamn:

Förarebostället, se *Mellangården*. — *Kronogården*, se *Mellangården*. — *Mellangården* eller *Förarebostället* eller *Kronogården*. Cronegården 1651–52 gjb LMV T 6 (24), *Mellangården* 1756 LMV T 40–36:1 beskr., *Förare Bostället* 1782 LMV T 40–36:2 beskr. Förr namn på den mellersta av byns tre gårdar. Den överfördes från kyrko till krono under senare delen av 1500-talet och blev småningom *förareboställe* vid Västmanlands infanteriregemente (*förare* var en lägre befälsgrad vid infanteriet). Jfr *Västergården* och *Östergården*. — *Nystrand nÿstrån, nystrånd*. Nystrand 1855–60 ka AI:14a (117). Tp vid stranden av Andersboviken. — *Videtorp vîdetorp*. Videtorp 1918–25 ka AIIa:5 (224). F. led. är väl trädbeteckningen *vide*. — *Västergården*. Västergården 1651–52 gjb LMV T 6 (24), Västergård 1691 ka C:1 (36 v.). Förr namn på den västra av byns tre gårdar. Jfr *Mellangården* och *Östergården*. — *Österbo östarbo*. Österbo 1787–93 ka AI:3 (170). F. led. syftar på läget öster om byn, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Österbo fäbodas österbo fæbôdar* r. Österbo fäbodas 1960 ek 12H5b. Ek 1917 utmärker en fäbodvall med boningshus, men på äldre kartor saknas vallen. Jfr intilliggande *Nordansjö fäbodas* under *Nordansjö*. — *Östergården*. Östergården 1651–52 gjb LMV T 6 (24), 1756 LMV T 40–36:1 beskr. Förr namn på den östra av byns gårdar. Jfr *Mellangården* och *Västergården*.

1 Norrbo nÿrbo ä., *nòrbô* 1/8 sk. — Norrbo 1715–1879 jb. — Norrbo 1678 ka LI:1 (144). ~ Äldsta jb upptar 1/8 kronohmn (arv och eget). Den nu försvunna bebyggelsen låg avsidet i skogsbygden, norr om Baggbö och Nötbo. Dess ägor ingår i odelad mark till Bro, Baggbö, Nötbo och Norrbo. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, givet i anslutning till namnen *Baggbö* och *Nötbo* (se inl. 3.3.6).

1 Nötbo nòtbo, nètbo. — Nöthebo 1680, Nötebo 1715, Nötbo 1879 jb. — Nöthebo 1615 ÄL 40:2 f. 178 r., Notebo [!] 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett halvt öre krono (arv och eget). Ägora ingår nu i odelade ägor till Baggbö, Bro, Nötbo och Norrbo. Namnets f. led är sannolikt gen. plur. av *nöt* 'nötkreatur', kanske givet i anslutning till det angränsande äldre *Baggbö*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Nötbo bildar tillsammans med Baggbö *Skogsgränden*, varom se avsnittet *Namn på sockendelar* (efter sockennamnet).

Övrigt bebyggelsenamn:

Mellanbo mēlanbo. ?Millanbo 1780–86 ka AI:2 (201), Mellanbo 1859 G 91. Försv. gd mellan Baggbö och Nötbo på odelad mark till Baggbö, Bro, Norrbo och Nötbo. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Möjligen avser det äldsta belägget *Mellanbo* under *Mälby*.

1 Prästgården præsghæn 1 1/4 kr. — i Nora presthgård 1516 30/3 [Nora] UUB E 182 s. 312 avskr. O. Celsius d.ä. — Presteboleth 1538 DMS 1:4 s. 117, Prästegården 1760–1825, Prestgården 1879 jb. ~ Jb 1538 upptar ett kyrkohmn. Möjligen är gården belägen på den försvunna byn *Bergs* marker (se detta namn). Kyrkoherdebo-ställe.

Övriga bebyggelsenamn:

Armanbo (*ärmanbo*) 1/4 kr. j *ermunda* bodhom u.å. u.d. u.o. [1390–1409?] RL pag. 290 (fol. 174 v.) reg. 1540-t., j *Ermundabodum* 1409 9/8 Uppsala RAp (SDns 2 s. 135). *Ermundeboda* 1551, *Clemensbodo* 1558–60 DMS 1:4 s. 112, *Ermundeboda* 1569, *Arm[a]ndeboda* 1590, *Armanboda* 1610, *Armansboo* 1680, *Armansbo* 1715–60, *Armanbo* 1825–1879 jb. Äldsta jb upptar ett kyrkohmn (klockarbol). F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Ærnmund*, i jb-beläggen 1558–60 gen. av mansnamnet *Klemet* (*Klemens*). Den nuvarande formen på *A-* torde få ses som ett slags hyperkorrekt form; i dialekten övergår nämligen kort *a* ofta till *ä* framför *r* (Isaacsson 1923 s. 28). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Har sannolikt varit bebyggt, då jb under senare delen av 1500-talet upptar ett kyrkotp till klockaren. Namnet avser numera en åker nordväst om Prästgården (*Armanbo* 1960 ek 12H4c). Möjligen föreligger ett samband med den intilliggande *Klockargården* (jfr detta namn), som varit komministerboställe. Enligt Fant & Låstbom (1843 s. 287) blev ”Bolandet Ermenboda” tilldömt kyrkoherden 1602 (angående termen *boland* se inl. 3.3.5). Enligt E. Nevéus (1960 s. 100 f.) fick kyrkoherden 1602 kungligt brev på ”Ermanboda torp”. Efter 1500-talet tillhör *Armanbo* ej klockaren enligt jb och har därefter möjligen till en del tillfallit komministerbostället. Socknens förste komminister var Johan Olai Balck, som enligt Nevéus (1960 s. 34) tillträdde 1602; enligt Fant & Låstbom (1843 s. 287) bodde han dock i Buska på ett hemman, tillhörigt hans svärfader och företrädare som kykroherde (Balck blev kyrkoherde 1613). — *Eriksdal*. Ericsdahl 1797 ka AI:4b (60), Ericsdal 1845 ka AI:12a (93). Namnet är infört i hfl 1797 av den då nytillträdde kyrkoherden Eric Nyberg, som måhända lånat sitt förnamn till torpet. Den ditflyttade torparen hette Lars Olsson. Jfr *Jakobsdal* under *Ulebo*. — *Falkenberg*, se under *Holvastby*. — *Hedbo*. Hebo 1780–86 ka AI:2 (98), Hedbo 1787 ka AI:3 (161), Hebo 1866 LMV T 40–40:3 beskr. Försv. tp strax söder om Laggårbo. För f. led. se *Heden* under *Holvastby*. S. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Heden*, se under *Holvastby*. För den lht som kallas *Kämparbo* se nedan. — *Häverbo* *hëverbo*. ?Holfwarbo 1715–60, ?Holfverbo 1825 jb. Häfwerboo 1692 ka C:1 (41 v.). Jb 1715 upptar ett oskattlagt kronotp under Prästgården. Jb-formerna är sannolikt hithörande men korrupta. Möjligen är namnet givet av kyrkoherden Eric Noræus, som tillträdde 1682, och då närmast hade tjänstgjort i Häverö sn i Roslagen. Någon annan förklaring av f. led. är svår att finna. Tidigare kallades torpet troligen *Prästtorpet* (jfr detta), där 1690 en dotter till Olof Ersson föds. 1694 föds nämligen Olof Erssons barn i Häverbo (ka C:1, 56 v.). För s. led., ortnamnelementet *-bo*, se inl. 3.3.6. — *Kallmossen* *kålmøssn* ä., *-møssn*. Kalfmås Smedens Torp 1783–84 LMV T 40–40:1 beskr., Kallmossen 1794–1800 ka AI:4b (65), 1861 ka AI:15 (60), Kalfmosstorpet 1866 LMV T 40–40:3 beskr. Gemensamt namn för flera lht under Prästgården och Norr Åsbo, ursprungligen avseende ett torp under Prästgården (motsvarande nordligaste huset under Prästgården på ek 12H4c 1960). Namnet är givet efter en mosse norr om det ursprungliga torpet (Kalfmåssen 1783–84 LMV T 40–40:1 karta 1). F. led. synes ursprungligen vara *Kalv-*; man har väl haft kalvar på bete här. Den moderna formen *Kall-* anses numera åsyfta ett kallstråk, märkbart när man färdas på vägen förbi bebyggelsen. — *Klens* *kléns* (förr *Klensbo*). Klemsbo [!] 1760, Klensbo 1825 jb. Kleenzbo 1687 ka C:1 (15 v.), Kleensbo 1705 ib. (108 v.), Klensbo 1738 ka AI:1 (13 v.), Klens Torp 1784 LMV T 40–40:1 beskr., Klens 1815 ka AI:7a

(249). Klens (Tärnsjö) 1898–1905 ka AIIa:1 (8–12). Försv. tp i Tärnsjö samhälle vid avtagsvägen mot Nora kyrka. Jb 1760 upptar ett oskattlagt kronotp under Prästgården. Namnet är givet efter snickaren Petter Kleen, som bodde här i slutet av 1600-talet. *Klens* har senare även kunnat beteckna hela samhället Tärnsjö. Jfr Nevéus (1960 s. 117). För ortnamnselementet *-bo* se inl. 3.3.6. — *Klensbo*, se *Klens*. — *Klockargården*, kallat *Klockars klòkaš* kr. Kläckaregården 1760, Klockargården 1825–1879 jb. Kläckargården 1698 ka C:1 (81 r.). Nu ej brukligt namn. Har varit komministerboställe och fungerar nu som kyrkoherdeboställe. Var möjligen ursprungligen boställe för klockaren (se närmare härom *Armanbo*). — *Kämparbo šàmpa(r)bo*. Kämparbo 1823–29 ka AI:8a (112). Äldre namn på torp i Heden (ursprungligen på platsen för lägenheten Prästgården 2:83 på ek 12H4c 1960). Den närmare innebörden av f. led. är oviss. Jfr *kämpare* 'kämpe; bekämpare; medtävlare' (SAOB K 3633). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Lagggarbo låga(r)bo*. Lagggarbo 1801–07 ka AI:5b (254). Ursprungligen namn på ett torp i det villaområde i Tärnsjö samhälle som nu bär namnet. F. led. är yrkesbeteckningen *laggare* 'person som tillverkar laggkärl' och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Lurberg lurbærj, lurbårj*. Lurberg 1855–60 ka AI:14a (105). Tp på utskogen med namn efter ett intilliggande berg, från vilket man sägs ha meddelat sig med lurar, när koleran gick. — *Mjölntorpet mǽṇaṭørpe, mǽṇa- ä.; mjǽṇaṭørpe*. Målartorp 1715–1825 jb. Mjölntorp 1688 ka C:1 (16 r.), Mjölntorpet 1794 ka AI:4b (62). F. led. är ursprungligen *mölnare* 'mjölnare', senare ombildat till *mjöltnare*. Prästgårdens kvarn har legat vid Åsbokällan öster om Tärnsjön. — *Nybygget*. Nu okänd beb. Nybygget 1794–1800 ka AI:4b (64), 1861–70 ka AI:15 (63). — *Prästtorpet*. Presttorpet 1690 ka C:1 (33 v.). Troligen identiskt med *Häverbo* (se detta). — *Sifferhällen siferhålen, siferhålen*. Sefferhällen 1715, Sifferhällen 1825 jb. Sefferhäll 1664 ka LI:1 (96), Zefferhellen 1680 ka C:1 (2 r.), Sifferhellen 1690 ib. (30 r.), Sefwerhällen 1744 ka AI:1 (100 v.), Sifwerhällen 1753 ib. (231 r.), Siferhälls Torpet Prästegårdens Fäbovall 1783–84 LMV T 40–40:1 karta 5. Jb 1715 upptar ett oskattlagt kronotp (öde). Här har funnits både ett torp och en fäbodvall till Prästgården. Den nuvarande bebyggelsen är det gamla torpet; fäbodvallen låg i sydöstra delen av den intilliggande åkern, vilken ännu kallas *Fäbodvreten* (se LMV T 40–40:3, Nevéus 1960 s. 125 f.). F. led. är möjligen mansnamnet *Sigfrid*, på 1500-talet ofta i formerna *Siffred* och *Seffred* (SMPs, Fredriksson 1974 s. 139 f.). Förledens form kan förklaras med att en äldre gen.-form på *-a(r)* senare fallit. Då namnet måhända inte är så gammalt, är det också tänkbart, att stamkomposition föreligger (jfr *Segelbo*). Jfr *Sifferbo* i Gagnefs sn, Nedansiljans doms. tg, Kopp. l. (Seffareboda 1541, Sijffereboda 1556 jb), som av H. Ståhl (1975 s. 25) har tolkats som 'Sigfrids fäbodar'. Invid torpet finns berghällar, kallade *Sifferhällshällarna*. — *Tärn*, se egen rubrik. — *Tärnsjö*, se egen rubrik.

1 Runhällen (förr även *Runnebo*) *rånhålén* 1/16 sk. — Runneboo 1680, Runnebo 1715, Runnebo ell. Runhällen 1760, Runhällen eller Runnebo 1879 jb. — Rundhällen 1659 ka LI:1 (86), Lilla Runhällen 1682 VFÅ 17 (1928) s. 13, Rundhällen 1672 ka LI:1 (116), Runhellen 1682 ka C:1 (5 v.), Runebo 1780 ka AI:2 (113), Runhällen eller Runebo 1823 ka AI:8a (10), Lilla Runhällen 1861 ka AI:15 (5), L. Runhällen 1960 ek 12H2b. ~ Äldsta jb upptar ett skattetp. Överfördes från Simtuna hd till Våla hd 1898. Gården hade fram till laga skiftet 1864 gemensam skog med Hedkarlsbo och Råsbo samt Nickelsbo i Enåkers sn, vilket tyder på ett bebyggelsehisto-

riskt samband dem emellan. Heter officiellt enbart *Runhällen* från 1943. Namnet *Runhällen* är givet efter det runstensfragment (U 1181) som finns invid bebyggelsen. Tillägget *Lilla* skiljer namnet från *Stora Runhällen* i Västerlövsta sn, Simtuna hd, Västm. l. längre söderut längs samma väg. Denna bebyggelse har sitt namn efter en betydligt större runsten (U 1164).

F. led. i alternativnamnet *Runnebo* kunde vara *rönne* 'rönnbestånd' i en dialektal form *runne* (jfr det närbelägna *Rönnviken* i Huddunge sn). Dess s. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Det sannolikaste är väl dock att de båda namnens förleder på något sätt är samhöriga. I en namnform **Runebo* kan f. led. tänkas ha utvecklats till *Runne-*.

1 Råsbo *räsbo* 1/2 sk. — Rådzboo 1631, Råssbo 1680–1715, Råsbo 1760–1879 jb. — Rådzboo 1615 ÄL 40:2 f. 177 v., Råsboo 1616 ÄL 40:3 f. 199 r., Råzbo 1624 Huddunge ka LI:1 (63), Råssbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattetp. Överfördes 1898 från Simtuna hd till Våla hd. Gården hade fram till laga skiftet 1864 gemensam skog med Hedkarlsbo och Runhällen samt Nickelsbo i Enåkers sn, vilket tyder på ett bebyggelsehistoriskt samband mellan dessa byar. F. led. i namnet är oklar. De äldsta formerna *Rådz-* synes utgå från ett äldre **Rādhs-*; *d*:et kan dock ha tillkommit genom association med riksspråkets *råd*. Strax söder om bebyggelsen, invid gränsen mot Enåkers sn, ligger den forna sjön *Råsbosjön*, nu en mosse. Möjligen har dess namn äldst varit **Råsjön* (till *rå* 'gräns'). Ett därtill bildat bynamn **Råso(s)bo(dha)* kan lätt ha utvecklats till *Råsbo*. S. led. är antingen plur. av fsv. *bodh* (inl. 3.3) eller det yngre ortnamnelementet *-bo* (inl. 3.3.6).

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Jans åndasjåns. Anders-Jans 1960 ek 12H2b. Namnet är givet efter torparen *Anders Jansson* (1859–1933). — *Rudbergs rūbhæs* (förr *Östanhed*). Östanhede 1780–86 ka AI:2 (112), Rudbergs Torp 1797–98 LMV T 40–42:1 karta 3, Östanhed 1835–39 ka AI:10a (9). Försv. tp sydost om byn, mellan Rubergsvreten och Rubergs källa (ek 12H2b). Namnet är givet efter salpetersjudaren (verkmästaren) *Johan Rudberg* (1734–1800) från By sn i Dalarna, som bodde här i slutet av 1700-talet. *Östanhed* syftar på läget öster om ett skogsparti, i söder kallat *Fagerheden* och i norr *Lillheden* (för ordet *hed* se *Hedkarlsbo*). — *Östanhed*, se *Rudbergs*.

1 Sala norra kronopark jordlht kr. — Sala kronopark (Nora skogs allmänning) 1888 jb. ~ Uppdelat 1934 i *Sala norra kronopark* och *Sala södra kronopark*. Ursprungligen Våla häradsallmänning.

Övriga bebyggelsenamn:

Källberg fşålbærj ä., *şålbærj*. Nedlagd gd. ?Kälberg 1695 ka C:1 (64 r.), ?Kiålbärg 1697 ib. (73 r.), Källberg 1780–86 ka AI:2 (176). Om 1600-talsbeläggen, där soldaten *Johan Falk* omtalas, hör hit är ovisst. En *Johan Falk* omnämns 1689 i Buska soldattorp (ka C:1, 24 v.). Under denna period hette soldaterna i tre av socknens rotar *Falk* (54 i Bro, 58 i Buska och 61 i Falkenberg). I 1700- och 1800-talens hfl noteras två skogvaktare i Källberg, bl.a. *Anders Nordin* (jfr *Nordins T* 1859 G 91, strax väster om det nuvarande Källberg). Vilken källa som ligger bakom det ursprungliga naturnamnet är obekant. — *Lakbäcksvallen*. Ö. Lakbäcks Fb. 1859 G

91, Wester Lakbäcks fäbovall 1889 LMV T 40–12:2 beskr., Lakbäcksvallen 1925 G 91. Försv. fäbodvall norr om Källberg; G 91 1859 upptar även en annan fäbodvall (utan namn) strax norr om Källberg. Enligt J. Frödin (1954 s. 104) hörde vallen till väster Lakbäck, som nu har en skogsslott strax öster härom. Se även Frödin 1950 s. 32. — *Nordins torp*, se *Källberg*. — *Nybo*. Försv. tp. Nybo 1780–86 ka AI:2 (175), 1835 ka AI:10a (157). Här bor en skogvaktare i slutet av 1700-talet. Upptas i hfl mellan Stigsbo och Källberg. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 Segelbo *səgəlbə* ä., *səgəlbə* 1/4 sk. — Siglebo 1628, Segelboo 1680, Segelbo 1760–1879 jb. — Sigelboo 1634 ka LI:1 (12), Sigelbo 1645 mtl, Segelbo 1663 ka LI:1 (94). ~ Äldsta jb upptar ett skattenybygge. Enligt J. P. Strid (i OUÅ 1982 s. 76) syftar f. led. på den förbirlinnande bäcken Segelbobäcken och utgörs av ett verbalsubstantiv *segel till ett verb *sigla 'rinna, sippra fram', bildat till fsv. *sigla* med samma betydelse. Möjligen utgörs f. led. i stället av mansnamnet *Sigurd*, som i 1500-talets Uppland bl.a. uppträder med formerna *Sigul* och *Sigel* (SMPs). I detta sena namn hade man dock snarast väntat sig en gen.-form på *-s*. Jfr härom *Sifferbo* under *Prästgården*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. För det bebyggelsehistoriska ursprunget se *Boda*.

Övriga bebyggelsenamn:

Berga bärja ä., *bärja*. Berga 1906–15 ka AIIa:4 (543). Invid Viberget. — *Oppstun öpstun*. Försvunnet tp invid Segelbo. Om s. led. *-stun* se *Norrstun* under *Dalen*. — *Segelbobodarna*, se under *Högsbo*. — *Torpargården törpagän*. Försvunnet tp invid Segelbo. Jfr *Torpargården* under *Högsbo*.

Siggberg *sigbærj*, *sigbærj*. — j siggabærghe 1421 u.d. Uppsala Holmp, i siggeberg 1492 6–16/2 UUB E 212 f. 20 r. (ULdb s. 39). — Siggebergh 1544–69, Siggebergha 1628, Siggeberg 1760, Siggeberg 1825–1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett skattehm. Byn hade före laga skiftet 1850 gemensam skog med grannbyarna Brunnvalla samt Rödje i Huddunge sn, vilket tyder på ett bebyggelsehistoriskt samband dem emellan. F. led. är ursprungligen gen. av det fsv. mansnamnet *Sigge*. S. led. *berg* åsyftar väl berg i dagen, då något markant berg ej finns i byn. Enligt sägnen bodde en gång i Siggberg en mäktig herre, som ägde stora områden häromkring. Vid hans död ärvde de båda sönerna *Sigismund* och *Brundin* var sitt område, varefter bynamnet *Siggberg* och namnet på grannbyn *Brunnvalla* uppstod. Grannbyn Rödje i Huddunge sn skall ha varit en utgård till Siggberg, dit den mäktige herren skickade sina två söner för att röja skog. Härav uppstod bynamnet *Rödje*. Om dessa sägner se Johansson 1940 s. 230.

1 1 sk. 2–3 jordlhtr fr. (utbrutna ur nr 1 1916).

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Lars ändeslås. Nu mindre vanligt namn på gård nordost om byn. Namngiven efter *Anders Larsson* (1818–96), som utflyttar hit vid laga skiftet 1860. — *Heléns*, se *Ol-Pers*. — *Hillersbo hilešbo*. Hillersbo 1960 ek 12H2e. Försv. gd invid några f.d. utängar till Rödje i Huddunge sn (Tatar-Rönningen 1859 LMV T 20–26:1 beskr., väl till personbeteckningen *tattare*). Om bakgrunden till f. led. *Hillers-* är inget känt; jfr dock *Hillersbo* under *Östa*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*,

varom se inl. 3.3.6. — *Karlberg*. Försv. tp. Karlberg 1811–14 ka AI:6a (82), 1859 G 91. Hit flyttar från byn 1811 nybyggaren *Karl* Ersson (död 1814). — *Mellangården*. Millang. 1690 ka C:1 (30 v.). Förr namn på gd i byn. — *Norrgården*. Norrg. 1690 ka C:1 (30 v.). Förr namn på gd i byn. — *Ol-Nils qñils*. Gd i byn med namn efter *Olof Nilsson* (1819–99). — *Ol-Ols okq̄s*. Gd i byn med namn efter *Olof Olsson* (1835–1907). — *Ol-Pers okpås* eller *Heléns haléns*. Gd söder om byn dit *Olof Persson* flyttar vid laga skiftet 1860. Kallas nu vanligen *Heléns* efter nuvarande ägaren och dennes far. — *Sörgården*. Sörg. 1690 ka C:1 (30 v.). Förr namn på gd i byn.

Sjöfallet. Försv. beb. — Siöfallet 1638 ka LI:1 (20). ~ S. led. är *fall* 'öppning i skogen, hygge'.

1 Skekarsbo fēkaşbo, fōkaşbo 1/2 sk. — i Skiekarsbodom 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667.²³ — Skediekarls boda 1549, Skedekarsboda 1551–69, Skekarsboda 1610, Skekarsboo 1680, Skekarsbo 1825–1879 jb. — *Skekarsbode* 1560 tl, Sjökarlsbo 1780 ka AI:2 (172), Sjökarlsbo 1823 ka AI:8a (152). ~ Äldsta jb upptar ett skattetp (nybygge). F. led. är troligen gen. av ett mansbinamn *Skedhekarl, bildat till *skede* neutr. 'rågång, gräns' (om *sked* i ortnamn se H. Ståhl i KL 15, 1970, sp. 463 f.). Bebyggelsen ligger vid Färnebofjärden i Dalälven och gränsar mot Gästrikland. Landskapsgränsen i och vid Dalälven har av ålder varit föremål för tvist mellan Nora- och Österfärneboborna (se DMS 1:4 s. 117 ff.). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övrigt bebyggelsenamn:

Kolningssvedden kēñigsvēdñ ä., *kēñig-* (förr *Kolningsvreten*). Kolningsvreten 1840–45 ka AI:11a (145), Kolningssveden 1861–70 ka AI:15 (83). F. led. är *kolning* 'plats där man kolar; kolbotten'. S. led. är äldst *vret* 'mindre åker', senare *svedd* 'svedja'.

1 Skinnarbo fīnarbo 1/2 sk. — Skinnareboda 1541 DMS 1:4 s. 120, Skinnarbo o.d. 1628–1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett halvt skattehmn. Ingick förr i Bergbolsta skifteslag, varom se under *Berg*. F. led. är yrkesbeteckningen *skinnare* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Jon-Lars jōnlās. Jon Larssons torp 1880 LMV T 40–40:4 beskr. Östligaste bebyggelsen i Skinnarbo. Namnet är givet efter odlingsmannen *Jonas Larsson* (1806–92). — *Torkelsbo tårřsilsbo* ä., *tōrkelsbo*. Torkelsbo 1690 ka C:1 (31 r.). Var ursprungligen en obebyggd äng till Ulebo, enligt gjb LMV T 6 (24) 1651–52 (Engett kallas Turkilzbo) med en utsträckning ungefärligen motsvarande nuvarande gården Per-Jons under Ulebo och det nuvarande Torkelsbo inklusive åkern Uvrönningen (ek 12H4b). Med "Torckelsbo Ägor, en Utjord under Ulebo By" (LMV T 40–40:1 beskr. 1784) avses däremot enbart den nuvarande gården Per-Jons ägor; hustomt finns på tillhörande karta markerad c:a 200 m sydsydväst om dagens Per-Jons. Den nuvarande gården Torkelsbo existerar då ännu ej men finns markerad på LMV T

²³ Se not 6.

40–40:3 1863–66. I beskr. till sistnämnda karta (1866) kallas åkrarna söder om Per-Jons för *Torkelsbo* och området kring dagens Torkelsbo för *Skinnarbo hästha-gen*. Nuvarande ägo gränser fastställdes vid laga skiftet av Bergbolsta skog 1866 (jfr *Berg*). Den äldsta bebyggelsen synes alltså ha legat inom Ulebos nuvarande gränser och var ursprungligen soldattorp; hfl 1690 och 1738 upptar soldaten Uv (roten 59; jfr *Kransberga*, egen rubrik), hfl under 1800-talet soldaten Norén (roten 51). Vid laga skiftet av Ulebo 1870 flyttades soldattorpet till en plats strax väster om *Blag-garsbo* (se under *Ulebo*). F. led. i *Torkelsbo* är mansnamnet *Torkel* och s. led. an-tingen ursprungligen plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3., eller ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Skogen. Nu okänd(a) bebyggelse(r). — på Skogen 1683 ka C:1 (6 v.), 1683 ib. (7 r.), 1684 ib. (8 v.). ~ 1683 och 1684 omnämns två olika personer. Enligt E. Nevéus (1960 s. 127) avses ett torp under Gäddsjö.

1 Skärsjö *fārſø, fārſø, fæſø* 1 sk. — in skersø, in scersø ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 89 f.), in skærsio 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), i skærsio 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40). — Skersio 1544, Skersö 1549, Skærsjö 1551–69, Skärsjö 1825–1879 jb. ~ Mgl ?1312 upptar två skattskyldiga till 6 öre och två (tre?) som restar 1 mark. Äldsta jb upptar ett skattehmn. Byn har fått sitt namn efter läget vid sjön Skärsjön. Sjönamnets förled är fsv. *skær* 'klar', syftande på vatt-nets klarhet. Om skrivningen *-sø* ?1312 se Hellberg 1967 s. 500 not 13.

Övriga bebyggelsenamn:

Bolins bolins. Bolins 1960 ek 12H5c. Gd utflyttad vid laga skiftet 1863. Namnet är givet efter Jöns Sunesson *Bolin* (1759–1828), salpetersjudare från Småland, in-gift i gården 1788. Hans son, som övertog gården, använde ej faderns efternamn. — *Bråtängen bråteågen* eller *Nilssons nilsons*. Bråtängen 1925–31 ka AIIa:7 (306). Försv. tp sydväst om Torbacka. På ek 1917 och kG 91 NO 1922 är här en fäbod markerad. Bebyggelsen saknas ännu 1862 (LMV T 40–48:2). Det ursprungliga ägonamnet *Bråtängen* (Bråt Ängarne 1801–04 LMV T 40–48:1 beskr.) hänger samman med två äldre namn på intilliggande terrängpartier, *Styggbråten* och *Vac-kerbråten* (Stygg Bråten, Wacker Bråten 1801–04 LMV T 40–48:1 beskr.), vilkas s. led är *bråte* 'rishög, bråte'. — *Dånkarbo dögka(r)bo*. Ung gd söder om Torbacka. Namnet avsåg ursprungligen en åker (tidigare äng) söder om gården (Donkarbo Tappan 1801–04 LMV T 40–48:1 beskr.). F. led är oklar, dock sannolikt samhörig med *slå dånk* 'göra ingenting', *dånker* 'lat mansperson' eller *dånka* 'slå hårt och kraftigt' (Nora sn, ULMA 25496). S. led. är det normalt bebyggelsebetecknande ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Kanske har namnet äldst tillkommit en senare försvunnen bebyggelse. — *Gammelstun gæmæstun*. Gammelstun 1960 ek 12H5c. Gd på den gamla byplatsen. Om s. led. *-stun* se *Norrstun* under *Dalen*. — *Grannas grænas* ä., *grånas*. Grannas 1960 ek 12H5c. Gd utflyttad vid laga skiftet 1863. Namnet är dial. gen. sing. av *granne* och är antingen givet från den gamla byn eller granngården Bolins. Det äldre uttalet "Grännas" beror på en dialektal över-gång av kort *a* till *ä* efter *r* (Isaacsson 1923 s. 28). — *Nilses torp*. Nilses Torp 1863 LMV T 40–48:2 beskr. Försv. tp i nordänden av åkern Nilsesvreten söder om Sör-stun. Formen på *es* är tydlighetsgenitiv. — *Nilssons*, se *Bråtängen*. — *Norrgården*. Norrg. 1691 ka C:1 (36 v.). Förr namn på gd i byn. — *Norrstun næstun*. Försv. tp

norr om Bolins. Jfr *Norrstun* under *Dalen*. — *Ol-Nils qñils* 1960 ek 12H5c. Utflyttningsgd vid laga skiftet 1863, väl med namn efter en tidigare brukare *Olof Nilsson*. — *Rutbacken rūtbåkan* eller *Ruts rūts* (Vretarna). Rutens Torp 1801–07 ka AI:5b (308), Vretarna 1960 ek 12H5c. Har varit soldattorp för roten 57, vars soldater hette *Rut* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Namnet *Vretarna* används ej. — *Ruts*, se *Rutbacken*. — *Skommars skòmås*. Lht väster om byn. Här har bott en *skommare* 'skomakare'. — *Skräddars skrèdås*. Tp väster om byn. Här har bott en skräddare. — *Snickars snikås*. Lht väster om byn. Här har bott en snickare. — *Sörstun sēsstån, sēsstån*. Sörstun 1925 G 91. Gd söder om byn, utflyttad hit mellan storskiftet 1801–05 och laga skiftet 1863. Om s. led. -stun se *Norrstun* under *Dalen*. — *Vretarna*, se *Rutbacken*. — *Vretbo*. Vretbo 1801–07 ka AI:5b (306), 1859 G 91. Förr namn på beb. vid den nuvarande gården *Grannas*. F. led. är *vret* 'mindre åker' och s. led. ortnamnselementet -bo, varom se inl. 3.3.6. — *Västerstun vèstæsstun*. Västerstun 1960 ek 12H5c. Gd på gamla byplatsen. Om s. led. -stun se *Norrstun* under *Dalen*.

Stalbo stålbo. — Stafflaboda 1541 DMS 1:4 s. 120, Stalabo 1544, Ståleboda 1549–51, Staleboda 1569–1610, Stahleboo 1680, Stalbo 1715–1879 jb. ~ Jb 1541 upptar tre skattehm. Vid byn finns ett stort järnåldersgravfält, varom se inl. 3.3.3 samt *Byrkista. I beskr. till storskifteskartan över Stalbo 1767–68 (LMV T 40–49:1) sägs Lockarbo ligga på byns ägor och vara avgärdat därifrån. För tolkning av namnet se *Stalbo* i Harbo sn.

Byboöknamn: *stalbohönsen stålbohönsen*. Enligt sägnen kom digerdöden till Stalbo i en tupps skepnad. En listig dräng visade honom emellertid vidare till byn Gräsbo i Östervåla sn, och Stalbobönderna undkom oskadda.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk. 4 jordlht fr. (utbruten från nr 1 1916).

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Ers åndæsés (förr även *Slaktars släktaş*). Gd söder om byn, utflyttad hit vid laga skiftet 1853. Namnet är väl givet efter en tidigare brukare *Anders Ersson*. — *Anneberg ånebårj*. Anneberg 1960 ek 12H3d. Ungt lhtsnamn. — *Bullerbo bålerbo* (förr *Per Perssons torp*). Per Perssons torp 1853 LMV T 40–49:4 beskr. Försv. tp strax öster om Haga vid *Bullerhällarna*, där en väg går fram. Kanske bullrade det när man körde här. Åkern söder om hällarna har kallats *Bullerbovreten* (Bullerbo wretarne 1853 LMV T 40–49:4 beskr.). Torpet flyttades senare till en plats c:a 450 m västnordväst om Klippan och behöll därvid sitt namn. För s. led., ortnamnselementet -bo, se inl. 3.3.6. — *Fastens fástæns*. Fastens 1960 ek 12H3d. Gd söder om byn med namn efter soldaten Erik Fast (1825–94), som flyttar hit vid laga skiftet 1853. — *Haga hāga*. Haga 1898–1905 ka AIIa:2 (415). Modenamn, varom se *Haga* under *Järlebo* i Harbo sn. — *Jan-Lars jånlås*. Gd söder om byn, utflyttad hit vid laga skiftet 1853. Namnet är väl givet efter en tidigare brukare *Jan Larsson*. — *Jons jøns* ä. eller *Jonsgården jønsgåñ*. Jons 1960 ek 12H3e. Gd nordost om byn, utflyttad hit vid laga skiftet 1853, väl namngiven efter en tidigare brukare *Jon*. Det yngre namnet *Jonsgården* tillkom c:a 1948. — *Klippan klīpan*. Klippan 1898–1905 ka AIIa:2 (405). Ligger på en höjd. — *Mellangården*, se *Mittbyn*. — *Mittbyn*. Mittbyn i Staleboo 1636 ka LI:1 (16), Staalbo mittbyn 1689 ka C:1 (23 r.), Mittby Hemmanet eller Mellangården 1767–68 LMV T 40–49:1 beskr. Förr namn på gdr i byn. —

Norrbyn eller *Norrgården*. Stalbo norrgården 1690 ka C:1 (30 v.), Norrg. 1694 ib. (56 v.), Norrbyn 1691 ib. (38 r.), 1692 ib. (42 r.), Norrgården eller Norrbyn 1767–68 LMV T 40–49:1 beskr. Förr namn på gdr i byn. — *Norrgården*, se *Norrbyn*. — *Per-Gustavs pergustafs*. Gd söder om byn, bebyggd efter laga skiftet 1853, sannolikt med namn efter bonden *Per Gustafsson Sandmark* (1822–98). — *Per Perssons torp*, se *Bullerbo*. — *Skräddars skrådaş*. Lht sydväst om byn. — *Slaktars*, se *Anders-Ers*. — *Smedens smens*. Försv. lht sydväst om Anneberg. Här bodde bysmeden. — *Stalbo soldattorp*, se egen rubrik. — *Ståle(n)s*, se *Stalbo soldattorp* (egen rubrik). — *Ståltorpet*, se *Stalbo soldattorp* (egen rubrik). — *Östbyn*. Stalbo östbyn 1691 ka C:1 (38) r.), Östbyn 1692 ib. (42 r.), 1767–68 LMV T 40–49:1 beskr. Förr namn på gdr i byn.

Stalbo soldattorp, kallas *Ståle(n)s stånş*, *ståkas* eller *Ståltorpet ståktörpa*. Ståltorpet 1917 ek, Stalbo soldatt 1918 ek (jr). ~ F.d. soldatt för roten 48, vars soldater efter bynamnet *Stalbo* hette *Stål* från 1683 och *Ståle* från 1710, varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff. Avsöndrat från Stalbo 1907.

Stentorp *stènstörp*, *stèntörp*, kallas även *Loberg(et) lqbærj*, *lqbærj(a)*. — Looberg 1692 ka C:1 (42 r.), (Loberg) Sten torp 1906–15 ka AIIa:4 (571), Loberg 1917 ek, Stentorp 1918 ek (jr). ~ Förr soldatt för roten 47 (Åby), avsöndrat från Åby 1907. Det nyskapade jr-namnet åsyftar riklig förekomst av sten kring huset, bl.a. en stor sådan på gårdsplanen. Det äldre namnet *Loberg(et)*, givet efter ett intelligande berg (Loberget 1960 ek 12H3c), innehåller djurbeteckningen *lo*.

1 Stigsbo stiksbo 1/4 sk. — Stigz Boda 1628, Stijgzboo 1680, Stigsbo 1760–1879 jb. — Stixboo 1640 ka LI:1 (24), Stigsbo 1645 mtl. ~ Jb 1628 upptar ett nybygge. F. led. torde vara gen. av mansnamnet *Stig*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 Stigängen stīgænja, *stīgæja* ä., *stīgæjan* 1/8 sk. — Stighängen 1680, Stigäng 1715–1879 jb. — Stigänge 1645 mtl, Stigenge 1651–52 LMV T 6 (45). ~ Jb 1680 upptar ett skattehmn, gjb 1651–52 ett skattetp. Sannolikt avsöndrat från Hemmingsbo som redovisar gemensam skog med Stigängen vid storskiftet 1811. Namnets förled syftar troligen på en gammal stig mot Nora kyrka, brukad av folk från Torp och Holm (se glk Aa 14). S. led. är ursprungligen *änge* 'äng'.

Ståle(n)s, se *Stalbo soldattorp*.

Ståltorpet, se *Stalbo soldattorp*.

1 Svedden svódñ, *svédñ* 1/16 sk. — Sweden 1628, 1715–1825, Sveden 1879 jb. — Sweedhen 1645 mtl, Sweden, Skatie Torp 1651–52 gjb LMV T 6 (61). ~ Jb 1628 upptar ett nybygge. Gården, försvunnen redan på 1700-talet, låg strax söder om den nuvarande gården Jan-Jöns i Kerstinbo. Ägora är nu inräknade i Kerstinbo. Namnet innehåller ordet *svedd* 'svedjeland', nu knappast levande i dialekten men vanligt i ortnamn avseende ängar, åkrar m.m.

Sälja sàkja, *sækja*, *sækja* eller *Säljabyn sàkjabýñ*. — in celuum [3 ggr] ?1312 u.d.

u.o. RAp (SD 3 s. 89 f.),²⁴ in norby in *contracta selium* 1350 29/10 u.o. RAp (SD 6 s. 233),²⁵ j Norresälium 1360 u.d. u.o. SD 7:2 s. 251 reg. 1540-t.,²⁶ sælya 1397 22/2 Vadstena UUBp, i Sæløø 1399 1/6 Ön UUBp vidf. 1397 22/2 Vadstena, j sælium 1453 9/1 Bro RApp ser. II. — Sellia 1544, Selia 1549–69, Sälja 1760–1879 jb. ~ Mgl ?1312 upptar sju skattskyldiga till 1 mark och tre till 2 öre, anmärkningsvärt många personer; möjligen innefattas fler orter (jfr *Brunnvalla* och inl. 1). Äldsta jb upptar tre frälsehm. Namnet skall sannolikt sammanhållas med *Norrsälja* i Harbo sn och *Västersälja* i Östervåla sn. Se närmare härom under Harbonamnet samt inl. 3.5. Av de där diskuterade betydelserna synes för Säljas del 'fäbod' vara en tilltalande tolkning. Byn kan ursprungligen ha varit fäbodställe till Bro. Det däremellan liggande Mälby har då tillkommit först sedan Sälja blivit en självständig by (vilket är fallet redan ?1312).

1 1 fr. 2 1 (1/2) fr. 3 1 (1/2) fr.

Övriga bebyggelsenamn:

Bergens bærjens, bårjins. Gd strax söder om den gamla byplatsen. Här bodde *Bergen* (död 1906). — *Erk-Lars ærklås*. Äldre namn på gd söder om den gamla byplatsen vid gränsen mot Mälby, väl med namn efter en tidigare brukare *Erik Larsson*. — *Erk-Pers ærkepēs* (förr *Frälsegården*, ?*Hovgården* och ?*Nederbyn*). ?Håggården 1682 VFÅ 17 (1928) s. 13, ?Hoggård 1689 ka C:1 (25 r.), ?Håggården 1690 ib. (31 v.), Frällsegården 1756 LMV T 40–54:3 beskr., ?Sälja Nederbyn 1780–86 ka AI:2 (207). Gård på gamla bytomten med namn efter landbonden *Erik Persson*, som flyttade därifrån i slutet av 1800-talet. Enligt jb och kartor i LMV från 1600- och 1700-talen fanns i byn tre frälsegårdar. Den östra av dem, motsvarande nuvarande *Erk-Pers*, ägdes enligt LMV T 40–54:1 beskr. (1750) av kaptskan Barbara Tigerhielm, de båda övriga av Uppsala universitet; på tillhörande karta är gårdens hus större än de två övriga gårdarnas och har "finare" tak. Detta tyder på att just denna gård kallats *Hovgården* (jfr fsv. *hofgardher* 'herregård, sätesgård?'). Kanske har gårdens ägare bott här någon tid. En tradition säger att en "Hovgård" tillhörande ärkebiskopen legat i orten (jfr *Hällby* samt VFÅ 17, 1928, s. 13 och Nevéus 1960 s. 102, 110). Då gården låg närmast byvägen och åkermarken av den gamla byns gårdar, avses med *Nederbyn* säkerligen just denna gård. Jfr *Mittbyn* och *Oppgården*. — *Frälsegården*, se *Erk-Pers*. — *Hovgården*, se *Erk-Pers*. — *Hovgårdsudden høv-gasūdn̄ ä., hāgadsūdn̄, havgasūdn̄*. Håfg^{ds} Udden 1780–86 ka AI:2 (204), Håfgårdsudden 1787–93 ka AI:3 (214). Vid en udde i Dalälven med samma namn (Håfgårds Udden 1749–50 LMV T 40–54:1 karta 2 över Sälja). Området har väl tillhört *Hovgården* (se *Erk-Pers*). Här bodde skogvaktare under 1700- och 1800-talen. — *Knektstugan kn̄iktstūgan*. Försv. soldattp i Hovgårdsudden. I LMV T 40–54:5 beskr. (1871) omtalas här dragonen Bom. — *Lars-Ols laşōs*. Lars-Ols 1960 ek 12H6c. Gd norr om den gamla byn, sannolikt med namn efter *Lars Olsson*, land-

²⁴ SD och R. Otterbjörk (1957 s. 16 f.) läser "celnum". Enligt Otterbjörk är den ifrågakvarande handskriften en avskrift av en förlaga och ortnamnet sannolikt felläst.

²⁵ Uttrycket "in norby in *contracta selium*" betyder sannolikt 'i norra delen i byn Sälja'. Ordet *contracta* har annars innebörden 'härad, hundare; landskap, folkland, lagsaga, slottslän; prosteri, kontrakt' (GMLS 1 s. 243). Jfr not 26.

²⁶ Uttrycket "j Norresälium" betyder sannolikt 'i norra delen av Sälja'. Jfr not 25.

bonde i Sälja 1892–1936. — *Mittbyn*. Sälja Mittbyn 1780–86 ka AI:2 (206). Förr namn på den mellersta av den gamla byns tre gårdar. Jfr *Nederbyn* och *Oppgården*. — *Nederbyn*, se *Erk-Pers*. — *Oppgården*. Wpgården 1680 ka LI:1 (149), Sällja Oppgården 1780–86 ka AI:2 (205). Förr namn på gård i den gamla byn, troligen den nordligaste. Jfr *Mittbyn* och *Nederbyn*.

1 Sörbo *sørbo* (förr *Boda*) 3/8 sk. — Boda 1551–69, Bodha 1590, Boda 1610, Sörboo 1631–80, Sörbo 1715–1879 jb. — Söderboo 1615 ÄL 40:2 f. 177 v., Söderbo 1645 mtl. ~ Jb 1551 upptar en skatteutj. under Ingbo. Det ursprungliga namnet innehåller plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Det senare tillagda *Sör-* syftar på belägenheten söder om Ingbo.

Övriga bebyggelsenamn:

Harbomstorp, se *Sörstun*. — *Norrgården nõrgån*. Norrgården 1960 ek 12H3b. Nordligaste bebyggelsen i Sörbo. — *Sörstun*. Sörstun eller Harbomstorp 1864 LMV T 40–55:1 beskr. Sydligaste gården i Sörbo. Hit utflyttar klensmeden Olof *Harbom* vid laga skiftet 1864 (här finns då redan bebyggelse). Jfr *Grinda* under *Buska*. Om *-stun* se *Norrstun* under *Dalen*.

1 Torbacka *tørbåka* nybygge sk. — Torbacka 1715–60, Thorbacka 1825–1879 jb. — Torbacka 1668 ka LI:1 (108). ~ Jb 1715 upptar ett kronotp, sannolikt under Kerstinbo, som redovisar gemensam skog med Torbacka på Kerstinbos storskifteskarta från 1803–05 (LMV T 40–24:2, karta 2). Namnet, som är svårbedömt, är sannolikt ett ursprungligt naturnamn. Bebyggelsen ligger vid den långa, markerade grusås som sträcker sig i nordsydlig riktning genom socknen. Vid Torbacka finns på åsen en markerad, mindre höjd, varför f. led. möjligen innehåller det flerstädes diskuterade ortnamnselementet **thor-* 'höjd' (se L. Moberg i NoB 39, 1951, s. 22 ff.). Senare ledens form på *-a* beror på en anslutning till plur. ortnamn på *-a* (jfr också dialektens *backan* i best. form sing.).

Övriga bebyggelsenamn:

Lill-Torbacka, se egen rubrik. — *Marstrand måstran*, *måstrån*. Marstrand f.d. fäb. 1925 G 91. Försv. fäbodvall vid Dalälven, markerad på G 91 1859. Enligt M. Eriksson (i UFT 43, 1933, s. 311) hörde vallen till Skärsjö. Namnet avsåg äldst en äng (Ängen Marstrand 1820 LMV T 40–57:1 beskr.) och syftar sannolikt på att denna var svår att slå. Flera likalydande åker- och ängsnamn i Sverige anses ha denna innebörd av hårt arbete med hänsyftning på Karlstens fästning i Marstrand, som var anstalt för straffångar fram till mitten av 1800-talet (se t.ex. H. Ståhl i OUÅ 1941 s. 28 ff.). I Nora sn finns ytterligare två exempel på detta namn, en f.d. åker i Buckarby (Marstrand 1864 LMV T 40–9:7 beskr.) och ett nu ej brukat namn på en f.d. äng i Sälja (Marstrand 1831 LMV T 40–54:4 beskr.).

1 Torp *tørp* ä., *torp* 1 sk. — j thorpe [2 ggr] 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., ij thorpø, in thorpe 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., ii thorpe, ii thorpæ 1376 juli u.o. UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., de thorpe, i thorpe 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 308 avskr. O. Celsius d.ä., i thorpe [3 ggr] 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr.

O. Celsius d.ä., j thorpe [3 ggr] 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., in torpe 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), i thorpe 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), i thorpe, i thorppe, j thorppe 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä., i Thorpe 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand, j thorpe [2 ggr] 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius. d.ä., j thorppe [2 ggr] 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä. — Torp o.d. 1544–1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. Bebyggelsen är sannolikt en medeltida avsöndring från det angränsande Holm. Vid Holm finns ett järnåldersgravfält, medan Torp saknar fornlämningar (se L. Hellberg i NoB 42, 1954, s. 126). Namnet torde kunna översättas med 'utflyttargård' (jfr inl. 3.2). Torp redovisar på storskifteskartan 1769 (LMV T 40–58:1) skog och utmark gemensamt med Ärligbo samt Disebo i Östervåla sn, varför ett bebyggelsehistoriskt samband mellan de tre byarna torde föreligga. Snarast är Ärligbo och Disebo avsöndringar från Torp.

Inbyggarbeteckning: *torpborna tårbone*. Byboöknamn: *torpbosvinen tårbosvinen*.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Mats andaşmåtš. Äldre namn på gd i byn, väl efter en tidigare brukare *Anders Matsson*. — *Anders-Pers andaşpęš*. Äldre namn på gd i byn, sannolikt efter *Anders Persson*, som bor här vid laga skiftet 1854. — *Björknäs bjårknęš* (förr även *Flaten flåtęn*). Björknäs 1918–25 ka AIIa:6 (404), 1925 G 91. Nyskapat namn. Namnet *Flaten* är givet efter en intelligande f.d. äng, nu åker (Flatskiftena 1854 LMV T 40–58:2 beskr.), vars namn väl syftar på att området var platt och jämnt. — *Erk-Ers*, se *Kristinelund*. — *Flaten*, se *Björknäs*. — *Furuvik fųravik*. Furuvik 1906–15 ka AIIa:4 (421). Här fanns förr ångkvarn och såg. — *Jan-Anders jånędaş*. Gd i byn, väl med namn efter en tidigare brukare *Jan Andersson*. — *Kristinelund krįstinelęn*, *kristinelęn* (förr även *Erk-Ers ærkęš*). Kristinelund 1904–05 ka AIIa:2 (366). De båda namnen är givna efter *Erik Eriksson* och hustrun *Kristina*, vilka flyttade hit 1904. — *Lars-Ols laşęš*. Äldre namn på gd i byn, väl med namn efter en tidigare brukare *Lars Olsson*. — *Ol-Ols okęš*. Äldre namn på gd i byn, sannolikt med namn efter *Olof Olsson*, som bor här vid laga skiftet 1854. — *Oskarshamn oskaşhąmn*. Oskarshamn 1925–31 ka AIIa:8 (431). Namnet är, väl i anslutning till stadsnamnet *Oskarshamn*, givet efter östgöten *Oskar Blom*, hitflyttad 1904 efter att ha kommit som dräng till byn 1899. — *Svebo svębo*, *svębo*. Lht vid Torpshus. F. led. är väl *sved* 'svedja', s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Torpshus tårpshųš*, *tårpshųš*. Torpshus 1906–15 ka AIIa:4 (417). Förr grenadjärstorp (114 Torpling). — *Torpsta tårpsta* ä., *tårpsta*. Torpsta 1898–1905 ka AIIa:2 (364). Namnet är bildat till bynamnet *Torp* och i anslutning till äldre bebyggelsenamn på *-sta*, varom se *Kvarsta* i Harbo sn.

Torsängen (*tårşęęęn*). Försv. beb. — Torssänge 1668 ka LI:1 (108), Torzänge 1681 ka C:1 (3 r.), Torsänget 1692 ib. (45 r.), Thorsängin 1861 ka AI:16 (98), Thorsänge 1865 glk Aa 14. ~ Fastigheten avsöndrades från Åby 1953 och ingår nu i Hemmingsbo. F. led. är mansnamnet *Tor* och s. led. ursprungligen *änge* neutr. 'äng', nu *äng*. Det upptecknade uttalet avser åkrar vid den försvunna bebyggelsen.

Tärn *təŋ, tən*. — Tärn 1898–1905 ka AIIa:1 (18–20). ~ Fastigheter i Tärnsjö samhälle, avsöndrade från Prästgården m.fl. 1939–41. Namnet är givet efter den intilliggande sjön *Tärnsjön*, varom se under *Tärnsjö*.

Tärnsjö *tənʃø, tənʃø, tənʃø*. — Tärnsjön 1876–80 ka AI:30 (89), Tärnsjö 1894 SPL. ~ Fastigheter i Tärnsjö samhälle, avsöndrade från Prästgården 1939–45. Samhället har växt upp på mark tillhörig Prästgården och Norr och Sör Åsbo. Namnet *Tärnsjö* avsåg äldst några lägenheter vid tjärnen *Tärnsjön* norr om samhället (*tən, tənʃøn, tənʃøn*, Tärn Sjön 1783–84 LMV T 40–40:1 karta 1). *Tärn* är dialektens form för riksspråkets *tjärn*, nu knappast levande i dialekten. Denna form är känd från ett sammanhängande område i nordligaste Uppland och sydöstra Gästrikland (Jonsson 1966 s. 60 ff.). Jfr *Brokarltärn* under *Bro*. *Tärnsjö* blev småningom den framväxande tätortens poststationsnamn (så 1894), sannolikt för att förväxling skulle undvikas mellan *Nora* och *Nora* stad. När den nu nedlagda järnvägen invigdes 1901, fick samhällets järnvägsstation samma namn.

1 Ulebo *ùlbo* 1 sk. — i vgglabodhum, i oolabodhum, ii vgglabodhum 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40). — Olebo 1544, Vleboda 1549, Vhleboo 1680, Ulebo 1760–1879 jb. — i Vglebode 1560 tl, j Whlebode 1571 ÄL 17:10 f. 15 r., Ugleboo 1615 ÄL 40:2 f. 177 r. ~ Äldsta jb upptar ett skattehm. Ingick förr i Bergbolsta skifteslag, varom se under *Berg*. F. led. synes vara gen. plur. av fågelbeteckningen *uggla*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Jfr *Olbo* i Östervåla sn.

Övriga bebyggelsenamn:

Blaggarsbo blågaʃbo. Blaggarsbo 1835–39 ka AI:10a (77), Blaggarbo 1866 LMV T 40–40:3 beskr. Äldre namn på tp i Hedenslund. F. led. är *blaggarn* 'blångarn, blånor', enklare fibrer av lin eller hampa. Kanske var huset ursprungligen tätat med blånor. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Bärfallet*. Bärfallet 1787–93 ka AI:3 (152), 1861 ka AI:15 (50). Försv. tp väster om Högsberga (ek 12H4c) på skogsbacken *Bärfallet* (Bärfallet, en bergbacke, samfällt åt Holvasby och Ulebo 1784 LMV T 40–40:1 beskr.). Här har väl ursprungligen varit ett bärrikt *fall* 'öppning i skogen, hygge'. — *Erik-Ers erikés*. Norra gdn i byn, utflyttad hit redan före laga skiftet 1870, sannolikt med namn efter bonden *Erik Ersson* (1831–1919). — *Fagerheden*. Försv. tp. Fagerheden 1845–49 ka AI:12a (67), 1917 ek. Ett kvarvarande, angränsande torp under *Holvastby* bär samma namn; för tolkning se detta namn. — *Hedenslund*, se under *Holvastby*. För det torp som burit namnet *Blaggarsbo* se ovan. — *Jakobsdal iåkopsdåk*. Jacobsdal 1801 ka AI:5b (244). Namnet, som äldst uppträder i hfl 1801, är möjligen givet av kyrkoherden Eric Nyberg, som kom till Nora 1795 efter tjänst i Jakobs församling i Stockholm. I Jakobsdal upptas äldst torparna Anders Claesson och Isaac Claesson. Kanske har även den senares bibliska förnamn givit associationer till patriarken Jakob, Isaks son. Jfr *Eriksdal* under *Prästgården*. — *Källviken*, se egen rubrik. — *Lars-Anders lāsàndeʃ*. Södra gården i byn, utflyttad hit redan före laga skiftet 1870 och sannolikt namngiven efter bonden *Lars Andersson* (1815–1910). — *Per-Jons pærjóns*. Per-Jons 1960 ek 12H4b. Gd på

Torkelsbo utjord, dit *Per Jonsson* (1816–1901) utflyttat vid laga skiftet 1870. Jfr *Torkelsbo* under *Skinnarbo*. — *Torkelsbo*, se under *Skinnarbo*.

Wästanås. Nu okänd beb. — Wästanås 1695 ka C:1 (63 r.). ~ Var sannolikt belägen väster om den stora grusås som löper genom socknen. Jfr *Östanås*.

Åby *aby*. — in *haby* ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3 s. 89), in villa *sødræaby* 1357 17/4 u.o. RAp (SD 7 s. 173), j *aby* 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., ?ij *aby* 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä.,²⁷ i *aby* 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., ?j *aaby* 1421 u.d. Uppsala Holmp.²⁸ — Åbi 1544, Åby o.d. 1549–1879 jb. ~ Mgl ?1312 upptar fem skattskyl-diga till 2 öre. Äldsta jb upptar tre skattehmn. Vid byn finns två järnåldersgravfält. Från Åby har avsöndrats *Gullsmäyra*, som fram till laga skiftet 1851 hade gemensam skog med byn. F. led. syftar på den å, nu kallad *Åbybäcken*, som rinner genom byn (för formen *haby* ?1312 jfr *Huddungeby* i *Huddunge* sn). S. led. är *by* 'gård; by' (jfr inl. 2.3).

1 1 sk. 2 3/4 sk. 3 1/2 sk. 4 1/2 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Alderbäck *äðerbæjßen* ä., *äðerbæk*, *-bæk*. ?Aldervreten 1866 ka AI:16 (194), *Alderbäck* 1917 ek. F. led. är trädbeteckningen *alder* 'al'. Någon bäck med detta namn är ej känd. Den bäck som rinner förbi gården är dock kantad med grov al. Gårdens jord brukas ej. — *Aldervreten*, se *Alderbäck*. — *Fäbodkärrsfäbodvallen* *fēboðæsfēbováln*. Försv., gemensam fäbodvall för byn, belägen vid mossen *Fäbokärret* (ek 12H3c). Se om vallen Frödin 1950 s. 32. — *Gammelsvallängen* *gamekšvålēgen* eller *Gammelsvallänge* *gamekšvålēge*. *Gammelsvallängen* 1960 ek 12H3c. Försv. gd, varifrån ägarna flyttade till (*Nya*) *Svallänge* under *Hemmingsbo* strax i norr. Måhända syftar namnet på förekomst av svallis under vintern. S. led. är *äng*, alternativt *änge* neutr. — *Gammelvallen* *gamekšváln* (förr *Mossbo* fäboddar och *Mossbo* fäbodvall). *Mossbo* fäboddar 1849 LMV T 40–60:1, *Mossbo* fäbovall 1854 LMV T 40–60:2 beskr., *Gammelvallen* 1960 ek 12H3c. Försv. fäbodvall till gården *Mossbo*. — *Hälla* *hēla* (förr *Oknen* *hóknen*, *óknen*). *Hälla* 1917 ek. Gd, utflyttad vid laga skiftet 1854. Terrängen är blockrik, och vid gården går berghällar i dagen. Det äldre namnet *Oknen* avsåg ursprungligen åkrarna sydväst om gården (*Ocknen* 1849 LMV T 40–60:1, *Oknen*, *Ocknen* 1854 LMV T 40–60:2 beskr.). Detta namn är oklart. Möjligen är det en ägonamnsbildning till ordet *okan* 'räfshuvud' (för detta ord se Isaacsson 1923 s. 43, 126). Det torde i så fall röra sig om ett jämförelsenamn. För uttalsformen "Hoknen" jfr *Huddungeby* i *Huddunge* sn. Jfr *Oknen* *ókna*, utägor i *Bondarvet*, *Folkärna* sn, *Folkare* hd, *Kopp*. l. (K. Hessling 1931 OAU). — *Hällafäbodarna* *hēla fēboðane*. Försv. fäbodvall till *Hälla* vid Jälmossen norr om sjön *Norra Brinnen* (ek 12H3c). — *Jan-Persbodarna* *jānpæšbðane*. Försv. fäbodvall strax väster om *Fäbodkärrsfäbodvallen*. — *Jan-Samuels* *jānsāmils*. Äldre namn på sydvästligaste gdn i byn, väl med namn efter en tidigare brukare *Jan Samuelsson*. — *Jonstorp* *jønstorp*, *jønstórp*. *Jonstorp* 1960 ek 12H3d. Ungt namn, nu

²⁷ Kan även avse *Åby* i *Östervåla* sn.

²⁸ Se not 27.

sällan brukat. — *Kvarntorp*, se egen rubrik. — *Källfallet jsèlfåla*. Källfallet 1917 ek. F. led. syftar på en här befintlig källa, och s. led. är *fall* 'öppning i skogen, hygge'. — *Loberg(et)*, se *Stentorp* (egen rubrik). — *Mossbo mèsbo* ä., *mòsbo*. ij mvsabodh 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., . . . sabodum 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä., in musabodum 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., j mosabodom 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., i mosabodhum 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), j mosabodum 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä., i Mosaboom 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand, j mosabodum 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä. Måseboo 1615 ÄL 40:2 f. 177 r., Måssebo 1645 mtl. F. led. är gen. sing. av fsv. *musi/mosi* 'mosse'; gårdens ägor består till stor del av nu utdikade sankmarker. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Gården räknades under medeltiden som en egen gård, ehuru den aldrig kom att införas som sådan i jb. — *Mossbo fäbod* eller *Mossbo fäbodvall*, se *Gammelvallen*. — *Norrgården*. Åby norrg. 1690 ka C:1 (33 r., 33 v.). Förr namn på gd(r) i byn. — *Pitan pìtan*. Äldre namn på gd vid landsvägen söder om byn, utflyttad hit vid laga skiftet 1854. Namnet sammanhänger med *Pitrönningen*, ett äldre namn på ett åkerparti strax söder om gården (Pit-Rönningen 1854 LMV T 40–60:2 beskr.). Området utgörs av en flack men tydligt skönjbar sänka. Detta synes samstämmigt med ett förslag av J. Sahlgren (1938 s. 170 f.). I en rad uppländska och västmanländska namn på *Pit(e)*- vill denne nämligen se ett dialektord *pita* 'dalkjusa', som dock i dessa landskap är belagt endast en gång som appellativ (Svinnegarns sn i Uppland). Detta ortnamnselement anses av Sahlgren också ingå i stadsnamnet *Piteå*. G. Holm (i NoB 37, 1949, s. 79 ff.) har senare framfört ett annat tolkningsförslag för *Piteå* men (i NS 38, 1958, s. 172) anslutit sig till Sahlgren beträffande namnen på *Pit(e)*- i Uppland och Västmanland. Senast har dessa namn behandlats av O. Korhonen (1982 s. 113 ff.), som anser att ett finskt ord *piitta* 'åkant; höjd' ligger till grund både för stadsnamnet *Piteå* och de mellansvenska ortnamnen. För de senare torde det dock krävas en grundligare undersökning av topografin vid varje lokal för att det säkert skall kunna avgöras, hur namnen skall förstås; för möjligheten att ett finskt lånord skulle föreligga synes dock ingenting tala. Ett par parallellnamn från häradet är *Pithagen*, ett skogsområde i Östervåla sn (ek 12H6d) och *Pitevallen*, en försvunnen fäbodvall, varom se under *Huggle* i Östervåla sn. — *Stentorp*, se egen rubrik. — *Sörgården*. Åby sörg. 1691 ka C:1 (38 r.), Åby sörgård 1692 ib. (41 r.). Förr namn på gd(r) i byn. — *Torsängen*, se egen rubrik. — *Vibo* eller *Vibron*. Försv. beb. Wijdbron 1684 ka C:1 (9 r.), Wijbroon 1685 ib. (11 v.), Wijboo 1688 ib. (19 r.), Wijdbron 1688 ib. (21 v.), Wijbroon 1693 ib. (49 r.), Wybo 1696 ib. (66 r.), Wibo 1780 ka AI:2 (82), Vibo 1801 ka AI:5b (146). Under 1600-talet bor här bl.a. soldaten *Hög* (roten 46, Högsbo). Upptas i hfl 1794–1807 under Åby. Var sannolikt belägen invid *Stora Viberget* på gränsen mellan Åby och Segelbo (Wiberget 1865 LMV T 40–22:3 beskr.). Gamla landsvägen korsar här bäcken *Vibäcken* vid *Vibron* (jfr Wibro röret 1780 LMV T 40–22:1 beskr., ett försvunnet gränsmärke mellan Åby och Segelbo). Sannolikt utgörs f. led. *Vi-* av växtbeteckningen *vide*. S. led. i namnformen *Vibo* är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Om det sägenomspunna Viberget som hemvist för tomtar och troll se Nevéus 1960 s. 125. — *Vibron*, se *Vibo*. — *Åbylund*, se egen rubrik. — *Åbysågen*, se *Kvarntorp* (egen rubrik).

Åbylund *abylán, abyländ*. Försv. gd. — (Åbylund) 1960 ek 12H3c. ~ Avsöndrad från Åby 1886 med nu ej fastställbara gränser.

Åbysågen, se *Kvarntorp*.

1 Åsbo Norr *nøråsbo* ä., *nøråsbo, nøråsbo* 1 sk. — Datum asobodhe 1331 5/8 RAp (SD 4 s. 227), i Åsabodom 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI A 2 aa nr 231 avskr. 1667.²⁹ — Åseboda 1544, Norre Åseboda 1549, Norreåseboda 1551, Norre Åsebo 1628, Norr Åhsbo 1760, Åsbo Norr 1879 jb. — Asebode 1560 tl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. Ingick förr i Bergbolsta skifteslag, varom se under *Berg*. F. led. syftar på den stora rullstensås vid vilken grannbyarna Norr och Sör Åsbo ligger. Om kompositionsformerna på -o, -a och -e se M. Wahlberg i NoB 74 (1986) s. 125 ff. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Vilken av de båda byarna Norr och Sör Åsbo som är ursprungsbebyggelsen är svårt att avgöra. Möjligen tyder namnformerna i äldsta jb, *Åseboda* resp. *Söderåsbi*, på att Norr Åsbo är ursprungsbebyggelsen och Sör Åsbo en senare utflyttning.

Övriga bebyggelsenamn:

Kallmossen, se under *Prästgården*. — *Laggarbo*, se under *Prästgården*. — *Tärnsjö*, se egen rubrik.

1 Åsbo Sör *søråsbo, søråsbo* 1 sk. — Söderåsbi [!] 1544, Södre Åsebo 1549, Söderåseboda 1551–90, Söderåsebo 1628, Söråhsboo 1680, Sör Åsbo 1825, Åsbo Sör 1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. Här fanns förr ett gästgiveri. För namntolkning se *Åsbo Norr*.

Övriga bebyggelsenamn:

Grällsbo grålsbo. Grellsbo 1916–25 ka AIIa:6 (573), Grällsbo 1960 ek 12H4c. F. led. är mansnamnet *Grels*, en förkortad form av *Gregers* (ursprungligen *Gregorius*), varom se Modéer 1964 s. 71 och Otterbjörk 1979 s. 93. 1866 benämns en åker invid bebyggelsen *Grälls Lars Tappa* (LMV T 40–40:3 beskr.). S. led. är ortnamns-elementet -bo, varom se inl. 3.3.6. — *Laggarbo*, se under *Prästgården*. — *Oppstun öpstån*. Lhtr på åsslutningen ovanför byn. 1867 benämns några åkertäppor invid bebyggelsen *Oppstu-täppor* (LMV T 40–62:2 beskr.). Om s. led. -stun se *Norrstun* under *Dalen*. — *Parkudden*. Parkudden 1916–25 ka AIIa:6 (571). — *Solbacka*. Solbacka 1960 ek 12H4c. Ungt modenamn, ej i allmänt bruk. — *Solvalla sòlvåla*. Solvalla 1960 ek 12H4c. Ungt modenamn. — *Tärnsjö*, se egen rubrik.

1 Ärligbo *ælebo, ælbo* 1 sk. — j ærlenabodhum 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., i Ährligeboo 1377 DMS 1:4 s. 122 avskr. 1658, i ærloghæbodum 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä. — Ärlighaboda 1541 DMS 1:4 s. 122, Erligebo 1544, Erlingeboda 1549–90, Erligh Boo 1628, Ärligbo 1825–1879 jb. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. Ärligbo redovisar vid storskiftet 1769 (LMV T 40–58:1) gemensam skog och utmark med Torp samt Disebo i Östervåla sn, varför ett bebyggelsehistoriskt samband torde föreligga mellan de tre byarna. Snarast är Ärligbo och Disebo avsöndringar från Torp. F. led. är gen. av det fsv. kvinnonamnet *Ærløgh* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

²⁹ Se not 6.

Övriga bebyggelsenamn:

Erk-Anders arkändes, *ekändes* eller *Storstun stöstun* (förr även *Västerstun västastun*). Gd i byn, väl med namn efter en tidigare brukare *Erik Andersson*. Anledningen till det äldre namnet *Västerstun* är obekant; gården ligger nu och låg före laga skiftet 1860 i östra delen av byn. Om *-stun* se *Norrstun* under *Dalen*. — *Erk-Ers arkēs*, *ekēs*. Gd väster om den gamla byn, bebyggd redan före laga skiftet 1860. Namnet är väl givet efter en tidigare brukare *Erik Ersson*. — *Madams madåms*. Försv. tp väster om byn. Här bodde i slutet av 1800-talet en gumma, kallad *Madam*, sömmerska och stort original. — *Norrgården nörgån* (förr även *Norrstun nöstun*). Gd i norra delen av byn. För namnet *Norrstun* jfr *Norrstun* under *Dalen*. — *Norrstun*, se *Norrgården*. — *Ol-Ols okås*. Gd i byn, väl med namn efter en tidigare brukare *Olof Olsson*. — *Storstun*, se *Erk-Anders*. — *Västerstun*, se *Erk-Anders*.

Östa *östa*, *østa*. — Ödesta 1551–1631, Öhsta 1715–60, Östa 1760–1879 jb. — Östad 1560 tl. ~ Jb 1551 upptar ett skattehmn, jb 1569 även ett frälsehm. Överfördes från Simtuna hd 1898. Namnet synes vara sammansatt av adj. *öde* och *stad* 'båttstad'. Bebyggelsen ligger vid en vik av Dalälven. Möjligen kunde även ett appellativ *ödestad 'öde plats' tänkas ingå i namnet (jfr Linde 1951 s. 164 f.; jfr även *Lindsta* under *Sälja Norr* i Harbo sn).

1 1 (1/2) sk. 2 1/4 kr. (länsmansboställe).

Övriga bebyggelsenamn:

Bellmansro belmansrö. Skogsarbetarbarack. Bellmansro 1960 ek 12H4a. Väl uppkallelse efter det kända utvårdshuset *Bellmansro* på Djurgården i Stockholm. — *Fiskars*, se *Fiskartorpet*. — *Fiskartorpet fiskatörpe* eller *Fiskars fiskas*. Fiskartorpet 1917 ek. Här har förr bott fiskare. — *Fridtorpet fridtörpe*. Försv. tp på Fridudden, väl namngivet efter en bebyggare vid namn *Frid*. — *Hillersbo hileşbo*. Hillersbo 1925–31 ka AIIa:7 (167). Hfl 1925–31 upptar hustrun *Hildur Teresia Ståle*; möjligen är f. led. bildad i anslutning till namnet *Hildur*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Jfr *Hillersbo* under *Siggeberg*. — *Kallviken kålviken*. Försv. fäbodvall vid *Kallviken* i Östaviken väster om byn (utsatt på ek 1917). Namnet torde syfta på att viken haft kallt vatten. I slutet av 1800-talet användes tre fäbodvallar i byn. På försommaren fördes korna på en fäbodstig över Ingboskogen och simmade över Storån till fäbodvallen *Svarthåll*, som var sommarens första anhalt (se under *Ingbo*). För att härifrån hämta hem mjölken till byn rodde man över Östaviken och Storån och landade vid Mjolkholmen. Denna vall var ur bruk redan i början av 1900-talet. Mot högsommaren gick man till nästa fäbodvall, *Kallviken*, där man stannad en tid, innan man begav sig till *Tinäsfäbodarna* (jfr detta namn). Här tillbringade man slutet av sommaren fram till Mickelsmäss, varefter korna roddes hem till byn på Gysinge bruks prämar. Tinäsfäbodarna var i bruk ännu 1918. Då nyttjade man emellertid inte längre de båda övriga fäbodvallarna, utan korna roddes i början av sommaren direkt över till Tinäsfäbodarna. Se härom även Frödin 1950 s. 39 f. — *Kolartorpet*, se *Torpet*. — *Länsmansgården länsmansgård*. Byns gamla frälsehemman, som tillföll kronan i slutet av 1600-talet och senare blev länsmansboställe. Den siste länsmannen här dog 1902. — *Svarthåll*, se under *Ingbo*. — *Svedden* eller *Sveddtorpet*. Svedden 1840 ka AI:11a (48), Sweddtorpet 1869 LMV T 40–65:2 beskr. Försv. tp i Vikbolandet. Till *svedd* 'svedja'. — *Tinäsfäbodarna tinesfå-*

bqane. Tinäsbodarna 1960 ek 12H4a. Försv. fäbodvall på Tinäset väster om Östaviken. Om bruket av vallen se *Kallviken*. Namnet *Tinäset* sammanhänger med *Tiån*, namnet på den å som avgränsar näset i väster (*tīān*, *tīān*, Tjiddåån 1542 HT 33, 1913, s. 220, Tjiddhåån 1543 ib., Tjiddååhn, Tidåhn 1651–52 gjb LMV T 6 s. 15, uppsl. 19). Med *Tinäset* avses 1651–52 udden strax nordost om Tiåns utlopp i Dalälven (Tidenäsett, Tidenäset gjb LMV T 6 s. 15, 34). Jfr även *Tedossönn* 1550 och *Tijdesöön* 1558 (HT 33, 1913, s. 221 f.). I de här anförda 1500-talsbeläggen för namnet *Tiån* omtalas ett fiske i ån. Ett ursprungligt ånamn fsv. *Tidha eller *Tidh-ā kunde anknytas till norska dialekters *tid* 'fiske' (Ross) och verbet *tida* 'leka (om fisk)', känt även från nordvästra Dalarna och Härjedalen (OAUd). Jfr även de härmed väl sammanhängande orden *tidd* 'dräktig' (om ko) och *tidig* 'brunstig' (om sto), båda kända från Östervåla sn (ULMA 31073). *Tiån* har i vår tid varit känd som mycket fiskrik. Fisken har gått upp i ån på våren för att leka, och man har då lätt kunnat slå den på de av högvattnet översvämmade strandängarna. En mindre trolig utgångspunkt erbjuder fvn. *þíða* 'optø, bringe (Sne eller frosen Gjenstand) til at smelte' och fvn. *þíðr* 'ikke frosen'. Jfr fsv. *upthidhas* 'tina upp, smälta' och sv. dial. *tia* 'tina, töa upp, smälta' (Rietz). Namnet skulle då snarast syfta på att ån inte blir istäckt under vintern. Så har det norska älvnamnet *Tiåen* tolkats (NE s. 268). Detta förhållande är dock nu inte utmärkande för *Tiån*. — *Torpet tórpe* eller *Kolartorpet kəʔəʔorpe* eller *Östaholmstorpet østaholmstórpe*. Kolartorpet 1960 ek 12H4a. Namnet *Kolartorpet* är ungt och ej i allmänt bruk. *Östaholmstorpet* efter det närliggande *Östaholm*. — *Vikbolandet vīkbolände*. Vikbolandet 1960 ek 12H4b. Nyskapat namn på område med fritidsbebyggelse invid Östaviken. Uppkallelse efter *Vikbolandet* i Östergötland i anslutning till namnet *Östaviken*. — *Åsen åsen*. Åsen 1917 ek. Gd på slutningen av Ingboåsen. — *Älvåsa ælvåsa*. Älvåsa 1960 ek 12H4b. Fritidsgård byggd av Nora-Tärnsjö missionsförsamling på platsen för en äldre bondgård. Namnet är nyskapat, väl efter *Dalälven* och *Ingboåsen*. — *Östaholm østaholmen, østahólmi*. Östaholm 1780–86 ka AI:2 (134). Skogvaktarbostad på nordspetsen av udden norr om byn. S. led. *-holm* är här snarast ett ortnamnselement utan närmare innebörd, vanligt i torp- och lägenhetsnamn efter mönster av herrgårdsnamn. — *Östaholmstorpet*, se *Torpet*. — *Östa kvarn østakvæn*. Östa kvarn 1891–97 ka AI:33 (63). Ödetp vid en försvunnen kvarn. Kvarnen drevs av vatten från en intilliggande källtjärn med sandbotten, där vattnet bubblar upp. Tjärnen har i senare tid blivit känd som *Östa källor* eller *Östa källa*, ett namn använt av Sveriges geologiska undersökning, som utför vattenmätningar här sedan 1965. Området hörde enligt LMV T 40–65:1 beskr. (1692) till Ingbo by, men kvarnen hade byggts av Östaborna, och den nyttjades gemensamt av de båda byarna. Ännu 1766 (LMV T 40–23:1 beskr.) var kvarnen gemensamt brukad.

1 Östanås *østanaš* 1/8 sk. — Östanåhs 1680–1760, Östanås 1825–1879 jb. — Östanås 1650 ka LI:1 (48). ~ Jb 1680 upptar ett skattehm. Ingick förr i Bergbolsta skifteslag, varom se under *Berg*. Namnet är givet efter läget öster om den stora rullstensås som löper genom socknen i nordsydlig riktning.

Övrigt bebyggelsenamn:

Kalvhagen kəlvhågen. Lht söder om byn.

Östervåla socken

våla, östervåla

Sockennamnet *Våla* kan inte, såsom är fallet med *Harbo* och *Nora*, knytas till någon känd bebyggelse. Inget tyder heller på att namnet har avsett en nu försvunnen sådan. Kyrkan är belägen på mark tillhörande Prästgården, som gränsar till Hov och Åby. Möjligen är Prästgården avskild från Hov. Sockennamnet synes därför vara ett ursprungligt bygde- eller områdesnamn. Detta styrks av att det likalydande häradsnamnet äldst saknar tillagt *hundare* (Andersson 1980 s. 160 ff., se även dens. i Bebyggelsehistorisk tidskrift 4, 1982, s. 58 ff.).

Namnet innehåller plur. av ett fsv. *vål mask., sv. dial. *vål* 'samling av kullfallna trädstammar, ris o.d.; vindfälle, röjningsbråte' m.m. Det nutida dialektordet är spritt i Norrland och i Svealand ner till Västmanland, Värmland och Dalsland (se utförligt härom Lindén 1954 s. 47 ff.). Prästgården ligger på gränsen mellan ett större skogsområde och öppnare bygd med gamla, periodvis översvämmade sank-ängar. Detta skogsområde, med flera medeltida *bodha*-namnsbebyggelser (jfr inl. 3.3), kan ha benämnts *Valir*, kanske 'röjningsbygden'. Bygdenamnet har så kommit i bruk som hundaresnamn liksom i ett senare skede även som sockennamn. Det bakomliggande bygdenamnet kan möjligen även ha omfattat skogsområdena i nordost, också med en majoritet av *bodha*-namnsbebyggelser. Om *vål* som områdes- och traktbetecknande ord i ortnamn se Lindén 1954 s. 50.

F. led. *Öster-* har tillkommit för att sockennamnet skall kunna skiljas från det ursprungligen likalydande sockennamnet i Vangsbro hd, Västmn. l., nu *Västervåla*. Formen *Östervåla* finns belagd redan i mtl 1645 men infördes ej officiellt i jb förrän 1879.

Socknens invånare kallas *vål(a)borna vålböna, vålaböna*. Sockenboöknamn: *Våla herrar våla herrar, Våla narrar våla nerrar* och *Våla tokar våla tåkar*.

Namnformer före 1526: Datum apud valir 1296 30/12 RAp (SD 2 s. 206, där daterat 1296 8/1),¹ De parochia valum, De parocia valom, De walum 1312 18/10 u.o. RAp (SD 3 s. 86 f.), in parochia ipsius ecclesie valum 1316 13/9 Uppsala RAp (SD 3 s. 268), parochia walæ 1327 26/10 u.o. Rap (SD 4 s. 34), in walum 1332 23/10 u.o. RAp (SD 4 s. 287), parochia walum [?1340-t.] Linköping RAp odat. 29, in parochia

¹ I brevet ger ärkebiskop Nils Allesson domprosten i Uppsala Andreas And dispositionsrätt över en tomt i Uppsala. Belägget kan även hänföras till Västervåla sn, Gamla Norbergs hd, Västmn. l., som hör till Västerås stift, men avser väl troligast Östervåla sn i ärkestiftet. Angående dateringen se Ljungfors 1955 s. 157, GMLS 1 s. 554.

walum 1344 A 8 f. 152 r. (SRS 2:1 s. 292),² *Deinde* walum 1344 A 8 f. 147 r. (SD 3 s. 428),³ *de* walum 1344 A 8 f. 143 r. (SDa 1:1 s. 158),⁴ *Deinde* walir 1344 A 8 f. 148 r. (SD 3 s. 429),⁵ *de* walum 1344 A 8 f. 145 v. (SD 5 s. 238),⁶ *parochiis* . . . walir, *ecclesiis* walir . . . 1344 A 8 f. 19 r., 21 v. (SD 5 s. 308, 313), *de* waalum 1346 8/5 u.o. RAP (SD 5 s. 572), *Scriptum* j valom 1348 18/10 UUB E 182 s. 302 avskr. O. Celsius d.ä. (SD 6 s. 63), in walum 1348 6/11 u.o. RAP (SD 6 s. 64), *ecclesie* Valum, *Ecclesie* mee valum 1350 29/10 u.o. RAP (SD 6 s. 233), *parochialis* *ecclesie* vala [2 ggr] 1350 3–6/12 Biskops-Arnö RAP (SD 6 s. 247, 253), *parochialis* wala [!] 1350 7/12 Biskops-Arnö i vid. 1351 7/4 u.o. RAP (SD 6 s. 256), *de* walum, *de* walum 1351 10/5 Biskops-Arnö RAP (SD 6 s. 298 f.), in Valum [4 ggr] 1356 3/11 Karby SDa 1:1 s. 564–67 samtida avskr., i wale Socken 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 579 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), i Valæ Sokn 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 581 avskr. 1795 (SD 7 s. 145), *Ecclesie* walum 1358 1/10 u.o. RAP (SRP 386), j wala sokn 1362 2/3 Aspnäs RAP (SD 8 s. 166), *scriptum* vala 1369 11/11 UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., j walom 1370 10/1 Aspnäs RAP (SRP 910), af Wåhlo m ?1371 21/12 u.o. SD 10 s. 115 avskr. N. R. Brocman, i vala sookn 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i Walom 1381 25/7 Österfärnebo Thulin 1904 s. 105 avskr. 1635, i vala sokn 1386 11/1 Danmarks k:a RAP (SRP 2186), j wala sokn 1396 u.d. u.o. RL pag. 289 (fol. 174 r.) reg. 1540-t., hii vala sokn, in valom 1400 3/5 Våla hdstg RAP (SRP 3093), j wala sokn 1404 30/11 Aspnäs RAP (SDns 1 s. 389), i wala sokn 1400-t. [tidigast 1411] SFSS ser. 1, 7:3 s. 368,⁷ *Scriptum* walaa 1415 21/5 (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), j waala sokn 1448 15/12 Skokloster RAP, *Datum* Aput *parochialem ecclesiam* vaala 1450 22/1 RApp ser. I, ?*de* *parrochia* Waala 1456 30/5 HHLG 1 s. 66,⁸ j wale sogn 1491 10/3 Svanby Bergslp vidf. 1409 8/8 Uppsala, *parochie* walaa 1499 UDR 2 s. 168.

Jordeboksformer fr.o.m. 1549: Wåla sn 1549–1610, Wåhla sn 1628–1760, Wåla sn 1825, Öster Wåhla sn 1879.

Övriga namnformer: Vaala 1527 GFR 4 s. 1, Wåla . . . sokner 1531 GFR 7 s. 266, Vole sn 1533 GFR 8 s. 318, Våle sn 1541 GFR 13 s. 242, Wålanne sn 1548 UDb 5 s. 9, Våla 1551 GFR 22 s. 96, Österwåle sn 1645 mtl, Öst. Wåhla sn 1729 10/1 KrA (Västm. reg., Reg.exp., Förv.avd., Boställsdir., IV c Syneprotokoll 1729–96).

² Ur Erik den heliges mirakelsamling (*Miracula beati erici* . . .), vars äldsta kända latinska text finns i A 8 f. 151 v.–160 v., men som går tillbaka på ett äldre original. Det här aktuella partiet härrör äldst från 1270-talet och har sannolikt författats av Israel Erlandi, biskop i Västerås, död 1328 eller 1329. Se härom Geete 1903 s. 70, Weibull 1917 s. 107, Ekström 1939 s. 47, Lundén 1960 s. 51 ff. I det aktuella miraklet, som indirekt torde kunna dateras till 1276, berättas om en man "in *parochia* walum", som i ett anfall av vansinne skar av sig strupen. Hans grannar uppsökte då ärkebiskop Folke, som befann sig i närheten ("in *vicino*"). Belägget kan även hänföra sig till Västervåla sn (jfr not 1) i Västerås stift. Troligast är väl dock att ärkebiskopen befann sig på resa i ärkestiftet, alltså i eller i närheten av Östervåla sn. Ärkebiskop Folke uppges ha dött 1276 eller 1277. Erik den heliges mirakelsamling finns även i en fornsvensk översättning (se nedan belägget från 1400-talet).

³ Notis om ärkebiskop Nils Allensons visitationsresa i ärkestiftet, påbörjad 1302 18/12.

⁴ Taxa över den s.k. Viennetiondens, påbjuden av konciliat i Vienne 1312 och insamlad i ärkestiftet 1314–19 (se Ekblom 1974 s. 10).

⁵ Notis om ärkebiskop Olofs visitationsresa i ärkestiftet, påbörjad 1318 c:a 11/11.

⁶ Taxa över avgiften till lösen av pallium åt ärkebiskop Hemming, utbetald 1343 före 25/12.

⁷ Se Geete 1903 s. 69. Jfr not 2.

⁸ "dominus Nicholaus Gudmundi de *parrochia* Waala" intas som medlem i Helga Lekamens gille i Stockholm. Belägget kan även hänföra sig till Västervåla sn, Gamla Norbergs hd, Västm. l.

Namn på sockendelar:

Socknen indelas i *Västersocknen västasóknan* och *Östersocknen* (gräns mellan Hov och Åby). Delar av de södra och östra delarna indelas i *gränder* med särskilda namn. Om *gränd* se under Nora sn.

Aspnäs brödlag, se *Landbobrod*. — *Kilgränden fjälgränden* ä., *själgränden* omfattar byarna norr om Åby (Åby, Hovberga, Ettinga, Stårte, Ettingbo, Åkerby, Upplanda och Västersälja). F. led. syftar på att bygden skjuter upp som en kil norr om Åby (jfr *Stårte*). — *Kraka* eller *Krakastad(en)* *kråka*, *kråkaståd*, *kråkastån*, *kråkasta*, *kraka* 1899 ULMA 303.936. Bebyggelsen längs landsvägen mellan Svingbolstad och Lindsbro. Namnets bakgrund är okänd, möjligen är det en skämtsamt nedsättande benämning, bildad till *krake* 'dålig häst; stackare' (knappast till *krake* 'spetsad stör att sätta upp säd på'). — *Landbobrod lambobrod* eller *Aspnäs brödlag åspnäs brölåg* omfattar all den bebyggelse som tidigare tillhört Aspnäs. Namnet syftar väl på de *landbor* 'arrendatorer' som hade sin utkomst från Aspnäs. Landbobrod är indelat i *Norrgränden nørgränden* (Töbro, Krogen, Korsbo, Andersbo, Eriksberg, Rävsvad, Mellanbo, Stora och Lilla Holvarbo, Fallet), *Mellangränden mīlangränden* (Hindersbo, Aspnäs, Sveden, Lisselbo) och *Sörgränden sørgränden* (Öndbo, Stigmota, Laggarbo, Lilla Rickebo, Smedsbo, Gundbo, Ingborgbo). — *Lappgränden lappgränden* omfattar Lindsbro gårds gamla ägor (Lindsbro, Olbo, Sättra, Råttebo, Smulbo, Österbo, Gäddviken, Norrsälja). Bakgrunden till f. led. är okänd. — *Mellangränden*, se *Landbobrod*. — *Norrgränden*, se *Landbobrod*. — *Pinngränden pīngränden* omfattar byarna längs vägen Lagbo – Skogbo (Lagbo, Buckarby, Staffansbo, Tobbo, Långgårdet, Kanikebo, Sillebo, Runnebo, Skogbo). F. led. är oklar. — *Sjögränden fjågränden* omfattar byarna mot Tämnaån från Svinna t.o.m. Huggle. Namnet ingår i *Sjögrändsängarne* (1859 G 91), avseende de numera uppodlade ängarna norr om Åbyån. — *Sörgränden*, se *Landbobrod*. — *Östergränden*, nu okänt men omnämnt 1717, var liktydigt med Buckarby och Fågelsta hamnor, alltså närmast motsvarande nuvarande Pinngränden och Sjögränden. Se härom K. Tofters i *Vår hembygd* 4 (1980) s. 218.

Anneberg, kallas *Gropen grópan* (förr även *Jan-Pers jànþēs*). — Anneberg 1896–1905 ka AII:1b (513). ~ Avs. fr. Lagbo 1901. Namnet *Anneberg* används ej i dagligt tal; vilken *Anna* som åsyftas är obekant. Den gamla stugan på platsen låg i en grop. Namnet *Jan-Pers* är väl givet efter en tidigare bebyggare *Jan Persson*.

Annero *añeró* (förr *Brostugan*). — Brostugan 1891–95 ka AI:21a (22), Brostugan, Annero 1896–1905 ka AII:1a (31). ~ Avs. fr. Hov 1919 o. 1920. I hfl 1896–1905 är det äldre namnet *Brostugan* struket och ersatt med *Annero*. *Brostugan* är givet efter läget invid en väg över Kyrkån, *Annero* efter där boende hustrun *Anna Andersson*.

Aspenstorp *åspenstórp*, *åspenstörp*. — Aspatorp 1896–1905 ka AII:1a (108). ~ Avs. fr. Offerbo 1917. F.d. soldatorp för roten 5 (Offerbo o. Äsperbo), vars soldater efter bynamnet *Äsperbo* hette *Asp* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Enligt lag skifteskartan 1837–40 (LMV T 76–48:2) och storskifteskartan 1777–78 (LMV

T 76–48:1) låg soldattorpet c:a 200 m nordost om det nuvarande Aspenstorp. Jfr det likalydande namnet under Åby.

Aspnäs *àspnæs*. — aspanes ?1326 u.d. u.o. samtida avskr. (SD 4 s. 2), *Datum et actum in curia mea Aspænæs* 1345 4/3 RAP (SD 5 s. 419), *Datum et actum in aspanes* 1347 16/8 UUBp (SD 5 s. 695), j aspanes 1357 18/1 Tierps hdstg Sjöholmp (SD 7 s. 142), i Wendiledhe . . . oc gardhæn Aspænees thær ut af bygdæn 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 579 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), gardhen Aspænæs 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 581 avskr. 1795 (SD 7 s. 145), j aspanæse, *Scriptum aspanæs* 1362 2/3 RAP (SD 8 s. 166), *Scriptum in manerio nostro Aspanæs* 1368 11/1 RAP (SD 9 s. 321), *Scriptum aspanæs* 1370 10/1 RAP (SRP 910), *scriptum aspanæs* 1370 27/2 RAP (SRP 921), *scriptum aspenæss* 1404 30/11 RAP (SDns 1 s. 389), *Scriptum aspanæs* 1411 1/12 RAP (SDns 2 s. 450), scriffwit vppa aspenes 1453 23/4 RAP, *Datum aspanæs* 1453 26/12 RAP, j aspenes 1468 23/5 Uppsala RAP, vppa aspanæs 1472 20/5 Uppsala RAP, i Aspenäs 1477 16/4 Sstb 2:1 s. 92, pa aspenes 1479 ?1/1 Krogholm RApp ser. I (Rep. 2:4372), Aspanes, Aspaness, Aspanes gardh, aspones gardh 1482 19/10 Stockholm Bergslp, på aspenas u.å. [1500-t.] okt. u.o. RAP odat. 258. — Aspnäs 1715–1879 jb. — paa Appeness 1526 GFR 3 s. 156, pa Aspanäas 1526 ib. s. 227, paa Aspenæss 1527 GFR 4 s. 1, på Aspeness 1532 19/1 Skokloster UUBp, Aspenæs 1560 tl. ~ Jb 1715 upptar 2 mtl fr. Gården finns första gången omnämnd ?1326, då den tillsammans med Svina, Öndbo och *Vendededha testamenteras av den mäktige Mats Kättilmundsson till hustrun Adelheid. Mats Kättilmundsson blev 1318 drots och rikshövitsman och 1322 hövitsman över Finland. I striderna mellan kung Birger Magnusson och hertigarna Erik och Valdemar tog han hertigarnas parti och omnämns flera gånger i Erikskrönikan. Om Mats Kättilmundsson se utförligt B. Beckman (1953, 1954, om Aspnäskomplexet spec. 1954 s. 275 ff., jfr H. Gillingstam i PHT 53, 1955, s. 138 f.). *Aspnäs* omnämns närmast 1345, då riddaren och riksrådet Gisle Elinason (Sparre av Aspnäs) daterar sitt testamente ”in curia mea Aspænæs”. 1357 (SD 7 s. 142 ff.) sker ett jordbyte mellan Gisles söner Barnam och Magnus. Därvid erhåller Magnus *Vendededha och gården Aspnäs ”thær ut af bygdæn” (’därav utbyggd’) samt jord i Gundbo, Öndbo och Svina och på andra håll i landet. Samtidigt säljer Barnam till Magnus stenhuset i Aspnäs och kapellet och alla andra byggnader (SD 7 s. 141 f.). Aspnäs blir herefter Magnus sätesgård. Att Aspnäs tidigare varit Mats Kättilmundssons och Gisle Elinasons sätesgård är rimligt att antaga men kan ej bevisas (ÄSF 1:2 s. 189, DMS 1:4 s. 123). Om Mats Kättilmundssons härstamning är inget känt med säkerhet. Inte heller är ätten Sparre av Aspnäs äldre anor kända. Gisle Elinason och hans bröder Karl och Gustav är ättens äldsta kända medlemmar (ÄSF 1:2 s. 188 ff.). Aspnäs har möjligen genom köp från Mats Kättilmundssons hustru Adelheid kommit i Gisle Elinasons ägo (F. Liljeholm i PHT 56, 1958, s. 24 not 4). Både Mats och Gisle tillhörde kretsen kring hertigarna Erik och Valdemar. Redan 1327 26/10 (SD 4 s. 34, DMS 1:4 s. 137) är Gisle Elinason i besittning av jord i Svina, som han lovar att vid anfordran avstå till Klara kloster i Stockholm. Jorden hade upplåtits till Gisle av Lars i Hällby (Bondkyrko sn, Uppsala stad), 1336 angiven som klostrets f.d. syssloman. Sannolikt hade fru Adelheid skänkt Svina, eller en del därav, till klostret. Värt att notera i detta sammanhang är även att Magnus Gislason år 1362 byter till sig 1/2 markland jord i Aspnäs av Olof Nilsson i Bro i Nora sn, häradshövding i Gästrikland i Magnus

Gislasons ställe (SD 8 s. 166). Vid denna tid var Magnus ägare av gården Aspnäs, och bytesbrevet är också daterat där.

I de ovan omtalade transaktionerna mellan Barnam och Magnus Gislasoner 1357 omtalas ett stenhus och ett kapell på Aspnäs, vilka alltså måste ha uppförts senast detta år. Något stenhus finns nu ej bevarat vid Aspnäs (enligt Schönberg 1800 s. 34 revs detta redan 1728), däremot ett fristående kapell i gotisk stil, daterat till första hälften av 1300-talet (Bonnier 1987 s. 174 ff.). 1357 måste alltså Aspnäs ha legat på sin nuvarande plats. Gården är belägen nära Tämnares, dock inte på något i sjön utstickande näs. En tänkbar namngivande udde finns emellertid c:a 400 m sydost om gården. De två strax väster därom liggande uddarna, nu kallade *Gåsholmen* och *Björkholmen*, utgör på äldre kartor från tiden före sjösänkningen i slutet av 1800-talet inte några markerade näs. Namnet *Aspnäs* kan alltså inte sägas vara speciellt motiverat för gårdens läge. Något klichéartat namnmod med ett topografiskt omotiverat namelement *näs* för sätesgårdar från denna tid kan inte påvisas. Som A.-Ch. Mattisson (1986 s. 125 ff.) visat, förknippades elementet *holm* i borg- och sätesgårdsnamn ännu vid medeltidens slut normalt med en byggnad belägen på en holme. Från 1300-talet saknas belägg för icke topografiskt motiverade sådana namn. Namn på *-holm* med trädbetecknande förleder räknar Mattisson (s. 138) som primära naturnamn. Det synes rimligt att samma förhållanden gäller för namn på *-näs*, avseende stormannagårdar. Emellertid är det naturligtvis möjligt, att en sådan gård eller borganläggning kan ha fått namn efter läget invid ett näs. En undersökning av det ursprungliga läget för alla medeltida gårdar och borganläggningar med namn på *-näs* är alltför omfattande för att kunna utföras inom ramen för detta arbete. Ett läge på ett näs borde emellertid vara bättre från försvarssynpunkt än ett läge vid ett näs.

Kan då Aspnäs tidigare ha legat på en annan plats? En udde i Tämnares på Öndbos marker, granngård till Aspnäs, kallas *Gammal-Aspnäs* (*Gammal Aspnäs* 1960 ek 12H4g). Här finns enligt RAÄ:s fornminnesregister rester av en 65 m lång och 3–4 m bred vallgrav samt två husgrunder, varav en möjligen medeltida. Enligt A. Schönberg (1800 s. 31) var Aspnäs tidigare beläget ett stycke ifrån den nuvarande platsen ”på en vacker udde vid en stor sjö, kallad Tämnares”, där lämningar ännu skulle finnas. Sannolikt avses härmed *Gammal-Aspnäs*. Uppgiften anförs i samband med återgivandet av en tradition, enligt vilken ett kloster, inrättat av den heliga Birgitta, skulle ha funnits vid Aspnäs. Ett sådant kan emellertid inte beläggas i källmaterialet. Namnet *Gammal-Aspnäs* nämns ej i detta sammanhang av Schönberg, och det har ej heller kunnat anträffas i äldre lantmäterihandlingar. Hade namnet varit i bruk på Schönbergs tid, skulle han säkerligen ha nämnt det. Namnet kan därför mycket väl ha tillkommit i sen tid i anslutning till Schönbergs uppgifter. Vad dessa i sin tur skall tillmätas för värde är ovisst. De ovan omtalade fornlämningarna på platsen är svårbedömda, och vad de utgörs av kan inte avgöras utan arkeologiska utgrävningar. Att en föregångare till dagens Aspnäs legat här kan dock inte uteslutas. Före Tämnares sänkning utgjorde området ett litet men markerat näs. Enligt tillfrågad medeltidsarkeologisk expertis är läget typiskt för en stormannagård från 1300-talet. Den i RAÄ:s fornminnesregister omtalade ”vallgraven” skär av näset från det övriga fastlandet. Platsen är betydligt mer lämpad från försvarssynpunkt än Aspnäs nuvarande läge. På näset växer asp; ett markant trädslag är vidare ett antal stora och gamla ekar.

Området norr om udden *Gammal-Aspnäs* har under medeltiden sannolikt varit

mycket sankt, och vid högvatten kan det ha varit svårt att ta sig dit ut. För Mats Kättilmundsson, som var djupt engagerad i rikspolitiken under den oroliga tid när striderna mellan kung Birger Magnusson och hertigarna Erik och Valdemar pågick, bör ett sådant läge ha varit utmärkt för en mindre borganläggning. Att närmare datera en sådan tänkt anläggning är svårt. Enligt B. Beckman (1953 s. 11 f.) bör Mats Kättilmundsson ha varit född omkring 1280. Han var drots från 1318, och efter att ha tvingats lämna drotsämbetet blev han hövitsman i Finland 1322. Om det äldsta Aspnäs är en skapelse av Mats Kättilmundsson, bör det ha tillkommit före 1322. Vid Mats död 1326 hade det politiska läget i Sverige stabiliserats, och kung Magnus Erikssons första regeringstid på 1330-talet präglades inte av några större inrikespolitiska strider. Vid ägoutbytet efter Mats Kättilmundssons död kan Aspnäs därför, kanske efter en brand, ha flyttats till en plats som bedömts som mera representativ än det visserligen lättförsvarade men obekväma läget på udden Gammal-Aspnäs. Gisle Elinason, ägare av Aspnäs senast från 1345, var riddare och riksråd och tillhörde alltså rikets översta skikt. Det vid Aspnäs befintliga gårdskapellet kan, utifrån dateringen till första hälften av 1300-talet, mycket väl ha byggts någon gång mellan 1326 och år 1357, då det omnämns. Om hypotesen att Aspnäs flyttats efter Mats Kättilmundssons död är riktig, skulle alltså namnet ha överförts till den nya platsen, kanske för att det var känt och etablerat. Mats hade ju varit en av rikets främsta ämbetsmän.

Någon säker parallell från denna tid till en flyttning av en stormannagård från ett lättförsvarat till ett mindre lättförsvarat ställe torde vara svår att finna. Från senmedeltiden är dock flera sådana fall kända, t.ex. Grensholmen i Östergötland och Djursholm i Uppland (Mattisson 1986 s. 46 f., 87 f.). Enligt en obestyrkt tradition skall den heliga Birgitta, rimligen före makens död 1344, ha flyttat Ulvåsa från den kända borgplatsen på en udde i Boren till en höjdplatå nordost om Ekebyborna kyrka (SSH s. 127). Några spår efter en medeltida gårdsanläggning på den senare platsen finns dock inte.

Hur skall då uppgiften från 1357 om Aspnäs som utbyggt från en bebyggelse **Vendeledha* förstås? År ?1326 omtalas Aspnäs och **Vendeledha* jämsides utan motsvarande kommentar. I jordbytet 1357 omnämns **Vendeledha* fortfarande som självständig enhet med drygt tre markland jord, en avsevärd storlek för att vara i Våla hd (jfr inl. 1). Förhållandet kan tolkas så, att det var det (av Gisle Elinason?) flyttade Aspnäs som hade byggts på **Vendeledhas* mark. Gammal-Aspnäs ligger på ägorna till Öndbo, en gård som omnämns både ?1326 och 1357. Att en äldre by **Vendeledha* skulle ha legat vid Gammal-Aspnäs är inte sannolikt med tanke på läget så nära Tämnares, som före sänkningen förorsakade årliga översvämningar. All annan äldre bybebyggelse i området har höjdläge ett gott stycke ifrån stranden. Om möjligheten att knyta namnet **Vendeledha* till platsen för det nuvarande Aspnäs se närmare artikeln **Vendeledha*. En svårförklarad detalj är det ovan omtalade jordbytet 1362, då Magnus Gislason, på den tiden ägare av Aspnäs och dess stenhus och kapell, i ett brev daterat på Aspnäs byter till sig 1/2 markland jord i Aspnäs av Olof Nilsson i Bro i Nora sn. Det måste röra sig om jord, som på något sätt kommit i Olof Nilssons ägo efter Mats Kättilmundssons död. I bröderna Magnus och Barnams bytesaffär 1357 omtalas gården Aspnäs med dess stenhus och kapell, men i motsats till andra i bytet ingående gårdar utan att något jordetal anges. Man frågar sig, när Aspnäs etablerades som egen "fastighet" med tillhörande jord. Om tanken att gården Aspnäs ursprungligen låg vid Gammal-Aspnäs är riktig, hade gården då

egna ägor inom nuvarande Öndbos gränser? Eftersom Mats Kättilmundsson ägde även Öndbo, behöver man inte nödvändigtvis tänka sig detta. Det kan i detta sammanhang nämnas, att Öndbo 1357 anges till 2 markland, anmärkningsvärt mycket för en bebyggelse med namn på *-bodha* (se inl. 3.3.3). Var låg då den jord som figurerar i bytesbrevet 1362 — vid Gammal-Aspnäs eller nuvarande Aspnäs?

Namnet *Aspnäs* torde alltså vara ett primärt naturnamn, som har överförts på en gårdsanläggning (sätessgård?), sannolikt uppförd av Mats Kättilmundsson i början av 1300-talet. Gårdens nuvarande läge kan vara det ursprungliga, men mycket talar för att den äldst låg på udden Gammal-Aspnäs sydväst härom. Att helt få klarhet i denna fråga synes dock svårt med hjälp av det bevarade skriftliga källmaterialet.

1 1 fr. 2 1 fr.

Övriga bebyggelsenamn:

Annelund ånelån. Annelund 1874 ka AI:17 b (620). Namnet, som saknas i hfl före 1874, då en mängd statare flyttar hit, är givet efter *Anna* Benedicks (f. 1853), gift med en av ägarna till Gysinge bruk i Gästrikland, under vilket Aspnäs hörde vid denna tid. — *Eriksberg*, se under *Bergslagsskogen*. — *Furulid fūrulid*. Ungt nyskapat namn. — *Glasmästartorp*. Försv. beb. Glasmästartorp 1760–1825 jb. Jb 1760 upptar ett oskattlagt frälsetp. — *Hästhagen*. Försv. tp. Hästhagen 1760–1825 jb. Aspenäs Häst-hagtorpet 1687 ka C:1 (11), Hästhagtorpet 1688 ib. (15). Jb 1760 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspnäs. Ovisst belägenhet; möjligen identiskt med *Hagen* under *Hindersbo*, som förr lydde under Aspnäs. — *Idaholm*, se *Källvik*. — *Jägartorp jęgatarp*, *jęgatarp* ä.; *jęgatorp*, *jęgatorpe*. Jägartorp 1881 ka AI:19b (563). F.d. skogvaktarboställe. — *Krogen*, se under *Bergslagsskogen*. — *Källvik şęlvik* (förr *Idaholm idahólm*). Idaholm 1885 ka AI:19b (573), 1917 ek, Källvik 1960 ek 12H5h. Det äldre namnet *Idaholm*, som saknas i hfl före 1885, är givet antingen efter *Ida* Benedicks (f. 1828), gift med en av ägarna till Gysinge bruk (jfr *Annelund* ovan), eller deras dotter *Ida* (f. 1849). Det yngre namnet *Källvik* är övertaget från ett torp söder om gården, numera vanligen kallat *Källvikstorp* (se nedan). — *Källvikstorp şęlvikstorp* (förr *Källvik jşęlvik*, *şęl-*). Källvik 1917 ek, Källvikstorp 1960 ek 12H5h. Ligger nära Tämнарstranden. Det äldre namnet *Källvik*, som nu sällan används, har övertagits av gården *Idaholm* (se *Källvik* ovan). — *Lugnet lųgne*. Lugnet 1917 ek. F.d. rättarbostad. Populärt modenamn, här enligt uppgift tillkommet c:a 1890 (uppteckning OAU). Jfr likalydande namn under *Lindsbro* samt under *Hässelby* i Harbo sn. — *Morbo*, se *Norrbo* under *Bergslagsskogen*. — *Mossebo*. Försv. tp, troligen på Aspnäs ägor. Måssebo 1699 ka C:2 (9), Mossebo Tårp 1706 ib. (29). Om s. led., ortnamnselementet *-bo*, se inl. 3.3.6. — *Nybygget nybųge*. Nybygget 1960 ek 12H5g. F.d. statarbostad. — *Stallhagsberget stąlhagsbąrję*. Förr statarbostad invid Aspnäs ekonomibyggnader. Vid en höjd med samma namn, i sin tur namngiven efter den intelligande hagen *Stallhagen*. — *Svia svia*. ?Swija torp 1691 ka C:1 (53), ?Swya-torp 1701 ka C:2 (15), Svedja 1851 ka AI:13b (470). Då namnet saknas i hfl före 1851, är det ovisst, om de två äldsta beläggen skall räknas hit. Namnet innehåller dialektens *svia* 'svedja'.

1 **Backa bąka** 1 sk. — Backa 1541 DMS 1:4 s. 127, Bakka 1544, Backa 1549–1879 jb. — Backa 1560 tI, Backann 1615 ÄL 40:2 f. 174 v., Backan 1645 mtl, 1685 ka C:1

(8), 1763 LMV T 76–67:2 beskr. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. Namnet är ortnamnsplur. av ordet *backe*. Byn ligger på en höjd. Formen *Backan* är dialektens best. form sing., varom se Isaacsson 1923 s. 110, 121, B. Hesselman i NS 11 (1931) s. 224 f.

Övriga bebyggelsenamn:

Jan-Jans(gården) jànjáns, jànjánsgeñ. Försv. gd i byn, väl med namn efter en brukare *Jan Jansson*. — *Lars-Ols laşós*. Försv. gd i byn, sannolikt med namn efter *Lars Olsson* (1823–98). — *Österbo østəbə*. Österbolund 1896–1905 ka AII:1a (177), Österbo 1960 ek 12H4e. Försv. tp på Österskogen öster om byn. På laga skifteskartan 1875 (LMV T 76–3:2) finns ett par hus utsatta på platsen, och i tillhörande beskrivning (1879) kallas de omkringliggande åkrarna för *Österbovreten*. S. led. i namnet är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Berg barg ä., *bærj*. — ?de Berghe 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä.,⁹ a berghe 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., ?in bærge 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093),¹⁰ a berghø 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), ?a bæghæ [!] 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä.,¹¹ a berghe [3 ggr] 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 309–10 avskr. O. Celsius d.ä. — Bergh o.d. 1544–1680, Berg 1760–1879 jb. — Berg 1560 tl. ~ Äldsta jb upptar två skattehmn. Namnet innehåller ordet *berg*; byn ligger på en höjd. Jfr det likalydande namnet i Harbo sn.

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Holmrudun hòmrūn. Hollmrudu beetzHaga 1652 gjb LMV T 6 (111). Försv. gd på vägen mellan Backa och Ginka. Ett torp (till Södergården i Berg) är utmärkt i gjb 1652 och ett soldattorp på storskifteskartan 1766. Intilliggande äng, nu åker, kallas *Holm Rudan* 1766 (LMV T 76–4:1 beskr.) och *Holmrudun* 1865 (LMV T 76–4:2 beskr.). F. led. är *holm(e)* 'förhöjning i terrängen'. I det upptecknade uttalet har dock sambandet med detta ord försvunnit. Om s. led. *ruda* se *Rudun* i Harbo sn. — *Kobobacken*, se under *Bjurvalla*. — *Lindesberg lindəsbrårg* ä., *lindəsbrærj*. Lindesberg 1885 ka AI:19a (162). Namnet är sannolikt tillkommet 1885, då den förste kände bebyggaren flyttar hit. — *Stenbacken*. Stenbacken 1960 ek 12H4e. Namnet används inte i dagligt tal. — *Östlunda østlūnda* eller *Östlunds østlunds*. Östlunda 1896–1905 ka AII:1a (180). Namnet är givet efter en skraddare Erik Larsson *Östlund*, som bor där kring sekelskiftet.

Berghamra. — Berghamra 1960 ek 12H4f. ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1935. Namnet är ej i allmänt bruk.

Berghov bærhəv †. — Berghof 1937 ka AII:3a (31t). ~ Villa i Östervåla tätort,

⁹ Belägget kan även avse *Berg*, by, Harbo sn.

¹⁰ Se not 9.

¹¹ Se not 9.

avs. fr. Hov 1938. Stavningen ändrad från *Berghåv* till *Berghov* 1952. S. led. är bildad i anslutning till *Hov*. Namnet är nu ur bruk.

Bergslagsskogen. ~ Nyskat namn vid sammanläggning 1957 av flera skogsfastigheter tillhöriga Stora Kopparbergs Bergslags AB. Dessa hörde tidigare huvudsakligen till gårdar lydande under Aspnäs. Namnet används ej i dagligt tal.

Övriga bebyggelsenamn:

Andersbo åndesbo. Andersbo 1754 ka AI:1 (213). Ursprungligen torp under Öndbo. Enligt hfl 1754 bebott av *Anders Andersson*, född 1682, och sonen *Anders*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Eriksberg èriksbårg* ä., *èriksbårgj*. Eriksberg 1881–85 ka AI:19b (580). Ursprungligen torp under Aspnäs. Namn efter *Erik Persson*, som flyttar hit 1885. — *Fallet fåle*. Fallet 1715–1825 jb. Fallet 1683 LMV T 76–2:1, 1686 ka C:1 (10). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspnäs, senare räknat till Stigmota. I namnet ingår *fall* 'öppning i skogen, hygge'. Inbyggarbeteckning: *fallarna fålanə*. — *Furuvik fūravík*. Furuvik 1960 ek 12H6g. Skogsarbetarbarack, tidigare under Stigmota. Nyskat namn. — *Gundbo-backen gūnbobåken*. Gundbovallen 1960 ek 12H6g. Försv. fäbodvall till Gundbo på sockenallmanningen, nära gränsen mot Tierp. — *Gundbovallen*, se *Gundbobacken*. — *Gällarbovallen jəlarbováln*. Gällarbo Fabovall [!] 1790 LMV T 76–15:2 del 6, Gällarbo Fäbodevall 1873 LMV T 76–58:1. Försv. fäbodvall till Gällarbo på sockenallmanningen. — *Holvarbo*, *Stora hòlvabə*, *stə(a)hòlvabə* ä.; *stəra hòlvabə*. j holuidhabo 1409 12/8 Uppsala DaRAp (SDns 2 s. 137). Holffvarbo 1715–60, St. Halfvarbo 1825 jb. Holuedeboda 1571 ÄL 17:10 f. 19 r., St Holffvarbo 1645 mtl, Hallffwareboda 1683 LMV T 76–2:1, Storholffarbo 1686 ka C:1 (9). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspnäs, senare räknat till Svina. F. led. är gen. av fsv. mansnamnet *Holmvidh* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Bestämningen *Stora* är tillagd till åtskillnad från *Lilla Holvarbo* under *Svina*. Jfr *Hälvarbo* under *Sillebo*. — *Korsbo køsbə* ä., *kəsbə*. Karsbo 1715, Korsbo 1760–1825 jb. Korsbo 1685 ka C:1 (6), Korssbo 1687 ib. (14). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspnäs, senare räknat till Laggarbo. F. led. är ordet *kors* med oviss syftning. Om olika betydelser av *kors* i ortnamn se K. Hald i KL 9, 1964, sp. 187 ff. En mosse *Korsmyran* ligger c:a 700 m sydost om gården. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Krogen krógen*. Krogen 1754 ka AI:1 (214), Aspnäs krogen 1757–64 ka AI:2 (349), Krogen 1780 ka AI:3:3 (116). Ursprungligen krog under Aspnäs. Jfr *Lindsbro krog* och *Svingbolsta krog* under *Lindsbro* resp. *Svingbolsta*. Krogar har enligt husförhörlängderna dessutom funnits i Hov, Hovberga och Åby. — *Mellanbo mīlanbə* ä., *məlanbə*. Millanbo 1715–60, Mellanbo 1825 jb. Mellanbo 1696 ka C:1 (83). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspnäs, senare räknat till Stigmota. Utsatt som bebyggelse utan namn 1683 på LMV T 76–2:1. F. led. syftar på läget mellan Norrbo och Rävsvad, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Norrbo nərbə* ä., *nərbə*. Norrbo 1715–1825 jb. ?Morbo 1645 mtl, Närbo hemman 1683 LMV T 76–2:1 beskr., Norbo 1684 ka C:1 (5), Norrbo 1690 ib. (39), Norbo torp 1699 ka C:2 (10). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspnäs, senare räknat till Öndbo. *Morbo*, i mtl 1645 namn på en frälsebebyggelse under Aspnäs, är möjligen fel för *Norrbo*. F. led. i *Norrbo* syftar sannolikt på läget norr om Stora Holvarbo (se ovan), den äldsta gården i området. Följaktligen

bör då Norrbo vara äldre än de ytterligare längre norrut liggande torpen Mellanbo och Rävsvad (se nedan). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Rävsvad* *rēvsvā*, *rēvsvā* (förr vanligen *Fiskars fifæš*). Räfzwad 1715, Rävsvad 1825 jb. Rääfswadh 1658 ka LI:1 (50 v.), 1659 ib. (51 v.), Räf swa 1690 ka C:1 (43). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspnäs, senare räknat till Stigmota. F. led. är djurbeteckningen *räv* och s. led. dial. *sva* 'sank sträckning, mosse' (Huddunge o. Nora snr OAUd). Namnet *Fiskars* innehåller väl ett binamn *Fiskare*. Platsen vid avtagsvägen till torpet några hundra meter åt öster kallas *Fiskartorget*. — *Töbro* *tēbro*, *tēbro*. ?eth gotz som heder thørelsiøbode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 v. (ULdb s. 49). Töbro 1812–13 LMV T 76–2:3 beskr. Tidigare torp under Gundbo. Namn efter *Töbroarna*, ett brolagt vägparti på Tierpssidan av den närbelägna sockengränsen, omgivet av sankmarker. I anslutning här till ligger den nu nästan helt igenvuxna sjön *Tösjön* *tēsfēn*, *tēsfēn*, *tēsfēn*, *tēsfēn*, som delas av sockengränsen (Tögsjön u.å. LMV B 2, Toresjön u.å. LMV B 5, Toresjön u.å. LMV B 10, Tore Sjön 1685–86 LMV B 18, Torssjön 1689 LMV B 22, Tort Sjön 1714 LMV B 28, Tögsjön 1716 LMV B 29, TöSjön 1773 LMV T 76–2:2). F. led. i sjönamnet är svårbedömd. Om bebyggelsenamnsbelägget från 1492 (vars s. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3) hör hit — det kan inte lokaliseras närmare än till Våla hd, sannolikt Östervåla sn — kan man, åtminstone formellt, anknyta till ordet *törel* 'kärnstav', bildat till en verbstam med betydelsen 'vrida, röra om'. V. Ekenvall (i OUÅ 1941 s. 25) har tolkat namnet *Töreltjärnen* i Medelpad som innehållande detta ord med syftning på virvlande vatten. Om de reala förutsättningarna i Tösjön tidigare har kunnat motivera ett namn med sådan innebörd, är emellertid tveksamt. Jfr även J. Sahlgrens (i NoB 47, 1959, s. 24 f.) tolkning av det halländska ånamnet *Törlan* 'ån som gör vindlingar'. De två bäckar, den ena kallad *Svartån*, som rinner ut i norra delen av Tösjön är på äldre kartor inte påfallande vindlande, liksom inte heller sjöns stränder.

Av kartbeläggen för namnet *Tösjön* torde man kunna bortse från formerna *Tög*- och *Tort*-. *Tor(e)*-, liksom uttalet *tēr*-, *tē*-, skulle kunna sammankopplas med adj. *torr* och syfta på att den grunda sjön delar av året varit igenväxt och torrlagd (jfr Hellquist 1903–06 s. 633). En annan, sakligt mycket tilltalande möjlighet, vore att anknyta till det *tordh 'smuts' som av N. Lindqvist (1926 s. 346 ff.) har föreslagits ingå i några sjönamn på *Tol*- och *Tor*- (se även Th. Andersson i OUÅ 1959 s. 25 ff.). Det moderna uttalet får då förklaras antingen som en anslutning till adj. *torr* eller som följd av att f. led. förkortats och därefter utvecklats i enlighet med gammalt *ū/ō*. Ett förslag av M. Eriksson (1975 s. 71) att f. led. i *Tösjön* vore indentisk med det gamla sörmländska bygdenamnet *Tör*, syftande på höjdstråket mellan Töbro och Tösjön, torde få avvisas.

Bjurvalla *būrva* ä., *būrva*. — j byrallom, j . . . byrallom 1348 18/10 Östervåla UUB E 182 s. 302 avskr. O. Celsius d.ä. (SD 6 s. 63), j bywralom 1362 2/3 Aspnäs RAP (SD 8 s. 166), j byuralom 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., hii byvralom, hii byuralom, in bywralom 1400 3/5 Våla hdstg RAP (SRP 3093), j bywralom 1404 30/11 Aspnäs RAP (SDns 1 s. 389), i bywralom 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp, i byurwalum 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305–06 avskr. O. Celsius d.ä., j byurwalum, j byurwalom 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä., j byrala 1448 15/12 Skokloster RAP, biuruala 1489 D 5 s. 17 (SMJb s. 58), i byrwellæ 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48), Biuruala

1503 D 6 s. 11, j biwrawll 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Biruala 1544, Biurwala 1549, Biuruala 1551–69, Biurwala 1590, 1628, Biuhrwahla 1680, Biurwalla 1715–60, Bjurvalla 1825–1879 jb. — Biurwala 1560 tl, ij Biurwall 1579 18/3 UDb 2 s. 51, i Biuruale 1586 7/2 UDb 8 s. 37, Biurvalla 1645 mtl, Bjurwala 1652 gjb LMV T 6 (134 hö.). ~ Äldsta jb upptar fem skattehmn och ett Skoklosterhmn. F. led. är *bjur* 'bäver', enligt det äldre dialektuttalet och flera av de äldre belägen i formen *byr*, varom se Envall 1930 s. 252 ff. (jfr även Isaacsson 1923 s. 93). S. led. tolkas av A. Isaacsson (1923 s. 52 f.) i likhet med sockennamnet som innehållande dial. *vål* (fsv. *vāl) 'vindfälle'. Han antar att *ā* i den senare kompositionsleden har förkortats och därigenom undgått att övergå till *ā*. Denna tolkning ges även av M. Eriksson (1936 s. 25), som menar att bynamnet syftar på bävrars byggen i bäcken. Enligt J. Sahlgren (i OUÅ 1941 s. 10) innehåller bynamnet ordet *bjurhale* 'bäversvans'.

Då en betydande bäck rinner genom byn, är Isaacssons och Erikssons tolkning sakligt mycket tilltalande. Man får då tänka sig en utveckling *-vāla* > *-vāla* > *-vāla*. En enklare lösning erbjuder dock i så fall en tolkning utifrån ett med *vål* synonymt kortstavigt *vāl*, varom se under *Brunnvalla* i Nora sn. Emellertid är det påfallande att samtliga 1300-talsbelägg för namnet *Bjurvalla* saknar *v* i s. led. Ett initialt *v* i s. led. bör dock i detta fall ha kunnat falla tidigt (Jansson 1951 s. 224, Hesselman 1948–53 s. 366, L. Elmevik i OUÅ 1974 s. 28 med not 12). Detta *v* får så tänkas återinfört genom association med appellativet *val*. Det har i så fall, av belägen att döma, skett redan på 1400-talet. Ett ursprungligt initialt *h* i s. led. bör lätt ha fallit, varför Sahlgrens tolkning är fullt tänkbar. Vad som skulle ha liknats vid en bäversvans går Sahlgren ej närmare in på utan skriver helt allmänt att *-hale* i de namn han diskuterar (flera andra exempel tas upp) syftar på en smal vik, en utskjutande ås, en smal dal o.d. Något som direkt för tankarna till formen av en bäversvans kan emellertid nu ej påvisas. Med Sahlgrens tolkning får den sedan 1400-talet dominerande formen *-vala* förklaras med påverkan från ordet *val* 'vindfälle, rishög' eller möjligen från bynamnet *Brunnvalla* i Nora sn, som med all sannolikhet innehåller detta ord. Någon definitiv tolkning av bynamnet *Bjurvalla* är alltså svår att ge.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk. 4 1 sk. 5 1 sk. 6 1 kr.

Övriga bebyggelsenamn:

Bjurskog. Bjurskog 1906–20 AII:2a (226), 1960 ek 12H4e. Namnet brukas ej i dagligt tal. F. led. är given i anslutning till bynamnet. Beläget på byns skogsmark, ej långt från *Österskog* (se nedan). — *Fornsälen*, se under *Ginka*. — *Grattbacken*. Grattbacken 1960 ek 12H4e. Sällan använt namn. För f. led. jfr bonddottern Kajsa Stina från Bjurvalla (f. 1866), kallad *Gratt-Stina*, vilken omtalas av C. Lindblom (i Vår hembygd 7, 1985, s. 649). — *Herrgården härgån*. Herrg. 1960 ek 12H4e. F.d. kaptensboställe vid Salbergs kompani av Västmanlands regemente. — *Högstens högstens, högstens*. Högstens 1960 ek 12H4e. Namnet, som är av obekant ursprung, tillkom äldst en fastighet, belägen c:a 150 m nordost om Herrgården (fastigheten Bjurvalla 5:10 på ek 12H4e 1960). Det överfördes till den nuvarande gården, då denna byggdes i början av 1900-talet. — *Kobobacken köbobåken, köbåken*. Kuggebo torp 1688 ka LI:2 (21), Kuggebo 1693 ka C:1 (64), 1765 ka AI:3:1 (98), 1831 ka AI:9a (181), Kobbo-backe 1836 ka AI:10a (190, 193), Kobobacken 1864 LMV T 76–5:4 beskr., Kuggelbobacken 1917 ek, 1960 ek 12H4e. Tp, förr under

Herrgården. En del av den nuvarande bebyggelsen tillhör byn Berg. Ligger i en backe på landsvägen mot Bjurvalla by. Det moderna kartnamnet *Kuggelbobacken*, som synes vara en omtolkning av det äldre *Kuggebo*, används aldrig i dagligt tal. Namnet tillkom i sin äldre form äldst en intilliggande utjord till Ginka, nu kallad *Kobon kòbòn* (Kubboängen 1960 ek 12H4e). Denna är upptagen redan i 1548 års jb som skatteutj. under Rickebo, från 1549 under Ginka (Kuckebo 1548 DMS 1:4 s. 133, Kukeboda 1549, Kucheboda 1551, Kuggeboda 1569, Kuggeboo 1680, Kuggebo 1715–60, Kuggelbo 1825 jb. Kuggebo 1652 gjb LMV T 6 uppsl. 111, Utjords Ängen Kubboda 1785 LMV T 76–73:2 beskr., Kuggelbo Utjord 1861 LMV T 76–16:2, Kubbo utjord 1873 LMV T 76–16:4). F. led. utgörs möjligen av ett mans-(bi)namn *Kukke*, som även synes ingå i *Kuggbøle* i Hållnäs sn, Olands hd, Upps. l. (Kukebölet 1590 jb, Kukebölle 1612 jb, Kuggeböhle 1680 jb). En *Inge Kukke* från Östergötland omnämns 1374 4/7 Hogstad RAp (SRP 1082). S. led. äi plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Det moderna uttalet *-bon* i ängsnamnet kan vara en nerslipad form av dialektens best. form plur. Denna utveckling möter även i andra *bodha*-namn, som ej avser bebyggelser (se inl. 3.3.5 not 4). — *Kullen káln*. Kullen 1906–20 ka AII: 2a (255). På en mindre höjd. — *Mjölnars mjønæs*. Mjölnars 1960 ek 12H4e. En kvarn fanns förr i den närbelägna bäcken. — *Nyvalla nývåla*. Nyvalla ?1804–10 ka AI:6a:1 (47), 1824–30 ka AI:8a (190), 1831 ka AI:9a (179). Bebyggelsen saknas ännu 1764 (LMV T 76–5:1), och dess tillkomsttid är oviss. Det äldsta belägget från hfl 1804–10 är en marginalanteckning, som kan vara tillkommen vid ett senare tillfälle. Nästa belägg, i hfl 1824–30, är ditskrivet med annan hand än den som lagt upp längden, möjligen äldst 1827. Enligt en uppteckning (OAU) skall bebyggelsen ha tillkommit efter en bybrand 1824. Namnet anger väl bebyggelsen som ny i förhållande till den gamla byn. — *Österskog østeşkóg*. Österskog 1895 ka AI:21a (167). I *Österskogen*, byns östra skogsmark (Östra skogen 1864 LMV T 76–5:4 beskr.). Bebyggelsenamnet är sannolikt tillkommet 1895, då den förste kände bebyggaren flyttar hit.

Borgen *bórjn*, *børkaş* ä.; *bórjen*. — i Borgen 1454 27/2 Mångsbo SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667.¹² — Borgen 1541 DMS 1:4 s. 127, Bårghen 1544, Borgen o.d. 1549–1879 jb. — Bårghen 1560 tl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn och två skatteutj., en i Jåsbon (se under *Brunnsbo*) och en i Åby. Namnet torde syfta på den höjd där gårdarna ligger. Denna är dock inte påfallande brant (jfr fvn. *borg* 'terrass, höjdplåtå med brant sluttning', se t.ex. I. Lundahl i SOSk 10 s. 7). För att närmare fastställa *borg*-lokalernas karakteristika i denna del av Norden krävs en större undersökning, som inte är möjlig att genomföra inom ramen för detta arbete. Det äldre uttalet *børkaş* är gen. av inbyggarbeteckningen *borgkarl(ar) bøkaren* (best. form plur.) Jfr *Borgkarlvallen* nedan samt *Brokartärn* under *Bro* i Nora sn.

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Borgkarlvallen bøkarkváln, bøkark-. Bårghen. Erick Ersöns Fäborödnig 1730 LMV T 76–1:1 beskr., Fäbovall till Borgen och Mångsbo 1840 LMV T 76–1:5 beskr.,

¹² Fotokopia i OAU av fotokopia i samlingarna till DMS, där uppgift om sida i den flera dm tjocka volymen saknas.

Borgens vall 1960 ek 12H6g. F.d. fäbodvall till Borgen och Mångsbo. F. led. är *borgkarl(ar)* 'bebyggare i Borgen'. Om s. led. -*vall* se *Färmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Fipsbo*, se *Jåsbo* under *Brunnsbo*. — *Johanneses johāneses*. Försv. gd, belägen c:a 200 m nordväst om byn. Bebyggelse finns äldst markerad på platsen 1813–15 LMV T 76–6:2. Namnet, väl givet efter en brukare, är gen. av mansnamnet *Johannes*. Formen är en tydlighetsgenitiv, vanlig i personnamn på -s. — *Jåsbo*, se under *Brunnsbo*. — *Pitevallen*, se under *Huggle*. — *Stenviken stēnviken*. Stenviken 1896–1905 ka AII:1b (579). Norr om bebyggelsen finns en "åkervik" med många större stenblock.

1 Bragdebo *brågbo*, *brågdebo* r. 1/2 sk. — j *braghabodhum* 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 308 avskr. O. Celsius d.ä., i *Bragdebo* 1377 DMS 1:4 s. 128 avskr. 1628, i *brawbodha* 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — *Bragabo* 1544, *Bragdeboda* 1549–1610, *Bragdeboo* 1628–80, *Bragdebo* 1715–1879 jb. — *Brageboda* 1560 tl, *Bragdebo* 1645 mtl, *Bragebo* 1652 gjb LMV T 6 (146 vä.), *Bragbo* 1684 ka C:1 (3), 1730 LMV T 76–1:1 beskr. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn och en skatteutj. i Åkerby. F. led. är sannolikt ursprungligen gen. av det ganska ovanliga fsv. mansnamnet *Braghi*. I skrift har tidigt skett en urspårning till *Bragde-*, vilken dock ej slagit igenom i dialektuttalet. M. Eriksson (1936 s. 23) jämför med *fiskebragder* 'fiskedon'. Då någon sjö eller något större vattendrag inte finns vid bebyggelsen, är emellertid en sådan tolkning svårigen antaglig, även om det i fsv. finns exempel på bortfall av *dh* efter *gh* (Noreen 1904 § 308 3 a). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Bragdebоторpet. Försv. beb. *Bragbo torpet* 1685 ka C:1 (8), 1687 ib. (12). Läget är obekant. 1687 bor här en skräddare. Belägg efter detta år är ej påträffade. — *Gant-hus gānt(h)ūs*. Försv. tp. *Gantusmyren*, *Ganthusmyren* 1896–99 ka AII: 1b (reg., 417). Bebyggelsen synes ha lämnats öde 1899. En intelligande äng kallas 1792 *Gantesmyran* (LMV T 76–7:1 beskr.); någon bebyggelse finns ej utsatt på tillhörande karta. Namnet skulle kunna förstås som innehållande ett ord *gante* 'tok, galning; narr' eller ett därtill bildat personbinamn, utgående från verbet *ganta(s)* 'skämta' m.m. (Rietz sp. 183b f., SAOB G 99 f.). Jfr B. Ohlssons (1939 s. 76) tolkning av f. led. i önamnet *Ganteskärvet* i Blekinge och det västgötska *Gantagården*, varom se I. Lundahl i SOSk 9 s. 6. En annan, kanske mer trolig möjlighet är att räkna med ordet *ganthus* 'avträde', känt bl.a. från Skuttunge sn i Uppland (ULMA 303:54, se även Rietz sp. 186a, SAOB G 100).

Brostugan, se *Annero*.

Brunnsbo *brōnsbo* ä., *brānsbo*. — i *Brynnilsboda* 1454 27/2 Mångsbo SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667.¹³ — *Brinilsboda* 1541 DMS 1:4 s. 128, *Brunsbo* 1544, *Brōnsbo* 1549–51, *Brōnsboda*, *Brynnilsboda* 1569, *Brōnsboda* 1590–1610, *Brunsboda* 1628, *Brunsbo* 1680–1879 jb. — *Brynielzboda* 1560 tl. ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn och en skatteutj. i Svingbolsta. F. led., som har utsatts för stark nedslit-

¹³ Se not 12.

ning och småningom väl associerats med ordet *brunn*, är ursprungligen gen. av det fsv. mansnamnet *Bryniolf*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Annevik, se under *Svingbolsta*. — *Bergviken*. Bergviken 1917 ek. Här fanns förr soldattorp för roten 26 (Brunnsbo, Åby). Namnet är ungt. En angränsande bebyggelse till Huggle bär samma namn. — *Jåsbon jäsbön*. Försv. ?beb. Iåpsboda 1541 DMS 1:4 s. 132, Jacobsboda 1549, Jopersboda 1569–90, Josperboda 1628, Fipsbo 1680–1825 jb. Jåpzbo åker 1652 gjb LMV T 6 (113), Jåsbo jorden 1760 LMV T 76–8:1 beskr. Jb 1541 upptar en skatteutj. till Borgen. Beläggen från gjb 1652 och LMV 1760 åsyftar de åkrar i nordligaste delen av byn som nu kallas *Jåsbon*, enligt traditionen en tidigare gård som uppgått i Brunnsbo. Enligt LMV T 76–8:1 beskr. (1760) ägdes Jåsbon med en tredjedel var av Brunnsbo, Borgen och Helganbo. Borgens andel har noterats som utjord i jb 1541–1825. I och med laga skiftet har hela området tillfallit Brunnsbo. Troligen rör det sig om en försvunnen gård, som ödelagts och sedan delats upp på de ifrågavarande bebyggelserna. Att området varit bebyggt (bebott) kan dock ej beläggas. Jfr *Petbo* och *Skälby* under *Helganbo* samt inl. 3.3.5. Namnets f. led. är det med kristendomen inlånade mansnamnet *Jakob* och s. led. plur. av *bodh*, varom se inl. 3.3 (för formen på *-bon* se inl. 3.3.5 not 4). Den moderna uttalsformen har uppstått ur ett småningom utvecklat *Jåpsbo* (*Jåp* var en vanlig äldre nysvensk form av *Jakob*) och bortfall av *p* i trekonsonantförbindelsen *psb*. Formen *Fips-* i jb 1680–1825 är väl en missuppfattning av skrivaren. — *Storvallen*, se under *Mångsbo*.

Buckarby *bùkarby* ä., *bùkarby*, *bùkarby*. — ?i bodhakarlabý 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä.,¹⁴ j bodakaraby 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Bodekarreby, Bodekareby 1544, Bodekarleby 1549, Bodkarleby 1569, Bodkarby 1590–1628, Buukarby 1680, Bukarby 1715, Buckarby 1760–1879 jb. — Bodhkaraby 1560 t1, Bukarby 1645 mtl, 1652 gjb LMV T 6 (125), 1684 ka C:1 (4), Budkarby 1792 LMV T 76–13:4 beskr. ~ Äldsta jb upptar två skattehm (varav ett med skatteutj. i åkern Sillmyran) och tre skatteutj. (till Lagbo, Jugansbo och Gästbo). För namntolkning se *Buckarby* i Nora sn.

Inbyggarbeteckning: *bukarlarna bùkranə*, *bùkaranə* eller *bukarls bùkas*, *bùkas*.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Glugg-Linds glågglins. Försv. beb. Namnet avser nu en åker c:a 600 m nordväst om byn, tillhörig Buckarby, Ettinga och Jugansbo. Här sägs en gammal enögd gubbe, kallad *Glugg-Lind*, ha bott; husgrunder kan ännu skönjas. Binamnselementet *Glugg-* 'öppning' syftar väl på att gubben var enögd (jfr *korpgluggar* 'ögon' i ledigt talspråk). — *Pell-Pers pèlpæš*. Försv. gd i södra delen av byn med namn efter *Per Persson* (1841–1922).

¹⁴ Kan även avse *Buckarby*, by, Nora sn.

1 Buddbo *bùdbo* 1/4 sk. — Buddabo 1548 DMS 1:4 s. 128, Buddaboda 1549, Buddeboda 1569–90, Buddeboo 1628–80, Buddebo 1715–60, Buddbo 1825–1879 jb. — Buddebo 1645 mtl. ~ Jb 1548 upptar en skatteutj. till Ginka. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Budde*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Bebyggelsen är numera försvunnen, medan åkermarken fortfarande brukas.

Övrigt bebyggelsenamn:

Nybo nýbo. Försv. gd. Nybo 1896–1905 ka AII:1 a (170). F. led. betecknar bebyggelsen som nybygge, s. led. är bildad i anslutning till bynamnet (se inl. 3.3.6).

1 Bäcktomten. — Bäcktomten 1925 ka AII:3a (55). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1925. Fastigheten gränsar i söder till ån *Kyrkån*. Namnet är ej i allmänt bruk.

Bärby *bærby, bårby*. — in byærby 1312 18/10 u.o. RAp (SD 3 s. 87). — Bergbi 1544, Berghby 1549, Bergby 1551, Berby 1569, Bärby o.d. 1590–1879 jb. — Bärby 1549 GFR 20 s. 285, Bærby 1560 tl, Bäärby 1645 mtl. ~ I mgl 1312 upptas en skattskyldig (möjligen två) till 4 öre. Äldsta jb upptar ett skattehmn (med skatteutj. i Fågelsta) och ett kyrkohmn (från 1554 skattehmn). F. led. är ursprungligen *berg* (byn ligger på en höjd) och s. led. *by* 'gård; by', varom se inl. 2.3. Till bynamnet har bildats soldatnamnet *Bärman* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). För soldattorpets belägenhet se *Sandviken*.

1 1 sk. **2** 1 sk. **3** utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Sandviken, se egen artikel. — *Slätten slátan, slétan*. Slätten 1846 ka AI:12b (458). I namnet ingår *slätt* 'jämn mark'. Jfr *Slättan*.

1 Disebo *dísbo, dīsbo* 1/2 sk. — in dysebodhum 1309 9/4 Salsta Skoklp (SD 2 s. 569). — Diseboda 1628, Dijsebo 1715, Disbo 1760, Disebo 1825–1879 jb. — Disaboda 1544 DMS 1:4 s. 129, Dizaboda 1560 tl, Dijsebo 1645 mtl. ~ Jb 1628 upptar två öre skatte. Disebo redovisar vid storskiftet 1789 (LMV T 40–58:1 beskr.) gemensam skog med Torp och Ärligbo i Nora sn, varför ett bebyggelsehistoriskt samband torde föreligga mellan de tre byarna. Snarast är Ärligbo och Disebo avsöndringar från Torp. F. led. är troligen ursprungligen gen. *Diso-* av kvinnonamnet *Disa*, trots att man då får antaga en mycket tidig försvagning av *o > e* i svagtonig ställning (jfr Noreen 1904 § 149). *Disa* är enligt SMP 1 belagt endast tre gånger. Gen. *Disa(r)-* av kvinnonamnet *Dis* torde knappast kunna komma i fråga, då detta inte finns säkert belagt i Sverige.

Övriga bebyggelsenamn:

Erik-Pers åkpås. Namnet är sannolikt givet efter *Erik Persson* (1865–1940). — *Karl-Ols kalås*. Namn efter *Karl Olsson*, en brukare kring sekelskiftet. — *Skogsängen skögsēgen*. Skogsängen 1896–1905 ka AII:1a (203). Byggt c:a 1890, då namnet sannolikt nyskapades. — *Tuppängen tūpēgen*. Tuppänge 1865 glk Aa 14. Försv. gd. F. led. kan möjligen syfta på att orrtuppar vid spel brukat hålla till här.

Enviken *envikan*. — Enviken 1896–1905 ka AII:1b (520). ~ Avs. fr. Jugansbo 1903. Söder om bebyggelsen finns öppen mark, som skjuter in som en "vik" från en större åker. Längs sidorna av denna "vik" växer många stora enar.

Ettinga *iëtiga* ä., *ätiga*. — in etinggum, etinge¹⁵ 1312 18/10 u.o. RAp (SD 3 s. 86 f.), j etingom 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., j etingom 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä., i Ettingom 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,¹⁶ i ethinghe, j ethinge 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 v. (ULdb s. 49). — Etinge 1544–69, Ettinge 1590, Etinge 1610, Etingha 1628, Ettinga 1680–1879 jb. — Etinge 1560 tl, Etinga 1645 mtl, 1685 ka C:1 (6). ~ I mgl 1312 upptas fyra skattskyldiga till 1 mark och en (möjligen fyra) som restar 2 öre. Äldsta jb upptar två skattehmn (med skatteutj. i Åkerby o. Hovberga) och fem skatteutj. (två till Upplanda samt vardera en till Hovberga, Åkerby o. Ettingbo). På gränsen mellan Ettinga och Hovberga finns ett stort gravfält, av vilket delar har daterats till vikingatid (RAÄ Östervåla sn nr 9). *Ettinga* hör till de relativt fåtaliga plur. namnen på *-inga*, *-unga*. Dessa är enligt C. I. Ståhle (1946 s. 135 ff.) ursprungliga inbyggarbeteckningar och sekundära i förhållande till de sing. namnen på *-inge*, *-unge*. Den inbyggarbeteckning som ligger till grund för *Ettinga* kan vara lösgjord ur förbindelser som *Ettinga by* o.d. Den är då antingen direkt bildad till ett ortnamn eller topografiskt grundord eller också sekundärt bildad till ett sing. bebyggelsenamn på *-inge*. Man kan även tänka sig, att inbyggarbeteckningen har kunnat brukas i självständig ställning i stället för ett ortnamn.

En betydlig å, Kartaån, flyter genom byns område. I åns nedre lopp söder om byn Åby, kallat *Åbyån*, inträffar vår och höst ofta svåra översvämningar. Innan åfåran grävdes ut och Tämnaresens vattennivå sänktes i slutet av 1800-talet, var dessa årliga översvämningar mycket omfattande. De äldre beläggen och det genuina uttalet av *Ettinga* tyder på ursprungligt långt *e*-ljud, urn. *ai*. Åns egenskap att svämma över gör det lockande att anknyta till den ie. roten **oid-* 'svälla' (Pokorny 1959 s. 774). Ett till denna rot bildat urg. adj. **aitra-* anses ingå i det allmängermanska ånamnet **Aitra* 'den svällande, den som svämmas över' (H. Petersson i NoB 44, 1956, s. 68 ff., H. Krahe i BNF 7, 1956, s. 105 ff., Th. Andersson i NoB 60, 1972, s. 14, Kousgård Sørensen 1973 s. 63). Roten är i nordiska språk företräd av bl.a. det halländska ånamnet *Ätran*, flera norska älvsnamn på *Eiter-* (H. Petersson och H. Krahe a.st.), fsv. *eter*, fvn. *eitr* 'gift; var' och *l*-avledningarna nisl. *eitill* 'körtel; kvist i trä; hårdare del av sten' och gotl. dial. **etel* 'körtel i kött, sten eller trä' (Gotländsk ordbok 1 s. 173 f.). I urgermanskans har, att döma av fhty. *eiz* 'bulnad, böld', även funnits ett app. **aita-* 'böld' (H. Petersson a.a. s. 70, Kluge 1975 art. *Eiter* s. 161). Till ett motsvarande urn. appellativ eller adj. **aita-* skulle ett ånamn **Ēta* ha kunnat bildas, ett äldre namn på nuvarande Kartaån/Åbyån med betydelsen 'den svällande, den som svämmas över'. Därtill kan så en inbyggarbeteckning *etingar* ha bildats.

Med tanke på betydelsen 'körtel' hos de ovan omtalade *l*-avledningarna och fhty. *eiz* 'bulnad, böld' borde det ligga närmast till hands att utgå från en liknande betydelse även i detta fall. Någon terrängformation eller annat för området eller ån

¹⁵ SD läser *otinge*. Skillnaden mellan skrivarens *e*- och *o*-typer är på flera ställen obetydlig (se t.ex. *rodgerus* och *iælmgerus* strax efteråt). Se Löfkvist 1976 s. 91, 92 not 51, Otterbjörk 1957 s. II.

¹⁶ Se not 12.

utmärkande som kan anknytas härtill kan dock ej påvisas. Åns nuvarande namn i sitt lopp förbi Ettinga, *Kartaån*, är sannolikt bildat till *kart* 'ojämn, stenig terräng', en betydelse som passar bra längre norrut vid den f.d. kvarnen *Kartan* men ej vid Ettinga eller längre söderut (se härom artikeln *Kartan*). En hake med att utgå från ett ånamn med innebörden 'den svällande' är möjligen att denna åns egenskap är utmärkande för dess lopp söder om byn Åby, som ligger söder om Ettinga. Emellertid kan ett ånamn som huvudsakligen är knutet till åns nedre lopp naturligtvis även ha burits av dess övre lopp förbi Ettinga. Av namnet att döma bör Ettinga tillhöra områdets äldsta bebyggelser, åtminstone torde den kunna vara äldre än Åby, som är beläget mellan Ettinga och åns nedre, översvämmande lopp.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 utj. sk. 4 utj. sk. 5 utj. sk. (ändrat från Håfberga 3 1915).

Övriga bebyggelsenamn:

Ettingvallen *ætugváln* ä., *ætugváln*. Etinga Fäbodar 1731 LMV T 76-13:1, 1776 LMV T 76-13:3, Ettingvallen 1960 ek 12H6f. Försv. fäbodvall öster om sjön Tof-ten. Angående fäbodvallen se Frödin 1950 s. 32. Om s. led. -*vall* se *Farmansboval-len* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Glugg-Linds*, se under *Buckarby*. — *Jerk-Ers jærké*. Lht ostsydost om gården Nyåker under Sälja Väster. Vål namn efter en tidigare bebyggare *Erik Eriksson (Jerker Ersson)*. — *Johns jons*. Lht väster om byn. Här bor sedan flera generationer en familj *John*. En skogvaktare Johan Jonn, född 1797 i Östra Ryds sn i Uppland, upptas i hfl i Krogen under Aspnäs under 1840-70-talen. — *Kala kâla*. Kalaberg 1896-1905 ka AII:1b (414), Kala 1917 ek. Beläget på *Kalaberget*, ett delvis naket urberg. På äldre kartor avses med detta namn dock berget c:a 300 m nordväst om bebyggelsen (*Kalaberget* 1761 LMV T 76-13:2 beskr.). Namnet åsyftar sannolikt en eller flera kala berghällar. Hur det formellt skall förstås är ovisst, kanske är det ett ursprungligt *Kala* 'den kala (hällen)'. — *Kasbo kâsbo*, *kâsbo*. ?Kasbo 1670 ka LI:1 (67 v.), 1788 ka AI:4b (191). Försv. tp. väster om byn. Namnet tillkom äldst de obebyggda, omedelbart i norr liggande åkrarna, tillhöriga Stårte (Kasaboda 1541 DMS 1:4 s. 133 jb. Kasebo eng, Kasebo wreet 1652 gjb LMV T 6 uppsl. 140). Jb 1541 upptar en skatteutj. om 4 penningland till Upplanda. Enligt gjb 1652 räknades en del om 1 1/2 öre till Sörgården i Stårte och en del till Norrgården i Stårte. Om utjorden äldst varit bebyggd eller ej kan nu inte avgöras. F. led. är *kas(e)* 'rishög' och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. — *Knut-Ollas*, se *Vallby*. — *Källbo (j)şælbo*. Källbo 1891-95 ka AI:21b (318). På utskogen strax söder om Västersälja. En källa finns markerad strax öster om lägenheten på en karta från 1764 (LMV T 76-72:1), någon bebyggelse finns dock ej utsatt. S. led. är ortnamnselementet -*bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Olofsborg ôlofs-bôrj*. Olofsborg 1896-1905 ka AII:1b (393), Olofsberg 1917 ek. Namnet är givet efter *Olof Olsson*, som bodde där kring sekelskiftet. — *Persbo*. Perstorp 1891-95 ka AI:21b (319), Persbo 1917 ek. Norr om Västersälja. F. led. är given efter bebyg-garen på 1890-talet, *Per Persson*; s. led. är ortnamnselementet -*bo*, varom se inl. 3.3.6. Namnet används inte i dagligt tal. — *Posttorpet*. Försv. tp. Post Torpet under Hofberga 1761 LMV T 76-27:2 karta 2, Posttorpet 1779 ka AI:3:3 (14). Var belä-get strax norr om gården Lagbovreten. Området räknades före laga skiftet till Hov-berga och tillföll därefter Ettinga utjord i byn. Bebyggelse finns utsatt ännu på en karta från 1847 (LMV T 76-27:5 karta 1). Anledningen till namnet är obekant. —

Smedjan smian. Väster om Hovberga. — *Tallbo*. Nu okänt tp. Tallbo Torp 1809 LMV T 76–72:2. Var beläget på utskogen strax söder om Västersälja, invid den nuvarande lägenheten *Källbo*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Töbro tēbro, tē-, tō-*. Töbro 1891–95 ka AI:21b (316–17). Öster om Västersälja. Sannolikt uppkallat efter gården *Töbro* under *Bergslagsskogen*. — *Vallby vålby* (förr oftast *Knut-Ollas knūtōlas*). Wallby 1896–1905 ka AII:1b (402). Försv. lht på utskogen norr om Ettingbo. Om bakgrunden till namnet *Vallby* är inget känt. Det äldre alternativnamnet är givet efter en bebyggare *Knut-Olle*, antingen *Olof Olsson* (1822–1908) eller dennes son *Olof*, som flyttade härifrån 1920, då stället synes ha lagts öde. — *Västberga västbærja*. Westberga 1896–1905 ka AII:1b (404). Namnet är sannolikt bildat efter belägenheten väster om Ettinga och Hovberga på Hovbergas tidigare utjord i Ettinga. — *Åkerlunds åkalüns*. Förr soldattorp för roten 13 (Ettinga och Åkerby), vars soldater efter bynamnet *Åkerby* hette *Åkerlund* från 1790 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Stugan är flyttad till hembygdsgården i Mårtsbo.

Ettingbo *ietugbo* ä., *etugbo*. — i ethingebode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48). — Etingebo 1544, Etingeboda 1549–51, Ettingeboda 1569, Etingeboda 1590–1610, Etinge bodha 1628, Ettingeboo 1680, Ettingbo 1715–1879 jb. — Etingeboda 1560 tl, Etingebo 1645 mtl, Etingbo 1684 ka C:1 (4), 1731 LMV T 76–13:1, Gietingbo 1763 Vår hembygd 3 (1979) s. 177. ~ Äldsta jb upptar två skattehm (varav ett med skatteutj. i Ettinga). F. led. är väl gen. plur. av en inbyggarbeteckning *etingar ingående i eller bildad till bynamnet *Ettinga*. Byn har väl ursprungligen hört till eller koloniserats därifrån. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 utj. sk.

Forsens, se *Forstorp*.

Forstorp, kallat *Forsens försns*. — Soldat torpet N° 12 Forss 1854 LMV T 76–61:5 beskr., Forstorp 1917 ek. ~ Avsöndrat från Stårte 1907. Under senare delen av 1800-talet soldattorp för roten 12 (Stårte, Upplanda), där soldaterna från 1827 bar namnet *Fors* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Soldattorpet låg enligt LMV T 76–61:5 beskr. (1854) tidigare strax sydost om gården Kartan inom fastigheten Stårte 1:6 (ek 12H5f 1960). Senare har rotens soldat bott i *Forsens* under *Upplanda*.

Fredsbacken frèdsbåken. — Fredsbacken 1906–20 ka AII:2a (34). ~ Villor i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1918–28. Här sägs Västmanlands regemente ha upplösts efter kriget 1809.

Frideborg fridebørj. — Frideborg 1920–38 ka AII:3a (56). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov. Ursprungligen Östervåla Byggnadsförenings hus.

Fågelsta fūgæsta, fūgelksta ä.; *fågeſta, fågelksta*. — j fogelstadha hafno 1409 8/8 Uppsala Bergslp vidf. följande brev (SDns 2 s. 135), j foglestade hampn 1491 10/3 Svanby Bergslp vidf. föregående brev, j ffolstadh 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. —

Foglesta 1544, Fogelsta o.d. 1549–1879 jb. — Fogelsta 1560 tl, Fogelstadh 1645 mtl, Fugelsta 1652 gjb LMV T 6 (119). ~ Äldsta jb upptar två skattehmn och två skatteutj. (till Bärby o. Hemmingsbo). Vid byn finns ett vikingatida gravfält (jfr *Hemmingsbo*). F. led. är väl ursprungligen gen. plur. av fsv. *fughl* 'fågel', kanske syftande på (jaktbar) vildfågel (jfr Hellberg 1967 s. 327). En annan möjlighet är att räkna med ett till *fughl* bildat fsv. mansnamn *Fughle*, belagt en gång i mgl ?1312 för grannsocknen Nora (SD 3 s. 90) samt på en östgötsk runsten (Ög 147). Detta mansnamn anses dock av L. Hellberg (1965 s. 19) kunna vara utlöst ur ett ortnamn med förleden *Fughla*-. Om s. led. -*sta* se *Kvarsta* i Harbo sn samt inl. 2.3.

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Fågelstavallen fägøstaváln ä., *fågestaváln*. Fogelsta Fäbodar 1761 LMV T 76–15:1, Fågelstavallen 1960 ek 12H6g. Försv. fäbodvall norr om Skogbo. Om s. led. -*vall* se *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Kristineberg kristinabærj*. Kristineberg 1896–1905 ka AII:1b (548). På Fågelsta hamnskog (jfr inl. 1) mellan Sillebo och Kanikebo. Namnet, som sällan används, är möjligen givet efter hustrun Brita *Sina* Persdotter, som bor där kring sekelskiftet. — *Lövensberg løvensbærj* (förr *Lövens lövens*). Löfvensberg 1896–1905 ka AII:1b (550). Fr.o.m. 1883 soldattorp för roten 23 (Fågelsta och Väderholmen) (se LMV T 76–15:4 beskr. 1884), vars soldater hette *Löv* från 1806 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Tidigare låg soldattorpet inom Fågelsta by. Namnet används inte i dagligt tal. — *Lövlunda løvlunda*. Löflunda 1896–1905 ka AII:1b (552). Ligger nära det gamla soldattorpet *Lövensberg* (se ovan), varför f. led. även här kan tänkas vara soldatnamnet *Löv*.

Fäbodtorpet. Försv. tp på sockenallmanningen. — Fäbodtorp 1715–1825 jb. Fäbotorpet 1653 ka LI:1 (41 v.), Fäbodtorpet 1692 ka C:1 (55). ~ Jb 1715 upptar ett öde skattetp. Torpet bör ha legat invid Hovs fäboddar, varom se under *Hov*. 1692 begrovs glasmästaren Per Johansson i Fäbodtorpet; i kyrkoräkenskaperna från samma år anges han som hemmahörande i Hovs fäboddar (ka LI:2, 59).

Färdigvreten. — Färdigvreten 1863 LMV T 76–73:5 beskr. ~ Avs. fr. Huggle m.fl. 1905. Här fanns förr soldattorp för roten 28 (Åby), vars soldater hette *Färdig* 1777–1858 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Den nuvarande bebyggelsen ligger strax utanför fastighetens gräns. S. led. är *vret* 'mindre åker'.

Ginka jigka. — in ghimka 1309 9/4 Salsta Skoklp (SD 2 s. 569), de gimkæ 1312 18/10 u.o. RAp (SD 3 s. 86), i gynka 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), i gymk[-] 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), i ginkæ 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48), i ginko 1499 UDR 2 s. 168. — Gincka 1544–90, Ginka 1610, Gincka 1628–80, Ginka 1715–1879 jb. — Gincka 1560 tl. ~ I mgl 1312 upptas en skattskyldig till 6 öre. Äldsta jb upptar tre skattehmn. Enligt M. Lundgren (i ANF 3, 1886, s. 234) är namnet gen. av ett mansnamn *Gimke* (*Ginke*), en kortform till *Gimkæl*. Sådana ortnamnsbildningar är dock inte kända i fornsvensk tid. Namnets innebörd får anses oviss. Bebyggelsen synes vara den äldsta i denna del av socknen; de norr härom liggande byarna Rickebo och Tängesbo är troligen senare tillkomna.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk. 4 utj. sk. 5 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Fallet fåle eller *Ginkafallet jgkafåle*. Ginkafallet 1896–1905 ka AII:1a (116), Fallet 1917 ek. I hfl 1896–1905 antecknas tre lägenheter. I namnet ingår *fall* 'öppning i skogen, hygge'. — *Fall-Pers fålpæs*, *fålpæs* eller *Petersborg*. Petersborg 1896–1905 ka AII:1a (127), Persborg 1917 ek, Petersborg 1960 ek 12H4e. Namn efter *Per Petersson* från Fallet, som byggde stället på 1890-talet (Vår hembygd 7, 1985, s. 657). Namnformen *Petersborg* används ej i dagligt tal. — *Fornsälen fõnsåken*, *fõnsåken*, *fõnsåken*. Fornsala torp 1757–64 ka AI:2 (271), Fonsala 1765 ka AI:3:1 (98), Fonsaln 1817 ka AI:7a (157), Fornsalen 1846 ka AI:12a (195). Försv. tp, beläget vid nordänden av den gamla slätterängen *Sälängen sælægen* (Salängen 1764 LMV T 76–5:1 beskr., 1882 LMV T 76–4:3, 1960 ek 12H4e), som ursprungligen helt hörde till Bjurvalla men vid laga skiftet delvis byttes bort till Ginka. Under kapstensbostället i Bjurvalla (*Herrgården*) uppodlades här vid mitten av 1700-talet ett torpställe vid "Fonsalen . . . en del af Salängens backar" (1764 LMV T 76–5:1 beskr.), för vilket 50 års frihet erhöles enligt dom 1757. Torpet lämnades öde på 1860-talet. I jb 1549 upptas en skatteäng till Bjurvalla, som benämns *Fonsell* i jb 1557 (DMS 1:4 s. 129) och *Fångzelsäng* i jb 1569. Namnet är svårbedömt. För s. led. i torpnamnet och f. led. i det nuvarande ängsnamnet synes det rimligt att utgå från *ä*-vokal i enlighet med uttalet och 1500-talsskrivningarna. Möjligen ingår i namnet *säl* 'fäbod', 'höbod', varom se *Sälja Norr* i Harbo sn. Av tänkbara parallellnamn kan nämnas *Sälänget sælæge(n)*, en liten mosse i Nora sn inte så långt härifrån och *Säläng sælvæg*, en odling i Hille sn, Gästr. ö. doms. tg, Gävl. l. F. led. i torpnamnet är adj. *forn* 'gammal'. — *Ginkafallet*, se *Fallet*. — *Jan-Ols jånøs*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Johan Olsson* (1857–1925). — *Jerk-Pers (j)ærkpæs*. Utflyttningsgd söder om byn, väl med namn efter en tidigare brukare *Erik (Jerker) Persson*. — *Johannesberg*, se *Ömans*. — *Kuggebo*, se *Kobobacken* under *Bjurvalla*. — *Källbo sælbo* (förr även *Källmon sælmøn*). Försv. tp. Källbogården 1875 LMV T 76–16:4 beskr., Källbo 1896–1905 ka AII:1a (124), Källmon 1917 ek. F. led. åsyftar väl en kallkälla. S. led. är *mo* 'sandmark' resp. ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Om torpet se Vår hembygd 7 (1985) s. 658. — *Källmon*, se *Källbo*. — *Lass-Ers læsses*. Utflyttningsgd sydost om byn, väl med namn efter tidigare brukare *Lars Eriksson (Lasse Ersson)*. — *Lars-Pers læssæs* eller *Västanås*. Vestanås 1896–1905 ka AII:1a (120). Tp väster om byn med namn efter *Lars Persson*, som bor här kring sekelskiftet. Namnet *Västanås* används ej i dagligt tal. — *Lindbergs limbæs* eller *Skogsvik*. Skogsvik 1960 ek 12H5e. Här bodde under senare hälften av 1800-talet *Lars Larsson Lindberg* (Vår hembygd 7, 1985, s. 657). Namnet *Skogsvik* används ej i dagligt tal. — *Pell-Pers pælpæs*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Per Persson* (1849–1915). — *Petersborg*, se *Fall-Pers*. — *Skogsvik*, se *Lindbergs*. — *Södergården*. Södergården i Gincka 1657 ka LI:1 (48 v.). Förr namn på gd i byn. — *Västanås*, se *Lars-Pers*. — *Ömans ömans*, *ømans* eller *Johannesberg*. Johannisberg 1896–1905 ka AII:1a (124), Johannesberg 1960 ek 12H4e. De båda namnen, varav *Johannesberg* ej används i dagligt tal, är givna efter *Johan Öman*, som bor här kring sekelskiftet.

Granbacken. — Granbacken 1960 ek 12H4f. ~ Sammanläggning 1946 av delar av Prästgården och Klockargården. Namnet är ej i allmänt bruk.

Gropen, se *Anneberg*.

Gräsbo *grèsbo, grèsbo, grèsbo, grèsbyn*. — in græffiabodhum 1350 29/10 u.o. RAp (SD 6 s. 233),¹⁷ i græsiabodom 1362 18/4 Stockholm SD 8 s. 181 avskr. N. R. Brocman, j græsiabodum 1409 8/8 Uppsala Bergslp vidf. 1491 10/3 Svanby (SDns 2 s. 135), j græssiabodum 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä., j græsiabodum 1421 u.d. Uppsala Holmp. — Gresebo 1544, Gräseboda 1549, Greseboda 1551–90, Gräseboda 1610, Grässbo, Gräasboo 1680, Gräsbo 1715–1879 jb. — Gresseboda 1560 tl, Gräsbo 1645 mtl, Grässbo 1652 gjb LMV T 6 (95). ~ Äldsta jb upptar tre hela och ett halvt skattehm samt ett frälsehm. F. led. kan förstås som ett ursprungligt plur. ägonamn *Græsiar, bildat till appellativet *græs*, här snarast med innebörden 'gräsmark'. Mellan byn och Vretaån finns vidsträckta f.d. ängsmarker, numera uppodlade. Dessa har i äldre tid sannolikt varit av stor ekonomisk betydelse. För ortnamn innehållande *gräs* som beteckning för växtlokalen se Hellberg 1967 s. 210 f. och för plur. ägonamn, vars grundord åsyftar vegetation och markbeskaffenhet, dens. 1960 s. 81 ff. S. led. i *Gräsbo* är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk. 4 1/2 sk. 5 1/2 fr.

Övriga bebyggelsenamn:

Bolandet, se *Dal-Eriks*. — *Dal-Eriks dælerikas* eller *Bolandet*. Bolandet 1917 ek, 1960 ek 12H4e. Det nu ej längre använda namnet *Dal-Eriks* är givet efter en tidigare brukare. Kartans namn *Bolandet* används inte heller i dagligt tal. För innebörden av detta namn se *Bolandet* under *Länna* i Huddunge sn. Åkern norr om gården, på Tolbos marker, kallas i lantmäteriakter *Fäbodgärdet* (Fäbo Gärdet 1763 LMV T 76–67:2 beskr., Fäbodgärdet 1805 LMV T 76–67:3 beskr.), och en fäbodvall finns utsatt på en karta från 1826–27 (LMV T 76–67:4) c:a 150 m nordväst om Bolandet. Här har alltså funnits någon form av fäbod, snarast hemfäbod till Tolbo. Tolbo (jfr detta namn) är sannolikt avsondrat från Gräsbo, vilket kan förklara det nutida läget inom Gräsbo. Gräsbo hade förr fäbodar söder om byn, nära Harbogränsen (utmärkta på glk Aa 14 1865). — *Grästorp*, se egen artikel. — *Mittbyn mÿpyn, mÿpin*. Grässbo Mitbyn 1654 ka LI:1 (42 v.). Förr namn på del av byn. — *Mogan mōgan*. Namngivet efter det norr därom liggande terrängområdet *Mogan* (Mogan 1876–78 LMV T 76–17:2 beskr.). Namnet är ursprungligen best. form plur. av *mo*, som vanligen åsyftar torr sandmark (oftast tallbevuxen). Det aktuella området består av rikblockig moränmark med låg tallskog. För formen med *g* jfr *Bro* i Nora sn. — *Myran*, se *Sörskogen*. — *Sörskogen sÿskōgen* eller *Myran mÿran*. Sörskogen 1896–1905 ka AII:1a (294). Utflyttningsgård i södra delen av byn, benämnd efter därvarande skogsområde *Sörskogen* (Sörskogen 1876–78 LMV T 76–17:2 beskr.). Alternativnamnet, som är mindre vanligt, är best. form sing. av *myra* 'mosse'.

Grästorp *grèstòrp*. — Grästorp 1896–1905 ka AII:1a (300). ~ Avs. från Gräsbo 1902. F.d. soldattorp för roten 2 (Gräsbo), vars soldater hette *Gräs* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.).

1 **Gundbo** *gùnbo, gùmbo* 1 fr. — i Gumabothom 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175

¹⁷ Ursprungligen sannolikt *gre-*, av skrivaren senare ändrat till *græ-*. -ff- torde vara en felskrivning för -ss-.

s. 579 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), i Gunæbodhum 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 581 avskr. 1795 (SD 7 s. 145), een brytia gardh swm hætir gunnebodha 1397 22/2 Vadstena UUBp, gunnabodhe 1399 1/6 Ön UUBp, j gunnabodha 1409 12/8 Uppsala DaRAp (SDns 2 s. 137). — Gunnebo 1549, Gunneboda 1551, Gwnnndeboda [!] 1590, Gunnnboda [!] 1628, Gundebo 1715–1825, Gundbo 1879 jb. — Gunneboda 1560 tl, Gundebo 1645 mtl, Gumbo 1757–64 ka AI:2 (357). ~ Äldsta jb upptar ett frälsehm. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Gunne* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Gundbobacken, se under *Bergslagsskogen*. — *Gundbovallen*, se *Gundbobacken*. — *Kattelbo kätlbo*. Kattelbo 1715–60, Kättebo 1825 jb. Kattelbo 1662 ka LI:1 (55 v.), Cattelbo 1685 ka C:1 (7). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspenäs. Ett likalydande namn har burits av ett försvunnet torp i Norrby sn, Simtuna hd, Västmn. l. (Kattlebo 1630, Kattelbo 1647), vars f. led av P. Axelsson (i OUÅ 1959 s. 55) tolkas som det fsv. kvinnonamnet *Katla*, belagt endast en gång på medeltiden (SMPs). Jfr även *Kattelmossen*, en liten mosse i Nora sn. F. led. i Östervålanamnet *Kattelbo* får anses oviss; s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Laggarbo*, *Lilla lila lågarbo* (förr *Torpet tórpe*). Lillaggarbo 1715, Lilla Laggarbo 1760–1825 jb. Lillaggarbo 1690 ka C:1 (36). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspenäs. Väl namngivet i anslutning till namnet på den intilliggande byn *Laggarbo* (jfr även de närliggande *Rickebo*, *Lilla* och *Smedsbo*, *Lilla* nedan). — *Nyby nyby*. Nyby 1715–1825 jb. Nyby 1688 ka C:1 (23), Nyby torp, under Aspenäs 1689 ib. (29). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspenäs. Rivet 1905. Namnet är snarast i sin helhet givet efter det i Uppland och Västmanland vanliga ortnamnet *Nyby*, här avseende nybygge. — *Rickebo*, *Lilla (lis) rikbo* ä., *lila rikbo*. Ryckebo 1683 LMV T 76–2:1, L. Rickebo 1686 ka LI:2 (11), Liss-Rickebo, Lissel Rickebo 1687 ka C:1 (12), Lillrickebo 1690 ib. (40), Lilla Rickbo 1748–56 ka AI:1 (206). Väl namngivet i anslutning till bynamnet *Rickebo*. — *Smedsbo*, *Lilla lis smäsbo*, *smäsbo* ä.; *lila smäsbo*. Lillsmedzbo 1692 ka C:1 (56), 1698 ka C:2 (7), Lilla Smedsbo 1748–56 ka AI:1 (207). Sannolikt namngivet i anslutning till bynamnet *Smedsbo* och väl ursprungligen bebott av en smed. — *Töbro*, se under *Bergslagsskogen*.

Gunnarsbo utj. sk. — Gunnarsboda 1541 DMS 1:4 s. 131, Gunnarsboda 1549, 1569, Gwnnersboda 1610, Gunnarsbo 1715–1879 jb. — Gunnarsbo 1652 gjb LMV T 6 (105), En Utjords äng Gunnarsbo Äng kallad, och till hörer sätra Skattehemman 1759 o. 1762 LMV T 76–70:1 beskr. (renov. 1766), Gunnarsbo 1824 ka AI:8a (242). ~ Jb 1541 upptar en skatteutj. till Brattberg i Harbo sn, från 1546 till Sätra. Den redovisas 1715–1879 under Svingbolsta. Enligt hfl var utjorden bebodd av en torpare 1824–62. Namnet, som ej lever kvar, har som förled mansnamnet *Gunnar* och som efterled plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 Gåvastbo gëvasbo, gëvastbo 1 sk. — j gudwastabodhom 1396 u.d. u.o. RL pag. 289 (fol. 174 r.) reg. 1540-t. (DMS 1:4 s. 131). — Guduastebo 1541 DMS 1:4 s. 131, Guduastebo 1544, Gudewastebo 1549, Guduastebo 1551–90, Gwduastebo 1610, Godwastboo 1628, Gådwasteboo 1680, Gåfwastbo 1715–60, Gåfvastbo 1825–1879 jb. — Godhuastabode 1560 tl, Godvastbo 1645 mtl, 1748–56 ka AI:1

(139). ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn. För ett möjligt omnämnande från 1360 se *Gudhvastagærdhe i Nora sn. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Gudhvast* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Lars åndeslås. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Anders Larsson* (1801–74). — *Jan-Lars jånlås*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Johan Larsson Torell* (1848–1927).

1 *Gällarbo jèlarbo, jèlarbo* 1 sk. — Gelareboda 1541 DMS 1:4 s. 131, Gelareboda 1544, Gellareboda 1549–51, Gelareboda 1569–1610, GielaghBoda 1628, Gelagh-boo 1680, Gelagbo 1715–60, Gällarbo eller Gelagbo 1825–1879 jb. — Gelareboda 1560 tl, Gällagbo 1615 ÄL 40:2 f. 172 v. ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn. F. led. kan eventuellt vara en yrkesbeteckning *gældare 'en som kastrerar djur', bildat till fsv. verbet *gælde* 'snöpa, kastrera', eller ett motsvarande mansbinamn. Formen *Gelag-*, som uppträder från 1600-talet, är en förvanskning. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Gjutbo jûtbo. Jutebo 1715–1825 jb. Juttebo 1645 mtl, Jutebo 1683 LMV T 76–2:1, 1687 ka C:1 (13), Juthbo 1693 ib. (68). Mtl 1645 upptar en frälsebebyggelse under Aspnäs och jb 1715 ett oskattlagt frälsetp. Belägget 1683 avser en bebyggelse till Aspnäs, och på en karta från 1812–13 (LMV T 76–2:3) är Gjutbo utsatt ett par hundra meter sydost om den nuvarande bebyggelsen, inom ägorna till Svina, på medeltiden tillhörigt Aspnäs. Först på laga skifteskartan 1889 (LMV T 76–20:2) har Gjutbo säkert samma belägenhet inom Gällarbo som idag. Uppenbarligen har bebyggelsen i äldre tid legat inom Svinas rågång. F. led. är *jute* 'dansk', använt som mansbinamn. En *Swän Jute* från Lindsbro i Östervåla sn omnämns 1670 (ka LI:1, 67 v.). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Gällarbovallen*, se under *Bergslagsskogen*. — *Lass-Pers låspås*. Försv. stuga strax söder om Gjutbo, utmärkt ännu på ek 1917. Väl namn efter en bebyggare *Lars (Lasse) Persson*.

Gästbo jæsbo, jæstbo. — Gestaboda 1541 DMS 1:4 s. 131, Gestabo 1544, Geste-boda 1549–51, Giästeboo 1680, Giästebo 1715–60, Gästbo 1825–1879 jb. — Geste-boda 1560 tl, Gestebo 1645 mtl. ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn med skatteutj. i Buckarby o. Åby. F. led. är troligen gen. av det fsv. mansnamnet *Gæste*, känt från Finland (1392 3/9 Karis RAp, FMU 1 s. 437) och från Arboga 1497 (ATb 3 s. 78). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. **2** 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Gästbovallen jæstbovál(n). Fäbodvall 1872 LMV T 76–21:1, Gästbo Fäbodäng 1880 LMV T 76–55:4 del 2. Försv. fäbodvall på sockenallmänningen. Om s. led. -vall se *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Kråklund(s) kråklünd*,

kråklunds. Kråklund 1896–1905 ka AII:1b (527). Försv. torp på ett område som ursprungligen tillhörde Buckarby men vid laga skiftet tilldelades Gästbo utjord i byn. På laga skifteskartan (1837–38 LMV T 76–9:4) upptas här enbart slogmark och backar; området kallas i tillhörande beskrivning (1843) *Kråklund*. Namnet bör syfta på att kråkor brukat hålla till här. — *Renboholm*, se egen rubrik.

Haga hāga. — Haga 1920–38 ka AII:3a (38). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov. Namnet, som ej är i allmänt bruk, är ett populärt villanamn, varom se under *Järlebo* i Harbo sn.

Hammarby. Försv. beb. — Hammarby 1645 mtl, 1653 ka LI:1 (41 v.), 1662 ib. (55 v.). ~ Mtl 1645 upptar en husarm änka. Bebyggelsen har möjligen varit belägen vid *Hammarbacken* (Hammaren 1761 LMV T 76–74:1 beskr.), en bergbacke på gränsen mellan Åkerby och Stårte, eller vid *Hällhammaren* (Hellhammars Backen 1761 LMV T 76–15:1), en backe på gränsen mellan Fågelsta och Hemmingsbo. S. led. kan i så fall vara bildad i anslutning till något av namnen *Åkerby* och *Bärby*.

Helganbo hælganbo. — i Helgonaby 1454 27/2 Mångsbo SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,¹⁸ ?i hellæberg 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48). — Helgonaberg 1541 DMS 1:4 s. 131, Helgonebergh 1544, Helgansberga 1549–90, Helganbärga 1610, Helganboda 1638, Hålgansbo 1680, Hålganbo 1760, Helganbo 1825–1879 jb. — Helganberg 1560 tl, Helgonsberga 1571 ÄL 17:10 f. 22 v., Helganebo 1594 ka LI:1 (1 r.), Helgoneboo 1596 ib. (7 r.), Helgansbo 1615 ÄL 40:2 f. 173 v., Helganbo 1645 mtl, Hellianbo 1652 gjb LMV T 6 (124). ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn med skatteutj. i Åby. Den ursprungliga förleden *Helgona-* kan formellt vara gen. plur. av ordet *helgon*, men innebörden av en sådan tolkning är knappast lättförståelig. Gården har veterligt ingen kyrklig anknytning. S. led. synes ursprungligen vara *-berg*; gården ligger på en höjd. Övergången till *-bo(da)* ligger nära till hands med tanke på de många *boda*-bebyggelserna i grannskapet. För namntolkningssågen se nedan under *Petbo*.

1 1 sk. 2 utj. sk. 3 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Jåsson, se under *Brunnsbo*. — *Petbo pètbo*. Försv. beb. i petabodun 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667.¹⁹ Låg sannolikt på Petboberget, c:a 400 m ostnordost om byn. En del av berget benämns *Petbotomten* 1878 (LMV T 76–22:3 beskr.). Bebyggelsen försvann sannolikt under senmedeltiden. I gjb 1652 (LMV T 6 uppsl. 124) anges nuvarande Petboängen (*Petebo Engen*) norr om Åbyån vara tegskiftad mellan Borgen, Helganbo och Mångsbo. De norr därom liggande gårderna kallas *Petbo Gärde* 1792 (LMV T 76–22:2 beskr.). Efter 1700- och 1800-talens skiften är dessa ägor nu delade mellan Helganbo och Mångsbo. Enligt en tradition i bygden var Petbo stamgård för Helganbo och Mångsbo, vilkas första bebyggare skulle ha varit Petbosönerna Helge och Magnus. F. led. i namnet

¹⁸ Se not 12.

¹⁹ Se not 12.

Petbo kan vara mansnamnet *Pete*, känt flera gånger från 1500-talets Småland och 1490 från Hälsingland (SMPs); det anses av I. Modéer (1957 s. 58) vara en hypokorism till *Petrus/Peter*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. — *Skälby*. Försv. ?beb. Skoleboda 1554 DMS 1:4 s. 136, Skaleboda 1560, Skaleboda 1569–90, Skoleboda 1610, Skalleboda 1638, Skählby 1680, Skälby 1760–1825 jb. Scalbo 1560 tl. Jb 1554 upptar en skatteutj. till Helganbo. Det är ovisst om någon bebyggelse funnits; tl 1560 anger dock Peder och Olov som åbor. Ägora har legat söder om byn längs gränsen mot Borgen (Skallebo 1652 gjb LMV T 6 uppsl. 124, Skålby Utjord 1758 LMV T 76–22:1, Skallängen 1792 LMV T 76–22:2 beskr.). I gjb 1652 kallas en angränsande del inom Borgen *Skallebo Engett*; de ursprungliga ägora synes alltså vara delade mellan Borgen och Helganbo. F. led. är mansbinamnet *Skalle*, känt från medeltidens Uppland (SMPs), och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Formen *Skälby* är en förvanskad, eller kanske uppsnyggad, form. — *Storvallen*, se under *Mångsbo*.

Hemmingsbo *hæmesbo* ä., *hèmugsbo*. — j hemigsbodom 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä., ?j hæmingsbodum 1418 u.d. Våla hdsg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä.,²⁰ i Hemmingzbodom 1454 27/2 Mångsbo SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,²¹ i hemmingx bode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 27 r. (ULdb s. 50), ?j hemmesboda 1518 1/5 Våla hdstg UUBp.²² — Henningsbo 1544, Hemingsboda 1549, Hemmingzboda o.d. 1551–1628, Hemmingzboo 1680, Hemmingsbo 1760–1879 jb. — Hemmingxboda 1560 tl, Hemmingzbo 1645 mtl, Hæmmesbo 1779–85 ka AI:3:3 (44). ~ Äldsta jb upptar två skattehmn, varav ett med skatteutj. i Fågelsta o. Åby. Ett yngre järnåldersgravfält på byns ägor har sannolikt hört till Fågelsta (se inl. 2.3). F. led. är gen. av mansnamnet *Hæming*, s. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 2 utj. sk. 4 lht fr. (utbruten från nr 2 1817).

Övriga bebyggelsenamn:

Björkbacka *björkbåka*. Ungt lhtsnamn, bildat till det äldre naturnamnet *Björkbacken* (Biörck Backen 1759 LMV T 76–23:1), avseende terrängen omedelbart i norr. Formen på *-a* är given i anslutning till äldre plur. bebyggelsenamn på *-a*. — *Erikslund* *erikslund* (förr vanligen *Hällhammaren hêlhåmar*). Erikslund 1891–95 ka AI:21b (426). Namnet är givet efter bebyggaren på 1890-talet, *Erik Ersson*. Det äldre namnet åsyftar belägenheten på en stenig höjd med samma namn (Hellhammars Backen 1761 LMV T 76–15:1, Hällhammarn 1862 LMV T 76–15:3 beskr.), där f. led. är *häll* 'berghäll' och s. led. *hammar* 'stenbacke'. Jfr *Hammarby* (egen rubrik). Området tillhörde före laga skiftet Fågelsta by, då det tilldelades Hemmingsbo utjord därstädes. — *Hällhammaren*, se Erikslund. — *Korbovallen*, se under *Korbo*. — *Modigs-Olles mōdīsōlās* eller *Sofielund*. Försv. soldattp. Modigs torp 1881 LMV T 76–23:4 beskr., Soldattorp: Sofielund 1896–1905 ka AII:1b (560). Förr soldattorp för roten 25 (Hemmingsbo och Helganbo), vars soldater hette *Mo-*

²⁰ Kan även avse *Hemmingsbo*, by, Nora sn.

²¹ Se not 12.

²² Se not 20.

dig från 1818 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Soldattorp finns utsatt på platsen 1759 (LMV T 76–23:1) och 1876–79 (LMV T 76–23:4). Hit har även hört *Modigsodlingen* på Hemmingsbos andel av det stora skogsområdet Holmen (Modigs odling 1881 LMV T 76–23:4 beskr.). Om bakgrunden till det yngre namnet *Sofielund* är inget känt. — *Norrstun nêstun*. Ligger norr om den södra gården i byn. S. led. är best. form sing. *stugun* av *stuga*, här i kortform beroende på obetonad efterledsställning. — *Sjöbo fjåbo* ä., *fjåbo*. Försv. tp. Sjöbo 1896–1905 ka AII:1b (562). Nära Tämnastrand. S. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Jfr *Hallandsberg* under *Mångsbo*. — *Sofielund*, se *Modigs-Olles*.

1 Hindersbo *hindeşbo* 1 fr. — j henricsbodha 1409 12/8 Uppsala DaRAP (SDns 2 s. 137). — Henricksboda 1549, Hendrickz boda 1551, Hindersboda 1569, Hindersboo 1628–80, Hindersbo 1715–1879 jb. — Hindersboda 1560 tl, Hinderssbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett frälsehm. F. led. är gen. av det ursprungligen tyska mansnamnet *Henrik*. Formen *Hinders-* utgår från namnvarianten *Hindrik*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Hagen hāgan ä., *hāgan*. Hagen 1715 jb. Hagen 1754 ka AI:1 (216). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp (öde) under Aspnäs. Möjligen identiskt med det försvunna *Hästhagtorpet* under Aspnäs. I namnet ingår *hage* 'betesmark'. För den äldre uttalsformen *Hagan* se Isaacsson 1923 s. 110, 121, B. Hesselman i NS 11 (1931) s. 224 f. — *Kolbacka kålbåka*. Försv. bs., riven c:a 1905. Där har funnits en kolbotten. — *Mossboda mōsbōda*, *mōsebōda*. Mossboda ?1912–20 ka AII:2b (695). Enligt en uppteckning i OAU uppfördes gården 1912 på *Styggholmen* (*stȳghòlmæn*), en holme på *Styggyren* (nu kallad *Mossen*), där f. led. syftar på att marken före Tämna-rens sänkning var mycket sank. S. led. är given i anslutning till äldre namn på ursprungligt *-bodha*, varom se inl. 3.3. — *Ploga plōga*. Plogen 1715, Ploga 1760, Plogen 1825 jb. Plogha 1645 mtl, Ploga 1686 ka C:1 (10). Mtl 1645 upptar en frälsebeb. under Aspnäs och jb 1715 ett oskattlagt frälsetp. Namnet innehåller det uppländska dialektordet *plog* 'nyupplöjd åker, (ny)odling'. Formen på *-a* är sannolikt bildad i anslutning till äldre plurala ortnamn på *-a*. — *Smedens*, se *Smedstorp*. — *Smedstorp smēstōrp* eller vanligare *Smedens smēdȳs*. Smedstorp 1715, Smedstorp 1760–1825 jb. Smedstorp 1690 ka C:1 (43), 1692 ib. (54), Smedstorp 1754 ka AI:1 (216), Smedens 1917 ek. Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspnäs. F. led. är yrkesbeteckningen *smed* och s. led. *torp* 'dagsverkstorp'. — *Styggholmen*, se *Mossboda*. — *Tolan tōlan*. Tholan 1783 ka AI:4b (147). Namnet saknas i hfl före 1783, då en sågare flyttar hit. Det är svårtolkat men kunde möjligen vara en sammansättning med dialektens *to* 'sämre lin, blånor', syftande på linodling, eller samma ord i en betydelse 'dåligt gräs' (Mora sn, Kopp. I., OAUd) och *land* (jfr det vanliga åkernamnet *Hamplandet*). Detta förutsätter sekundärt tjockt *l* p.g.a. att sambandet med de i namnet ingående appellativerna har fördunklats. För ett sådant sekundärt tjockt *l* jfr *Upplanda*. Möjligen är namnet i stället en bildning till ett fsv. **tordh* 'smuts'. En rad sjönamn på *Tol-* har föreslagits innehålla detta ord med syftning på dy och gyttja (jfr *Tösjön* under *Bergslagsskogen*).

Horsskog *hōskōg* ä., *hōskōg*. — j horsascoghe 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s.

303 avskr. O. Celsius d.ä., j horsascogh 1409 8/8 Uppsala Bergslp (SDns 2 s. 135), j horssaskoge 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä. — Horsskogh 1544, Horse skogh 1549, Horseskogh 1551–90, Hårsskogh 1628, Hårsskog 1760–1879 jb. — Horsseskogh 1560 tl, Hårskogh 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar två storskiftet och laga skiftet. F. led. är gen. plur. av fsv. *hors* 'häst'; byns område har väl äldst utnyttjats till hästbete. Stavningen ändrades 1952 från *Hårsskog* till *Hors-skog*.

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Ers åndesés. Gd i västra bydelen, sannolikt med namn efter *Anders Ersson* (1832–1923). — *Gammel-Rickens*, se *Rickens*. — *Jan-Ers jånés*. Gd i östra bydelen, sannolikt med namn efter *Johan Ersson* (1848–1916). — *Jerk-Anders jærk-åndaš*. Gd i östra bydelen, sannolikt med namn efter *Erik (Jerker) Andersson* (1842–1912). — *Jerk-Lars jærklås*. Gd i västra bydelen, väl med namn efter en tidigare brukare *Erik (Jerker) Larsson*. — *Karl-Karls kålkåls*. Gd i östra bydelen, sannolikt med namn efter *Karl Karlsson* (1846–1933). — *Norrgården nõrgæn*. Gd i västra bydelen, på dess ursprungliga byplats. Här finns nu två gårdar; den andra, belägen strax i söder, är *Sörstun*. — *Ol-Anders qlåndaš*. Gd längst i söder i västra bydelen, väl med namn efter en tidigare brukare *Olov Andersson*. — *Pilarbo pilarbo*. Försv. tp. *Pilarbo* 1833 LMV T 76–25:8 beskr. Var beläget c:a 1 km norr om Horsskog invid vägen mot Gästrikland. F. led. är oviss, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Rickens rikens* (förr även *Gammel-Rickens gamelrikins*). ?Rickbolund 1896–1905 ka AII:1a (151). Namnet innehåller en bildning till släktnamnet *Rick*, ursprungligen ett soldatnamn, varom se *Ricklunda* under *Rickebo*. I hfl 1896–1905 upptas förre lantbrukaren Gustav Fredrik *Rick* under ett för övrigt okänt *Rickbolund* i Horsskog. — *Skogens skågans*. Gd längst i öster i östra bydelen. Här har bott en soldat *Skog* (soldatnamn för roten 11, Backa och Horsskog, bildat till bynamnet *Horsskog*, varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Soldattorpet var dock beläget på annan plats i byn. — *Sundbo sũmbo*. Sundbo 1886–90 ka AI:20a (100). Försv. gd på utskogen nordväst om byn, nära gränsen mot Nora sn och Hedesunda sn i Gästrikland. Bebyggelsen är ung, ännu 1835 är platsen obebyggd (LMV T 76–25:9). På äldre kartor ingår emellertid namnet i ett antal ägonamn. En slog strax i sydväst benämns *Sonbon* 1835 (LMV T 76–25:9 beskr.), och en äng nära gränsen mot Nora kallas *Sonbo Äng* 1773 (LMV T 76–25:3) och *Sønbo ängen* 1776–78 (LMV T 76–25:4 beskr.). Området omedelbart söder om bebyggelsen heter *Sønbo myrorne* 1776–78 (LMV T 76–25:4 beskr.) och *Sonby Myran* 1835 (LMV T 76–25:9 beskr.). F. led. synes vara mansnamnet *Sone*, som under senare hälften av 1500-talet är säkert styrkt från Uppland (SMPs). Den nutida formen *Sund-* är en oinbildning. S. led. är *bod*, här snarast i betydelsen 'slåtterbod', enligt belägget *Sonbon* 1835 troligen ursprungligen best. form plur. *bodarna*, varom se inl. 3.3.5 not 4. — *Sörstun sşstun*. Gd i västra bydelen. För f. led. se *Norrgården* ovan och för s. led. *Norrstun* under *Hemmingsbo*.

Hov *hgv* ä., *hgv*. — in hoff 1316 13/9 Uppsala RAP (SD 3 s. 268), in villa hoff

[?1340-t.] Linköping RAp odat. nr 29. — Håff 1544, Hoff 1549–69, Håff 1590, 1628–80, Håf 1715–1879 jb. — Hoff 1560 tl. ~ Äldsta jb upptar två kyrkohmn. Till Hov kan sannolikt knytas ett gravfält på Prästgårdens ägor, daterat till övergången mellan vendeltid och vikingatid (Söderberg 1976). Namnet innehåller det ord *hof* vars betydelse i fvn. brukar ansättas som 'hedniskt tempel', 'hedniskt gudahus' o.d. Ordets grundbetydelse anses allmänt vara 'förhöjning, kulle' (se t.ex. Torp 1919 samt I. Lundahl i NoB 43, 1955, s. 141; annorlunda de Vries 1977), en betydelse som kan påvisas i norska dialekter. I Norge, där *Hov* är ett mycket vanligt gårdnamn, räknar man med att dessa namn har kultisk innebörd (P. Hovda i KL 7, 1962, sp. 12 f.). På norskt område förekommer *hov* i ortnamn även med gudanamn som förled. För den allmängermanska betydelsen 'gård' samt den sannolikt därur utvecklade kultiska betydelsen se Andersson 1986 s. 1 ff. med hänvisningar. I Sverige finns bland ortnamnen enbart det enkla *Hov*, och skilda åsikter om innebörden har framförts. Det torde vara svårt att i enskilda fall avgöra om betydelsen 'kulle' eller 'hednisk kultplats' föreligger (se t.ex. I. Lundahl a.st. samt H. Ståhl i KL 7, 1962, sp. 15). I Östervålas fall är det frestande att anta en kultisk betydelse, då gården ligger i omedelbar anslutning till kyrkan. Av ägofiguerna att döma är det sannolikt, att *Prästgården* (på vars mark kyrkan ligger) tidigare varit en del av Hov. Efter som Hov faktiskt ligger på en mindre höjd, får dock en betydelse 'kulle' inte uteslutas. Hovs centrala läge i bygden kan mycket väl vara orsak till sockenkyrkans placering. För det fall *Hov* trots allt har en kultisk betydelse, är dock en direkt kultkontinuitet svår att påvisa, då kulten kan ha upphört före kyrkobygget, medan bynamnet fortsatt att vara i bruk. Se vidare inl. 2.4 samt, för frågan om kultkontinuitet, inl. 2.3 under *Viby*.

Inbyggarbeteckningar: *hovarna høvanə* och *hovars høvas*.

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Adolfsberg (förr *Klases klåses*). Adolfsberg 1960 ek 12H5f. Namnet *Adolfsberg*, som ej används i dagligt tal, är givet efter den siste stadigvarande bebyggaren Gustaf Adolf Pettersson, *Klases* efter en tidigare brukare *Klas*. — *Annero*, se egen artikel. — *Brostugan*, se *Annero*. — *Finnvreten*, se *Lund*. — *Fridensborg fridensbörj*. Fridensborg 1896–1905 ka AII:1a (32). Namnet anspelar kanske på *Klas Friberg*, som bor där kring sekelskiftet. — *Hovs fäboddar*. Försv. fäbodvall. Hoffz fäboddar 1692 ka LI:2 (59), Hofstedts Äng kallad, hvarest Hofs gl: Fäbovall varit 1762 LMV T 76–27:3. Var belägen omedelbart söder om Prästgårdens fäbodvall, sydost om Stensjön. — *Kastenhov*. Försv. beb. Castenhåff 1742 mtl, Kastenhåf 1743 LMV T 76–27:1. Mtl 1742 upptar rytaren Johan Hoffstedt efter *Hov* och före *Finnvreten*. Bebyggelsen är på kartan från 1743 utmärkt ungefär på platsen för den nuvarande bebyggelsen *Lund* (se nedan). Namnets ursprung är ovisst. Sannolikt är det lånat men med anspelning på *Hov*. En sandgrop i Gamla Uppsala sn, Uppsala stad o. län, där förr ett värdshus har legat, bär ett likalydande namn (I. Löwdin 1942 OAU). Ett kärr i Horns sn, Kinda hd, Östg. l. kallas *Kula kärr* eller *Kastens hov* (J. Sterner 1953 OAU). — *Klases*, se *Adolfsberg*. — *Kvistbo*, se egen artikel. — *Lund lan* (förr ?*Finnvreten*). ?Fin wreten, Finn Wreten 1748–56 ka AI:1 (106, reg.), Lund 1811 ka AI:6b:2 (12). Området kring bebyggelsen kallas på 1700-talet

Finnvretarna och *Finnvretshagen* (Finwretshagen 1743 LMV T 76–27:1, Fin Wretarna 1761 LMV T 76–27:2 beskr., Finn Wretarne 1762 LMV T 76–27:3), varför beläggen från hfl 1748–56 antingen avser nuvarande *Lund* eller en tidigare bebyggelse på samma plats. F. led. i *Finnvreten* är sannolikt folkslagsbeteckningen *finne*. Namnet *Lund* (jfr samma namn under *Harbonäs* i Harbo sn) dyker upp i hfl först 1811, men den dåvarande torparen återfinns under Hovs ägor i närmast äldre längder. Området kring bebyggelsen var enligt skifteshandlingarna från 1700-talet föremål för en tvist mellan Hov och Hovberga. Det ansågs ligga inom Hovberga by, som då sträckte sig hit, men brukades av Hov. — *Långängen*. Nu okänt tp. Långängs torpet 1797 ka AI:5a:2 (11), Långängs Torpet 1804 ka AI:6a:1 (14), Långängen 1817 ka AI:7a (28), 1906–20 ka AII:2a (32). Oviss belägenhet vid den nu uppodlade ängen *Långängen*. Jfr *Solhallet* under *Prästgården*. — *Ol-Jans öljåns*. Ol-Jans 1960 ek 12H4f. Försv. tp. Väl med namn efter en tidigare brukare *Olof Jansson*. — *Rosenlund*. Nu okänt tp. Rosenlund 1817 ka AI:7a (27), 1831 ka AI:9a (27). Namnet saknas i hfl före 1817 och efter 1835. Torparen upptas före 1817 som torpare på Hovs ägor. — *Ölund*. Nu okänt tp. Ölund 1854 ka AI:13a (29). Namnet saknas i hfl före 1854 och efter 1895.

Hovbacka. — Håvbacka 1938 ka AII:3a (31 q). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1938. Stavningen ändrad från *Håvbacka* till *Hovbacka* 1952. F. led. är bildad i anslutning till namnet *Hov*. Namnet är ej i allmänt bruk.

Hovberga *høbarga*, *høbærja* ä.; *høvbærja*. — De oberhæ 1312 18/10 u.o. RAP (SD 3 s. 86). — Hobergh, Hoberga 1544, Hoberga 1551, Hoberga, Hoffberga 1569, Hoffberga 1590, Håffbergha, Håbergha 1628, Håfberga 1760–1879 jb. — Hobberga 1560 tl, Håbberga 1743 LMV T 76–27:1. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn (med skatteutj. i Ettinga o. Åkerby), ett halvt skattehmn, två skatteutj. (till Ettinga o. Stårte) och ett kyrkohmn. För uppgift om gravfält se *Östers* nedan. F. led. är sannolikt bynamnet *Hov*. En sådan tolkning förutsätter bortfall av det äldsta beläggets initiala *h*; om möjligheten för detta se närmare under *Huddungeby* i Huddunge sn. R. Otterbjörk (1957 s. 9 med not 11) antyder att *H-* skulle vara en sekundär anknytning till *Hov*. F. led. blir då oklar. Vilket samband Hov och Hovberga kan ha haft i äldre tid går nu ej att avgöra. De båda byarna gränsade delvis till varandra före laga skiftet, då det till Hov angränsande partiet av Hovberga tillföll Stårte utjord i byn. S. led. syftar på läget på en obetydlig förhöjning. Stavningen ändrad från *Håfberga* till *Hovberga* 1952.

1 1 sk. 2 1/2 sk. 3 1 kr.

Övriga bebyggelsenamn:

Kyrkvårdens şarkvåns. Gd i byn, väl benämnd efter en tidigare brukare. — *Ol-Görans øljårans*. Olof Görans odling 1850 LMV T 76–27:5 beskr. Försv. gd invid nuvarande Ol-Göransberget på Nyskogen. — *Per-Anders pågåndaş*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Per Andersson* (1852–1919). — *Posttorpet*, se under *Ettinga*. — *Rågvreten rågvretn* ä., *rågvretn*. Rågvreten 1896–1905 ka AII:1b (391). Gd norr om Åkerby. Den tillkom efter laga skiftet och fick namn efter de omkringliggande åkrarna (Rågvreten 1792 LMV T 76–61:2 beskr.); s. led. är *vret* 'mindre

åker'. Området räknades före laga skiftet till Åkerby, varefter det tillföll Hovberga utjord i byn. — *Viktorshagen viktošhågan*. Tp vid Nyskogen. Ett torp finns markerat på en karta från 1761, dock utan namn (LMV T 76–27:2 karta 1). — *Västerbygge*. Nu okänt tp. Vesterbygge 1804 ka AI:6b:1 (30), Västerbygge 1817 ka AI:7b (72). Namnet saknas i hfl före 1804 och efter 1824. 1904 års torpare upptas dock i äldre längder på Hovbergas ägor. — *Östers östeš*. Östers Tomt 1850 LMV T 76–27:5 beskr., Österbacka 1896–1905 ka AII:1b (412). Lht i byn. Namnet är bildat till ett släktnamn *Öster*. På *Österskullarna* invid lägenheten finns ett stort gravfält, av vilket delar har daterats till vikingatid (RAÄ Östervåla sn nr 9). Gravfältet sträcker sig även in på byn Ettingas mark.

Hovsta. — Hofsta 1922 ka AII:3a (52). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1918 o. 1931. Stavningen ändrad från *Håfsta* till *Hovsta* 1952. F. led. är bildad i anslutning till namnet *Hov* och s. led. i anslutning till bebyggelsenamn på *-sta*.

Hovstalund *hævstalún* †. — Hofstalund 1920 ka AII:3a (51). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1920. F. led. innehåller namnet på den närbelägna fastigheten *Hovsta*. Ursprungsbebyggelsen är borta och namnet därmed ur bruk.

Hovstavik. — Hofstavik 1920–38 ka AII:3a (54). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1925. F. led. innehåller namnet på den närbelägna fastigheten *Hovsta*. Namnet är ej i allmänt bruk.

Hovåkra. — Hovåkra 1960 ek 12H4f. ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov. Stavningen ändrad från *Håvåkra* till *Hovåkra* 1952. F. led. är bildad i anslutning till namnet *Hov*. Namnet är ej i allmänt bruk.

Huggle *hūgle*. — i Huglä 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,²³ i hwglæ, hwglæ 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 27 r. (ULdb s. 50), j hwgla 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Hogla 1544, Hougla 1549–51, Hogla 1569–90, Hugla 1610, Hogla 1715–60, Huggle eller Hogla 1825–1879 jb. — Hogla 1560 tl, Hugla 1645 mtl, 1652 gjb LMV T 6 (114). ~ Äldsta jb upptar två skattehmn (båda med skatteutj. i Åby). Namnet innehåller ett fsv. ord **hughal* med betydelsen 'kulle'. Detta eller en närbesläktad form förekommer i andra ortnamn i östra Mellansverige, t.ex. *Enögla* i Vårfrukyrka sn, Enköpings stad, Upps. l. och *Gullögla* i Bälinge sn o. hd, Upps. l. Det är här fråga om *l*-avledningar till det svaga avljudsstadiet av roten i adj. *hōgher* 'hög'. För dessa, besläktade med sv. dial. *hol* och ty. *Hügel*, båda 'kulle', ansätter B. Hesselman (1939 s. 12 f.) ett ursprungligt *hoghal(l)* eller **hughal(l)*, medan andra har räknat med ett svagt **hughle* (Hesselman a.a. s. 13 not 1, H. Ståhl i OUÅ 1944 s. 35 f.). Då slut-*a* i dialekten ej försvagas till *-ä* eller *-e*, vill jag se namnet som en ursprunglig sing. dativform av ett **hughal(l)*; de konsekventa jb-formerna på *-a* kan vara en anpassning till de vanliga plurala ortnamnen på *-a*. 1400-talsformerna är det svårt att dra någon säker slutsats av. Beläget från 1454 är en avskrift, och i handlingen 1492 skrivs *-æ* både för väntat *-a* och för väntat *-e/æ*. Byn ligger på en höjd invid de låga markerna vid Åbyån.

1 1 sk. 2 1 sk. 3–4 utj. sk.

²³ Se not 12.

Övriga bebyggelsenamn:

Bergviken. Bergviken 1896–1905 ka AII:1b (587). En intilliggande bebyggelse till Brunnbo bär samma namn. — *Färdigvreten*, se egen artikel. — *Holmen hölman*. ?i Holmen 1692 ka C:1 (59), ?på Holmen 1692 ib. (60), 1694 ib. (70), Holmen 1891–95 ka AI:21b (448). Lht på Holmen (Östan-Ängarnes Skog Kallad Holmen 1763 LMV T 76–73:1), ett höglänt skogsområde omgivet av åkermark, tidigare till stor del sank ängsmark (jfr *Väderholmen*). 1600-talsbeläggen avser sannolikt en bebyggelse på Holmen, dock ovisst om just denna. Holmen är gammal gemensam mark för flera kringliggande byar. — *Pitevallen*. Försv. fäbodvall till Borgen och Huggle sydväst om Ingsjön. Pite fäbovall 1840 LMV T 76–1:5 beskr., Pitevallen 1960 ek 12H7f. För namnets innebörd se *Pitan* under *Åby* i Nora sn. — *Ängsholmen ägsholmen*. Ängsholmen 1896–1905 ka AII:1a (90). På gammal ängsmark nära Åbyån på utjord i Åby. — *Storvallen*, se under *Mångsbo*.

Ingborgbo *imbarbo* ä., *igebórjbø* 1/2 sk. — j jmparabodhum 1409 12/8 Uppsala DaRAp (SDns 2 s. 137). — Ingeborbo 1540–41, Ingeborgzboda 1557, 1613, Ingeborbo 1680, Ingborgbo 1825–1879 jb. — Ingeborbode 1560 tl, Ingborbo 1684 ka C:1 (3), Imberbo 1814 ka AI:6a:2 (55), Immerbo 1851 ka AI:13b (reg.). ~ Äldsta jb upptar ett halvt skattehm. Gården tillhörde tidigare i judiciellt hänseende Tierps sn, Örbyhus hd, Upps. l. men överfördes 1890 till Östervåla sn. Utifrån det äldsta belägget kan f. led. tolkas som fsv. *impare* '(träd)skötare' (Sdw 2 s. 1244), eventuellt brukat som binamn. Ett sådant är belagt två gånger under medeltiden, från Svartlösa hd, Söd. l. (Jönas Jmpärä 1369 12/1 u.o. RA E 73 s. 107 avskr. J. Hadorph, SCM s. 48) och från Trögds hd, Upps. l. (laurens *impare* 1380 26/11 u.o. RAp, SRP 1540, Sdw Suppl. s. 352). Ingborgbo har hört till sätesgården Aspås, som måhända haft någon trädskötare anställd. F. led. har senare anslutits till kvinnonamnet *Ingeborg*, något som sannolikt underlättats av ett dialektalt uttal *Imber* eller liknande av kvinnonamnet. I häradet har sex namn på ursprungligt *-bodha* kvinnonamnsförleder (se inl. 3.3.4). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Rörens røn̥s. Rön 1779 ka AI:3:3 (25a), Rörn 1790 ka AI:5b:1 (38), Rörens Torp 1790 LMV T 76–15:2 del 3, 1793 LMV T 76–55:1 beskr., Rörn 1804 ka AI:6b:1 (45), Rörns-Torp 1836 ka AI:10b (400). Namnet kan möjligen innehålla en ursprunglig ägonamnsbildning *Rören, ett namn på en åker eller en äng, bildat till *rör* 'gränsmärke'. Ett gränsmärke finns markerat helt nära den nuvarande bebyggelsen på en karta från 1773 (LMV T 76–2:2). Jfr åkernamnet *Norren n̥n̥*, den nordligaste av Rörens åkrar, norr om gården. Alternativt kunde namnet tänkas innehålla ett till *rör* bildat mansbinamn *Rören*. — *Skommartorpet*. Försv. tp. Skommar Torpet 1807 LMV T 76–30:1. Låg strax norr om Rörens. F. led. är *skommare* 'skomakare'.

Johanneslund, se under *Åby*.

Jugansbo *jùvansbo* ä., *jùgansbo*. — Jogansboda 1541 DMS 1:4 s. 132, Jogansbo 1544, Joensboda 1549–51, Joansboda 1569, Johansboda 1590, Jogansboda 1610, Jugansboda 1628, Jugansbo 1680, Jugansbo 1715–1879 jb. — Joansboda 1560 tl, Jugansbo 1645 mtl, Juwansbo 1697 ka C:2 (6), Djufwansbo 1760 LMV T 76–8:1. ~

Jb 1541 upptar ett skattehmn och en skatteutj. till Gästbo. F. led. är gen. av det med kristendomen inlånade mansnamnet *Johan* (om de växlande formerna av mansnamnet i belägg och uttal se Ronge 1965 s. 130 ff.). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. 2 utj. sk. 3 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Enviken, se egen artikel. — *Glugg-Linds*, se under *Buckarby*. — *Jugansbovallen jùgansbo váln*. Iufwansbo Olof Pärsons Fäboröding 1730 LMV T 76–1:1 beskr., Jugansbo fäbovall 1840 LMV T 76–1:5 beskr., Jugansbovallen 1960 ek 12H6g. Försv. fäbodvall på sockenallmäningen. 1730 har Kanikebo en angränsande fäbodröjning, och 1840 anges vallen tillhöra Jugansbo och Kanikebo. Se även Frödin 1950 s. 32. Om s. led. -vall se *Farmansbo* under *Prästgården* i Harbo sn.

Jåsbön, se under *Brunnsbo*.

Kanikebo *kàmpo*, *kàgkbo* ä.; *kanikabo*. — j kanukabodhum 1409 8/8 Uppsala Bergslp vidf. 1491 10/3 Svanby (SDns 2 s. 135). — Kanekabo 1544, Canickeboda 1549–69, Cannickeboo 1680, Kanikbo 1715–1879 jb. — Kanikeboda 1560 tl, Kanckebo 1645 mtl,²⁴ Kankeboo 1652 gjb LMV T 6 (130 vä.), Cankbo 1684 ka C:1 (3), Kankbo 1761 LMV T 76–9:1. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. F. led. är gen. plur. av fsv. *kanunker* 'kanik', titel för vissa präster inom domkyrkornas högre prästerskap under medeltiden. Gården har väl ägts eller möjligen bebotts av kaniker vid Uppsala domkyrka. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. *Klementsbo* (se nedan) upptas fr.o.m. jb 1548 som kyrkoutj.

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Grinda grinda. Grinda 1785 ka AI:4b (80). Beläget vid landsvägen mellan Tierp och Östervåla kyrkby på den gamla gränsen mot Buckarby, där sannolikt en eller flera grindar har funnits. Formen på -a är troligen bildad i anslutning till plur. bebyggelsenamn på -a. — *Linds lñs*. Lindstorp 1891–95 ka AI:21b (367). Två f.d. soldattp för roten 19 (Kanikebo, Ginka, Långgårde), vars soldater hette *Lind* från 1777 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). — *Klementsbo*. Försv. ?beb. Clemettzbo 1549, Clemmedzboda 1551, Klemettzboda 1569, Klemetzbo 1715, Klementsbo 1825 jb. Klementsbo Utjord 1850 LMV T 76–32:2. Jb 1549 upptar en kyrkoutj. till Kanikebo, öde enligt jb 1569 (DMS 1:4 s. 129). Utgjordes av nordligaste ägokilen av byns nuvarande ägor. F. led. är det ursprungligen tyska mansnamnet *Klemet* (*Klemens*) och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. — *Pickhus pikhūs*. Försv. bs. strax norr om Grinda, riven omkring 1900. En backstuga finns markerad på platsen på en karta från 1792 (LMV T 76–32:1). Likalydande namn finns enligt uppteckningar i OAU på fem andra platser i Uppland, alla avseende backstugor eller små lägenheter (i Films o. Stavby snr, Olands hd, Upps. l., i Husby-Lång-

²⁴ Kan eventuellt läsas *Kanikebo*.

hundra sn, Långhundra hd, i Hammarby sn, Vallentuna hd o. i Riala sn, Åkers skg, alla Sthlms l.), därtill ett *Pickhuskojan* (Biskops-Kulla sn, Lagunda hd, Upps. l.). I Pickhus i Films sn uppges en kopparslagare ha bott — han *pickade* i sin verkstad — och i Pickhus i Stavby sn skall en kyrkvaktmästare ha bott, som *pickade* på folk, som sov i kyrkan. Huruvida dessa förklaringar är riktiga eller efterhandsförklaringar är svårt att säga. Två av namnen (i Vallentuna o. Riala sn) anges vara öknamn; en allmänt nedsättande klang torde finnas i namnet. Möjligen hänger f. led. samman med orden *pick* 'sticka, pinne, penis' m.m. och *picka* 'hacka, slå lätt' m.m., som behandlas av G. Holm i NS 38 (1958) s. 150 f.

1 Kartan *kåtān* jordlht kr. — Karttan 1715, Kartan 1760–1879 jb. — Karthan 1655 ka LI:1 (45 v.). ~ Jb 1715 upptar en kronokvarn. Vid övre delen av Åbyån, som här möjligen ursprungligen burit namnet *Karta eller *Kart-ā, bildat till ordet *kart* i betydelsen 'ojämn, stenig terräng' (namnet *Kartaån* på ek 12H5f 1960 är dock ej i allmänt bruk). Vid kvarnen och uppströms har ån stenig botten och rinner genom stenig moränterräng. Om olika betydelser av *kart* i ortnamn se E. Lidén i NoB 27 (1939) s. 34 ff. och S. Strandberg i OUÅ 1977 s. 30 ff. Jfr *Ettinga*.

Kasbo, se under *Ettinga*.

Klementsbo, se under *Kanikebo*.

Klippan. — Klippan 1906–20 ka AII:2a (38). ~ Villor i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1908–20. Namnet är ej i allmänt bruk.

1 Klockargården *klòkargán* (förr även *Klockars klòkas*) 1/16 kr. — Kläckargården 1715, Klockargården 1825–1879 jb. — Klockargården 1700 ka LI:2 (133). ~ Jb upptar ett kronohmn. Ursprungligen klockarboställe.

1 Klostret *klòstræ* ä., *klóstre* 1/8 sk. — Kloster 1548 DMS 1:4 s. 133, Clöstret 1549, Clostreth 1551, Clösttert 1569, Clöstrett 1590, Klåstret 1680, Klöstret 1715, Klåstret 1760, Klöstret 1825–1879 jb. — Klöstrett 1645 mtl. ~ Jb 1548 upptar en skatteutj. till Bjurvalla; anges i gjb 1652 (LMV T 6 s. 101) som skattetorp. Gården har sannolikt ursprungligen haft något samband med den del av Bjurvalla som 1448 15/12 (Skokloster RAp) skänktes till Sko kloster. Enligt DMS 1:4 s. 127 upptas dock utj. Klostret i jb 1548 inte under just det hemman som där anges höra till Sko kloster. Namnets stavning ändrades 1952 från *Klöstret* till *Klostret*.

Övrigt bebyggelsenamn:

Klostertorp *klòstætørpe*. Klostertorp 1896–1905 ka AII:1a (211).

Kobon, se *Kobobacken* under *Bjurvalla*.

Korbo *kørbo*. — j . . . kofrabodhum 1409 8/8 Uppsala Bergslp vidf. 1491 10/3 Svanby (SDns 2 s. 135), j koffrabodum 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä., i kogræbode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48). — Koffrebo, Koffreboda 1544, Koffreboda 1549–90, Koreboda 1628, Kooreboo

1680, Korebo 1715, Korbo 1760, 1879 jb. — Koffuerboda 1560 tl, Korbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar två hela skattehmn (varav ett med skatteutj. i Ingborgbo) och ett halvt skattehmn. F. led. är gen. av det sparsamt belagda fsv. mansnamnet *Kofre*, varom se Salberger 1978 s. 77. Ett av de fsv. beläggen för detta namn åsyftar en man från grannsocknen Nora. Uttalet med *o* avviker från övriga ortnamn med samma ursprungliga förled, anförda av Salberger, vilka har väntat *o*, *u* eller liknande. Möjligen har f. led. anknytits till ordet *kor*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Korbosättern, se *Korbovallen*. — *Korbovallen kårbovålñ, kårbovåln*. F.d. fäbodvall. Korbo Pär Olofsons och Jan Olofsons Fäbo äng 1730 LMV T 76-1:1 beskr., Korbo Fäbovall 1840 LMV T 76-1:5 beskr., Korbosättern 1917 ek, 1953 ek 12H7f. I socknens nordligaste del, nära Ingsjön. I fäbodvallen hade även Hemmingsbo del. Strax norr om vallen byggdes någon gång kring sekelskiftet en skogsarbetarbostad (= *Korbovallen* ek 12H7f, varom se under *Åby*), som fick samma namn, varvid fäbodvallen på kartorna, sannolikt i särskiljande syfte, kom att benämnas *Korbosättern*. *Säter* som beteckning för fäbod tillhör emellertid ej ortens genuina namnskick. Om s. led. -*vall* se *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Nuttasbo nåtasbo*. Försv. bs. Var troligen belägen invid åkern till Korbo 3:2, 500 m västsydväst om gården Slättan (ek 12H5g 1960). Denna kallas 1876 *Nuttasbo* (LMV T 76-36:4 beskr.); någon byggnad finns emellertid ej utsatt på tillhörande karta (1875). F. led. är oviss, s. led. är ortnamnselementet -*bo*, varom se inl. 3.3.6.

Kugge(l)bo, se *Kobobacken* under *Bjurvalla*.

Kullarbo *kålarbo, kålarbo*. — i kullarabodhom 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), j kullarabodum 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i Kullaraboom 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand, Cullareboda 1489 D 5 s. 17 (SMJb s. 58), Cullæboda 1503 D 6 s. 11 (SMJb s. 72). — Kullareboda 1549-1610, Kullarbodha 1628, Kullareboo 1680, Kullarbo 1715-1879 jb. — Kullareboda 1560 tl, Kullarbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett Skoklosterhmn och en skatteutj. till Offerbo. Har varit länsmansboställe. F. led. är möjligen ursprungligen *Kullaarva-, sammansatt av gen. av det fsv. mansnamnet *Kulle* och gen. sing. eller plur. av fsv. *arve* 'arvinge' (för former utan *v* i namn innehållande *arve* se Ståhl 1960b s. 144 ff.). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Namnet skulle alltså betyda 'Kulles arvinges (arvingars) bodar'. Jfr *Björnarbo* i Huddunge och *Lockerbo* i Nora.

1 1 kr. 2 utj. kr. 3 775/1000 fr.

Övrigt bebyggelsenamn:

Vinterbo. Försv. bs. Winterbo 1748-56 ka AI:1 (10), Backst. Winterbo 1765 ka AI:3:1 (71), Vinterbo-Torpet 1779 ka AI:3:3 (68). Saknas i hfl efter 1788. Bakgrunden till f. led. är oviss. S. led. är ortnamnselementet -*bo*, varom se inl. 3.3.6.

Kvistbo kvistbro. Qvistbo 1896–1905 ka AII:1a (27). ~ Avs. fr. Hov 1898. S. led. -bro i det upptecknade uttalet (1930) torde syfta på en bro över Kyrkån på den intilliggande landsvägen, som gränsar till fastigheten. Ingendera av de båda namnvarianterna är nu i allmänt bruk.

Kåbo kåbo eller (*Gamla*) *Lagens gamla lājns* ä., *lājens* och *Lags lags*. — Kåpeboda 1548 DMS 1:4 s. 133, Kåpeboda 1549, Kåpeboda [!] 1551 jb. — Kågheboo tårp 1652 gjb LMV T 6 (130 hö.), Kogbo 1656 ka LI:1 (47 v.), Kågbo 1701 ka C:2 (15), 1878 LMV T 76–56:3 beskr. ~ Jb 1548 upptar en skatteutj. till Skogbo. F.d. soldattorp för roten 17, till vilken hörde Skogbo och Lagbo. Avs. från Skogbo 1935. Till Kåbo hörde ursprungligen även ängen *Soldatängen* samt lägenheten *Grans* (se under *Skogbo*). F. led. i namnet *Kåbo* kan möjligen vara ett fsv. mansbinamn *Kāpa*, motsvarande fvn. *Kāpa* 'Kāpa' (Lind 1920–21 sp. 187). Ett sådant binamn är emellertid enligt SMPs belagt endast en gång från Lule lappmark 1553. I SMPs finns även ett sparsamt belagt mans(bi)namn *Kape*, som kunde tänkas utgöra förled. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Namnen *Lagens* och *Lags* innehåller rotens soldatnamn *Lag*, bildat till bynamnet *Lagbo* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.).

Lagbo lāgbo. — in lavæbodhum 1312 18/10 u.o. RAP (SD 3 s. 87), i lagebode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 27 r. (ULdb s. 50). — Lagabo 1544, Lagebo 1549, Lageboda 1551–1628, Lageboo 1680, Lagbo 1715–1879 jb. — Lageboda 1560 tl, ij Lakeboda 1579 UDb 2 s. 51, Lagbo 1645 mtl. ~ Mgl 1312 upptar en skattskyldig som restar 1 mark. Äldsta jb upptar ett skattehmn och en skatteutj. till Jugansbo. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Laghi* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Till bynamnet har bildats soldatnamnet *Lag*, varom se under *Kåbo*.

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Anneberg, se egen artikel. — *Gropen*, se *Anneberg*. — *Jan-Pers*, se *Anneberg*. — *Kanan kānan*. Kanan 1960 ek 12H5g. I den del av Buckarby som vid laga skiftet tillföll Lagbo utjord i byn. Bebyggelse finns utsatt på en karta från 1876–77 (LMV T 76–38:5). Uppkallelse efter det bibliska *Kanaan*. — *Ladbacken lābakan*. Ledbacken 1960 ek 12H5f. Kartans namnform används ej men kan möjligen vara grundad på ett äldre dialektuttal *lāddu* av ordet *lada*. — *Lagbovallen lāgbovāln*. Försv. fäbodvall. Lagbovallen 1960 ek 12H6g. På sockenallmanningen, nära gränsen mot Tierp. På äldre lantmäterikartor finns ingen fäbod utsatt eller omnämnd, enbart en äng till Lagbo (Lagbo Erick Pärsons storkoboteg 1730 LMV T 76–1:1 beskr., Storkobet 1840 LMV T 76–1:5 beskr.). Om s. led. -vall se *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Liljedal liljedāl* (förr kallat *Urmakars ūrmākās*). Liljedal 1896–1905 ka AII:1a (46). Namnet används mycket sällan. Det äldre alternativnamnet åsyftar handlanden och urmakaren Johan Olof Nordgren (1856–1935). — *Lindbergs limbæš*. Försv. bs. nära Kanan. Hus finns markerade på en karta från 1876–77 (LMV T 76–38:5), i beskr. (1877) omnämnda som *Lindbergs husplats*. — *Tallbo tālbo*. Tallbo 1765 ka AI:3:1 (39). I den del av Buckarby som vid laga skiftet tilldelades Lagbo utjord i byn. F. led. syftar väl på förekomst av tallar, s. led. är ortnamnselementet -bo, varom se inl. 3.3.6. — *Urmakars*, se *Liljedal*.

Laggarbo *laga(r)bo* ä., *lagnarbo* 1/2 fr. — Lagarbo 1541 DMS 1:4 s. 134, Laggarbo 1549, Laggareboda 1569–1610, Laggarebo 1680, Laggarbo 1715–1879 jb. — Laggareboda 1560 tl, Laggarbo 1645 mtl, StorLaggarbo 1686 ka C:1 (11), Stora Laggarbo 1812–13 LMV T 76–2:3 beskr. ~ Jb 1541 upptar ett frälsetp till ägaren av Asp-näs. F. led. är yrkesbeteckningen *laggare* 'person som tillverkar laggkärl' eller ett därtill bildat mansbinamn och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Namnformen *Stora Laggarbo* är given i motsats till *Lilla Laggarbo*, under Gundbo strax intill.

Övriga bebyggelsenamn:

Gammel-Ömans gåmelérmans. Försv. soldattp. Jfr *Ömans*. — *Korsbo*, se under *Bergslagsskogen*. — *Källmyra*, (*Lilla o. Stora*) *ʃsəlmýra* ä., *ʃəl-* (*lila, störa*). Kiällmyran 1683 LMV T 76–2:1, Källmyra 1685 ka C:1 (6), Källmyra 1687 ib. (14). Nuvarande *Lilla Källmyra* tillkom först under 1800-talet. Namnets f. led syftar väl på en källa. Formen på *-a* är sannolikt en anslutning av dialektens *myra* 'myr' till det allmänna plur. ortnamnsmonstret på *-a*. — *Ömans érmans, èrmans*. Försv. soldattp för roten 21 (Hindersbo, Laggarbo, Öndbo, Gundbo), vars soldater hette *Öman* från 1803 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.).

Lindhov. — Lindhof 1937 ka AII:3a (31 r). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov. Bebos 1937 av Olof Paulus *Lindén*. S. led. är bildad i anslutning till namnet *Hov*. Namnet är ej i allmänt bruk.

1 Lindsbro *linsbro* 1 sk. — i Lindessbro 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667.²⁵ — i Lindessbro 1538 DMS 1:4 s. 134, Linsbro 1544, Lindisbro 1549–51, Lindzbro 1569–90, Lindsbro 1610, Lindes Bro 1628, Lindsbro 1760–1879 jb. — Lininxbro [!] 1560 tl, Lindzbro 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn (jb 1538, som enbart förtecknar kyrko-, kloster- och prebendehmn, upptar en kyrkoutj., senare ej noterad). F. led. synes vara *linde* 'lindbestånd'. S. led. *bro* syftar förmodligen på en tidigare bro över den närliggande Lindsbrobäcken eller något sankt terrängparti. Vid högt vattenstånd i Tåmnaren höst och vår kunde vattnet förr p.g.a. översvämning nå långt upp mot gården.

G. Elgenstierna (1932 s. 614) och J. Raneke (1982 s. 756) upptar Lindsbroätten, vars äldsta medlemmar uppges vara Lintze Eriksson till Bro i Östervåla sn och hans son Erik Lintzesson till Bro eller Lindsbro. Denna genealogi, som torde vara upprättad av Johan Hadorph (1630–93), gäller dennes egen släkt och är sannolikt förfalskad (se J. E. Almquist i SoH 1967 s. 298 f., J. Liedgren i SBL 17 s. 697 f., Raneke 1985 rättelser o. tillägg till s. 756). De där nämnda personerna har inte kunnat återfinnas i andra källor. Jfr *Sevedstorp* nedan.

Övriga bebyggelsenamn:

Andersbo àndešbo. Andersbo 1842 ka AI:11a (277). Namnet saknas i hfl före 1842, då Per Olsson från Harbo och hustrun Brita Andersdotter från Eriksberg (under Lindsbro) flyttar dit. F. led. är mansnamnet *Anders* och s. led. ortnamselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Bastholmen* (äldst *Kålbo*). Försv. tp. Kålbo 1824 ka

²⁵ Se not 12.

AI:8a (241), Kålbo, Bastholmen 1846 ka AI:12a (279), Bastholmen 1856 ka AI:14a (323), 1865 glk Aa 14. Låg c:a 600 m norr om lägenheten Gäddviken. F. led. i det äldre namnet syftar troligen på kålodling, s. led. är ortnamselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Detta namn är i hfl 1846–50 struket och ersatt med *Bastholmen*. F. led. i det nya namnet, som saknas i hfl efter 1895, åsyftar möjligen rötning av trädbast. Vid högre vattenstånd i Tämnares bör härför lämpliga vikar eller gölar ha funnits invid torpet. S. led. är given p.g.a. det höga läget invid Tämnastrandens med omgivande låga översvämningsmarker. — *Björksvedden björksvödd*. Björkswed 1715–60, Björksved 1825 jb. Björksweden 1686 ka LI:2 (11). Jb 1715 upptar ett oskattlagt skatteti under Lindsbro. F. led. är trädbeteckningen *björk* och s. led. *sved* (dial. *svödd*) 'svedjeland'. — *Bulten(s)*, se under Harbo sn. — *Davidslund dāvidslūn*. Davidslund 1911–20 ka AII:2a (337). Namnet är troligen givet efter en ägare David Karlsson, född på stället 1911. Ortnamnet är i hfl 1906–20 ditskrivet i efterhand med samma bläck och handstil som namnet *David*, och synes alltså märkligt nog ha tillkommit i samband med hans födelse. — *Eriksberg* (äldst *Nybygge*). Nu okänt tp. Nybygge 1797–1803 ka AI:5b:2 (85), 1804 ka AI:6a:1 (102), Nybygge eller Ericsberg 1836 ka AI:10a (272), Eriksberg 1846 ka AI:12a (277). Namnet saknas i hfl före 1797, kring vilket år bebyggelsen sannolikt tillkom som nybygge. Det nya namnet *Eriksberg* är givet efter torparen Erik Andersson, som övertog torpet efter faderns död 1832. Torpet låg sannolikt nära Gäddviken. Hfl 1886–90 ka AI:20a (252) har rubriken *Gäddviken* med *Eriksberg* inom parentes; tidigare boende i Gäddviken har eget uppslag i längden. I närmast yngre längd återfinns enbart rubriken *Gäddviken*. — *Erikslund ērikslūn* ä., *ērikslūn*. Erikslund 1910–20 ka AII:2a (345). Hit flyttar 1910 Johan Alfred Eriksson. — *Fallet fāle*. Försv. tp nordost om Österbo. Fallet 1836 ka AI:10a (254). Till *fall* 'öppning i skogen; hygge'. — *Fiskars*, se *Hermanssveden*. — *Hagalund hāgalūn* (förr *Hagen*). Hagen 1817 ka AI:7a (224), Hagen = Hagalund 1851–55 ka AI:13a (238), Hagalund 1856 ka AI:14a (313). I hfl 1851–55 är det äldre namnet *Hagen* struket och ersatt med *Hagalund*. — *Hagen*, se Hagalund. — *Hermanssvedden hērmansvōdd* ä., *-svēdd* (förr även *Fiskars fīfas*). Hermanswed 1715–60, Hermansved 1825 jb. Hermansweden 1685 ka C:1 (8). Jb 1715 upptar ett oskattlagt skatteti under Lindsbro. Till mansnamnet *Herman* och *sved* (dial. *svödd*) 'svedjeland'. Det äldre alternativnamnet *Fiskars* är väl givet efter en där boende fiskare. — *Kålbo*, se *Bastholmen*. — *Lindsbro krog*. Försv. krog. Krogen 1748–56 ka AI:1 (181), Lindsbro krog 1772 ka AI:3:2 (84), Krogen 1797 ka AI:5a:2 (6). — *Lugnet lūgne*. Lugnet 1831 ka AI:9a (246). Namnet, ett populärt modenamn, saknas i hfl före 1831, då torparen Erik Olsson (f. 1809) flyttar hit. — *Nybygge*, se *Eriksberg*. — *Nysätra nysētra*. Var förr rättarboställe. Namnet, som sällan används, är bildat i anslutning till namnet på den intilliggande byn *Sätra*. — *Sevedstorp sēvastōrp*, *sēvastōrp* ä.; *sēvastōrp*. Sefves Torp 1765 karta 21 handl. Lindsbro pastorsämb. Öv. Seveds Torp 1797 ka AI:5a:2 (6), Sevedstorp 1804 ka AI:6a:1 (9). F. led., mansnamnet *Seved*, är given efter ägaren till Lindsbro, *Seved* Gustaf Tigerhielm (1712–90), som enligt en karta från 1765 låtit odla upp torpet. *Seved* är arvnamn inom ätten Tigerhielm, som residerade på Lindsbro under hela 1700-talet och fram till 1840-talet. — *Smulbo smūtbō*, *smūtbō*. Smulbo 1825 jb. SmulBo 1769 LMV T 76–41:1 karta 2, Smulbo 1779 ka AI:3:3 (113). Jb 1825 upptar ett oskattlagt skatteti under Lindsbro. F. led. kan måhända jämföras med torpnamnet *Smulan* i Vists sn, Hanekinds hd, Östg. l., som av N. Lindqvist (1926 s. 295 f.) anses innehålla ordet *smula*, syftande på att åkerjor-

den består av små, här och där liggande jordlappar. För en gård *Smuleberg* i Kyrkefalla sn, Kåkindes hd, Skar. l. föreslår I. Lundahl (i SOSk 7 s. 66 f.) *smula* i betydelsen 'sand' eller 'grus'. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Sörbo sårbo, sårbo*. SörBo Torp 1769 LMV T 76–41:1, Sörbo ka AI:3:3 (115). F. led. är given efter läget söder om byn Sätra, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Trollberget trølbærje* ä., *trøl-*. Trollberg 1715, Trällberga 1760, Trollberg 1825 jb. Linsbro torp benemd Trollberge 1685 ka C:1 (8), torpet Trollbäret 1686 ib. (10). Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattetp under Lindsbro. Någon berättelse om troll är ej knuten till platsen, som utgörs av en obetydlig höjd. — *Österbo østabo*. Österbo 1715–1825 jb. Österbo 1694 ka C:1 (72). Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattetp under Lindsbro. F. led. är given efter läget öster om *Råttebo*, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

1 Lisselbo *lişelbo* 1/2 fr. — Lisslebo 1541 DMS 1:4 s. 134, Litzlebo 1549–51, Lislebo 1569, Lisslebo 1610, Litzlebo 1680, Litslebo 1760, Lissellbo 1825, Lisselbo 1879 jb. — Litzlebo 1560 tl, Lisslebo 1645 mtl. ~ Jb 1541 upptar ett frälsetp. F. led. är ursprungligen *Litsla-*, plur. av adj. *litil* 'liten' med *s*-inskott — jfr dialektens *liss-* 'lill-' i sammansättningar, t.ex. i många naturnamn, *Lisshagen* m.fl. Den närmare innebörden av f. led. är emellertid oviss. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 Långarsbo *lōgaşbo* 1 sk. — Longansboda 1541 DMS 1:4 s. 134, Langansbo 1544, Longhe halmsboda 1549, Långehalmsboda, Longeholmsboda 1551, Långansboda 1569, Långansboda 1590, Långarsboda 1610, Långarsbo 1680, Långarsbo 1715–1879 jb. — Longansboda 1560 tl, Långarsbo 1645 mtl, Långasbo 1652 gjb LMV T 6 (101), Longastbo 1689 ka C:1 (32), Långastbo 1805 LMV T 76–43:1. ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn. Med utgångspunkt i formen *Longansboda* i äldsta jb 1541 och tl 1560 (vars former ofta verkar pålitliga) skulle f. led. kunna tolkas som ett ursprungligt mansbinamn *Lang-Hans 'Lång-Hans', syftande på en långvuxen person vid namn *Hans*. Personnamn utgör ju ofta förled i namn på *-bodha* (se inl. 3.3.4. Skrivningarna *Longhe halmsbodha* 1549 etc. är väl antingen urspårade former eller återspeglar möjligen den här föreslagna förleden *Lång-Hans*. Jfr *Storjansbo*, Sala lfs, Övertjurbo hd, Västm. l. (Store Jönseboda 1590 jb, nybygge); något *Jansbo* eller *Lilljansbo* är inte känt. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 Långgärdet *lōgjåke* ä., *lōgjæde* 1/2 sk. — Longagerda 1541 DMS 1:4 s. 134, Langerde 1544, Longa gerde 1549, Långagerde 1551–69, Longagiärdet 1610, Långegierde 1628, Långgiähle 1680, Långgärde 1825, Långgärdet 1879 jb. ~ Jb 1541 upptar en skatteutj. till Gästbo. Namnet syftar väl på det långsträckta gärdesparti som utgör byns odlade mark; detta har på den äldsta bykartan från 1652 (gjb LMV T 6 uppsl. 132 hö.) i huvudsak samma utsträckning som nu. Jfr *Långgärde* i Harbo sn.

Övriga bebyggelsenamn:

Boda bōn ä., *bōa*. Boda 1896–1905 ka AII:1b (478). Åkrarna väster om lägenheten kallas 1873 *Bodawreten* (LMV T 76–44:1 beskr.); på tillhörande karta finns bebyggelse utsatt. Namnet är enligt det äldre uttalet best. form sing. av *bod* 'förvarings-

bod', medan skriftformerna och det yngre uttalet ansluter sig till de äldre namnen på urspr. *-boda*, varom se inl. 3.3. — *Norr Viken nörvijsin* ä., *nörviken*. Nordvik 1896–1905 ka AII:1b (477), Norrvik 1917 ek. Bebyggelse finns utsatt på en karta från 1873 (LMV T 76–44:1). Namnet är sannolikt ett ursprungligt ägonamn åsyftande den smala "åkerrik" som finns norr om bebyggelsen. F. led. är given efter läget norr om byn.

Mellanbo, se *Tängesbo soldattorp*.

Mångsbo *mögsbo*. — i Magnussabodhom, i Magnussabodom, i Mångsebodom 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,²⁶ j *manssabodha* 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Månsbo 1544, Monseboda 1549, Månseboda 1551–90, Mångsboo 1680, Mångsbo 1715–1879 jb. — Mångxeboda 1560 tl, Månssbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar två skattehm. F. led. är gen. på *-a* av det med kristendomen inlånade mansnamnet *Magnus* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. För namntolkningssågen se *Petbo* under *Helganbo*.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 utj. sk. 4–5 jordlht fr. (utbrutna ur nr 1 o. 3 1917).

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Ols åndesås. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Anders Olsson* (1866–1937). — *Hallandsberg hålansbårg* ä., *-bærj*. Hallandsberg 1891–95 ka AI:21b (434). Namnet synes egendomligt nog vara givet efter den förste bebyggaren på det intilliggande torpet *Sjöbo* (under *Hemmingsbo*), Emanuel Eliasson, född i Halland och inflyttad till Hemmingsbo ägor 1875. — *Lönns löns*. Förr soldattp för roten 24 (Mångsbo, Runnebo), vars soldater hette *Lönn* från 1818 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). — *Ol-Lars ölås*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Olof Larsson* (1851–1930). — *Storvallen störvåln*. Storvallen 1840 LMV T 76–1:5 beskr. Försv. fäbodvall strax öster om sjön Toften, enligt ek 12H6f (1960) tillhörande Mångsbo (största delen) samt Brunnsbo, Helganbo, Huggle och Smedsbo. En karta från 1730 (LMV T 76–1:1) upptar ängar till Helganbo, Huggle och Smedsbo; Helganbos äng benämns "Fäboäng". 1840 anges fäbodvallen tillhöra Helganbo, Smedsbo och Mångsbo. Om s. led. *-vall* se *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn.

1 **Mårtsbo** *måsbo*, *måtsbo* utj. sk. — i marthinsbodhum 1415 21/5 Östervåla (hdstg) UUBp (SDns 3 s. 40), j *martinsbodum* 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä., i *mortensbo* 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 v. (ULdb s. 49). — *Mortensboda* 1549, *Mårtensboda* 1551, *Mårtennssboda* 1610, *Mårtzbo* Vtiord 1715, *Mårtsbo* 1760–1879 jb. — *Mårtensboda* 1560 tl, *Mårtzbo* 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar en skatteutj. till Offerbo, öde 1590 (DMS 1:4 s. 134). F. led. är det med kristendomen inlånade fsv. mansnamnet *Martin* (nusvenskt *Mårten*) och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. I det först angivna uttalet har *t* fallit i flerkonsonantställning (jfr *Mårso* i Harbo sn och *Mårtsbo* i Huddunge sn).

Norrsälja, se *Sälja Norr*.

²⁶ Se not 12.

Nyckelbo. Försv. beb. — Nyckelbo 1686 ka C:1 (10). ~ Låg kanske vid den nu uppodlade ängen *Nyckelängen* väster om Kullarbo (ek 12H4f). F. led. i detta namn, skrivet *Mykle Engett* 1652 gjb LMV T 6 (111), är ursprungligen fsv. *mykil* 'stor'. S. led. i *Nyckelbo* är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Offerbo *øfarbo* ä., *øfarbo*. — in afriðæbodhum 1312 18/12 u.o. RAp (SD 3 s. 87), i offrebode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48). — Offridabo 1544, Offreboda 1549–90, Åffreboda 1628, Offerboo 1680, Offerbo 1715–1879 jb. — Offerboda 1560 tl, Offerbo 1645 mtl. ~ Mgl 1312 upptar en skattskyldig som restar 2 öre. Äldsta jb upptar två skattehmn (med skatteutj. i Kullarbo o. Mårtsbo) och en skatteutj. (till Tängesbo). Av LMV T 76–73:2 beskr. (1785) framgår att jordägarna i Åby betraktade Offerbo som avgärda by och därvid åberopade en häradsrättsdom från 1689 6/9 o. 7/9. F. led. är gen. av fsv. kvinnonamnet *Afridh* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Aspenstorp, se egen rubrik. — *Hälsingens hälsigens*. Gd i byn med namn efter Lars Olof Larsson (1839–1921), född i Skogs sn i Hälsingland. — *Lars-Ers låsēs*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Lars Ersson* (1850–1927). — *Offerbobodarna øfar-bøbøaṇa*. Försv. fäbodvall öster om Horsskog. Övriga fäbodrar i socknen har namn på *-vallen* (jfr *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn). Dialektens benämning för fäbodrar är dock *bodar*.

1 Olbo *ølbø* 1 sk. — j ollabodha 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — UGGLEBODA 1541 DMS 1:4 s. 135, Vglebo 1544, Vgleboda 1549, Wgleboda 1551, Vleboda o.d. 1569–1628, Ohllboo 1680, Ohlebo 1760, Olebo 1825–1879 jb. — Oleboda 1560 tl, Olbo 1645 mtl, Olebo 1652 gjb LMV T 6 (100), 1685 ka C:1 (7). ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn. F. led. synes vara gen. plur. av fågelbeteckningen *uggla*. En parallell till namnet, men med annan ljudutveckling, är *Ulebo* i Nora sn. Den egendomliga skrivningen i det äldsta belägget från 1518 kan jämföras med skrivningen *ffolstadh* av bynamnet *Fågelsta* i samma diplom.

Övriga bebyggelsenamn:

Enbo *ēnbø*. Enbo 1856–60 ka AI:14a (298). F. led. är sannolikt bildad till släktnamnet Enqvist. Torpet bebos enligt hfl 1856–60 av torparen Gustaf Erik *Enqvist*, vars far, urmakaren Anders Gustaf Enqvist (f. 1781 i Norrköping) från 1812 upptas i hfl på Olbo ägor. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Enbo*, *Lilla lila ēnbø* (förr *Svartstugan*). Svartstugan 1891–95 ka AI:21a (222), Svartstugan, Lilla Enbo 1906–20 ka AII:2a (326), L. Enbo 1917 ek. I hfl 1906–20 är rubriken *Svartstugan* struken och ersatt med *Lilla Enbo*. Namnet *Svartstugan* är sannolikt givet i anslutning till alternativnamnet *Svarthålet* för den intilliggande lägenheten *Trädgårdstorp* (se under *Väderholmen*). Namnet *Lilla Enbo* är givet efter lägenheten *Enbo* strax intill. — *Mariebo mariebø*. Mariebo 1906–20 ka AII:2a (343), Marielund 1917 ek. F. led. är given efter hustrun *Maria* Hjort, som flyttar hit 1906. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Pilvreten*. Försv. tp. Pil-

wreten 1748–56 ka AI:1 (187), Pihlvreten 1773 ka AI:3:2 (79). Saknas i hfl efter 1778. Var sannolikt beläget vid åkern *Pilvreten* i nordöstligaste delen av byns marker (*pilvrètñ*, Pihlvreten 1769 LMV T 76–41:1). F. led. i åkernamnet syftar på dess långsmala form, s. led. är *vret* 'mindre åker'. — *Pinan*, se *Överbo*. — *Svartstugan*, se *Enbo*, *Lilla*. — *Södertorp*, se egen artikel. — *Överbo* (äldst *Pinan*). Försv. tp. *Pinan* 1801 ka AI:5a:2 (89), *Pinan*, Öfverbo 1831–35 ka AI:9a (246), Öfverbo 1836 ka AI:10a (278), *Pinan* 1865 glk Aa 14, Öfverbo 1866 ka AI:17 (279). Saknas i hfl efter 1880 (den siste bebyggaren flyttar härifrån 1875). Det äldre namnet, som väl antyder oländig terräng eller dålig jordmån, är i hfl 1831–35 struket och ersatt med *Överbo*. F. led. i det yngre namnet är given efter läget c:a 450 m nordväst om byn. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Persbo. Försv. beb. — *Persbo* 1684 ka C:1 (5), *Pärsbo* 1697 ka LI:2 (109). ~ F. led. är mansnamnet *Per* och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Låg sannolikt i närheten av Västersälja.

Petbo, se under *Helganbo*.

1 Prästgården *präsgårn* 2 1/2 kr. — *Prestboleth* 1538 DMS 1:4 s. 135, *Prästegården* 1715–60, *Prästgården* 1825–1879 jb. ~ Jb 1538 upptar ett kyrkohmn. Kyrkoherdeboställe. Jfr *Hov*.

Övriga bebyggelsenamn:

Fasbo fásbo. *Fasbo* 1895–1906 ka AII:1a (16). F. led. är given efter Karl Leonard *Fasén*, som flyttar hit 1902. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Fattighuset* eller *Fattigstugan* *fätihūsə*, *-stūñ* (förr även *Hospitalet* och *Vallen*). på Wallen 1650 ka LI:1 (35 r.), Wallen 1689 ka C:1 (32), j fattigstugun på Wallen 1694 ib. (73), *Hospitalet* 1748–56 ka AI:1 (5), *Fattigstugu* 1782 ka AI:4a (10), *Fattighuset* 1797 ka AI:5a (8), 1841 ka AI:11a (18). Om fattighuset under hela beläggsperioden legat på samma plats är obekant. *Vall* i det äldsta namnet har sannolikt betydelsen 'gräsvall, äng'. — *Fattigstugan*, se *Fattighuset*. — *Hospitalet*, se *Fattighuset*. — *Ingbrektshagen*, se *Ön*. — *Klockarbacken* *klòka(r)båkøne* ä., *klòkarbåken*. *Klockarbacken* 1817 ka AI:7a (10). Har väl hört till klockaren. S. led. är i det äldre uttalet best. form plur. (jfr Isaacsson 1923 s. 110, 121), i det yngre best. form sing. av *backe*. — *Lagbovreten* *lågbovrètñ*, *lågbovrétñ*. *Lagbovret* 1715–60, *Lagbovret* 1825 jb. *Lagbo* wreten 1663 ka LI:1 (61 r.), *Lagbo* Wreten 1684 ka C:1 (4). Jb 1715 upptar ett oskattlagt kronotp på prästbordet. Beläget invid *Lagbo*. S. led. är *vret* 'mindre åker'. Ursprungligen namn på den intilliggande åkern, i gjb 1652 (LMV T 6 s. 113) omnämnd som *Lagebo wreten*; åkern räknas där till *Lagbo*, och någon bebyggelse finns ännu ej markerad. I ett prästgårdsinventarium från 1663 (ka LI:1 f. 64 r.) omtalas här en stuga med spisspjäll. I ett senare inventarium från 1679 (ka LI:1 f. 88 r.) sägs torpet vara tillökad med flera hus. — *Långängstorpet*, se *Solhallet*. — *Persbo pēsbo* ä., *pēsbo* (förr *Skäggebo*). *Persbo* 1825 jb. *Skäggebo*, *Pehrsbo* 1782–88 ka AI:4a (8), *Pehrsbo* 1790 ka AI:5:1 (11). Jb 1825 upptar ett oskattlagt kronotp på prästbordet. I hfl 1782–88 är det äldre namnet *Skäggebo* struket och ersatt med *Persbo*. Hur f. led. *Skägge*- skall förstås är ovisst. F. led. i det yngre namnet *Persbo* är sannolikt given efter torparen *Per* Larsson (f. 1747), som i husför-

hörs längden upptas här första gången 1782. S. led. i de båda namnen är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Prästgårdsvallen*. Försv. fäbodvall c:a 800 m sydost om Stensjön. Prästbo fabowall [!] 1743 LMV T 76–27:1, PrästFäbovall 1762 LMV T 76–1:3, Prostgårdens Fäbodar 1840 LMV T 76–1:5 beskr. Fäbodstället omtalas äldst i ett prästgårdsinventarium från 1663 (ka LI:1 f. 61 r.). På en karta från 1730 (LMV T 76–1:1) finns en inhägnad markerad på platsen; här finns även ett gränsmärke, i tillhörande beskr. kallat *Probstens Fäbowahls wetten*. Om s. led. *-vall* se *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Skäggebo*, se *Persbo*. — *Solhallet sølhåle* (förr även *Långängstorpet*). Försv. tp. Långängstorp 1715–1825 jb. torpet wyd Lonängen, Solhallet 1690 ka C:1 (38), Long Eng torpet 1692 ka LI:2 (61), Long Engz torpet 1696 ka B:1 f. 4 r., Solhallet 1779–81 ka AI:3:3 (59), Långängs Torpet 1817 ka AI:7a (7), Solhallet 1817 ib. (10), 1851 ka AI:13a (6). Jb 1715 upptar ett oskattlagt kronotp på prästbordet. Torpet var beläget vid den nu uppodlade, långsträckta *Långängen* (*lògägen*, Lång engen 1652 gjb LMV T 6 uppsl. 127), som är delad mellan Hov, Offerbo och Prästgården (jfr *Långängen* under *Hov*). Huruvida de båda namnen under hela beläggperioden avsett samma bebyggelse kan ej säkert avgöras. Antingen har två intilliggande torp funnits, eller också är *Solhallet* ett alternativnamn, som så småningom segrat. Det äldsta belägget på namnet *Solhallet* är en marginalanteckning vid en notis om barndop, vari föräldrarna uppges bo i ”torpet wyd Lonängen”. *Solhallet* dyker därefter upp i en flyttningsnotis 1779–81, då en dräng från Hov uppges ha flyttat dit. För övrigt finns enbart belägg på namnet *Långängstorp* fram till hfl 1817, då båda namnen är noterade, fast på olika ställen och med olika personer. Därefter är enbart namnet *Solhallet* belagt. S. led. i detta namn är ett sparsamt belagt dialektord *hall* ’sluttning’ (jfr t.ex. *hall* neutr. ’sluttning’, Grums sn o. hd, Värml. l., OAUd och *Berghallet*, utäga vid foten av ett berg, Jättendals sn, Hälsingland, ULMA 13861 s. 34). Ordet motsvaras hos Fritzner av *hallr* mask. ’Skraaning, Heldning, Skraabakke’ och hos Aasen 1873 och Ross 1895 av *hall* neutr. med liknande betydelser. Jfr även hos Rietz adj. *hall* ’lutande’ och verbet *halla* ’slutta’. *Solhallet* finns också belagt som torpnamn i Hud-dunge sn och som terrängnamn i Nora sn. Torpet låg på östsidan av en ganska svagt sluttande backe. Namnet avser numera flera mindre villor och lägenheter invid det försvunna torpet. — *Vallen*, se *Fattighuset*. — *Ön ðn ä.*, *øn* (förr *Ingbrechtshagen*). Ängbrechtshagen 1715, Engelbrektshagen 1760, Ingebræchtshagen 1825 jb. Ingebræchtz hagen 1690 ka C:1 (36), Ingbrecks Hagen 1804 ka AI:6a:1 (5), Imbræchts-hagen, Ön 1836–40 ka AI:10a (7), Ön 1846 ka AI:12a (6). Jb 1715 upptar ett oskattlagt kronotp på prästbordet. F. led. i det äldre namnet är det ursprungligen tyska mansnamnet *Engelbrekt*, här i variantformen *Ing(e)brekt* (jfr Fredriksson 1974 s. 109). I hfl 1836–40 och 1841–45 är det äldre namnet struket och ersatt med *Ön*. Torpet ligger i skogsbrynet, obetydligt högre än de omgivande f.d. ängsmarkerna.

1 Ragnarbo *ràgnarbo*, *ràgnarbo* 1/4 kr. — Ragnareboda 1538 DMS 1:4 s. 135, Ragnalbo 1544, Wagnereboda 1549 [!], Wångnereboda [!] 1551, Ragnilleboda 1569–90, Ragnileboda 1610, Ragnarboo 1628–80, Ragnilbo 1715, Ragnarbo 1760–1879 jb. — Ragnalleboda 1560 tll, Ragnilleboda 1571 ÄL 17:10 f. 20 v., Ragnarbo 1615 ÄL 40:3 f. 172 v., Ragnilbo 1645 mtl, Rangnalboo 1652 gjb LMV T 6 (133 vä.). ~ Jb 1538 upptar ett kyrkotp. F. led. är knappast mansnamnet *Ragnar*, som har s-genitiv. Utifrån skrivningarna *Ragnille*- o.d. bör f. led. i stället tolkas som

ett ursprungligt **Raghnhilda(r)-*, gen. av kvinnonamnet *Raghnhild*. Senare har f. led. ombildats till *Ragnar-*; mansnamn ingår ju ofta i *bodha*-namnen. Kvinnonamn saknas dock inte i denna namngrupp, flera andra exempel finns i Våla hd (se inl. 3.3.4 o. tab. 2). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Renboholm *rēnbōhōlm*. — Renboholm 1896–1905 ka AII:1a (76). ~ Avs. fr. Gästbo m.fl. 1908. Namnet är givet efter dåvarande ägaren Olof *Rehnqvist*, som här drev ett tegelbruk.

1 Rickebo *rikbo* ä., *rikbo* 1 sk. — Rickaboda 1541 DMS 1:4 s. 135, Rickaboda 1544, Rickeboda 1549–1610, Rickeboo 1680, Rickebo 1760–1879 jb. — Rickebo 1560 tl, 1645 mtl, Stor Rickebo 1689 ka LI:2 (23), Storrickebo 1691 ka C:1 (45). ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn. F. led. kan vara ett fsv. kortnamn **Rikke*, bildat till något tvåledat mansnamn på *Rik-*, motsvarande det *Riki* som antas ingå i U 438. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Namnformen *Stor-* är given till åtskillnad från *Lilla Rickebo* under *Gundbo*. Till bynamnet har bildats soldatnamnet *Rick*, varom se *Rickbacken* under *Tängesbo*.

Övriga bebyggelsenamn:

Björkvik *björkvik*. Björkvik 1886–90 ka AI:20a (98). — *Pell-Pers*, se *Skogsmyren*. — *Skogsmyren skòksmýrən* eller *Pell-Pers pålpås*. Försv. tp söder om Horsskog. Skogsmyren 1896–1905 ka AII:1a (143), 1917 ek. Namngivet efter den omgivande terrängen. Själva naturnamnet har i en yngre uppteckning formen *-myran*; den i nutida dialekt nästan helt allena rådande formen av det ingående ordet i ortnamn är *myra*, *-n* fem. Alternativnamnet är möjligen givet efter *Per Persson* (1825–97), ägaren av det hemman på vars ägor torpet låg. — *Västerbo västabo*. Försv. gd. Westerbo 1896–1905 ka AII:1a (146). Åkern omedelbart öster om gården kallas 1878 (LMV T 76–52:2 beskr.) *Westerbovreten*; bebyggelse finns utsatt på tillhörande karta. Möjligen namngiven efter läget väster om byn Ginka.

Ricklunda *riklunda*. — Ricklunda 1929 ka AII:3a (55). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov. F. led. är given efter en byggmästare vid namn *Rick*. Jfr för detta släktnamn *Rickbacken* under *Rickebo*.

Rosendal. — Rosendal 1960 ek 12H4f. ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1935. Populärt modenamn, varom se *Backbo* under *Vida* i Harbo sn. Namnet är ej i allmänt bruk.

Runeborg. — Runeborg 1960 ek 12H4f. ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov. Nyskapat namn, ej i allmänt bruk.

1 Runnebo *rūmpo*, *rūgkbo* ä.; *rūnebo* 1/2 sk. — Rumpaboda 1541 DMS 1:4 s. 135, Rompaboda 1544, Rumpeboda o.d. 1549–1610, Rumpeboo 1628–80, Rumpebo 1715–1825, Runnebo eller Rumpebo 1879 jb. — Rumpeboda 1560 tl, Rumpebo 1645 mtl, 1757–64 ka AI:2 (99), Runnebo 1765 ka AI:3:1 (33), 1776–77 LMV T 76–56:2 beskr. ~ Jb 1541 upptar ett halvt skattehmn. Hade enligt LMV T 76–56:2 beskr. (1776–77) skog och utmarker samfällt med Skogbo. Detta förhål-

lande samt ägofigurernas utseende gör det troligt, att byn är avsöndrad från Skogbo. Då byn kan sägas utgöra "rumpan" på Skogbo, föreslås f. led. av M. Eriksson (1936 s. 23) vara just ordet *rumpa*. De äldsta beläggens kompositionsformer på -a får då förklaras som onöjaktiga skrivningar av ett försvagat *o/u*. Något mansbinamn *Rumpe finns inte belagt i SMPs, däremot *Rumpa* från Östergötland och Södermanland. Att detta skulle ingå i bynamnet är dock, med tanke på de sakliga omständigheterna, inte lika sannolikt. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl 3.3. Namnets officiella form ändrades 1943 till *Runnebo*, säkerligen för att icke önskvärda associationer med ordet *rumpa* skulle undvikas. Som framgår av beläggsviten har formen *Runnebo* hävd i skrift åtminstone sedan mitten av 1700-talet.

Övriga bebyggelsenamn:

Anders-Anders åndeşåndeş. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Anders Andersson* (1839–1913). — *Ol-Ols ôlôş*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Olof Olsson* (1855–1945). — *Runnmyra*. Nu okänt tp. Runmyra 1841 ka AI:11b (395). Saknas i hfl efter 1870. F. led. är bildad i anslutning till bynamnet. För s. led. jfr *Källmyra* under *Laggårbo*.

1 Råttebo *ròtbo* ä., *ròtbo*, *ròtebo* 1/8 sk. — Råtteboo 1680, Råttebo 1715–1879 jb. — Rottebo 1645 mtl, Råttebo 1652 gjb LMV T 6 (103). ~ Jb 1680 upptar 1/2 öre skatte. Uppges i gjb 1652 vara kronotorp med "lika lägenheet" med Väderholmen i "Skog och Wretz Mark" och är därför troligen ursprungligen en del av Väderholmen. M. Eriksson (1936 s. 23) föreslår att f. led. utgörs av ett kortnamn, bildat till något mansnamn på äldre *Hrodh*- och jämför med bl.a. *Rotkar*, ett mansnamn som förekommer mgl ?1312 för Nora sn (SD 3 s. 89). Något sådant kortnamn är dock inte känt; mansnamnet *Rodhger*, belagt i mgl 1312 från Östervåla sn (SD 3 s. 87), har gett upphov till 1500-talsformen *Rogge*. Möjligen utgörs f. led. i stället av ett mansbinamn *Råtta*, känt från 1500-talets Östergötland och Västergötland (SMPs). S. led. är ortnamnselementet -*bo*, varom se inl. 3.3.6. En annan möjlighet är att gårdnamnet är bildat direkt till ordet *råttbo*, kanske i en nedsättande betydelse 'usel bostad'.

Sandviken *sånviken*. — Sandviken (soldattorp) 1896–1905 ka AII:1b (547). ~ Avs. fr. Bärby 1936. F.d. soldattorp för roten 22 (Bärby och Huggle), vars soldater hette *Bärman*, varom se *Bärby*. Soldattorp är utmärkt här 1881 (LMV T 76–11:3 beskr.) och 1917 (ek). Tidigare fanns soldattorpet i Bärby by (1774 LMV T 76–11:1). Namnet *Sandviken*, som sällan används, syftar på att de omkringliggande backarna består av lös sand. Enligt en uppteckning i OAU från 1930 räknades bebyggelsen som hörande till den intilliggande Bärbylägenheten *Slätten*.

Siesta. — Siesta 1960 ek 12H4f. ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1935. Väl spanskans *siesta* 'vilostund (den varmaste delen av dagen)'. Namnet är ej i allmänt bruk.

Sillebo *silbo*. — sillæbode [2ggr], sillabode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 27 r. (ULdb s. 50). — Sillebo 1544, Silleboda o.d. 1549–1628, Silleboo 1680, Sillebo 1715–1879 jb. — Szilleboda 1560 tl, Sillebo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar två skat-

tehm. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Sille* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Jfr *Sillbo* i Huddunge sn.

1 1 sk. 2 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Björkudden björküdn. Björkudden 1896–1905 ka AII:1b (449). — *Boden bön.* Försv. gd nära Ragnarbo. ?Bodarna 1691 ka C:1 (44), ?Bodarne 1697 ib. (91), Boden 1707 ka C:2 (33), Boen 1730 LMV T 76–1:1 beskr., Boden 1748–56 ka AI:1 (36). Gården räknas i 1800-talets lantmäterihandlingar som ett eget hemman. Den genomgår 1892 särskilt laga skifte (LMV T 76–55:5), varvid den anges vara avgärda från 1 o. 2 Sillebo och upptas till 1/3 mtl. 1600-talsbeläggen, som sannolikt avser Boden, är best. form plur.; jfr ortnamnen på ursprungligt *-bodha*, varom se inl. 3.3. Den moderna formen är troligen en nerslipad best. form plur. av det ursprungliga plur. namnet (se inl. 3.3.5 not 4). — *Bolund*, se *Mälby*. — *Förängshagen*. Nu okänt tp. Förängs Hagen 1781 ka AI:4b (52). Namnet är belagt enbart i hfl 1781, där det är struket. F. led. är oviss. — *Hälvarbo hælva(r)bo.* Holfwarbo Vtiord 1715, Halfvarbo utj. 1825, Halfvarbo utjord 1879 jb. Hålfwerbo 1748–56 ka AI:1 (44), Hålfverbo 1757–64 ka AI:2 (105), Hålfverbo 1774 ka AI:3:2 (22), Halfverbo 1779 ka AI:3:3 (25a), Holfverbo Torp 1781 ka AI:4b (51), Halförbo 1788 ib. (200), Halfvarbo 1804 ka AI:6b:1 (44), Helvarbo 1917 ek. Jb 1715 upptar en utjord (öde) under 2 Sillebo. De växlande formerna av förleden gör denna svårtolkad. Sannolikt är det dock fråga om ett mansnamn. Formerna med *o* och *å* tyder närmast på gen. av det fsv. mansnamnet *Holmvidh*, men då namnet knappast är särskilt gammalt, är det i så fall snarast fråga om uppkallelse efter *Stora Holvarbo*, varom se under *Bergslagsskogen*. Formerna med *a* i första stavelsen pekar i stället mot mansnamnet *Halvar*, som dock, åtminstone i slutet av 1500-talet, är svagt belagt i östra Sverige (Fredriksson 1974 s. 119). För uttalet med *ä* framför tjockt *l* se Isaacsson 1923 s. 28. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Högbo.* Försv tp. Högbo Torp 1772 ka AI:3:2 (21), Högbotorp 1881 LMV T 76–55:4 beskr. Låg på en mindre höjd c:a 150 m nordost om gården Jan-Pers. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Jan-Pers jånpæş.* Den östra av de båda gårdarna i byn, sannolikt med namn efter *Johan Persson* (1851–1943). — *Larsbo låşbo* eller *Larsbogrind låşbogrîn.* Larsbo 1779 ka AI:3:3 (25b). Enligt LMV T 76–55:1 beskr. (1793) är den på tillhörande karta markerade bebyggelsen ett soldattorp, enligt hfl på 1890-talet bostad för soldaten vid roten 18 (Sillebo, Jugansbo). F. led. är mansnamnet *Lars* och s. led. ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Alternativnamnet *Larsbogrind* åsyftar en tidigare grind över vägen. — *Mälby.* Bolund, Melby 1896–1905 ka AII:1b (447), Mälby 1960 ek 12H5g. I beskr. till en karta från 1892 (LMV T 76–55:5) kallas bebyggelsen *Per Olssons torp*. Den har sannolikt hört till den närbelägna gården Boden. Det i hfl 1896–1905 först antecknade namnet *Bolund*, troligen bildat till namnet *Boden*, är struket och ersatt med *Melby*. Om bakgrunden till namnet *Mälby*, som synes vara nyskapat och ej är allmänt brukat, är ingenting känt. — *Nils-Pers nilspæş.* Den västra av de båda gårdarna i byn, sannolikt med namn efter *Nils Persson* (1854–1930). Var enligt storskifteshandlingarna från 1792 (LMV T 76–55:1) byplats med två gårdar. — *Oskarsborg öskaşbórj* (förr även *Silleboäng* och *Snusshus snüşhüş*). Silleboäng 1922 kG 91 NO, Oskarsborg

1925 G 91. Namnet *Oskarsborg* är givet efter den förste ägaren, *Oskar Andersson*, inflyttad till *Sillebo* ägor 1916. Det äldre namnet *Snusshus*, med obekant härledning, tillkom äldst området kring bebyggelsen (*Snusshus* 1874 LMV T 76–21:1 beskr., *Snusshusbacken* 1881 LMV T 76–55:4 beskr.). Beläget vid *Sillebo ängar*. — *Per Olssons torp*, se *Mälby*. — *Sillebokojan silbo köjan*. Skogskoja. *Sillebokojan* 1960 ek 12H6f. — *Sillebo torp*. Nu okänt tp. *Sillbo-torp* 1691 ka C:1 (52), *Sillebo torp* 1693 ib. (68). Avser möjligen något av torpen *Hälvarbo*, *Högbo* eller *Larsbo*. — *Silleboäng*, se *Oskarsborg*. — *Snusshus*, se *Oskarsborg*.

Sjukhustomten. — Sjukhustomten 1923 ka AII:3a (53). ~ Avs. fr. Hov 1920. Här finns ett sjukhem. Namnet är ej i bruk.

Skogbo sköbo, även kallat *Skogboby sköboby*. — j skokbodum 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä.²⁷ — Skoboda 1541 DMS 1:4 s. 136, Skobo 1544, Skoboda 1549–1610, Skoboo 1680, Skogebo 1715–1825, Skogbo 1879 jb. — Skoghboda 1560 tl, Skogbo 1645 mtl, Skobbo 1664 ka LI:1 (65 v.). ~ Jb 1541 upptar två skattehmn. Byn är belägen i utkanten av socknen och fortfarande omgiven av stora skogsmarker. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Inbyggarbeteckning: *skogborna sköbona*.

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Grans grans (förr även *Nya Lagens nya läjns*). Grangården, Grans hus 1878 LMV T 76–56:3 beskr. Beläget nära *Kåbo*, dit bebyggelsen räknas. Namnet innehåller släktnamnet *Gran*. För det äldre namnet *Nya Lagens* se *Kåbo* (egen rubrik). — *Hällbo hällbo*. Försv. bs., riven c:a 1880. Låg invid *Kvarnmyra*. S. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Jan-Anders jänände*. Jan-Anders 1960 ek 12H5g. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Johan Andersson* (1849–1937). — *Jerk-Anders jærkände*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Erik (Jerker) Andersson* (död före 1871) eller dennes sonson med samma namn (1867–1938). — *Jerk-Nils jærknils*. Tp, väl med namn efter en tidigare brukare *Erik (Jerker) Nilsson*. — *Kvarnmyra kvænmyra* ä., *kvæn*-. Tp norr om byn. *Kvarnmyra* 1896–1905 ka AII:1b (468). De nuvarande åkrarna norr om bebyggelsen upptas som äng i gjb 1652 (LMV T 6 uppsl. 131) och benämns *Enget Quarne Myran*; där bäcken korsar nuvarande landsvägen finns en byggnad utsatt, sannolikt en kvarn. Bostadshus finns äldst markerat på en karta från 1878 (LMV T 76–56:3). Angående den moderna namnformen på *-a* se *Källmyra* under *Laggarbo*. — *Kåbo*, se egen rubrik. — *Norrgården nørğan* ä., *nør*-. Gd i norra delen av byn. *Norrgården* 1960 ek 12H5g. — *Nybo nybo*. Försv. bs., riven c:a 1880. Låg invid *Kvarnmyra*. S. led. är ortnamns-elementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Ol-Pers òlpæs*. Gd i byn. *Ol-Pers* 1960 ek 12H5g. Namn efter *Olof Persson* (1795–1876), som 1821 blev måg och bonde på gården (*Vår hembygd* 2, 1977, s. 71 f.). — *Skogbokojan sköboköjan*. Skogskoja. *Skogbokojan* 1960 ek 12H6f. — *Sörmarken sèrmærşin* ä., *sèrmärken*.

²⁷ Kan möjligen läsas j *skoxbodum*.

Gården byggdes efter laga skiftet i södra delen av byns ägor och övertog då ett äldre terräng- och ägonamn (Sörmarcken 1776–77 LMV T 76–56:2 beskr.).

Skälby, se under *Helganbo*.

1 Slättan *sl̥etan*, *sl̥etan* ä.; *sl̥etan* 1/4 fr. — Slätan 1538 DMS 1:4 s. 136, Slätta 1549, Sletta 1551, Slettenn 1569–1610, Slättann 1628, Släthan 1680, Slättan 1715–1879 jb. — Slettan 1560 tl, Slätan 1645 mtl, Släthan 1652 gjb LMV T 6 (130 hö.), Slätan 1685 ka C:1 (6). ~ Jb 1538 upptar ett kyrkotp. Skogvaktarboställe från slutet av 1700-talet. Namnet är best. form sing. av dial. *slätta* 'jämn terräng; ej skogbevuxen sankmark'. För uttalet med lång vokal jfr namnet *Hårsläta* (försv. gd i Skuttunge sn, Bälinge hd, Upps. l.), varom se Grip 1901 s. 94. Vid gården finns ett relativt vidsträckt, påfallande plant åkerparti.

1 Smedsbo *smèšbo*, *stòsmèšbo* 1 kr. — i smydzbole 1386 11/1 Danmarks k:a RAp (SRP 2186), i Smidzbodun 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,²⁸ Smidzboda 1480 UDR 1:2 s. 4, smidzboda 1497 UDR 2 s. 8, 1498 ib. s. 101, 1499 ib. s. 154, Smedzbode 1503 UDR 3 f. 4 v., Smedzbode 1504 ib. f. 81 v., 1505 ib. f. 121 v., 1506 ib. f. 157 v., 1508 ib. f. 27 r., 1509 UDR 4 f. 6 v. — Smedzbo 1549, Smedz boda 1551, Smedzboda 1569–90, Smessboda 1628, Smedtzboo 1680, Smedsbo 1760–1879 jb. — Smedzboda 1527 UDR 5 f. 43 r., 1535 ib. f. 5 v., 1536 ib. f. 22 v., Smedzboda 1560 tl, Smedzbo 1645 mtl, Smedsbo Stora 1836 ka AI:10b (reg.). ~ Jb 1539 upptar ett Sankt Eriks-hemman (Uppsala domkyrka). F. led. är yrkesbeteckningen *smidher* 'smed'. S. led. synes ursprungligen vara *bol* 'gård', senare förändrat till plur. av fsv. *bodh*, den vanligaste bebyggelsenamnsefterleden i socknen (jfr *Helganbo*). Då för övrigt säkra namn på -*bol* saknas i häradet, kan man dock inte utesluta, att s. led. i det äldsta belägget är felskriven eller missuppfattad (de övriga namnformerna i brevet gör dock ett pålitligt intryck). Se även inl. 3.4. Namnformen *Stor-* är given i motsats till *Lilla Smedsbo* under *Gundbo*.

Övrigt bebyggelsenamn:

Storvallen, se under *Mångsbo*.

Smedshov *smèdshøv*. — Smedshov 1960 ek 12H4f. ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1930. F. led. syftar på en tidigare smedja på platsen, och s. led. är bildad i anslutning till namnet *Hov*. Namnet är ej i allmänt bruk.

Smedsåker. — Smedsåker ?1930 ka AII:3a (31e). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1930. Bebos 1930 av en smed. Namnet är ej i allmänt bruk.

Solhörnan. — Solhörnan 1960 ek 12H4f. ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1935. Ligger i södra hörnet av en samling mindre fastigheter. Namnet är ej i allmänt bruk.

1 Staffansbo *stàfansbo* 1 sk. — j staffansbodha, j staffansbodha 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Staffansbo 1544, Staffansboda 1549–90, Staphansboo 1680, Staf-

²⁸ Se not 12.

fansbo 1715–1879 jb. — Staffuanzboda 1560, Staffansbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. F. led. är mansnamnet *Staffan* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Blåkulla, se *Blåvik(en)*. — *Blåvik(en)* *blåvik(en)* (förr även *Blåkulla* *blåküla*). Blåvik 1896–1905 ka AII:1b (495). Boningshuset var förr målat i en särpräglad blå färg. Det äldre namnet är en skämtsam ombildning med anspelning på sagornas *Blåkulla*. — *Kullen kälñ*. Lht vid byns östra gräns. Kullen 1896–1905 ka AII:1b (497). På en mindre höjd. — *Mortilns möplns*. Försv. bs. Var belägen söder om Ragnarbo, strax väster om landsvägen. Namnet innehåller måhända gen. av ett mansbinamn *Mortiln*, bildat till *mortel*, dock med oviss innebörd.

Stenlunda. — Stenlunda 1920–38 ka AII:3a (31 b). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. fr. Hov 1930. Namnet är ej i allmänt bruk.

Stenlunda stēnlānda. — Stenlunda 1896–1905 ka AII:1a (63). ~ Avs. fr. Åby 1934. Om namnets bakgrund är inget känt.

1 Stigmota stēgmōta ä., *stigmōta* 1 fr. — i Stighamote 1362 18/4 Stockholm SD 8 s. 181 avskr. N. R. Brocman, steghamota skogh 1409 8/8 Uppsala Bergslp vidf. följande brev (SDns 2 s. 135), stegamotha skogh 1491 10/3 Svanby Bergslp vidf. föregående brev. — Stijgmōdt 1549, Stingmodt 1551, Stigmodh 1569–90, Stegmōte 1628, Stijgmoot 1680, Stigmota 1715–1879 jb. — Stighmott 1560 tl, Stegmotta 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett frälsehmn till ägaren av Aspnäs. Namnet är säkerligen bildat till ett fsv. app. **stighamot* 'stigmöte', jfr fsv. *vægha mot* 'vägmöte' (se Eriksson 1936 s. 25 och Sahlgren 1963 s. 26). Skrivningarna med *e* och det äldre uttalet visar, att appellativets förled är fsv. *stigher* med kort *i* (Hellquist 1948 s. 1075). Det äldre uttalet med *ng*-ljud är väl att betrakta som en uttalslättning av förbindelsen *-gm-* (jfr jb-belägget 1551). Den moderna formen på *-a* är sannolikt påverkad av plur. ortnamn på *-a*, t.ex. grannbyn *Svina*. Vilka stigar som mötts här går inte att fastställa. Den nuvarande vägen förbi gårdarna är troligen gammal, nu dock med något ändrad sträckning, men någon korsväg finns ej. En parallell till namnet är *Stigamo* i Byarums sn, Östbo hd, Jönk. l., varom se Sahlgren a. st.

Övriga bebyggelsenamn:

Fallet, se under *Bergslagsskogen*. — *Fiskars*, se under *Bergslagsskogen*. — *Knösbo knösbo* ä., *knös-*, sällan *Sveden svédñ*. Sweden 1690 ka C:1 (34), 1692 ka B:1 (f. 102 r.), Sveden, Knösbo 1851–55 ka AI:13b (477), Sveden = Knösbo 1856 ka AI:14b (740), Sveden 1861 ka AI:16 (580), 1960 ek 12H5g. Det ursprungliga namnet *Sveden*, till *sved* 'svedja', används sällan i dagligt tal och synes ha en officiell prägel; dess uttal är riksspråkspåverkat (jfr *Svedbodal* under *Stärte* samt *Svedäng*). Det första belägget på namnet *Knösbo* i hfl 1851–55 är tillskrivet senare än *Sveden* och har struket frågetecken. F. led. synes vara *knös* 'kulle'. Då den höjd som ligger i omedelbar anslutning till bebyggelsen är mycket oansenlig, kunde alternativt ett mansbinamn *Knösen* tänkas ingå. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Mellanbo*, se under *Bergslagsskogen*. — *Rävsvad*, se under *Bergslags-skogen*. — *Sveden*, se *Knösbo*.

***Stångkya.** Försv. tp. — Stongkye 1560 DMS 1:4 s. 137, Stångekyia 1569 jb. ~ Jb 1560 upptar ett kronotp (nybygge). S. led. är *kya* 'liten inhägnad', f. led. torde syfta på ett stängsel i form av stänger.

Stärte *stātə*, *stāte* ä.; *stäte*. — i stærtø 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., de sterte 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä., i stærtē 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., in styærtē 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), j stiærtē 1409 8/8 Uppsala Bergslp vidf. 1491 10/3 Svanby (SDns 2 s. 135), j stærtē 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä., i strte [!] 1418 u.d. Våla hdstg UUBp E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä., i Stæte [!] 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand, i stærthe 1421 u.d. Uppsala Holmp, j sterthe 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä., i sterthæ 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48). — Stierte 1544, Sterta 1549–51, Stertta 1569–90, Stärtte 1680, Stärte 1760–1879 jb. — Stertta 1560 tl, Sterta 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar tre skattehm (varav ett med skatteutj. i Hovberga) och en skatteutj. (till Åkerby). Namnet innehåller dat. sing. av den obrutna variantformen *stærter* till fsv. *stiærter* 'stjärt'. Vad i terrängen som liknats vid en stjärt är svårt att avgöra. Möjligen åsyftas den avsmalnande ägöfigurens läge längst norrut i bygden. Jfr *Kilgränden*, namn på byarna Hovberga, Ettinga, Stärte, Ettingbo, Åkerby, Upplanda och Västersälja norr om Åby, varom se efter sockennamnet. Namnet *Stärte* finns även i Österfärnebo sn, Gästr. v. doms. tg, Gävl. l. (se Hedblom 1958 s. 112).

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk. 4–5 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Dalen dan. Dalen 1856 ka AI:14b (486). Namnet saknas i hfl före 1856, men bebyggelse finns utsatt på en karta från 1847 (LMV T 76–27:5 karta 1). Beläget väster om Hovberga på den del av Hovberga som vid laga skiftet tilldelades Stärte utjord i byn. Öster om bebyggelsen sluttar marken svagt ner mot Kartaån. — *Forstorp*, se egen artikel. — *Hammarbacken hāmārbackan*. Hammarbacken 1896–1905 ka AII:1b (367). Bebyggelsen har namn efter den skogsbacke där den är belägen (Hammarbacken 1853 LMV T 76–74:3 beskr.). F. led. är *hammar* 'stenbacke'. Jfr *Hammarby*. — *Kartan*, se egen rubrik. — *Kasbo*, se under *Ettinga*. — *Kultberget*, se *Svedbodal*. — *Krongården*, se *Norrgården*. — *Marieberg*, se *Svedbodal*. — *Mats-Anderses måtsändaſas*. Försv. gd i sydligaste delen av byn. Namnet är väl givet efter en brukare *Mats Andersson*. — *Mellangården* eller *Storgården*. Millan gården 1652 gjb LMV T 6 (140), Mellangården, Storgården 1760 LMV T 76–61:1 beskr., Stor- eller Mellan-Gårdens 1804 LMV T 76–61:4. Förr namn på den mellersta av de tre dåvarande gårdarna i byn. — *Mossbo måsbo* ä., *mòs-*. Mossbo 1896–1905 ka AII:1b (366). I hfl 1896–1905 finns tre lägenheter antecknade. F. led. är antingen *mosse* eller *mossa*, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Norrgården* eller *Krongården*. Norregården 1652 gjb LMV T 6 (140), Krongården 1760 LMV T 76–61:1 beskr., Norrgården 1796 LMV T 76–61:3 beskr. Förr namn på den nordligaste av de tre dåvarande gårdarna i byn. Anges i storskifteshandlingarna 1760 till 5/6 krono och 1/6 skatte. — *Smibacken smibåkan*. Lht i byn. Här stod förr en smedja (dial. *smia*). — *Solvallen sòlvåln*. Gd öster om Ettinga. Solvallen 1895 ka

AI:21b (301). På den del av Ettinga som vid laga skiftet tilldelades Stårte utjord i byn. Gården har övertagit ett äldre ängsnamn, äldst omnämnt som *Sohllwallarne* 1761 (LMV T 76–13:2 beskr.). Namnets innebörd framgår av den karakteristik av området som ges i kartbeskrivningen 1761: "af någon högländ mark bestående och af ägarena till nödig torkplats utsedd, när våta år infalla". 1840 möter formen *Solvallen* (LMV T 76–13:7 beskr.). — *Storgården*, se *Mellangården*. — *Stårtevallen ståjevåln*. Försv. fäbodvall till Stårte och Åkerby. Fäbod Walln 1792 LMV T 76–61:2 beskr., Stårtevallen 1960 ek 12H6f. Om s. led. -vall se *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Svedbodal*, kallas *Kultberget kältbærja* eller *Sveddalen svèdår* (förr även *Marieberg*). Lht norr om byn. Marieberg, Svedalen 1896–1905 ka AII:1b (363), Svedbodal 1917 ek, Svedbodal 1960 ek 12H5f. F. led. *Sved-* är säkerligen bildad i anslutning till ett äldre namn på åkrarna närmast öster om lägenheten, kallade *Svidgårdet* 1854 (LMV T 76–61:5 beskr.). Uttalet av f. led. är riksspråkspåverkat; målets genuina form av *sved* 'svedja, svedjeland' är *svödd* (f. led. i det bakomliggande åkernamnet är *svia* 'ds'). Namnet *Kultberget* är givet efter ett berg strax i norr. Innebörden av f. led. *Kult-* är oviss. Det först antecknade namnet i hfl 1896–1905, *Marieberg*, är struket och ersatt med *Svedalen*. — *Sveddalen*, se *Svedbodal*. — *Sörgården*. Södersta gården, Södergården 1652 gjb LMV T 6 (140), Sörgården 1760 LMV T 76–61:1 beskr., 1796 LMV T 76–61:3 beskr. Förr namn på den sydligaste av de tre dåvarande gårdarna i byn.

1 Svedäng *svèdår* ä., *svèdåge* 1 sk. — Suedenge 1541 DMS 1:4 s. 137, Suedenge 1544, Swede angh 1549, Swede Engh 1551, Suedänge 1569–90, Suedengie 1610, Swedengie 1628, Swedängehe 1680, Swedäng 1715–1825, Svedäng 1879 jb. — Sued-ænge 1560 tl. ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn. Uppges i LMV T 76–62:1 beskr. (1760) vara avgärdagård till Bjurvalla, något som styrks av ägofigurernas utseende. F. led. är *sved* 'svedjeland', nu knappast levande i dialekten men vanligt i ortnamn avseende ängar, åkrar m.m. (normalt med uttalet *svød*). S. led. är *änge* neutr. 'äng'.

Övriga bebyggelsenamn:

Klingstugan kligstågun. Klingsbo 1891–95 ka AI:21a (175), Klingbo 1917 ek, Klingvreten 1960 ek 12H4e. — Förr soldattorp för roten 3 (Svedäng, Gräsbo, Tolbo), vars soldater hette *Klinga* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). S. led. i de skriftliga beläggen, ej använda i dagligt tal, är ortnamnselementet -bo, varom se inl. 3.3.6, resp. *vret* 'mindre åker'. — *Solbacka sølbåka*. Försv. tp. Solbacka 1896–1905 ka AII:1a (251). Vanligt modenamn. — *Trasket*, se *Västervik*. — *Västervik vèstærvik* eller *Trasket tráske*, *tráske*. Westervik (Svedängs skogsmark i Gåfvastbo kallad Trasket) 1896–1905 ka AII:1a (251). Namnet *Västervik* är givet efter läget längst i väster inom Gåfvastbo, invid gränsen mot Nora sn. Alternativnamnet *Trasket* är äldst belagt som namn på det omgivande skogsområdet (Trasket 1826 LMV T 76–62:2 beskr.). Ett dialektord och ortnamnselement *trask* neutr. är huvudsakligen belagt i sydöstra Sverige men förekommer även i Mälardalskapen, Dalarna och Gästrikland. Det hithörande materialet har behandlats av S. Fries (1962 s. 14 ff.) och H. Jonsson (1966 s. 19 ff., 26 ff.). De två huvudmöjligheter som står till buds för att tolka dialektordet och ortnamnselementet *trask* är enligt Jonsson dels ett med *träsk* 'sankmark' o.d. sammanhängande ord, dels ett därmed helt obesläktat *trask*. I sistnämnda fall kommer enligt Jonsson främst en betydelse 'skräp' o.d. i fråga. I

Östervåla förekommer *träsk* 'sumpmark' och *trask* i uttrycket ''det har haglat så att säden ligger som trask'' (se Jonsson a.a. s. 15, 29). Frågan kompliceras av de två skilda uttalen av *Trasket* samt en dialektal övergång av kort *a* till *ä* efter *r* (Isaacsson 1923 s. 28).

1 Svina *svýna* †, *svina* 1 fr. — swina ?1326 u.d. u.o. RAp samtida avskr. (SD 4 s. 2), in villa swinum 1327 26/10 u.o. RAp (SD 4 s. 34), i Svinom 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 579 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), i Svino 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 581 avskr. 1795 (SD 7 s. 145). — Suijne 1549, Suina 1551, Swina 1590–1628, Swijna 1680–1715, Swina 1760–1825, Svina 1879 jb. — Suina 1560 tl, Swijna 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett frälsehm till ägaren av Aspås. Gårdens ägor ligger mycket lågt vid stranden av Tämnaån och utsätts årligen för översvämningar. Namnet torde därför vara ortnamnsplural av det *svin 'upptorkat eller av grunt vatten betäckt ställe', varom se närmare Svina i Harbo sn. Ett förslag av M. Eriksson (1936 s. 25) att namnet innehåller *svin* 'vildsvin' med syftning på ett vadställe i Svinabäcken kan ej förenas med namnets form.

Övriga bebyggelsenamn:

Holvarbo, *Lilla lishölva(r)bo* ä., *lila hølvarbo*. Lillholvarbo 1715, Lilla Holvarbo 1760 jb. Litz. Holffvarbo 1645 mtl, Lilla Hallvarbo 1683 LMV T 76–2:1 beskr., Lisselholfarbo 1686 ka C:1 (9), Lillholfarbo 1687 ka LI:2 (13). Jb 1715 upptar ett oskattlagt frälsetp under Aspås. Beläget på utmarken nordost om Hindersbo. Säkertligen uppkallat efter den angränsande gården *Stora Holvarbo*, varom se under *Bergslagsskogen*. — *Holvarbo*, *Stora*, se under *Bergslagsskogen*. — *Svesta*. Försv. tp. Svesta torp 1812–13 LMV T 76–2:3 beskr. Låg norr om Svina, mellan Stigmota och Gjutbo. F. led. är sannolikt *sved* 'svedjeland'. S. led. är bildad i anslutning till äldre ortnamn på *-sta* (jfr det närliggande *Fågelsta*).

Svingbolsta *svýnbōsta*, *svīnbōsta*, *svīnbōlsta* ä.; *svīgþōlsta*. — swinabolstad 1316 13/9 Uppsala RAp (SD 3 s. 268). — Suinebolsta 1544, Suijnebolsta 1549, Suinebolstada 1551, Suinebolsta 1569, Swinebolsta 1590, Swinnbolsta, Suinebolsta 1610, Swijnbollstadh 1680, Swinbolsta 1715–60, Svingbolsta 1825–1879 jb. — i Suinebolstad 1544 UDb 5 s. 9, Suinebolsta 1560 tl, Swinebolstadh 1645 mtl, Swynbolsta 1686 ka C:1 (9), Swinborsta, Swingbolsta 1748–56 ka AI:1 (reg., 188). ~ Äldsta jb upptar två kyrkohm och tre skatteutj. (till Sätra, Brunnsbo o. Jugansbo). Namnen på *-bolsta* är förutom i Sverige företrädda i Norge (främst på Vestlandet) och i Finland inom ett sammanhängande område från Åland över Åbolands skärgård till västra Nyland. I Sverige finns namnen i Uppland, Västmanland och Östergötland. Namntypen har översiktligt behandlats av H. Ståhl (i KL 2, 1957, sp. 68 f.) och L. Hellberg (1987 s. 142 ff.).

Sdw ansätter fyra betydelser för ordet *bolstadher* i fsv., 'bostad, boningsplats, gård; gård, by; jord lydande under en gård, torp; läger'. I Schlyter anges 'gård l. by; i synn. den därtill hörande jord (åker, äng m.m.)'. I yngre svenska finns följande betydelser noterade: 'boningsplats, bostad, hus; gård, hemman, jordegendom; mindre lantgård, torp; jordområde för en by l. en enstaka gård' (SAOB B 3809 f.). Förlederna i de svenska *bolstad*-namnen är i några fall gudanamn, t.ex. *Ullbolsta* i Jumbö sn, Ulleråkers hd, Upps. I. Enligt H. Ståhl (a.a.) kan dessa ha betecknat

egendomar anslagna till de olika gudarnas helgedomar och deras underhåll. Andra förleder är adj. eller personnamn. I Norge anses motsvarande namn av M. Olsen (1926 s. 47 f.) hänga samman med att gårdar delats upp på flera gårdslotter (*ból*). När ett sådant *ból* fick sina ägor samlade på ett ställe med eget gårdstun, kunde man enligt Olsen tala om en *bólstaðr*. I anslutning härtill och till betydelsen 'jordområde för en by l. en enstaka gård' (SAOB B 3810) vill L. Hellberg (1987 s. 145 f.) för vissa av de svenska *bolstad*-namnen i centrala delar av Mälardalslän se en innebörd 'jordfastighet med definierad ägoyta'. De *bolstad*-namn vilkas förleder är personnamn eller adj. anser Hellberg (1965 s. 21 not 36 och 1987 s. 146) vara brukningsdelar i byar. En sådan innebörd skulle kunna passa för Svingbolsta. Gården gränsar till Prästgården, vars ägor sannolikt är utbrutna ur Hov (se dessa båda namnartiklar). Av ägofigurerna att döma kan Svingbolsta ursprungligen ha varit en del av Hov/Prästgården. Både Hov och Svingbolsta anges 1316 vara kyrkogods.

Namnets f. led skulle kunna vara gen. plur. av ett ägonamn, bildat till det ord *svin 'upptorkat eller av grunt vatten betäckt ställe' som antas ingå i *Svina*. Huvuddelen av gårdens åkermark utgörs av gamla sankängar i anslutning till den förr årligen översvämmade Åbyån (jfr *Ettinga*). Ett förslag av C. I. Ståhle (1946 s. 336) att Svingbolsta är en utflyttning från *Svina*, som är beläget på ett betydande avstånd härifrån, finner jag mindre sannolikt. Till en betydelse 'utflyttningsgård' hos *-bolstad* har jag ej funnit några paralleller. Att *Svina*, som saknar fornlämningar, skulle vara en äldre bebyggelse än Svingbolsta finns inga skäl att anta (se inl. 2.4). För innebörden 'ödelagd bebyggelse', som Hellberg (1987 s. 146 ff.) har påvisat främst i åländska *bolstad*-namn, kan inga skäl anföras i detta fall.

F. led. har, tidigast i kyrkböckerna från mitten av 1700-talet, ombildats till *Sving-*, sannolikt för att en icke önskvärd association med djurbeteckningen *svin* skulle bortfalla. I dialektuttalet har den gamla formen dock levt kvar in i vår tid.

Övriga bebyggelsenamn:

Annevik ånevik. Annevik 1896–1905 ka AII:1a (21). Namn efter *Anna* Persdotter, som bor här kring sekelskiftet. — *Asplunda åsplunda*. Asplunda 1896–1905 ka AII:1a (21). Namn efter Erik *Asplund*, bebyggare kring sekelskiftet. — *Bomans-torp*, se *Matsbo*. — *Dala*, se *Pell-Pers(mors)*. — *Dal-Janstorp*, se *Pell-Pers(mors)*. — *Erikslund erikslund*. Erikslund 1896–1905 ka AII:1a (22). När namnet äldst noteras i hfl 1896–1905 finns ingen *Erik* eller *Eriksson* antecknad. — *Ko-Finas kôfinas*. Försv. bs. invid Sevedstorp. Här bodde en kvinna, kallad *Ko-Fina*. — *Matsbo måtsbo* (förr *Bomanstorp*). Bomanstorp 1862 LMV T 76–64:3 beskr., Matsbo 1896–1905 ka AII:1a (20). F. led. i det äldre namnet är ett släktnamn *Boman*. F. led. i det yngre namnet är given efter Johan *Mattsson*, bebyggare kring sekelskiftet; s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Munters*, se *Svingbolsta soldattorp* (egen rubrik). — *Pell-Pers(mors) pèlpés, pèlpæsmós* (förr *Dala* och *Dal-Janstorp*). Försv. bs. Dahl Janstorp 1862 LMV T 76–64:3 beskr., Dala 1896–1905 ka AII:1a (19), 1917 ek. Stugan låg invid Matsbo. Den revs 1914 och är nu ersatt med en sommarstuga. Namnen är givna efter tidigare bebyggare. — *Svingbolsta krog*. Försv. krog. Svingbolsta krog 1782 ka AI:4a (5). Namnet uppträder enbart i hfl 1782. — *Svingbolsta soldattorp*, se egen artikel.

Svingbolsta soldattorp, kallas *Munters múntaš*. — Svingbolsta soldattorp 1960 ek

12H4f. ~ Avs. fr. Svingbolsta 1908. Förr soldattorp för roten 29 (Svingbolsta, Åby, Gräsbo), vars soldater hette *Munter* från 1822 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.).

1 Sälja Norr *nøssælja* ä., *nøssælja* 1 sk. — Nørselia 1544, Norsälia 1549, Norselia 1551–69, Norsellia 1590, 1680, Norrsälja 1760, Norr Sälja 1825, Norrsälja 1879 jb. — Norssælia 1560 tl, Norssälia 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehm och ett kyrkohm (1551–53 och från 1556 redovisat under Sälja Norr i Harbo sn). Byn är delad mellan Harbo och Östervåla snr. För medeltida belägg och tolkning se under Harbo sn. Namnformen ändrades 1943 från *Norrsälja* till *Sälja Norr*.

Övriga bebyggelsenamn:

Freden frédñ. Freden 1854 ka AI:13a (232). Populärt modenamn. — *Gäddviken iædviñsn* ä., *-viken*. Gäddviken 1836 ka AI:10a (261). Nära Tämнарstranden. — *Kammars*, se *Larsbo*. — *Larsbo lāsbo* (kallades förr *Kammars kāmās*). Larsbo 1831 ka AI:9a (227). F. led. är mansnamnet *Lars*. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. Bakgrunden till namnet *Kammars* är okänd (jfr *Kammars* under *Sillbo* i Huddunge sn). — *Trögbo*. Nu okänd beb. Trögbo 1836 ka AI:10a (258), 1866 ka AI:17 (263). Saknas i hfl efter 1880. Den sista familjen flyttar härifrån 1872. F. led. är oklar. S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6.

Sälja Väster *vəsälja*, *vəsælja*. — j westersælium 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., ij væstrasæliom 1369 11/11 Östervåla UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä., i wastræssaliom 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä., i Wästersällia 1454 27/2 Mångsbo (hdstg) SvHoA E VI a 2 aa nr 231 avskr. 1667,²⁹ j westrasellia 1518 1/5 Våla hdstg UUBp. — Vestersellia 1544, Westersälia 1549, Wester selia 1551, Westerselia 1590, Wästersällia 1715, Wester Sälja 1825, Westersälja 1879 jb. — *Westersælia* 1560 tl, Wästsällia 1693 ka LI:2 (69). ~ Äldsta jb upptar två skattehm. S. led. är plur. av *säl*, varom se närmare *Sälja Norr* i Harbo sn. En betydelse 'fäbod' är med tanke på bebyggelsens isolerade läge i skogsbygden fullt tänkbar. Den tillagda väderstrecksbeteckningen *Väster-* kan inte avse läge i förhållande till närmaste gamla huvudbygd vid Ettinga söder härom utan syftar snarare på läget nordväst om de gamla byarna Fågelsta och Bärby vid Tämнарstranden. De öster om Västersälja belägna *boda*-namnsbebyggelserna är sannolikt samtida eller yngre. Namnformen ändrades 1943 från *Västersälja* till *Sälja Väster*.

Inbyggarbeteckning: *västersäljarna vəsäljane*.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Björkdalen bjørkdñ. Lht strax väster om Bragdebo. Björkdalen 1896–1905 ka AII:1b (422). — *Hagsmören hāksmøn*. Haksmon 1811 ka AI:6a:2 (26), Hagsmon, Hacksmörn 1817 ka AI:7b (50, 51), Hagsmören 1846 ka AI:12b (325), 1960 ek 12H5f. Namnet återgår sannolikt på ett äldre naturnamn; de nuvarande åkrarna strax i norr kallas 1853 (LMV T 76–74:3 beskr.) *Hacksmyr wreten*, *Hacksmyran*

²⁹ Se not 12.

och *Hacksmyr Hagen*. Ett terrängparti ett stycke västerut vid den nuvarande lägenheten Rågvreten kallas 1792 (LMV T 76–61:2 beskr.) *Hacksmor slätten*. F. led. är svårtolkad men kunde möjligen vara *hack* 'med hacka upptagen odling', belagt från Småland, Västergötland och Södermanland (OAUD) eller *hag* neutr. 'hage'. S. led. är *mor* 'slags granskog'. — *Jonases*, se *Norrhagen*. — *Norrhagen närhågan* eller *Jonases jønases*. Norrhagen 1906–20 ka AII:2b (445), N. Hagen 1917 ek, Norrhagen 1960 ek 12H5f. Nordligaste gården i byn. Alternativnamnet är väl givet efter en tidigare brukare *Jonas*. — *Nyåker nyåker*. Nyåker 1896–1905 ka AII:1b (389). Beläget i den del av Åkerby som efter laga skiftet tilldelades Västersälja utjord i byn. I hfl 1896–1905 upptas två lhtr. — *Näsbo nəsbo*. Näsbo 1896–1905 ka AII:1b (420). Åkrarna i väster kallas *Näsbo-Gärdet* och de i söder *Näsbo Ången* 1764 (LMV T 76–72:1 beskr.); någon bebyggelse finns emellertid ej utsatt på platsen förrän 1847 (LMV T 76–72:3). Beläget i skogskanten på ett terrängparti som endast obetydligt skjuter ut i de omgivande åkrarna. S. led. åsyftar kanske en tidigare slätterbod. — *Persbo*, se under *Ettinga*. — *Vädersta*. Försv. beb. Wädersta 1781 ka AI:4b (22), Vädersta 1856 ka AI:14b (454). Var sannolikt beläget c:a 600 m sydost om gården Nyåker (i den del av Åkerby som vid laga skiftet tilldelades Västersälja utjord i byn), där rester av en körsbärslund finns kvar. Den lilla åkern omedelbart i öster, ursprungligen tillhörig Åkerby, kallas 1840 *Wädersta wreten* (LMV T 76–13:7 beskr.). Stugan beboddes sist av två änkor, som dog 1853 (ka AI:13b, 311); hfl 1856–60 noterar: "stugan raserad och bortflyttad; blef såld till fattigvården". Då bebyggelsen synes vara ung, föreligger möjligen uppkallelse efter *Väderstad* i Östg. l. eller också en skämtsam bildning till ordet *väder* syftande på blåsigt och utsatt läge och ett bebyggelsenamnsuffix *-sta*, varom se *Björksta* under *Forsbo* i Harbo sn.

Säljvreten. Försv. beb. — Sälliewretarne 1686 ka LI:2 (11), Sälliewreten 1691 ka C:1 (46), Selliewreten 1692 ib. (55), Selliewretarna 1696 ib. (84). ~ Var kanske belägen i närheten av de åkrar c:a 400 m nordost om gården Solvallen (ek 12H5f) som 1761 benämns *Säljewretarne* (LMV T 76–13:2 beskr.) och 1840 *Salvreten* (LMV T 76–13:7 beskr.). F. led. är trädbeteckningen *sälg* 'salix' och s. led. *vret* 'mindre åker'.

1 Sätra sētra, sētra 1 sk. — i Sætrum 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand, j siktrum [!] 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä.,³⁰ i setter 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 v. (ULdb s. 49). — *Settra* 1544, *Sätra* 1549, *Settra* 1551–69, *Sättra* 1590, *Sätra* 1610, *Sättran* 1680–1715, *Sättran* 1760–1879 jb. — *Sætra* 1560 tl, *Sättra* 1652 gjb LMV T 6 (105), *Sätra* 1684 ka C:1 (4), *Sättra* 1748–56 ka AI:1 (174). ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. Namnet innehåller plur. av *säter* 'utmarksäng, skogsäng', varom se Hedblom 1945 o. inl. 3.5. Jfr det relativt närbelägna *Gransätra* i Harbo sn, häradets enda *säter*-namn utöver *Sätra*. Namnformen ändrades från *Sättran* till *Sätra* 1952.

Övriga bebyggelsenamn:

— *Gustav-Jans gūstavjāns*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Gustaf Johansson*

³⁰ Troligen felläsning av Celsius. Beläget ingår i en uppräknings av fastar och kommer närmast före ett belägg för *Vreta*, grannby till *Sätra*. Belägget kan eventuellt läsas *sixtrum*.

(1861–1908). — *Jan-Ols jånós*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Johan Olsson* (1863–1951). — *Lars-Jans lårjåns, lås-*. Gd i byn, sannolikt med namn efter *Lars Johansson* (1850–1926). — *Sätravallen sêtravåln*. Försv. fäbodvall. Sätra Fäbovall 1840 LMV T 76–1:5 beskr., Sätravallen 1960 ek 12H6e. Brukades av Sätra och Olbo (se även Frödin 1950 s. 32).

Södertorp sêdåtòrp. — Sätra Soldat Torp 1769 LMV T 76–41:1, Södertorp 1906–20 ka AII:2a (324). ~ Avs. fr. Olbo m.fl. 1906. Förr soldattorp för roten 30 (Olbo, Sätra, Norrsälja). Namnet är givet efter rotens soldatnamn fr.o.m. 1768, *Söderberg* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.).

Tallbacken tålbåkan. ~ Avs. fr. Svingbolsta 1928. Enligt en uppteckning i OAU uppfördes här c:a 1918 en villa av prosten Otto Ottander på en plats som tidigare kallats *Tallbacken*.

”teppegerhi”. Försv. gd. — teppegerhi 1316 13/9 Uppsala RAp (SD 3 s. 268). ~ Namnet synes bestå av fsv. *tæppa* ’stängsel’ (se J. Sahlgren i ANF 44, 1928, s. 279 ff.) och *gærdhe* ’gårde’ och alltså betyda ’inhägnat gårde’.

1 Tobbo tòbò 1 sk. — Mellom . . . oc twbbæ bode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 27 r. (ULdb s. 50). — Tubbaboda 1544, Tubbeboda 1549–1610, Tooboo 1680, Tubbo 1715–60, Tobbo 1825–1879 jb. — Tubbeboda 1560 tl, Tobbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Tubbe* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Nymanstorp. Försv. tp. Nymanstorp 1849 LMV T 76–66:1 beskr., 1871 LMV T 76–66:3 beskr. Torpet var beläget ett par hundra meter nordost om byn. F. led. innehåller ett släktnamn *Nyman*. — **Solbacka sòlbåka**. Försv. bs. Solbacka wreten 1849 LMV T 76–66:1 beskr., Solbacka 1871 LMV T 76–66:3 beskr. Stugan var belägen vid landsvägen mot Skogbo på gränsen mot Kanikebo. Den revs c:a 1910. Populärt modenamn. — **Tobbokojan tòbò kòjan**. Skogskoja. Tobbokojan 1960 ek 12H6f.

1 Tolbo tòlbò 1 sk. — i talebode 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r. (ULdb s. 48). — Tordeboda 1541 DMS 1:4 s. 138, Tolebo 1544, Tordeboda o.d. 1549–1628, Tohlloo 1680, Tohlbo 1715–60, Tolbo 1825–1879 jb. — Tordeboda 1560 tl, Tolbo 1645 mtl, Tolebo 1652 gjb LMV T 6 (103). ~ Jb 1541 upptar ett skattehmn. Enligt LMV T 76–17:1 beskr. (1759) ursprungligen avgärda till Gräsbo, vilket styrks av ägofigurernas utseende. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Thordh* och s. led. plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Angående en försvunnen (hem)-fäbod se *Dal-Eriks* under *Gräsbo*.

Övrigt bebyggelsenamn:

Vilhelmsdal vilhelmsdåkl. Vilhelmsdal 1893 ka AI:21a (179). Namn efter skomakaren *Vilhelm* Hellman, som flyttar hit 1893.

Tängesbo *təŋɪsbo* ä., *təgesbo*. — ?j thrængilsbodhum 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., i Tegelsbodha 1377 DMS 1:4 s. 138 avskr. 1658, i theingilssbodom 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 303 avskr. O. Celsius d.ä. — Tingelsboda 1541 DMS 1:4 s. 138, Tengelsbo 1544, Tengsboda 1549, Tengzboda 1551–69, Tängzboda 1590–1610, Tängesboda 1628, Tängesboo 1680, Tängelsbo 1715–60, Tängesbo 1825–1879 jb. — Tengelsboda 1560 tl, Tängesbo 1645 mtl. ~ Jb 1541 upptar två skattehm, varav ett med skatteutj. i Offerbo. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Thængel* ('furste'); jfr *thængil* i mgl 1312 för Tegelsmora (SD 3 s. 91) och *thengillus* i mgl ?1312 för Alunda sn (SD 3 s. 94). S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

1 1 sk. 2 1 sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Bergtorpet. Försv. tp. Bergtorpet 1864 LMV T 76–68:5 beskr. Låg vid foten av berget Pettersklack. — *Mellanbo*, se *Tängesbo soldattorp*. — *Per-Ols pærqs*. Försv. gd, sannolikt med namn efter *Per Olsson* (1865–1951). — *Rickbacken rikbåkan* ä., *rikbåkan*. Rickbacken 1896–1905 ka AII:1a (139). Förr soldattorp för roten 10 (Tängesbo, Rickebo), vars soldater, efter bynamnet *Rickebo*, hette *Rick* från 1710 (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Jfr *Tängesbo soldattorp*. — *Sågars sågas*. Gd i nordligaste delen av byn, invid en gammal såg, varom se *Sågen*. Gården har tillkommit efter laga skiftet 1864. Tidigare fanns här ett torp, *Tidlunds torp* (se nedan). — *Sågen*. Försv. såg. Sågen 1779 ka AI:3:3 (73), 1804 AI:6a:1 (41), Sågarens torp 1864 LMV T 76–68:5 beskr. Låg vid bäcken strax norr om den nuvarande gården *Sågars*. En såg finns noterad här äldst 1765 (LMV T 76–68:2). Det 1864 omtalade torpet låg mellan såganläggningen och den nuvarande gården *Sågars*. — *Tidlunds torp*. Försv. tp. Tidlunds torp 1864 LMV T 76–68:5 beskr. Låg invid den nuvarande gården *Sågars*. I namnet ingår släktnamnet *Tidlund*. — *Tängesbo soldattorp*, se egen artikel. — *Ömanstorp*. Försv. tp. Ömanstorp 1864 LMV T 76–68:5 beskr., Ömanstorp 1896–1905 ka AII:1a (134). Låg c:a 200 m nordnordväst om den nuvarande fastigheten *Tängesbo soldattorp*. F. led. är ett släktnamn *Öman*.

Tängesbo soldattorp (förr även *Mellanbo*). — Millanbo Skatte torp 1652 gjb LMV T 6 (137). ~ Avs. fr. Tängesbo 1925. På gjb 1652 upptaget som oskattlagt skattetorp inom Tängesbo. F. led. i namnet *Mellanbo* syftar väl på läget mellan Tängesbo och Rickebo, s. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. 1766 (LMV T 76–52:1) och 1792 (LMV T 76–68:3 del 2) fanns här soldattorp för roten 10 (Tängesbo, Rickebo). 1875 (LMV T 76–52:2) finns ett sådant markerat c:a 250 m åt nordväst, inom fastigheten Rickebo 1:19 (ek 12H5e 1960). Enligt en uppteckning från 1930 var det gamla soldattorpet lägenheten *Rickbacken* inom Tängesbo by, strax utanför den nuvarande fastighetens västra gräns.

Upplanda *òpłànda* ä., *ùpłànda*, *ùplànda*. — j vplandum 1366 10/3 Våla hdstg SD 9 s. 21 avskr. O. Celsius d.ä., i vplandum 1376 16/12 Våla hdstg UUB E 182 s. 309 avskr. O. Celsius d.ä., j vplandom, i vplandom 1398 28/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 302–03 avskr. O. Celsius d.ä., in vplandom 1400 3/5 Våla hdstg RAp (SRP 3093), j vplandum 1416 9/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 306 avskr. O. Celsius d.ä., j vplandum

1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä., i Vplandom 1418 u.d. Våla hdstg SDns 3 s. 295 avskr. B. E. Hildebrand, j Vplandum 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä., i oplande 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 v. (ULdb s. 49). — Vplanda o.d. 1544–1715, Uplanda 1760–1879 jb. — Wplanda 1560 tl, Vplanda 1645 mtl, Oplanda 1710 ka C:2 (47). ~ Äldsta jb upptar två skattehmn med skatteutj. i Ettinga o. Kasbo. Vid byn finns ett mindre järnåldersgravfält och flera stensättningar. Namnet betyder säkerligen 'den längre upp belägna jorden el. marken'. Byn utgör den nordligaste delen av Kilgränden, bygden norr om kyrkan och Åby. Namnet måste vara sekundärt givet efter en äldre bebyggelse längre söderut längs Kartaån, kanske Hovberga, som redovisar gemensam skog med Upplanda 1790 (LMV T 76–27:4). Om *-land* i ortnamn och ortnamnet *Upplanda*, som förekommer på flera håll i Sverige, se H. Ståhl i KL 10 (1965) sp. 198 f. M. Eriksson (1936 s. 25) översätter namnet med 'landen (åkrarna) längre upp efter ån' (= Kartaån).

1 1 sk. 2 1 sk. 3 – 5 utj. o. utängar sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Forsens föjns. ?Forshem 1896–1905 ka AII:1b (358). Förr soldattorp för roten 12 (Stärte, Upplanda), vars soldater hette *Fors* från 1827 (se närmare om rotens soldattorp under *Forstorp*, egen rubrik). I hfl 1896–1905 upptas under Forshem soldaten Fors änka. — *Kasbo*, se under *Ettinga*. — *Lagvreten*. Försv. tp. Lagvreten 1873 LMV T 76–69:5 beskr. Låg c:a 100 m öster om lägenheten Västerskog. F. led. är möjligen soldatnamnet *Lag*, varom se under *Kåbo*. S. led. är *vret* 'mindre åker'. — *Skräddars skrède*, eller *Stentorpet*. Stentorp 1896–1905 ka AII:1b (345), Stentorpet 1960 ek 12H5f. Har väl namn efter en där tidigare bosatt skräddare. Namnet *Stentorpet* används ej i dagligt tal. — *Snugga snåga*. Försv. tp. ?Snuggan 1846 ka AI:12b (311), Snuggan 1960 ek 12H5f. Upptas i 1840–50-talens hfl som backstuga under Stärte men avser sannolikt Upplandabebyggelsen (bebyggelse finns utsatt på en karta från 1869, LMV T 76–69:5). Sannolikt ett äldre ängs- eller åkernamn, bildat till dialektordet *snugga* 'kort bit, stycke' (jfr E. Lidén i NoB 4, 1916, s. 108 ff.). — *Stenstugan stènstugan*. Lht invid Skräddars. Den är byggd av sten. — *Stentorpet*, se *Skräddars*. — *Upplandavallen öpkandavåln*. Försv. fäbodvall. Uplanda fäboddar 1662 ka LI:1 (56 v.), Uplanda Fäbowall, Uplanda Fäboddar 1743 LMV T 76–27:1, Upplandavallen 1960 ek 12H6e. Angående vallen se Frödin 1950 s. 32. Om s. led. *-vall* se *Farmansbovallen* under *Prästgården* i Harbo sn. — *Uppängen öpågen, åp-*. Oppängen 1873 LMV T 76–69:5 beskr., Uppängen 1896–1905 ka AII:1b (349). Var ursprungligen namn på en äng norr om den gård varifrån lägenheten är avsöndrad. — *Västerskog*. Westerskog 1896–1905 ka AII:1b (357). Lht i nordvästligaste delen av byns inägor, vid skogsranden. Namnet används ej i dagligt tal.

***Vendeledha**. Försv. beb. — wendeledhæ ?1326 u.d. u.o. RAp samtida avskr. (SD 4 s. 2), i Wendiledhe 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 579 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), i Vendiledhe 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 581 avskr. 1795 (SD 7 s. 145). ~ Det är obekant var denna bebyggelse exakt har legat. Det bör dock ha varit nära Aspnäs. Den omnämns i Mats Kättilmundssons testamente ?1326 jämte Asp-

näs, Svina och Öndbo och ingår 1357 i ett jordbyte tillsammans med gården Aspnäs "thær ut af bygdæn" ('därav utbyggd'). Se närmare härom artikeln *Aspnäs*. Enligt den där föreslagna lösningen skulle Aspnäs ha flyttats från en udde i Tämnaaren, kallad *Gammal-Aspnäs*, till sin nuvarande plats på ägora till en försvunnen by *Vendeledha. Det nuvarande Aspnäs har inte ett läge som är typiskt för gamla byar i området. Emedan de båda bebyggelserna nämns jämsides i de ovan anförda dokumenten från 1326 och 1357, bör byn *Vendeledha då ännu ha existerat. En tänkbar plats för denna by vore höjden strax norr om Aspnäs på de nuvarande ladugårdsbyggnadernas plats. Detta har muntligt föreslagits av Sigurd Rahmqvist, RAA, som ägnat sig åt Aspnäs historia.

Själva namnet *Vendeledha är också oviss till sitt ursprung. B. Beckman (1953 s. 193) föreslår att f. led. är sockennamnet *Vendel* och s. led. *led*, varmed skulle åsyftas en väg, som haft betydelse för ett antaget forntida Stor-Vendel. Någon gammal färdväg förbi den tänkta byplatsen österut är emellertid inte känd. Den gamla vägen mot Tierp går längre norrut, och någon väg mot Vendel har av gammalt inte funnits. Det antagna Stor-Vendel, bestående av Våla, Tierps och Vendels hdr, har dessutom avförts från debatten av senare forskning (se S. Rahmqvist i *Bebyggelsehistorisk tidskrift* 4, 1982, s. 92, 94 f.). Att ortnamnet *Vendel* skulle ingå i namnet är en tolkning, som också av språkliga skäl är svår att upprätthålla. Ortnamn som utgör förled i ett annat ortnamn har normalt genitivform. F. led. borde alltså ha varit *Vendels-*, om sockennamnet *Vendel* vore tillämpligt (se Th. Andersson i *NoB* 67, 1979, s. 133 ff.). Jfr t.ex. *Vendelsvarv*, ett vägskäl på gränsen mellan Tierps och Vendels snr, och *Vendelsåsen*, en grusås i Vendel. F. led. kunde i stället vara ett appellativ *vændil, nomen agentis till verbet *vinda*, bildat med suffixet *-ila*, alltså 'något som kröker sig'. Ett sådant har antagits ingå i flera ortnamn, t.ex. två västmanländska byar *Vändle*, som ligger vid vattendrag med slingrande lopp (se O. von Friesen i *UNTJ* 1915 s. 5, Lindqvist 1926 s. 444, Hellberg 1979 s. 215 f.). Samma bakgrund ansätts av Hellberg (a.st.) även för sockennamnet *Vendel*. F. led. i *Vendelsö*, Österhaninge sn, Sotholms hd, Sthlms l., har av J. P. Strid (1981b s. 12 f.) antagits vara *Vændil, ett äldre namn på sjön *Drevviken* med hän-syftning på dess slingrande form (jfr Lindqvist 1926 s. 445).

Det äldsta belägget för *Vendeledha, som föreligger i en samtida avskrift av Mats Kättilmundssons testamente, vars former verkar pålitliga, har enligt kontexten akkusativform. En rad plurala ortnamn i dokumentet har akkusativform på *-æ*, t.ex. *Uljeberg*, Viby sn, Vifolka hd, Östg. l., som skrivs *curiam meam wlghæ* och på ett annat ställe *in vlghum*, samt *Öndbo* i Östervåla, skrivet *øndabodhæ* omedelbart före belägget för *Vendeledha. Även i andra fall står *-æ* för väntat *-a*, t.ex. i personnamnet (*lydekino*) *myntaræ* (dativ). Däremot tycks *æ* ej stå för *e*. Det torde alltså vara rimligt att tolka *-æ* i belägget för *Vendeledha som ett ursprungligt *-a*. Följande möjligheter att tolka s. led. är då tänkbara: ortnamnsplural av *hedh* 'sandig skogsmark; grusås', *ledh* 'väg' eller *ed(e)* 'land mellan två vatten' m.m. Ordet *hedh*, i häradets ortnamn med innebörden 'sandig skogsmark', kan formellt mycket väl tänkas ingå i namnet, då ett *h* i denna ställning lätt har kunnat falla. Denna tolkning torde dock av sakliga skäl få avvisas. Någon saklig motivering för *ledh* 'väg' är, som nyss konstaterats, svår att finna, åtminstone i närheten av den tänkta byplatsen. Att bynamnet *Stigmota* ej långt härifrån vittnar om ett gammalt vägmöte som nu ej kan utpekats visar dock, att det är svårt att göra en säker saklig bedömning utifrån dagens förhållanden. En möjlighet är, att s. led. i *Vendeledha utgörs av *ledh* med

syftning på en farled på Tämnaaren, kanske snarast en vinterväg, som gjort en sväng.

Betydelsen av *ed(e)* anges oftast vara 'land mellan två vatten' och 'färdväg förbi fors'. I båda dessa fall avses sträckor, där man vid båtfärd tvingats gå till fots. En översikt av ordets betydelse i ortnamn ges av I. Modéer (1936 s. 90 ff.) och L. Elmevik (i OUÅ 1974 s. 30 f. not 17). En lång utskjutande udde i en sjö har sannolikt också kunnat uppfattas som ett hinder, som man enklast övertvärade till fots i stället för att runda det med båt. Att en sådan udde har kunnat benämnas *ed(e)* synes framgå av *Edeby* i Björkviks sn, Jönåkers hd, Söd. l., som ligger på en mycket markerad landtunga i sjön Yngaren. Söder om Aspnäs finns idag en ganska stor, tretungad udde. Före sjösänkningarna 1878 och på 1940-talet, vilka ledde till en sänkning av medelvattenståndet med hela 1,5 m, hade dock strandlinjen här ett annat utseende (1977 höjdes medelvattenståndet med 21 cm). En större udde fanns då sydost om Aspnäs. Den har dock knappast utgjort något allvarligare hinder för sjöfarten (jfr Modéer 1936 s. 94 f.). För att en tolkning utifrån *ed(e)* skall äga giltighet krävs alltså, att ordet här har en mer allmän betydelse 'udde'. F. led. *Vendel*-kunde åsyfta den krök som udden gör in mot viken Sångviken i norr. Som jämförelse kan nämnas *Vendeludd*, ett torp på en liten udde i nordvästligaste delen av Svartsjölandet (Färentuna sn o. hd, Sthlms l.). Enligt muntlig uppgift av Lars Hellberg karakteriserar dock f. led. i detta namn inte udden utan åsyftar en gammal farled, som gjorde en tvär krök vid udden.

Namnet **Vendededha* kunde alltså tänkas åsyfta en krokig eller svängande farled på Tämnaaren, snarast en vinterväg. Kanske dock företrädre bör ges åt förslaget, att s. led. är *ed(e)* i en betydelse 'udde' med syftning på en udde sydost om Aspnäs. Det måste emellertid understrykas, att de här framlagda tolkningsförslagen inrymmer flera osäkerhetsfaktorer, främst naturligtvis det faktum att den exakta byplatsen ej är känd.

*Vikhamar. Försv. beb. — i wikhambre 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä.³¹ ~ F. led. synes vara *vik* och s. led. *hammar* 'stenbacke'. Kan möjligen ha legat i närheten av det nuvarande området *Hamra* vid Tämnastranden på Stigmotalandet (*Hamra* ek 12H5g). Före sjösänkningen i slutet av 1800-talet var de två stora flyttblock som väl är detta namns bakgrund två mindre holmar. En av dessa kallas *Storhamra betsmark* 1812–13 (LMV T 76–2:3 beskr.).

Vreta *vrèta* (även kallat *Vretbyn vrètbyn*). — j wrætom 1418 u.d. Våla hdstg UUB E 182 s. 305 avskr. O. Celsius d.ä., j wretum 1427 11/6 Våla hdstg UUB E 182 s. 310 avskr. O. Celsius d.ä., i wrethom [2 ggr] 1492 22–29/2 UUB E 212 f. 26 r., 27 r. (ULdb s. 48, 50). — *Vreta* 1544, *Wreta* o.d. 1549–1879 jb. — *Wretha* 1560 tl, *Wretta* 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar tre skattehm. Namnet innehåller plur. av fsv. *vreter* 'utstakat, begränsat området', 'enstaka, inhägnat åkerland'. Till bynamnet har bildats soldatnamnet *Vretling* (M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff.). Jfr *Eriksberg* nedan.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk.

³¹ Belägget kan eventuellt läsas *wikhambre*.

Övriga bebyggelsenamn:

Eriksberg (förr kallat *Fåfången fåfågan*). Eriksberg 1960 ek 12H4e. Här fanns enligt en karta från 1759–62, renov. 1766 (LMV T 76–70:1) ett soldattorp för roten 1 (Vreta). Namnet *Eriksberg* används inte i dagligt tal; enligt ek 1917 åsyftar det en grannbebyggelse inom jr *Ångsberg*. Det äldre namnet *Fåfången* är givet efter en intilliggande åker (*Fåfången* 1863 LMV T 76–70:4 beskr.), sannolikt svår att bruka. — *Fåfången*, se *Eriksberg*. — *Granö grånø*. Granö 1906–20 ka AII:2a (285), Granön 1917 ek. Invid Vretaån. — *Korsvägen*, se *Sofiedal*. — *Lars-Ols*, se *Skräddars*. — *Nybyggens nybjjns* ä., -*byggens*. Försv. tp. Nybygget 1960 ek 12H3f. Gen. av ett husbondenamn *Nybyggen*. — *Skräddars skrådas* (förr även *Lars-Ols låsås*, *låsås*). Försv. tp. Skräddars 1960 ek 12H3f. De båda namnen är givna efter tidigare bebyggare. — *Sofiedal sofiedal* (förr kallat *Korsvägen køsvæjen*). Sofiedal, Korsvägen 1896–1905 ka AII:1a (263, 266). I hfl 1896–1905 upptas två lhtr, *Sofiedal No 1* samt *Korsvägen* med *Sofiedal* senare tillskrivet. Någon *Sofia* är ej noterad. Namnet *Sofiedal* används ej i dagligt tal. Ligger vid en korsväg.

1 Väderholmen *væderhólmen*, *væderhólman* 1 sk. — Vederholm 1538 DMS 1:4 s. 139, Wäderholman 1549, Wäderholmen 1551, Wederholm 1569, Wederhålm 1590, Wederholmen 1610, Wederholmen 1628, Wæderhållmen 1680, Wæderholm 1715–1879 jb. — Væderholm 1560 tI, Värholmen 1577 UDb 5 s. 80, Wæderholmen 1645 mtl, Wæderholm 1684 ka C:1 (3), Wederholm 1686 ib. (9), Wæderholm 1706 ka C:2 (28). ~ Jb 1538 upptar ett kyrkohmn. F. led. är sannolikt ursprungligen gen. plur. *vædhra-* av fsv. *vædhur* 'bagge'. Detta ord har nu en sydvästlig spridning men anses tidigare ha haft en större, troligen allmän, utbredning i Sverige. På centralsvenskt område har det senare undanträngts till förmån för *gumse* och *bagge* (Zetterholm 1940 s. 53 ff.). Gården Väderholmen ligger i västra kanten av ett stort skogsområde, kallat *Holmen*. Detta omges av låga, tidigare mycket sankt ängsmarker, vilka förr årligen översvämmades av vatten från Tämnaån och Åbyån. Då holmen är stor, är f. led. *Væder-* i gårdnamnet snarast särskiljande för just det parti där gården ligger, vilket kan ha använts som betesplats för baggar. Jfr det flerstädes förekommande namnet *Bockholmen* o.d., avseende små holmar, utnyttjade som betesplatser för baggar samt de i enlighet härmed som innehållande *vædhur* 'bagge' tolkade *Væderholmen* och *Vædersholm* (L. Hellberg i NoB 71, 1983, s. 70, Mattisson 1986 s. 60 ff.).

Sakförhållandena synes snarast tala för att f. led. vore gen. sing. *vidhar* av fsv. *vidher* 'skog'. Emellertid saknas säkra exempel på ortnamn med denna förled, där -r kvarstår (Alfvegren 1958 s. 28 ff., S. Fries i NoB 49, 1961, s. 106 ff., L. Hellberg i NoB 71, 1983, s. 60 ff.). En förklaring utifrån *væder* 'blåst' är svår att sakligt motivera.

Övriga bebyggelsenamn:

Skräddars, se *Trädgårdstorp*. — *Svarthålet*, se *Trädgårdstorp*. — *Trädgårdstorp trægårdstorp* (*Skräddars*, förr alltid kallat *Svarthålet svæthåle*, *svæthåle* ä.; *svæthåle*). Trädgårdstorp 1715, Trädgårdstorp 1760–1825 jb. Linsbro trädgårdstorp 1690 ka LI:2 (39), Trädgårdstorp 1691 ib. (53), *Svarthålet* eller *Skräddars* 1846 LMV T 76–49:1 beskr., Trädgårdstorp 1917 ek, 1960 ek 12H4f. Jb 1715 upptar ett oskattlagt skattstetp under Linsbro. Här bor under slutet av 1600- och början av 1700-talet träd-

gårdsmästaren vid Lindsbro Sven Arvidsson (död 1708) och dennes son Johan Svensson, också innehavare av samma syssla. De båda alternativnamnen *Skräddars* och *Svarthålet* finns belagda i skrift endast en gång. Under 1900-talet har emellertid *Svarthålet* varit det allmänt brukade namnet; först under senare tid har *Trädgårdstorp*, uppfattat som ett officiellt namn, kommit i allmänt bruk. Namnet *Svarthålet* har ursprungligen möjligen avsett en lågt liggande åker med mörk jord invid torpet.

Västanhov. — Västanhof 1937 ka AII:3a (31 s). ~ Villa i Östervåla tätort, avs. 1937 fr. Hov. F. led. syftar på läget strax väster om Hov, och s. led. är bildad i anslutning till detta namn. Namnet är ej i allmänt bruk.

Västersälja, se *Sälja Väster*.

Åby *åby*. — in aby [2 ggr] 1312 18/10 u.o. RAP (SD 3 s. 86 f.), in villa aby 1350 29/10 u.o. RAP (SD 6 s. 233), ?ij aby 1369 11/11 Östervåla (hdstg) UUB E 182 s. 304 avskr. O. Celsius d.ä.,³² ?i aby 1377 19/5 Våla hdstg UUB E 182 s. 307 avskr. O. Celsius d.ä.,³³ ?j aaby 1421 u.d. Uppsala Holmp.³⁴ — Åbi 1544, Åby o.d. 1549–1879 jb. — Åby 1560 tl, öster i Åby 1598 ka LI:1 (9 v.), Westra Åby 1763 LMV T 76–73:1 beskr., Östra Åby 1786 LMV T 76–73:3. ~ Mgl 1312 upptar två (tre?) skattskyldiga till 1 mark och en som restar 1 mark. Äldsta jb upptar två hela och ett halvt skattehm, fem kyrkohm, ett frälsehm och åtta skatteutj. (två till Mångsbo, två till Huggle och vardera en till Helganbo, Borgen, Gästbo o. Hemmingsbo). Byn är i lantmäterihandlingarna uppdelad i *Västra* och *Östra Åby* (väster resp. öster om Åbyån). F. led. är stamform av fsv. *a 'å'* — en betydande å, *Åbyån*, rinner genom byn. För ett antaget äldre namn på ån se under *Ettinga*. S. led. är *by* 'gård; by', varom se inl. 2.3. Ett likalydande namn finns i Nora sn. Södra delen av byn, mellan Österhult och Svingbolstad, kallas *Kraka(stad)*, varom se *Namn på sockendelar*.

1 1 sk. 2 1 sk. 3 1 sk. 4 1/2 sk. 5 1 kr. 6 1 sk. 7 1 kr. 8 1 sk. 9 1/2 fr. 10 utj. sk. 11 1 kr. 12–15 jordlhtr fr.

Övriga bebyggelsenamn:

Aspenstorp *åspenstorp*. Lht strax sydväst om Lundbo. I namnet ingår sannolikt ett soldatnamn *Asp*, varom se *Aspenstorp* under egen rubrik. — *Bomanslund* *bōmans-lún*. Bomanslund 1896–1905 ka AII:1a (68). Namn efter Erik Gustaf *Boman*, som bor här kring sekelskiftet. — *Fasbo*, se under *Prästgården*. — *Hovstorp* *høvatørpə* ä., *høfstørp*, *håfstørp*. Hofstorp 1896–1905 ka AII:1a (33). F. led. i det äldre uttalet innehåller en inbyggarbeteckning *hovarna høvanə* 'hovborna'. Antecknas under Hov i hfl 1896–1905. — *Johannesborg*, se *Skomakars*. — *Johanneslund* *johāne(s)-lún*. Lägenheten Johanneslund 1886–90 ka AI:20a (56), Johanneslund 1917 ek, 1960 ek 12H4f. Sannolikt avses med belägget 1886–90 en nu obebyggd fastighet strax i norr, avs. från Åby nr 1 1886. Någon med namnet *Johannes* el. dyl. finns ej

³² Belägget kan även avse *Åby*, by, Nora sn.

³³ Se not 32.

³⁴ Se not 32.

antecknad i hfl 1886–90. Namnet är föga känt. — *Johansborg*, se *Skomakars*. — *Kaspers káspeš*. Rosendal 1960 ek 12H4f. Här har bott en skomakare *Kasper*. Namnet *Rosendal* används ej. — *Klockarbacken*, se under *Prästgården*. — *Korbovallen kôrbováln, kôrbováln*. Korbovallen 1896–1905 ka AII:1a (74). Vid sjön Ingsjön. Se samma namn under *Korbo*. — *Liljansberg liljansbárg* ä., *liljansbærj*. Liljansberg 1881–85 ka AI:19a (68). — *Lundbo lùmbo, lùnbo*. Lundbo 1896–1905 ka AII:1a (69). S. led. är ortnamnselementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Nybo*. Försv. beb. Nybo 1841 ka AI:11a (47), 1876–80 ka AI:18a (62). Låg i Östra Åby. — *Oskarslund*, se *Skyttholmen*. — *Rosendal*, se *Kaspers*. — *Skomakars skomákas, Johannesborg johanæsbórg, Johanneslund johanæslún, johanæslún* eller *Svartsky svàtsfý*. Johansborg 1896–1905 ka AII:1a (50), Johanneslund 1917 ek, Johansborg 1960 ek 12H4f. Namnfloran är förvirrande och antyder, att kartornas och kyrkbokens namnformer ej är eller har varit allmänt brukade. Namnen *Johan(ne)s-* och *Skomakars* är givna efter skomakaren *Johan Johansson*, som bodde här kring sekelskiftet. *Svartsky* är namnet på terrängen i nordost (en liten åker där kallas *Svartsky wreten* 1850 LMV T 76–27:5 beskr.). Innebörden av detta namn är oviss, området beskrivs i en uppteckning från 1930 (OAU) som mycket blockig moränmark med stora flyttblock och svarta martallar. — *Skyttholmen fýthólmæn*. Oskarslund, Skyttholmen 1896–1905 ka AII:1a (63), Skyttholmen 1917 ek. Det i hfl 1896–1905 först antecknade namnet *Oskarslund* (givet efter där boende skomakaren *Oskar Nordin*) är struket och ersatt med *Skyttholmen*. En skjutbana finns c:a 500 m åt väster. — *Stenlunda*, se egen artikel. — *Stomhemmanet stómhèmanæ* ä., *stòm-*. Försv. gd. Prästegårds Stomhemmanet 1763 LMV T 76–73:1 beskr., Prästegårds Stomhemman 1788 ka AI:4b (219), Stomhemmanet 1851 ka AI:13a (9), 1917 ek. Tillhörigt Prästgården (se för dess äldre historia K. Tofters i Vår hembygd 2, 1977, s. 91 ff.). Om *stom*, här väl i en yngre betydelse 'jord anslagen till prästs underhåll', se I. Lundahl i NoB 33 (1945) s. 162 ff. — *Svartsky*, se *Skomakars*. — *Utters úteš*. Lht, belägen c:a 250 m sydsydost om Åbyhus. Namnet innehåller väl ett släkt- eller binamn *Utter*. — *Åby gamla fäbodvall*. Försv. fäbodvall. gamla Åby fäbowall 1743 LMV T 76–27:1, Åby gl. Fabovall [!] 1762 LMV T 76–1:3. Var belägen strax väster om Fännsjön på södra sockenallmänningssgränsen. Jfr *Åbyvallen*. — *Åbyhus*. Åbyhus 1906–20 ka AII:2a (57), 1960 ek 12H4f. — *Åbylund æbylún, æbylún*. Åbylund 1896–1905 ka AII:1a (71). — *Åbyvallen æbyváln*. Försv. fäbodvall. Åby och Hofberga Fäbodvall och Bodar 1762 LMV T 76–27:3, Åbyvallen 1960 ek 12H6e. Angående fäbodvallen se Frödin 1950 s. 31 f., K. Tofters i Vår hembygd 4 (1980) s. 212 ff. — *Österhult østerhúlt*. Österhult 1904–05 ka AII:1a (73). Namnet är antingen givet efter Gustaf *Östlund*, som flyttar hit 1904, eller efter läget öster om Bomanslund och landsvägen.

Åkerby ækaby, ækabyñ. — Åkerby 1541 DMS 1:4 s. 139, Åkerbi 1544, Åkerby o.d. 1549–1879 jb. — Åkerby 1560 tl, Åkerby, Åkerbyn 1748–56 ka AI:1 (16–19). ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn (med skatteutj. i Ettinga o. Stårte) och fyra skatteutj. (till Ettinga, Bragdebo, Hovberga o. Västersälja). Byn var ursprungligen större än nu, innan dess utjordar avsöndrades vid laga skiftet; den sträckte sig i väster fram till Olovsborg och det nu försvunna torpet Kasbo, i öster till gården Nyåker samt omfattade den nuvarande gården Rågvreten.

Det flerstädes förekommande svenska ortnamnet *Åkerby* tolkas vanligen i enlighet med ett förslag av J. Sahlgren (i NoB 15, 1927, s. 18) som 'by' som anlagts på

eller vid annan "bys" åker' (jfr även Franzén 1937 s. 41 med hänvisn., Ståhl 1960a s. 58). L. Hellberg (1967 s. 413 f.) har tolkat *Åkerby*-namnen som 'löväng där åker upptagits' i anslutning till sin uppfattning av *by*-namnen som ursprungligen åsyftande lövängar. Hur Östervålanamnet skall förstås är enligt min mening ovisst. Byns ägofigur enligt de äldsta kartorna ger ej anledning att misstänka avsöndring från t.ex. den gamla byn Ettinga i söder. Avsaknaden av medeltida belägg för *Åkerby* är dock påfallande; de kringliggande byarna finns alla omnämnda flera gånger under medeltiden. För s. led. *-by* se vidare inl. 2.3.

Till bynamnet har bildats soldatnamnen *Åkergren* (roten 15) och *Åkerlund* (roten 13), varom se M. Wahlberg i OUÅ 1981 s. 46 ff. Jfr *Åkerlunds* under *Ettinga*.

1 1 sk. 2 1/2 sk. 3 utj. sk.

Övriga bebyggelsenamn:

Buddbo, se *Åkerbacka*. — *Halmdal hà(l)mdåk*. Halmdal 1960 ek 12H7f. Skogskoja för vinterbruk. Namnets härledning är obekant. — *Lövbacka*. Löfbacka 1917 ek, Lövbacka 1919 LMV T 76–74:4 beskr. Namnet, som ej används i dagligt tal, tillkom sannolikt i början av 1900-talet, då lägenheten avsöndrades. — *Strängsbo strégsbo*. Strängzboo 1680, Strängsbo 1715–1825 jb. Jb 1680 upptar en skatteutj. under Åkerby. Utjorden har räknats till byn Stärte och omfattar området från Mässmyran i norr till lägenheten Åkerbacka i söder (se ek 12H5f). Här saknades bebyggelse ännu vid laga skiftet 1849 (LMV T 76–61:5). F. led. kan vara gen. av ett mansbinamn *Sträng*, belagt från Småland och Västergötland i fsv. och äldre nysvenska (Ödeen 1927–30 s. 253 f., SOSk 18:4 s. 11). S. led. är ortnamnelementet *-bo*, varom se inl. 3.3.6. — *Åkerbacka* (förr ibland kallat *Buddbo būdbo*). Åkerbacken 1896–1905 ka AII:1b (376), Åkerbacka 1919 LMV T 76–74:4 beskr., 1960 ek 12H5f. Namnet *Åkerbacka* används ej i dagligt tal. Kallades förr ibland *Buddbo*, emedan en person från byn *Buddbo* bodde där.

Ängsberg (förr *Eriksberg* och *Erikstorp ərīkstōrp*). — Erikstorp 1906–20 ka AII:2a (286), Eriksberg 1917 ek, Ängsberg (jr) 1925 ek. ~ Avs. fr. Vreta 1904. Inom den västra av de båda fastighetsdelarna, nu obebyggd, fanns 1858–59 (LMV T 76–70:4) hus och täppa för avskedade soldaten Hoffman vid roten 1 (Vreta), medan tjänstgörande soldaten Vretlings torp fanns på platsen för den nuvarande bebyggelsen. 1759–62 (LMV T 76–70:1) låg soldattorpet vid nuvarande lägenheten *Eriksberg* inom Vreta by strax intill (jfr detta namn). Inget av de tre namnen synes vara i allmänt bruk.

1 *Äspenbo èspanbo, èspambo, èspebo* 1 sk. — Espenebo 1544, Espensboda 1549, Espenboda 1551, Espeneboda 1569–90, Espenboda 1610, Espenboo 1680, Äspenbo 1715–60, 1879 jb. — Espeboda 1527 GFR 4 s. 238, Espenboda 1560 tl, Esberneboda 1571 ÄL 17:10 f. 32 v., Espanbo 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett skattehmn. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Æsbiorn*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3. Till bynamnet har bildats soldatnamnet *Asp*, varom se *Aspenstorp*.

Övrigt bebyggelsenamn:

Murar-Pelles mūrarpēlas. Stuga i nordvästligaste delen av ägora.

1 Öndbo *ønbo*, *ømbo*, *øndbo* 1 fr. — *øndabodhæ* ?1326 u.d. u.o. RAp (SD 4 s. 2) samtida avskr., i *öndæbothom* 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 579 avskr. 1795 (SD 7 s. 143), i *Öndebodhum* 1357 18/1 Tierps k:a UUB E 175 s. 581 avskr. 1795 (SD 7 s. 145). — *Öndeboda* 1549, *Öndeboda* 1551, *Öndebodha* 1590, *Öndeboo* 1680, *Öndebo* 1715–1825, *Öndbo* 1879 jb. — *Öndeboda* 1560 tl, *Öndebo* 1645 mtl. ~ Äldsta jb upptar ett frälsehm under ägaren av Aspäs. F. led. är gen. av det fsv. mansnamnet *Ønd*. S. led. är plur. av fsv. *bodh*, varom se inl. 3.3.

Övriga bebyggelsenamn:

Andersbo, se under *Bergslagsskogen*. — *Jöns-Ers jönsés*. Försv. gd invid den nuvarande gården, enligt uppgift försvunnen redan på 1600-talet. Väl namn efter en bebyggare *Jöns Ersson*. — *Norrbo*, se under *Bergslagsskogen*.

Källor och litteratur

- A 8 = Registrum ecclesie Upsalensis, RA.
- Aasen, Ivar, 1873: Norsk Ordbog med dansk Forklaring. Omarbejdet og forøget Udg. af en ældre „Ordbog over det norske Folkesprog“. Christiania.
- Abrahamson, Erik, 1936: Västsvenska ordstudier. Stockholm & Köpenhamn. (Nordiska texter och undersökningar. 8.)
- AL = Almquist, Johan Axel, Den civila lokal-förvaltningen i Sverige 1523–1630 med särskild hänsyn till den kamerala indelningen. 1–4. 1917–23. Stockholm. (Meddelanden från svenska riksarkivet. Ny följd. 2:6.)
- Alfvegren, Lars, 1958: r-genitiv och are-komposition. Formhistorisk undersökning på grundval av svenska dialekter och ortnamn. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 32. Studier till en svensk ortnamnsatlas. 10.)
- Ambrisani, Björn, 1964: Fornlämningar och bebyggelse. Studier i Attundalands och Södertörns förhistoria. Uppsala.
- Andersson, Thorsten, 1965: Svenska häradsnamn. Uppsala & Köpenhamn. (Nomina Germanica. Arkiv för germansk namnforskning. 14.)
- 1980: Landschafts- und Bezirksnamen im mittelalterlichen Uppland (Schweden). I: Beiträge zur Onomastik. (Vorträge der namenkundlichen Arbeitstagung „Aktuelle Probleme der Namensforschung in der DDR“, Karl-Marx-Universität Leipzig, 23.–24.10. 1979.) Hrsg. von Ernst Eichler & Hans Walther. Berlin. (Linguistische Studien. Reihe A. Arbeitsberichte. 73:2.)
- 1986: Germanisch *Hof* – Hügel, Hof, Heiligtum. I: Sprache und Recht. Beiträge zur Kulturgeschichte des Mittelalters. Festschrift für Ruth Schmidt-Wiegand zum 60. Geburtstag hrsg. von Karl Hauck, Karl Kroeschell, Stefan Sonderegger, Dagmar Hüpper & Gabriele von Olberg. Berlin & New York. ISBN 3-11-010893-3.
- ANF = Arkiv för nordisk filologi. 1–. 1883 ff.
- ATb = Arboga stads tänkebok. Utg. av Erik Noreen & Torsten Wennström. Register av Sven Ljung. 1–4. 1935–50. Uppsala. (SFSS Ser. 1. 53.)
- Bebyggelsehistorisk tidskrift. 1–. 1981 ff.
- Beckman, Bjarne, 1953: Matts Kättilmundsson och hans tid. 1. Intill 1318. Stockholm. (Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademis handlingar. 84.)
- 1954: Matts Kättilmundsson och hans tid. 2. 1319–1326. Stockholm. (Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademis handlingar. 85.)
- bek = Beskrifning till konceptkartan öfver Våla härad. Upprättad i Rikets allmänna kartverk år 1914. 1916. Stockholm.
- Bergshp = pergamentsbrev i Bergshammarssamlingen, RA.
- Bergslp = pergamentsbrev i Stora Kopparbergs Bergslags AB, Centralarkivet, Falun.
- Björseth, Bertil, 1952: Ordet *stall* i bohuslänska ortnamn. I: Meijerbergs arkiv för svensk ord-forskning. 8. Göteborg.
- BNF = Beiträge zur Namenforschung. 1–16. 1949/50–65.
- Bodvall, Gunnar, 1959: Bodland i norra Hälsingland. Studier i utmarksodlingars roll för den permanenta bosättnings expansion fram till 1850. Uppsala. (Geographica. Skrifter från Uppsala universitets geografiska institution. 36.)
- Bonnier, Ann Catherine, 1987: Kyrkorna berättar. Upplands kyrkor 1250–1350. Uppsala. (UFT 51.) ISBN 91-85618-26-8.
- Brink, Stefan, 1979: Bodlanden i Järvsö socken. I: Uppsalastudier i namnforskning. Uppsala. (Ortnamn och samhälle. 5.) ISBN 91-506-0180-6.
- 1983: Place-Name Evidence for Rural Expansion in Marginal Areas; an Onomastic-Geographic Study from Central Sweden. I: Villages, Fields and Frontiers. Studies in European Rural Settlement in the Medieval and Early Modern Periods. Papers presented at the meeting of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape, held at Durham and Cambridge, England, 10–17 September 1981, ed. by B. K. Roberts & R. E. Glasscock. Oxford. (BAR International Series. 185.) ISBN 0-86054-238-6.
- Brylla, Eva, 1987: Singular ortnamnsböjning i fornsvenskan. Starkt böjda namn med utgångspunkt från sörmäländskt material. Uppsala. (Skrifter utg. genom Ortnamnsarkivet i Uppsala. Serie B. Meddelanden. 6.) ISBN 91-85452-09-2.
- C 4 = register över Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev, RA. (För dateringen se Andersson 1965 s. 361.)
- Christensen, Vibeke & Kousgård Sørensen, John, 1972: Stednavneforskning. 1. Afgrænsning. Terminologi. Metode. Datering. København.
- D 1 = Registrum prediorum pensionum . . . Sancte vpsalensis ecclesie. 1376, RA.
- D 5 = Registrum prediorum seu possessionum Monast[erij] Skogh. 1489, RA.

- D 6 = *Registrum prediorum possessionum Monasterii Scogh*. 1503, RA.
- Dahlbäck, Göran, 1977: Uppsala domkyrkas gods innehav med särskild hänsyn till perioden 1344–1527. Stockholm. (Studier till Det medeltida Sverige. 2.) ISBN 91-7402-043-9.
- DaRAP = pergamentsbrev i Rigsarkivet, København.
- En diskussion om sta-namnen. Förhandlingar vid symposium i Lund 1963 utg. av Gösta Holm. 1967. Lund. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap. Serie A. 18.)
- DMS = Det medeltida Sverige. 1. Uppland. 1–. 1972 ff. Stockholm.
- DS = Danmarks stednavne. 1–. Udg. af Stednavneudvalget (fr.o.m. 16: Udg. af Institut for Navneforskning). 1922 ff. København.
- ek = ekonomisk karta.
- Ekbom, Carl Axel, 1974: Viennetionde och hundaresindelning. Studier rörande Sveriges äldsta politiska indelning. Stockholm. (Skrifter utg. av Institutet för rättshistorisk forskning. Serie 1. Rättshistoriskt bibliotek. 23.) ISBN 91-85190-10-1.
- Ekström, Gunnar, 1939: Västerås stifts herdaminne. I. Medeltiden och reformationstiden. 1. Västerås stad. Falun.
- Ekwall, Eilert, 1960: The Concise Oxford Dictionary of English Place-Names. 4th ed. Oxford.
- Elgenstierna, Gustaf, 1932: Den introducerade svenska adelns ättartavlor. Med tillägg och rättelser. 7. Stockholm.
- Envall, Petrus, 1930–47: Dalabergslagsmålet. Dialekthistorisk och dialektgeografisk översikt. Stockholm. (SvLm B 47.)
- Eriksson, Manne, 1936: Våla under medeltiden. I: Hembygden. Östervåla hembygdsförenings minnesskrift vid 10-årsjubileet 1936. 1926–36. Östervåla.
- 1975: Tierps sockens äldre bebyggelsenamn. En översikt. I: Tierp – en sockenbeskrivning. Glimtar ur Tierps sockens historia. Tierp.
- Erixon, Sigurd, 1921: Skultuna bruks historia. 1. Bruksområdet och socknen. Stockholm.
- Fant, Joh. Er. & Låstbom, Aug. Th., 1843: Upsala ärkestifts herdaminne. 2. Upsala.
- FMU = Finlands medeltidsurkunder. Samlade och i tryck utg. af Finlands Statsarkiv genom Reinh. Hausen. 1–8. 1910–35. Helsingfors.
- Fornvännen. [Numera:] Tidskrift för svensk antikvarisk forskning. Utg. av Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. 1–. 1906 ff.
- Franzén, Gösta, 1937: Vikbolandets by- och gårdnamn. 1. Uppsala. (Nomina Germanica. Arkiv för germansk namnforskning. 1.)
- Fredriksson, Ingvar, 1974: Svenskt dopnamns-
skick vid 1500-talets slut. Uppsala. (Anthroponymica Suecana. 7.)
- Fries, Sigurd, 1957: Studier över nordiska trädnamn. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 29. Studier till en svensk dialektgeografisk atlas. 3.)
- 1962: Öländskt och uppsvenskt. En ord- och ortnamnsgeografisk studie över uppsvenska drag på Öland och längs Götalands östkust. Uppsala. (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia philologiae Scandinavicae Upsaliensia. 3.)
- Fritzner = Fritzner, Johan, Ordbog over Det gamle norske Sprog. 1–3. Omarbejdet, forøget og forbedret Udg. 1886–96. Kristiania. 4. Rettelser og tilleg ved Finn Hødnebo. 1972. Oslo, Bergen & Tromsø.
- Frödin, John, 1950: Upplands gamla fäbodlar. I: Uppland. Årsbok för medlemmarna i Upplands fornminnesförening.
- 1954: Uppländska betes- och slättermarker i gamla tider. Deras utnyttjande genom landskapets fäbodväsen. Uppsala. (Geographica. Skrifter från Uppsala universitets geografiska institution. 29.)
- G = Generalstabens karta över Sverige.
- Geete, Robert, 1903: Fornsvensk bibliografi. Förteckning öfver Sveriges medeltida boksatt på modersmålet samt därtill hörande litterära hjälpmedel. (SFSS.)
- GFR = Konung Gustaf den förstes registratur. 1–29. 1861–1916. Stockholm.
- gjb = geometrisk jordebok, LMV.
- glk = geologisk karta.
- GMLS = Glossarium till medeltidslatin i Sverige. Glossarium mediae latinitatis Sueciae. 1–. 1968 ff. Stockholm.
- gmr = generalmönsterrulla i KrA.
- Gotländsk ordbok på grundval av C. och P. A. Säves samlingar red. av G. Danell (a–ba–), A. Schagerström (be–ben) & Herbert Gustavson. 1–2. 1918–45. Uppsala (& København). (Skrifter utg. genom Landsmålsarkivet i Uppsala. Serie A. 2.)
- Grau, Olof, 1754: Beskrifning Öfwer Wästmanland Med sina Städer, Härader och Socknar. Västerås.
- Grip, Elias, 1901: Skuttungemålets ljudlära. Stockholm. (SvLm 18:6.)
- Gåsinge-Dillnäs krönika. Utg. av Gåsinge-Dillnäs hembygdsförening. 1947 ff.
- Hald, Kristian, 1965: Vore Stednavne. 2. Udg. København.
- Hedblom, Folke, 1945: De svenska ortnamnen på säter. En namngeografisk undersökning. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 13. Studier till en svensk ortnamnsatlas. 2.)
- 1958: Gästriklands äldre bebyggelsenamn. En

- förberedande undersökning. I: Från Gästrikland 1957–58. Gästriklands kulturhistoriska förenings meddelanden.
- Hellberg, Lars, 1950: Inbyggarnamn på -karlar i svenska ortnamn. 1. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 21:1. Studier till en svensk ortnamnsatlas. 6.)
- 1960: Plural form i äldre nordiskt ortnamns-skick. Uppsala. (Uppsala universitets års-skrift. 1960:1.)
- 1965: Mansnamnet runsv. Haursi. I: Person-namnsstudier 1964 tillägnade minnet av Ivar Modéer (1904–1960). Stockholm. (Anthropo-nymica Suecana. 6.)
- 1967: Kumlabygdens ortnamn och äldre bebyg-gelse. Kumla. (Kumlabygden. Forntid – nutid – framtid. 3.)
- 1979: Ortnamnsförklaringar. I: Vägvisare till kulturen i Uppsala län. Utg. av Länsstyrelsen i Uppsala län, Upplandsmuseet och Upplands fornminnesförening, Uppsala läns landsting. Uppsala.
- 1986: Ordet nor i uppländska ortnamn. 1–2. I: Ortnamns-sällskapet i Uppsala. Namnsalten i UNT. 4. 8.10 1985–23.9 1986. Uppsala.
- 1987: Ortnamnen och den svenska bosättningen på Åland. 2 översedda och utökade uppl. Hel-singfors. (SNF 68.) ISBN 951-9018-32-8.
- Hellquist, Elov, 1903–06: Studier öfver de svens-ka sjönamnen, deras härledning ock historia. Stockholm. (SvLm 20:1.)
- 1948: Svensk etymologisk ordbok. 3 uppl. Lund.
- Hermelin = Charta öfver Wästerås Höfdingedö-me utg. af Friherre S. G. Hermelin. Efter äld-re Chartor med Rättelser och Tilläggningar under Resor af Bergmästaren C. A. Hiort af Ornäs och efter nyaste Astronomiska Obser-vationer författad af C. P. Hällström. 1800.
- Hesselman, Bengt, 1909–10: De korta vokaler-na i och y i svenskan. Undersökningar i nordisk ljudhistoria. Uppsala. (Uppsala universitets årsskrift 1909. Filosofi, språkvetenskap och historiska vetenskaper. 5.)
- 1939: Ett svenskt dialektord i västsvensk belys-ning. I: Meijerbergs arkiv för svensk ordforsk-ning. 2. Göteborg.
- 1948–53: Huvudlinjer i nordisk språkhistoria. Utg. med register, litteraturförteckning och efterskrift av Manne Eriksson. Uppsala, Stockholm, Oslo & København. (Nordisk kul-tur. 3–4.)
- hfl = husförhörlängd i ka; siffra inom parentes efter signum avser uppslag, sida eller folio.
- HHLG = Handlingar rörande Helga lekamens gille i Stockholm. 1. Gillesboken 1393–1487 jämte bilagor. Utg. av Isak Collijn. 1921. Stockholm. (Acta Convivii corporis Christi Stokholmis.)
- Holmp = pergamentsbrev i Holms gårdsarkiv, Holm, Harbo sn. Fotokopior i OAU.
- HSkH = Handlingar rörande Skandinaviens his-toria. 1–40. 1816–65. Stockholm.
- HT = Historisk tidskrift. Utg. av Svenska historis-ka föreningen. 1–. 1881 ff.
- Hyenstrand, Åke, 1982: Forntida samhällsformer och arkeologiska forskningsprogram. Stock-holm. (Riksantikvarieämbetet. Dokumenta-tionsbyrå. Arbetshandlingar.) ISBN 91-7192-535-X.
- 1984: Fasta fornlämningar och arkeologiska re-gioner. Stockholm. (Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Rapport. 1984:7.) ISBN 91-7192-623-2.
- Højgaard Jørgensen, Lilliane, 1986: Nybøl. I: Mange bække små. Til John Kousgård Søren-sen på tresårsdagen 6.12. 1985. Red. af Vibe-ke Dalberg & Gillian Fellows-Jensen. Køben-havn. (Navnestudier udg. af Institut for Nav-neforskning. 27.) ISBN 87-7421-477-2.
- Isaacsson, August, 1923: Om södra Fjärdhundra-lands folkmål. En sammanställning av de vikti-gaste egenheterna i ljud- ock formlära. Uppsa-la. (SvLm B 21.)
- Jansson, Valter, 1951: Nordiska vin-namn. En ortnamnstyp och dess historia. Uppsala & Kø-benhavn. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 24. Studier till en svensk ortnamnsatlas. 8.)
- jb = jordebok i Kammararkivet, RA.
- Jóhannesson = Jóhannesson, Alexander, Isländi-sches etymologisches wörterbuch. [1951–] 1956. Bern.
- Johansson, Axel, 1940: Från 1800-talets Hud-dunge. Sala.
- Jonsson, Hans, 1966: Nordiska ord för vattensam-ling. Lund. (Lundastudier i nordisk språkve-tenskap. 16.)
- ka = kyrkoarkiven för Harbo, Huddunge, Nora och Östervåla församlingar i Uppsala landsar-kiv och för yngre material (1871–) på resp. pastorsämbete (A = husförhörlängd, B = in- och utflyttningslängd, C = födelse-, dop- och begravningsbok, L = kyrkoräkenskaper). Vid beläggre-dovisning anges socken enbart om be-lägget är hämtat från annan församlings kyr-koarkiv. Siffra inom parentes efter signum av-ser uppslag, sida eller folio.
- Kalkar = Kalkar, Otto, Ordbog til det ældre dans-ke sprog (1300–1700). Trykt paa Carlsbergs-fondets bekostning ifølge foranledning af Uni-versitets-Jubilæets danske Samfund. 1–5. 1881–1925. København.
- Kallstenius, Gottfrid, 1902: Värmländska bär-gs-lagsmålets ljudlära. Uppsala. (SvLm 21:1.)
- Karsten, T. E., 1921: Svensk bygd i Österbotten

- nu och fordom. En namnundersökning. 1. Namntamnen. Helsingfors. (Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland. 155.)
- kG = konceptblad till Generalstabskartan.
- KL = Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid från vikingatid till reformationstid. 1–22. 1956–78. Malmö.
- Kluge, Friedrich, 1975: Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache, 21. unveränderte Aufl. Berlin & New York. ISBN 3-11-005709-3.
- Kock, Axel, 1906: Svensk ljudhistoria. 1. Lund & Leipzig.
- Korhonen, Olavi, 1982: Samisk-finska båttermmer och ortnamnelement och deras slaviska bakgrund. En studie i mellanspråklig ordgeografi och mellanfolklig kulturhistoria. Umeå. (Skrifter utg. av Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå. Serie A. 3.) ISBN 91-970358-9-0.
- Kousgård Sørensen, John, 1973: Danske sø- og ånavne. 2. København. (Navnestudier udg. af Institut for Navneforskning. 12.) ISBN 87-500-13-785.
- 1984: Danske sø- og ånavne. 5. København. (Navnestudier udg. af Institut for Navneforskning. 24.) ISBN 87-7421-437-3.
- KrA = Krigsarkivet, Stockholm.
- Lantmäterienh. Västm. I. = Lantmäterienhetens arkiv vid länsstyrelsen i Västm. I., Västerås.
- Lasch & Borchling = Mittelniederdeutsches Handwörterbuch. Begründet von A. Lasch & C. Borchling. Fortgeführt von Gerhard Cordes. 1–. 1928 ff. Hamburg.
- Levander, Lars, 1947: Övre Dalarnas bondekultur under 1800-talets förra hälft. 3. Hem och hemarbete. Med biträde av Ola Bannbers, Ella Odstedt och Filip Rombo samt ett flertal ortsmiddelare skildrad av Lars Levander. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien för folklivsforskning. 11:3.)
- Lind, E. H., 1920–21: Norsk-isländska personnamn från medeltiden. Samlade och utg. med förklaringar. Uppsala.
- Linde, Gunnar, 1951: Studier över de svenska stannamnen. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 26. Studier till en svensk ortnamnsatlas. 9.)
- Lindén, Bror, 1938: Björkskipus och Skipustjärn. *Skepphus och skepp i ortnamn och som ord. I: Gruddbo på Sollerön. En byundersökning tillägnad Sigurd Erixon 26/3 1938. Stockholm. (Nordiska museets handlingar. 9.)
- 1947: Dalska namn- och ordstudier gällande särskilt Mora tingslag och österdalsområdet. 1. Serieordnade smärre studier. 1. Stockholm. (SvLm B 49.)
- 1950: d:o. 2. Stockholm. (SvLm B 55.)
- 1954: d:o. 3. Stockholm. (SvLm B 57.)
- Lindkvist, Einar, 1942: Om Gästriklands folkmål. I: Från Gästrikland 1942. Gästriklands kulturhistoriska förenings meddelanden.
- Lindqvist, Natan, 1926: Bjärka-Säby ortnamn. 1. Stockholm. (Bjärka-Säby i monografier.)
- Ljungfors, Åke, 1955: Bidrag till svensk diplomatik före 1350. Lund.
- LMV = Lantmäteriverkets forskningsarkiv, Gävle.
- Lundberg, Birger, 1972: Territoriell indelning och skatt i Uppland under medeltiden. Stockholm. (Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademiens handlingar. Historiska serien. 18.) ISBN 91-7192-045-5.
- Lundén, Tryggve, 1960: Eriksmiraklerna. I: Gälén, Jarl & Lundén, Tryggve, Sankt Erik konung. Stockholm. (Svenska katolska akademiens handlingar. 2.)
- Lundgren–Brate = Svenska personnamn från medeltiden antecknade ock ordnade av Magnus Lundgren, Erik Brate & E. H. Lind. 1892–1934. Uppsala. (SvLm 10:6–7.)
- Löfkvist, Jan-Eskil, 1976: Svenskan i latinska originaldiplom 1300–1325. En studie i medeltida skrivvanor. Uppsala. (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia philologiae Scandinavicae Upsaliensia. 9.) ISBN 91-554-0387-5.
- Mattisson, Ann-Christin, 1986: Medeltida nordiska borg- och sätesgårdsnamn på -holm. Uppsala. (Acta Universitatis Upsaliensis. Nomina Germanica. Arkiv för germansk namnforskning. 17.) ISBN 91-554-1795-7.
- Moberg, Lennart, 1944: Om de nordiska nasalasimilationerna *mp>pp*, *nt>tt*, *nk>kk* med särskild hänsyn till svenskan. Uppsala. (Undersökningar till en atlas över svensk folkkultur. Språkliga serien. 1.)
- Modéer, Ivar, 1936: Färdvägar och sjömärken vid Nordens kuster. Namntolkningar. Uppsala, Leipzig, Haag & Cambridge. (Arbeten utg. med understöd av Vilhelm Ekmans universitetsfond, Uppsala. 45.)
- 1957: Östsmäländska bondenamn från 1500-talet. I: Personnamn från medeltid och 1500-tal. Studier utg. av Ivar Modéer. Stockholm. (Anthroponymica Suecana. 2.)
- 1964: Svenska personnamn. Handbok för universitetsbruk och självstudier. Utg. av Birger Sundqvist & Carl-Eric Thors med bibliografi av Roland Otterbjörk. Lund. (Anthroponymica Suecana. 5.)
- mtl = mantalslängd i Kammararkivet, RA.
- NE = Norske Elvenavne samlede af O. Rygh. Efter offentlig Foranstaltning udg. med tilføiede Forklaringer af K. Rygh. 1904. Kristiania.
- Nevéus, Ernst, 1960: Vår hembygd Nora. Upplands nordvästligaste socken. Tärnsjö.

- NG = Rygh, Oluf, Norske Gaardnavne. Oplysninger samlede til Brug ved Matrikelens Revision efter offentlig Foranstaltning udg. med tilføjede Forklaringer. Forord og Indledning, 1–19. 1897–1936. Kristiania.
- Nilsson [senare Nevéus], Ernst, 1931: Den försvunna byn. I: Norabygden. Utg. av Nora sockens hembygds- och sockenförening. Nora.
- NK 5 = Nordisk kultur. 5. Ortnamn. Utg. av Magnus Olsen. 1939. Stockholm, Oslo & København.
- NoB = Namn och bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning. 1–. 1913 ff.
- Noreen, Adolf, 1904: Altschwedische grammatik mit einschluss des altgutnischen. Halle. (Sammlung kurzer grammatiken germanischer dialekte. 8. Altnordische grammatik. 2.)
- 1913: Spridda studier. 3. Populära uppsatser. Stockholm.
- NS = Nysvenska studier. Tidskrift för svensk stil- och språkforskning. 1–. 1921 ff.
- NSL = Norsk stadnamnsleksikon. Red. av Jørn Sandnes & Ola Stemshaug. 2 uppl. 1980. Oslo. ISBN 82-521-0999-3.
- OAU = Ortnamnsarkivet i Uppsala.
- OAUd = OAU:s dialektordsregister.
- OGB = Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län. [Numera:] Utg. av Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg. 1–. 1923 ff. Göteborg.
- Ohlsson, Bertil, 1939: Blekingskusten mellan Mörrums- och Ronnebyån. Namnhistorisk undersökning. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 5.)
- Olsen, Magnus, 1926: Ættegård og helligdom. Norske stedsnavn sosialt og religionshistorisk belyst. Oslo, Leipzig, Paris, London & Cambridge, Mass. (Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Serie A. Forelesninger. 9 a.)
- Olsson, Ingemar, 1959: Gotländska terrängord. Stockholm. (Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology. New Series. 3.)
- OSD = Arkivet för ordbok över Sveriges dialekter, Uppsala.
- Otterbjörk, Roland, 1957: 1312 års markgärdslängder. Studier i medeltida uppländskt namnskick och språk. Otryckt licentiatavhandling vid Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet, förvarad i Seminariet för nordisk ortnamnsforskning.
- 1979: Svenska förnamn. Kortfattat namnlexikon. 3 uppl. Stockholm. (Skrifter utg. av Svenska språknämnden. 29.) ISBN 91-24-29961-8.
- OUÅ = Ortnamnsallskapet i Uppsala årsskrift. 1936 ff.
- Pamp, Bengt, 1974: Ortnamnen i Sverige. 4 uppl. Lund. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap. Serie B. 2.) ISBN 91-44-01534-8.
- Peterson, Lena, 1981: Kvinnonamnens böjning i fornsvenskan. De ursprungligen starkt böjda namnen. Uppsala. (Anthroponymica Suecana. 8.) ISBN 91-7222-348-0.
- PHT = Personhistorisk tidskrift. Utg. av Svenska autografsällskapet (Personhistoriska samfundet). 1–. 1898 ff.
- Pokorny, Julius, 1959: Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. 1. Bern & München.
- RA = Riksarkivet, Stockholm.
- Rahmqvist, Sigurd, 1980: Om försvunna gravar. I: Inventori i honorem. En vänbok till Folke Hallberg. Red. av Åke Hyenstrand. Stockholm. ISBN 91-7192-452-3.
- Raneke, Jan, 1982: Svenska medeltidsvapen. 1–2. Lund. ISBN 91-578-0151-7, 91-578-0152-5.
- 1985: Svenska medeltidsvapen. 3. Lund. ISBN 91-970689-0-X.
- RAp = pergamentsbrev i RA.
- RApp = pappersbrev i RA.
- RAÅ = Riksantikvarieämbetet, Stockholm.
- Rep. = Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis . . . 1–4. 1894–1912. København.
- Rietz = Rietz, Johan Ernst, Svenskt dialektlexikon. Ordbok öfver svenska allmogespråket. 1–2. 1867. Malmö, Köpenhamn, Leipzig & London. 3. Register och rättelser av Erik Abrahamson. 1955. Uppsala & København.
- Rig. Tidskrift utg. av Föreningen för svensk kulturhistoria i samarbete med Nordiska museet och Folkliksarkivet i Lund. 1–. 1918 ff.
- RL = Förteckning av Rasmus Ludvigsson m.fl. över Uppsala domkyrkas jordebrev, RA.
- Ronge, Hans H., 1965: Några medeltida former av namnet Johan. I: Personnamnsstudier 1964 tillägnade minnet av Ivar Modéer (1904–1960). Stockholm. (Anthroponymica Suecana. 6.)
- Ross, Hans, 1895: Norsk Ordbog. Tillæg til „Norsk Ordbog“ af Ivar Aasen. Christiania.
- Rostvik, Allan, 1967: Har och harg. Uppsala. (Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi. 44. Studier till en svensk ortnamnsatlas. 11.)
- Saga och sed. Kungl. Gustav Adolfs akademis årsbok. 1932–. 1934 ff.
- Sahlgren, Jöran, 1912–35: Skagershults sockens naturnamn. Vatten och vattendrag. Stockholm. (SvLm B 32.)
- 1938: Det svenska stadsnamnet Piteå. I: Beiträge zur Runenkunde und nordischen Sprachwissenschaft. Gustav Neckel zum 60. Geburtstag. Hrsg. von Kurt Helmut Schlottig. Leipzig.
- 1963: Vad våra ortnamn berätta. 2 uppl. Stockholm. (Studentföreningen Verandans småskrifter. 351.)
- Salberger, Evert, 1978: Runsvenska namnstudier.

- Stockholm. (Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology. New Series. 13.) ISBN 91-22-00170-0.
- Salvius, Lars, 1741: *Beskrifning öfver Sverige, Första Tomen om Upland*. Stockholm.
- Sandnes, Jörn, 1987: *Hedensk kultus og kristen kirke. Noen refleksjoner om kultkontinuitet ut fra plasseringen av enkelte kirker i Nord-Trøndelag. I: Festskrift til Alfred Jakobsen. Red. av Jan Ragnar Hagland, Jan Terje Faarlund & Jarle Rønhovd. Trondheim. ISBN 82-519-0791-8.*
- Sandred, Karl Inge, 1963: *English Place-Names in -stead*. Uppsala. (Acta Universitatis Upsalien-sis. Studia Anglistica Upsaliensia. 2.)
- SAOB = Ordbok över svenska språket utg. av Svenska Akademien. 1898 ff. Lund.
- SBL = Svenskt biografiskt lexikon. 1-. 1918 ff. Stockholm.
- Schiller & Lübben = Schiller, Karl & Lübben, August, *Mittelniederdeutsches Wörterbuch*. 1-6. 1875-81. Bremen.
- Schlyter = Schlyter, C. J., *Glossarium ad Corpus Iuris Sueo-Gotorum Antiqui*. Ordbok till Samlingen af Sveriges Gamla Lagar. 1877. Lund. (Corpus Iuris Sueo-Gotorum. Samling af Sveriges Gamla Lagar. 13.)
- Schönberg, Anders, 1800: *Berättelse om nunneklostret vid Aspenäs. I: Kongl. Vitterhets historie och antikvitetsakademiens handlingar*. 6. Stockholm.
- SCM = Nordberg, Jöran A., S. Claræ Minne, *Eller Berättelse Om Det Gamla S. Claræ Closter, Så wäl som den nu warande Kyrkan med alla des tilhörigheter; Jämwäl Om S. Olofs Capell Som derunder lyder*. 1727. Stockholm.
- SD = *Diplomatarium Suecanum*. Svenskt diplomatarium. [Numera:] Utg. av Riksarkivet. 1-. 1829 ff. Stockholm.
- SDa = *Diplomatarium Svecanum*. Appendix. *Acta pontificum Sueciae*. 1. *Acta cameralia*. 1-. Edidit L. M. Bååth. 1936 ff. Holmia.
- SDns = Svenskt diplomatarium [ny serie] från och med år 1401. Utg. af Riks-archivet. 1-. 1875 ff. Stockholm.
- Sdw = Söderwall, Knut Fredrik, *Ordbok öfver svenska medeltids-språket*. 1-2. 1884-1918. Lund. (SFSS Ser. 1. 27.)
- Sdw Suppl. = *Ordbok över svenska medeltids-språket. Supplement*. Av K. F. Söderwall, W. Åkerlund, K. G. Ljunggren & E. Wessén. 1925-73. Lund. (SFSS Ser. 1. 54.)
- SFSS = *Samlingar utgivna av Svenska fornskrift-sällskapet*. 1-. 1844 ff. Stockholm.
- SFT = Svenska fornminnesföreningens tidskrift 1-12. 1871-1905.
- SGU 14 = Sveriges geologiska undersökning, på offentlig bekostnad utförd under ledning af A. Erdman. 14. *Några ord till upplysning om bladet "Lindsbro"*, af E. Erdman. 1865. Stockholm.
- Sjöholm = pergamentsbrev i Sjöholmssamlingen, RA.
- Skoklp = pergamentsbrev i Skoklostersamlingen, RA.
- Smith, A. H., 1956: *English Place-Name Elements*. 1. Introduction. Bibliography. The Elements á-íw. Maps. Cambridge. (English Place-Name Society. 25.)
- SMjb = *Sko klostres medeltida jordeböcker*. Med kommentarer utg. av Arthur Peetre. 1953. Lund. (Skrifter utg. av Vetenskaps-societeten i Lund. 42.)
- SMP = Sveriges medeltida personnamn. Ordbok utg. av Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien personnamnskommitté. Förnamn. 1-. 1967 ff. Stockholm.
- SMPs = samlingarna vid Arkivet för ordbok över Sveriges medeltida personnamn, Uppsala.
- SNF = *Studier i nordisk filologi*. 1-. 1910 ff. (Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland.)
- SoH = *Släkt och hävd*. Tidskrift utg. av Genealogiska föreningen. 1-. 1950 ff.
- SOH = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Hallands län. På offentligt uppdrag utg. av Kungl. ortnamnskommissionen (Ortnamnsarkivet i Uppsala). 1-. 1948 ff. Uppsala (& København).
- SOSk = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Skaraborgs län. På offentligt uppdrag utg. av Kungl. Ortnamnskommissionen (Ortnamnsarkivet i Uppsala). 1-18. 1950-81. Uppsala (& København).
- SOV = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Värmlands län. På offentligt uppdrag utg. av Kungl. Ortnamnskommittén (Kungl. Ortnamnskommissionen, Ortnamnsarkivet i Uppsala). 1-. 1922 ff. Uppsala (& København).
- SOVn = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Väster-norrlands län. På offentligt uppdrag utg. av Kungl. Ortnamnskommissionen (Ortnamnsarkivet i Uppsala). 1-. 1955 ff. Uppsala.
- SOÅ = *Sydsvenska ortnamns-sällskapets årsskrift*. 1925 ff.
- SOÅ = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Älvsborgs län. På offentligt uppdrag utg. av Kungl. Ortnamnskommittén (Kungl. Ortnamnskommissionen). 1-20. 1906-48. Stockholm.
- SPL = Svenskt postortlexikon utarbetadt på för-anstaltande af Kongl. Generalpoststyrelsen. 1894. Stockholm.
- SRI = Sveriges runinskrifter. Utg. av Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. 1-. 1900 ff. Stockholm.
- SRP = Svenska riks-arkivets pergamentsbrev

- från och med år 1351. Förtecknade med angifvande af innehållet. 1–3. 1866–72. Stockholm.
- SRS = *Scriptores rerum Svecicarum medii aevi*. 1–3. 1818–76. Upsaliae.
- SSH = Svenska slott och herresäten. Ny samling utg. 1930–33 av Albin Roosval. 3. 1934. Stockholm.
- Sstb = Stockholms stads tänkeböcker från äldre tid. Utg. af Kungl. Samfundet för utgivande af handskrifter rörande Skandinaviens historia. 1:1–2. 1876–1914. – 2:1–5. 1917–44. – 2 ny följd: 1–8. 1936–48. – 3:1–3. 1915–35. Stockholm.
- Stahre, Nils-Gustaf, 1952: Stångskäret, Kåksna och Kummelberget. Studier över ortnamn från Stockholms skärgård. Stockholm. (Stockholm Studies in Scandinavian Philology. 9.)
- Strandberg, Svante, 1976: Torsåker. Sockennamn och kultkontinuitet. I: Ortnamn och samhälle. Aspekter, begrepp, metoder. Rapport från NORNA:s fjärde symposium i Hanaholmens kulturcentrum den 25–27 april 1975. Red. av Vibeke Dalberg, Botolv Helleland, Allan Rostvik & Kurt Zilliacus. Uppsala. (NORNA-rapporter. 10.) ISBN 91-7276-009-5.
- Strid, Jan Paul, 1981a: Nären, Njärven och Njurhulten. Studier över en grupp svenska sjönamn och därmed samhöriga ord i nordiska språk. Stockholm. (Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology. New Series. 15.) ISBN 91-22-00451-3.
- 1981b: Ortnamnen i Huddinge. Huddinge. (Huddinges historia. 1.) ISBN 91-86286-00-5.
- Studia Neophilologica. A Journal of Germanic and Romance Philology. 1–. 1928 ff.
- Styffe, Carl Gustaf, 1911: Skandinavien under unionstiden med särskildt afseende på Sverige och dess förvaltning åren 1319 till 1521. 3 uppl. Stockholm.
- Styffe Bidrag = Bidrag till Skandinaviens historia ur utländska arkiver. Samlade och utg. af Carl Gustaf Styffe. 1–5. 1859–84. Stockholm.
- Ståhl, Harry, 1956: Västeråstraktens ortnamn. I: Västerås genom tiderna. 1. Västeråstrakten. Natur och förhistoria. Monografi utg. av Västerås stad. Västerås.
- 1958: Norbergsbygdens ortnamn. I: Norberg genom 600 år. Studier i en gruvbygds historia utg. av Norbergs grufförvaltning genom Kjell Kumlien. Uppsala.
- 1959: Tunabygdens ortnamn och gårdsnamn. I: Stora Tuna, en sockenbeskrivning. Falun.
- 1960a: Några ortnamn i Trögd. I: Boken om Södra Trögd. Västerås.
- 1960b: Ortnamnen i Kopparbergslagen. Stockholm. (Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademiens handlingar. Filologisk-filosofiska serien. 7.)
- 1975: Från Mora mot Rumboland. Ortnamn längs en av Dalarnas huvudvägar mot Mälardalen. I: Från Kulturdagarna i Bonäs bygdegård den 24–26 juni 1974 under medverkan av Kungl. Gustav Adolfs akademien. Uppsala. (Hembygdsskildringar utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 10.)
- 1976: Ortnamn och ortnamnsforskning. 2 uppl. Stockholm. ISBN 91-20-04466-6.
- Ståhle, Carl Ivar, 1946: Studier över de svenska ortnamnen på -inge på grundval av undersökningar i Stockholms län. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 16. Studier till en svensk ortnamnsatlas. 3.)
- SU = Svensk uppslagsbok. 2 omarbetade och utvidgade uppl. 1–32. 1947–55. Malmö.
- Sumlen = Bureus, Johannes Thomæ, Sumlen där vthi ähro Åtskillighe Collectaneer, som vthi een och annan måtta tiäna till Antiquiteternes excolerande. 1886. Stockholm. (SvLm Bih. 1:2.)
- Svanberg, Ingvar, 1981: Sockenlappar. En etnologisk studie av bofasta samer och deras nomadiska förfäder i Mellansverige. Uppsala. (Etnologiska institutionens småskriftsserie. 31.) ISBN 91-506-0269-1.
- SvHoA = Svea hovrätts arkiv, RA.
- SvLm = Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folklif (från 1904: Svenska landsmål och [och] svenskt folklif). [Numera:] Tidskrift utg. av Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. 1879 ff.
- Söderberg, Sverker, 1976: Fornlämning 15. Gravfält vendel-vikingatid, Prästgården, Östervålsn, Uppland. Arkeologisk undersökning 1971. Stockholm. (RAÅ. Rapport 1976. B 22.) ISBN 91-7192-336-5.
- T = Topografiska kartan över Sverige.
- Thulin, Gabriel, 1904: Redogörelse för de ecklesiastiska boställena. 1. Stockholm.
- 1919: Utredning angående klockar-, organist- och kantors- (kyrkosångar)befattningarna. Efter nådigt uppdrag utg. av Gabriel Thulin. 1–3. Stockholm.
- Torp, Alf, 1919: Nynorsk etymologisk ordbok. Kristiania.
- Tveitane, Mattias, 1986: Om navnet Trond. I: Personnamn i stadnamn. Artikkelsamling från NORNA:s tolfte symposium i Trondheim 14. – 16. mai 1984. Red. av Jørn Sandnes & Ola Stemshaug. Trondheim. (NORNA-rapporter. 33.) ISBN 82-519-0754-3.
- U = Upplands runinskrifter granskade och tolkade av Elias Wessén & Sven B. F. Jansson. 1–4. 1940–58. Stockholm. (SRI 6–9.)
- UDb = Uppländska domböcker utg. av Kungl.

- Humanistiska vetenskapssamfundet i Uppsala. 1–9. 1925–56. Uppsala & Leipzig (Wiesbaden).
- UDR = Uppsala domkyrkas räkenskaper, RA.
- UFT = Upplands fornminnesförenings tidskrift. 1–. 1871 ff.
- ULdb = Upplands lagmansdombok 1490–1494. Efter en Uppsalahandskrift utg. af Karl Henrik Karlsson. 1907. Stockholm.
- ULMA = Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala.
- UNTJ = Upsala Nya Tidnings julnummer.
- UUB = Uppsala universitetsbibliotek.
- UUBp = pergamentsbrev i UUB.
- Weibull, Lauritz, 1917: Erik den helige. I: Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie udg. af Det kongelige nordiske Oldskrift-Selskab. 3. Række. 7.
- Wessén, Elias, 1968: Svensk språkhistoria. 1. Ljudlära och ordböjningslära. 8 uppl. Stockholm.
- VFÅ = Västmanlands fornminnesförenings årsskrift. [Numera:] Västmanlands fornminnesförening och Västmanlands läns museum. Årsskrift. 1–. 1874 ff.
- Vries, Jan de, 1977: Altnordisches etymologisches wörterbuch. 3. aufl. Leiden.
- Vår hembygd. Skriftserie utg. av Hembygdens förlag. 1–. 1976 ff. Östervåla.
- Västmp = pergamentsbrev i Västmanlands fornminnesförenings arkiv. Västerås.
- Zetterholm, D. O., 1940: Dialektgeografiska undersökningar. 1. Ladugård. Manese. Fähus. 2. Gumse. Tacka. Uppsala. (Skrifter utg. genom Landsmålsarkivet i Uppsala. Serie A. 1.)
- ÄL = handlingarna för Älvsborgs lösen, RA.
- ÄSF = Äldre svenska frälseläkter. Ättartavlor utg. av Riddarhusdirektionen genom Folke Wernstedt. 1–. 1957 ff. Stockholm.
- Ödeen, Nils, 1927–30: Studier i Smålands bebyggelsehistoria. Ett bidrag till svensk ortnamnsforskning. Lund. (NoB. Bilaga C.)
- Ög = Östergötlands runinskrifter granskade och tolkade av Erik Brate. 1911. Stockholm. (SRI 2.)

Starkare förkortningar samt teckenförklaringar

För allmänna förkortningar av typen c:a, etc., m.m. hänvisas till senaste upplagan av Svenska akademiens ordlista eller Skrivregler (Skrifter utg. av Svenska språknämnden. 4).

a.a. = anfört arbete	jr = jordregister
adj. = adjektiv	Jönk. l. = Jönköpings län
adv. = adverb	k:a = kyrka
app. = appellativ	Kopp. l. = Kopparbergs län
art. = artikel	kr. = krono
a.st. = anfört ställe	Kron. l. = Kronobergs län
a tgo = a tergo (på baksidan)	l. = län
avd. = avdelning	lfs = landsförsamling
avs. = avsöndrad	lht = lägenhet
avskr. = avskrift	mask. = maskulin(um)
avskr. B. E. Hildebrand = avskr. av Bror Emil Hildebrand (1806–84)	mgl = markgäldslängd
avskr. J. Hadorph = avskrift av Johan Hadorph (1630–93)	N. = Norra
avskr. K. H. Karlsson = avskrift av Karl Henrik Karlsson (1856–1909)	neutr. = neutral, neutrum
avskr. N. R. Brocman = avskrift av Nils Reinhold Brocman (1731–70)	nisl. = nyisländsk(a)
avskr. O. Celsius d.ä. = avskrift av Olof Celsius d.ä. (1670–1756)	nom. = nominativ
beb. = bebyggelse	nusv. = nusvensk(a)
beskr. = beskrivning	obest. = obestämd
best. = bestämd	odat. = odaterad
bs. = backstuga	plur. = pluralis
dial. = dialekt(al)	r. = recto; riksspråkligt
doms. = domsaga	reg. = regest; register
f. = folio; född; följande (sida)	renov. = renoverad
fem. = feminin(um)	rspr. = riksspråkligt
ff. = följande (sidor)	s. = sida
fhty. = fohnhögtysk(a)	ser. = serie
f. led. = förra leden	sing. = singular(is)
fr. = frälse; från	sk. = skatte
fsv. = fornsvensk(a)	Skar. l. = Skaraborgs län
fvn. = fornvästnordisk(a); anförda översättningar är hämtade från Fritzner	skg = skeppslag
försv. = försvunnen	s. led. = senare leden
gd = gård	sn(r) = socken (socknar)
gen. = genitiv	sp. = spalt
gotl. = gotländsk(a)	Sthlms l. = Stockholms län
Gäv. l. = Gävleborgs län	sv. = svensk(a)
Ha = Harbo sn	tab. = tabell
Hall. l. = Hallands län	tg = tingslag
hd = härad	tp = torp
hdstg = häradsting	ty. = tysk(a)
hmn = hemman	u.d. = utan datum
hö. = höger	u.o. = utan ort
ib. = ibidem (samma ställe)	uppl. = uppländsk(a)
ie. = indoeuropeisk(a)	Upps. l. = Uppsala län
inl. = inledning	uppsl. = uppslag
	urg. = urgermansk(a)
	urn. = urnordisk(a)
	utj. = utjord
	u.å. = utan år
	v. = verso; västra
	vid. = vidimation

vidf. = vidfäst
Vnrl. l. = Västernorrlands län
vä. = vänster
värml. = värmäländsk
Värml. l. = Värmlands län
Västm. l. = Västmanlands län
y. = yngre
ä. = äldre
Älvsb. l. = Älvsborgs län
ö. = östra

Östg. l. = Östergötlands län
Öv = Östervåla sn
* = konstruerad, icke belagd språkform
> = utvecklåd till
< = utvecklåd ur
... = avsiktligt utelämnad text (vid beläggredovisning)
. under en bokstav (vid beläggredovisning) utmärker otydlig bokstav

Uttalsbeteckningar enligt landsmålsalfabetet

Vokaler

a: i rspr. *tak*
ɑ: i rspr. *tack*
ɑ: mellanljud mellan *a* och *ɑ*
e: i rspr. *se*
ɛ: mellanljud mellan *e* och *ä*
i: i rspr. *lita*, *fick*
ɪ: mellanljud mellan *e* och *i*
o: i rspr. *bo*, *bott*
u: i rspr. *gul*
ɑ: i rspr. *sund*
y: i rspr. *ny*, *nytt*
y: mellanljud mellan *y* och *ö*
ɑ: i rspr. *gå*
o: i rspr. *boll*, *håll*
æ: i rspr. *räv*
a: i rspr. *här*
ɐ: *a*-färgat, öppet *ä*-ljud
ø: i rspr. *söt*
ø: i rspr. *sött*
ø, *ɜ*: olika mellanljud mellan *å* och *ö*
ɜ: mellanljud mellan *ɜ* och *u*
æ: obetonat *e* som i *pojke*

Konsonanter

d: *rd* i rspr. *hård*
j: *j*-ljud
l: *rl* i rspr. *kärlek*
k: "tjockt" *l*

ŋ, *ɳ*: *rn* i rspr. *barn*
ŋ: *n*-ljud framför *j* (muljerat *n*)
g: *ng* i rspr. *äng*
ʃ, *s*: *rs* i rspr. *fors*
ʃ: *tj* och *kj* i rspr. *tjäna*, *kjol*
f: *sj* i rspr. *sjö*
f: bakre *sje*-ljud
t, *ɾ*: *rt* i rspr. *hjord*
t: *t*-förslag framför *ʃ*

Särskilda tecken

_ under ett tecken anger att ljudet är långt: *dag* (*dag*), *dag* (*dagg*)
_ under ett tecken anger att ljudet är halvlångt
_ under ett tecken anger att ljudet är stavelsebindande, t.ex. i *hédn̄* (*Heden*)
_ under ett tecken anger att ljudet är svagt hörbart
˘ anger att en tonande konsonant förlo-
rat sin stämton (*b̄*, *ḡ*)
´ akut accent, t.ex. i rspr. *anden* (best.
form av *and*)
` grav accent, t.ex. i rspr. *anden* (best.
form av *ande*)
' starkt bitryck, t.ex. i *stènhūs* (*sten-
hus*)

Register

- Abborrbo 110
 Abborrnäs 30
 Adolfsberg 165
 Afridæbodhum 177
 A. Hedströms torp 105
 *Aitra 153
 Alastanthabodha 10, 20,
 22, 96
 Alderbäck 133
 Aldervreten 133
 Anders-Anders 181
 Andersberg 92
 Andersbo 19, 51, 58, 59, 74,
 84, 97, 146, 173
 Andersborg 92
 Andersboviken 95
 Anders-Ers 100, 101, 102,
 127, 164
 Anderses 74
 Anders-Jans 123
 Anders-Lars 124, 160
 Anders-Mats 99, 114, 131
 Anders-Ols 74, 176
 Anders-Pers 131
 Anneberg 127, 140
 Annedal 111
 Annelund 41, 74, 144
 Annero 140
 Annevik 189
 A. Noréns torp 105
 Armanbo 19, 23, 121
 Arstubacken 86
 Arvidslund 64
 Aspenstorp 140, 198
 Aspliden 61
 Asplund 87
 Asplunda 30, 189
 Aspnäs 10, 25, 141
 Aspnäs brödlag 140
 Aspvik 43
 Axelsberg 74

 Backa 10, 72, 92, 144
 Back-Alberts 106
 Backbo 65
 Backen 31, 38, 97
 Baggbö 10, 23, 97
 Baggeboll 97
 Barkan 10, 67
 Barkan, Lilla 68
 Barkareby 67
 Barkarstall 52
 Barknåre 17

 Barnmorskans 84
 Bastholmen 173
 Bellmansro 136
 Bengtsbo 84, 97
 Berg 10, 14, 24, 31, 98, 113,
 145
 Berga 10, 32, 38, 87, 124
 Berga fäboddar 39
 Bergamyran 32
 Bergbolsta 98
 Bergby 152
 Bergens 129
 Bergenstorp 48
 Berghallet 179
 Berghamra 145
 Berghov 145
 Bergshyddan 31
 Bergslagsskogen 146
 Bergstorp 48
 Bergtorpet 193
 Bergviken 151, 168
 Biholma 116
 Birkeno 32
 Biskopsbo 111
 Bjelkesta 15
 Bjurskog 148
 Bjurvalla 9, 10, 24, 25, 147
 Bjurvalla hamna 7
 Björka 48, 83
 Björkbacka 162
 Björkbacken 98, 162
 Björkbon 21
 Björkdalen 190
 Björkebo 48, 104
 Björken 10, 24, 32
 Björkholmen 39, 119, 142
 Björklund 108
 Björklunda 78
 Björknäs 87, 131
 Björksta 40, 92
 Björksvedden 174
 Björksveden 33
 Björkudden 182
 Björkvik 180
 Björnabo 68
 *Björnmyra 33
 Björsbo 33
 Blaggarsbo 132
 Blomsterhåll 79
 Blomsteräng 79
 Blomsterängsberget 79
 Blåkulla 185
 Blåsbo 39
 Blåvik(en) 185

 -bo 23
 Bockbo 84
 Bockholmen 197
 Boda 20, 98, 130, 175
 Bodarna 16, 99, 182
 Bodawreten 175
 Boden 182
 Bodha 10, 20, 33
 -bodha 17
 Bodhakarlabö 102, 151
 Bodhakarla hamna 7, 16
 Bodkarlgränden 16
 Bodtrakten 16, 99
 Bodvalla herrgård 57
 Bodvallen 57
 *Bodvreten 33
 Boen 21
 -bo(e)n 21
 Bogärde 10, 33
 Bogärdestorpet 34
 Bogärdet 34
 Bokarby 15, 16
 -bol 23
 Bolandet 34, 81, 158
 Bolandsvreten 81
 Bolins 126
 -bolsta 13, 188
 Bolstaby bolstat 98
 Bolund 182
 Bomanslund 198
 Bomanstorp 189
 Borgen 10, 149
 Borgkarlvallen 149
 Bossabodha 10, 19, 118
 Botten 34
 Bottenhagen 34, 49, 50
 Bowallen 57
 Bowreten 33
 Bragbö 150
 Bragdebo 19, 150
 Bragdebotorpet 150
 Braghabodhum 150
 Brattberg 10, 24, 34
 Brattbergs sörräng 35
 Bro 10, 24, 99
 Broberget 35
 Brogarna 99
 Brogatan 35
 Brogården 86
 Broholm 87, 89
 Brokartjärn 100
 Brokartjärn 100
 Bromossen 36
 Brostugan 140

- Brunnbo 19, 150
 Brunnvalla 9, 10, 17, 24, 101
 Bruns backe 86
 Brunvalabodha 21, 101
 Brynielzboda 150
 Bråttängen 126
 *Brådtorpet 68
 Bråttmålsberget 34
 Bråttknogan 34
 Brönwala 101
 Buckarby 9, 10, 15, 25, 102, 151
 Buddbo 19, 152, 200
 Bullerbo 127
 Bullerbovreten 127
 Bullerhållarna 127
 Bultarbo 90
 Bulten(s) 35
 Buska 10, 103
 Buskatorpet 104
 Busks 104
 By 10, 13, 36
 -by 12, 14
 Bykällan 57
 -byle 23
 Byn 74
 Byrallom 147
 *Byrkista 10, 12, 104
 Byärby 152
 Båtstaden 62
 Båtstan 62
 Bäcktomten 152
 Bärby 10, 12, 13, 152
 Bärfallet 92, 132
- Cappellans gården 47
 Cecillæbode 89
 Cisselbo 89
 Clemensbodo 121
 Cristinabodum 114
- Dagsbo 105
 Dagselbo 105
 Dagslandsbo 105
 Dala 189
 Dalbacken 89
 Dalbo 75, 85
 Dalen 105, 186
 Dal-Eriks 158
 Dal-Janstorp 189
 Dammen 75
 Danielsberg 75, 88
 Davidslund 174
 Degerängen 82
 Delbo 86
 Delbo-wreten 86
 Diken 10, 36
- Dikesboda 68
 Dikesbron 36
 Dikestorp 37
 Diket 36
 Disebo 19, 152
 Djufwansbo 168
 Djurkarsbo 20, 68, 72
 Djursholm 143
 Domarbo 20, 69
 Donkarbo 126
 Drengusabodum 104
 Drevviken 195
 Drängsbo 19, 104
 Dånkarbo 126
- Edeby 196
 Edbergs 83
 Eiter- 153
 Eklunda 10, 14, 37
 Eklövs 102
 Ekströms 89
 Eldsrudan 57
 Enbo 177
 Enbo, Lilla 177
 Eneby 10, 12, 37
 Enen, Stora 32
 Engelbrektshagen 179
 Ensta 38
 Enviken 153
 Enögla 167
 Erik-Ers 132
 Erik-Mats 113
 Erik-Pers 152
 Erik Perstorp 93
 Eriksberg 48, 84, 89, 116, 146, 174, 197, 200
 Eriksdal 121
 Erikslund 71, 162, 174, 189
 Erikstorp 200
 Erk-Anders 75, 136
 Erk-Ers 90, 114, 116, 131, 136
 Erk-Jans 112, 118
 Erk-Janssons 112
 Erk-Jons 102
 Erk-Lars 75, 129
 Erk-Lars-Lars-Eriks 83
 Erk-Ols 93
 Erk-Pers 101, 129
 Erligebo 135
 Ermundabodum 121
 Esberneboda 200
 Espenbo 64
 Espen Ången 64
 *Eta 153
 Etingom 153
 Ettinga 10, 12, 153
 Ettingbo 15, 20, 21, 155
 Ettingvallen 154
- Fagerheden 110, 132
 Falkenberg 110
 Fallet 10, 24, 35, 61, 70, 105, 146, 157, 174
 Fall-Pers 157
 Farmansbo 107
 Farmansboröret 55
 Farmansbovallen 21, 54
 Fasbo 178
 Fastens 127
 Fast-Joels 88
 Fasttorpet 75
 Fattighuset 178
 Fattigtugan 178
 Finkarkålbo 18
 Finnsholmen 38
 Finnvreten 165
 *Finvidhabodha 10, 19, 38
 Fipsbo 151
 Fiskars 136, 147, 174
 Fiskartorget 147
 Fiskartorget 136
 Fiskebo 50
 Fjärsmans 75
 Flaten 131
 Floberga 10, 38
 Fläsk-Lasses 87
 Fogdebo 41
 Folkebo 19, 33, 39
 Fonsell 157
 Fornsala 157
 Fornsälen 157
 Forsbo 20, 39, 75
 Forsens 155, 194
 Forshem 194
 Forstorp 155
 Freden 190
 Fredriksberg 48
 Fredrikslund 110
 Fredsbacken 155
 Fridebo 55
 Frideborg 155
 Fridensborg 165
 Fridhem 87
 Fridtorpet 136
 Friskebo 41
 Frälsegården 129
 Fugelsta 156
 Funkbo 40
 Furuberg 58
 Furulid 144
 Furuvik 131, 146
 Fäfången 197
 Fågelsta 10, 13, 155
 Fågelsta hamna 7
 Fågelstavallen 21, 156
 Fågelsången 73
 Fåbodarna 102
 Fåbodgårdet 158

Fäbodkärrsfäbodvallen 133
 Fäbodtorpet 156
 Fäbodvreten 122
 Fäbodäkern 109
 Fäbokärret 133
 Fäbo-Ången 109
 Färdigvreten 156
 Färmansbo 107
 Färmansbo vall 55
 Förarebostället 120
 Förangshagen 182

Gammal-Aspnäs 142
 Gammelholm 109
 Gammel-Hässels 44
 Gammel-Kvarsta 48
 Gammel-Rickens 164
 Gammelstun 126
 Gammelsvallänge(n) 133
 Gammelvallen 133
 Gammel-Vida 65
 Gammelån 36
 Gammel-Ömans 173
 Gantagården 150
 Ganteskärvet 150
 Gantesmyran 150
 Ganthus 150
 Garvars 86
 Gat-Erikssons 87
 Gelagbo 160
 Gillermyrsvreten 105
 Gillermåssen 105
 Ginka 10, 24, 25, 156
 Ginkafallet 157
 Gjutbo 160
 Glasmästartorp 144
 Glugg-Linds 151
 Gottorp 41
 Granbacken 157
 Granberga 10, 24, 71, 116
 Granberget 116
 Grangården 183
 Granholmen 32
 Granlunda 49, 94
 Grannas 126
 Grans 183
 Gransätra 10, 23, 24, 40
 Granudden 35
 Granö 197
 Grattbacken 148
 Grenadjär Dombergs torp 69
 Grensholmen 143
 Grinda 104, 169
 Grinden 106
 Grindkärret 73
 Grindstugan 97
 Gropen 82, 140
 Grällsbo 135

Grälls Lars Tappa 135
 Gränberga 71
 -gränd 96
 Gränden 96
 Grännas 126
 Gränsätra 41
 Gräsbo 18, 20, 158
 Gräsbo hamna 7
 *Græsiar 158
 Grästorpe 158
 Grötstens 109
 *Gudhvastagærdhe 10, 106
 Gudwastabodhom 159
 Gullsmäyra 106
 Gullvalla 101
 Gullöglä 167
 Gulsvedsmäyra 106
 Gundbo 19, 158
 Gundbobacken 146
 Gundbovallen 146
 Gunnarsbo 19, 22, 159
 Gunnebodha 159
 Gustav-Jans 191
 Gustavsberg 84
 Guttorp 10, 16, 41
 Gårdsjö 84
 Gåsholmen 142
 Gåsvreten 51
 Gåvastbo 19, 159
 Gåddsjö 10, 106
 Gåddviken 190
 Gällarbo 20, 160
 Gällarbovallen 146
 -gårde 24
 Gärlebo 79
 Gästbo 19, 160
 Gästbovallen 160
 Gästgivargården 71
 Gästgivars 71

Haby 133
 Hacksmyran 190
 Hacksmyr Hagen 191
 Hacksmyr wreten 190
 Haga 45, 107, 127, 161
 Hagaberg 36
 Hagalund 75, 93, 111, 174
 Hagatorp 107, 111
 Hagbo 91
 Hagen 49, 65, 75, 97, 163, 174
 Hagfegden 42
 Hag-Janssons 75
 Hagsmören 190
 Hagtorpet 65
 Hagudden 75
 Halfvarbo utjord 182
 Hallandsberg 176
 -hallet 179

*Hall-sior 72
 Hallsjö 10, 14, 69, 71
 Hallsjö (gård) 69
 Hallsjön 72
 Hallsta 74
 Halltorpet 74
 Halmby 15
 Halmbyboda 15
 Halmdal 200
 Halsingeby 72
 Halsinge hamna 7, 72
 *Hamarbæk 10, 42
 Hammarbacken 161, 186
 Hammarbron 58
 Hammarby 161
 Hammarbäck(s) 83
 Hamra 58, 196
 Hanses 102
 Hara 29, 30
 Harbo 29
 Harbo hamna 7
 Harbomstorp 37, 130
 Harbonäs 10, 14, 42
 Harir 12, 29, 30
 Harsbo 20, 73
 Harsbosjön 73
 Hebron 107
 Heda 14
 Hedbo 121
 Hed-Britas 87
 Hedebo 76
 Heden 76, 87, 110
 Hedensberg 68
 Hedenslund 70, 110
 Hedkarlsbo 15, 108
 Hedströms torp 105
 Hedstugorna 88
 Hedåker 94
 Heléns 125
 Helganbo 10, 161
 Helgonaberg 161
 Helsingebi 72
 Helsing Hamn 72
 Helvarbo 182
 Hemmingsbo 19, 108, 162
 Henricsbodha 163
 Hermanssvedden 174
 Herrgården 113, 148
 Hertigbo 19, 72, 73
 Hillersbo 124, 136
 Hindersbo 19, 163
 Hjerpebo 42
 Hjerpens torp 31
 Hoberga 166
 Hofstedts Ång 165
 Hoknen 133
 Holfwarbo 121
 Holfwarbo Vtiord 182
 Holm 10, 14, 16, 43, 72, 109

Holmbo 69,
 Holmbomossen 43
 Holmbovägen 43
 Holmen 70, 168, 197
 Holmens 110
 Holmrudun 145
 Holmsta 110
 Holvarbo 19, 146
 Holvarbo, Lilla 188
 Holvarbo, Stora 146
 Holvastby 10, 14, 110
 Horsberget 71
 Horsboda 73
 *Horssjön 73
 Horsskog 10, 24, 25, 163
 Horssvältan 102
 Hospitalet 178
 Hov 10, 13, 164
 Hovbacka 166
 Hovberga 10, 14, 166
 Hovgården 129
 Hovgårdssudden 129
 Hovs fäbodlar 165
 Hovsta 167
 Hovstalund 167
 Hovstavik 167
 Hovstorp 198
 Hovåkra 167
 Huddunge 67
 Huddunge(by) 9, 10, 12, 74
 Huedtorpet 91
 Huggle 10, 167
 Hultens 41
 Humlemyran 101, 105
 Håcksby 10, 15, 78
 Håcksbytorp 79
 Håf 165
 Håfberga 166
 Håfgårdssudden 129
 Håkansby 78
 Håkansby torp 79
 Hårdhällen 58
 Hårdhällstorp 58
 Härskog 164
 Härsläta 184
 Hälla 86, 133
 Hällafäbodarna 133
 Hällarna 118
 Hällbloms 108
 Hällbo 183
 Hällby 111
 Hälleborg 48
 Hällen 37
 Hällhamaren 161, 162
 Hällnäset 117
 Hällsta 48
 Hällvreten 36, 56
 Hälsingens 177
 Hälvarbo 182

Hässelby 10, 12, 44
 Hässels 44
 Hästhagen 65, 144
 Häverbo 121
 Högbo 182
 Högsberga 94, 110
 Högsbo 19, 111
 Högsbofäbodarna 111
 Högstens 148
 Hökbo 32
 Hökhusen 32

 Idaholm 144
 Illebo 79
 Imberbo 168
 Ingbo 19, 112
 Ingboberg 113
 Ingborgbo 20, 168
 Ingbrekthagen 179
 -inge 12
 Isaks 100

 Jacobsboda 151
 Jakobsdal 132
 Jan-Anders 93, 99, 131, 183
 Janbo 75
 Jan-Ers 75, 90, 116, 164
 Jan-Jans 80, 103
 Jan-Jansfäbodarna 103
 Jan-Jans(gården) 145
 Jan-Jöns 114
 Jan-Lars 127, 160
 Jan-Måns 76
 Jan Olofs torp 117
 Jan-Ols 75, 88, 157, 192
 Jan-Pers 140, 182
 Jan-Persbodarna 133
 Jan-Perstorp 108
 Jan-Petters 104
 Jan-Samuels 133
 Jarlabodhum 45
 Jellsrudun 57
 Jerk-Anders 164, 183
 Jerk-Ers 154
 Jerk-Lars 164
 Jerk-Nils 183
 Jerk-Pers 157
 Jmparabodhum 168
 Jogansboda 168
 Johannelund 116
 Johannesberg 48, 157
 Johannesborg 199
 Johanneses 101, 150
 Johanneslund 111, 198, 199
 Johansboda 168
 Johansborg 199
 Johns 154

Jonases 69, 191
 Jon-Lars 125
 Jonsbo 117
 Jonsdelen 35
 Jons(gården) 127
 Jonstorp 133
 Jugansbo 19, 168
 Jugansbovallen 169
 Jutebo 160
 Juwansbo 168
 Jåpzbo 151
 Jåsbon 19, 21, 151
 Jägartorp 144
 Jägartorpet 110
 Jällbo 79
 Järlebo 19, 45, 79
 Järpebo 19, 42
 Järpenstorp 31
 Jöns-Anders 103
 Jöns-Ers 201
 Jönses hage 31, 37
 Jönshagen 37

 Kala 154
 Kalaberget 154
 Kalfmåssen 121
 Kallabodhum 18
 Kallmossen 121
 Kallviken 136
 Kalvhagen 137
 Kalvnäs 43
 Kammars 88, 190
 Kamsta 46
 Kamstaberget 46
 Kamsta Tegen 46
 Kanan 172
 Kanikebo 15, 20, 169
 Kankbo 169
 Kanukabodhum 169
 Kaplansgården 79
 Karbo 17, 19, 46
 Karlabodhum 46
 Karl-Ambreses 111
 Karlberg 84, 125
 Karlborg 84
 Karl-Karls 164
 Karl-Ols 152
 Karlsberg 48, 75
 Karlsborg 84
 Karlslund 88
 Kartan 170
 Kartaån 154, 170
 Kasbo 20, 44, 154
 Kaspers 199
 Kasten hov 165
 Kastens hov 165
 Kasöga 71
 Kattelbo 159

Kattelmossen 159	Kraka 140	*Kælabodha 10, 19, 22, 115
Kerstinbo 19, 114	Krakastad(en) 140	Källberg 123
Kerstinbo gård 114	Kransberga 114	Källbo 57, 154, 157
Kiababohum 49	Kristineberg 156	Källfallet 134
Kik 63	Kristinelund 55, 80, 131	Källhagen 57
Kik, Gamla 64	Krogen 146	Källmon 157
Kik, Lilla 63	Krongården 186	Källmyra, Lilla o. Stora 173
Kik, Nya 63	Kronogården 120	Källskog 91, 108
Kik, Stora 64	Krono Skyttens Torp 31	Källskogskällan 91
Kilgränden 140	Kråklund(s) 160	Källtorpet 80
Kilholmen 92	Kråknäset 104, 107	Källvik 144
Klacken 86	Kråkslottet 72	Källviken 115
Klases 165	Krækelfallett 70	Källvikstorp 144
Klementsbo 19, 169	Kräkelmossen 70	Kämparbo 122
Klens 121	Kubbo 86	Käringstugan 115
Klensbo 121	Kubbogärdet 86	Kärrbäck 113
Klingsbo 187	Kubbovreten 86	
Klingstugan 187	Kubboängen 149	
Klingvreten 187	Kuggböle 149	Ladbacken 172
Klippan 127, 170	Kuggebo 148	Lagbo 19, 80, 172
Klockarbacken 178	Kuggeboda 149	Lagbovallen 172
Klockarbostället 79	Kuggelbo 149	Lagbovreten 178
Klockargården 47, 79, 122, 170	Kuggelbobacken 148	Lagens, Gamla 172
Klockargårdsängen 47	Kukeboda 149	Lagens, Nya 183
Klockarharet 29	Kulbacken 51	Laggarbo 20, 93, 122, 173
Klockars 47, 79, 85, 122, 170	Kullarbo 19, 171	Laggarbo, Lilla 159
Klockartorpet 84	Kullberga 51	Lags 172
Klostertorpet 170	Kullen 149, 185	Lagvreten 194
Klostret 10, 24, 170	Kullerbo 106	Lakbäck 10, 24, 115
Klöstret 170	Kultberget 187	Lakbäcksvallen 123
Knektstugan 129	Kumla 14	Lakbäck Väster 115
Knut-Ollas 155	Kungsåra 30	Lakbäck Öster 115
Knösbo 185	Kunstebacken 118	Lakens torp 97
Kobbo-wreten 86	Kunstun 118	Lakvreten 97
Kobobacken 148	Kvallen 80	-landa 13
Kobon 19, 21, 22, 149	Kvallen 80	Landbovröd 140
Ko-Finas 189	Kvallsjön 80	Langansbo 175
Kofrabodhum 170	Kwarnista 47	Lanses 108
Koksbo 44	Kvarnmyra 183	Lappgränden 140
Kolarlugnet 90	Kvarntorp 114	Lappviken 113
Kolartorpet 137	Kvarsta 10, 12, 47	Lars-Anders 87, 101, 132
Kolbacka 163	Kvarstaberg 55	Lars Anderssons torp 70
Kolbo 49	Kvarsta fäbodrar 48	Larsbo 75, 182, 190
Kolebo 19, 80, 84	Kvarstaskog 48	Larsbogrind 182
Kolningssvedden 125	Kvistbo 172	Larsbohagen 75
Kolningsvreten 125	Kyrkberget 108	Lars-Ers 177
Komministergården 79	Kyrkoherdebostället 54	Lars-Jans 192
Korbo 19, 170	Kyrkvärdens 166	Lars-Lars 75, 103
Korbosätern 171	Kåbo 19, 172	Lars Larssons husplats 94
Korbovallen 171, 199	Kågbo 172	Lars-Nils 111
Kornbergstorp 88	Kålbo 173	Lars-Nilsbodarna 111
Kornbergs torp 88	Kålebo 80	Lars-Nilsfäbodarna 111
Kornbergstäppan 88	Kålnäs 84	Lars-Ols 129, 131, 145, 197
Korsbo 146	Kåpeboda 172	Lars-Pers 157
Korsmyran 146	Kåsseboda 114	Larssons 88
Korsvägen 197	Käbbo 19, 49	Lass-Ers 157
Kox 45	Käbbo, Nedre 49	Lass-Pers 160
Koxbo 44	Käbbo torp 49	Lavæbodhum 172
Koxen 45	Käbbo, Övre 49	Laxtorpet 75

- Ledbacken 172
 Lejsta 75
 Lena 81
 Liljansberg 66, 199
 Liljedal 172
 Lillaggarbo 159
 Lillgården 49
 Lillrickebo 159
 Lillsmedzbo 159
 Lill-Torbacka 116
 Lindbergs 157, 172
 *Lindbåtstaden 63
 Lindesberg 145
 Lindhov 173
 Linds 169
 Lindsbro 10, 24, 173
 Lindsbro krog 174
 Lindses 31
 Lindsta 32, 62
 Lindstorp 169
 Lissboen 21
 Lisselbo 20, 49, 175
 Litselbo 20, 116
 Litsleby 10, 15, 43
 Littzlaboda 43
 Ljusback 10, 116
 Loberg 110
 Loberg(et) 128
 Lockarbo 19, 117
 Lokaruabodhum 117
 Lokärret 110
 Longansboda 175
 Lortbrokärret 110
 Lortkärret 110
 Lugnet 45, 76, 93, 107, 144, 174
 Lugnet, Stora 107
 Lukarabodum 117
 Lump-Tildas 76
 Lund 43, 55, 108, 165
 Lunda 43, 76
 Lunda (gård) 76
 Lundbergs 106
 Lundbo 34, 199
 Lundgrens 86
 Lurberg 122
 Lustigbacka 40
 Lustigtorp 40
 Lydhisum 10, 50
 Lysabæk 116
 Läckarbo 117
 Långarsbo 19, 175
 Långbrokärret 76
 Långbron 76
 Långdäljan 69
 Långgårde 50
 Långgårdet 10, 175
 Långkoxet 44
 Långängen 166, 179
 Långängstorpet 179
 Lårsta 15
 Lårstabo 15
 Låtan 50
 Låta äng 50
 Länna 10, 81
 Länna, Öster 82
 Länsängsgården 136
 Lönns 176
 Lövbacka 200
 Lövbo 97
 Lövens 156
 Lövensberg 156
 Lövhagen 50
 Lövlund 60, 88, 93
 Lövlunda 156
 Löviskog 93
 Lövsta 50
 Lövasen 94
 Madams 136
 Magnuses 103
 Magnussabodhom 176
 Malmbacken 32, 66
 Malmen 88
 Malmens 32
 Malmströms 88
 Manhem 51
 Marbäck 10, 24, 50
 Marieberg 187
 Mariebo 177
 Markusbo 113
 Marstall 52, 53
 Marstalla 10, 24, 51, 71
 Marstallen 52
 Marstrand 130
 Marthinsbodhum 176
 Maskinistens 89
 Mats-Anderses 186
 Matsbo 189
 Mats-Lars 112
 Mats-Larsbodarna 112
 Mats-Larsfabodvallen 112
 Mellanbo 41, 46, 84, 118, 120, 146, 193
 Mellangränden 140
 Mellangården 44, 53, 72, 103, 109, 120, 125, 127, 186
 Mellantorp 72
 Mickels 78
 Mittbyn 76, 103, 112, 127, 130, 158
 Mjölnergården 44
 Mjölners 149
 Mjölntorpet 122
 Modigsodlingen 163
 Modigs-Olles 162
 Mogan 158
 Morbo 146
 Morssvedd 107
 Mortilns 185
 Mossberg 117
 Mossbo 20, 117, 134, 186
 Mossboda 94, 163
 Mossbo fabodar 133
 Mossbo fabodvall 133
 Mossebo 144
 Mossen 163
 Munga 15
 Munters 189
 Murar(en)s 99
 Murar-Pelles 200
 Myckelholm 46
 Mykle Engett 177
 Myran 66, 75, 158
 Myrberga 32
 Myren 15
 Myrkarsbo 15
 Målarbo 88
 Målarkolningen 88
 Målars 77
 Mångsbo 19, 86, 176
 Månkarbo 15
 Månses 76
 Mårsbo 53
 Mårtensbo 53, 82
 Mårtsbo 19, 82, 176
 Mædhalby 118
 Mälby 10, 15, 118, 182
 Mälby kvarn 118
 Mälbytorpet 118
 Märbäck 51
 Mårstalla 51
 Mässings 77
 Mölnargården 44
 Mölnartorp 122
 Nappan 43
 Nappen 44
 Nederbyn 129
 Nickebo 76
 Nickebotorp 83
 Nickebo(torpet) 76
 Nilsbo 45
 Nilsses 82
 Nilsses torp 126
 Nils-Pelles 76
 Nils-Pers 182
 Nilssons 126
 Nissbo 45
 Nora 95
 Norbo 29
 Norbygge hamna 7
 Nordanhed 97
 Nordanmyra 93, 119
 Nordansjö 83
 Nordansjö 10, 118

- Nordansjö fåbodar 119
 Nordfall 53
 Nordins torp 124
 Nordmyra 9, 10, 14, 93, 119
 Nordmyrasjön 95
 Nordsjö 10, 83
 Noréns torp 105
 Norgrens 103
 Norrbo 20, 33, 53, 63, 93, 120, 146
 Norrboslätt 64
 Norrbyn 128
 Norren 168
 Norrgrind 69
 Norrgränden 96, 140
 Norrgården 44, 53, 72, 76, 100, 103, 109, 112, 125, 126, 128, 130, 134, 136, 164, 183, 186
 Norrhagen 69, 191
 Norrskogen 36
 Norrstugården 109
 Norrstun 105, 108, 116, 126, 136, 163
 Norrsälja 10, 23, 61, 190
 Norrviken 54, 176
 Norrvreten 54
 Norråmyra 92
 Norr Åmyra 24, 92
 Norr Åsbo 135
 Norränge 103
 Norströms 107
 Nuttasbo 171
 Nybelbärga 29, 54
 Nyberg 32
 Nybili 54
 Nybo 48, 63, 80, 106, 118, 124, 152, 183, 199
 Nybro 47, 88
 Nybrolotten 89
 Nyby 36, 69, 71, 159
 Nybygge 174
 Nybyggens 197
 Nybygget 64, 76, 83, 122, 144
 Nybyholm 74
 *Nybyle 10, 23, 29, 54
 Nybylund 69
 Nyby, Öster 71
 Nybäck 77
 Nyckelbo 177
 Nyckelholmen 46
 Nyckelholmen, Gamla eller Lilla 44
 Nyckelängen 177
 Nyfåbon 21
 Nyhagen 32
 Nyholm 89, 109
 Nymanstorp 192
 Nystrand 120
 Nysätra 174
 Nyvalla 149
 Nyåker 191
 Näs 10, 14, 42
 Näsbo 191
 Nästgården 103
 Nötbo 120
 Oberhæ 166
 Odensborg 40
 Offerbo 19, 177
 Offerbobodarna 177
 Oknen 133
 Ol-Anders 102, 164
 Olbo 20, 45, 177
 Ol-Ers 90, 103, 112
 Ol-Görans 166
 Ol-Jans 166
 Ol-Jons 113
 Ol-Lars 176
 Ol-Mats 77, 117
 Ol-Nils 103, 125, 127
 Olof Erssons torp 118
 Olofsbo 45, 83
 Ol-Ols 77, 125, 131, 136, 181
 Olovsborg 154
 Ol-Pers 83, 99, 103, 125
 Olsberg 77
 Olsbo 83, 107
 Olwastæby 110
 Ombyte 85
 Oplanda 194
 Oppgården 130
 Oppstun 124, 135
 Oppstu-täppor 135
 Oppängen 194
 Oskarsborg 182
 Oskarshamn 131
 Oskarslund 199
 Parkudden 135
 Pedersboda 83
 Pellbo 85
 Pell-Pers 103, 151, 157, 180
 Pell-Pers(mors) 189
 Per-Anders 105, 166
 Per-Ers 112, 116
 Per-Gustavs 128
 Per-Jans 103
 Per-Jons 132
 Per-Jöns 93, 109
 Per-Karls 63, 94
 Per-Lars 77
 Per-Mäns 103
 Per-Ols 71, 193
 Per Olssons torp 182
 Per Perssons torp 127
 Persbo 19, 83, 105, 154, 178
 Persboby 83
 Persborg 40, 157
 Persro 40
 Perstorp 154
 Petbo 19, 21, 161
 Petbotomten 161
 Petersberg 85
 Petersborg 157
 Pickhus 169
 Pickhuskojan 170
 Pilarbo 164
 Pilvreten 177
 Pinan 178
 Pinngränden 140
 Pitan 134
 Pitevallen 168
 Pithagen 134
 Pitronningen 134
 Ploga 163
 Posttorpet 154
 Prest(e)boleth 54, 120, 178
 Probstens Fäbowahlswetten 179
 Prästbostället 84
 Prästgården 12, 13, 14, 54, 84, 120, 178
 Prästgårdsvallen 21, 179
 Prästgårdsängen 55
 Prästtorpet 122
 Quarnsta 47
 Quærestum 47
 *Raghnhildabodha 33, 56
 Ragnarbo 19, 179
 Ragnileboda 56, 179
 Ramna 10, 56
 Ramtegarna 55
 Ramtegen 55
 Raskens 84
 Rassbo 85
 Rastebo 85
 Ravastbo 19, 85
 Ravastbo torp 85
 Renboholm 180
 Rickbacken 193
 Rickbolund 164
 Rickebo 19, 180
 Rickebo, Lilla 159
 Rickens 164
 Ricklunda 180
 Ringvalla 101
 Risinge 56
 Risänge 10, 24, 56
 Risängen 111, 112
 Risängesvallen 57
 Rosendal 65, 97, 180, 199
 Rosenlund 166

Rosentorp 89
 Rostorpet 89
 Rotfallet 110
 Rotskär 65
 Rottebo 181
 Rubergs källa 123
 Rubergsvreten 123
 ruda 24
 Rudbergs 123
 *Rudufäbodarna 57
 Rudun 10, 24, 57
 Rumpaboda 180
 Rundhällen 122
 Runeborg 180
 Rungrens Torp 48
 Runhällen 122
 Runnebo 20, 122, 180
 Runnmyra 181
 Runwiken 87
 Rutbacken 127
 Rutens Torp 127
 Ruthagen 77
 Ruthens torp 85
 Ruts 127
 Rutstugan 85
 Ruttorpet 85
 rydhia 24
 Rydia 85
 Ryie 85
 Ryttares torp 76
 Rytarmossen 104
 Rytartorpet 76
 Råbo 50, 77
 Rådzboo 123
 Rågvreten 166
 Råksjön 86
 Råmossen 77
 Råsbo 123
 Råsbosjön 123
 *Råsjön 123
 Rättebo 181
 Rävsten 111
 Rävsvad 147
 Röda krogen 57
 Rödje 10, 85
 Rödjebro 86
 Rödje gård 86
 Røjningen 79
 Røjningstorp 79
 Røjslen 83
 Rök 14
 Rønngrens 87
 Rønngrenstorp 48
 Rønnviken 10, 86
 Rørbo 37
 Rørens 168
 Røvarstenen 111
 Sala 62
 Sala norra kronopark 123
 Sala södra kronopark 123
 Salängen 157
 Sandbäck 94
 Sandgrinden 51
 Sandgrindsröret 51
 Sandtorp 89
 Sandvik 103
 Sandviken 43, 181
 Sandvreten 108
 Sarastugan 55
 Sarasåker 55
 Sefferhällen 122
 Segelbo 124
 Segelbobodarna 112
 Seselboo 89
 Sevedskvarn 118
 Sevedstorp 174
 Siesta 181
 Sifferhällen 122
 Sifferhällshällarna 122
 Sigelbo 124
 Siggberg 10, 124
 Sillbo 19, 87
 Sillbodkärret 21
 Sillbomalmén 88
 Sillbon 21
 Sillebo 19, 181
 Sillebokojan 183
 Sillebo torp 183
 Silleboäng 182
 Sisselbo 19, 89
 Sjudarestugan 90
 Sjudars 90, 103
 Sjukhustomten 183
 Sjöberget 117
 Sjöbo 163
 Sjöboda 58
 Sjöfallet 125
 Sjögränden 140
 Sjöholmen 10, 41
 Sjökarlsbo 125
 Sjövik(storpet) 87
 Skaleboda 162
 Skalleboda 162
 Skallängen 162
 Skansen 37
 Skedekarsboda 125
 Skekarsbo 15, 19, 125
 Skellerbom 90
 Skeppsmyran 104
 Skinnarbo 20, 125
 Skinnarbo hästhagen 126
 Skobbo 183
 Skogbo 20, 183
 Skogbokojan 183
 Skogen 45, 90, 126
 Skogens 164
 Skogsfrid 49
 Skogsgränden 96
 Skogsmyren 180
 Skogssjön 77
 Skogsvik 50, 157
 Skogsängen 77, 152
 Skogwacktar Torpet 31
 Skojars 80
 Skoleboda 162
 Skomakars 199
 Skommars 127
 Skommartorpet 168
 Skräddarbo 88, 93
 Skräddars 37, 69, 107, 119, 127, 128, 194, 197
 Skvaterbo 118
 Skvaterbäcken 118
 Skyttholmen 199
 Skälby 162
 Skäggebo 178
 Skälby 19, 162
 Skärsjö 10, 24, 126
 Slaktars 127
 Slättboen 21
 Slätan 184
 Slättan 10, 184
 Slätten 152
 Slätttorpet 64
 Smedens 128, 163
 Smedjan 155
 Smedsbo 10, 20, 23, 58, 77, 80, 184
 Smedsbo, Lilla 159
 Smedsbotäppan 58
 Smedshov 184
 Smedstorp 163
 Smedsåker 184
 Smibacken 186
 Smulan 174
 Smulbo 174
 Smuleberg 175
 Smydzbole 184
 Småängen 51
 Snestorp 65
 Snickars 114, 127
 Snugga 194
 Snurromsvreten 112
 Snusshus 182
 Snöroms 112
 Sofiedal 197
 Sofielund 162
 Solbacka 135, 187, 192
 Solbacken 58
 Solberg 10, 14, 58, 77
 Soldatängen 172
 Solgården 65
 Solhallet 71, 179
 Solhem 64
 Solhörnan 184

Solvalla 86, 135
 Solvallen 186
 Solvik 50, 85
 Sonbon 164
 Sotrönningen 89
 Spånghagen 59
 -sta 12, 40, 47
 Stabo 59
 Staf 59
 Staffansbo 19, 37, 184
 Stafflaboda 127
 Stafflabohum 59
 Stala 52
 Stalbo 17, 18, 20, 59, 127
 Stalbo soldattorp 128
 Stalbotorp 60
 Stale 52
 -stall(en) 52
 Stallhagen 144
 Stallhagsberget 144
 Stamgården 77
 Stammen 77
 Stares 107
 Stavlundstøen 59
 Steghamota skogh 185
 Stempnæ 90
 Stenbacken 145
 Stenbrobacken 31
 Stenbrogärdet 31
 Steneborg 37
 Stenlunda 185
 Stenmyran 102
 Stennäs 81
 Stenstorp 71, 194
 Stenstugan 194
 Stentorp 128
 Stentorpet 194
 Stenviken 150
 Stigamo 185
 Stigmota 10, 13, 185, 195
 Stigsbo 128
 Stigängen 128
 Stimna 90
 Stomhemmanet 199
 Stongkye 186
 Stora fäbodvallen 102
 Stora myran 119
 Storgården 44, 49, 77, 186
 Storhamra betsmark 196
 Storjansbo 175
 Storkobet 172
 Storkoboteg 172
 Storrickebo 180
 Storstun 136
 Storvallen 176
 Storvreten 99
 Strängsbo 200
 Strömsberg 77, 89
 Strömtorpet 89
 Styggbråten 126
 Styggholmen 163
 Styggmyren 163
 Stymlan 77
 Stymne 10, 90
 Ståhls torp 68
 Ståleboda 59, 127
 Ståle(n)s 128
 Ståltorpet 128
 *Stångkya 186
 Stället 87
 Ställvreten 87
 Stårte 10, 24, 186
 Stårtevallen 187
 Ståvlö 59
 Sundbo 164
 Sundins 112
 Sundinsbodarna 112
 Sundinsfäbodvallen 112
 Sunnersta 73
 Sunnesta 73
 Sunnätta 73
 Svallängen, (Nya) 108
 Svanströms torp 94
 Svarthålet 197
 Svarthäll 113
 Svartmossen 46
 Svartsky 199
 Svartstugan 177
 Svebo 131
 Svedbodal 187
 Sveddalen 187
 Sveddöbo 77
 Svedden 77, 94, 103, 107, 128, 136
 Sveddstugan 77
 Sveddtorpet 136
 Sveden 91, 185
 Svedäng 10, 187
 Svemossen 61
 Svenbo 45
 Svene 61
 Svenes 61
 Svennevad 60
 Svesta 188
 Svja 144
 Svidgärdet 187
 Svimossen 61
 Svina 10, 13, 14, 60, 188
 Swinabolstad 188
 Svinabäck 61
 Svina, Nedre 61
 Svina soldattorp 61
 Svina, Övre 61
 Svind 61
 Svingbolsta 10, 13, 188
 Svingbolsta krog 189
 Svingbolsta soldattorp 189
 Svinmossen 61
 Svinn 61
 Svinnegarn 60
 Svinnö 61
 Svinö 61
 Svisjön 61
 Svyna 60, 188
 Swynbolsta 188
 Sagarbo 114
 Sägarens torp 193
 Sångars 193
 Sågen 77, 193
 Sånggården 77
 Sälen 62
 -sälja 23
 Sälja 10, 23, 24, 62, 128
 Säljabyn 128
 Sälja Norr 61, 190
 Sälja Väster 190
 Säljevreten 191
 Sälls 107
 Sälängen 157
 -säter 23
 Sättra 10, 23, 24, 191
 Sättra Soldat Torp 192
 Sättravallen 192
 Södergården 103, 157
 Södernäs 63
 Södertorp 192
 Sönbo ängen 164
 Sörbo 60, 78, 91, 93, 130, 175
 Sörbyn 103
 Sörgränden 96
 Sörgården 44, 61, 69, 77, 101, 103, 109, 112, 125, 134, 187
 Sörhagen 90
 Sörmarken 183
 Sörskogen 158
 Sörstun 127, 130, 164
 Söråmyra 93
 Sör Åsbo 135
 Sörängen 35, 78, 85
 Sörängs Eriks torp 78
 Tallbacken 192
 Tallbo 155, 172
 Tatar-Rönningen 124
 Tavlan 54
 Tegelbruket 109
 Teppegerhi 10, 192
 Thørelsiøbode 147
 Tidenäset 137
 *Tidha 137
 Tidlunds torp 193
 Tidåhn 137
 Tildas 76
 Timans 73
 Tingarsbo 91
 Tingvastbo 19, 91

Tinäset 137
 Tinäsfäbodarna 136
 Tiån 137
 Tjårdalen 107
 Tjårdalsvreten 107
 Tobbo 19, 192
 Tobbokojan 192
 Tolan 163
 Tolbo 19, 192
 Tomta 49, 116
 Tomten 31
 Torbacka 130
 Torbo 91
 Tordeboda 192
 Toresjön 147
 Torgården 65
 Torkelsbo 125
 Torp 10, 16, 130
 -torp 16
 Torpargården 112, 124
 Torpars 112
 Torparvreten 108
 Torpet 137, 159
 Torpshus 131
 Torpsta 131
 Torsåker 12
 Torsängen 131
 Tranhem 70
 Trasket 187
 Trollartorpet 63
 Trollberget 175
 Trondheim 70
 Tronhem 70
 Trundhem 63, 70
 Trundhem, Nya 70
 Trundhjem 70
 Trundvreten 70
 Trunhem 70
 Trädgårdstorp 197
 Trämossen 69
 Trämoss-Lasses 69
 Trögbo 190
 Tubbaboda 192
 Tuppängen 152
 Turkilzbo 125
 Tvestarna 81
 Tvestberget 81
 Tvesten 81
 Tvisten 81
 Tängesbo 19, 193
 Tängesbo soldattorp 193
 täppa 24
 Täppaharet 29
 Täppan 10, 58, 70
 Tärn 100, 132
 Tärnbo 100
 Tärnbro 100
 Tärnpussen 100
 Tärnsjö 132

Tärnsjön 100, 132
 Tärntorpet 100
 Töbro 20, 147, 155
 Töbroarna 147
 Töreltjärnen 147
 Törlan 147
 Tösjön 147

 Uddenhov 78
 Uddtorpet 78
 Uddunge 74
 Uddvreten 78
 Uggleboda 177
 Ulebo 14, 20, 132
 Uljeberg 195
 Ullbolsta 188
 Ulvåsa 143
 -unge 12
 Upplanda 10, 14, 193
 Upplandavallen 21, 194
 Uppsala 62
 Uppängen 194
 Urmakars 172
 Utanbon 21
 Utters 199

 Vackerbråten 126
 Vad 10, 64
 Vakarle 91
 Valir 138
 Vallby 155
 -vallen 21, 55
 Vallen 178
 Valsön 39, 55
 Vavd 17
 Vederholm 197
 *Vedtorpet 91
 Vendel 195
 *Vendeledha 10, 24, 194
 Vendelsvarv 195
 Vendelsåsen 195
 Vendelsö 195
 Vendeludd 196
 Westerbovreten 180
 Vgglabodhum 132
 Viberget 134
 Vibo 134
 Vibron 134
 Viby 10, 12, 29, 64
 Vibäcken 134
 Vida 10, 24, 65
 Vida frälseallmänningsslott 66
 Vidatorp 35
 Vidavallen 66
 Videtorp 120
 Vikbolandet 137
 Viken 113

*Vikhamar 10, 196
 Viksberg 78
 Viktorshagen 167
 Vilan 49, 82
 Vilans 78
 Vilhelmsdal 192
 Villsmossen 112
 Vinterbo 171
 Vogelsang 73
 vret 24
 Vreta 10, 196
 Vretarna 127
 Vretbacken 114
 Vretbo 78, 127
 Vretbyn 196
 Vreten 66
 Våla 138
 Våla härad 27
 Vålbo 29
 Väderholmen 10, 197
 Vädersholm 197
 Vädersta 191
 Väderstad 191
 Wädersta wreten 191
 *Vændil 195
 Vandle 195
 Västanhov 198
 Västana 91
 Västana 133, 157
 Västberga 155
 Västerbo 33, 41, 66, 91, 117, 180
 Västerbygge 167
 Västergården 35, 53, 109, 113, 120
 Västerlänna 81
 Västerskog 194
 Västersocknen 140
 Västerstun 127, 136
 Västersälja 10, 23, 24, 190
 Västervik 187
 Västervåla 138, 139
 Västeränge(n) 112
 Västerängen 105, 119
 Vättla 47
 *Vättla bodar 47

 Yghabodom 112

 Åberga 93
 Åbo 65
 Åby 10, 12, 13, 133, 198
 Åbybäcken 133
 Åby gamla fäbodvall 199
 Åbygge hamna 7
 Åbyhus 199
 Åbylund 135, 199
 Åbysågen 114

Åbyvallen 199
 Åkerbacka 200
 Åkerbacken 200
 Åkerby 10, 13, 199
 Åkerlunds 155
 Åmyra 10
 Åmyra, Lilla 93
 Åmyra Norr 24, 92
 Åmyra, Stora 92
 Åmyra Sör 93
 Åsbo 14, 20, 78
 Åsbo Norr 135
 Åsbo Sör 135
 Åsen 137

 Älvåsa 137
 -änge 24
 Ängebo 55
 Ängelsmyran 113
 Ängesmyran 113
 Änglunds 78
 Ängsberg 200
 Ängsholmen 39, 168

Ängsta 93
 Ängstorp 66
 Ärligbo 19, 135
 Ärloghæbodum 135
 Ärna 109
 Äsliby 44
 Äsperbo 19, 64, 200
 Äspernängen 64
 Ätran 153

 Ödegården 82
 Ödesta 136
 Öja 36
 Ökersbo 94
 Ökessbo 94
 Ölund 166
 Ömans 157, 173
 Ömans-Johannas 74
 Ömanstorp 193
 Ön 10, 14, 66, 179
 Öndbo 19, 195, 201
 Örbyhus 25
 Östa 10, 136

Östaholm 137
 Östaholmstorpet 137
 Östa kvarn 137
 Östa källa 137
 Östanhed 123
 Östanås 137
 Östberga 85
 Östbyn 128
 Österbo 45, 79, 86, 93, 120, 145,
 175
 Österbo fäbodan 120
 Östergränden 140
 Östergården 35, 53, 113, 120
 Österhult 199
 Öster Länna 82
 Östers 167
 Österskog 149
 Österskullarna 167
 Östersocknen 140
 Östervåla 138
 Östlings svedd 78
 Östlunda 145
 Östlunds 145
 Överbo 178

NORDISKA NAMNSTUDIER

Festskrift till
HARRY STÅHL
22 september 1985

WITH ENGLISH SUMMARIES

LUNDEQUISTSKA BOKHANDELN, UPPSALA

FÖRKORTNINGAR

aa	=anförda arbete	RA	=Riksarkivet i Stockholm
ANF	=Arkiv för nordisk filologi	RAp	=pergamentsbrev i RA
APHs	=Acta Philologica Scandinavica	RApp	=pappersbrev i RA
bek	=beskrivning till ekonomiska kartan	RAÅ	=Riksantikvarieämbetet i Stockholm
BNF	=Beiträge zur Namenforschung	SAOB	=Ordbok över svenska språket utg. av Svenska akademien
DAG	=Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg	SaoS	=Saga och sed
DAL	=Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund	SAS	=Studia anthroponymica Scandinavica
DaRA	=/Danska/ Rigsarkivet i Köpenhamn	SD	=Svenskt diplomatarium
DAUM	=Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå	SDns	=Svenskt diplomatarium /ny serie/ från och med år 1401
db	=dombok	skg	=skeppslag
DD	=Diplomatarium Danicum	SkO	=Skånes ortnamn
DDal	=Diplomatarium Dalecarlicum	SMP	=Sveriges medeltida personnamn
DGP	=Danmarks gamle Personnavne	SMR	=Svenska medeltidsregister 1434—1441
DN	=Diplomatarium Norvegicum	sn	=socken
DS	=Danmarks Stednavne	SNF	=Studier i nordisk filologi
ek	=ekonomisk karta	SOB	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Blekinge län
G	=Generalstabens karta över Sverige	SOH	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Hallands län
GFR	=Konung Gustaf den förstes registratur	SOJä	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Jämtlands län
glk	=geologisk karta	SOJö	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Jönköpings län
hd	=härad	SOSk	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Skaraborgs län
HIT	=Historisk tidskrift	SOV	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Värmlands län
jb	=jordebok	SOVn	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Västernorrlands län
jr	=jordregister	SOÅ	=Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskrift
KA	=Kammararkivet (i RA) i Stockholm	SOÅ	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Älvsborgs län
kb	=kyrkbok	SOÖg	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Östergötlands län
KB	=Kungliga biblioteket i Stockholm	SRP	=Svenska Riksarchivets pergamentsbrev
KL	=Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid	SvLm	=Svenska landsmål och svenskt folkliv
KrA	=Krigsarkivet i Stockholm	T	=Topografisk karta över Sverige
LMV	=Forskningsarkivet vid Statens lantmäteriverk i Gävle	tg	=tingslag
LSB	=Stifts- och landsbiblioteket i Linköping	tl	=tiondelängd
LUB	=Lunds universitetsbibliotek	u.d.	=utan datum
ml	=mantalslängd	ULMA	=Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala
NE	=O. Rygh, Norske Elvenavne	u.o.	=utan ort
NG	=O. Rygh, Norske Gaardnavne	UUB	=Uppsala universitetsbibliotek
NN	=Namn og nemne	u.å.	=utan år
NoB	=Namn och bygd	vid.	=vidimation
NS	=Nysvenska studier	ÖNON	=Övre Norrlands ortnamn. Ortnamnen i Norrbottens län
OAU	=Ortnamnsarkivet i Uppsala		
ODS	=Ordbog over det danske Sprog		
OGB	=Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län		
or.	=originalhandling		
OUÅ	=Ortnamnssällskapets i Uppsala årsskrift		

Ortnamn på Ås(e)-

Av MATS WAHLBERG

Det ursprungliga gemensamma namnet för de nuvarande byarna *Norra* och *Södra Åsbo* i Nora sn, Våla hd, Västmn. l. finns omnämnt enbart två gånger på medeltiden. I ett originalbrev från 1331, daterat just i Åsbo, skrivs namnet *Datum asobodhe*; senare möter skrivningen i *Åsabodom* 1454. De äldsta jordeböckerna har formerna *åseboda* (= *Norra Åsbo*) och *Søderåsbi* 1544, *Norre åseboda* och *Södre åsebo* 1549 och därefter former med kompositionsvokalen *e* fram till och med 1628.¹ Bebyggelsen ligger vid en stor och markerad grusås, och det vore därför rimligt att antaga, att just appellativet *ås* utgjorde förled i namnet. Då *ås* av de flesta forskare anses vara en *a*-stam, är emellertid skrivningarna med de olika kompositionsvokalerna oväntade; med stam- eller genitivkomposition borde förledens form vara *Ås-*. En genomgång av ett åttiotal ortnamn på *Ås-* har emellertid givit vid handen, att c:a hälften av dessa på medeltiden och i de äldsta jordeböckerna har kompositionsvokalerna *a*, *e* eller *o*. De flesta författare som har behandlat något eller några av dessa namn kommenterar inte närmare förledens form, i de fall man utgår från ordet *ås*.

De möjligheter som står till buds att tolka namnens förleder synes mig vara följande: 1. En för övrigt icke belagd gen. sing. *asa(r)* av fsv. *as* m. 'bergsrygg'. 2. Gen. pl. *asa* av fsv. *as* 'bergsrygg'. 3. Gen. **As-ar* av ett ånamn **As-a* 'Åsån'. 4. Gen. *Asa* av fsv. mansnamnet *Ase*. 5. Gen. **Asu* av ett ånamn **Asa* 'Åsån'. 6. Gen. *Asu* av fsv. kvinnonamnet *Asa*. Min avsikt är att undersöka, om någon eller några av dessa tolkningsmöjligheter bör lämnas företräde i de enskilda fallen. Undersökningens värde begränsas av

¹ För belägg på de i uppsatsen diskuterade namnen på *Ås(e)-* hänvisas till förteckningen i slutet av uppsatsen.

att jag inte eftersträvat en fullständig genomgång av samtliga namn som kan tänkas höra hit.² Det insamlade materialet torde dock vara tillräckligt belysande. Vidare har jag tyvärr haft möjlighet att göra terrängstudier enbart vid *Åsbo* i Nora sn, vilket såsom nämnts är min utgångspunkt, samt vid *Åsbo* i Vendels sn. Jag har för övriga namn alltså varit hänvisad enbart till kartan.

Ås 'bergsrygg' (fsv. *as*, fvn. *áss*) anses av de flesta etymologer vara besläktat med got. *ams* 'skuldra' (så Falk & Torp 1960, Holthausen 1934, Olson 1916, Pokorny 1959 och de Vries 1977). Detta ord har släktingar i andra fornspråk och anses gå tillbaka på urgerm. *amsaz, ie. **om(e)so-s*, alltså en germansk *a*-stam. Enligt Hellquist 1980 är dock *ås* 'bergsrygg' snarast samma ord som det likalydande *ås* 'bjälke, takås' (fsv. *as*, fvn. *áss*); denna möjlighet nämns även av Torp 1963 och Feist 1939. Detta senare ord motsvarar got. *ans* 'bjälke' men har för övrigt osäker etymologi. Det finska lånordet *ansas* 'brostock; stödbjälke' m.m. tyder dock på att det rör sig om ett urgerm. *ansaz, alltså en *a*-stam. Oberoende av hur man vill se på den eventuella relationen mellan *ås* 'bergsrygg' och *ås* 'bjälke', har vi alltså enligt de etymologiska handböckerna att göra med germ. *a*-stammar. Tre forskare har dock utifrån ortnamnsmaterial velat göra gällande, att *ås* 'bergsrygg' ursprungligen haft en annan böjning. Om *Åsbräcka*, gd och sn, Flundre hd, Älvsb. l. (in *asubrækku* 1338, *Asabrækkæ* 1338), skriver Jöran Sahlgren (1953, s. 60) att förleden »är gammal genitiv singularis av ordet *ås*». Rimligen räknar Sahlgren här med *ar*-genitiv. På samma sätt torde man kunna tolka honom, när han beträffande *Norra Åsarp*, by och sn, Redvägs hd, Älvsb. l. (i *asathorppa sokn* 1376) talar om »gammal genitiv av ordet *ås*» (1950b, s. 51) och beträffande *Åsebol*, gd, Drängsereds sn, Årstads hd, Hall. l. (*Åhzebohl* 1646) skriver »gen. av ordet *ås*» (SOH 2, s. 202). De tre bebyggelserna ligger alla på eller vid en *ås*. Att *ås* 'bergsrygg' kan ha varit en *u*-stam föreslås av Valter Jansson (1951, s. 127) och med utförligare motivering av Lars Hellberg (1967, s. 113 f.). Enligt denne är terrängbeteckningen *ås* måhända från början identisk både med *ås* 'bjälke' och ordet för hednisk gud, fvn. *áss*. »Ordet har i så fall varit en s.k. *u*-stam», fortsätter Hell-

² Genomgången material är namn på Ås(e)- och As(e)- i OAU:s medeltidsregister samt C. M. Rosenberg, Geografiskt-statistiskt handlexikon öfver Sverige (Stockholm 1882—83).

berg och menar då uppenbarligen att den för fvn. *áss* '(hednisk) gud' betygade *u*-stamsböjningen åtminstone på nordisk botten varit gemensam för de tre orden. Hellbergs utgångspunkt är bl.a. ortnamnet *Ås*, som han vill föra tillbaka på en ursprunglig sing. dat.-form av ordet *ås*, böjt som en *u*-stam. Några spår av en sådan stamtillhörighet finns dock ej i det appellativa ordförrådet, och detta har inte heller antagits i någon etymologisk handbok. Möjligen skulle alltså svenskt ortnamnsmaterial visa, att *ås* 'bergsrygg' kunnat ha *u*-stamsböjning. De många namnen på *Ås*- med fsv. skrivningar *Asa*-, *Ase*- etc. tas dock i detta sammanhang inte upp till behandling av Hellberg. I en senare uppsats (i NoB 71, 1983, s. 87) ansätter han i samband med en utredning om sockennamnet *Estuna* i Sthlms l. utan kommentarer en utgångsform **ansu*- för ordet *ås*.

Förleden i de ortnamn som har ursprungliga medeltida skrivningar *Asa*- kan alltså formellt antingen vara en gen.-form på *-ar* enligt en antagen *u*-stamsböjning av *ås* 'bergsrygg', gen. pl. av samma ord, en ursprunglig gen. **As-ar* av **As-a* 'Åsån' eller gen. av det fsv. mansnamnet *Ase*, som finns belagt från stora delar av Svealand och Götaland (SMP 1). För de förstnämnda alternativen är naturligtvis terrängförhållandena avgörande; om reala förutsättningar för sådana tolkningar helt saknas, är det sista alternativet en rimlig lösning men kan givetvis vara tillämpligt även i övriga fall. I några fall synes det mig tämligen säkert, att en *ås* eller höjdsträckning varit namngivande. *Åsgöl* i Algutsboda sn, Uppvidinge hd, Kron. l. (*j Aasagøll* 1447) ligger vid en liten sjö med samma namn.³ Längs sjöns sydsida finns en höjdsträckning. Enligt min mening utgörs namnets förled av gen. sing. *asa(r)*- av ordet *ås*. Någon anledning att räkna med gen. pl. synes inte föreligga, och något vattendrag i omedelbar anslutning till åsen finns heller inte.⁴ *Åsbräcka* sn i Flundre hd, Älvsb. l. har fått sitt namn efter en gård nära kyrkan. Gården ligger vid randen av ett långsträckt höjdparti, som här stupar ganska brant. Någon *ås* i rikspråklig betydelse är det dock knappast. Enligt SOÅ 5, s. 65 är förleden gen. pl. av ordet *ås* och efterleden *bräcka* 'backe'. Emellertid finns det inte heller här någon anledning att räkna med

³ Sjön kallas även *Åsgölagölen*.

⁴ Jfr Brevner 1942, s. 163, där namnet tolkas på samma sätt men utan kommentar av förledens form.

plural form av *ås*, utan snarare gen. sing. *asa(r)*-, då det rör sig om ett enda mäktigt höjdparti.⁵ I dessa båda ursprungliga namn är det mindre tilltalande att kalkylera med mansnamnet *Ase*, allrahelst som en topografisk tolkning så osökt erbjuder sig. Till den äldsta skrivningen av namnet *Åsbräcka*, *asu*-, återkommer jag nedan. Den bör sannolikt inte, som görs i Lundgren & al. 1892—1934, s. 17, tas till intäkt för att förleden är kvinnonamnet *Asa*.

Namn på *-rum* och *-boda* har ofta personnamnsförleder. I flera sådana namn med medeltida skrivningar *Asa*- etc. är dock appellativet *ås* att föredra framför mansnamnet *Ase* (eller kvinnonamnet *Asa*). Om namnet *Åserum* i Mönsterås sn, Stranda hd, Kalm. l. (*in asarum* 1357) finns en kortare utredning av Hj. Lindroth (1916, s. 88), som dock inte mynnar ut i något bestämt ställningstagande. Då gården ligger på en tydligt markerad *ås*, vill Lindroth helst se ordet *ås* i förleden, men han anser inte att naturförhållandena medger en form i gen. pl. Gen. sing. *asa(r)*- menar Lindroth inte vara tilltalande att utgå ifrån, då en sådan form ej är styrkt. Han slutar med att nämna, att om sammanträffandet mellan *åsen* och namnet anses tillfälligt, kan även mansnamnet *Ase* tänkas ingå. *Norra* och *Södra Åsbo* i Nora sn, Våla hd, Västm. l. ligger på slutningen av en mäktig rullstensås, på vilken löper en gammal landsväg. Skrivningen *Åsa*- från 1454 är bevarad enbart i en 1600-talsavskrift. Denna gör dock ett allmänt vederhäftigt intryck, så när som på att bokstaven *å* införts i vissa fall. Med tanke på att ortnamnet vid tiden för avskriften troligen uttalades utan bindevokal, är originalet på denna punkt troligen riktigt återgivet. Om skrivningen *aso*- 1331 se nedan. *Åsebo* i Gärdserums sn, N. Tjusts hd, Kalm. l. (*jnnan asabodhom* 1382) ligger också invid en långsträckt *ås*,⁶ och *Åsbo* i Vendels sn, Örbyhus hd, Upps. l. (*aasabool* 1481) är beläget på en smal, men tydligt markerad rullstensås med en gammal landsväg.

I dessa sex namn synes det mig tämligen säkert, att terrängbeteckningen *ås* ingår. Då inga skäl föreligger att räkna med plural form, har vi här i stället uppenbarligen att göra med en sing. gen.-form *asa(r)*-. Detta skulle då innebära att *ås* 'bergsrygg', i likhet med fvn. *áss* '(hednisk) gud' har kunnat böjas som en *u*-

⁵ Jfr Sahlgrens ovan citerade tolkning samt Hellquist 1980, art. 2 *ås*.

⁶ Jfr Moberg 1947, s. 59.

stam. Det finns emellertid också ett stort antal ortnamn, där *ås* som förled står utan kompositionsvokal. Om min tanke, att *ås* har kunnat böjas som en *u*-stam, är riktig, är det i dessa fall fråga om vanlig stamkomposition. Detta förhållande synes t.ex. gälla för det vanliga ortnamnet *Åsby* (*Asby*). I Bohuslän, liksom i Norge, finns dock exempel på *Åseby*, där terrängbeteckningen *ås* kan ingå.

För en hel del namn med medeltidsformer *Asa-* etc. är det emellertid svårt att med bestämdhet avgöra, hur förleden skall tolkas. I några fall kan det sannolikt vara gen. pl. av *ås*. Ordet betyder i dialekterna, liksom i riksspråket, normalt 'bergsrygg, långsträckt höjd' etc. Det finns emellertid även exempel på betydelser som 'skogklädd höjd (samma betydelse som berg)' från St. Skedvi sn, Kopp. l. och 'lågt berg' från Malungs sn, Kopp. l. Även från Amnehärads sn, Skar. l. och Edsleskogs sn, Älvsb. l. finns liknande uppgifter.⁷ Man torde alltså inte kunna utesluta plural form syftande på flera höjder. Så förklaras *Asarum*, sn, Bräkne hd, Blek. l. (*Aserwm* 1400-t.) av Sven Benson (i ANF 87, 1972, s. 250), medan Bertil Ohlsson utgår från en sing. förled *As-*, syftande på flera höjdparter, vilka tillsammans benämnts *ås*; den nuvarande officiella skriftformen, liksom äldre namnformer med bindevokal, vill Ohlsson se som en skrivarprodukt (SOB 2, s. 4 f.). Även *Åserud* i Visnums-Kils sn, Visnums hd, Värml. l. (*Åserudh* 1585) har förklarats ha plural förled syftande på flera höjdsträckningar (SOV 12, s. 49). Förleden i *Åsebygd*, Gustav Adolfs sn, Vartofta hd, Skar. l. (*Asabögd* 1539) anses av Ivar Lundahl vara gen. pl. av *ås*, trots att gården uppges ligga på enbart en höjd (SOSk 13, s. 93). I många norska ortnamn räknas också med gen. pl., t.ex. *Åsland*, Mo hd, Telemark fylke och samma namn i Time hd, Rogaland fylke (NG 7, s. 409 och 10, s. 146; jfr även Rygh 1901, s. 15).

I några namn kan vidare gen. av ett ånamn **As-a* 'Åsån' tänkas utgöra förled, men jag har inte hittat några otvetydiga exempel på detta. Värt att beakta är *Södra Åsarp*, by och sn, Kinds hd, Älvsb. l. (*asatorppe kyrkke* ?1400-talets senare hälft). Enligt SOÄ 7: 1, s. 254 är förleden antingen gen. pl. av *ås* eller kanske snarare gen. av mansnamnet *Åse*. Jöran Sahlgren avvisar SOÄ:s förklaringar och tolkar i stället förleden som gen. av namnet på grannbyn *Ås*

⁷ Samtliga uppgifter från OAUd.

(1950a, s. 39). Kyrkbyn ligger ej på eller invid någon ås. Det gör däremot grannbyn Ås, och från denna flyter en å, *Åsarpsån*, genom kyrkbyn. Enligt min mening kan förleden i *Åsarp* mycket väl innehålla gen. av ett ånamn **As-a* med innebörden 'ån vid åsen' eller 'ån vid byn Ås'. Givetvis är dock SOÄ:s tolkning utifrån mansnamnet *Åse* möjlig; namn på *-torp* har ju ofta personnamnsförleder. Ett ånamn **As-a*, eller kanske **Asa* med tanke på den äldsta skrivningen i *asolykio* 1366, kan även tänkas ingå i *Åslycke*, gd, Asby sn, Ydre hd, Östg. l. Gården ligger i en liten sänka vid en ås utlopp ur sjön Tången; väster om ån sträcker sig en brant, långsträckt höjd, och på östra sidan finns en mindre höjd. Andra tolkningsmöjligheter, gen. sing. på *-a(r)* eller gen. pl. av *ås*, är emellertid också tänkbara; den äldsta skrivningen får då förklaras på annat sätt, varom närmare nedan. Robert Norrbys (1905, s. 51 f.) tolkning **aosa-*, en tänkt gen.-form av **aos* 'åmynning', förefaller mig svår att förstå, då *os* är en *a*-stam.

Klara exempel på namn, där förleden är gen. av det fsv. mansnamnet *Ase*, är också svåra att hitta. I många fall har man dock i litteraturen räknat med detta mansnamn som alternativtolkning. Om *Åsebol* i Hova sn, Vadsbo hd, Skar. l. (*Osszeboll* 1540) skriver Ivar Lundahl att förleden antingen är gen. pl. *asa* av *as* 'ås' eller gen. *Asa* av det fsv. mansnamnet *Ase* (SOSk 11:1, s. 106). Ett annat exempel där *Ase* kan utgöra förled är möjligen *Åsbo* i Tillinge sn, Åsunda hd, Upps. l. (*ååseboda* 1542). Gården är numera försvunnen, men läget vid norra sockengränsen nära vägen mot Sparrsättra framgår av gamla ek (1861). Den lilla åkerholme där gården låg är mycket blygsam, och något större höjddparti finns inte i närheten.

Även det fsv. kvinnonamnet *Asa* har föreslagits kunna utgöra förled i ortnamn på Ås(e)-. Om *Åsebyn* i Silleruds sn, Nordmarks hd, Värml. l. (*Assebyn* 1503) sägs i SOV 9, s. 55 att förleden snarast är något av namnen *Åse* eller *Åsa*. *Åseby* i Solberga sn, Inlands Nordre hd, Göteb. l. (*Osseby* 1544) anses av Assar Janzén (i OGB 6, s. 157 f.) troligast innehålla ordet *ås*, då gården ligger utefter en ganska hög och brant bergsås; han håller det dock för möjligt att kvinnonamnet *Asa* eller mansnamnet *Ase* kan ingå. I *Åseröd*, Skee sn, Vätte hd, Göteb. l. räknar Gustaf Sohlberg (i OGB 20:1, s. 102) enbart med kvinnonamnet *Asa*; namnets förled skrivs äldst *Aaso*. För två andra *Åseröd* i Göteb. l., i Mo sn, Bulla-

rens hd och i Krokstads sn, Sörbygdens hd, räknar Gunnar Drougge med ordet *ås*, då båda bebyggelserna ligger vid markerade bergsåsar, men för det första av namnen också med kvinnonamnet *Asa* på grund av den äldsta skrivningen *j Aaso rudi* och för det andra som alternativ antingen *Asa* eller *Ase* (OGB 18, s. 53 och 7, s. 104). Kvinnonamnet *Asa* har även antagits ingå i norska ortnamn, t.ex. *Åserud* i Rakkestad hd, *Åserød* i Tune hd och *Åseby* i Rødenes hd, samtliga Østfold fylke; de två första av dessa namn skrivs äldst *Aso*.⁸

Att räkna med kvinnonamnet *Asa* är rimligt för flera av de nyss anförda namnen. Enstaka medeltida skrivformer *Aso*- eller *Asu*- förekommer också i andra i denna uppsats tidigare behandlade namn, utan att de fördenskull behöver tolkas på samma sätt. Dessa är *Södra Åsarp* (eller *Norra Åsarp* — jfr beläggsredovisningen), *Åsbo* i Nora sn, *Åsbräcka*, *Åsebo* och *Åslycke*. Ytterligare exempel är *Åsevad* i Mönsterås sn, Stranda hd, Kalm. l. samt *Åsarp*, *Åsorp* och *Åstorp* i Östg. l., där dock många av de medeltida beläggen inte säkert kan knytas till något bestämt namn. Skrivningarna *Aso*- etc. står enligt min mening för *Asa*- och har sannolikt sin grund i en försvagning av kompositionsvokalen. Ett exempel på en mycket tidig sådan försvagning är det äldsta belägget för ortnamnet *Disebo* i Östervåla sn, Våla hd, Västm. l., *in dysebodhum* 1309 9/4 Salsta Skoklp (SD 2, s. 569). Förleden är här troligen ursprungligen gen. *Diso*- av kvinnonamnet *Disa*.⁹ Sannolikt är de här aktuella formerna *Aso*-/*Asu*- i huvudsak utslag av samma fenomen. Formen *asowadh* (senare delen av 1400-t.) för *Åsevad* står t.ex. isolerad bland ett flertal former på *-a*. Uppenbarligen måste man räkna med att uttalet av den obetonade stavelsen var så obestämt, att skrivaren valt fel vokal. Detsamma torde gälla för skrivningarna *in asubrækku* 1338 och *in asolykio* 1366 för *Åsbräcka* resp. *Åslycke*. Sådana synbarligen regellöst växlande förledsformer på *-a*/*-o* finns det en hel del exempel på även utanför den namngrupp som diskuteras i denna uppsats. Se t.ex. beläggen för *Göteryd*, sn i Sunnerbo hd, Kron. l. och *Klövaryd*, by i Ryssby sn, samma hd (Ejder 1979, s. 235) samt **Fastalyckan*, åker i Skänninge stad, Östg. l. (Peterson 1981, s. 112, not 84). Vidare kan

⁸ För fler ex. se Rygh 1901, s. 14 f.

⁹ Gen. *Disa(r)*- av kvinnonamnet *Dis* torde knappast komma i fråga, då detta inte finns säkert belagt i Sverige (SMP 1).

nämnas *Tuvebo*, gd, Dalhems sn, N. Tjusts hd, Kalm. l. (*tubbo bodhe* 1383 26/9 Västerås LSBp, *j twbbabodom* 1470-t. C 4, f. 37 v.) med mansnamnet *Tubbe* som förled. *Dunketorp*, by, Gärdserums sn, N. Tjusts hd, Kalm. l., som skrivs *j dunkothorpe* 1383 13/12 Bjärka RAp, har senare enbart former på *-a* och *-e*, t.ex. *j dunkatorp* 1453 7/6 Sthlms slott Sjöholmp. Här kan ingå ett mansbi-namn *Dunke*, som finns belagt några gånger på medeltiden just från Småland (SMPs).

När det gäller dessa båda senare namn finns kanske en orsak till att skrivaren ibland valt just *o* för att beteckna kompositions-vokalens obestämda ljudvärde. Det kunde vara fråga om anteciper-
 ing av efterledens vokal. De flesta av namnen på Ås(e)- med skrivningar *Aso-* för väntat *Asa-* har efterlederna *-boda* eller *-torp*. En sådan tolkning av sammansatta ortnamn med förleder som slutar på *-o* och *-u* i stället för väntat *-a* ges av Erik Brate (1911, s. 267 samt i ANF 35, 1919, s. 186 f.). Han hänvisar där till ortnamensexempel hos Lundgren & al. 1892—1934 med efterlederna *-bodha*, *-bol*, *-bro*, *-thorp*, *-rum* och *-stum*. Enligt Brate tolkas här med orätt i dessa fall första leden som kvinnonamn. Förhållandet kommenteras även av Axel Kock (i ANF 36, 1920, s. 151 f.), som emellertid i huvudsak vill förklara dessa former på annat sätt. Han menar att åtskilliga ortnamn på *-boda* etc. analogiskt fått förleder på *-o* via t.ex. sammansättningar med svagt böjda kvinno-namn. I motsats till Brate anser nämligen Kock att Lundgren ofta med rätta uppfattar en förled på *-o* i sammansatta ortnamn som gen. sing. av kvinnonamn på *-a*. Kocks resonemang ingår i en uppsats om växlande kompositionsvokaler i fornsvenskan, där han menar att analogibildningar spelat stor roll. Sannolikt över-skattar Kock förekomsten av kvinnonamnsförleder. Visserligen är sådana nog vanligare, än vad man i allmänhet har ansett, t.ex. just i namn på *-boda*, men knappast så allmänna, att de kommit att bilda mönster för kompositionsvokalerna. De flesta av Lundgrens exempel förefaller kunna tolkas enligt Brate; de är för övrigt inte så många, och ofta är de antagna kvinnonamnen ej belagda på annat håll i fornsvenskan. I en hel del av fallen finns dessutom också skrivningar med kompositionsvokalen *-a*. *Kårebo* i S:t Anna sn, Hammarkinds hd, Östg. l., som äldst skrivs *karobodhe* 1383 men senare enbart *kara-*, innehåller snarast, som Gösta Franzén menar, mansnamnet *Kare* och inte ett för övrigt okänt kvinno-

namn **Kara*.¹⁰ Detsamma torde gälla för ett annat av Lundgrens exempel med kvinnonamnet **Kara, j karothonpe* 1374 4/7 Hogstad RAp, som troligen avser *Kårarp* i Åsbo sn, Göstrings hd, Östg. l., i övrigt enbart belagt med former på *kara-*.¹¹ Lundgrens tredje ortnamnsexempel med kvinnonamnet **Kara, Karumom* från 1418, har osäker läsning och identifiering och torde därför kunna förbigås i detta sammanhang.¹² En anteciperings av det slag som här har diskuterats har också av Roland Otterbjörk (1957, s. 23) antagits föreligga i *in finuidobohum* ?1312 u.d. u.o. RAp (SD 3, s. 90), det enda belägget på en nu försvunnen bebyggelse i Harbo sn, Våla hd, Västm. l. Förleden utgörs rimligen av mansnamnet *Finvidh*, och man väntade här en gen.-form *Finvidha-*.

I dokumenten med formerna *Aso-/Asu-* för väntat *Asa-* borde man kunna finna också andra exempel på osäkert sätt att återge obetonad vokal. Så tycks dock inte vara fallet. I det brev 1383 13/12 Bjärka RAp, där *Åsebo* skrivs dels *asa-*, dels *aso-*, förekommer dock även den ovan diskuterade formen *j dunkothorpe* för *Dunketorp*. Emellertid har brevet för övrigt helt normala former, t.ex. *humblagardh, j hundakærre* (oidentifierat ortnamn) och *widher langogyl* (= *Långgöl* i V. Eds sn, N. Tjusts hd, Kalm. l.).

Denna undersökning visar enligt min mening att terrängbeteckningen *ås* som förled i ortnamn kan ha en sing. gen.-form *asa-*. Detta bekräftar en tidigare av några forskare framförd tanke, att ordet i fråga har kunnat böjas som en *u*-stam. I flera av de aktuella ortnamnen är emellertid även andra alternativa tolkningar tänkbara, nämligen gen. pl. av *ås*, ett ånamn **As-a* eller **Asa* 'Åsån', mansnamnet *Ase* eller kvinnonamnet *Asa*.

¹⁰ Se Lundgren & al. 1892—1934, s. 147 och SOÖg 11, s. 129. Något kvinnonamn **Kara* finns inte belagt i SMPs eller DGP, däremot några gånger i Lind 1905—15 och 1920—21.

¹¹ Se samlingarna i OAU.

¹² Citerat efter SDns 3, s. 340, men bör nog i stället läsas i *korumom* (1418 23/6 Västervik RAp); avser möjligen *Kårö*, gdr, Loftahammars sn eller *Kurum* (nu *Hornsberg*), gd, Tryserums sn, båda i N. Tjusts hd, Kalm. l.

Beläggsredovisning¹³

Asarum, by o. sn, Bräkne hd, Blek. l.

Aserwm 1400-t. samt. avskr. Styffe Bidr. 2, s. 320, i asrom sogen 1465 29/7 Trolle-Ljungby UUBp, i Asærwma S. 1488 9/4 u.o. Rep. 2, nr 6248, j asromssokn 1500-talets början C 21, f. 22 r.

Åsarp, Norra, by o. sn, Redvägs hd, Älvsb. l.

i asathorppa sokn 1376 11/12 Linköping RAp, J asathorp sookn 1412 11/11 Skara UUBp (SDns 2, s. 571), j aasthorp 1424 18/12 Åsarp RAp, i asathorp 1424 25/10 Ekeberga UUBp, j asathorpa sokn 1432 1/8 Vadstena RAp, i osatorpa sokn 1442 14/11 Äpplaholm RAp.

Åsarp, Södra, by o. sn, Kinds hd, Älvsb. l.

?in asuthorpe 1348 13/4 u.o. Skoklp (kan även avse *Åsarp, Norra*), i asdorp 1394 10/6 Opensten DaRA, asatorppe kyrkke ?1400-talets senare hälft RAp odat. nr 196, y aastorp 1503 u.d. Björndal i vid. 1549 9/1 Domsmo UUBp, Åsatorp 1546 o. 1547 tl.

Åsarp, gd, Örtomta sn, Bankekindes hd, Östg. l.

åstorp 1555 jb, åssetorp 1580 jb (jfr *Åstorp, Östg. l.).

Åsbo, gd, Tillinge sn, Åsunda hd, Upps. l.

ååseboda 1542 jb, åseboda 1543 jb, åsboda 1547 jb, Åsseboda 1550 jb.

Åsbo, gdr, Vendels sn, Örbyhus hd, Upps. l.

aasabool 1481 25/1 Benhamra RAp, Asbodha 1540 jb, Åsbo 1541 jb, Åseboo 1549 jb.

Åsbo, Norra o. *Södra*, byar, Nora sn, Våla hd, Väst. l.

Datum asobode 1331 5/8 Åsbo RAp (SD 4, s. 227), i Åsabodom 1454 27/2 Mångsbo avskr. 1667 SvHoA E VIa 2 aa nr 231, åseboda . . . Soderåsbi 1544 jb.

Åsbräcka, gd o. sn, Flundre hd, Älvsb. l.

in asubrækku 1338 11/9 u.o. RAp (SD 4, s. 626), Asabrækkæ 1338 Styffe 1911, s. 147, j Asabrecko sogen 1486 9/1 Fuxerna RAp (DN 16, s. 311), i asebreckz socken 1494 29/6 Örebro RAp.

Åsebo, by, Gärserums sn, N. Tjusts hd, Kalm. l.

jnnan asabodhom 1382 24/6 Åtvids k:a RAp, j asabodhom . . . j asobodha malom 1383 13/12 Bjärka RAp.

¹³ Beläggen är hämtade från samlingarna i OAU. Om ej annat anges avser de originalhandlingar (lästa i fotostat eller mikrofilm). Av utrymmesskäl är enstaka belägg ej redovisade.

Åsebol, gd, Drängsereds sn, Årstads hd, Hall. l.
Ossboe 1603, Åsebult 1645, Åhzebohl 1646 (SOH 2, s. 202).

Åsebol, gd, Hova sn, Vadsbo hd, Skar. l.
Osszeboll 1540, Åszboll 1564, Åsebolet 1685 (SOSk 11: 1, s. 106).

Åseby, gd, Solberga sn, Inlands Nordre hd, Göteb. l.
Otzeby c:a 1528, Osseby 1544, Aassebö 1568 (OGB 6, s. 157).

Åsebygd, gd, Gustav Adolfs sn, Vartofta hd, Skar. l.
Asabögd 1539, Åsebhöyd 1541, Åssebhögd 1551 (SOSk 13, s. 93).

Åsebyn, gdr, Silleruds sn, Nordmarks hd, Värml. l.
Assebyn 1503, Åsbyn 1540, Åsebynn 1543 (SOV 9, s. 55).

Åserud, gd, Visnums-Kils sn, Visnums hd, Värml. l.
Åserudh 1585, Aserud 1610, Åserudh 1633 (SOV 12, s. 49).

Åserum, gd, Mönsterås sn, Stranda hd, Kalm. l.
in asarum 1357 10/7 Kalmar DaRA (SD 7, s. 210), Asarwm 1440 21/10
Rävnäs RAP, j aserum 1400-talets senare del C 18, f. 2 r., De aserum
1400-talets senare del C 19, f. 1 v., i aaserwm 1495 25/11 Älvsborg RAP.

Åseröd, gd, Mo sn, Bullarens hd, Göteb. l.
j Aaso rudi 1391, Aaseröd 1650 (OGB 18, s. 53).

Åseröd, gd, Krokstads sn, Sörbygdens hd, Göteb. l.
Aszeröd(t) 1573, Aaszerödt 1581 (OGB 17, s. 104).

Åseröd, gd, Skee sn, Vätte hd, Göteb. l.
j Aaso rudi 1391, Aass(s)eröd 1544 (OGB 20: 1, s. 102).

Åsevad, by Mönsterås sn, Stranda hd, Kalm. l.
in Asauadh 1351—78 IBjb, r. 8 (NoB 55, 1967, s. 56), aff hasauadhi 1378
23/4 Vadstena RAP, j asawadh 1423 28/12 u.o. RAP, j Aasawadj 1447
D 11, f. 156 v. (SFSS 1: 72, s. 70), asowadh 1400-talets senare del C 19,
f. 3 r. (SFSS 1: 40, s. 81), aasawadh 1466 UUB C 32, f. 58 r. (Vkjb, s. 143),
j Aasawadh 1502 D 12, f. 114 r. (Vkjb, s. 142).

Åsgöl, gd, Algutsboda sn, Uppvidinge hd, Kron. l.
j Aasagöll 1447 D 11, f. 158 v. (SFSS 1: 72, s. 71), aasagøl 1466 UUB
C 32, f. 59 r. (Vkjb, s. 199), j asagøl 1480 Vkjb KA, f. 38 v. (Vkjb, s. 199),
aasægøel 1502 D 12, f. 157 v. (Vkjb, s. 199).

Åslycke, gd, Asby sn, Ydre hd, Östg. l.
in asolykio 1366 3/10 u.o. LSBp (SD 9, s. 132), Asalykkio d:o fränsidan
annan medelt. hand., (i) ässlyckio 1545 jb, (i) äsalykio (sic) 1561 tl, åse-
lycke 1564 jb.

Åsorp, gdr, Vikingstads sn, Valkebo hd, Östg. l.
åssatorp 1552 jb, åsatorp 1555 jb (jfr *Åstorp, Östg. l.).

Åstorp, äldre namn på prästgården, Kristbergs sn, Bobergs hd, Östg. l.
in asothorp 1335 12/2 u.o. SD 4, s. 417 (jfr *Åstorp, Östg. l.).

*Åstorp, Östg. l. (kan avse ovanstående *Åsarp*, *Åsorp* eller *Åstorp* i Östg. l.).

jn asothorp 1319 18/5 Linköping A 9, f. 137 r. (SD 3, s. 402), jn asothorp 1343 12/3 u.o. A 9, f. 140 r. (SD 5, s. 148), in Asathorp 1347 23/1 Linköping A 9, f. 173 v. (SD 5, s. 629), in asathorp 1347 25/1 Linköping A 9, f. 173 v. (SD 5, s. 630), in Asothorpe . . . in asathorpe 1349 23/6 u.o. A 9, f. 86 v. (SD 6, s. 118), in aasothorpe 1349 13/11 u.o. RAP (SD 6, s. 151), i asathorpe 1423 21/7 Valkebo hdstg RAP.

Åseby, gd, Rødenes hd, Østfold fylke, Norge
Aasseby 1593, Aasbye 1604, Aseby 1626 (NG 1, s. 166).

Åserud, gd, Rakkestad hd, Østfold fylke, Norge
Asorudh 1347, Aasserrudt 1574—77 (NG 1, s. 98).

Åserød, gd, Tune hd, Østfold fylke, Norge
Asorud c:a 1400, Aasserrudt 1574—77 (NG 1, s. 290).

Åsland, gd, Time hd, Rogaland fylke, Norge
Aseland 1520—70, Osselannd 1567 (NG 10, s. 146).

Åsland, gd, Mo hd, Telemark fylke, Norge
Asalans þing 1359 o. c:a 1450, i Aasalandhe 1526 (NG 7, s. 409).

Litteratur och förkortningar

A 9=Registrum ecclesie Lincopensis membranaceum. RA.

Brate, Erik, 1911: Östergötlands runinskrifter. Stockholm. (Sveriges runinskrifter utg. av Kungl. Vitterhets historie och antikvitetsakademien. 2.)

Brevner, Erik, 1942: Sydöstra Närke's sjönamn. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 9.)

C 4=Register över konung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (1470-t.). RA.

C 18=Anteckningar rörande arvstvisten mellan herr Erik Eriksson och herr Ture Turesson (senare delen av 1400-t.). RA.

C 19=Jordebok på Krakerums gods m.m. efter Ture Stensson (Bjelke) (senare delen av 1400-t.). RA.

C 21=Jordebok över fru Gunhild Johansdotters (Bese) arvegods samt hennes mans, herr Erik Turessons (Bjelke) arvegods i Skåne och Blekinge (början av 1500-t.). RA.

- D 11 = Vadstena klostets jordeböcker 1447 o. 1457. RA.
 D 12 = Vadstena klostets jordebok 1502. RA.
 Ejder, Bertil, 1979: Ryd och rud. Lund. (Skrifter utg. genom Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund. 2.)
 Falk, Hjalmar & Torp, Alf, 1960: Norwegisch-Dänisches etymologisches Wörterbuch. 2. Aufl. Oslo & Bergen.
 Feist, Sigmund, 1939: Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache. 3. Aufl. Leiden.
 Hellberg, Lars, 1967: Kumlabygdens ortnamn och äldre bebyggelse. Kumla. (Kumlabygden. 3.)
 Hellquist, Elof, 1980: Svensk etymologisk ordbok. 3:e uppl. Lund.
 Holthausen, F., 1934: Gotisches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg.
 IBjb = Israel Birgerssons arvingars jordebok (1350—70-t.). Mecklenburgisches Landeshauptarchiv, Schwerin, Verträge mit Schweden Nr. 25 a, bl. 1 och 31, Bundesarchiv, Koblenz.
 Jansson, Valter, 1951: Nordiska vin-namn. Uppsala. (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs akademien. 24.)
 Lind, E. H., 1905—15: Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden. Uppsala & Leipzig.
 — 1920—21: Norsk-isländska personbinamn från medeltiden. Uppsala.
 Lindroth, Hjalmar, 1916: De nordiska ortnamnen på -rum. Göteborg.
 Lundgren, Magnus & al. 1892—1934: Svenska personnamn från medeltiden antecknade ock ordnade av Magnus Lundgren, Erik Brate, E. H. Lind. Uppsala. (SvLm. 10: 6—7.)
 Moberg, Lennart, 1947: Ortnamnen i Tjust. I: Tjustbygdens kulturhistoriska förenings årsbok.
 Norrby, Robert, 1905: Ydre härads gårdnamn. Stockholm.
 OAUd = Dialektordssamlingen i OAU.
 Olson, Emil, 1916: De appellativa substantivens bildning i fornsvenskan. Lund.
 Otterbjörk, Roland, 1957: 1312 års markgäldslängder. Studier i medeltida uppländskt namnskick och språk. Uppsala. (Otryckt lic.avh. vid Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, förvarad i Seminariet för nordisk ortnamnsforskning.)
 Peterson, Lena, 1981: Kvinnonamnens böjning i fornsvenskan. Uppsala. (Anthroponymica Suecana. 8.)
 Pokorny, Julius, 1959: Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. 1. Bern & München.
 Rep. 2 = Repertorium diplomaticum regni danici mediævalis. Series secunda. 1928—38. København.
 Rygh, O., 1901: Gamle Personnavne i norske Stedsnavne. Kristiania.
 Sahlgren, Jöran, 1950a: Sockennamnen. I: Sveriges bebyggelse. Statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden. Älvsborgs län. 5. Uddevalla.
 — 1950b: Sockennamnen. Ib. 6. Uddevalla.
 — 1953: Sockennamnen. Ib. 8. Uddevalla.

- SFSS=Saml. utg. af Svenska fornskrift-sällskapet. 1—. 1844 ff. Stockholm.
- Sjöholmp=Pergamentsbrev i Sjöholmssamlingen. RA.
- Skoklp=Pergamentsbrev i Skoklostersamlingen. RA.
- SMPs=SMP:s samlingar, Uppsala.
- Styffe, Carl Gustaf, 1911: Skandinavien under unionstiden med särskildt afseende på Sverige och dess förvaltning åren 1319 till 1521. 3:e uppl. Stockholm.
- Styffe Bidr. 2=Bidrag till Skandinaviens historia ur utländska arkiver samlade och utg. af Carl Gustaf Styffe. 2. 1864. Stockholm.
- SvHoA=Svea hovrätts arkiv. RA.
- Torp, Alf, 1963: Nynorsk etymologisk ordbok. Oslo.
- UUB C 32=Vadstena klostres sysslomans uppbördsbok 1466. UUB.
- Vkjb=Vadstena klostres jordebok 1502 jemte tillägg ur klostrets äldre jordeböcker utg. af Kongl. samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia genom Carl Silfverstolpe. 1897. Stockholm. (Historiska handlingar 16: 1.)
- Vkjb KA=Vadstena klostres jordebok 1480. KA.
- Vries, Jan de, 1977: Altnordisches etymologisches wörterbuch. 2. aufl. Leiden.

KUNGL. GUSTAV ADOLFS AKADEMIEN

NAMN OCH BYGD

TIDSKRIFT FÖR NORDISK ORTNAMNSFORSKNING

UNDER MEDVERKAN AV

ÅKE GRANLUND, LARS HELLBERG, PER HOVDA,
VALTER JANSSON, JOHN KOUSGÅRD SØRENSEN, ALLAN ROSTVIK,
K. I. SANDRED och HARRY STÅHL

UTGIVEN AV

THORSTEN ANDERSSON

REDAKTIONSSEKRETERARE

SVANTE STRANDBERG

With English Summaries

SJUTTIOFEMTE ÅRGÅNGEN 1987

ALMQVIST & WIKSELL INTERNATIONAL, STOCKHOLM

FÖRKORTNINGAR

aa	=anförda arbete	RAp	=pergamentsbrev i RA
ANF	=Arkiv för nordisk filologi	RApp	=pappersbrev i RA
APhS	=Acta Philologica Scandinavica	RAÅ	=Riksantikvarieämbetet i Stockholm
bek	=beskrivning till ekonomiska kartan	SAOB	=Ordbok över svenska språket utg. av Svenska akademien
BNF	=Beiträge zur Namenforschung	SaoS	=Saga och sed
DAG	=Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg	SAS	=Studia anthroponymica Scandinavica
DAL	=Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund	SD	=Svenskt diplomatarium
DaRA	=/Danska/ Rigsarkivet i Köpenhamn	SDns	=Svenskt diplomatarium /ny serie/ från och med år 1401
DAUM	=Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå	skg	=skeppslag
db	=dombok	SkO	=Skånes ortnamn
DD	=Diplomatarium Danicum	SMP	=Sveriges medeltida personnamn
DDal	=Diplomatarium Dalecarlicum	SMR	=Svenska medeltidsregister 1434—1441
DGP	=Danmarks gamle Personnavne	sn	=socken
DN	=Diplomatarium Norvegicum	SNF	=Studier i nordisk filologi
DS	=Danmarks Stednavne	SOB	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Blekinge län
ek	=ekonomisk karta	SOH	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Hallands län
G	=Generalstabens karta över Sverige	SOJä	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Jämtlands län
GFR	=Konung Gustaf den förstes registratur	SOJö	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Jönköpings län
glk	=geologisk karta	SOSk	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Skaraborgs län
hd	=härad	SOV	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Värmlands län
HT	=Historisk tidskrift	SOVn	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Västernorrlands län
jb	=jordebok	SOÅ	=Sydsvenska ortnamnssällskaps årskrift
jr	=jordregister	SOÅ	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Älvsborgs län
KA	=Kammararkivet (i RA) i Stockholm	SOÖg	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Östergötlands län
kb	=kyrkbok	SRP	=Svenska Riksarchivets pergamentsbref
KB	=Kungliga biblioteket i Stockholm	SvLm	=Svenska landsmål och svenskt folkliv
KL	=Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid	T	=Topografisk karta över Sverige
KrA	=Krigsarkivet i Stockholm	tg	=tingslag
LMV	=Forskningsarkivet vid Statens lantmåteriverk i Gävle	tl	=tiondelängd
LSB	=Stifts- och landsbiblioteket i Linköping	u.d.	=utan datum
LUB	=Lunds universitetsbibliotek	ULMA	=Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala
ml	=mantalslängd	u.o.	=utan ort
NE	=O. Rygh, Norske Elvenavne	UUB	=Uppsala universitetsbibliotek
NG	=O. Rygh, Norske Gaardnavne	u.å.	=utan år
NN	=Namn og nemne	vid.	=vidimation
NoB	=Namn och bygd	ÖNON	=Övre Norrlands ortnamn. Ortnamnen i Norrbottens län
NS	=Nysvenska studier	ÖNOV	=Övre Norrlands ortnamn. Ortnamnen i Västerbottens län
OAU	=Ortnamnsarkivet i Uppsala		
ODS	=Ordbog over det danske Sprog		
OGB	=Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län		
or.	=originalhandling		
OUÅ	=Ortnamnssällskapets i Uppsala årskrift		
RA	=Riksarkivet i Stockholm		

Vida och Veda

Av MATS WAHLBERG

I Harbo socken i nordvästra Uppland (Våla hd, Västmn. l.) ligger gården Vida, vars namn jag har haft anledning att fundera över i samband med arbetet på Våladelen av Sveriges ortnamn för Ort-namnsarkivets i Uppsala räkning. Namnet skrivs under medeltiden och i de äldsta jordeböckerna med *i*-vokal (se nedan).

Min första tanke var, att namnet var bildat till fsv. *vidher* 'skog'. Detta ord hade kort *i*-ljud, vilket i nusvenska ljudlagsenligt har sänkts till *e* i riksspråkets *ved*. Västmanländska och uppländska dialekter har *e*- eller *ö*-vokal, t.ex. harbomålets *vød*. Namnet borde alltså rätteligen ha lytt *Veda* e.d. I östra Uppland finns också inte mindre än sju *Veda*. *Vida* i Harbo uttalas *vīda*, vilket alltså till synes är oförenligt med tanken att *vidher* ingår i namnet. Som Jöran Sahlgren har visat,¹ är det dock möjligt att förklara det kvarstående *i*-et med hjälp av en ljudregel, uppställd av Bengt Hesselman, enligt vilken kort *i* och kort *y* kvarstår som *i*- och *y*-ljud framför *ī* och *u* i följande stavelse.² Denna regel har Sahlgren använt sig av för att förklara *i*-ljudet i de sju *Via* i Närke som enligt honom är bildade till *vidher*. Dessa namn skrivs alla i *Vidhum* o. likn. och är alltså plurala. Eftersom dativen säkerligen har varit den vanligaste kasusformen bland ortnamnen, och *i*-et alltså har kvarstått i denna form, har detta sedan analogiskt överförs även till andra kasus. Samma förklaring av *Via* ges av Lars Hellberg.³ Han menar att även formerna i nom. och ack., vilka enligt honom

¹ J. Sahlgren i NoB 11 (1923), s. 114.

² B. Hesselman, De korta vokalerna i och y i svenskan. Undersökningar i nordisk ljudhistoria. Uppsala 1909—10, s. 89.

³ L. Hellberg, Kumlabygdens ortnamn och äldre bebyggelse. Kumla 1967 (Kumlabygden 3), s. 146.

bör ha varit *Vidhir, har verkat stabiliserande på stamstavelsens gamla vokaler. Man kan alltså språkligt utmärkt väl förklara harbonamnet *Vida* som ett pluralt namn, bildat till fsv. *vidher* 'skog'. Anledningen till att jag trots detta kom att undersöka namnet närmare är, att det här inte finns någon som helst skog. Funnes det kanske en annan förklaring? Vidas marker utgörs till största delen av låga f.d. sankängar, som odlades upp i slutet av 1800-talet. Detta skedde i samband med en sänkning av vattennivån i den närliggande Harboån, som tidigare regelbundet förorsakade svåra översvämningar höst och vår. Formellt kunde man tänka sig, att *Vida* vore en bildning till adj. *vid* eller trädbeteckningen *vide* 'salix'. Båda dessa ord har ursprungligt långt *i*, som helt regelrätt skall kvarstå i modern svenska. En tolkning utifrån *vide* vore sakligt mycket tilltalande, då ju *vide* gärna växer på fuktiga marker. För att om möjligt komma fram till en lösning har jag undersökt alla *Vida*, *Via* och *Veda* i Sverige samt jämfört med namn, vilkas förled är *Vi(d)*- och *Ve(d)*-.

Vida och Via

Förutom *Vida* i Harbo finns ytterligare sex likalydande namn. Det rör sig om bebyggelser i Hälsingland, Gästrikland, Västmanland, Uppland, Södermanland och Småland. Av dessa namn bör ett utmönstras, nämligen det i Ljuders sn, Konga hd, Kron. l. Om detta namn skriver Eric Elgqvist, att det torde vara plur. av fsv. *vidher* 'skog'.⁴ Elof Hellquist behandlar namnet i förbigående i samband med tolkningen av namnet på den närliggande sjön *Veden*, vilket han anser vara ett ursprungligt *Vidhi 'Skogssjön'.⁵ Det i OAU upptecknade namnet är *Vedamålasjön* efter bebyggelsen *Vedamåla* invid sjön. Då *Vedamåla* skrivs *weffdemaala* 1453 1/12 Växjö Krapperups gårdsarkiv, något som var obekant för Hellquist, torde hans tolkning av sjönamnet vara oriktig. Ännu närmare *Vida* än *Vedamålasjön* ligger emellertid den nu utdikade *Videsjön* (*Huijden* 1663 LMV F 18, *viæsfån*), vars namn Hellquist

⁴ E. Elgqvist, Studier i södra Smålands bebyggelsehistoria (Hyltén Cavalliusföreningen för hembygdskunskap och hembygdsvård. Årsbok 1931), s. 44.

⁵ E. Hellquist, Studier öfver de svenska sjönamnen. Deras härledning ock historia. Stockholm 1903—06 (SvLm 20: 1), s. 698.

sannolikt var okunnig om, då det saknas på generalstabskartan. Enligt min mening är bynamnet (*vîæ*), för vilket det tyvärr saknas medeltida belägg, sekundärt bildat till sjöns äldre namn. Detta skulle i sin tur kunna vara ett ursprungligt *Vidhir, kanske bildat till *vide* 'salix'.

Sammanlagt nio bebyggelser bär namnet *Via*, varav ett i Hälsingland, ett i Värmland och de övriga i Närke. Av dessa har jag utmönstrat värmlandsnamnet, då detta är oklart till sin etymologi.⁶

Nedan ges en förteckning över alla *Vida* och *Via* som jag har tagit med i undersökningen med angivande av dialektuttal (upptecknade perioden 1928—38, för Närkesnamnen 1906—12) och ett urval äldre belägg. Samtliga dessa uppgifter är här, liksom för övrigt i uppsatsen, hämtade från samlingarna i OAU. De medeltida beläggen är hämtade från originalhandlingar (oftast i fotostatkopior), om ej annat anges.

1. *Vida*, by, Årsunda sn, Gästr. ö. tg, Gävl. l. — *vîda*.
ij widhom 1432 15/1 Gävle RAP, (i) wedha 1541 jb, (i) widom 1542 jb.
2. *Vida*, gd, Lofta sn, N. Tjusts hd, Kalm. l. — *vîda*.
j widhum 1361 17/7 u.o. Tjusts hdstg SD 8, s. 748, i vidhom 1379 22/10 Västervik RAP.
3. *Vida*, gd, Bergshammars sn, Jönåkers hd, Söd. l. — *vîda*.
j vidhom 1384 21/3 Nyköping RA, Ericssbergsarkivet, i vidom 1398 20/7 u.o. RA, Sävstaholmssaml.
4. *Vida*, by, Tierps sn, Örbyhus hd, Upps. l. — *vîda*.
j wida u.å. [1500-t. ?] okt. u.o. RAP odat. 258, (i) wida 1535 ghj.
5. *Vida*, gd, Björksta sn, Yttertjurbo hd, Västm. l. — *vîda*.
vidha 1535 ghj, wiida 1549 jb.
6. *Vida*, gd, Harbo sn, Våla hd, Västm. l. — *vîda*.
j widhaa . . . j wiidha 1448 12/6 Uppsala RAP, in wiidha 1449 25/2 Uppsala RAP, vida 1544 jb, wiida 1549 jb.
7. *Via*, by, Rogsta sn, N. Häls. tg, Gävl. l. — *vîa*.
(i) vidom 1542 jb, (i) widom 1543 jb, (i) vedum 1546 jb, (i) wädum 1549 jb.
8. *Via*, gd, Askers sn o. hd, Ör. l. — *vîa*.
?j vidom 1398 30/9 u.o. RAP (kan även avse nr 9), j vidhum 1429 26/1 Askers k:a RAP, Vida 1549 jb.
9. *Via*, gd, St. Mellösa sn, Askers hd, Ör. l. — *vîa*.
(se nr 8), j vidhom 1412 26/1 Mellösa hdstg RAP (SDns 2, s. 460 — där daterat 12/1), Vida 1549 jb, Wia 1578 jb, Vida . . . Weda 1589 jb.

⁶ Se SOV 15, s. 39, E. Rosell, Värmländsk medeltid i ortnamnspektiv. Karlstad 1981, s. 123.

10. *Via*, by, Edsbergs sn o. hd, Ör. l. — *vja*.

J widhum . . . J them forscriffna widha byy 1399 29/9? u.o. RAp, ?j widhom 1406 16/2 Riseberga RAp (SDns 1, s. 539), j widhom 1416 u.d. Vadstena RAp (SDns 3, s. 96).

11. *Via*, by, Glanshammars sn o. hd, Ör. l. — *vja*.

Withum? 1257? UUB, Vårfruberga klostets jb, f. 59 v. avskr. 1500-t. (Vetenskaps-societeten i Lund. Årsbok 1945, s. 92), de vidhum 1352 9/2 Strängnäs RAp (SD 6, s. 339), i vidhom 1429 efter 13/1 Glanshammars hdstg UUBp.

12. *Via*, by, Hackvads sn, Grimstens hd, Ör. l. — *vja*.

i mello wiþum 1373 11/11 u.o. RAp, J widha aa 1399 29/9? u.o. RAp.

13. *Via*, by, Kumla sn o. hd, Ör. l. — *vja*.

j widhum . . . in widhum 1415 19/10 Kumla hdstg RAp (SDns 3, s. 82), j widhom . . . j vidhom 1423 Krb, s. 4, i widhom 1432 16/2 Kumla hdstg Örebro stadsark., Örebro lärov. bibl.

14. *Via*, by, Vintrosa sn, Ör. hd o. l. — *vja*.

j vidom 1457 RA, C 7, f. 17 v., Vida 1549 jb, Wida 1556 jb.

Veda

Veda är ett vanligt ortnamn med ungefär samma geografiska spridning som *Vida* och *Via*; det saknas dock i Närke. Av de sammanlagt elva namnen har jag utmönstrat två stycken, nämligen ett i Odensala sn, Ärlinghundra hd, Sthlms l. och ett i Hamrånge sn, Gästr. ö. tg, Gävl. l. *Veda* i Odensala är av ungt datum och uppenbarligen sekundärt bildat till namnet på den intelligande *Veda-sjön* (*Wesiön* u.å. LMV B 27) efter mönster av de många redan existerande *Veda* i östra Uppland. Bebyggelsen skrivs första gången *Weda* i jb 1777; här anmärks också »Wedsjökärret med Tellmans Nybygge, skattlagde tillsammans under namn af Weda till 1/4 mtl». *Veda* i Hamrånge saknar äldre belägg, och namnets etymologi är oklar.

Till denna namngrupp räknar jag även tre namn med lägesangivande förled, nämligen *Uppveda* och *Utveda* i Uppland och *Östveda* i Gästrikland. Angående *Gårdveda* och *Sundveda*, som inte tas upp här, se nästa avsnitt.

Namnen redovisas nedan efter samma principer som för *Vida* och *Via*. De är samtliga plurala och rimligen bildade till *vidher* 'skog'. De bör alltså utgöra ett intressant jämförelsematerial till *Vida/Via*-namnen.

15. *Östveda*, by, Hedesunda sn, Gästr. ö. tg, Gävl. l. — *òstvéðv*.
(i) östueda 1541 jþ, (i) Östwedom 1543 jþ.
16. *Veda*, by, Forsa sn, N. Häls. tg, Gävl. l. — *vèa*.
Veddha 1535 ghj, (i) veda 1542 jþ.
17. *Uppveda*, by, Vätö sn, Bro o. Vätö skg, Sthlms l. — *ápvrøða*.
j widhom 1409 11/9 Uppsala DaRAp (SDns 2, s. 186), wedha 1549 jþ, Vpweda 1577 jþ.
18. *Utveda*, by, Vätö sn, Bro o. Vätö skg, Sthlms l. — *útvøða*.
j vtwidhæ 1409 11/9 Uppsala DaRAp (SDns 2, s. 185), Veda 1545 jþ, Söderweda 1547 jþ, wtueda 1601 jþ.
19. *Veda*, gd, Länna sn, Frötuna o. Länna skg, Sthlms l. — *vøða*.
Wedha 1535 ghj, Veda 1566 jþ.
20. *Veda*, gd, Angarns sn, Vallentuna hd, Sthlms l. — *vèða*.
?ij widhum 1392 5/10 Alby RAP, ?j widhum 1396 13/5 Vallentuna hdstg RAP (båda kan även avse nr 21), j withem (wethom?) 1409 18/9 Uppsala DaRAp (SDns 2, s. 192), (i) vede 1535 ghj.
21. *Veda*, gd, Vallentuna sn o. hd, Sthlms l. — *vèða*.
?de vidhum . . . de vidhum 1351 19/2 Vallentuna RAP (SD 6, s. 279) (kan ev. även avse nr 20), (se nr 20), i Vidha 1447 19—27/2 u.o. RAP, Veta 1535 ghj.
22. *Veda*, by, Häverö sn, Väddö o. Häverö skg, Sthlms l. — *vøða*.
?j widha 1409 30/8 Uppsala DaRAp (SDns 2, s. 165) (kan även avse nr 23), j vedom 1541 jþ, wedha 1558 jþ.
23. *Veda*, by, Väddö sn, Väddö o. Häverö skg, Sthlms l. — *vøða*.
(se nr 22), weda 1589 jþ, Weda 1602 jþ.
24. *Veda*, by, Riala sn, Åkers skg, Sthlms l. — *vøða*.
weda 1540 jþ, Wedda 1542 jþ.
25. *Veda*, gd, Lästringe sn, Rönö hd, Söd. l. — *vèða*.
?i widhum 1443 10/10 Aspalöt UUBp, ?j wideem 1444 1/10 Aspalöt UUBp, ?j wiidhom 1455 19/6 Aspalöt RAP (samtliga kan även avse nr 26), i Ved-dum 1581 Bidr. t. Söd. ä. kult. 22, s. 13.
26. *Veda*, gd, Råby-Rönö sn, Rönö hd, Söd. l. — *vèða*.
i widhom 1377 7/1 Näsby RAP, i vidhum 1377 7/1 Näsby RAP, (se nr 25).

Vida/Via och Veda — en jämförelse

Sahlgrens och Hellbergs förklaring av *Via* i Närke bygger på att namnen i fråga har plural form. Innebörden av denna pluralitet behandlas i ett annat arbete av Hellberg, där *Vida*, *Via* och *Veda* antas ha haft samma grundform, nämligen **Vidhir* eller **Vidhar*.⁷ Han skriver där att alla nu levande skogsnamn på *-veden* tycks avse stora skogsområden, t.ex. *Hålaveden* och *Tiveden*, och att

⁷ L. Hellberg, Plural form i äldre nordiskt ortnamnsskick. Uppsala 1960, s. 81 f.

en betydelse '(i) skogarna' eller '(vid) skogarna' är orimlig, även om mindre skogar skulle avses. Han vill i stället se *Vida* etc. som ursprungliga ägonamn i plural form, en tolkning som tycks mig rimlig. Han finner det vidare anmärkningsvärt att *vidher* aldrig uppträder som singulart osammansatt ortnamn. Ett sådant exempel skulle dock kunna föreligga i *Vidö* (*viða*) i Edebo sn, Frös-åkers hd, Sthlms l. De äldre skrivformerna för detta namn är följande: i *widhä* 1493 ULdb, s. 75, j *Widhe* 1549 STb 1549—53, s. 44, i *vijsa* 1569 UDb 5, s. 35, i *wijdhe* 1570 UDb 5, s. 41, *vide* 1541 jb, *Widhe* 1558 jb, *Wiida* 1577 jb, *wida* 1611 jb, *Uijdhee* 1621 jb, *Wadöo* 1636 jb, *Wijde* . . . *Wijdö* 1680 jb. Då de flesta skrivformerna från 1500- och 1600-talen, i motsats till de många *Veda* från samma område, slutar på *-e*, tycks det mig tilltalande att förklara namnet som en stelnad dat.-sing.-form med senare om-tolkning av slutvokalen till en efterled *-ö*. Det äldsta beläggets *ä* är svårbedömt, då *ä* i dokumentet i fråga ofta står för *a* och endast en gång för *e* (*kerdhä* 'kärade'). Den kvarstående stamvokalen *i* kan efter Hesselmanns ljudregel förklaras utifrån en sing. dativ-form **i Vidhi*.

Möjligen döljer det sig flera ursprungligen sing. namn bland de *Vida/Via* och *Veda* som är belagda först på 1500-talet med former på *-a*. Kanske är det dock mindre sannolikt, att ortnamn med en helt allmän innebörd 'skogen' skulle vara särskilt vanliga. Sing. namn på *-vidher* med särskiljande förled finns det däremot ganska många. Två i detta sammanhang intressanta namn är *Gårdveda*, sn, Aspelands hd, Kalm. l. (*jn Gardhwidhe* 1301 25/11 Linköping RAp, SD 2, s. 351) och *Sundveda* i Odensala sn, Ärlinghundra hd, Sthlms l. (*in sunnawidhy* 1318 26/3 Skuttunge avskr. 1344 RA, A 8, f. 41 v., SD 3, s. 353). Dessa ursprungligen sing. namn har senare anslutits till de vanliga plurala namnen på *-a*, kanske via stelnade dativformer. För *Gårdveda* torde också gen.-formen *-a* i sammansättningar med *sokn* ha spelat in (t.ex. *j gardwidha sokn* 1418 6/7 Kråkerum, SDns 3, s. 349). Möjligen beror övergången av *i* till *e* i dessa båda namn på att de tidigt kommit att få former på *-a* (*Sundveda* skrivs i ghj 1535 *Ssonneuedh* och i jb 1542 *Sunna-ueda*). Kanske kan man för *Sundveda* tänka sig en påverkan från de båda *Veda* i de närbelägna socknarna Angarn och Vallentuna.

Utveda (nr 18) skulle med hänsyn till belägget *j vtwidhæ* 1409 kunna tänkas vara singulart. Jag tycker dock att det är rimligt

att förutsätta plural form i anslutning till *Uppveda* i samma socken (nr 17), vilket skrivs *j widhom* i samma dokument. I detta finns flera andra plurala ortnamn utan dativändelse *-um*, t.ex. *j norra-tælgħa* (Norrtälje; äldst *i telghiom* o. likn.); i fallet *her Karl Øræ* i samma brev står *æ* för väntat *a*.

Av de fjorton *Vida/Via*-namnen har tre enstaka skrivningar med *e* i stället för *i* i 1500-talets jordeböcker (nr 1, 7 o. 9). Den enklaste förklaringen till detta torde vara, att dessa namn är bildade till *vidher*. Det är rimligt att anta att så även är fallet med de övriga namnen. Först bör emellertid undersökas, om det finns skäl som talar för att växtbeteckningen *vide* eller adj. *vid* kunde tänkas ingå.

Vad *Vida* i Harbo beträffar, passar, som jag nämnde inledningsvis, skogsteorin inte så bra, om man ser till dagens förhållanden. Landskapet kan ju dock ha förändrats kraftigt. Människan har genom tiderna sört för att stora skogar inte står för evigt. Vid många av Södermanlands *Ökna*-bebyggelser ser man nu inte skymten av någon skog, trots att fsv. *ødhken* 'ödemark' anses ha haft den innebörden.⁸ Med kartans hjälp har jag försökt se, hur *Vida/Via*-bebyggelserna är lokaliserade. Som väntat är det emellertid svårt att avgöra, hur pass skogigt det kan tänkas ha varit på platserna i fråga vid namntillblivelsen. I de allra flesta fall är det fullt rimligt att utgå från *vidher*. Även om stora åkrar numera breder ut sig kring gårdarna, ligger de ofta i utkanten av den äldre bebyggelsen eller i skogsranden och skiljer sig lägesmässigt inte från *Veda*-bebyggelserna. I två fall råder det dock en påfallande brist på skog, nämligen vid *Vida* i Harbo sn (nr 6) och *Vida* i Tierps sn (nr 4). Harbobegyggelsens marker, vilka skisserades i inledningen, verkar inte ha varit speciellt lämpliga för någon mer imponerande skog. Samma sak gäller för grannbebyggelserna, vilkas namn inte heller antyder detta. Dessa är *Prästgården* (möjligen utbruten ur *Viby*, av *vi* 'hednisk helgedom'), *Kvarsta* (till ett mansnamn *Kvære), *Floberga* (förr enbart *Berga*) samt *Risänge* (av *ris* 'småskog'). Som tidigare har nämnts vore det sakligt tilltalande att i stället utgå från trädbeteckningen *vide*.

Vide ingår inte sällan i ortnamn. För äldre bebyggelsenamn har man dock i litteraturen inte så ofta räknat med denna möjlighet.

⁸ Se L. Hellberg i Stenkvista. En socken i Sörmland. Årla 1963, s. 176.

Ett exempel är *Videby* i Kuddby sn, Björkekinds hd, Östg. 1.⁹ Jöran Sahlgren vill i flera fall se sjönamnsbildningar till *vide*.¹⁰ I yngre naturnamn ingår, så vitt jag kan bedöma, *vide* relativt ofta. I OAU:s naturnamnsregister finns många exempel på *Vid(e)-bäcken*, *Videmossen* etc.; för flera av dessa namn har upptecknaren angivit att där finns gott om *vide*.

Formellt tänkbart är det även, att adj. *vid*, också med fsv. långt *i*, kunde ingå i vissa *Vida/Via*-namn. Att äldre ortnamn är bildade till detta adj. har dock sällan föreslagits.¹¹ I OAU:s naturnamnsregister finns mycket få exempel på namn, där man med säkerhet kan säga att adj. *vid* ingår.

Någon definitiv ställning till alla *Vida/Via*-namn kan jag inte ta. Med tanke på att bebyggelserna oftast verkligen ligger i skogrika trakter, är det sannolikt, att namnen i de flesta fall är bildade till *vidher*. För tre av dem talar ju också *e*-skrivningar på 1500-talet för ett sådant ursprung. Bara undantagsvis tror jag att man har anledning att räkna med växtbeteckningen *vide* och knappast alls med adj. *vid*. Växlingen mellan *Vida/Via* och *Veda* kan sannolikt delvis förklaras utifrån olika former i paradigmet. För *Vida* i Årsunda (nr 1) syns en sådan växling i de äldsta j**b**-beläggen med övergång till *e* i formen på *-a* 1541 och kvarstående *i* i dat.-formen 1542. Vissa av namnen har sedan kommit att stabiliseras med *i*-vokal och andra med *e*-vokal. En stark skrifttradition kan ha bidragit till att stamstavlens gamla vokal har bevarats i *Vida/Via*, medan *Veda* har haft stöd i appellativet *ved*. Av intresse är också vilket pluralt böjningsmönster som man bör ansätta — *a*- eller *i*-vokal i nom. och ack. I det senare fallet har *Vida/Via* enligt Hesselmsans ljudregel stöd i alla kasus utom gen., i det förra enbart i dat., som dock säkerligen har varit den vanligaste kasusformen.

⁹ Se G. Franzén, Vikbolandets by- och gårdnamn. Uppsala 1937, s. 159 f.

¹⁰ J. Sahlgren, Skagershults sockens naturnamn. Vatten ock vattendrag. Stockholm 1912—35 (SvLm B 32), s. 117 f.

¹¹ Jfr t.ex. *Viala* (C. I. Ståhle i Vingåkersboken 2. Vingåker 1955, s. 60 f.), *Vidingen* (A. Janzén i OGB 16, s. 75 f. samt OGB 3, s. 175) och *Vidön* (SOV 7, s. 20 f. och E. Rosell n. 6 aa, s. 123). Se även E. Hellquist, De svenska ortnamnen på -by. En öfversikt. Göteborg 1918, s. 109 f.

Namn med *vidher* 'skog' som förled

Ett stöd för den ovan nämnda tanken att skrifttraditionen kan ha inverkat, när det gäller bevarandet av stamstavelsens korta *i*, är de namn på *Vi(d)*- vars förled uppenbarligen är *vidher*. Normalt har *vidher* som förled utvecklats till *Ved-*.¹² Det finns exempelvis minst sju *Vedby*, fyra *Vedbo* och vidare t.ex. *Vedemö* (urspr. *Vidhem i stelnad dativform), flera *Vedum* (också urspr. *Vidhem) och många fler. I en rad fall har dock förleden ett mot regeln *i* > *e* kvarstående *i*, både i skrift och uttal. De exempel jag har funnit värda att diskutera är följande:

27. *Vibo*, gd, Romfartuna sn, Norrbo hd, Väst. l. — *vibo*.
in vidabo 1371 15/11 skl Västml (Väst. fornminnesför:s årsskr. 3, 1884, s. 67), i vidhabo 1399 9/10 Västerås DaRApp, i vedhabo 1493 12/6 Romfartuna RAp, videbo 1535 ghj, widheboda 1540 jb, wedhebo 1541 o. 1542 jb, Wedebo 1543 jb, wedebo 1545 jb, Widebodha 1570 jb, Wijbo 1680 jb.

28. *Videbo*, gd, Sala landsförs., Övertjurbo hd, Väst. l. — *vibo*.
in Widabo tidigast 1352 25/7 u.o. SD 7, s. 41, jn vidhabo 1371 15/11 skl Västml (Väst. fornminnesför:s årsskr. 3, 1884, s. 55), j widhabo 1399 7/10 Västerås DaRApp, videboda 1542 jb.

29. *Vidbo*, sn, Seminghundra hd, Sthlms l. — *vibo*.
ecclesie Witboheredhe 1298 2/4 u.o. RAp (SD 2, s. 253), parrochia huitbohæredh 1312 20/3 u.o. RAp (SD 3, s. 52), in vidbohæred 1316 2/2 Rickeby avskr. 1344 RA, A 8, f. 58 r. (SD 3, s. 241), parochia widbohæreth 1320 18/2 Vårfruberga RAp (SD 3, s. 451), parochia vidhböhæradh 1320 30/6 u.o. RAp (SD 3, s. 465), ecclesie huitbohærethi . . . de huitbohærethi . . . de hwitbohærethi 1325 17/4 u.o. RAp (SD 3, s. 680), De vigbohæredh 1344 u.d. RA, A 8, f. 145 r. (SD 5, s. 236), De vidbo hæredh 1344 u.d. RA, A 8, f. 143 v. (SD appendix 1: 1, s. 159), in vigbohæradh 1353 13/2 Uppsala RAp (SD 6, s. 411), j wedboo herrede 1528 Helgeandsh. i Upps. jb, Uppl. fornminnesför:s tidskr. 6 (1911), s. 210, Vedbo Sochn 1535 ghj, wedbo . . . Vedbo 1539 jb, Vedbo 1543 jb, Vidbo 1545 jb, Vibbo 1552 GFR 23, s. 28, ?Wedboo c:a 1560 Peder Swart, s. 33, Widboo 1653 ml.

30. *Viby*, gd, Dingtuna sn, Tuhundra hd, Väst. l. — *viby*.
j widbobolstad 1386 16/10 Tuhundra hdstg RAp, i widboo bolstadh 1400 13/7 Dingtuna RAp, wijby 1535 ghj, wiby 1551 jb.

31. *Viby*, gd, Sollentuna sn o. hd, Sthlms l. — *viby*.
j widhaby 1409 30/8 Uppsala DaRAP (SDns 2, s. 164), j widaby 1440 1/10 Sollentuna RAp, j wydaby 1444 10/10 u.o. RAp, Widbi 1539 jb.

32. *Viby*, gd, Kjula sn, Österrekarne hd, Söd. l. — *viby*.
Magna Witby 1257? UUB, Vårfruberga klost.ers jb, f. 58 r. avskr. 1500-t.

¹² Jfr E. Hellquist n. 11 aa, s. 110.

(Vetenskaps-societeten i Lund. Årsbok 1945, s. 85), in . . . willa viby 1291 9/4 Fröshammar RAP (SD 2, s. 114), in viby 1360 23/7 Österrekarne hdstg RAP.

33. *Viby*, by, Kalmars sn, Håbo hd, Upps. l. — *vīby*.

2de widby (2 ggr) 1320 25/1 RA, B 15, f. 299 r. avskr. L. E:son Sparre (SD 3, s. 431), i Vædby 1452 SJB, s. 219, i Wiby 1481 STb 1474—83, s. 283, viby 1542 jb.

34. *Viggeby*, by, Skärkinds sn o. hd, Östg. l. — *vīghby*.

J vidby 1367 u.d. u.o. RAP (SD 9, s. 178), j wighby 1368 28/10 Skurusäters hdstg RAP, J wighby 1369 6/10 Skurusäters hdstg RAP, J widhby 1369 3/11 Skurusäters hdstg RAP, hii widhby . . . hij widhby 1371 29/11 Skurusäters hdstg RAP (SD 10, s. 109 f.), j widhby 1375 6/10 Skurusäters hdstg RAP, j widhby (2 ggr) 1376 11/10 Skurusäters hdstg RAP, ij vighby 1377 10/10 Skurusäters hdstg RAP, i wikby 1380 23/6 Skurusäters hdstg RAP, wikby 1385 21/10 Spolstad RAP, j vighby 1386 20/1 Spolstad RAP, ij wighby 1398 25/7 Söderköping RAP, i Wigby 1413 25/6 Skärkind SDns 2, s. 658 avskr. 1600-t., i wigby 1414 2/6 Skurusäters hdstg UUBp (SDns 2, s. 812), i widhby 1419 20/4 Skurusäters hdstg RAP (SDns 3, s. 442), j vichby 1457 23/5 Söderköping RAP, j vidhby 1474 u.d. u.o. RAP, j viby 1476 22/7 Raseborg RAP (DNorc, s. 194), i vighby 1484 25/5 u.o. RAP (Westman, s. 25), widby . . . wydby 1535 ghj, vighby . . . vigbi 1543 jb.

35. *Vidökna*, gd, Näshulta sn, Österrekarne hd, Söd. l. — *vīdōkna*.

wedökna 1535 ghj, vedöckna 1558 arv och eget, Wijdhökna 1689 jb.¹³

36. *Vitså*, gd, Västerhaninge sn, Sotholms hd, Sthlms l. — *vītsa*.

Jn vidhusum 1331 12—18/11 RA, A 15, f. 40 v. (SD 4, s. 241), j vidhvsvm 1383 efter 29/9 Sotholms hdstg RAP, Widusa 1552 jb, Widesså 1557 jb.

Vibo i Romfartuna sn (nr 27) har väl som förled gen. sing. *vidhar*. Skrivningar med *e* förekommer Ijudlagsenligt 1493 och i jordeböckerna under första halvan av 1500-talet. Senare har skett en återgång till *i*. *Videbo* i Sala landsförs. (nr 28) synes ursprungligen vara ett likalydande namn, där *e*-skrivningar dock saknas. I S:t Ilans sn i Västerås finns en gård *Vedbo* med liknande äldre skrivformer (*i widhabo* 1399 16/10 Västerås DaRApp), där alltså förleden i stället har utvecklats i enlighet med appellativet.

Vidbo sn (nr 29) har av flera forskare tolkats som innehållande en inbygggarbeteckning **vidhboar* 'skogsbor'.¹⁴ Ingen av dem har

¹³ Beläggen är hämtade ur L. Hellberg, Bebyggelsenamnen i Näshulta sn. Uppsats för nordiska proseminariet [Uppsala universitet 1936] (OAU A 726), s. 160 f.

¹⁴ Se t.ex. O. von Friesen i Upsala nya tidnings julnummer 1915, s. 4, J. Sahlgren i Sveriges bebyggelse. Statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden: Stockholms län 3. Udde-

kommenterat det kvarstående *i*:et eller skrivningarna *huit-* etc. 1312 och 1325. Dessa senare är väl snarast att betrakta som felaktiga associationer med adj. *vit*; det äldsta beläggets *t* kan vara tecken för *ð*-ljud.¹⁵ Att man har tvekat om förledens rätta form, framgår av skrivningarna med *g* 1344 och 1353 (ytterligare sju sådana finns belagda från 1300- och 1400-talen) — jfr *Viggeby* (nr 34). Enligt min mening är tanken att förleden innehåller en inbyggarbeteckning **vidhboar* sannolikt riktig. De skrivningar med *e* som förekommer på 1500-talet synes tala för en sådan tolkning. Den ljudlagsenliga övergången av *i* till *e* har uppenbarligen inte slagit igenom, utan en arkaiserande stavning har befästs, och denna har så småningom även påverkat uttalet. Så har Lars Hellberg förklarat det kvarstående *i*:et i *Vidökna* i Näshulta sn (nr 35), som han översätter med 'Ökna i skogen'.¹⁶ Inbyggarbeteckningen **vidhboar* ingår även i andra ortnamn, t.ex. *Viby* i Dingtuna sn (se nedan), *Vedborm* i Högby sn, Åkerbo hd, Kalm. l.¹⁷ och en oidentifierad bebyggelse i Svenarums sn, Västra hd, Jönk. l., nämligen »*widhboabool*» 1337 25/6 u.o. RAP (SD 4, s. 560).

Åtminstone tre *Viby* kan innehålla *vidher*. *Viby* i Dingtuna sn (nr 30) har som förled gen. plur. av inbyggarbeteckningen **vidhboar* och en ursprunglig efterled *bolstad*. *Viby* i Sollentuna sn (nr 31) ser ut att ha gen. sing. *vidhar* som förled, *Viby* i Kalmars sn däremot (nr 33) stamformen *vidh*. Sannolikheten för att *vidh* är den ursprungliga förleden i *Viby* i Kjula sn (nr 32) är inte så stor. Den äldsta skrivningen *Witby* härrör från en 1500-talsavskrift av Vårfruberga klosters jordebok 1257?, och det är ovisst hur denna skall bedömas.¹⁸ Samtliga övriga belägg har förleden

---

valla 1952, s. 90 samt C. I. Ståhle, Studier över de svenska ortnamnen på -inge på grundval av undersökningar i Stockholms län. Uppsala 1946, s. 442.

¹⁵ Se J.-E. Löfkvist, Svenskan i latinska originaldiplom 1300—1325. En studie i medeltida skrivvanor. Uppsala 1976, s. 440 f.

¹⁶ Se L. Hellberg n. 13 aa, s. 160 f.

¹⁷ Se Hj. Lindroth, De nordiska ortnamnen på -rum. Språklig och bebyggelsehistorisk undersökning. Göteborg 1916, s. 82.

¹⁸ Jfr den kommenterade utgåvan av handskriften utg. av F. Ossianilsson i Vetenskaps-societeten i Lund. Årsbok 1945, s. 81 f. samt härtill C. I. Ståhle i NoB 36 (1948), s. 81 f. med där anförd litt.

Vi-. Enligt Karin Calissendorff, som dock ej citerar belägget från 1257?, synes det klart, att förleden är Vi- 'tempel'.¹⁹ Att Vi- är ursprungsformen och Wit- korrupt är rimligt att anta, även om man a priori skulle vänta sig en korrigering åt andra hållet (jfr resonemanget om *Viggeby* nedan). För de senast diskuterade namnen får man väl tänka sig, att en påverkan från det vanliga ortnamnet *Viby* har varit en bidragande orsak till att de inte har utvecklats till *Vedby* e.d. (jfr t.ex. ett *Vedby* i Björksta sn, Yttertjurbo hd, Västmn. l., som skrivs *in withaby* 1344 4/6 u.o. i vid. 1380 17/5 Nyköping UUBp, SD 5, s. 269, där daterad 1385 21/5).

Viggeby i Skärkinds sn (nr 34) har en brokig beläggssvit men skulle kunna vara ett ursprungligt *Vidhby*. Det äldsta belägget, flera av 1300-talsbeläggen och ghj 1535 har förleden *Vid(h)-*, de övriga har *Vig(h)-* eller *Vik-*. Enligt Gösta Franzén (i SOÖg 17, 1986, s. 72) ligger det närmast till hands att anta att förleden ursprungligen är *Vik-* med senare association till adj. *vid* eller *vidher* 'skog'. Möjligen är i stället *Vidh-* ursprungligt och *Vig(h)-* en tidig urspårning, som senare definitivt slagit igenom även i uttalet. *Viggeby* är ju ett vanligt ortnamn — i Östergötland finns ytterligare tre exempel — varför man kan tänka sig en anslutning till detta namn. En tolkning utifrån *vidher* är sakligt mycket rimlig, eftersom gården ligger i utkanten av socknens huvudbygd, och markerna, som till stor del utgörs av skogsmark, gränsar till en allmänningsskog. Någon vattenvik finns inte i närheten. Möjligen kunde man i enlighet med Franzén tänka sig, att ett terrängparti liknats vid en vik, men något sådant kan inte säkert påvisas. Att namnet är ett ursprungligt *Viby*, som kommit på villovägar, är givetvis möjligt, men enligt min mening inte troligt. *Viby* är ju ett vanligt ortnamn (finns t.ex. i grannsocknen Ö. Ryd), och det tycks mig lättare att tänka sig en anslutning av de fonetiskt sannolikt mindre stabila *Vikby* och *Vidby* till *Viby* än tvärtom (jfr ex. nr 30—33). *Viby* i Markims sn, Seminghundra hd, Sthlms l., har dock en ursprunglig förled Vi-, som på 1500-talet omtolkats till *Vid(e)-*, åtminstone i skrift.²⁰ Ett annat exempel på villrådighet om den

¹⁹ K. Calissendorff i NoB 52 (1964), s. 108 f.

²⁰ *villa viby* 1297 27/3 Sthlm RAP (SD 2, s. 230), *viby* 1535 ghj, *widbi* 1539 jb, *j videby* 1545 20/4 Vallentuna RA, Ericssbergsarkivet, *wideby* 1572 jb, *wibydh* 1593 jb, *wijby* 1613 jb, *Wijby* 1680 jb.

riktiga namnformen är *Vidby* (nu *Vidbynäs*) i Turinge sn, Öknebo hd, Sthlms l. De äldre skrivningarna av detta namn visar på en ursprunglig förled *Vik-*; *Vid-* uppträder äldst i 1550 års jordebok. Gården ligger vid en vik, och i äldre dialekt uttalades namnet med hörbart *g*.²¹

Vitså i Västerhaninge sn (nr 36) har samma ursprung som *Ved-gxa* i Danmarks sn, Vaksala hd, Upps. l. (*j vidhusum* 1358 22/7 u.o. RAp), båda med egenartad utveckling. Då det kvarstående *i*:et här kan förklaras med hjälp av Hesselmans ljudregel, faller dock namnet utanför den här diskuterade namngruppen.

För samtliga dessa namn (med undantag av *Vitså*) torde en tänkbar förklaring till det kvarstående *i*:et vara en stark skrifttradition. Verkan av ljudövergången kort *i* till *e* samt associationen till motsvarande appellativ har uppenbarligen i vissa fall inte varit kraftiga nog att förhindra en särutveckling hos ortnamnen.

Undersökningen har alltså visat att de flesta *Vida/Via*, trots det kvarstående ursprungligen korta *i*:et, i likhet med *Veda* sannolikt är bildade till *vidher* 'skog'. För några av dem stöder sporadiska *e*-skrivningar på 1500-talet denna tolkning. Tänkbart är även att i stället växtbeteckningen *vide* ingår i vissa namn, t.ex. *Vida* i Harbo sn, uppsatsens utgångspunkt. Bildningar till adj. *vid* kan man dock troligen bortse från, då ytterst få namn med säkerhet kan sägas innehålla detta adj. Som Jöran Sahlgren och Lars Hellberg har påpekat, kan *i*-vokalen i *Vida/Via* utgå från den säkerligen mycket vanliga dat.-formen *i Vidhum*, eftersom kort *i* bevaras framför *u* i följande stavelse. Att somliga namn fått formen *Vida* eller *Via* och andra *Veda* beror antagligen delvis på att de utgår från olika former i paradigmet. Sannolikt har även en konservativ skrifttradition varit av betydelse för bevarandet av *i* i *Vida/Via*. De många namn på *Vi(d)-* som kan konstateras ha *vidher* som förled och alltså mot regeln kvarstående *i* visar att man också måste räkna med att en sådan tradition kan ha gjort sig gällande. För *Veda* har säkert påverkan från appellativet *ved* varit av betydelse.

²¹ Se L. Hellberg i Turingeboken 1. En sockenbeskrivning utgiven med anledning av Nykvarns bruks 350-årsjubileum år 1940. Nykvarn 1940, s. 106 f.

Källor och förkortningar

- DNorc=Norrköpings medeltid. Ett diplomatarium Norcopense . . . utg. av A. Nordén. Norrköping 1918.
- ghj=gärder och hjälper 1535 (räkenskapslängd), KA.
- Krb=Kumla kyrkas räkenskapsbok 1421—1590. Utg. av J. L:son Samzelius. Örebro 1946.
- Peder Swart=Peder Swart, Konung Gustaf I:s krönika. Utg. af N. Edén. Stockholm 1912.
- SJb=Stockholms stads jordebok 1420—1474. Utg. genom H. Hildebrand. Stockholm 1876.
- skl Västml=Skattelängd för östra Västmanland 1371 15/11. Schwerin Urkunden Kasten 6 Verträge mit Schweden Nr. 28a, Bundesarchiv, Koblenz.
- STb=Stockholms stads tänkeböcker 1474—1591. Utg. genom E. Hildebrand m.fl. Stockholm 1917—48. Lund 1929—40.
- UDb=Uppländska domböcker utg. av Kungliga Humanistiska vetenskapssamfundet i Uppsala. Uppsala—Leipzig (Wiesbaden) 1925—56.
- ULdb=Upplands lagmansdombok 1490—1494. Utg. af K. H. Karlsson. Stockholm 1907.
- Westman=Aktsamling till kungsådreinstitutets historia. Utg. av K. G. Westman. Uppsala 1920.

Tillägg

Genom ett förbiseende har nedanstående namn fallit bort i materialredovisningen:

26a. *Veda*, by, Njurunda sn, Med. ö. doms. tg, Vnrl. l. — *vøsm*, *vèsm* ä., *vèda*. För äldre belägg se Algot Hellbom, Medelpads äldre urkunder. Sundsvall 1972, s. 336.

26b. *Veda*, by, Högsjö sn, Ång. s. doms. tg, Vnrl. l. — *vèa* ä., *vèda*. För äldre belägg se SOVn 1, s. 26.

26c. *Främmerveda*, by, Nordingrå sn, Ång. s. doms. tg, Vnrl. l. — *vèa*, *fræmervèa*. För äldre belägg se SOVn 1, s. 43.

26d. *Veda*, gd, Vreta klostets sn, Gullbergs hd, Östg. l. — *vèa* ä., *vèda*. (i) widom, weda 1535 ghj, (i) vidom 1546 jb, weda 1560 jb.

Distribution: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, Box 513,
S-751 20 Uppsala, Sweden